2013

30 Ocak

Bostan bekçisi Zaman Gazetesi

28 Ocak

Hayvanlarla yüzleşebilecek yüzümüz var mı? Aksiyon Dergisi

28 Ocak

Makara Zaman Gazetesi

27 Ocak

Çermik otobüsü Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

26 Ocak

Yaramıyoor! Zaman Gazetesi

23 Ocak

Alişir Zaman Gazetesi

21 Ocak

Çarpı Zaman Gazetesi

21 Ocak

Batı; olağan şüpheli! Aksiyon Dergisi

18 Ocak

Kırmızı kol saati durdu Zaman Gazetesi

18 Ocak

Meslek Hastalığı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

16 Ocak

Senaryo! Zaman Gazetesi

14 Ocak

Müslümanlık ağır zanaat! Zaman Gazetesi

14 Ocak

Barışı satın almak Aksiyon Dergisi

13 Ocak

Davud Özgül: 'Bir adam biriktirdim' Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

12 Ocak

Lenduha Zaman Gazetesi

09 Ocak

Kar âyini Zaman Gazetesi

07 Ocak

Ergenekon, Kılıçdaroğlu'nun nesi olur? Aksiyon Dergisi

07 Ocak

Benim şairim Zaman Gazetesi

06 Ocak

Don Camillo sahafta Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

05 Ocak

Madem yüzme bilmezdin, niye çıktın kavağa? Zaman Gazetesi

02 Ocak

Atatürk'ün tesbihi 99'luk muydu! Zaman Gazetesi

Atatürk'ün tesbihi 99'luk muydu!

Şok şok şok!.. 2013'ün ilk gününde, o bozuk tabirle "şok oldum" (Doğrusu 'şoke oldum', en doğrusu, 'şaşakaldım' olmalıdır).

Yer sarsıldı, uzaktan bakılınca kadîm Mısır'ın ehramları, Mezopotamya zigguratları gibi muhkem görünen paradigmalar bayat gofret gibi ufalandı. İki önemli açıklama ardı ardına geldi ve zihnî rahatlığımıza limon sıktı. İlki, AK Parti'nin İzmir'deki yeni il binasındaki bütün odalara Atatürk'ün ve Başbakan'ın fotoğraflarının asılmasıydı. Başbakan neyse ama bazı eller tarafından aynı yerde basılarak çoğaltıldığını tahmin ettiğim Atatürk fotoğraflarında ancak çok dikkatli ve zehir gibi zekî ve analitik bir bakışın fark edebileceği bir ayrıntı yer alıyordu. Evet bu ayrıntı, Atatürk'ün sol elinde otuzüçlük olduğu apaçık belli bir tesbihin yer almasıydı!

Necip matbuatımızın kulağına kar suyu kaçtı...

İl Başkanı Mahmut Badem'in savunması şöyle: "Bu özel bir seçim değil, öyle denk geldi!" Hee, biz de inandık! İl başkanlığında 15, ilçelerde 30 kopyası duvarlara asılan 45 fotoğrafın pikseli pikseline aynı olması biraz fazlaca tesadüf görünmüyor mu sayın başkan? Posterlerin, il yönetiminde görevli Remzi Dinç'in fotoğraf stüdyolarında çoğaltılması ve hepsinin altında Foto Remzi yazması da mı tesadüf? Nitekim bakınız, İstanbul'da yayımlanan Cafcaf dergisi, olayı sahiplenerek, nereden tedarik ettikleri anlaşılmayan bir cesaretle şu iddiada bulunabiliyor ve diyor ki: "Atatürk'ün tesbihini çekemeyenleri, aksini isbat etmeye davet ediyoruz!"

Adında Atatürk kelimesi geçen bütün resmî ve sivil kuruluşları buradan göreve davet ediyor, şu soruların derhal aydınlığa kavuşturularak sonuçların beynelmilel bir kongrede değerlendirilmesini teklif ediyorum: Bir- Mezkûr fotoğraf, bir fotoşop hilesi midir, sahici midir? İki- Atatürk'ün yakasında aşağı doğru sallanmış gibi görünen beyaz bir çiçek midir, yoksa mendil cebine konulmuş ipek bir mendil mi? Eğer mendil ise yaka cebi ile rozet yeri arasındaki beyaz tel ne anlama geliyor; acaba otuzlu yıllara mahsus bir dinleme mikrofonunun anten kablosu olabilir mi? Üç- Tesbih sağ elde midir, sol elde mi; çünkü fotoğraf tersinden basılarak sağı soluna getirilmiş olabilir ve tesbihin hangi elde olduğuna göre anlam tamamen değişir! Dört ve en önemli nokta- Tesbih kaçlıktır? İlk bakışta 33'lük gibi görünüyor ama bir kısmı avuç içinde kaldığı için taneleri saymak mümkün olmuyor. Acaba tesbihe 99'lukmuş gibi bir esrarengiz hava verilerek yeni bir tarih yorumuna kapı aralayıp karşı devrimcilik yapılmak mı isteniyor? Lütfen müteyakkız bulunalım!

İkinci mesele, ilkine göre daha hafif. Sümerologlarımızdan M. İlmiye hanımefendi, Müslüman Türklerin yıllarca kutlayıp kutlamamakta tereddüd geçirdiğimiz yılbaşı, Noel ve çam ağacı süsleme gibi yarı dinî törenlerin tâ Orta Asya'daki eski cedlerimiz zamanından beri "Yeniden doğuş-Çam Bayramı" adıyla kutlanan kadim bir Türk geleneği olduğunu açıkladı. Bilahire Hunlar tarafından Avrupa'ya taşınan bu müstesnâ ritüelin, "Ceddin deden, neslin baban" mısrâında da belirtildiği üzere tamamen yerli ve milli olduğuna şahsen ikna olduğumu ifade edebilirim. Öteden beri zaten gizli gizli her Noel-i Şerif'te bir çam kesip hediyelerle süslemek ve ışıklandırmak istemiş fakat bu arzumu bastırmışımdır. Artık yol açıldı, fetvâ

sağlam yerden geldi lakin bu güzel haber bir gün geç intikal ettiği için hevesimi bir yıl ertelemek zorundayım.

İnsanın pencereleri açıp, “Kalmasın Allah’ım âlemde hiçbir hakikat nihân!” diye nârâ atması veyahut, “Yalan söyleyen tarih utansın!” diye haykırdıktan sonra “Gerçeklerin en umulmadık bir anda hoop diye ortaya çıkmak gibi bir huyu vardır, yıkıl bre sosyal medya!” diye bağırası geliyor... Oh be!

Madem yüzme bilmezdin, niye çıktın kavağa?

Aklım ve sağduyum, hükümetin İmralı aracılığı ile Kürt meselesine çözüm arama yaklaşımını desteklemek gerektiğini söylüyor; nitekim daha önceleri fiyaskoyla biten Habur teşebbüsünü esas itibarıyla doğru bulduğumu belirtmiştim.

Mevcut siyasi tabloda ne türlü aritmetik varyasyonlar yapılırsa yapılsın, bu riskli irâdeyi gösterecek başka heyet çıkmaz, hepimiz farkındayız bunun. Devlet dediğimiz cihazın terörle mücadelede fasit daireye düştüğünü gördükten sonra en iyisi, meseleyi eskilerin tâbiriyle “usûlet ve suhûlet”le çözmeye çalışmak. Bugün devletin dümeni, hangi partiye emanet edilirse edilsin önünde fazla tercih yok ama...

Hissiyatım, “Bir dakika ama” diyor:

Eruh baskınından bu yana hükümetler, politikalar ve yaklaşımlar, bürokratlar değişti; hatta otuz sene önce yeni mezun teğmenler, polis memurları emekliye ayrıldı; devlette süreklilik gösteren tek şey “devlet” kavramının ve cihazının kendisi.

Bu süre zarfında, vaktiyle şahsen çok ciddiye aldığım “devlet aklı” (yani hikmet-i hükûmet) diye bir şeyin olmadığını gördüm, anladım. Eğer devlet aklı diye bir şey varsa, otuz sene zarfındaki 180 derecelik strateji manevrasını izah edemez, dili tutulur. Bunun adı, “Pilâv olmadı, lâpa”dır. Devlet aklı diye buralardan yüceltip durduğumuz şey, Milli Güvenlik Konseyi’nde bir araya gelen çoğu general, azı bürokrat ve siyasetçi bir avuç adamın korku ve öngörülerinden müteşşekkil basiret çabalarından ibaret.

Otuz sene önce adı Apo’ydu; biz bu kelimeyi, Kürtçedeki “amca” mânâsıyla değil, adamı tasgir, aşağılama kısaltması olarak benimseyip kullandık. Sonra devlet “çetebaşı, bölücübaşı” unvanı verdi, TRT yıllarca bu sıfatları kullandı (artık vazgeçti), şimdi sadece adı ve soyadı ile tesmiye olunuyor ama Parlamento’da ona “Sayın Öcalan” diye hitab eden hayli milletvekilimiz var.

Apo dün, devlet burslusuymuş, sonra yarım porsiyon MİT çalışanı olduğuna dair ciddi söylentiler duyuldu, ardından 15 sene, Cumhuriyet tarihinin en kanlı ve ciddi isyanını yurtdışından yönetti. Pek istemesek de ABD’liler tarafından paketlenip bize teslim edildi, 13 yıldır İmralı’da, Cumhuriyet’in en aziz mahkûmu olarak ihtimam görüyor (Şeyh Said’i

hatırladım ister istemez ve Öcalan dindar bir figür olsaydı, isyancılık kariyeri bu kadar parlak geçer miydi diye düşündüm!) ve bugün bu adam MİT müsteşarının muhatap alarak uzun uzadıya konuştuğu ve devlet adına barış teklifi ilettiği çok önemli bir siyasi lider durumunda.

Kendinizi Öcalan'ın yerine koymayı denediniz mi hiç; hayatının zirvesinde şu anda. Sinema diline uygun, romanesk, hatta destânî bir hayat hikâyesi. Yeri gelmişken buradan bütün politik biyografi yazarlarını kınamama müsaade edilsin; Otuz yılımıza damga vurmuş, bazı başbakanlardan bile daha etkili bir figürün, ciddiye alınır bir biyografisi kaleme alınmamıştır. Kamuoyu Öcalan'ı tanımıyor bile; muğlak ve nâtamam bir görüntü hakkında konuşup duruyoruz (Peki, devlet tanıyor mu derseniz, benim hiç itimadım kalmadı artık!)

Öcalan kariyerinin doruğunda, devlet aklı ise zaruret halinin kuytuluklarında mahcup; önündeki dosyada kaybedilmiş çeyrek asır, on binlerce can, dehşet tutarda kaynak kaybı ve psikolojik yenilginin ağır faturaları duruyor, en acı kalem ise şehit ailelerinin âhı. "Madem yüzme bilmiyordun, niye çıktın kavağa?" demezler mi bu devlete?

Eğer bu teşebbüs başarılı olursa, cumhuriyete yeni bir numara vermek şart olur. Mızıkçılık yapmıyorum, barış yolunu ve hükümetin yaklaşımını destekliyorum; benim nazarımda mağlubiyet gibi görünse bile...

Don Camillo sahafta

Hava yağmurlu. Kadıköy'de bir sahaf; vakit geçirilecek en güzel yer. Girişte, "Neyi aramıştınız?" sualiyle karşılaşınca biraz bozuluyorum ama az sonra anlıyorum ki o, benim gibi eski kitaplar arasında, -nasibine- tesadüfi göz gezdirmelerle gezinmeyi sevenlere değil, daha ziyade adı-sanı belli kitaplar arayan genç müşteri kitlesine alışageldiği soruyu yöneltmektedir.

-Birşey aramıyorum, bakacağım şöyle...

Sahaf dükkânları kitapçılığımızın müzesidir aynı zamanda. Mahzen-i evrak arasında (Eskiler arşive "mahzen-i evrak" derlermiş) kitap dünyamızın geçirdiği safhalar altalta üstüste meraklısını bekler durur. Bazen bir âşinâyla karşılaşır, burkuluruz, "Vay, sen buralara düşecek kitap mıydın?" Mahzen demeyelim ama bodrum katında, daha harc-ı âlem, belki daha hafif cinsten yayınlar yer alıyor. Burası daha iyi benim için. Rafları (yakın gözlüğüyle) gözden geçirirken çocukluk ve gençlik günlerimden kalan yâdigârları görüp heyecanlanıyorum. Eski plaklar, eski şarkılar, eski fotoromanlar, eski fotoğraflar...

Eski fotoğraflarını kim eskiciye satar?

Kim eski fotoğraflarını eskiciye verir ki? Kimse vermez tabii; o düzen şöyle işliyor olmalı. Ömrü boyunca gözü gibi saklanıp biriktirilen kitaplar, fotoğraf albümleri, plak, mecmua

vesaire gibi şeyler, ölüm veya hastalıktan sonra sahipsiz kalıveriyor. Bir sahaf dostum bana, bu gibi metrûkâtın artık daha ziyade kapıcılar aracılığı ile kadirbilir ellere düştüğünü söylemişti. "Evden kalabalığı gitsin de ne olursa olsun" bıkkınlığı ile kapı önüne konulan hâtıra nesneleri önce kapıcıların eline geçiyor, oradan sahaf raflarına.

A işte bir âşinâ; ben bu kitabı hatırlıyorum yahu: Yazarı Guareschi, adı, Don Camillo Çıkmazda! Yer Ankara, 70'li yıllar... Kızılay'da Bilgi Kitabevi'nin vitrininde görmüşümdür mutlak. Canımızın çektiği kitabı parasını sayıp edinmediğimiz günler; ille birinden ödünç alınacak, birkaç günde alelacele okunup iade edilecek. Onlardan biri miydi? Konusu nasıldı? Kapaktaki haçını omuzlamış rahip kılıklı, uzun yüzlü adamı da bir yerden tanır gibiyim; Fernandel değil mi bu? Ta kendisi. Bizim kuşağın aktörü sayılmaz ama Fransız komedilerinde görmüşlüğüm var. Lâf aramızda lüzumlu lüzumsuz ne kadar çok film seyredecek vakit bulabilmişim; sinemaya parayla girilen bir devirde üstelik.

-Bunu alıyorum, ne kadar?

İtalya'nın aziz nesin'i mi?

Giovanni Guareschi'yi, bir mânâda İtalya'nın Aziz Nesin'ine benzetmek mümkün galiba. 1908 doğumlu; yazar, gazeteci, karikatürist fakat ille de Don Camillo adını verdiği ana karakterin etrafında gelişen mizah hikâyelerinin yazarı. II. Dünya Savaşı'nda asker. Candido (Beyaz?) isimli bir dergi yayınlamış ama Don Camillo karakterinin, yazarına daha yaşarken şöhret getirdiği anlaşılıyor. Kırklı yılların ikinci yarısında başlayan yazarlığı, Türkiye'de ellili yıllarda hemen farkedilmiş. "Don Camillo'nun Küçük Alemi" isimli kitabını, devrin meşhur gazetecilerinden Burhan Felek Türkçe'ye kazandırmış, ardından diğerleri. Aynı yıllarda Fernandel'in başrolde Don Camillo'yu canlandırdığı filmler çekilmeye başlamış. YouTube'da birkaç filminin tamamı (elbette orijinal dublajla) seyredilebiliyor.

Kiliseye karşı koministler; meleğe karşı şeytan!

Yer, kuzey İtalya'nın meşhur Po ovasında muhayyel bir kasaba. Zaman itibariyle savaş sonrası yıllarındayız. Kasabalılar henüz tarımla geçinmekteler fakat sanayileşme çığırı Kuzey İtalya'da yatağından taşmak üzere. Bütün duygularını Akdeniz iklimine mahsus bir coşku ve aşırılıkla yaşayan bu ülkede politika da ateşli bir karakter göstermektedir. Faşist iktidarın işgalci müttefiklerle sona erdirilmesinden sonra sanayileşmenin yoğun olduğu Kuzey İtalya'da aşırı sol hareketler hemen zemin bulur; buna mukabil İtalya'nın en derin ve en güçlü ideolojisi durumundaki Katolik Kilisesi de karşı cephede yer alır. Guareschi'nin Don Camillo'su, işte bu küçük İtalya kasabasının papazıdır. Peppone ise, kasabanın belediye seçimlerini kazanan Komünist Parti'nin belediye başkanı. Olaylar bu iki zıt karakterin, tatlı bir komedi üslûbunda çatışmasıyla sürüklenir gider.

İlle Peppone, ille Camillo

Don Camillo'yu herkese hitab edebilir kılan özellik, Guareschi'nin iki zıt karakteri birbirine yaklaştırdığı ve çatıştırdığı anlarda daha belirgin hale geliyor. Her iki düşman taraf da, bütün saldırgan tavırlara rağmen birarada yaşamaktan büyük zevk alıyorlar gibi görünür. Camillo'nun dara düştüğü anlarda Peppone ve onun şahsında bütün kasabalı radikal Komünistler, pek hissettirmemeye çalışsalar da Papaz'dan desteklerini esirgemezler; Camillo da sanki, "Komünistleri olmadan bizim kasabanın kahrı çekilmez; ille de Peppone!" dercesine, zıt ikiz karakterini kollayıp durur. Hikâyenin üçüncü kahramanı, yazarın zaman zaman dile getirerek konuşturduğu Hz. İsa'dır. Kilisenin mihrabındaki alçı heykel, özellikle kriz anlarında ve Don Camillo'nun bunaldığı zamanlarda devreye girerek Camillo ile konuşur ve olup bitenler hakkında düşündüklerini söyler. Don Camillo, adeta dile gelen vicdanı gibi işlere müdahale eden alçı heykelin tutumu karşısında iki arada bir derede kalmış gibidir. Kasabada Komünizmin ve Komünistlerin etkili olmaması için seçimlerde karşı propaganda yapmaktan, hatta hileye başvurmaktan çekinmeyen Camillo'nun ateşli muhalefetine karşı Hz. İsa ona doğruluktan, centilmenlikten ve iyilikten ayrılmamasını öğütler. Yer yer Camillo ile Hz. İsa arasında mizahi bir ustalıkla cereyan eden çekişmelere şahit oluruz. Gerilim ne kadar şiddetli olursa olsun her kriz sonunda tatlıya bağlanır ve kasabanın âsûde gündelik hayatı aynı minval üzere akar gider.

Don Camillo Moskova'ya!

Don Camillo Moskova'da adlı kitabında ise Guareschi Kilise'yle dinsizler arasındaki mizahi gerilimi zirveye taşır. Bir hile ile Moskova'ya bir propaganda gezisi tertipleyen Komünist Belediye Başkanı'nın resmi heyetine kılık değiştirerek katılan Camillo, Rusya'da başlarından geçen olaylar esnasında Komünistleri, rejimi, sosyalist ekonominin ürünlerini, yolları, evleri, alışveriş mekânlarını, KGB'yi, parti yönetimi, hâsılı karşılaştığı her olguyu safça bir edâ ile ama zekîce irdeleyerek geziye katılan saf İtalyan kasabalı Komünistlerine Rusya'nın gerçek yüzünü gösterir. Heyette çözülmeler başlar. Maruz kaldığı şantaj yüzünden Camillo'nun kimliğini açıklayamayan Peppone'nin küplere binmesi para etmez. Camillo neticede, İtalyan heyetiyle birlikte Rusya'dan kaçıp İtalya'ya sığınan genç ve güzel Rus Komünisti Nadya'yı partinin yakışıklı Komünistlerinden biri ile kilisede evlendirerek onca yılın hıncını çıkarır. Anlarız ki, kitabın yazarı Guareschi Kilise'yle dinsizler arasındaki mizahi gerilimin kilise tarafında durmaktadır.

Türkiye'nin Don Camillo'su kim acaba?

Don Camillo'nun sadece üç kitabını ele geçirebildim şimdilik; ama peşindeyim; onları da hemen bitmesin diye ağır ağır okumakta kararlıyım. Bu masum ve eğlendirici hikâyelerin her

satırında, 70'li yılların Türkiyesi'ni hatırlayıp durmak ayrı bir zevk oldu benim için. Sırf bu karşılaştırma serüvenini yaşamak için bile okumaya değer diye düşündüm. Belli olmaz günün birinde tv kanallarımızdan biri seri halde Camillo filmlerini de göstermeye başlar, ne dersiniz?

Bence çok iyi olur.

Benim şairim

Şiir üst dildir; sıradan, bildiğimiz, başka çerçeveler içinde farkına varmadan kullanıp telaffuz ettiğimiz kelimeler, ancak bir şairin zihnî rafinerisinde işlenip özel bir şekilde sıralandıktan sonra olağanüstü bir musiki ve mânâya bürünür.

Müteşairlere, "Ben de yazabilirim" kolaylığını vadeden bir câzibesi var şiirin. Şairler bu yüzden saygı ve hayranlık görür; hele bir "Dâvâ" bayraktarı ise gündelik şahsiyetinden sıyrılıp bayraktar, bir sembol isim haline gelir. Üst dile tasarruf kudretine haiz olanları insanlar, zamanla "Üst insan" rolünü lâyık görürler, kendileri bunu hiç dilememiş bile olsa... Şairlerin "güvenilmezlikleri" problemi de buradan başlıyor işte; şiirinin kaynağını ve mâhiyetini doğru yere koyamadığı için kendi şiirinin evreninde yaşayan bazı şairlerin Ontolojik vehimleri de katlanmaz oluyor.

Sözle hayat arasındaki hava boşlukları, tereddüd ve çelişkiler sadece üst dili tasarruf imtiyazını haiz olanlara değil, hepimize dair. Söylediklerimizle yaptıklarımız ne kadar örtüşüyor? Kendimiz için affedilebilir saydığımız insânî kusurlar, sıra söz bayraktarlarına gelince irili ufaklı sukût-ı hayâl depremlerine yol açıyor. Necip Fâzıl'ın bazı zaaflarını konuşuyoruz. Pek gizli saklı tarafı yoktu; meraklısı da bilir zaten, önceden de yayınlanmış, tartışılmıştı. Para kavramını algılayışında şahsına mahsus bir yaklaşımı varmış Üstâd'ın; bu yaklaşımı ben hâlâ yadırgarım fakat en az yirmi yılını Bâbıâli'de onun civarında geçirmiş ve çoğunlukla para veren taraf durumundaki bir ağabeyim şöyle söyledi geçenlerde,

-Sen yadırgıyorsun ama ben bugün sağ olup iki mislini istese, imkânım da olsa yine tereddüd etmeden verirdim o parayı. Hiç pişman olmadım ki. O günlerde inanan insanların öyle bir rûhî ve mânevî çöküntüsünü onarmıştır ki, parayla ölçülmez!

Bu fikre büyük saygı duyuyor, anlıyorum ama yine de yadırgamaktan kendimi alamıyorum. Akçalı işlerin miyâr değeri yüksektir. Bildiğim, vâsıtaların hedefler kadar temiz, meşrû ve doğru olması gerektiğidir. Benim için Necip Fâzıl iyi şair, cerbezeli bir nâsir ve inandığı şey uğrunda kelle koltukta mücadeleden çekinmeyen bir cesur karakter olarak saygıya lâyık bir hâtıra; onun için açtığım sempati parantezinin içinde sadece bunlar var. Yadırgıyor ama yargılamıyorum.

Eğer insanları her şeyiyle sevdiği şairlere göre târif etme mecburiyeti olsaydı, kendimi Âkifçi sayardım. Şu anda masamın karşısında onun son günlerini geçirdiği hastane odasındaki

yatağında sadece kendisinin gördüğü bir muhayyel yere bakarken çekilmiş fotoğrafına bakıyorum (Bu fotoğrafın bir sûretini hediye etmek nezaketi gösteren Yusuf Çağlar kardeşim sağolsun). Sıradan bir karyola, sırtında alelâde çizgili bir hasta gömleği, işte o benim şairim... Tercihimin tek sebebi var: Şahsiyet metâneti! Bir ömrü mânidar kılacak en büyük zafer. Zafer, kaygan bir mefhum; Mehmed Âkif bana göre her ahlâkçı gibi zafer değil, sefer adamıydı. İnsanlar zaferleri hatırlar ve tebcîl ederler oysa ki, bâkî kalan zaferler değil seferlerdir. Hiç zafer kazanmadan seferîlikle geçirilmiş bir ömür de tebcîle değer. Seferîlik, günün en sıradan ânında bile doğru-yanlış terazisini dik tutmak, “Emrolunduğumuz gibi dosdoğru olmak” ve “hep öyle kalabilmek” cehdidir.

Not: “Yol Ayrımı” dizisi için TRT’ye teşekkür borçluyuz. Ciddi emek ve gayret harcandığı anlaşılan bu seviyeli dizi takdiri hak ediyor. Karakterler, mekânlar iyi seçilmiş. Kemal Tahir’in lisanına da pek müdahale yok. Sadece M. Kemal, İnönü, Fethi Bey gibi tarihi karakterlerin repliklerinde tatsız bir müsâmere edâsı görünüyor, belki sözün anlamına girmeden ezberden doğan bir teatral durum. Emek verenleri kutluyor, diziyi dikkatinize arz ediyorum.

Ergenekon, Kılıçdaroğlu’nun nesi olur?

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun Ergenekon yargılamaları hakkındaki tutumu çok dikkat çekici. Kılıçdaroğlu, yargı sürecinin selâmeti üzerinde tesir yapacağını bile bile mahkemeye açık eleştiriler yöneltiyor, hatta ironik göndermelerde bulunmaktan çekinmiyor.

Şu sözleri, herhangi bir vatandaş söylese kanun nazarında başı ağrır, en azından ana muhalefetin en yetkili sözcüsü sıfatıyla güvenilirliğine şüphe düşürürdü; şöyle diyor, “Espri olarak Silivri’ye toplama kampı diyordum. Ama bundan sonra ‘Silivri Akademisi’ diyeceğim; çünkü orada akademisyenler var. Son derece değerli hocalar var. Eski rektörler var. Bilim insanından yararlanmak gerekirken, onları hapislerde çürütmenin akılla, mantıkla, demokrasiyle, özgürlükle bağdaşır bir tarafı yoktur. Türkiye çağdaş bir ülke olacaksa, cezaevlerinde bilim adamı olmamalı. Onlar bizim çocuklarımızı yetiştirmeli. Onlar ülkemizin geleceği için önemli bir teminattır.”

Silivri’de yargılanan kişilerin usûl hukukuna göre birer “Sanık” olduğunu hatırlamalıyız. Sanıklar, haklarındaki mahkeme kararı kesinleşinceye kadar “Beraat-i zimmet” durumunda bulunur, yani mâsum addolunurlar. Ne var ki beraat-i zimmet hâli, sanıkların suçlu oldukları anlamına gelmeyeceği gibi mutlak mâsumiyetlerine de karîne sayılmaz. Zaten Kılıçdaroğlu, beraat-i zimmet kavramının gölgesine sığınarak sanıkların suçsuzluğuna inandığını söylemiyor; daha kesin bir ifade ile mahkemenin adaletsizliğini ileri sürüyor. Bir süre önce de Ergenekon iddianamesinin çöktüğünü, Silivri’dekinin bizim anladığımız mânâda bir yargı olmadığını, sanıkla hâkimler arasında sanki kan davası bulunduğunu iddia etmişti. Onun,

“Hani nerede Ergenekon, gidip üye olacağım” cümlesi hâlâ hâfızalarda; ayrıca yargının hükümet güdümünde olduğu yolundaki sözleri de öyle.

Dikkat çekici olan husus şu: Sayın Kılıçdaroğlu, Ergenekon duruşmaları söz konusu olduğunda kendine mahsus itidal ve soğukkanlılığını kaybediyor, tavizsiz, bükülmez bir taraftar haline geliyor. Hırçınlaşıyor, mahkeme heyetini suçluyor, hükümeti, yargıyı güdülemekle itham ediyor ve sanıkların sütten çıkmış kadar mâsum olduklarını temin ediyor.

Acaba -her ne kadar ciddiyetine inanmadığını söylese de- iddianameyi okumuş mudur? Sanıkları, tamamına yüzde yüz kefil olacak derecede tanıyıp güvenmekte midir? İktidarın en güçlü adayı durumundaki bir partinin liderini, politik geleceğini rehin bırakacak derecede bu davada taraf haline getiren saik ne olabilir?

Aklî görünmüyor; Kılıçdaroğlu hiçbir ihtiyaç payı bırakmaksızın kesin tavır alıyor; bu radikal tutumunun, belki çok yakın bir gelecekte onun siyasi geleceğini etkilemesi büyük ihtimâldir ve Kılıçdaroğlu, her ne kadar siyâsî hayatın en tücrübeli isimlerinden biri olmasa da üstlendiği Ergenekon kefâletinin risklerini hesaplayacak kadar akıl adamı olsa gerektir.

Anlaşılmayan, yerine oturmayan bir şeyler var bu kesin tavır alışta; muhtemelen parti içi gelişmelerle ilgili olabilir. Olup bitenlerdeki tutarsızlık, CHP ile Ergenekon sanıkları arasında eski bir ahitleşmenin varlığı şüphesiyle izah edilebilir fakat delili olmadığı için üzerinde fikir yürütmek doğru olmaz; bunun haricinde ikna edici bir izah var mıdır?

CHP Genel Başkanı, hiç ummadığı bir dönemde boş bulduğu liderlik koltuğunu, bana hiç de inandırıcı gelmeyen romantik ve hissî sebeplerle riske sokuyor. Bu süreçten zararla çıkması çok büyük ihtimâldir; kârlı çıkabilmesi ise mümkün görünmüyor; acaba, atıldığı bu büyük riskte kendisine çok kârlı çıkacağını garanti eden birileri mi var?

Nihai tahlilde Sayın Kılıç-daroğlu’nun kendi kararıdır; risk üstlenen kârını da zararını da şahsen karşılamak durumunda fakat ana muhalefet liderinin bu kadar romantik ve hissî davranabildiği bir vasat, ülkenin demokratik kültürü için hiç de hoş bir durum sayılmaz. Kılıçdaroğlu, ana muhalefet liderliği koltuğunu doldurmakta yetersiz kaldı. İşte bu açıdan mesele, sadece CHP’nin iç işi olmakla kalmıyor, genç demokrasimizin denge sisteminde vahim bir ârızaya işaret ediyor.

Bakalım, yakın gelecekte tarihçiler, bu anlamsız Ergenekon muhabbetinin gerçek sebeplerini nasıl irdeleyecek; yaşayan görür.

Kar âyini

Her kar düşüşünde bizi dağlara doğru açılmaya çağıran bir dâvet sezsek de, dâr-ı dünyâda vâsıl olmak istediğimiz yer, yine de saadethânelerimizdir.

Saadethâne ne güzel kelime! Bir başkasının evini vasfederken “saadethâneniz” deriz; kendimizinkinden söz etmek gerektiğinde seçilen söz “fakirhâne” olur. Ne ilkinde yaltaklanan bir riyâ, ne de ikincisinde olanı olduğundan küçük ve mütevazı göstermeye kalkışan bir sahte mahviyet var; aslında kasdedilen her fakirhânenin bir saadethâne olabileceği, hatta olduğu gerçeğidir.

Yine de oraya dönmek isteriz; yollar çetin, hava haşin ama gönüllerimiz fırından yeni çıkmış francala gibi yaşama sevinci başından tüten bir tazeleniş çırpıntısındadır. Soğuktan sıcağa, güvensizlikten emniyete, kaostan düzene, tedirginlikten huzura yöneliştir. Derûnunda merhaba vardır; kıymetini samimiyetinde bulan bir hoşgeldin durmalıdır her evin kapı arkasında. Günün nimeti -bir ekmek olsun- o merhaba ile eve girecek, omuzbaşları kar tutmuş paltolar şöyle bir silkelenecek, pabuçlar eşikte pat pat yere vurulacak ve kelebek kozasına çekilecektir.

Kahrı da lütfu da baş üstüne; gökten ne yağdı ki yer kabul etmesin!

Kar yağıyor demek ne demek; gökten melekler iniyor hâzâ! Gökyüzü kar rengi, yeryüzü kar. Usul yağıyor ve refakatinde pencerelerde kamçı gibi şaklayan rüzgâr.

Böyle fırsat her zaman denk düşmez; birisi vardı, garip şiirler yazardı: “Yanarım denize düşen yağmura” diye bir şey kalmış hatırımda. Peki, gece yarısı kurt-kuş uykudayken kar meleklerinin bizi gaflette avlayıp yeryüzünü teşrif etmelerine ne buyrulacak? Bu nimeti, bu âyeti, bu bürhân-ı kat’ıyı hak etmek için ne yaptık ki biz? Hiç!

Çok şükür, hâlâ yağıyor! Buna meteorolojik olay diyenin alnını karışlarım ben.

Aç o pencereyi aç; kar dolsun odana, yüzüne, eline, masanın üstündeki kâğıtlara, kitaba, kaleme. Yüzüne kar değsin, tenine kar kristalleri konup usulca erisin. Çık oradan artık, yola düş, dağları görebileceğin yere kadar git; gafletin zamanı mıdır, ibâdet saatidir.

Gökten melekler inmektedir.

Sihirli bir ışık; hani o fotoğrafçıların bayıldığı cinsten, arzın her bir metre mikâbına eşit miktarda dağılmış bir ışık; kar sesi, kar ışığı... Yirmi-otuz metre ötesini muhayyel ve muhayyer bırakan bir şey. Muhayyel; orada ne olduğunu gönlünüzle ve muhayyilenizle siz çizeceksiniz. Muhayyer, dileyen gidip orada ne olduğunu nasıl istiyorsa öyle görür. “Gözlerimle gördüm arkadaş” diye şahitliğe sıvananlara demeli ki, “Hakikatte ne gördün arkadaş, nereye kadar gördün ve gördüğün ne idi?”

Aşk, tipiye de uyar, pencerede kırbaçlanan rüzgâra da, çay demliğinin neşrettiği buharın camlarda boncuklanmasına da; isterseniz camın buharlı yüzeyine “Sesin nerde kaldı kar içindesin” de yazarsınız; ötelerde bir şairin rûhu haberdâr ve şâd olur. Kar inmekte ki inmeyebilirdi; neyle kutlayacaksınız bu müstesnâyı? Henüz var olmak neş’esiyle ser-hoş olup kendinizden geçmemişseniz, usûl-i lisân ile gönlünüzü dolduran sevincin öteki adı “Kar

âyini”dir. Âyin olsun fakat müşriklik hiç değil, kar cezbesiyle parkta yuvarlanan çoluk-çocuğun yaptığı başka bir şey midir a dostlar. Vatanından cüdâ can veren bir şairi söyleten de bu neviden “vecd” hâli değil midir?

“Lambayı yakma, bırak/ sarı bir insan baş düşmesin pencereden kara / Kar yağıyor karanlıklara / Kar yağıyor ve ben hatırlıyorum / Kar.../ Üflenen bir mum gibi söndü koskocaman ışıklar... / Ve şehir kör bir insan gibi kaldı/ Altında yağan karın. /Lambayı yakma, bırak! / Kalbe bir bıçak gibi giren hatıraların / dilsiz olduklarını anlıyor

Kar yağıyor / ve ben hatırlıyorum.

Lenduha

Geçenlerde bir camiye yolum düştü; yeni bina, güzel de. Gelenek çizgisinde, fazlaca fantazi göstermeyen şirin bir mahalle mescidi. Temiz, sıcak, aydınlık bir mekân.

Ayrıntılara itina gösterildiği, harimdeki hüsn-i hat ibârelerinin sanatkâr bir hattat elinden çıkmasından belli; ama küçük bir ayrıntı (İllâ ki kusur bulacağız ya!): Mâlumunuzdur, eski câmilerde mihrabın sağında ve solunda iki tane devâsâ mum şamdanı bulunur. Ben bu mumların yakıldığını hiç görmedim, belki abilerimiz hatırlar. Yakılmasına lüzum yok çünkü çok şükür elektrik lâmbaları bu ihtiyacı kökünden çözdü. Eski câmilerde muhafaza edilen bu kocaman şamdanların ve mumların hâlâ muhafaza edilmesini, “yâdigârdır, demirbaş listesine dâhil edildiği için elden çıkarılması sıkıntı doğurur” gerekçesiyle anlayabiliriz ama daha dün inşâ ve tefriş edilmiş mâbedlerde mihrabın iki yanına bu lendûhaların ille de plastikten mamul yeni versiyonlarının konulması hangi hikmete mebnîdir; bu lüzumsuz sualin cevabını kim verebilir? Daha doğrusu câmi içinde bulunması gereken ve gerekmeyen aslî ve geçici eşya ve süsler hakkında bir talimatname, bir yönetmelik var mıdır, varsa uygulandığı olur mu?

Yine geçenlerde Zambak Mimarlık çalışanlarının çizdiği yeni, (hatta enikonu modern) bir cami projesini kâğıt üzerinde gördüm. Fatih Üniversitesi öğrenci ve çalışanlarının ihtiyacını karşılamak üzere tasarlanan bu cami tam bir “fonksiyon eseri” olmasıyla dikkatimi çekti. Dışarıdan bakıldığında mekânın câmi olduğuna dair bir alâmet yok, irice bir dikdörtgen prizma düşünün, öyle. Mihrap duvarının tamamı, ışık alabilmesi için cam kaplamayla düzenlenmiş. Mihrap yerinde istikameti gösterir bir çıkıntı, o kadar. Minberine ise bayıldım: harimde sağ ana duvara yapışık birkaç basamaklık rahat bir merdiveni takib eden düz bir satıh. Cuma günleri imam o birkaç merdiveni çıkacak ve platformda durup hutbesini okuyacak. Kâfi. Ne bir süs, ne bir fantazi arayışı. Yüksek tavanı tutan kolonlar duvarlara yakın tutularak safların kırılmamasına dikkat gösterilmiş (Bence kolonlar hiç olmayabilirdi; inşaat teknolojisi artık geniş açıklıkları rahat geçiyor). Ayrıca hanımlar için harîmin arka kısmını kaplayan geniş bir fevkaani. Hepsi bu kadar ama bir latif ayrıntı daha var: Tavanda çember şeklinde düzenlenmiş bir kûfî ibâre yer alacak. Mü’min Sûresi, 64. âyet: “Allah sizin

için arzı makarr, semayı bina kıldı ve size suret verip suretlerinizi de güzellendirdi; hoş ni’metlerden rızıklandırdı, işte o Allah’tır Rabb’inizz, ne yücedir o Allah, rabbü’l-âlemîn”. Mısır tarzı kûfî ile yazıldığı için okunması biraz zor olsa da, mekâna ve mekânın uzayına yaraşır, zarif ve sade bir süs. Bütün kıble duvarını dikkat dağıtıcı levhalar olmaksızın tasarlamak ise tam bir cesaret işi; aşkolsun, kimin emeği geçmişse o mimarları gönülden tebrik ediyorum. Sade, fonksiyonel ve öyle olduğu için estetik bir mekân tasarlamışlar; inşallah ilk cumasında bulunmak nasib olur bizlere de.

Ne demiştik, “fonksiyon eseri”; fonksiyon yorumu desek de olurdu. Fonksiyonlar bazı şekillerle ifadesini bulur ve bir süre sonra şekil, fonksiyona galebe eder; koca mihrap mumlarında olduğu gibi. Kezâ, eski büyük camilerde zaruret gereği kubbeden sallandırılan zincirlere bağlı devasa kandilli avize geleneğini, sanki olmazsa bir şey eksik kalırmış gibi tekrar etmek de buna benzer bir şeydir.

Hayır, ne modernistim, ne gelenek düşmanı ne de mimarlıkta Selefîlik arayan bir takıntılı... Modern üslûpla çok zevkli ve güzel binalar yapılabildiğini Avrupa’da gördüm (Türkiye’de pek az ama) çünkü. Kudsî olanın nerede bitip, geleneğin nerede başladığını ve geleneğin kudsiyetle bir ilgisi bulunmadığını birilerinin hatırlatması lâzım. Fonksiyon fikrine taabbüd etmemeli ama ihmâl de gösterilmemeli. Ara sıra geleneğin tozunu almakta fayda var.

Davud Özgül: 'Bir adam biriktirdim'

Önceki cumartesi, Çengelköy'ün Yıldırım Beyazıt Camii'nde bir arkadaşımızı rahmet yolculuğuna uğurladık. Yarısı cami kapısı önünde bekleşenlerden değildi cemaat; namaz vaktinde camide, cenaze namazı için avluda vakarla görevlerini yaptılar.

Giden, Çengelköy Çınaraltı Hamdullah Paşa Camii imamı Davud Özgül hoca'ydı; uğurlayanlar ise cemaati ve dostları. Üsküdar Belediye başkanından kaymakamına, müftüsüne kadar bu “sessiz yaşadım kim beni nerden bilecektir” mısrâına mâsadak insan için oradaydılar. Orada olsaydınız, “Keşke vakt-i merhûn gelince beni de böyle yolculasalar” derdiniz. Öyle güzel bir adam, öyle samimi bir cemaat...

<!--more-->

MAHALLE BASKISI

1966 doğumlu. Urfa'nın Bozova ilçesine bağlı Hacılar köyünden. Nizip'te yatılı bölge okulundan sonra babanın tercihi doğrultusunda İmam-Hatip Lisesi...

“Mahalle baskısı” o an başlamıştı. ‘Cenaze mi yıkayacak!” İmam Hatip okullarına gidenlere o yıllarda böyle bakılıyordu. Anam bana baktı minicik ‘Sarı' oğlu ve cenazeler! Kabullenemedi. Sesini yükseltti. Yüzünü ekşitti, ne yaptıysa olmadı. Babam doğunun çocuğuydu, ilerlemiş

yaşına rağmen bu mesleğe her zaman heves eden biri olarak, gayesine benim üzerimden ulaşmak için beni imam yapmak istiyordu. Aradan 34 yıl geçmesine rağmen, anam ikna olsun diye unutamadığım şu cümleyi söyledi yoksul babam: 'Hiçbir şey olamazsa bari imam olsun.'

BİR İNSAN BİRİKTİRDİM

Henüz 46 yaşında yakalandığı hastalığın son aylarında kaleme aldığı "Bir İnsan Biriktirdim" adlı kitabında daha neler yok ki? İlahiyat eğitimi için İstanbul'a nakledip Çengelköy'de imamlığa başlaması, o esnada başından talihsiz bir vaka geçen kız kardeşine yardım için cami sokağında seyyar sahaflık mesleğine başlaması... Bu esnada eline düşen ilginç "terekeler"...

ÇOPUR MUSA'NIN DERSİ!

Bir gün sınıfta şöyle bir soru sordu Musa Hoca: "Öğrenciler arasında her öğretmenin bir lakabı vardır. Benim lakabım nedir?" Kimse konuşmadı. Ben cevap verdim: 'Çopur Musa' diyoruz hocam dedim. Bunu da yüzündeki deliklerden ve İnkılâp tarihi dersinde geçen Aznavur Ayaklanması'ndan esinlenerek geliştirdiğimizi söyledim. Hoca kısa bir süre sustu sonra; "Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse işte bu kimseler zalimlerdir." ayetini okudu ve ortalığı bir sessizlik kapladı. Hoca bize bir şey daha öğretmişti. Hem de kendi üzerinden uygulamalı olarak. Musa Hoca benim için elleri öpülesi bir adam olarak kaldı.

İSLAMCILIK SERÜVENİNDE

1981 yılında ilk kez İktibas dergisi ile tanıştım. Daha sonra bazı kitaplar okumaya başladım. Seyyid Kutub'u, Ali Şeriati'yi o yıllarda tanıdım. Okulda hocalarımızın genel anlamda tavsiye ettiği kitaplar bu çerçevedeydi. O günlerde pek sorgulamadık ama tek yönlü bir okumanın doğru olmadığını şimdi daha iyi anlıyoruz. Keşke o gün başka insanları da okuma şansımız olsaydı. Sağ ve sol tabir edilen dünyanın beslendiği kaynakları biz de okuyabilseydik. Çünkü o okumaları 20 sene sonra yapınca, buruk bir acıyla birlikte geç kalmışlığınızı hissediyorsunuz.

Okulumuzda bulunan hocalarımızın büyük bir çoğunluğu o günün tek anlayışı olan MSP geleneği içinde düşünen insanlardı. (...) İran İnkılâbı, daha önce etkisini sürdüren İhvan-ı Müslimin hareketi de dikkate alındığında İmam Hatip okullarının neden bu damara yaslandığı daha da iyi anlaşılıyor.

(...) Ayakları yere basmayan, fevrîliğin hâkim olduğu bir süreçti bu süreç. 80 kuşağının zihnî refleksleri bu ortamda inşa oldu. Kendi göbek bağımızı kendimiz kesmek istiyor, alabildiğine kitabi ve yapay bir dil kullanıyorduk. Allah'ın kitabı bizim kuşağın müdahalelerine mahkûm edilmişti adeta. Kitaba yaslanarak Allah adına yargılayan birer yargıç olmuştuk nihayetinde. Tarihsel birikim, gelenek vb. insanlığın ortak hâsılası bu süreçte göz ardı edildi. Sürekli bir biçimde Kur'an ve sünnet diyorduk ama Müslümanların bu kaynaktan mülhem oluşturduğu devasa geleneği de yok sayıyorduk. Kullandığımız dil alabildiğine soyut, alabildiğine kitabî ve içinde yaşadığımız topluma alabildiğine yabancıydı.

Bu süreçte ortaya konulanlarla edindiğimiz birikim, dürüstçe söylemek gerekirse sadra şifa şeyler değildi. İslam ağacına tutunan ama meyve vermeyen dallar gibiydik. Tercüme eserler bir yönüyle bize katkıda bulunurken, bir diğer yönüyle bu toplumda var olan zeminimizin de kaybedilmesi anlamına geliyordu.

HESAPTA OLMAYAN KAPI: SAHAFLIK

Mahkûm olan kız kardeşime bakmak için yeni gelir yolları aramaya başladım. Evdeki kitaplarımı, taktığım yüzüklerimi, para edecek eşyalarımı camimin önünde minik bir tezgaha koyarak başladım işe. Alıp sattıkça işi seviyordum. Kazancım oldukça mütevazı olmasına rağmen seviniyordum. Aradan geçen bir-iki ayın sonunda el arabası ile caminin önünde satış yapan Kastamonulu Murat'ın sattığı eski bakır ibrikler, kitaplar ve eski objelerin peynir ekmek gibi satıldığını görünce kıskanmaya başladım doğrusu. Murat, caminin önünde işini sürekli yapmak ve garantiye almak için bana ortaklık teklif etti. Ve ben tereddütsüz kabul ettim. Eskicilik ve antikacılıkla birlikte sahaflığa giden yolum böylece açılmış oldu.

SADAKA-İ CÂRİYE: HİÇ TÜKENMEYEN HAYIR

“Bir İnsan Biriktirdim”, Metamorfoz Yayınları tarafından neşredileli iki ay bile olmadı (www.okurkitapligi.com adresinden kitaba ulaşabilirsiniz). Bu kitap sadece kısa bir zaman içinde tanımış olmama rağmen erken vedâ ettiğim bir dostun hâtıralarından ibaret değil, siyasi ve ilmi çehrelere, birbirinden ustalıkla çizilmiş insan karakterlerine ve ideolojiler dünyasına tutulan ayna. Temiz bir vicdanın sesi. Eminim ki, rahmetli Davud Hoca'mızın eseri, ardından nice yıllar boyunca yeşerecek bir sadaka-i câriye hükmüne geçecek. Allah'ın rahmet ve mağfireti üzerine olsun sevgili Davud Hocam. Mesaisiyle, muhabbeti ve varlığı ile İstanbul'u ziynetlendiren güzel insan; Elbet mülâkî oluruz bezm-i ezelde...

FAHRETTİN KERİM GÖKAY’IN TEREKESİ

Baltalimanı tarafından Hurdacı Yaşar Ağabey [İlgilenmem için] seçtiği kitaplarla belgelerin Fahrettin Kerim Gökay’a ait tereke olduğunu da bilmiyordu doğrusu. Akşamüzeri bir

kamyonet dolusu çuvalla geldi Çengelköy'deki yerimize. Çuvalları açtıkça heyecanlanıyordum. İstanbul'un hem eski valisi hem de belediye başkanlığını yapmış bir insanın terekesinden bize düşen pay sınırlı da olsa önemliydi. Daha sonraki yıllarda ortağım(ız) olacak olan Cideli Bayram'ı aradım. Bayram gelip terekeyi gördüğünde heyecandan bayılacak gibi olmuştu. Kendine has tavırları ile burnunu çekti. Sağını solunu çekiştirdi. Bu 'mal'ı almak istediğini söyledi. Elinde nakit parası yoktu Bayram'ın. Ama 1993 model bir Kia Ceres kamyoneti vardı. Nihayet kamyonetin anahtarını verdi bana. Fahrettin Kerim Gökay'ın terekesinden nasibimize düşen miktarla bir kamyonet almıştık. Bayram'ın kamyoneti, son kez bizden aldığı terekeyi taşıdı Üsküdar'a."

Barışı satın almak

Tek parti döneminin herhangi bir yılını düşünelim; o yılın yöneticilerine, bürokrasisine ve kamuoyuna, bugün karşı karşıya bulunduğumuz siyasi şartlar inanılmaz ve kabul edilemez görünecektir.

Ne var ki bugünlerde "Cumhuriyet" kavramı, nedense hep tek kuruluş yıllarında ve tek parti döneminde algılanan mânâsıyla kabul görüyor.

Cumhuriyet'i kuranlar elbette toplumsal çerçevede değişim fikrine karşı çıkmıyorlar, hatta gerçekleştirmeye çalıştıkları radikal dönüşümü (inkılâp, reform), değişimin son merhalesi olarak anlıyorlardı. Öyle köklü ve esaslı adımlar attıklarına inanıyorlardı ki, onların zihninde Cumhuriyet'in bir sonraki merhalede değişmesine gerek bile kalmayacaktı. Cumhuriyet'in politik şablonu, kurulan düzenin, en azından bilinmeyen bir geleceğe kadar istikrarını koruyacağı inancını taşıyordu.

Zaman içinde toplumla birlikte siyasi, iktisadi ve zihnî yapılar değişti; kuruluş yılları için kaçınılmaz görünen bazı düzenlemeler fersûdeleşti. Cumhuriyet'in adı duruyorsa da muhtevâsı, kurucularının tanıyamayacağı kadar farklı bir çehreye büründü.

Kurucu ideoloji, toplumu tek millet olarak görmüş ve bünyedeki dinî, etnik farklılıkların ve kültür farklılıklarının millet olma şuuru içinde birbiriyle rekabete girişmeyeceği varsayımını geliştirmişti; bu doğru çıkmadı çünkü 30'lu yıllara mahsus bir "Global kanaat" olarak toplumun devlet elitleri tarafından silbaştan tasarlanabileceği inancına yaslanıyordu. O "Paradigma" artık yaşamıyor. 30'lu yıllarda pek bilinmeyen ve râyici bulunmayan bir değer olarak insan hakları kavramı, çağdaş siyasetin temel lâzımelerinden biri hâline geldi.

Yeni anayasa çalışmaları henüz bitmedi, karakteri netleşmedi fakat genel eğilim bellidir ve o noktadan geriye dönüş mümkün olmaz: İnsan haklarının rahatça kullanılmasına ve işlemesine dayalı bir hukuk devleti düzeni içinde, eşit yurttaşların gönüllü iştiraki ile işleyecek bir kamu düzeni ihtiyacı çok belirgin.

Günün moda tâbiri ile, "İmralı"yla yapılacak görüşmeler toplumda önemli bir beklenti uyandırdı ve çok büyük bir reaksiyon görülmedi. Görüşme veya müzakerelerin neticesinden beklenen sonuç açıktır: Silahlı Kürt unsurları artık şiddet kullanmaktan vazgeçmelerine karşılık, her mânâda kullanılabilir eşit yurttaşlık statüsü talep ediyorlar ve bu genel çerçeveye çok ciddi bir itiraz gelmiyor. Bu, demokratikleşme adını verdiğimiz sürecin kuvveden fiile geçmesidir ve devletin kendi yurttaşlarına karşı -velev ki- silahlı isyan yolunu seçmiş olsalar bile- artık sindirme, söndürme, bastırma mukabelesinde bulunmayacağı anlamına gelir.

Küçük derelerde boğulup süreci dinamitlemezsek bu hayırhah bir süreç olacaktır. Anlaşıldığı kadarıyla uluslararası konjonktür, barış sürecinin lehinde bir görüntü sergiliyor ve Türkiye bu avantajı kullanmakta kararlı.

Cumhuriyet, 1923'ten bu yana çok önemli ve mânidar virajlardan geçti ama galiba en anlamlı ve karakteristik viraj, şu anda eşiğinde durduğumuz yerdir. Cumhuriyet'i lâfzen muhafaza ediyoruz fakat onun büyük muhteva değişikliğine uğradığının hepimiz farkındayız. Kurucu ideolojiye "Elifi elifine" sahip çıkanlar, "Ulusalcılık" şemsiyesi altında bugün siyasi yelpazenin marjinal ucunda azlık teşkil edebiliyorlar. Türkiye'nin Ulusalcı bir yaklaşımla yönetilemeyeceğini onlar da artık biliyor olsalar gerektir.

Cumhuriyet'in yeni bir safhasına giriyoruz. Düne dair pek çok değer pırıltısını ve işlerliğini kaybetti. Altı ok'un sadece laiklik umdesi zamana direnebildi, "Cumhuriyetçilik"in içi boşaldı; öteki okları, rozet şeklinde yakasında gezdirenler bile sahiplenemiyor. Milli birlik dediğimiz şeyin, yekpârelik ve tek merkezden tasarlanmışlık olmadığını biliyoruz artık. Yurtseverlik mâhiyet değiştirdi ve daha insânî ve kabul edilebilir bir şekle büründü. "Biz bize benzeriz" cakasından biraz sıyrılabildik, en azından dünya ekonomisinin bir parçası olduğumuzun farkındayız.

İmralı görüşmeleri sonunda Türkiye, demokratikleşme yolunda bir üst tura terfî ederse, tarihin garip bir istihzâsına daha şahit olacağız demektir; şimdilik iyimser olmamak için sebep yok.

Borsacı tabiriyle "Barış"ı satın almanın tam zamanı.

Müslümanlık ağır zanaat!

Cumartesi günü o meşhur yağmurda güç-belâ bir taksi bulabildim. Sürücüsü, konuşmaya teşne bir arkadaş çıktı ve yarım saatte bana hayatını anlattı. İneceğim yere yakınlaşınca bu defa o bana soru sormaya başladı.

Zaman gazetesinde yazar olduğumu, daha önceleri ise üniversitede hocalık ettiğimi söyledim. Biraz sükût oldu, bu iki olguyu yan yana getirmekte zorlanmış olmalı ki yekten, "Atatürkçü müsünüz?" diye sordu. "Değilim" dedim, şaşırdı, "Nasıl?" dedi, bunu beklemiyordu. "Gericiyim, bildiğin gerici." dedim. "Olur mu estağfurullah" dedi. "Peki sen Atatürkçü

müsün?” diye sordum, “Evet” dedi, “Peki ne demek Atatürkçülük?” deyince coştu, “Ben Atatürk’ü seviyorum, çağdaş insan ya, gerici değil, dinin yeri ayrı hükümet işi ayrı yani” dedi ve ekledi, “Valla biz dededen böyleyiz.” “Hacıları hocaları da sevmeyiz abi, ters geliyor bize onlar. Dedeme vaktiyle, biz Alevi miyiz dedim, yok oğlum dedi, Alevi olsaydık söylerdi. Dedemin de inancı yoktu. Cennet cehennem burada oğlum, öyle bir şey yok derdi. Öldü mü gidiyorsun derdi. Ha, babam da öyleydi, bütün her şeyi burada göreceksin derdi. Biz bayramdan bayrama giderdik namaza, Cumaya da gitmem ama dayılarım filan gider.” İnerken, “Hocam bizde öyle vicdan var ki” diye açıldı, “Sokakta ezilmiş hayvan vardı, aldım götürdüm akciğeri patlamış doktora baktırdım, bir milyar masraf ettirdim, evde yaşıyor şimdi”

İnerken birbirimize güzel şeyler söyledik ama.

Birkaç saat sonra şarkıcı Leman Sam Hanım’la yapılmış bir sohbet haberi dikkatimi çekti; o da benzer şeyler söylüyor, “Ben dindar birisi değilim, belki de beni sevmelerinin sebebi birilerinin gözüne girmek için bir şey söylemeyen bir insan oluşumdur. Ben dindar değilim ama inananlara saygı duyarım. Burası yüzde 99’u Müslüman bir ülke. Müslümanlıkta vicdansızlığın olmadığını düşünürken iktidar, bürokratlar halk çok Müslüman, yeterince Müslümanlık var fakat bir zalimliktir gidiyor” diyor ve konuyu hayvanlara revâ görülen zulme bağlıyordu: “Bunlar da Müslüman, bunlar dinle bağdaşıyor mu?”

İki çiçekle bahar gelmez ama kabul edersiniz bu iki örneğin temsil kabiliyeti var. Kendimce bazı sonuçlar çıkardım:

-“Yüzde 99’u Müslüman bir ülke” yuvarlaması efsânedir. Toplumda, çok eskilerden beri dinle arasında mesâfe (bürûdet desem, bazı okuyucular kızacak şimdi!) bırakan mühimce bir öbek var ve kaale alınmak istiyorlar; bu talebi haklı buluyorum.

-Kendilerini “Dindar birisi değilim” diye tarif edenleri, bunu açıkça söylemeye sevkeden sebep, Müslümanlık ve dindarlık kimliğinin son otuz senede kamuoyu önünde sıkça açıklanması ve neticede siyasi iktidara taşınması olmuştur. Dünün Türkiye’sinde dindar kitle bunu izhar etmekten çekinirdi; daha doğrusu insanlar, dinle alâkalarını açıklamaya lüzum görmezlerdi. Kamuoyu nazarında dindarlık kimliği rahatça konuşulur hale gelince, dindar olmayanlar da “Biz de varız yahu” demek ihtiyacı duyuyorlar.

-Hükümete duyulan sıradan politik tepkiler, artık “Dindarlık” olgusu üzerinden seslendiriliyor. Kadına, çocuğa, mahkûma, sokak hayvanlara yöneltilen şiddetin adresini dolaylı da olsa dindarlığından ötürü vicdanlı olması gereken kesime yöneltmek böyle bir göstergedir.

-Doğru olan önceki hâldi; yani insanların kendilerini “Din” üzerinden tanıtmaya ihtiyaç görmedikleri nisbeten daha nâzik ve kavgasız bir dönemi kasdediyorum. Bu dönemde

dindarların kendilerini devletin psikolojik baskısı altında hissetmesi ortak bir tepki geliştirdi, tepki de karşı tepkiyi.

-Kendilerini dindar diye tanıtanlar, yüksek vicdan ve merhamet gibi maddelerde sorumlulukların gereğini yerine getirmelidir en azından.

Senaryo!

-Üstâdım, fena aklım karıştı, yardımına ihtiyacım var?

-Nedir Çekirge, bende akıl tonla biliyorsun, niçin aklın karıştı anlat!

-Olup biteni anlamaya çalışıyorum, taşlar yerine oturmuyor. Şu Paris cinâyetini ele alalım; kim, niçin, ne yapmak istedi bu cinayetle? Mahir Hocamız'ın bu gibi konulardaki genel yaklaşımı en akla yatkın olanı: Yani Avrupa veya ABD iki büyük aktör; bunlardan birisi "Helva artık kıvama geldi, ateşten indirelim" adımını atarken, öteki, "Acele etmeyelim, daha bu tencerede çok helva pişer!" diye çözümü engellemeye çalışıyor. Biz ise, "Tencere ateşten bir an evvel insin" çizgisindeyiz hâliyle...

-Ee, ne var bunda, mis gibi teori işte; mâkul, kullanışlı, izah edici...

-Ama şöyle şeyler de işittim geçenlerde; güyâ ABD, hükümet aracılığı ile özerklik veya mahallî yetki genişletmesi kavramları üzerinden bir Kürdistan mıntıkası teşkil etmek istiyormuş güneydoğumuzda. Komplo teorisi der geçeriz de, ABD'nin bölgede 20 yıldır yapıp ettiklerini doğrulayan bir komplo bu. Önce Irak'ın İran'la çatıştırılması, ardından iki kere Irak'ın işgali, bu esnada uçuşa yasaklı tampon bölgeler oluşturulması, Irak'ın fiilen üçe taksim edilmesi, ardından "Arap baharı'dır; illâ ki Suriye'ye de bahar gelmeli" propagandasıyla Esed yönetiminin marjinalleştirilmesi ve şimdi de barış adımları...

-Bu teorileri ciddiye alıyor musun şimdi sen Çekirge?

-Kafam karışık üstâdım... Üç devletin iltisâk ettiği bölgede kurulacak Kuzey Irak benzeri bir oluşuma Türkiye'nin ağabeylik etmesi projeleri seslendiriliyor sağda solda. Niye yalan söylemeli, biraz da milli gururumuzu okşuyor bu dedikodular. Bölgede ağabeylik, lider ülke olmak...

-Yeni Osmanlılık hülyaları.

-Tam sözü oraya getirecektim üstâdım, bölgede Osmanlı misyonunu ifâ etmek, bizde ulusalcıların bile çaktırmadan bayıldığı bir düşünce değil midir? Bir ulusalcı sitede ilginç bir haber gördüm, hükûmete çizik atmayı seven gazeteler de pek öne çıkarmadan birbirlerini referans göstererek haberi yayınladılar.

-Öyle mi; nedir, fark etmedim ben?

-Tarpley diye bir Amerikalı; bizimkiler tarihçi tarafını öne çıkarıyorlar ama gazeteci, iktisatçı, yazar şapkaları da varmış. Diyor ki, "Obama her hafta Erdoğan'ı arayıp onun kibir ve hırsını kımıldatarak yönlendiriyor. Mısır'da Mübârek'in düşmesinden sonra Türkiye'yi 'Yeni Osmanlılık' fikriyle heyecanlandırdılar, sıfır problem kavramını ortaya attılar. Türkiye bilmeli ki ABD ve İngiltere ile ittifak öldürücü bir kucaklaşmadır ve Türkleri öldürene kadar sevmeye kararlı görünüyorlar. Türkiye kaybedecek. Suriye'de Esed, kontrolü ele geçiriyor, CIA ise fink attığı Suriye hududunda İncirlik yoluyla getirtilen El Kaidecileri kullanıyor" vesaire. Ulusalcı siteler, moda tabirle bu haberle yıkılıyor üstâdım. Adamın ilmî kifâyetini bilmem fakat güzel senaryo yazdığı tartışılmaz!

-Ee, yani?

-Daha ne olsun üstâdım; endişe içindeyim. Nereye gidiyoruz?

-Tarpley belli ki sadece hükûmeti değil, bir miktar seni de heyecanlandırmış Çekirge. Söyledikleri tamamen zırva değil, yer yer olup-bitenlerle kesişen noktalar yok değil fakat komplo imâlatçılığının olmazsa olmaz şartı da araya gerçek kırıntıları serpiştirmek ve böylece hikâyenin tamamını inandırıcı kılmaktır. Son günlerde İmralı'daki adama neredeyse 100 Türk büyüğü panteonunda yer arama çabaları görmezden gelinir gibi değil. İlginç zamanlar yaşıyoruz. Anlattığın şeyleri gayrıciddi bulmuyorum, ama ihtiyat kaydıyla aklın bir tarafında muhafaza edilmesi gereken teoriler bunlar.

-Ama üstadım, politikacılar gibi konuştunuz şimdi; ne olacak benim akıl karışıklığımın encâmı?

-El hayrü fî mâ vâkıa Çekirge. Her hadise hayrıyla birlikte gelir. Hayır dileyelim hayr olsun.

Meslek Hastalığı

-Merhaba kaptan, boş musunuz, binebilir miyim?

-Boşum abi, buyur, binebilir miyim ne demek? Burası ticarî bir işletme sevgili abim. Farzımuhal berber dükkânınız olsa, müşteri de kapıdan başını uzatıp, içeri girebilir miyim, tıraş olabilir miyim dese, ne cevap verirdiniz? Ticarî taksi de bir ticarethanedir, elbette bineceksiniz, siz söyleyeceksiniz ben de oraya götüreceğim sizi evel Allah'ın izniyle, bu arada nereye gidiyoruz?

-Üsküdar'a

<!--more-->

-Eyvallah, ama bir de şöyle bir müşteri tipi çıktı, adam nezaketinden mi yapıyor, dalga mı geçiyor anlamıyorum; koltuğu biraz çekeyim mi, rahat edersiniz, ha, mesela filan yere gider misiniz diyor. Ben buna çok kızıyorum abi, neden kızıyorsun diyeceksiniz. Ha uzak, ha yakın

götüreceksin abi. Taksiciyim diye besmele çekip çıktıysan yola götüreceksin. Bana böyle eğilip bükülürsen, kırılır dökülürsen ben de nazlanırım tabii. Sizi kasdetmiyorum abi, sözüm meclisten dışarı. Yani böyle nezaket yapa yapa bazı meslekdaşları zıvanadan çıkardılar. Zaten bu meslek çok gerici yıpratıcı bir iş, bir de izin filan isteyince adamın kibrinden yanına yaklaşılmıyor. Müşteri beğeniyor abi müşteri beğeniyor, eğer tipi hoşuna gitmezse almıyor bile arabaya. Niye?

-Sahi, niye?

-Hep o binebilir miyim, inebilir miyim, müsait misiniz, pencereyi açsam rahatsız olur musunuz, radyoyu açmamın mahzuru var mı ayaklarından. Bunları artık bağ-bacak zaptetmez oldu. Hele hava biraz bozuksa, iş dönüşü filansa bizim bazı şöför arkadaştaki gururu İngiliz kıraliçesinde bulamazsın. Vatandaş hakkını bilmiyor beyefendi, vatandaş vatandaşlığını bilse işler böyle zıvanasından çıkar mıydı? Para veriyorsun kardeşim, hizmet alacaksın, karşılığını isteyeceksin çatır çatır.

-Ama…

-Hah, ama diyorsun felan filan. Aslına bakarsanız beyefendi, bakın size beyefendi diyorum, niçin, hiç düşündünüz mü?

-Yoo, niçin dediniz?

-Benim bir büyük dayım vardı abi, derdi ki, oğlum adam olun, cüdâm olmayın. Ticaret yaparken insanlara öyle abi, yiğenim, dayı, emmi, amcaoğlu, dünür, bacanak, dede, nine, teyze, bacı filan gibi kelimelerle hitab edilmez. Velev ki hakikaten amcan geldi, bindi arabaya veya girdi dükkâna, ne diyeceksin?

-Bilmem, ne diyeceğiz?

-Beyefendi diyeceksin tabii ki abi, dayım derdi ki, biri dükkândan içeri girdi mi, erkekse beyefendi oluverir hemen, kadınsa hanımefendi. Neden?

-Neden?

-Çünkü, derdi dayım, birine beyefendi demekle o adam beyefendi olmaz fakat bu arada sen, kendini beyefendi olarak gördüğünü, karşındaki müşteriye de beyefendi gibi davranıp hizmet göstereceğini anlatmış olursun, anlatabiliyor muyum abi?

-Anlıyorum!

-Hah, velev ki, sen kiim beyefendilik kiim tipinde biri girdi içeri; buyrun beyefendi, ne emretmiştinizi bastırdınız, adam naapıyor, ben beyefendiymişim öyleyse beyefendi gibi davranayım diyor aklından. Dayımdaki ince fikirliliği gördün mü abi? Ha, bir de benim kızdığım bir şey daha var meslekte; müşteri kim olursa olsun eğer biraz kalıbı kıyafeti

düzgünse bastırıyoruz “Hocam”ı. Hocalığı ayağa düşürdük abi. Maşallah herkes hoca! Yahu bir defa nereden hocan oluyor, tanımazsın etmezsin, bu ne laubalilik değil mi ama. Şimdi bu müşterinin kırılıp dökülıninden bahsettim ya, bu arada başını ağrıtmıyorum değil mi abi, hani rahatsız ediyorsam söyleyin, anında saygı gösteririm.

-Yoo dinliyorum, öğreniyorum…

-Estafirullah abi, öğretmek ne haddimize; öyle anlıyorsanız çok özür dilerim. Ben sadece…

-Hayır sitem için söylemedim, gerçekten yeni öğrendiğim bazı şeyler anlatıyorsunuz, onun için…

-Eyvallah, ne diyordum ha, kırılıp dökülen müşteri! Şimdi bizim memlekette eskiden faytonlar vardı, faytonu bilirsiniz değil mi abi, yaşınız benden ilerde. Bilirsiniz yani, neyse istasyonla şehir arasında üç-dört kilometrelik bir yol var. Bayan trenden inmiş, durakta bekleyen faytonlardan birine müsait misiniz, diye sormuş. Faytoncu bir şey demeden “Atla” der gibi başıyla işmar etmiş. Kadın binmiş fakat kadın tanko abi, tango yani. Yani iki dirhem bir çekirdek, şık, kibar bir İstanbul hanımı. Faytonda çalkana çalkana hâl olduktan ineceği yere yaklaşınca önceden ikaz etmek istemiş, demiş ki bizim faytoncuya, “Faytoncu bey, faytoncu bey, eğer müsaitseniz, az ilerdeki çeşmenin hizasında inmem mümkün müdür acaba?” Faytoncu atların yularını çekerek arabayı sağa yanaştırıp durduktan sonra arkaya dönüp kadına demiş ki, “Ne yalvarıyong bacı, ağleş de ağleşek!”

-…

-Pardon, “ağleşmek” nedir burada? Bilemedim…

-Ağleşmek, bildiğin “eğleşmek” abi, yani durmak veya eğlenmek. Bizim oralarda eskiden öyle denirdi, şimdi televizyon çıkalı herkesin ağzı çok kibar oldu abi. Meselâ ben, şunca yıllık İstanbul şöförüyüm, girdisini-çıktısını bilirim bu memleketin, adamına göre hitab şeklimi de ayarlarım üstelik, ne var ki hâlâ memleket ağzı ile konuştuğum oluyor fakat ellerinizden öper yeğenleriniz sipiker gibi konuşuyor Allah inandırsın. Anneleri de dikkat ediyor tabii eksik olmasın, üzerimizde hakkı çoktur gıyabında, lâkin abi biz mektep-medrese mi gördük Allah aşkına? Aslında peder bey okutmak istedi, hatta epey de dayağını yemişimdir, niye okumadım. Niye?

-Niye?

-Abi haylazdım ben; bak küt diye söylüyorum işte. Defter kitap, mektep filan ruhumu nasıl sıkıyor. Karne dersen toto kuponu gibi. Orta ikiden terk neticede. Babam rahmetli dedi ki, anlaşıldı senin okumakta gözün yok, yarın sabah dükkânı sen açacaksın bundan sonra. Canıma minnet, okul olmasın da. Fakat bu arada baba sanatını kapamadım abi. Babam tornacı zenaatkârlarının padişahıydı. Yumurtayı tornaya takar, kırmadan çatlatmadan perdah çekerdi. YouTube o zaman olsaydı keşke. Ha, niye kapamadık sanatı. Adam asabi, gözünü bir salise

işten ayır, tokatı yersin gözünün üstüne, şimşekler çakar. Çocukluk ama elbette. Sebat etsem, şimdi dükkânım olurdu. Babam çok para kazandı bu işten, 42 yaşında öldü, sıfırdan girdiği mesleği boyunca iki daire, dört dükkân aldı. Arabamız da vardı. Ben arabayı ikide bir kaçırır tur atardım İstanbul'da. Daha onbir yaşımdayım ha. Direksiyon elimde fırıl fırıl böyle. Neyse, olmadı, cepte para var, sağda solda haylazlık ettik. Ardından askerlik, ver elini Erzincan. Sağdan giriyorum değil mi abi?

-Hı hı… geldik zaten, sohbet için sağol.

-Ama sen bir şey söylemedin ki abi; gevezelik ettiysem affet; meslek hastalığı, ne yaparsın?

Kırmızı kol saati durdu

Ölüm haberi, yakın akraba ziyareti sebebiyle kalabalıklaşan evimizde odadan odaya yankılandı; herkeste teessür, "A, iki gün önce haberlerdeydi, nesi varmış ki?" şaşkınlığı.

"Yazarsın herhalde" dedi çok yakın bir aile arkadaşım; dışarıdan, "Ne yazayım, tanışmıyorduk ki, şahsî yakınlığım, müşterek hâtıram yok" diye bir şeyler geveledim. İçimden, "Aynı dünyanın insanı bile değiliz, aramızda kocamaan sınıf farkı var. O beyaz Türk'tü, ben Karabudun'danım; dünya görüşlerimiz farklı" diye homurdandım. İçimdeki ses, "Üzüldün ama, hadi itiraf et" dedi; kızdım, "Üzüldüm tabii, üzülmek insanî bir his. Paris'te tuzağa düşürülüp kalleşçe katledilen o üç kadına da üzüldüm." Siyasî kimlik nerede biter, insanî sıcaklık nerede başlar, bunlar kolay cevap verilir sualler değil ama ölüm büyük bir şeydir; duvarın ötesine geçiş... Nasıl bir duvar: Torununa, "Cennet-cehennem diye bir şey yok oğlum, ne varsa burada" diyen dedelerin bile günü gelince ötesine geçecekleri ve orada ne olduğunu bilebilecekleri bir duvar. Hakikat ânı! Ölüm bunun için büyük bir şey olmalı. Efendimiz, Müslüman olmayan birinin cenâzesine aldırış etmeyen ashâbını böyle ikaz etmişti: "Ölüm büyük bir şeydir!"

İnsânî sıcaklığı, sevimliliği önemsemeli. Mehmet Ali Birand'ı seyircilerinin nazarında sempatik kılan haslet herhalde buydu. Küçük kusurlar ve zaaflarını görmeden bir başkasına yakınlık duyamıyoruz (Büyük aşklar müstesnâ!) Sürçmek, yanılmak, kekelemek, ufak tefek bilgi hatâsına düşüp üstelik bunu mûtad hale getirmek bile küçücük muhabbet puanları haline gelebiliyor. Arapça kelimelerin imlâsında benim gibi sıkça pot kıranların iyi bildiği bir şeydir bu. Birand'ın böyle bir sempati kredisi vardı. Oysaki haber sunmaya başladığında işi fazla götüremeyeceği yolunda esaslı bir kanaat hâkimdi medya mahallesinde; öyle olmadı, Birand'ın haberleri aranılır, takib edilir bir kimyâya dönüştü zamanla. Neydi o püf noktası? Haber sunuşunun değişen edâsıydı. Resmî Gazete suratıyla, ciddiyetin lüzumsuz derecelerinde betonlaşan o katılığa ne kadar çok şâhid olmuştuk; bir de tam tersine okuduğu haberi vesile ederek kızdığı cenaha kaşıyla-gözüyle hışım yağdıran sözde tarafsızcılığa.

Birand başka bir şey yaptı; verdiği haberde ille de yorumlaması gereken bir boyut varsa bunu açıkça gösterdi, insanları ötekileştirmedi. Karşı tarafın da görüşünün aksettirilmesi umdesini gözetti. Önemlidir: Çalıştığı kanalın keskin siyasî tavrını meşrûlaştıran bir samimiyet sıcaklığı inşâ etmek az başarı değil. Aynı yayın grubunun diğer kanallarında akrânı ve meşrepdaşı enkırmenlerin yanına yaklaşamadığı bir sevimli tarafı vardı. Ve kıyafet seçimi; erkek giyiminde şıklığın evc-i bâlâ noktası desek mi? Kendi mi karar veriyordu bilmiyorum fakat taşıdığı kalem, saat, kravat gibi aksesuarlarda öyle iddialı renklerin erkekler tarafından taşınabileceği kanaatini telkin etmek de kolay iş değildir: Mavi dolmakalem, kırmızı saat!

O tarz devamını bulmalı bence. Siyasî tarafları sertleştiren ve ötekileştiren haber sunuşuna ihtiyâcımız yok. Sırf Birand'ın haber veriş tarzı sebebiyle bülten saatinde o kanalı tercih edenleri biliyorum. İnşallah bu kimyâ, diğer yayın kuruluşları arasında iyi örnek olarak yaygınlaşır. Erkam Tufan'ın Bugün TV'de Birand'la sohbetinin bir kısmını ilgiyle seyretmiştim. Yayın kamerasına tam cepheden bakmaya alışmış insanlara tutulan yan kamera anlamı nasıl da değiştiriyor, açı değişince anlam da değişiyor. Yan kamera insanî sıcaklığı daha iyi aksettiriyor. Ölüm haberinin, Diyarbakır'da, mâkul ve vakarlı görüntülerle geçen cenaze töreninin önüne geçmesi garip bir nükteydi. İnsânî olan, siyâsî olana galebe etti. Huzurlu bir gelecek için ümitlenirken, sevimli bir gazetecinin kaybıyla üzüldük.

Sevenlerinin başı sağolsun.

Batı; olağan şüpheli!

Hepimiz, biraz da hayretle önemli bir şeyin farkına varıyoruz: PKK'nın şiddet politikası üzerinden yürütülen Kürt meselesi, otuz sene içinde bir Türkiye rutini hâline gelmiş, kanıksamışız. Devlet, sanki bu süreç ebediyen devam edecek gibi politikalar geliştirmiş (Bir işe yaramadığını sonradan anlasak bile!), PKK taraftarları da, günün birinde şiddetin sona ereceğini hiç akla getirmeden silahlı mücadeleyi bir hayat tarzı hâline getirmişler.

<!--more-->

En aykırı olanı ise, dış dünyanın ve özellikle Avrupalı devletlerin kanıksamışlığı. Kürt meselesini çözmeyi başarmış bir Türkiye ile komşuluk etmeyi hiç düşünmemişler galiba; bütün hesaplar ve stratejiler şu nokta üzerinde yoğunlaşmış: Türkiye'nin Kürt meselesi ilelebet sürüp gidecek ve bu büyük meselenin baskısı altında bunalan Türkiye, Batılı dostları için daima -bir kanadı kırık olduğu için- kolay yönlendirilebilir bir ülke olacak!

Çözüm yolundaki yeni arayışların, eskiye göre biraz olsun mesafe kazanması ümidimizi ve iyimserliğimizi artırdı; bu nikbinlik belki yüksek dozda safderunluk ihtivâ ediyor ama şu küçücük iyimserlik aralığından bakınca fark ettiğimiz gerçek budur: Bütün taraflar, Kürt meselesi sonsuzluğa kadar sürüp gidecekmiş gibi vaziyet geliştirmişler ve statükonun bozulması, bu zihnî kafa konforunun bozulmasına yol açacak.

Paris'teki vahşi infaz, büyük harflerle "Batı"nın, Kürt meselesinde işgal ettiği büyük yerin varlığını yeniden hatırlattı. "Büyük bir yer" mübalağa değil. Cinayetle birlikte netleşen ayrıntılardan biri, katledilen PKK yöneticisi kadınların, Avrupa'da bir nevi diplomat itibarı görüyor olmaları ve Fransız devlet başkanının sıkça görüştüğü insanlar listesinde bulunmalarıydı. AB'nin merkezî kararıyla PKK'nın terör örgütü sayılması fiilî durumu değiştirmiyor; bizim "haydut, terörist, tetikçi" olarak gördüğümüz PKK'lı figürü, Avrupa'nın ve dünyanın önemli başkentlerinde hürriyet savaşçısı mazlumlar olarak muamele görüyor. Paris'teki vahşetin anlamını herkes doğru anladı; katiller, barış sürecinden rahatsız olmuşlardı. Bu durumda basit bir akıl yürütmesiyle barıştan zarar görecek şüphelileri gözden geçirmeliyiz.

Bu önemli noktanın altını çiziyoruz ve şu gerçeği bir daha hatırlıyoruz: Kürt meselesi sadece Kürtlerin meselesi olmaktan çıkmış, Batılı ülkeler için sıra dışı ve zengin bir politik araç olmuş; öyleyse hızla şu pratik sonuçlara erişebiliriz:

-Barış denilen şey, TC Devleti ile PKK arasındaki iyi niyetli görüşmelerle çözümlenmiş olmaz. "Batılı" ülkelerin mutlaka ikna edilmeleri gerekir.

-PKK açısından Batılı ülkelerin maddi-manevî destekleri olmaksızın Güneydoğu dağlarında Türkiye'ye karşı askerî eylem yapabilmek mümkün olmaz. Örgütün finansman ihtiyacı, Batılı ülkelerin izni ve bilgisi haricinde başka bir kaynaktan sağlanamaz.

-İşte bu yüzden, büyük harflerle "Batı", muhtemel barışın olağan partneri olacaktır. Görüşmeler, tahmin edildiği üzere sabotaja ve kesintiye uğrarsa akla gelecek ilk olağan şüpheli yine Batı'dır.

İyimserlikle enayilik arasındaki yer

Tecrübelerimiz bize, İmralı ile devlet arasında sürdürülen görüşmelerin, galip ihtimâl başarısızlıkla biteceğini hatırlatıyor. Süreci engelleyecek o kadar çok etkili faktör var ki, başarı ihtimâli neredeyse sıfıra doğru geriliyor; bunların başında, az önce ifade ettiğimiz gibi statükonun bütün taraflarda bir nevi alışkanlık, hatta rahatlık uyandırdığı yolunda. Yanlış numaralı bir gözlüğe hastanın zamanla alışmasına ve adapte olmasına benzeyen bir hoşnutluk söz konusu. İkinci olarak, taraflar arasında barışı "yenilgi ve teslimiyet" gibi yorumlayacak çevrelerin propaganda baskısını bir kenara yazmalıyız: "Bu barış değil utançtır, Kürt onurunu pazarlık konusu yaptınız" veya "Millî haysiyeti beş paralık ettiniz, ülkeyi sattınız" yollu keskin ve acı lâflar, vakti geldiğinde kullanılmak üzere bir yerlerde bekletiliyor. Bu ve benzeri ihtimâller ışığında sürecin olumlu nihayetlenmesini ummak, ancak yüksek derecede iyimserlik (ki bu kavrama halk arasında 'enayilik' denildiği de olur) olarak adlandırılabilir.

Evet, manzara böyle; Paris cinayeti yüreğimizi ağzımıza getirdi, daha bu türden hangi engellerin çıkabileceğini hatırlattı en azından. Gördük ve ürperdik ama yine de "yüksek iyimserliği" elden bırakmamalıyız.

Kazanmak için değil, çözmek ve barışmak için.

Çarpı

"Ben bu hikâyeyi bir yerden hatırlayacağım ama…" dedirten olaylar, bir sene önce başladı. Kimliği bilinmeyen birileri, gece yarısı bazı evlerin kapısına boya ile çarpı işareti koyuyorlardı.

Aynı sokaktaki evlerden bazılarına işaretlenirken diğerlerinde görülmemesi komşular arasında tedirginliğe sebep oluyor, "Çarpı konulan evlerin ortak özelliği nedir?" sorusunu hatıra getiriyordu. Cevap kısa zamanla ortaya çıktı: Çarpı konulan evler Alevî vatandaşlara aitti. Alevîler, Cumhuriyet'in tedirgin çocukları; düne kadar, kalabalık yerlerde sahip çıkamadıkları inanç kimliklerini tam da rahatça ifade edeli henüz beri birkaç yıl olmuşken kapılarına çizilen çarpılar, haklı bir öfke ve huzursuzluğa sebep oldu. Tertipli bir kışkırtmadan, hatta muhtemel bir kıyımdan endişelendiler. Tepkilerini dile getirdiler ve devletten bu işi kimin yaptığını bulmasını istediler; hatta bu konu Meclis'te soru önergesine bile konu oldu, önemliydi. Devlet bu defa devlet olmanın icâbını yerine getirir miydi acaba? 70'li yılların sonuna doğru Çorum ve Kahramanmaraş'ta olup bitenlere hâlâ akıl erdiremeyen, 93'te Sivas'taki ağır çekim provokasyonu sadece seyretmekle yetinen (Bkz. Dünkü Zaman: "Asker Madımak'ı sadece izledi". Bkz. Şahsi fikrim: Vilayet ve polis de izledi!), devlet bu defa on paralık sprey boya veya fırça ile Alevî topluluğunu huzursuz edenleri derdest edecek miydi? Şaşıracaksınız ama devlet bu defa üzerine düşeni yaptı; çarpıların amatör ressamlarını buldu ve üç kişiyi yakaladı. Cumartesi günü Star gazetesi bu haberi çok imâlı ama galiba çok doğru bir başlıkla yayınladı: "Eski Türkiye Tipi Provokasyon"

<!--more-->

Ayrıntılar şaşırtıcı ve öğretici: İstanbul Gültepe'de on evin işaretlenmesi üzerine başlayan soruşturmada polis, ikisi bir Alevî derneği üyesi, biri cinayet ve şiddet eylemlerinde siparişle iş tutan taşeron Marksist örgütlerden birinin üyesi çıktı. Habere göre kışkırtıcılar sadece kapılara çarpı çekmekle kalmamış, "Eylem gürültüye gitmesin; belki halkımız anlamaz" diye aynı minval üzere bildiriler de dağıtmışlardı. Kışkırtıcı amatör ressamlardan birinde meslek ahlâkı hayli yüksek derecelerde tezahür etmiş olmalı ki kendi evini de bu anlamlı sanat eserinden mahrum bırakmamış, "İroninin dibi" bâbında bir çarpı da kendi kapısına kondurmuştu. Polisin yaptığı aramada, aynı özellikleri taşıyan boya ve spreyler de bulundu. Mahalle sâkinlerine göre bu hadise, Gültepe'ye yapılması düşünülen cami inşaatını

engellemeye yönelikti. Haber, bir yıl içinde çeşitli şehirlerde 20 civarındaki işaretleme olayında bütün faillerin yakayı ele verdiğini gösteriyor.

Polis dediğin, devlet dediğin aslî görevini yerine getirmeli. Şahsî tezim şudur: 93'ün 2 Temmuz'unda olup bitenleri, tecrübeli ve dirayetli bir vali ve bir manga polis bile engelleyebilirdi; halbuki bizim devlet yapılanmamız kâbus gibi korku filmi gibi bir şey; ordusunu halkına karşı mevzilendiren, farklı inanca sahip toplum önderlerini sırtından vurduran, boğazını kestiren, faili meçhul dosyalarını (Bu arada meselâ emvâl-i metrûke komisyonu defterlerini de!) hokus-pokusla kaybeden hukuksuz bir cebir ve tagallüp cihazından bahsediyoruz. Bu mânâda Cumhuriyet tarihimizin en majör hadisesi, devletin ağır çekim hareketlerle hukuk devleti doğrultusunda evrilmesidir. İşte bu yüzden devletimiz bu defa kışkırtıcıları iş üzerinde iken yakaladı diye bayağı duygulandım desem yeridir.

Başta imâ ettiğim hikâyeyi hatırladım şimdi, geç oldu ama olsun: Ali Baba, haramîlerin altın sakladığı mağaranın yerini öğrenir, fakat haramiler mağaraya birilerinin girdiğini fark ederek Ali Baba'nın evini bulur ve kapıya çarpı koyarlar. İşareti fark eden Ali Baba, hemen o gece bütün evlerin kapısına çarpı koyarak haramilerin planını suya düşürür! Darısı, kozmik odalarda saklanan öteki devlet sırlarının başına diyelim mi?

- Giriş
- Kimdir
- Mülâkatlar
- Site Hakkında
- Konular
- Videolar

Alişir

Siz de "kitap kazısı" yapmayı sever misiniz? Şudur: kitapçı dükkânlarının kuytu köşelerindeki tozlu raflarda, sizin zevk ve meşrebinize uygun ve kendisini keşfedeceğiniz ânı beklemekten yorulmamış birkaç şey mutlaka vardır.

Her zaman denk düşmez, avcılıkta kanundur; "Kırk gün taban eti, bir gün av eti" Sonra ona rastlarsınız; "Vecettu" veya "Evreka" veya, "Aa!"

<!--more-->

"Üsküdar'dan Çıktım Yola"yı Eren Yayıncılık 2001'de neşretmiş, 12 yıllık gafleti üç gün önce fark ettim. Müellif Fuat Andıç, Üsküdar evlâdı. Bu aralar Üsküdar kitaplarına merak sardırdım ama yazarı tanımıyorum; oysa "Selanik Kahpe Selanik", "Elveda Yurdum", "Sadrazam Âlî Paşa", eşiyle birlikte kaleme aldığı "Lâle Devri", "Kırım Savaşı", "Geçmiş

Zaman Olur ki-III. Selim Devrinde Molla-Yeniçeri Fesatları” adlı eserlerini vaktiyle Eren Kitabevi tarafından yayımlanmış; birkaçını vaktiyle edinmişim ama yazarın adı kalmamış zihnimde; te'vili yok, “Cehlin ol mertebesi tahsîl ile mümkündür” sözü, sanki benim için söylenmiş. Mahcubiyetimin diğer boyutu ise hiç affedilir gibi değil: Fuat Andıç, Cemil Meriç'in talebelerinden imiş. “Leblebiye narh koymalı mı?” başlıklı fıkrasında Kandillili Sabih Bey'in anlattığı bir geçmiş zaman nüktesini dinlerken Cemil Meriç'le beraber olduklarını yazıyor. Ümit Hanım da Aksiyon dergisine verdiği eski bir mülâkatta bu bilgiyi teyid ediyor zaten.

Uzattım, “Üsküdar'dan Çıktım Yola”, eski Üsküdar'ın neftî renkli güzel günlerine şöyle bir dokunduktan sonra yazarın yurtdışında başından geçen eğlenceli hâtıralarından müteşekkil. “Alişir” bunlardan biri. Fuat Bey, bundan en az on küsur yıl kadar önce Özbekistan'a gidiyor; Taşkent'i gezdikten sonra Buhara'ya geçiyor. Seyahatin son günü Buhara'da Nakşibendî Türbesi'ni ziyaretten sonra yorulunca civardaki bir kahvede soluklanırken etrafını saran çocuklar İstanbullu olduğunu öğreniyorlar. O tarihte 14 yaşındaki Alişir'le böyle tanışıyorlar. Fuat Bey'le önce İngilizce konuşan Alişir, ardından İstanbul Türkçesi'ne geçiyor. “Kaç lisan biliyorsun sen?” sorusuna aldığı cevap şaşırtıyor Fuat Bey'i: Tacikçe, Özbekçe, Rusça, İngilizce, Türkçe. “Alişir sanki lisaniyat allâmesi” diye yazmış Fuat Andıç, “Konuştuklarımızı çocuklara hemen Tacikçe, Özbekçe veya Rusça tercüme ediveriyor. Beni en çok şaşırtan nasıl böyle rahat İstanbul Türkçesi konuştuğu. Annesi Tacikmiş, babası Rus ama İngilizce, bilhassa Türkçe?”

“Alişir, Buhara'da açılan bir Türk mektebine gitmiş. Bütün hocaları Türk. İki sene okumuş bu okulda. Sonra okul kapanmış. Alişir çok üzgündü okulun kapandığına.” “Adeta damdan düşer gibi sordu, Reşat Nuri Güntekin'i sever miymişim? Alişir çok seviyor Reşat Nuri'yi. Bütün eserlerini okumuş. Hele Çalıkuşu'nu pek seviyor. Şiir de seviyormuş Alişir. ‘Size bir tane okuyayım'; sonra sandalyeye çıkıp elleriyle, kollarıyla, yüzüyle Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitleri'ni ezberden, her kelimenin hakkını vererek okuyuverdi.”

“Sonrasını pek hatırlamıyorum; düşünceye dalmışım. Buhara'da açılan bir Türk okulunda Alişir hem İngilizce, hem Türkçe öğrenmiş. İki senede. Ben altı sene Türkiye'de Fransızca okumuş ve bir türlü doğru dürüst öğrenememişim frenk lisanını. Acaba neden? İki senede hem Türkçe, hem İngilizce öğretebilen, hocaları Türk olan okul nasıl öğretiyordu, nasıl bir okuldu?

Kalkarken Alişir'in sesini duydum, “Yine gelin efendim, başımızın üstünde yeriniz var” (Fuat Andıç, Üsküdar'dan Çıktım Yola, Eren y., İst., 2001, s. 130)

Kıssa Fuat Bey'den, hisse sizden.

Yaramıyoor!

Her parti, kendi meşrebince hiçbir kâğıtta yazılı olmayan bir iç koalisyon hesabını gözetir; bu işleri çok iyi bildiğimden değil, görüp anladıklarımdan yola çıkarak böyle bir hükme varıyorum.

Meselâ kuruluş yıllarında Halk Fırkası (bugünkü adıyla CHP), bütün toplumu temsil iddiasındaydı. Toplumda hangi sosyal sınıflar, zümre ve itikadlar var ise onlar esasen CHP'de mündemiç bulunduğundan ayrıca münâfıklık çıkararak başka bir parti kurmak bednamlıktı. 12 Eylül'den sonra ANAP da buna benzer bir yaklaşımla bütün toplumu kucaklamak siyaseti geliştirmiş ama neyse ki işi, "Burada gül gibi parti dururken başkaca partiye ne hâcet var canım!" noktasına getirmemişti.

CHP artık toplumun tamamını temsil ettiğini ileri sürmüyor ama bu defa kimleri temsil ettiği konusunda hayli derin bir varoluş krizi yaşıyor. Parti içi koalisyonda, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nden başlamak üzere eşraf, tüccâr-ı mûteberân, bürokrat takımı, aydınlar ve cihet-i askeriye oyun kurucu elemanlar olarak baştan beri varlıklarını muhafaza ediyorlar. İsmet Paşa'nın CHP'yi sola açmasıyla birlikte yoksul kitlelerin, işçilerin, köylülerin ve bilumum mağdurînin de iç koalisyona dahil edilmesi, partinin necib kimyâsını bozmuş gibi görünüyor: Fukara-i Sâbirîn ile kalantor sermaye erbâbından vazgeçemeyen, totaliter yönetim avadanlıkları ile demokratik açılımları aynı âlet kutusunda barındıran, kâğıt üstünde bir solculuk edebiyatı ile sağ ideolojinin en berbat karışımından şifâ uman, bir eliyle Sosyalist Enternasyonal'e tutunurken öteki eliyle Tek Parti devrinde işlenmiş bulunan bilumum seyyiâtın üstüne battaniye örtmeye çalışan, hem devrimci hem de muhafazakâr bir parti CHP'miz. Özet olarak birbirine dikiş tutmaz eğilimlerden ol görüp parti içi âhenk çıkaramıyorlar. Ana dilde savunma hakkı tartışmaları esnasında kopan parti içi fırtına ne ilki ne sonuncusudur.

Teşhis kolay ama hastaya faydası dokunur mu bilemem: CHP çok partili hayata bir türlü ısınamadı, intibak edemedi. Altı oktan birisi "demokrasi" olsaydı durum değişir miydi bilmem ama şu asırdîde partimizin şu hâli bana, çok eskilerde yaşanmış bir hâdiseyi hatırlatıyor:

Yakın bir ilin sarhoş-berduş takımı, gönüllerince eğlenmek için at arabası tutup çarşıdan zerzevat tedarikiyle Tokat'ın meşhur bağlarına safâya gidiyorlar. Akşama doğru kebabları lop lop et, müskirâtı da âfiyete tahvil eyledikten sonra dönüş faslına geçiliyor. Yine, yastık ve minderle döşenmiş at arabasına biniliyor, gazeller atılarak bağ yollarında tıngır-mıngır giderken arabanın atı parlıyor ve dörtnala, bilinmeyen bir âkıbete doğru çılgınca koşmaya başlıyor. Arabadakiler, "Ulan arkadaşlar kelime-i şahâdet getirelim, aman salâvata tutunalım, âkıbet iyi görünmüyor" diyerek, dinle-diyânetle arası serin vatandaşların darda kalınca dine ilticâ etmesi gibi gürül gürül tecdîd-i imâna girişiyorlar fakat içlerinden birisi ağzını açmamakta. Arkadaşları bizimkine, "Behey uğursuz nâdân herif, salâvat getir, geberip

gideceğiz yahu" diye mahalle baskısına başlayınca suskun eleman, "Salâvat getirmek bana yaramıyor arkadaş, ısrar etmeyin" diyerek arabaya daha sıkı tutunmaya başlıyor. Ne var ki az sonra araba devriliyor, bizimkiler üzüm kütüklerinin arasına saçılıyorlar ve inleye inleye doğrulmaya çabalarken bizimkinin galîz küfürlerle soslanmış öfkeli sesi duyuluyor: "Ben size bana yaramıyor demedim miydi ey sevgili arkadaşlarım benim!"

Çok partili hayat CHP'ye hiç yaramadı yakın tarih boyunca. Sürücünün kabahati yok, Kemal Bey şu son krizde tamamen mâsumdur. Problem bünyevîdir.

Ayrıca perhizin işe yarayacağını sanmıyorum!

Çermik otobüsü

Şehre 20 kilometre uzaklıkta, volkanik olması lâzım gelen iri kaya püskürtülerinin ortasından geçen cılız derenin açtığı vadi tabanındaki söğüt yeşilliklerine tutunmuş avuç içi kadar bir yer; çermik.

Öhlez dere yatağının hemen kenarından kaynayan gazlı suyu ilk kim fark etmiş bilinmez; kaynağı biraz genişletip etrafını çevirerek havuz haline getirmişler, olmuş kaplıca. Devr-i Abdülhamidî'de havuzun üstü kapatılmış. Kitâbesi bile var.

Okul tatili başlayınca gözüm çermiğe çevrilir. Çermiğe mâaile gidilir. Evden somya, yatak, yorgan, teldolabı, sini, minder, kab-kacak gibi en lâzımlı eşyalar, ya bir at arabasının veya daha sonraları burunlu eski-püskü bir Studebaker kamyonun ahşap kasasına yerleştirilir; en son çadırla direği ve bir çuval dolusu ahşap kazık.

Kamyon kasasının üstünde bir çocuğun, kısacık perçemleri rüzgâra vererek ve sanki vahşi Kızılderililerin çığlık atarak takip ettikleri western tipi bir wagoon'un sırtındaymış gibi avantürye hayâller kurarak şehrin kalabalığından sıyrılıp kırlara doğru açılmanın tadını hangi safari turu vaat edebilir ki? Şehir çocuğunun tabiatla güreş tuttuğu yer çermik.

İncecik bez çadırın altında geçirilen eni-konu serin yaz geceleri. Dışarıda kurbağa, ağustos böceği sesleri, ara sıra köpek havlamaları. Yün yorganın sıcağına büzülen çocuğun ertesi sabah ilk eğlencesi, bir bohçaya sarılmış havlu takımı ile daha güneş bile doğmadan havuzun yolunu tutmak, suyun kaynadığı köşede birer sâkin Buda heykeli ciddiyetiyle dizilmiş yaşlıları sinirlendirmeden usulca suya girip, çırpıtmadan çimmek...

Çimmek yıkanmak değil, suya girmek de değil; tam tamına çocukların bir karışı geçen bütün sularda deliler gibi eğlenmesi. Ne var ki çermik ekâbirinin huzurunda cuppadanak suya atlamak olmaz, ancak sekizden sonra çoluk-çocuk kalabalıklaştığında havuzun neş'e faslı başlar. Çığlıklar, haykırışlar, çatıya çıkıp pencerelerden atlamalar... Hepsi otuz-kırk metre murabbâındaki (eskiden m2'ye böyle derlerdi) küçücük havuzun suyu öyle bir çalkanır ki, neftî yeşil rengi kahverengiye döner, duvarlar bile ıslanır.

Sırtınızda havlu ile çadıra dönerken sizi sacda pişirilmiş mis gibi yufka veya katmerin beklediğini bilirsiniz. Dokuzda havuz sırası kadınlara geçecek ve erkek çocuklarının hürriyet saatleri başlayacaktır.

Ne yapmalı, çermikte nasıl vakit geçirmeli? Top oynayacak yer yok, arazi müsait değil bir kere. Birkaç kafadarla civarda keşif gezileri yapmak mümkün ama nihayet mendil kadar yerdir çermik, hemen bitiverir. Bir şey yapmalı, ne yapmalı? Ah, nasıl unuttum; bir çakım olsa, kendi başıma dere kenarına oturup söğüt dallarından ok-yay, kılıç, düdük, o olmadı anneme yün değneği yapamaz mıyım?

Çakı unutulur mu hiç? Ne yapmalı? Ekmek bıçağı hem keskin değildir, hem de kullanışlı sayılmaz; üstelik ağzı köreliyor diye hoş karşılanmaz. Yalvar yakar bir büyüğünüze derdinizi açarsınız; ilk tepki klişedir, “Olmaz, elini kesersin!” “Yahu, elbette keserim, bıçak ille de çocuğun elini, parmağını keser, ufak tefek berelenmelere sebep olur ama olsa ne güzel olurdu!” Naz, piyaz, tehdit, edepsizlik, açlık grevi, sızlanma; işe yarar ne varsa denenir. Nihayet, “Peki peki, filancaya tembih edelim, yarın akşam getirsin” diye gönülsüz bir söz koparılır.

Yarın akşam olur mu? Yarın akşam yüzyıl kadar uzak bir mesafededir; zaman geçmez; kitap yok ki okuyasın, dünün dünyasında kitap harcıâlem bir metâ değildir, lüks tüketime girer. Öyle ciltler dolusu çizgi roman vesaire tahayyülü bile akla ziyanlık verir tasavvurlardandır. Akşam otobüsünden inen erkeklerden biri, antikalık edip de bir günlük gazete getirirse ne âlâ!

Söylemeyi unuttum değil mi? Radyo yok, elektrik de yok. Koca (!) çermikte üç dört tane çeşme, bir o kadar da umumi tuvalet var ama herkes çok mutlu; neden? Çünkü insanlar küçük saadetlerin kadr ü kıymetini bilmektedirler henüz deyip geçelim bu bahsi.

Çermik otobüsüne gelelim!

Otobüs deyince öyle yüksek beklentiler içine girmemelisiniz. 20-25 kişilik, kırık-dökük, hani şu marş motoru olmadığı için motoru, muavin denilen önemli eleman tarafından önden demir manivela ile çevrilen, olmadık yerde su kaynatıp lastik patlatarak ârıza veren burunlu Amerikan otobüsleri. Chevrolet olabilir pekâlâ.

Her gün iki sefer yapar çermik otobüsü (sonraki yıllarda yerini dolmuşlar alacaktır); sabah ve akşam. Sabah, esnaf ve memur “çermikçi” takımını işine götüren otobüs, geç ikindi sularında uflaya puflaya, âdeta yorgunluktan belini tuta tuta uzaktan arz-ı endam eder. İçinde, sabah alıp götürdüğü mûtad çermikçi takımına ilâveten, “İki günlüğüne yatıya gelmezsen ölümü gör, bir daha konuşmam” diye ısrarlı davetler yollanan misafirler vardır. En kıymetli yükleri ise sabah yolcularına sıkı sıkıya tembih edilen siparişler...

Bir kelep kınnap ipi, ağaca kurulacak salıncak için urgan, iğne-iplik, özellikle göç telâşı esnasında evde unutulmuş her nevi avadanlık, kap-kacak ve benim gibi mütemadiyen canı

sıkılan çocukları oyalaması için çakı, üç tane birer metrelik ince uçurtma çıtası (çerçeve derdik biz ona), yarım metre sapan lastiği (ve sapanla vurulan serçenin vicdanda açtığı mezar oyuğu)...

İşte çok uzaktan, vadinin sert bir dönemeç yaptığı boz armudun dibinden bir toz bulutudur sökün etti; geliyor. Misafirler, çocuklar, oyuncaklar, çakılar, cıncıklar, ipler, çermik sepetleri geliyor; hepsi aynı köhne otobüsün içinde ırgalana ırgalana, dizlerini tutup sızlana sızlana geliyor. Yaşasın! Göründü işte, durdu... İlk yolcular, iyice hak edilmiş bir çermik akşamı sefasının tadına varmak için yorgun argın inerken çermik ahalisi otobüsü karşılamada: Hoşgeldinler, safa getirdinler, “Filanca niye gelmedi”ler, “Bütün çarşının altını üstüne getirdim, yine bulamadım” yollu beyaz yalanlar...

Ve sapı kara öküz boynuzundan mâmul el çakısı. Namlusu hafif yağlı, ağzı kasten iyice açılmamış (elini keser-meser başımıza iş çıkarmayalım endişeleri) ve bir gönül dolusu sevinç, minnet, yaşama arzusu.

O otobüsün kokusunu bile duyuyorum şimdi, rengini, şeklini hatırlamayabilirim ama kokusu hâlâ yerli yerinde: Benzin, egzoz gazı, yağlı üstüpü, insan terine ilâveten artık nesli tükenmiş kehribar gibi Kazova üzümü, Tokat biberi, illâki her çadıra bir büyük karpuz, taze çarşı ekmeği, nar gibi, bölündüğünde domur domur alacalanan hakiki domates, kebaplık et, patlıcan...

İlle de derin, sarı, kamıştan mâmul sepetlerde. Çermik sepetidir, asırlık müessesedir. Erzak sepetle gelir, sepetsiz gelen misafirin ardından azıcık gıybet bile edilir. İçerisi daracık olduğu için, otobüs hareket etmezden evvel “mâvin efendi” otobüsün damına çıkıp sepetleri, iri kıyım bagajları iple “kayımca” karoserin kenarındaki demirlere bağlar. İzdiham varsa, canını tarlada bulmuş takımından birileri ısrar üzerine arabanın damında yolculuk bile ederler. Çermik yolu “dulda”dır, polis çevirmez, esasen polis kimseyi çevirmez çünkü koca memlekette motorlu vasıta sayısı üç haneli bir rakama baliğ olmamıştır henüz.

Ah çermik otobüsü; ah çocukluğun rüyâlarıma giren renkli dünyası...

Makara

Aslında hayli geciktim ama bu anlamlı yazıyla şu vahim ihmâlimi bir nebze olsun telâfi edebileceğimi düşünüyorum.

Bir kısım basınımızda ve köşe yazarı refiklerimce haftanın en muteber konusu, kabine değişikliği hakkındaki değerlendirmelerdi. Treni, son vagonundan olsun yakalamak suretiyle giden ve gelen bakanlar hakkında kanaatlerimi illâ ki belirtmem gerekiyor. Evet, kabul ediyorum, belirtmesem de olur çünkü değişiklikler tamamlanmış ve iş bitmiştir ve bu raddeden sonra, “Bravo, çok isabetli bir vuruş!” veya “Olmasaydı daha iyiydi!” tarzında görüş

bildirmek anlamsız görünebilir. Olsun, yine de, “Kambersiz düğün olmaz” sözü fehvâsınca fikirlerimi açıklamak istiyorum ama daha önce hocalık misyonumuzun muktezâsınca, yukarıda zikrolunan “Kamber” meselesine vuzuh kazandıralım: Bir rivayete göre Kamber Hz. Ali’nin kölesi ve yardımcısı idi. Anadolu Alevîliği’nde dedelere rehberlik ve yardımcılık eden kişilere de Kamber adı verilirmiş, zamanla “hizmet eden” mânâsı kazanmış. Kambersiz düğün olmaz şu mânâya geliyor: Bir düğünde herkes misafir gibi oturup başkalarından hizmet beklerse olmaz, birilerinin de hizmete tâlip olması lâzım mânâsında. “Bu kadar şeyi nasıl bilebiliyorsun üstâd, maşallah!” diye içinizde merak edenler çıkabilir. Efendim bu kültür kolay kazanılmıyor. Yıllardan beri gerekli-gereksiz demeden pek çok şeyle ilgilenmenin ve nice bir emeğin tabii neticesidir.

Kabine değişikliğine gelince, Beyefendi’nin bu konuda gecikmiş veya erken davranmış olduğunu ileri süren tezlerin her biri kendi çapında değerli, hesnâ ve müstesnâdır. Hayırlı olmasını diliyorum. Sanki benden bunu hasseten bekliyorlarmış gibi, görevini yeni arkadaşlarına devreden bakan arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. Güzel hizmet etmişlerdir. Ara-sıra aksadıkları, necîb milletimizden bir kısmını istemeden de olsa üzdükleri olmuştur; mümkündür. Zaman zaman Beyefendi’nin yüksek çalışma temposuna ve kararlılığına ayak uydurmakta zorlandıkları talihsiz durumlar vukû bulmuş olabilir. Kaldı ki bakanlıktan azlolunmak dünyanın sonu değildir; yaşları müsaittir, millete hizmet yarışında onları daha nice azîm muvaffakiyetler beklediğini düşünüyorum. Morallerini bozmasınlar, sadakatle çalışsınlar ve “Ben daha dün bakandım, böyle sıradan işleri yapmam” diye havalara girmesinler, beyefendi hatayı affeder, kibri affetmez.

Yeni isimler, şimdi sanki tabasbus gibi anlaşılmasın ama bu grup içinde bulunabilecek en iyi, en liyakatli, en heyecan verici arkadaşlar bence. Her birini tek tek medh ü senâya hâcet görmüyorum: Demokrat, dinamik, beyefendi, tecrübeli, genç, âkıl, liyâkatli ve güvenilir insanlar. Hani yanlış anlaşılmayacağını, “Sana mı soracaklardı be adam!” demeyeceklerini bilsem bu değişikliğin tam da aklımdan geçen isimlerden müteşekkil olduğunu söyleyebilirdim ama “Beyefendi’ye akıl veriyor” gibi bir yanlış anlamaya yol açmamak için fikirlerimi şu âna kadar kendime saklamayı tercih ettim.

Yeri gelmişken ifade etmeliyim ki, Beyefendi’nin, uzun tutukluluk süreleri yüzünden terörle mücadele etmeye elde komutan kalmadığı yolundaki yargı sitemi, tam da benim bir süreden beri zihnimde tasarlayıp durduğum ama bir türlü cümleye dökemediğim hisli duygularımın tercümânı gibiydi ve hemen şair Eşref merhûmun, “Git gide zulmetmeye elde ahâli kalmıyor”la biten meşhur dörtlüğünü hatırladıktan sonra, “Acaba yakın bir gelecekte bölgede geniş çaplı bir askerî hareketlilik ihtimâli mi söz konusudur?” diye vesveselendimse de neticede bir siyâset adamının “En yüksek millet memnuniyeti” şiârını daima göz önünde tutmak mecburiyeti aklıma gelince rahatlamış bulunuyorum vesselâm.

Hayvanlarla yüzleşebilecek yüzümüz var mı?

Hayvan dostu sayılmam; evimizde evcil hayvan olmadı hiç. Henüz dört yaşlarında iken kucağıma zorla tutuşturulan köpek yavrusunun uyandırdığı korku yüzünden yıllarca kekemelikle mücadele etmiş olmamın bu olguda hissesi var mı bilmiyorum.

Sonraki yıllarda kanarya, süs balığı gibi iki teşebbüsümüz kötü sonuçlanınca evde hayvan besleme işinin bize göre olmadığını fark ettik. Bırakınız köpekli evi, kedili evde bile rahat edemeyiz. Övünme kasdıyla söylemiyorum bunları; hayvan dostu değilim ama düşmanı da değilim elbette.

Evcil hayvanlar, şöyle böyle on bin yıl boyunca tarım ekonomisinin vazgeçilmezi oldular fakat şehirlerin kırdan kopuşu ile birlikte insanlar, ailenin dağılmasına mâni olamadıkları için yalnızlıklarını evlerinde hayvan bulundurarak telafi etme yoluna gittiler. Batılı toplumlarda kedi ve köpek cinsinden "Aile dostları"nın yokluğunu tahayyül etmeye kimselerin hayâl gücü yetişmez.

Ticaretin bir ağ gibi dünya pazarlarını birbirine bağlaması ve en geç bir hafta içinde dünyanın herhangi bir yerinden verilen siparişin adresine teslim edilebilmesi, evde barındırabilir hayvan cinslerinin aleyhine oldu. Büyük alışveriş merkezlerinde "pet shop" adı verilen hayvan satıcısı dükkânlar elbette dikkatinizi çekmiş olmalıdır. Kapatıldıkları kafesle birlikte bir ticari metâ olarak dükkân vitrininde mâsum bakışlarla alıcılarını seyreden hayvanları gördükçe her defasında onlardan birini satın alıp azâd etmek geçer içimden.

Azâd eski bir kelime; iki asır önce bu kelime bazı insanlar, yani köleler için kullanılırdı. Dünyanın en zâlim ve yırtıcı yaratığı sıfatını taşıyan cinsimiz için insanların köle edilmesi, kullanılması, alınıp satılması ve azâd edilmesi dünyanın en sıradan şeyi gibi görünüyordu. Bir buçuk asır kadar önce -ne olduysa- vicdânımız rikkate geldi, kölelik şeklen ve hukuken kaldırıldı ama dünyanın dört bir yanında fiilen devam edip gitmekte. (Bkz. Türkiye ve benzeri ülkelerde özel sektörde asgari ücretle işçi olmak!)

Bir hayvan satın alıp salıvermek problemi çözmüyor; bütün pet shop'lardaki hayvanları satın alıp tabiata salıvermek de öyle; çünkü o hayvanlar, tabiattaki rekabete dayanamayacak derecede tabii özelliklerini ve kabiliyetlerini kaybetmiş mahlûklar. Asıl vatanlarından ve tabii çevrelerinden koparılarak uluslararası ticaretin metâı edilen bu sevimli hayvanları esirgeyecek bir teşkilât yok. Hayvanseverlerin ve merhametli insanların sivil gayretleri ve didinmeleri yetmiyor. İnsanlarla hayvanların ortak hayatını sert kurallara bağlayacak yeni düzenlemeler gerek, daha doğrusu insan-hayvan ilişkilerinin temel felsefesi yeni baştan sorgulanmalı artık.

Artık kanıksadığımız, hattâ, "Bizim şehrimizde niçin yok?" diye hayıflanmaya kalkıştığımız hayvanat bahçelerini düşünelim; çevrelerinden ve tabii beslenme düzenlerinden koparılmış o

hayvanları kapatıp sergilemek hakkını nereden alıyoruz ve bu uygulamanın -meselâ- eğitime katkısı nedir?

Süs hayvanı ticaretinin anlamı nedir peki; GSMH'yı yükseltmek mi, insanlara yeni istihdam imkânları sunmak, yalnızlara yeni avunma yolları tedarik etmek mi? Tarım hayvanlarının sınır ötesi yolculuklarında ince eleyip sık dokurken Türkiye'nin faunasına (Belli bir bölgede yaşayan hayvan türlerinin topluluğu) alışması neredeyse imkânsız hayvanları niçin ticarete konu ediyoruz?

Sokak hayvanları yüzlerce yıllık ayıbımızdır ve bu ayıp E. Amicis'in şâhitliğinden beri hâlâ devam edip gitmekte. Belediyelerle başıboş sokak hayvanlarını yüz yüze bırakmakla problemi çözmüş oluyor muyuz? Hayvanlar sokaklarda yaşamak için yaratılmamışlardır; sokak kedisi veya köpeği dediğimiz hayvanlar, neredeyse Türkiye'ye mahsus bir türdür dense yeridir. Bu ayıbın devam edegelmesinde bir vicdân hissemiz yok mudur?

Hayvan haklarını esirgeyen hukuki düzenlemeler güzel, çok iyi niyetli ama yetersiz. Daha dün denilebilecek bir yakın tarihe kadar yüzlerce hayvan neslini ortadan kaldıran evrensel tamahkârlığımızla uluslararası çapta ne zaman yüzleşebileceğiz?

Bostan bekçisi

Cümleyi okuyunca ister istemez sinirlenip, "Jeologlar tarih yorumu yapmamalı" cinsinden bir abes hükmün altına mührü basıveriyorsunuz.

Jeoloji profesörü olmakla tarih yorumu yapmak arasında müsbet veya menfî bir alâka yok hâlbuki. Esasen herkes tarih yorumu yapar fakat kalite tutturmak kabiliyet ve mütebahhire işidir. Kaldı ki o cümleye "Tarih profesörleri darda kalmadıkça tarih yorumu yapmamalı" şeklinde bir açılım getirmek de mümkün pekâlâ.

Demiş ki muhterem bir zat, "Bizans'ı Osmanlı'ya tercih ederim, çünkü Bizans toplumu, bilime değer veriyordu!" Daha sonra hızını alamayıp dinin, sorgulamayı yasakladığı için bilimi engellediğini, nitekim yağmur duasıyla tarımın gelişemeyeceğini ileri sürdükten sonra askerî darbelerin devlette devamlılık için yapıldığını, aslında darbe yapmanın sevimsiz bir şey olduğunu fakat ameliyatların da can acıtmasına rağmen hayat kurtardığını ilâve buyurmuş.

Saçmalama hakkına büyük saygım var, en lezîz hürriyet odur; bu sebeple böyle inci tanelerini ibzâl edenleri kınamayı lüzumsuz buluyorum. İddiaların sahibi vaktiyle ordunun eğitim faaliyetlerinde en çok rağbet edilen biri olsa da kararım değişmez. Üzüldüğüm husus, bu gibi sivriliklere gösterilen tepkinin itidal cihazını sakatlama riskinin yüksek oluşudur.

Belki çoğunuz kızacak, yadırgayacak ama yine de söyleyeceğim: Türkiye'de sağ cenahın siyâsî vücut bulması, karşı taraftan yöneltilen saçma sapan tez ve iddialara gösterilen tepki ve tabii hınç yüzündedir. Tepkide birleşmek zamanla siyâsi bir temsile dönüşebilir, bunda bir

zorluk yok; zorluk, sırf “Karşı taraf inançlarımıza ve tarihimize dahlediyor!” öfkesiyle bir araya gelenlerin neticede tepkide haklılık psikolojisine fazlaca abanmaktan dolayı kendi tezinin mahiyet ve kalitesine yeterince emek sarf etmemesinde yatıyor. “Eğer sen dahlediyorsan ben de tarihimi ve inançlarımı bütün eleştirilerin üzerine çıkararak billurlaştırır, idealize ederim” yaklaşımı, takdir edilmelidir ki sıhhat işareti değildir. Sistematik şekilde ithama, aşağılanmaya ve müdafaa pozisyonuna mahkûm edilmek “insaf” hassasını incitir, öz denetimi, nefsî murakabeyi zaafa uğratır; hınç, sâlim düşünceyi bozar; insanı kendi hatalarına karşı nobranlaştırır.

Evet, anlamlı ölçüde uzun süre baskıya, aşağılanmaya mâruz kalmak neticede bir siyasî aksiyona dönüştü fakat topyekûn sağ kavramıyla ifade ettiğim bu aksiyonun siyasî programı vuzuhsuz: Demokrasi kelimesi, ülkemizde halkımızın demokrasiye âşık olması yüzünden rağbet bulmadı; çünkü ancak demokratik avadanlıklarla hakarete uğrayanların adam yerine konulma ihtimâli vardı. Bazıları yetersiz bulsa da, AB kriterlerinin sağ iktidarlar tarafından hüsnükabul görmesi anlamlıdır: Avrupa’nın hukuk standartları bizimkinin çok üstündeydi. Merkez bürokrasi ve yüksek yargının keyfî (ve tabii mahallî) hukuk anlayışını ancak Avrupa hukuku dize getirebilirdi. Politik ve iktisadî normlarına “kabultü ve hebtü” nidâsıyla kucak açtığımız Avrupa nizamı, sağın klasik ideolojik düşman sıralamasında hep ilk sıradadır hâlbuki. Sağın temelde iki kaçış tezi var: Demokratik (eh biraz da kapitalist!) normlara dayalı kalkınmacı ekonomik programlar ve ne yazık ki hâlâ inşaat görüntüsünün kaba-sabalığından kurtulamayan bir İslâmcılık.

Karga kovalamaktan mısır yemeye vakit bulamamış bir bostan bekçisidir bizim sağımız. Abes ithamlara ve sistematik aşağılanmalara mâruz kalmak, onu iktidara taşıdı ama varlık sebebini anlamlı kılmadı.

Bizans’ı Osmanlı’ya tercih eden jeoloji hocası, bu incileri bilerek, yani sağın kalitesini bozmak maksadıyla sarf ediyorsa büyük iş yapıyor; bravo! Hasbî ve samimî ise, eh, ben de ona bilimsever Bizans ahalisi ile birlikte haşrolmasını temenni eder geçerim.

2013

27 Şubat

Eğer kıymet-i harbiyesi varsa, buyrunuz destek Zaman Gazetesi

25 Şubat

Kendine bürokrasi Aksiyon Dergisi

25 Şubat

‘Harç’tı, ‘Haraç’ mı oldu? Zaman Gazetesi

24 Şubat

Atatürk’ün boyu, Çankaya ve Falih Rıfkı’nın güzel Türkçesi Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

23 Şubat

Bana n’oluyor? Zaman Gazetesi

20 Şubat

Hocam, o miras Parti’ye mi düşer, millete mi? Zaman Gazetesi

18 Şubat

Saadet zinciri Aksiyon Dergisi

18 Şubat

Evet ama hayır; hayır ama evet! Zaman Gazetesi

17 Şubat

Avrupa’yı tanıyor muyuz? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

16 Şubat

Çekirge ikaz ediyor Zaman Gazetesi

13 Şubat

Yeni anayasaya minik bir katkı Zaman Gazetesi

11 Şubat

Doktorlar Aksiyon Dergisi

11 Şubat

Sırtlanlar niçin başrol oynamaz? Zaman Gazetesi

10 Şubat

Pekmez ticareti veya futbol nasıl kurtulur? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

09 Şubat

Cumartesi hutbesi Zaman Gazetesi

06 Şubat

Yansıtma! Zaman Gazetesi

04 Şubat

CHP ‘ulusalcı’ mı? Aksiyon Dergisi

04 Şubat

Alkış Zaman Gazetesi

03 Şubat

Pekmez Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

02 Şubat

Müzedeki parka Zaman Gazetesi

Müzedeki parka

Bir delikanlı veya genç, askerî parka giymeye niçin heves eder; bu sorunun en akla yatkın cevabı, dışarıya caydırıcı ve tehdit edici bir görüntü vermektir olsa olsa. Üstte buruşuk bir kazak veya gömlek, (tişört henüz yaygın değil), altta kot pantolonu tamamlayan eski bir askerî bot.

Belde palaska taşımak da çok rağbet görmekte. 1972 sonbaharında Ankara'da gözüme ilk çarpan ayrıntılardan biri, kendine sol militan havası vermek isteyen gençlerin neredeyse tamamen “askerî” bir kıyafete bürünmeyi tercih etmeleriydi. Belki de 9 Mart'ta piyastos oldukları için ordu üzerinden proleteryayı iktidara taşımanın hesabını tutan Yön dergisi avânesinin ukdesiydi bu çocukluklar; fakat bu heveste gerillacı fiyaka taslamanın payı büyük. Latin Amerika tipi “halkımızı kurtarma” romantizminin ayyûka çıktığı demler...

Sonraları bu heves bizim cenaha da bulaştı; Hergele Meydanı'ndaki eskicilerden palaska, kullanılmış bot ve parka tedarikleyenler oldu. Bıyıklar bizde kazan kulpu, sol cenahta dudakları örtüp neredeyse çeneye kadar inen Bektaşi tipi bıyık. Her hâl ü kârda bakışlar tehditkâr hatta mümkünse öldürücü olanı daha makbûl.

Birisine hayli ciddiyet atfettiğim iki sol yayında dün aynı haberi gördüm ve acı acı gülümsedim. Deniz Gezmiş'in giydiği parkanın hikâyesi. Meğer o parka sanıldığı gibi bir PX mağazasından veya Amerikan askerinden "Zoralım" yoluyla edinilmemiş; şanlı geçmişle öğünen ODTÜ'de düzenlenmesi mûtad maskeli baloların en sonuncusunda, salon güvenliğini denetlemekle görevli olan Deniz Gezmiş, davetlilerin vestiyere bıraktığı paltolar arasında görüp beğenmiş. Ceplerinde bir şey olmadığını kontrol ettikten sonra parkayı giyip çıkmış salondan ve giderken demiş ki, "Siz halledersiniz, çocuk mağdur olmasın!" Gecenin sonunda balo organizatörleri, parkanın sahibine istediği bedeli tediye etmişler, iş tatlıya bağlanmış. Posterlerinde görünen yakası kürklü parka oymuş işte, şimdi de 78'liler federasyonunun açtığı utanç müzesinde asılı duruyormuş.

Parka şu demek; tüyü terlememiş liseli bir sabînin sırtına parka, ayağına bot, beline palaska, koynuna tabanca koyduğunuzda o çocuk artık başka bir şey oluyor; ölmeye ve öldürmeye hazır, dünyadan habersiz bir mâsum veya uzaktan kumandalı bir silâh. Böyle bir nesnenin müzeye kaldırılacak raddede yüceltilmesinin, mistifike edilmesinin anlamı ise, "biz olup biten her şeyi tebcil ve tasdik ediyoruz" demek. Hiçbir özeleştiri endişesi taşımaksızın, geçmişte yapılan hatâları kutsamanın adı devrimcilik mi oluyor şimdi?

Sol fidanlığa yeni "Dikme"ler nereden bulunacak: Onların tâbiriyle "Denizler" edebiyatı köpürtülecek, yaşı yetmişe dayandığı halde hâlâ kuzularla kırkılmaktan vazgeçmeyen çocuk ruhlu kazık kadar adamlar, 68'lilik, 47'lilik havuzlarında su çırpıtıp eğlenecekler.

Farkındayım tabii; bizim gibilerin eleştirisi makbul addedilmez lâkin sol cenahta aklı başında, fikir selâmetine sahip insanlar bu gibi çocuklukları niçin kınamazlar anlamıyorum. Mâsum gibi sunulan protesto eylemlerinde "sol bilinç"leri mayalandıran mâsum çocuklar, fazla zaman geçmeden kendilerini başkaları adına suç işlemeye teşne sol görünüşlü müteahhit örgütlerin fedaisi olarak buluveriyorlar. Geçenlerde yapılan bir taşeron sol örgüt operasyonunda, kızını kurtarmak için çabalarken tesâdüfen (!) arabası kundaklanan babanın feryadını, sol vicdan sahipleri de duymalı; "Garibanı çocuğundan ayırmak mı devrimcilik?" diye soruyor baba.

Taşeron suç örgütü işleten militan fanatikleri muhatap saymam ama aklıselîmin sol kanadında duranlar, elini sabî-sıbyanın yakasından çekmeyen romantik kart horozlara iki çift lâf etmeli değil midir? Çocuklarımıza, gençlerimize kıymayalım; zihinlerini Che efsaneleriyle, "Denizler" güzellemesiyle şartlandırmayalım. Bırakalım, solculuklarının derecesini ve terkibini vakti gelince yine onlar seçebilsin.

Pekmez

-Evet sayın dinleyicilerimiz; Şamata FM'de buram buram, şıngır-mıngır Ankara türküleri programında oynadık; neşemizi, havamızı bulduk, şimdi dikkatle ama çok dikkatle bize kulak kesilmeniz menfaatiniz icabıdır.

Biraz sonra size tanıtacağımız ürün aklınızı başınızdan alacak, duyduklarınıza inanamayacaksınız. Evet, ürün tanıtımına geçmeden evvel bu mucize pekmezi sizlere anlatacak olan saygıdeğer bilim adamı, şifalı otlar uzmanı sayın Doktor Mustafa Bey'i mikrofona davet ediyorum. Hocaam hoş geldiniz.

-Hoşbulduk koçum.

-Hocam zamanımız kısıtlı, bir an evvel sizi, şu anda radyolarının başında, "Yok mu bir şifâ, yok mu şu derdin bir ilâcı" diyerek inim inip inleyip içini çeken dinleyicilerimiz için ne gibi haberleriniz var; sizden dinleyelim.

-Sağol sipiker gardaşım. Gardaşım diyorum herhalde kusura bakmıyorsun. Ben Tıp mekteplerinde yıllarca okudum, dirsek çürüttüm amma özümden de kopup ayrılmadım. Ondan dolayı müsaade ederseniz içimden geldiği gibi gonuşayım diyorum; mahzur var mıdır?

-Olur mu doktorum, hepimiz Anadolu çocuğuyuz, içinden nasıl geliyorsa öyle gonuş. Aramızda yabancı mı var?

-Sağol gardaşım, yalnız şimdiden haber vereyim. Biraz sonra tanıtacağım ürün hakkında uluslararası ilmî bir konferans davetine katılmak üzere Kuala Lumpur uçağına yetişmem gerekiyor. Az ve öz konuşacağım. Herkes can kulağıyla dinlesin beni.

-Dinliyok doktorum, de hele!..

-Canım dinleyicilerim, bugün size tanıtacağım ürün, dışardan bakılınca sanki bildiğiniz pekmeze benziyor. Pekmez ama pekmezden pekmeze fark var. Şu anda elimde tutmuş olduğum şu pekmez kavanozonun içindeki madde, bâkir tabiatın koynunda sere serpe yetişen ve ülkemizin ancak belirli bir yöresinin belirli bir mezrasında yetişen nadir bitkilerin usâresidir. Bizde kandırmaca yok. Bu usâreyi pekmeze karıştırarak, ticari açıdan gizli tuttuğumuz tesislerimizde ticari ürün haline getirdik. Diyeceksin ki niye?

-Niye doktorum?

-Çünkü bu usâre o kadar keskin, o kadar kuvvetli ki, imbikten çıktığı gibi içecek olsan dayanamazsın. Onun için bildiğin dut pekmeziyle karıştırmak durumunda kaldık.

-Neye iyi geliyor bu pekmez Mustafa doktorum?

-Bilumum ağrılara, siyatik, lumbago, kalp, böbrek, dalak yetmezliklerine felan filan; bu gibi özellikler diğer rakip firmaların tanıttığı şeylerde de var, velâkin bizimkinin hususiyeti şu. Bundan üç gün sabahları aç karnına bir çay kaşığı, dikkat edin bir çay kaşığı yiyorsun, öğleye kadar bir şey yemiyorsun, zaten yiyemezsin de, mümkün değil. Üçüncü günün sonunda şöyle bir şey oluyor…

-Ne oluyor?

-Diyelim ağzınızda çürük birkaç diş var. Üçüncü günün ikindi sularında çürük dişler sapasağlam haline geliyor. Ayrıca bu daha bir şey değil. Diyelim sekiz dişiniz eksik. Diş başına birer kaşık ve birer gün artırmak suretiyle pekmezi yiyorsunuz ve dişleriniz ana dişi gibi yeniden geliyor!

-İnanılmaz bir şey bu doktorum. Denediniz mi?

-Bizzat kendim tecrübe ettim. Geçen sene üç diş çektirmiştim. Bak şu köpek dişlerimden arkaya doğru, bir tane de yan taraftaki. Dördüncü gün dişlerimle takır takır leblebi badem öğütmeye başladım.

-Çok iyi yav. Başka neye yarayışlı bu harika ürün?

-Valla şöyle bir hâdise anlatayım, sen gerisini anla sevgili gardaşım. Bu ürünün imâlalatında çalışan bir kimyager arkadaş var. Amerika'da kimya mastırı yaptıktan sonra ülkeye döndü. Şimdi bizimle çalışıyor. Bunun dedesi 102 yaşında. Bir akşam telefon geliyor, deden ağırlaştı, acil gel diye. Bizimki apar-topar hastanın baş ucuna koşuyor. Tam o sırada dedenin ağzına zemzem damlatıyorlarmış. Bizim kimgayer diyor ki, yav biz bir ürün üzerinde çalışıyoruz; yanımda da küçük bir ilaç var, şundan bir damla katalım bakalım ne olacak?

-Ne olmuş Mustafa abi?

-Dedenin ağzına ilâcı damlatınca adama bir titreme geliyor. Ateşi yükseliyor, birkaç dakika sonra küt diye gidiyor. Öldü, Allah rahmet etsin filan diye çenesini bağlarken dede zıpkın gibi dikiliyor yatakta. "Verin benim eşofmanlarımı, parka gidip spor yapacağım." diyor. "Aman dede, sen az önce gidiyordun, ne oldu böyle diriliverdin?" diyorlar… Diyor ki: "Evet ölüyordum ama birdenbire beynimde şimşekler çaktı. Azrail aleyhisselam göründü, dedi ki, 'Hay vaaah, nihayet insanlar bu ilacı ele geçirdiler ha!' diye hayıflandı. 'Ne ilacı ey Azrail?' diye sordum. Dedi ki: 'Az evvel torunun ağzına bundan bir damla damlattı, artık bir sene senin yanına uğramam ben.' dedi."

-Yok yav, Azrail ha?

-Aynen öyle kardaşım. Şimdi ürün sağlam, müthiş. Sağlık Bakanlığı'na götürdük muayene için. Oradaki teknisyenler elime ayağıma düştüler abi n'olur iki santilitre de bize ver diye.

Kesinlikle vermedim. Niçin, çünkü bu usâre çok az çıkıyor. Onu da halkımız arasında yarışma yoluyla eşit şansla dağıtacağız. Kimseye torpil yok.

-Nasıl yarışma bu doktorum?

-Şöyle; şimdi bir bilmece soracağım; cevabı bilenlerden en seri surette bizim vereceğimiz telefonu arayanlardan ilk 43 kişiye yetecek kadar pekmez kavanozumuz var. Aslında 4 kavanoz daha var ama onları kongrede tebliğ olarak sunacağım için kimse kusura bakmayacak. Evet sorumuz şöyle: "Adamın biri çok zayıf olduğu halde yine de her yattığında yatak kırılıyormuş, neden?"

-Evet, bilmeceyi duydunuz sevgili dinleyiciler. Süre başladı. Hemen arayanlar daha çok şanslı olacaklar. İsteyenler iki veya üç kere de arayabilirler ama sadece 43 kavanoz ürün olduğunu unutmayın. Süre daralıyor, ilk telefonlar geliyor. Bu arada unuttuk, ürünümüze ilaveten 250 gram leblebi tozu da bizden bedava. Sadece 74 lira. Paket, kargo ücreti bizden; beğenmedim, halimden memnunum derseniz anında iade edebiliyorsunuz çünkü alıcılar şu anda santrali kilitlemiş durumdalar.

-Bu arada ben müsaade alayım. Dolmuşçu Fikret kardaşım bekler şimdi aşağıda, okeyde dördüncü eksikmiş de, anlarsın… Hasılatı akşama bölüşürüz tamam mı koçum?

-Abi canlı yayındayız, n'aapıyorsun. Mikrofonlar açık. Ver oğlum müziği, gördün mü Mustafa abi, batırdın mis gibi kampanyayı…

Alkış

2012 Kültür Sanat Büyük Ödülleri sahiplerini buldu. Daha önceki tarihlerde yapılan törenlerle, geleneksel sanatlarda Uğur Derman, sinemada Nuri Bilge Ceylan, kültür ve sanat kurumlarında Sakıp Sabancı Müzesi, tarih dalında Prof. Dr. Şükrü Hanioğlu, Türk musikisinde Ahmet Hatiboğlu, edebiyatta Selim İleri, arkeolojide Zeugma şehri kazıları ve müzesi ödüllendirilmişti.

Atatürk'ün ölümü üzerine dağılan Riyaset-i Cumhur İncesaz Heyeti'nin, 75 yıllık uzun bir fâsıladan sonra Devlet Başkanı Abdullah Gül'ün teşebbüsüyle ihyâ edilerek ilk konserini Çankaya Köşkü'nde icrâ etmesini de unutmayalım.

Yeni bir olgudan bahsetmiyoruz fakat ödül sahiplerinin seçiminde altı çizilmesi gereken önemli bir ayrıntı var; bana göre bu ödüller, özellikle klasik sanatlarımız söz konusu olduğunda piyasa tarzı harcıâlem eserler ve sanatçılardan ziyade klasik çizgiyi takib ve hakkıyla temsil eden isimlere yönlendirilmiş bulunuyor. Meselâ minyatürde Cahide Keskiner, Hat sanatında Hüseyin Öksüz, tezhibte Fatma Çiçek Derman, Ebrû'da Alparslan Babaoğlu, cilt sanatında İslam Seçen ve Sedefkârlıkta Salih Balakbabalar, geleneği en klasik tarzda icrâ eden ve sürdüren çok değerli sanatkârlarımızdır. Bu bakımdan ödüllerin yönlendirilmesi

konusunda enikonu tartışmış ve üzerinde tartışılmış bir kültür politikasının izlerini gördüm ve çok sevindim.

Bundan otuz-kırk sene önce amatör bir müzik topluluğunun ney veya kemençe gibi klasik sazları icra eden birinden istifade etmesi mucize kabilinden bir şeydi; bugün, geleneğimizin zor sazlarını liyakatla icra eden çok sayıda genç sanatkârımız var. Klasik sanatlarımızda devlet ve belediye atelyelerinden yetişenler geleneği bir ucundan omuzladılar. İşin daha heyecan verici kısmı, klasik sanat ürünlerine gösterilen rağbetin gitgide yükselmesi. Ne var ki, iyi örneklerle beraber ucuzu da bollaşmaya başladı; turistlere hediyelik satan dükkânlarda bile kötü açılmış, sağır cinsinden de olsa neyler, ehlinin elinden çıkmadığı âşikâr ebrû taklitleri, tezhiblenmiş minyatür varakları, hat levhalarına rastlar olduk. Klasik baharattan izler taşıyan ama geleneğin ucuz bir kopyası olmaktan bir adım daha üste çıkamayan bu rağbete sevinmeli mi, üzülmeli mi noktasında tereddüd geçirirken tam bu noktada Cumhurbaşkanı'nın yakından desteklediği ve ilgi gösterdiği ödül tevcihi, sıradan mânâsının üstünde bir derinlik taşıyor ve tercih edilmesi gerekenin meşakkatli ama değerli "Ana yol" çizgisi olduğunu hatırlatıyor. Ana yol, yani klasik, ortodoks edâ (Sanatta veya herhangi bir meşrepte asl olana, gelenek öğretisine sadâkat göstermek); kötü ve ucuzlaştırılmış örnekler, klasik değerleri bastırıyor: Düğünlerde Mevlevî dervişi döndürmek, kaldırımda ebrûlu kâğıt satmak, icazet bile almadan hattatlık taslamak, mistik hava veriyor diye en münasebetsiz mekânlarda ney taksimi dinletmek, "Gizli tarihleri ben ifşâ ediyorum" nârâsı ile akademik tarihçiliği işportaya düşürmek hemen aklıma gelen kötü misâller. Bu biraz, "Picasso'nun yaptığını ben de yaparım" cesaretiyle resim malzemesi alıp, iki ay sonra usanan amatör kabiliyetsizlerin hâlini hatırlatıyor bana.

Klasik sanatların ve değerlerin en mükemmel hâlinin saklandığı bir "Akademi"miz bir Capitol'ümüz yok; belki zamanla olur ama geçiş dönemindeki hasarı azaltmak için Devlet Başkanlığı'nın "Klasik mektep"ten yana tercih koyması beni ümitlendirdi.

Enseyi karartmayalım; iyi şeyler de oluyor bir yerlerde…

CHP 'ulusalcı' mı?

Milliyetçilik konusunda şimdiye kadar yazılan akademik kitaplar ve tezler bir kütüphane oluşturur; siz bunlara bir de tercüme kitapları ekleyiniz. Bu yayın bolluğu, aslında hayra alamet sayılmaz; milliyetçilik, sosyal bilimlerin en muğlak kavramlarından biri.

Muğlaklığın başlıca sebebi şudur: Milliyetçilik diye adlandırdığımız olgu, endüstriyalizmin yan ürünü olarak Batılı toplumların bünyesinde ortaya çıktı. Kavramın Doğulu toplumlarda, düpedüz ırkçılık diye bildiğimiz asabiyye dışında karşılığı yok. Batılıların nationalizm adını verdiği bu kavrama biz millet kelimesinden türeyen bir karşılıkla milliyetçilik diyoruz. Millet kelimesi bizim kültür ve irfan iklimimizde "dinî topluluk" demek. Osmanlı idaresinin,

gayrimüslim teba hakkında uyguladığı “Millet sistemi”, Müslüman olmayanların tâbi oldukları kilise ve cemaat aracılığı ile devletle muhatap olması anlamına geliyor.

Milliyetçilik, laik muhtevalı bir tâbir. Toplumun devlet tarafından dinî aidiyetleriyle değil, kültürel ve etnik özellikleriyle tarif edildiği bir yaklaşım. Bizde devlet idaresi Cumhuriyet’le birlikte Fransız modeli katı laikçi doktrini benimsedi ama hayli ârızalı bir kavramla isimlendirildi. Nitekim zaman içinde birbiriyle hiç ilgisi olmayan milliyetçilikler gördük:

1-Devletin CHP ve halk evleri aracılığı ile uyguladığı milliyetçilik. Bu yaklaşım bütün vatandaşları anayasal Türk kabul etmekle kalmıyor, özellikle Kürtlerin farklı bir etnik kökten geldiğini görmezden geliyordu. Devlet milliyetçiliği, toplumun İslâmla ilgisini zayıflatmak için onun yerine ikame olunacak bir Türklük yüceltmesini resmî görüş olarak benimsedi. Bu yaklaşım laikçi idi ve günümüzde “Atatürk milliyetçiliği” diye de bilinen bu târif, mantık yapısı pozitivist esaslara göre hürleştirilmiş bir toplum inşâsı amaçlıyordu.

2-Ne gariptir ki, devletin laikçi milliyetçiliğine tepki gösteren sağ muhalefet de aynı kavramı kullanmayı tercih ederek kavram karışıklığını yoğunlaştırdı. Mehmet Akif merhumun İstiklal Marşı’nda tebcil ettiği “Hakk’a tapan” Müslüman millet sağın ana stratejisi oldu ve hâlâ öyledir. Bu yaklaşım daha sonra MHP paralelindeki aydınlar tarafından geliştirildi; formüle Türklük elementi ilave edildi: “Müslüman Türk milleti”, laikçi bir kavram olan kök vurgusunu, dinî bir kavram olan İslâm’la birleştiriyor ve yeni bir kimya ortaya koyuyordu.

3-28 Şubat’tan sonra, devleti sadece askerlerin korumasının yeterli olmadığını düşünen asker-sivil karışımı mihraklar tarafından kavrama yeni bir mâhiyet kazandırıldı: Ulusalcılık, öteki etnik kökleri dışlamadığı ileri sürülen “Atatürk milliyetçiliği”nin daha sertleştirilmiş ve dışlayıcı şekli olarak revaç buldu. Ulusalcılık kavramının, lügat açıklığı bakımından milliyetçilikten daha doğru bir isimlendirme olduğu tartışılmaz.

Ulusalcılık, muhtevasına ve temel esaslarına asla katılmadığım bir ideoloji ama en azından daha işin başında yanlış isimlendirilmemesini lisanımız nâmına olumlu buluyorum. Kavram kargaşasından doğacak mahzurlara yıllardan beri defalarca dikkat çekmiş biri olarak, en azından neyi, niçin tartıştığımızı bilmemiz bakımından ulusalcı cereyanın siyasi düşünceye netlik kazandıracağını düşünüyorum.

Siyasi hayatımızda ulusalcılık bugün en net hâliyle İşçi Partisi tarafından temsil ediliyor ama CHP içinde hayli aktif ve etkili bir ulusalcı grubun varlığı artık iyice açığa çıktı. CHP, merkez siyaseti yürüterek iktidara gelmek isteyen yüzüyle ulusalcı tezlere mesafeli dururken, Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana resmî ideoloji olarak kabul görmüş yaklaşımlardan da tamamen vazgeçemiyor. Genel başkanı Kılıçdaroğlu’nun şahsi durumu, CHP’nin içinde bunaldığı ulusalcı çıkmazı iyice netleştirmekte. Kılıçdaroğlu’nun etnik kökleri ve siyasi felsefesi itibariyle ulusalcılıkla arasında tabii bir mesafe mevcut ama genel başkanı olduğu

partinin tarihî ve ideolojik kökleri kendisini halk tâbiriyle "İki arada bir derede", garip bir mevkide bırakıyor.

CHP, kuruluş günlerindeki resmî ideolojiyi sahiplenip aslına rücû mu edecek, yoksa merkez siyâsetini benimseyip dış dünyanın yükselen değeri demokratikleşmeye mi yönelecek? Galiba bu açmazın cevabı önümüzdeki birkaç yıl içinde netleşecek ve o gün Türk siyaseti yeni bir safhaya girmiş olacak.

Yansıtma!

Kendimce olup bitenlere şöyle bir izah getiriyorum: "Bu meseleyi artık yargının çözmesi gerekir" diyor Meclis Başkanı Çiçek ve ilâve ediyor: "Halbuki yargı, sorunları çözmek için vardır.

Maalesef uzun uzun tutukluluk süresi önümüze problem olarak geliyor. Yargının bunu bir şekilde çözmesi lazım. Çözmediği sürece kendisi tartışma konusu oluyor."

Yargıyı çözüm yeri ilân etmek ne kadar doğru? Çözüm yeri, Sayın Çiçek'in başkanlığını yürüttüğü Meclis olsa gerektir; bu durumda gerek Başbakan'ın, gerek Meclis Başkanı'nın sözleri, yargıyı kamuoyuna şikâyet etmek gibi bir mânâ kazanıyor. Yargı ağır işliyorsa, personel ve altyapı sıkıntıları varsa sıkıntıyı gidermek siyâsetin görevi; kezâ Meclis'in ve dolayısıyla hükûmetin çıkardığı kanunlar yetersiz kalıyorsa çözüm yeri yine siyâset. Yargı bürokrasisinden sızlanmak problem çözmez. Siyâsette ve devlette yılların tecrübesini temsil eden Meclis Başkanı, bu basit alfabe işlemlerini hepimizden iyi bilir. O halde?

Psikolojide "Yansıtma" kavramı, "Kişinin kendisine söylemesi gerekenleri karşısındakine söylemesi; kendisine lâyık görmediğini başkalarına yakıştırması" diye tarif ediliyor basit olarak. Uzun tutukluluk süreleri, elbette yargı zaafıdır. Zanlının hakikatte suçlu olup olmadığını bile ikinci derecede düşürecek derecede vahim bir süreçtir ama problemin çözümünü yine yargıdan beklemek, sayıca muktedir bir siyasi heyetin sözcülerince telaffuz edilmemeliydi.

Hükümetin psikolojisinde bir değişiklik seziliyor. Başbakan, tutuklu yüksek subayların terörist diye adlandırılmasını ve bir kısmının pekâlâ tutuksuz da yargılanabileceklerini ifâde ederken, siyâseten gereğini yapmak yerine kamuoyuna hitab etmeyi tercih ediyor; bu anlamlı bir tavırdır ve "Bakınız, biz sürecin içinde değiliz, berîyiz; yargı takdir yetkisini olumsuz yönde kullanıyor" mesajını ihtiva ediyor.

Peki, mesaj kime ve niçin veriliyor?

Bu soruların cevabını, "bir kısım medya"nın haber ve köşe sütunları arasında kısa bir tur atarak kolayca bulabilirsiniz. Basında Ergenekon ve Balyoz Muhipleri Cemiyetinin yeminli fedaileri gibi davranan çevrelerin "Ha, demek ki biz haklıymışız!" ortak ifadesinde birleşmesi

pek mânidardır ve hükümetten yargıya yöneltilen açık eleştiriler, hükümet mevzilerinden sallanan bir mütareke bayrağı gibi algılanmaktadır.

“Biz yanlış işlerden berîyiz, kötü olan başkalarıdır” yaklaşımına daha önce de tevessül edilmişti, ayrıntıları hatırlatmaya gerek yok. Benim gördüğüm, önümüzdeki iki yıl içinde hükümetin, kendisini destekleyenler yelpazesinde bazı tasfiyeler ve yeni açılımlar arayışı içinde olduğudur. Yaşanan yüksek gerilimli günler, âsâp yorgunluğuna yol açmış, yeni arayışları gündeme getirmiş olabilir; yeni müttefikler, yeni güç odakları, yeni yol arkadaşlıkları ama mutlaka ve mutlaka bir önceki seçimde başarı çıtasını tesbit eden yüzde 49,5’un altına düşmeme kaygısının çok tayin edici olduğunu zannediyorum. Yarım puanlık bir düşüşün bile zaaf işareti sayılması yüksek ihtimâldir ve bu yüzden Türkiye’de gayrıresmî iktidarın sacayaklarıyla sulh olmak, muhtemel destek kayıplarını telafi edebilecektir.

Mart sonunda yeni anayasa taslağının alacağı şekil, Türkiye’nin 2023 stratejisini büyük ölçüde belirler. İçine başkanlık sistemi konulmuş bir taslağın referandumdan çıkması şu anda çok riskli görünüyor çünkü bu referandum için başarı çıtası yüzde 50’nin bir üstü değil, 57,9 olacaktır.

“Şimdiye kadar yaptığım bütün hesaplar tuttu; bu da tutar!” yaklaşımının ne kadar güvenilir olduğu iki yıl içinde görülür. Basit bir tahmin daha: İmralı görüşmeleri, hükûmet için, başkanlık sistemi ile idrak edilecek 2023 vizyonunun miftâhı gibi duruyor.

Cumartesi hutbesi

Aziz mü’minler, Peter Prensibi, 1968 yılında L.J. Peter ve R. Hull tarafından yayınlanmış mizah tarafı yüksek bir incelemenin adıdır.

Kısaca, bir idari yapı içindeki her çalışanın liyakatsizlik göstereceği noktaya kadar terfi etme eğiliminde olduğunu savunur. Karşıdan bakınca sanki bürokratik yapıları hicveden mizahî bir klişe gibi görünüyorsa da insanın değişmeyen tabiatındaki önemli bir özelliğin altını çizdiği de inkâr edilemez.

Kendine üçüncü bir şahısmış gibi dışarıdan bakabilme, yargılama ve denetleyebilme kabiliyetinden söz ediyoruz; böylelerine düne kadar “insân-ı kâmil” derlerdi, dün de nâdirdi, bugün de öyledir. İnsanların çoğu (ekser’ün-nâs), sahip oldukları liyâkat derecesine takdir edememek gibi zihnî bir optik ârıza ile mâlul. Bürokratik ve siyasî yapılardaki hiyerarşik dizilişin insana telkin ettiği rekabet hissi, diyelim ki şahsî ve ahlâkî bir alanda rahatça tesbit edebileceği kusurları görünmezleştiriyor. Peter Prensibi’nin, alçakgönülle bir tespitle kendini mizâhî bir tez olarak takdim etmesine rağmen iktidar elektriği yayan her yapıda iz bırakması, belki böyle izah edilebilir.

Peter prensibin daha kısa bir karşılığı bulunabilir mi; bana “hırs” isabetli bir kelime gibi görünüyor. Hırsta ifrat vardır, hak edilenin üstünde bir şeyler edinme ihtirası. İmtihan edileceğimiz maddelerden biri de bu.

İnsanların çoğu, yapıp ettikleri veya arzuladıkları şeyler konusunda nefislerini ibrâ etmek için, kendilerine mâkul gerekçeler bulmakta sıkıntı çekmezler: “Ben bu arzumun gerçekleşmesini çok istiyorum ama buna hırs demek haksızlık olur; ısıttığı demiri tavında dövmek için canıtezlik eden bir demircinin ivmesine hırs denilebilir mi?” veya “Hakkım olan bir şeyi talep etmekle Peter prensibinde dalga geçilen insanlar arasına girmiş olamam çünkü el’an lâyık ve muktedir olduğum bir şeyi, üstelik kendim için değil milletim için talep ediyorum” şeklindeki gerekçelere karşı nefsimiz, yani otokontrol cihazımız pek müşfik ve pek anlayışlıdır.

Ne var ki, işte o nükte kitapta yazılıdır ve bizim ona yaklaştığımız niyete göre anlağımıza hitap etmektedir: “İşte haddi aşanların amelleri böylece kendilerine süslü gösterildi.” Üzerimize alınmayız, sahiplenmeyiz. Kınananlar hep başkalarıdır, hatta çoktan kemikleri çürüyüp gitmiş tarihî şahsiyetler veya zümrelerdir. Film seyrederken hep iyilerin tarafını tutan insânî yönelişimiz, i’tab mahiyetindeki buyrukları okurken nefsimizi enevvel bir kenara ayırıp, “Merak etme yavrum, bu azarlar sana değil, kötü insanlara, kâfirlere, münâfıklara yöneliktir” diye aklamaya kalkışır; halbuki o belki de tastamam bizim hikâyemizdir ve biz kendi hikâyemize gülmekteyizdir.

Çoğu insan, kendiyle hasbıhâl ederken nâdiren canını acıtır fakat etrafında, “Yüksel ki yerin bu yer değildir/ Dünyaya gelmek hüner değildir” diyen birileri varsa ve onlar her hafî celsede, “Sen özel bir insansın; varlığının sebebi bu tarihî vazifeye bağlıdır. Bu kara bahtlı milletin ufkuna doğmuş bir talih yıldızısın, yürü, kim tutar seni” kabilinden teşviklerde bulunmayı mûtad edinmişlerse Peter Prensibi’nin tecellî etmesine şaşırmamak gerekir.

Yukardakiler en yalnız adamlardır ve kendi nefisleriyle ivazsız-garezsiz hesaplaşmalarını unutturan zahiri kalabalıklarla çevrilmiş olmaları sanki çelişki gibi görünür; hele hele kişinin kendinde seçilmiş, işaret olunmuş bir misyon vehmetmesinin devâsı yoktur:

Sular sıkıştırılamaz, atılan her ok kebab olmaz. Liyâkatsizlik mutlaka galebe eder lakin insanların çoğu bilmez; emmâ ba’d...

Pekmez ticareti veya futbol nasıl kurtulur?

Geçen hafta bu sütunlarda kaleme almış olduğum “Pekmez” başlıklı yazı, önümde pırıl pırıl bir gelecek vaat eden yeni bir ufuk açmış bulunuyor sevgili okuyucularım...

Şöyle oldu; hafta, içinde bir okuyucu mektubu aldım, şunlar yazılıydı:

“Merhaba Ahmet Bey, Zaman Gazetesi Pazar, 3 Şubat günündeki yazınızdaki pekmezi alıp kullanmak istiyorum. Bu ürünü nereden, nasıl temin edebilirim? Bu konuda yardımcı olmanızı rica ediyorum. İyi günler...”

Altında isim, bir de telefon numarası; yani durum ciddi...

Ne yaptım; şöyle bir cevap yazarak ticarî geleceğimi kendi elimle kararttım. Dedim ki cevaben: “Beyefendi, böyle bir pekmez yok. Radyolarda reklam edilen ürünlerle dalga geçen bir yazıydı sadece. Galiba yanlış anlamışsınız; sizi yanılttığım için özür dilerim.”

Bak bak bak... Aklıbaşında bir tüccar hiç böyle cevap yazar mı? Ne yapar? Bakkaldan bir kavanoz pekmez alır, üstündeki etiketi çıkarır, yerine elle yazılmış dandirik bir etiket yapıştırır. Sonra müşteriye 150 TL ödemeli olarak kargoya verir. Kazandığı parayla beş kavanoz pekmez ve beş etiket daha alır vee...

Bizim zengin olma hayalleri böylece başlamadan sona erdi fakat bu arada bu gibi ürünlerin muhtemel ve mümkün müşteri profilini azbuçuk tanıma imkânı bulmuş olmaklığım, hayat tecrübesi nâmına kazanç hanesine yazılmalıdır.

Sevgili okuyucularım, vaziyet şudur: Yanıbaşınızdaki arsadan bir kova toprak eşeleyip ticarî ürün tarzında paketledikten sonra, “Yetmiş mübârek zâtın türbesinden toplanmış okunmuş toprak; yedi derde deva olup memnun kalmayanlara ürünü iade ediyoruz” şeklinde biraz tanıtım yapmak kâfi gelecektir.

Doğrusu neredeyse bütün TV kanallarını ve radyo mikrofonlarını esir alan “ürün tanıtım kampanyaları”nda sunulan haddinden fazla câzip teklifleri görünce, 100 liraya altı kilo süzme bal ve üstüne üstelik bir kavanoz da çiçek nektarı veren uyanıklara hak vermeye başlıyorum.

Nasıl bir ülkedir bu; “Tutun eteğimden sizi uçuracağım, bütün günahlarınızı da bağışladım gitti. Artık pazardan pırasa, bakkaldan ekmek almak, geçim derdi çekmek yok. Bütün ayak işlerinizi ben yapacağım, ayrıca iki cihanınızı da mâmur edeceğim” diyen her şarlatanın peşinde seğirten bir hayli vatandaş eksik olmuyor bu memlekette...

Müteşebbis ne yapsın birâder; tahrik oluyor haliyle. Sunuyor ürününü...

Diyeceğim şu; az sonra yazacağım mevzuu bir fanteziden ibarettir sayın ve muhterem kalbi saf kardeşlerim. Sâkin olunuz ve yazılanların bir hayal ürünü olduğunu bilerek okuyunuz lütfen; zira mevzu futbol. İkaz etmek zorundayım zira futbol ciddi mesele Türkiye’de; hem de lüzumsuz derecede ciddî.

Şimdi konuya geçebiliriz...

Avrupa Polis Teşkilatı (Europol) geçen hafta açıkladı: Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 14 Avrupa ülkesinde oynanan 380 futbol maçı ile Asya ve Afrika liglerindeki 300 maçta şike tespit edilmiş. Türkiye, 79 vaka ile ilk sırayı tutmuş durumda.

-Biz bunu biliyoruz, iki sene şikeyle yattık-kalktık zaten deyip geçmeyiniz. 79 tane maçtan bahsediyoruz. Bu durumda şikeye bulaşmamış takım kalmadığını varsayabiliriz.

Hemen zıplayıp, "Olamaaz; benim takımım sütten çıkmış ak kaşık gibidir. Zinhar şike yapmaz" diye isyan etmeyiniz lütfen, ihtimâlden bahsediyoruz. Aynı ihtimâl hesabına göre bir veya birkaç takım, alıngan ve fanatik okuyucuların iddia ettiği üzere şikeye bulaşmamış olabilir elbette. Onları bir kenara yazarak devam ediyoruz.

Zaten bir şike davamız var şu anda Yargıtay safhasında; bu yeni dalga, liglerimizi kükremiş sel gibi siler süpürür.

Ne yapmalı?

Anladınız; benim esaslı bir teklifim var; Türk futbolunu kurtaracak bir tedbir.

Dinleyin bir yol hele...

Başbakan, Europol'den gelen "Şike yapan Türk takımları" dosyasını aldıktan sonra kapağını bile kaldırmadan Bakanlar Kurulu'nu toplar, şikeye karışan yönetici, teknik adam ve futbolcuların bir uzay gemisine doldurulup Mars'a gönderilmesinin ardından şu istikamette prensip kararları alınması için düğmeye basar.

1- Türkiye Futbol Federasyonu, bütün kurullarıyla lağvedilmiştir. Eski yöneticilere ilaveten vaktiyle bir kere olsun federasyonun önünden geçen herkes artık futbol yöneticisi olamaz.

2- Başta Süper Lig olmak üzere, bilumum ligler de bir yıllığına lağvedilmiştir; yöneticileri ise yukarıdaki hükümlere tabidir.

3- Futbolcular, ikinci bir emre kadar transfer ücretlerinin onda birini maaş olarak alabileceklerdir. Antrenman yapmaları serbest ama gazozuna bile olsun maç yapmaları yasaktır. Mahalle maçları yasak dışında bırakılmıştır.

4- Futbola en az bir yıl ara verilecektir; bu süre zarfında eski takımlar, aynı isimlerini taşımamak kaydıyla yeni bir takım kurabilirler. Öz Bursaspor, Hakiki Mersin İdman Yurdu, Gerçek Beşiktaş gibi hülle isimler kullanılamaz.

5- Bu süre içinde sportif karşılaşmalar üzerine oynanan bilumum bahis oyunları da yasaklanmıştır. İskambil kâğıdıyla kılıç, para-tura atmak bile yasaktır.

6- Gazetelerin futbol yazarları bu süre içinde psikolojik takip altına alınarak rejenerasyon eğitimine tabi tutulurlar.

7- Futbol yayını yapan kanallar bu esnada bolca entelektüel seviyesi yüksek kültür programları ve belgesel göstermek zorundadır.

8- Yeni futbol döneminde seyirciler, stadyumda maç seyretme hakkı kazanmak için savcılıktan, muhtardan, MİT'ten, CİA'dan ve bankalardan "Hüsn-i şahadet ederiz; temiz çocuktur, ârıza çıkarmaz" kâğıdı getirmeye mecbur tutulurlar.

Kısaca, bir yıllık perhizin ardından futbola yeniden dönmeyi teklif ediyorum sevgili futbolseverler. Bu perhiz hepimize iyi gelecektir diye düşünüyorum.

Nasıl proje ama?

Sırtlanlar niçin başrol oynamaz?

İkaz! Bu yazıyı, halen cereyan etmekte bulunan siyasi gelişmeler ışığında anlamaya çalışırsanız beklenmedik bağlar ve paralellikler bulabilirsiniz; bu sadece, sizin ne kadar art niyetli olduğunuzu gösterir.

"Pi'nin Yaşamı" filmini seyrettim, sonra da filmin yorumlara şöyle bir göz attım. "Alt metine daha derin bir bakışta bulunmak" veya hikâyeyi bir inanç paradoksunun çözümsüzlüğü gibi gören entelektüel yaklaşımlara duymam gereken saygıyı bir köşede titizlikle muhafaza ederek kendi yorumuma geçiyorum.

Vaziyet şu: Ergenlik çağında bir çocuk, batmakta olan gemiden kurtulmak için tutunduğu tahliye sandalında kendini bir anda bir kaplan, bir zebra, bir orangutan ve bir sırtlanla baş başa bulur ve filmin yönetmeni bize hemen orada şu soruyu yöneltir: "N'oolacak bu yolcuların hâli?"

Pi adlı esas oğlan, kendi halinde barışçı, hayvanlarla arasında felsefî bir ârıza bulunmayan ve her esas oğlan gibi özünde iyi bir delikanlıdır ve bu hayvanlarla esasen babasının özel hayvanat bahçesinden âşinâlığı vardır. Esas oğlan mazbuttur fakat sair yolcular "insânî" hislenişlerden ziyade hayvânî insiyaklerin yönettiği mahlûklardır ve "Hepimiz aynı gemide yaşıyoruz arkadaşlar; güçbirliği, işbölümü yapalım, barış içinde kıt kaynaklarımızı idareli kullanalım" demezler; bilakis her fırsatta birbirlerinin tadına bakmak saplantısından kurtulamazlar. Uzatmayalım. Daha kayığa atlarken ön bacakları kırılan zebra, sandaldaki en

şanssız elemandır. Sırtlan ise en saldırgan. Sırtlanın geçimsizlik yaptığı sahnelerde, "Şu filmin esas hayvanı Bengal kaplanı yerine şu çirkin sırtlan olamaz mıydı?" diye geçti içimden; fikir benim bile hoşuma gitmedi. Orangutan yaygaracı, sempatik ve tehlikesizdir ve en önce o sırtlanın kurbanı olur. Ardından kaplan sırtlanı cezalandırarak yer, ardından da "Nasıl olsa ölmüş, şunu da yiyeyim bari" diyerek orangutanı da götürür. Filmde pek belli olmuyor ama zavallı zebranın da bir şekilde kaplana yem olduğunu anlıyoruz. Neticede Pi ile kaplan baş başa kalırlar. Ee...

Ben Pi'nin yerinde olsam, zannediyorum çoğumuz gibi ondan kurtulmanın çaresine bakardım ve film hemen biterdi. Pi öyle yapmıyor, çünkü Richard Parker adını taşıyan bu kaplanın bir ruhu olduğuna inanmaktadır. Bu isim nerden çıktı diyeceksiniz? Hayvanın nüfus kâğıdı çıkartılırken bir karışıklık olmuş ve kaplanımız, kulağa çok hoş gelen bir Anglo-Sakson adıyla tesmiye olunmuştur. Bir insan, üstelik İngilizce konuşan bir insan ismi taşıması, onun ruhu olduğu yolunda güçlü bir karinedir ama Mr. Parker, neredeyse filmin dörtte üçünde Pi'yi yemek için sulanıp durduğunu asla gizleme ihtiyacı duymamaktadır (İnternet âleminin hakikatine aldanmayın; bu ismi yazınca sayfalar boyunca kaplanın fotoğrafı çıkıyor). Filmin sonunu söyleyerek seyir zevkini baltalamak istemem; her iki esas oğlan da kurtulur ve Richard Parker adlı yakışıklı Bengal hayvanı, defalarca hayatını kurtaran Pi'ye hiç minnet ve sevgi duymadan arkasını çevirip ormanına döner.

Bu durum Pi'nin çok zoruna gider, sonraki yıllarda bu nankörlüğün muhasebesini yaptığını anlıyoruz. Kendi meselesidir fakat senaryocu filmde cins ayrımcılığı yapmış, kaplanla insanı yaşatırken, diğer sevimsiz hayvanlara hayat hakkı vermemiştir. Öyle ki, Pi'nin icabında sırtlana bile önyargısız bir sevgiyle yaklaşmasına izin verirken çirkin dişi orangutana hiç acımamıştır. Filmin sonunda Pi'nin zihni balatalarında vahim miktarda tahribat olduğunu gösteren emarelere rastlıyoruz ama Mr. Parker'in âkıbeti hakkında bir imâda bulunulmuyor.

Pi'nin Yaşamı politik bir film; olay Türkiye'de geçmiyor; konu evrensel yahu!

Doktorlar

Geçenlerde tabiplerin çoğunlukta olduğu bir mecliste samimi bir sohbet ortamı içinde bulundum ve onlara Sağlık Bakanı'nın değişmesini nasıl karşıladıklarını sordum.

Aldığım cevaplar, basına akseden gerekçe ile örtüştü. Şöyle düşünüyorlardı: Eski Sağlık Bakanı Akdağ, sağlık hizmetlerinde vatandaş ve hasta memnuniyetini öne çıkaran esaslı bir reform gerçekleştirmişti, ancak meslekten olmasına rağmen sağlık çalışanlarının, özellikle doktorların kalbini kırmıştı; bu sitemin parti farkı kaale alınmaksızın bütün sağlık çalışanlarında hayal kırıklığına yol açması önemlidir ve sağlık hizmetlerindeki nöbet değişiminin ipuçlarını anlamak için şarttır.

Doktorlar aslında hasta odaklı sağlık hizmetinin doğru bir yaklaşım olduğunu kabul ediyorlar ancak sağlık hizmetlerinde doktorların an'anevi yerinin değersizleştirildiği kanaatini taşıyorlar; meselâ "Hasta Hakları" konusunda yapılan uygulamalarda görülen şikâyetlerde tabibin, kolaylıkla hesap verecek merci haline getirilmesinden hoşnut değiller; kezâ son aylarda sağlık çalışanlarına yönelen saldırıların artmasını da bakanlığın tabiplerini esirgemekte gönülsüz davranan yaklaşımına bağlıyorlar.

Bu yoğun sitemin anlaşılabilir tarafları var; hep saygı ve minnet görürken eleştirilmek kolay kabullenilmez. Doktorlar, tıp eğitiminin ilk yılından beri farkında oldukları bir gerçekten hareketle kendilerine verilen resmî iktidar alanının küçülmesini istemiyorlar. Tabip işini yerine getirirken, başkaca hiçbir meslekte görülmeyen ölçüde yüksek sorumluluk ve ihtisas bilgisi kullanıyor. Hasta, yani sağlık hizmetini talep eden kişi daha işin başında bu gerçeğin farkındadır ve kendini büyük bir güvenle tabibin ihtisas bilgisine teslim ediyor. Karşılıklı olarak teati edilen ihtisas bilgisi ve teslimiyetten bir iktidar alanı doğuyor; bu alanda tek iktidar sahibi elbette doktordur; hasta ise kavuştuğu şifâ sebebiyle tabibine daima minnet ve şükranla bakan taraf durumundadır.

Bu geleneksel kurgunun şahsi düzlemden çıkarak bir kamu hizmeti biçiminde düzenlenmesi, ilişkinin "geleneksel" kısmında değer kayıplarına yol açıyor; yani hasta, kanunlar çerçevesinde sağlık hizmeti talep eden bir vatandaş, tabip de aynı kanunlara göre vatandaşa sağlık hizmeti vermek durumundaki bir kamu görevlisi şeklinde göründüğünde hasta, kendisini tabibine daha az minnet duyan bir yerde görüyor; doktor ise ihtisasından gelen otoritesi devam etmekle beraber sıradan bir kamu memuru ile aynı hukuk çerçevesi içinde bulunmaktan dolayı kendini örselenmiş saymaktadır.

Durumu daha anlaşılır kılmak için yaşanmış bir hâdiseyi örnek göstermek istiyorum. Bir yakınım, geçenlerde bağlı bulunduğu sağlık ocağındaki aile hekimine bir rahatsızlığı dolayısıyla müracaat etmiş. Gerisini şöyle anlatıyor: "Doktorun kapısını vurup içeri girdiğimde doktor bana ismimle hitap ederek ve nazik bir dille, 'Buyurunuz hanımefendi, şöyle oturun lütfen. Nasılsınız, şikâyetiniz nedir?' diye sorunca itiraf edeyim ki çok şaşırdım ve mutlu oldum; çünkü ilk defa bir doktorun kapısını çaldığımda bana ismimle ve nazik bir dille hitap ettiğine ve oturmam için yer gösterildiğine şahit olmuştum; unutulur gibi değildi!"

Bu psikolojik bir ârıza ve normalleşmesi için belki biraz zaman geçmesi gerekecek. Öyle görünüyor ki Recep Akdağ, Türkiye'de düne kadar devam edegelen tabip-hasta ilişkilerinde bir paradigma değişikliğine yol açan önemli adımlar atarken meslektaşlarını gücendirmiştir.

Meseleye idarenin demokratikleştirilmesi penceresinden bakarsak yaşananlar tabii görünüyor. Türkiye'de sağlık hizmetlerinin çok büyük bir ağırlığı devlet tarafından yerine getirilip finanse ediliyor, ayrıca bu hizmetler sosyal güvenlik hizmetlerinin çok önemli bir parçası. Vatandaş sıfatıyla kamu hizmetinden yararlanmak isteyenlerin beklentisi, verilen hizmet

karşılığında minnet borcuna kapılmaksızın rutin ve yeterli hizmet alabilmektir. “Devlet kapısı” diye nitelediği kurumlarda mahkemede, savcılıkta, karakolda, hastanede ve askerî kurumlarda ötedenberi ricacı, minnet duyan ve boynu eğik pozisyonda hizmet dilenen vatandaşın paradigma değişimi esnasında bazı olumsuz tepkilere yönelmesini de eşyanın tabiatına uygun görmek gerektiğini düşünüyorum. Devletin hizmet sunan kurumları karşısında vatandaşın geleneksel ricacı edâsı yerine anayasal haklara sahip bir fert olarak doğrudan hizmet talep etmesini kabullenmek öyle anlaşılıyor ki biraz zaman alacak.

Bu dönemi mümkün mertebe kırmadan-dökmeden geçirmek lâzım. Kabinedeki değişikliği bu çerçevede yorumlamak mâkul görünüyor.

Yeni anayasaya minik bir katkı

Yazıma başlamadan önce evvelâ Balyoz davası sanıklarına, âhiren Ergenekon ve emsâli darbe işleriyle ilintili gibi gösterilerek uzun zamandan beri tutuklu bulunan sanıklara peşinen geçmiş olsun demek isterim; çook alâmetler belirmiş ve tahliyelerinin ardından beraatlerine sayılı günler kalmıştır.

“Nereden biliyorsun, Balyoz davası henüz Yargıtay safhasında, öteki duruşmalar devam ediyor” diye celâllenmeyiniz hemen; kendimce mâkul ve güçlü sebeplerim var. Bunlardan ilki, genel kanaatin aksine önemli ve asıl temyiz mercîi olarak “bir kısım medyamız”ın, bilumum darbe sanıkları hakkında tâ başından beri gösterdikleri destek tavrıdır. Muntazam aralıklarla “Bu deliller dandik, disketler hileli, şâhitler güvenilmez, mahkeme hukukdışı...” iddialarını büyük bir özgüvenle tekrarlayarak necib kamuoyumuzu konuya ısındıran medyamızda dün yayınlanan bir haber, ülkemizde asıl üst mahkemenin “o bir kısım medya” olduğunu bir kere daha gösterdi.

Habere göre bundan üç ay önce Balyoz sanıklarından bir subay, Wilbur Smith adlı ünlü yazarın bir romanını okurken bir bilgi hatasına rastlar ve hatayı bir mektupla yazara bildirdikten sonra halen yargılandığı davadaki adaletsizlikleri de nakletmeyi ihmal etmez. Mektubu alan W. Smith bu nazik düzeltme mektubunu önemser; yanlış bilgiyi Sir Winston Churchill’den iktibas ettiğini açıkladığı cevabî mektubunda, “Belli ki siz ülkesinin tarihini bilen seçkin bir subay ve çok zeki birisiniz” der ve ayrıca, “Balyoz davasındaki sanıkların korkunç bir adaletsizlik kurbanı olduklarını büyük bir şokla öğrendiğini” önemle vurguladıktan sonra, “Bu davanın güçlü düşmanlar tarafından tertiplendiği anlaşılıyor” tesbitinde bulunur. Smith, mektubuna ayrıca Dani Rodrik ve Gareth Jenkins’in sitelerini inceleyeceğini eklemeyi ihmâl etmez.

Kimbilir, adı geçen siteleri incelemiş olsaydı Mr. Smith daha neler söyleyecekti?..

Bu ilginç aydınlanma olayını bize duyuran bir kısım medyaya müteşekkiriz. Sâyelerinde önemli bir gerçeği öğrenmiş bulunuyoruz: Bir kısım medyanın, haklarında, “iyi çocuklardır,

tanırız, öyle yaramazlıklar yapmaz bunlar amcası" diye kefil olduğu bir zümre, "beraet berâtı"nı almış demektir. Sanıklara peşinen gözaydınlığı vermem sebepsiz değil.

Tabii bu gibi masum ve insânî boyut taşıyan haberler, devam etmekte olan bir davayı etkilemek için mahkeme heyetine dışardan telkinde bulunmak maksadı taşımazlar, kesinlikle böyle bir vehim içinde değilim şahsen; hatta aynı minvâl üzre kaleme alınmış yüzlerce köşe yazısı, ondan çok daha fazla yönlendirici haber de kötüye yorumlanamaz.

Aslına bakılırsa yargı mensupları da zaten, birkaç gazetede birkaç haber yapıldı, birkaç kanalda bahsi geçti diye hemen etkilenip fikir değiştirecek değillerdir; onlar, "yargıyı yargılayacak değilim ama elde komutan kalmadı, ordunun morali bozuldu" yollu çıkışlardan da müteessir olmazlar; dolayısıyla Wilbur Smith'in, "Balyoz, güçlü düşmanlar tarafından tertiplenmiştir." sözü yargıyı etkilemek değil fakat, çok güçlü bir hakikatin dünya çapında tecellisi olarak anlaşılmalıdır.

Bu tesbitlerden hareketle, içine başkanlık sistemi kaçtığı anlaşılan yeni anayasa taslağında temyiz mahkemelerini tek çatı altında birleştiren düzenlemenin gereksizliğini de nâçizâne hatırlatmak isterim; kaynak israfıdır. Temyiz kurumu şöyle düzenlense daha iyi olur: İlk derece mahkemeleri kararını verdikten sonra karara itiraz edenler, dilekçelerini "o bir kısım medya"ya gönderirler ve yargı süreci en parlak finalle tamamlanır.

Bu fikir benden ülkeme bir armağan olsun!

Çekirge ikaz ediyor

-Gel bakalım Çekirge efendi, bir de sen yorumla şu olup bitenleri; vaziyet nedir, nereye gidiyoruz?

-Aman hocam, sizin gibi her şeyi bilirmiş gibi yazıp-çizen bir köşe yazarının yanında yorum yapmak ne haddime; benim ancak kendime saklayacağım bazı düşüncelerim olabilir, onları açıklamaya ise teeddüb ederim.

-Bak sen hele; alçakgönüllülüğün bu kadarından hep korkmuşumdur. Söyle bakayım, şu anayasa işinde Başbakan'ın BDP ile işbirliğine girmesine ne diyorsun?

-Madem ısrarlısınız söyleyim bâri... Açıkçası hoşuma gitmiyor bu ortaklık. Keşke CHP veya MHP ile uzlaşılsaydı derim ben; fakat BDP ile yakınlaşmanın şu günlerde önemli bir avantajı var gibi görünüyor. Tırnak içinde "Barış" sürecini kazasız-belâsız geçirmek için sınıfın en haşarı öğrencisini mümessil yardımcısı yapmak câzip fikir. BDP'lileri Türk bayrağına karşı saygılı davranmaya yönelten cici tezahürler görüyoruz meselâ. Türkiye'nin en önemli krizini aşmak için vazgeçilmez bir stratejik ortak rolü üstlenmek BDP'nin gururunu okşuyor, sade gururla kalmıyor yeni anayasanın hayata geçmesinde pay sahibi oluyorlar, meşruluk kazanıyorlar. Yandaşlarına karşı kilit parti olduk, kıymetimiz bilindi, artık sistemin meşru

aktörü durumuna yükseldik mesajı veriyorlar. Milliyetçi çizgiyi temsil eden CHP ve MHP yerine, Türkiye'nin yeni toplum mutabakatı metnine biz imza koyduk diyebilmenin keyfi de cabası. Tam bir "kazan-kazan" durumu yani. Yeni anayasa ile BDP çizgisinin nasıl tatmin edileceği ise henüz muğlak. Onu, zamanı gelince göreceğiz.

-Aferin Çekirge, güzel konuşuyorsun, peki niçin içine sinmedi BDP ortaklığı?

-BDP bugüne kadar bütün temennilere rağmen Türkiye için siyaset yapmadı, pratikte hep Kürt haklarını ön plana koydu; silahlı mücadelenin sözcüsü oldu. Sistemin sinir uçlarını tahrik etti. Bana göre yeni anayasada arslan payı almayı hak etmedi. Bir düşün Hocam, İmralı sürecinde uzlaşma belirtilerini görmese, BDP'nin yeni anayasa ile işi olur muydu? Hatırlayın, iki sene önceki, kısmî anayasa referandumunda bile demokratikleşmenin aleyhinde oy kullandılar. MHP ve CHP ise Erdoğan ve AK Parti karşıtlığında ısrar ederek var olmayı tercih ediyorlar. Bana göre meselâ MHP, hükümete anayasa ortağı kabul etseydi, kazanacağı sempati, asabî muhalif duruşunun getirisinden daha fazla olurdu. Baraj bölgelerinde gezinen sinirli bir parti olmaktan çıkar, hükümeti daha yakından denetleme imkânı elde ederdi. Hırçınlık eden değil, çözen, başaran parti intibaı verirdi ama ezbere konuşmayalım; belki de bu alternatifi Başbakan hiç kurcalamamıştır bile; olsa, bir şekilde duyulurdu.

-Yerimiz kalmıyor, bağlasak...

-Şöyle düşünüyorum hocam: Başbakan gerçekten büyük risk üstleniyor ama şu mânâda: Şu günlerde vird-i zebân ettiği başkanlık sistemini bu anayasanın içine yerleştirerek, "Barış istiyorsanız, başkanlığa da rıza göstereceksiniz" dememeliydi. Başkanlık ısrarı, işin ihlâsını azaltıyor biraz. Bizim âcilen demokratik bir anayasaya ihtiyacımız var; başkanlık sistemi olsa da olur, olmasa da. Düşünün ki demokratik idare icabında meşruti monarşi bile tesis edilebiliyor, niçin parlamenter sistemle olmasın? Bu konuda üstlendiği risk, sandığından daha fazla bence. Barış görüşmelerine evet, demokratikleştirme paketlerine evet, hatta uzun tutuklama sürelerine yönelttiği eleştirilerde bile haklılık payı var ama bütün elmaları tek sepete koyarak referanduma götürmek... Benim tereddütlerim var. Bu süreç, maazallah, bir yerinde aksarsa, Türkiye çok geriye gider!

-Allah Allaah... Bu zararlı fikirleri nereden ediniyorsun bilmiyorum Çekirge. Başbakan duyarsa ağzına biber koyar. Bari sağda-solda söyleme; seni yaramaz seni!

Avrupa'yı tanıyor muyuz?

Başkanımız, pardon Başbakan'ımız, Avrupa Birliği'ni, "Biz de Şanghay Beşlisi'ne girersek görürsünüz siz gününüzü" diye korkuttuğundan bu yana, sizleri pek bilemem ama kendi nefsime oturup, "AB'den vazgeçsek iyi olur mu acaba?" diye düşündüm.

Aslında 90'lı yıllarda Gümrük Birliği anlaşmasına imza attığımızdan beri bu mesele hepimizi ilgilendiriyor az çok; herkesin bir kanaati var ama bir dakika...

Lütfen kıble kelimesini yanlış mânâlara çekip, "Sana yakıştı mı hoca?" diye serzenişte bulunmadan okuyunuz lütfen bu cümleyi: Avrupa, biz Türklerin en azından ikibuçuk asırlık medenî kıblemiz. Modernleşme kelimesi bizde Avrupalaşmak, Batılaşmak hatta alafrangalaşmak mânâlarında kullanılır. Başka hiçbir coğrafî yöne doğru eğilimimiz olmadı. Kaldı ki, bundan 6,5 asır evvel Gazi Süleyman Paşa önderliğinde Gelibolu üzerinden sallarla Rumeli'ne geçen akıncı birliklerinden beri Türklerin tabii akış istikameti hep Avrupa olmamış mıydı?

Osmanlı Devleti'ni Rumeli'siz, yani Avrupa toprakları olmaksızın tahayyül edemezsiniz. Osmanlılar Rumeli'nin bereketinden asırlarca istifade ettiler; vergi, vasıflı eleman, gıda maddesi gibi temel ihtiyaçlarının çoğunu oralardan karşıladılar ama onlar kadar önemli olmak üzere Osmanlı Avrupası üzerindeki sınır boylarınca rekabet ettikleri bir siyasî ve dinî hasımın varlığını hep hesaba katmak suretiyle enerjilerini diri tutabildiler. Rekabet güçleri tükendiğinde Rumeli de elden çıktı zaten; yorgan gitti, kavga bitti.

Rumeli'yi 1912'de terk ettik; Osmanlı arması ise 1918'de fiilen tuzla buz oldu!

Tony Judt'un kaleme aldığı ve YKY'den çıkan "Savaş Sonrası" adlı kitabın kapağındaki fotoğraf, bugünün kibirli, yorgun ve kendinde dünyaya düzen vermek üstünlüğünü vehmeden Avrupa'nın çok değil, 65 sene önceki hâlidir.

İstiklâl Harbi'ni takib eden uzun yıllar boyunca Avrupa, yine fikrî ve kültürel kıblemiz olarak kaldı ama benimsediğimiz Otarşik (kendi kendine yetebilir olma durumu; "Biz kendimize benzeriz", yerli malı yurdun malı haftaları, yurtdışına gidersek gâvurlar dövizlerimizi elimizden alır korkuları vesaire) rejim yüzünden Avrupa, kâğıt üzerinde ayılıp bayıldığımız bir kıta oldu; halbuki Cumhuriyet idaresinin temel felsefesi, (altı ok arasında bulunmasa da) batılaşmak, kuvvetli bir atılışla çağlar üzerinden sıçrayarak aradaki geri kalmışlık mesafesini uçarak geçip muasır medeniyet seviyesinin önüne konuvermekti. Rüyada taaşşuk yani...

Avrupa'ya gidip gelenlerimiz yok değildi ama; meselâ babam, 50'li yıllarda DDY fabrikalarının temsilcisi olarak bir heyetle birlikte birkaç aylığına Avrupa'ya gönderilmiş, birkaç ay kalarak herhalde kendine göre birtakım "tedkik ve araştırma" gezilerinde bulunmuştu. Rahmetli valideye oradan gönderdiği kartpostallar hâlâ kıymetli aile yadigârlarımız arasındadır (Sadece kartpostal değil, birkaç gümüş kaşık, bir küçük ve zarif

tırnak çakısı, birkaç fötr şapka vs.); Avrupa, Almanya, Fransa gibi kavramları bizim kuşak, ancak gurbetçi işçilerimizin Avrupa'yı vatan tutmasıyla daha yakından tanıyabildi.

1937 baskısı 'Karagömlekliler İhtilali'ni Marcel Ouessant yazmış, Türkçeye Haydar Rifat çevirmiş.

Avrupa artık bir kapı komşumuz; en uzak Avrupa ülkesine üç saatlik bir uçuşla kolayca gidebiliyoruz; bildiklerimiz ise hâlâ gurbetçi işçilerimizden dinlediklerimizden ve onların aktardığı gözlemlerden ileriye gitmiyor.

Avrupa'yı bilmiyoruz. Bu gerçeği, geçenlerde uğradığımız bir sahafın kuytu raflarından birinde keşfettiğim kitapla yeniden hatırladım.

Adı, "Karagömlekliler İhtilâli". Kitabı Marcel Ouessant yazmış, Türkçeye ise ünlü yayıncı mütercimlerden Haydar Rifat (Yorulmaz) çevirmiş. Tefeyyüz Kitabevi'nin kültür serisinden çıkan 24. kitap. Baskı tarihi 1937. Kapakta şunlar yazıyor: "Faşistlik nedir, Müsolini nereden, nasıl gelmiştir; nereye gitmek istiyor?" (Bu kitabı 70'li yıllarda yurt kantinindeki kitap sergisinden gözüm ısırıyor gibi ama pek emin değilim!)

Şu an masamın üstünde duran 211 sayfalık kitabın 89. sayfasından sonrası hâlâ açılmamış durumda. Eskiden bazı kitaplar formalar halinde katlanıp sırt dikişi yapıldıktan sonra kenardan kesilmez ve bu işi okuyucunun yapması beklenirdi. Zannediyorum bu usûlü en geç terk eden yayınevi Varlık olmuştur. Küçük boy Varlık romanlarını okumaya başlamadan evvel bir meyve bıçağı ile katlanmış forma kenarlarını tek tek kesmek kimi zaman keyifli bir okuma hazırlığı, bazen de sinir bozucu bir mecburiyet gibi görünürdü.

Şaka değil, 76 yıldan beri bu kitabın sayfalarını günyüzüne çıkaran benim hattat kalemtıraşım oldu. Kâğıdı sararmış, eklem yerleri dökülüyor ama sadece kitap değil, anlattığı şeyler de antika hükmünde. Bir zamanlar İtalya'da faşist idarenin yıllarca iktidarda kaldığını ve o idare altında savaş felaketine sürüklenip yıllarca kendine gelemediğini kim biliyor ki? Yazar Marcel Ouessant, biraz da ballandıra ballandıra Mussolini'nin komünist anarşistleri nasıl döve döve imlâya getirip zorla iktidara geldiğini ve faşist milislerin İtalya'yı nasıl zorbalıkla titrettiğini anlatıyor. Ouessant'ın 1935'te kaleme aldığı kitabı (Orijinal ismi: "Le Revolution des Chemises Noires 1919-1922") Haydar Rifat Bey, 2 senede hızla Türkçemize kazandırmış. Başlangıç kısmında kitabı şöyle takdim ediyor: "Vüs'at ve ehemmiyeti gittikçe artan faşistliğe dair birkaç kitap getirterek en iyisini seçmek için uzun zaman verdim... Bugün bastırdığımız şu kitap, seçilen eserin tercümesidir, faşistliğin kitabıdır, bunda kötülemek ve övmek yoktur, faşistliğin aynası hükmündedir."

Mütercim, tarafsız bir takdimde bulunmaya itina gösteriyor fakat 1937 yılı sadece Avrupa'da değil, Türkiye'de bile halkını "milli disiplin" altına alarak güçlü bir kalkınma hareketi amaçlayan otoriter ve totaliter bir doktrin olarak şaşırtıcı derecede destekçiye sahiptir. Biraz kuzeyde Almanya'da nasyonal sosyalist doktrin iktidardadır ve bugün badem bıyığı ve alnına dökülmüş uzun perçemleriyle bir nefret sembolü haline gelen Hitler, Versay batağında sürünen Almanya'yı tam istihdam durumuna getirerek dostlarında hayranlık, düşmanlarında ise müthiş bir endişe uyandırmıştır. Türkiye'de rejimin sesi durumundaki bazı gazetelerin ayan-âşikâre Nazizm, faşizm meddahlığına soyunduğu günlerdir bunlar...

Bugün Avrupa'da Nazi veya faşist kelimeleri kalabalık yerlerde telaffuz edilmiyor, insanlık suçu ile aynı anlama geldikleri için düpedüz hakaret anlamı taşıyorlar.

Avrupa'yı bilmiyor, tanımıyoruz; yüzyıllarca süren din savaşlarının, sınıf çatışmalarının, Jenosit'in, ayrımcılığın, ırkçılığın anavatanı olduğunu da unutup gitmişiz. Sadece Dickens'in mâsum romanlarında tasvir edilen şekliyle bile meselâ 19. yüzyıl Avrupası, bugünkü kuşakların kaldıramayacağı kadar sert ve insafsız hayat şartlarıyla bunalmış bir kıtaydı.

YKY yayınları arasında neşredilen, Tony Judt'un kaleme aldığı "Savaş Sonrası" adlı kalın kitabı meraklılarına tavsiye ederim: "1945 Sonrası Avrupa Tarihi" alt başlığını taşıyan bu kitabın kapağındaki insanın kanını donduran bir fotoğrafı dikkatlerinize sunarak sözlerimi toparlamak istiyorum.

Bugünün kibirli, yorgun ve kendinde dünyaya düzen vermek üstünlüğünü vehmeden Avrupa'nın çok değil, 65 sene önceki hâlidir bu fotoğraf...

"Beni bilen kurt yesin." demiş ecdâdımız. Bana sorsanız AB'ye katılmak hedefinden yine de vazgeçmem fakat evveliyatını iyi bilip tanımak kaydıyla...

Evet ama hayır; hayır ama evet!

Taksim'de, Maksem binasının alt tarafına düşen yerde bir cami yapılması güzel fikir, ihtiyaç var; üstelik yeri itibariyle kimsenin hayat tarzına müdahale edebilecek bir hâli de yok fakat şimdilik "fazla modern" bulunduğu için Başbakan tarafından reddedilen türden bir projeye konu olacaksa, bu caminin benim hayat tarzıma yönelik bir "kalkışım" olacağını şimdiden söylemek isterim; itirazım var.

İki gün önce gazetede gördüm Başbakan'ın reddettiği projeyi. Alüminyum bir tepsi üzerine oturtulmuş yine alüminyum tellerden mâmul bir sahana benziyor. Başbakan'ı red kararından ötürü tebrik ediyorum ama fazla ümitli de değilim, zira Başbakan'ın Çamlıca'ya revâ gördüğü cami projelerinin hâl-i melâlinden sonra onun zevk-i selîmine pek güvenim kalmadı. Projede

üstlendiği tek seçicilik görevinin gereksizliğini ve netâmelerini hatırlatmaya lüzum görmüyorum. Düşününüz ki Başbakan, alüminyum tepsideki sahan projesini beğenseydi iki seneye kalmadan o garip tasarım Maksem'in ardından yükseliverecekti. Sayın Başbakan, niçin mimarlık ve estetik meselelerinde kendini bütün topluma muallimlik edecek kertede yeterli görüyor bilmiyorum; velev ki öyle olsa bile, bu meselede olsun kenarda durmayı seçse daha hoş olmaz mıydı?

Projesinin mimarı, "Hoşunuza gitmediyse hemen değiştirelim" demiş; benim fikrimi sormuyor tabii, sözlerinin muhatabı Başbakan'dır. Doğrusu büyük mahviyetkârlık, modern mimarlık adına büyük bir fedakârlık. Peki, proje gerçekten de "fazla modern" mi? Değil, keşke olsaydı; zira modern değil bir kere veya "Modern bile değil" demeliydik. Modernlik kavramı bir kısım muhitlerde yozlaşma veya Batı mukallitliği ile bir tutulduğu için kelimenin iffeti haleldâr oldu. Her tuhaflığı modern sanıyoruz; hâlbuki modern'in bile bir karakteri, canı, gururu, kendine mahsus bir anlam dünyası ve ciddiyeti var. Modern mimarlık saygıdeğer bir anlam dünyasıdır, ülkemizde bile (nadir de olsa) iyi ve mümtaz örnekleri mevcut fakat "Minarelerdeki dört hilâl, dört halifeyi, büyük olanı ise İslâm dinini simgeliyordu" türünden gülünesi teşbihlerle naif müşteri tavlama taktiklerini modernlikle karıştırmamak gerekir. Dinî mimarlığımıza sirayet eden sembolik anlatım düşkünlüğünden ve ille de, yer yer Hurûfîliğe kadar uzanan "Yersen yoğurt içersen ayran" hallerinden bîzârız. Yeter! Sembolik veya düpedüz Hurûfi metaforlarla anlam kazandırılmayacak bir bina bile gösteremezsiniz bana ama câmi inşaatı işverenleri böyle izahlardan haz ediyor olsalar gerek ki, kubbeyi tutan fil ayaklarının çap ölçüsünden bile dinî mânâlar istihrâc edebilen mimarlar eksik olmuyor.

Taksim'e cami lazımdır; yeri de münasiptir velâkin ne tarz bir mimari ile inşâ edileceğine dair derin endişeler içindeyim. Şahsî kanaatimce bu proje, "Taksim'in de tâ ortasına oturtalım yüksek kubbeleri, dikelim füze gibi minâreleri de lâdinîlere nisbet olsun, münâfıklar çatlasın!" önyargısıyla ele alınmamalıdır. En evvel bina, hemen komşusu tarihî Maksem binâsının dokusuyla mütenâsip ve mütevâzı bir ifâdeye bürünmelidir. Ölçüleri, özellikle yüksekliği abartılmamalıdır. Proje tek seçicinin insafına bırakılmak yerine yarışma yoluyla sağlanan projeler başta Taksim ahalisinin ve esnafının, sâniyen isteyen herkesin oy kullanabileceği ciddi bir halkoyu anketiyle seçilmelidir. Projesini sembolik anlatımlarla pazarlamaya çalışan müellifler peşinen yarışma dışı bırakılmalıdır. Arsası için istimlâkte bulunan devlet üzerine düşeni yapmıştır; cami inşaatını devlet değil, hayırseverler üstlenmelidir. Kimse merak etmemelidir ki, "Taksim'e yapılan camide benim de tuğlam bulunsun" diyecek câmi cemaati, Türkiye'nin dört yerinden hızla bu projeyi omuzlayıp götürür.

Pişmiş aşa su katmıyorum, gelecek kuşaklara kendi mektubumu yazıyorum; bilsinler ki, böyle düşünenler de vardı!

Saadet zinciri

Başbakan Erdoğan, Türkiye’nin son on yılına damgasını vurdu; etkili bir liderlik gösterdi. 27 Nisan e-muhtırasında ispatladığı dirayetini 12 Eylül 2010’da yapılan kapsamlı anayasa değişikliğini referandum başarısı ile pekiştirdikten sonra üçüncü kere üst üste genel seçim kazanmasını bildi. ‘Ustalık dönemi’ diye adlandırdığı ve hâlen içinde olduğumuz iktidar döneminde Başbakan’ın, şimdiye kadar izlediğinden farklı ve riskli bir siyaset yoluna girdiğini görüyoruz.

1-Kürt meselesini nihai çözüme kavuşturmak için Başbakan’ın, mevcutlar içinde hiçbir partinin üstlenemeyeceği bir risk altına girerek müebbet hapis cezası almış bir mahkûm olan Öcalan’la neredeyse resmî görüşmelere başlaması, Türkiye için yeni bir çığırdır. Başbakan, “İmralı süreci”nin başarıyla noktalanacağına güveniyor ve bu yüzden, en az onun kadar riskli bir başka alana daha yöneldi; şöyle ki...

2-Muhalefet partileriyle anlaşarak yeni bir anayasa yapmanın imkânsızlığını savunan Başbakan, dışarıdan BDP’nin desteğiyle kendi anayasasını referanduma götürmeye karar verdi. Yeni anayasanın en büyük yeniliği ise başkanlık sistemidir. Başbakan, anayasa yapma sürecini biraz daha uzatarak ortak kabul gören bir metin çıkarmak yerine, tabir caizse, kendi anayasasını masaya koyarak muhtemel bir dördüncü dönemi başkan sıfatıyla bizzat yönetmek arzusunu artık gizlemiyor. Oysaki seçim döneminde başkanlık meselesinin anayasaya koyulacağından hiç söz edilmemişti.

3-Son günlerde Başbakan’da gözlenen şaşırtıcı değişikliklerden biri de kamuoyunda Balyoz davası diye bilinen davaya bakan mahkemelerden hareketle yargıyı sert dille eleştirmesi oldu. Sağlık sebebiyle hastaneye kaldırılıp ameliyata alınan bir Balyoz sanığı generali bizzat ziyaret etmesi ve bu ziyaretin fotoğrafını basına vermesi, bu kararlılığını pekiştiren mânidar bir davranıştı. Kamuoyunda mahiyeti tam anlaşılmayan bu davranış değişikliğini, ordunun şimdiki yöneticilerinin duruşmaların cereyan tarzı hakkında hükümete yönelttikleri sitem ve eleştirilere bağlamak mümkündür.

4-Darbecileri yargılayan mahkeme heyetlerine hükümetin eleştirici bir tavır geliştirmesi, tâ başından beri sanıkları canla-başla savunan bir kısım medya çevrelerinde hoşnutlukla karşılandı ve “Nihayet Başbakan bizim söylediğimiz noktaya geldi” yorumlarına yol açtı. Çünkü yargıya yönelik eleştiri, merkez medya ile dostluk köprüleri kurmak anlamını da taşıyor.

Siyasi üsluptaki değişiklik bâriz ve şaşırtıcı; bu şaşırtıcı değişikliğin derinliğindeki temel motivasyon, anayasa değişikliği yoluyla Türkiye’nin başkanlık sistemine geçmesi ve Başbakan Erdoğan’ın “İlk Başkan” sıfatıyla ve elbette daha öncekileri hatırlatır bir seçim başarısıyla ülkeyi yönetme arzusu gibi görünüyor.

Bu hesabın başarıya ulaşması, birbiri ardına gerçekleşecek bir dizi olumlu gelişmeye bağlı. Önce BDP ile ittifak edilerek yeni anayasa taslağı Meclis'e getirilecek; taslak, referandum için yeter sayıyla kanunlaştıktan sonra kamuoyuna sunulacak. Referandumu kazanmak için yüzde 50'nin bir fazlası yetecek ama 12 Eylül 2010 referandumunda alınan yüzde 57,9'luk evet barajı, psikolojik bir sınır teşkil edebilir. Bu rakama erişilmesi şimdiden imkânsız görünüyor çünkü Başbakan, anketlerde hâlâ yüzde 50'nin üstünde bir sempati desteğine sahipse de referandum günlerinden bu yana köprülerin altından çok su aktığı biliniyor.

BDP'nin yeni anayasa çalışmalarında uyumlu bir ortak olarak görev üstlenmesi, İmralı görüşmelerinin de olumlu geçeceğine bir karîne teşkil edecek zira Kürt meselesinin demokratik yolla çözümü, kamuoyu için başkanlık sistemi ve yeni anayasadan daha öncelikli ve hayatî bir değer taşıyor. Bu sıkıntılı süreçte Başbakan, ordunun ve bir kısım medyanın da kendisini destekleyeceği, en azından hırçın muhalefet yapmayacağını hesaplıyor olsa gerektir.

Bir önceki adımın başarısına bağlı görünen bu hesap silsilesi, en küçük aksaklıkta, varsayalım referandumda anayasanın reddi, Türkiye'yi sıkıntıya sokabilir. Başbakan, yeni destekçileri ile zihnindeki hesabı mesut bir sona eriştirmeyi düşünüyor.

Bu hesapta şimdilik kaale alınmayan en mühim unsur, Başbakan'ı önceki seçimlerde destekleyen geleneksel destekçilerinin hayal kırıklığı katsayısıdır; bu destekçiler, karar anında Başbakan'ın kendilerine "Eliniz mahkûm" anlamına gelebilecek bir oldu-bitti dayattığını düşünebilirler.

En azından ben böyle düşünüyorum.

Hocam, o miras Parti'ye mi düşer, millete mi?

Biliyorum, kabak tadı verdi Atatürk'ün İş Bankası'ndaki hisselerinden bahsetmek ama zorla suya batırılan bir şambriyel gibi (şambrel, şamyel gibi karşılıkları da var ama doğrusu bilmiyorum; otomobil iç lastiğinin şişirilmiş hali işte!) ikidebir zıplayıp gündeme geliyor.

O hisseler orada durdukça, Atatürk'ün resmi vasiyetnamesi hükmünü muhafaza ettikçe ve CHP'nin tayin ettiği 4 kişi de banka yönetim kurulunda üye olarak bulundukça bu şambrel, daha çook meşgul eder bizi.

Atatürk'ün mânevî kızı Ülkü Hanım'ın vârisleri biliyorsunuz, "eksik ödeme"de bulundukları gerekçesiyle İş Bankası'na ve CHP'ye tazminat davası açtılar ve kendi hesaplarına göre 2 milyar TL'ye yakın bir parayı, faizleriyle birlikte talep ettiler. Rakam insana şaka gibi geliyor ama değil; bazılarımız bir ekmeği hâlâ 1 milyon liraya aldıklarını sanıyorlarsa da paradan 6 sıfır atılalı beri o hesap değişti. 1,8 milyar lira çok büyük para yani.

Dava edilen İş Bankası ve CHP'nin sözcüleri bu talebi garipsiyorlar. CHP'liler, "Yıllardan beri Atatürk'ün vasiyetinin içeriği doğrultusunda temettülerin dağıtımı düzenli olarak

gerçekleşiyor… O zamanın parasıyla 200 TL öngörülmüş. Sayın [Ülkü] Adatepe de sağlığında bu konu hakkında herhangi bir şikayette bulunmamıştı. Burada CHP aleyhine dava açılmasını anlamak mümkün değil" diyorlar.

"Sağlığında Ülkü Hanım hiç şikâyet etmemişti" sözü ilginç; bu hususa Ülkü Hanım'ın vârisleri, "sağlığında Ülkü Hanım'ın sindirilmiş ve bastırılmış" olduğunu ileri sürerek itiraz ediyorlar. 5,5 yaşına kadar Atatürk'ün gözbebeği iken, ölümünden sonra devletin (yani CHP'nin!) Ülkü'ye pek sahip çıkmadığı, adeta bir nevi cezalandırıldığı yolunda iddialar var; bu noktada gençliğinde Ülkü Hanım'a, özellikle ikinci evliliğinde "devlet"in pek güzel gözle bakmadığı yolunda bilgiler de mevcut (Bkz. Yıldıray Oğur'un 5.8.2012'de Taraf'ta kaleme aldığı "Küçük Ülküsünü mutlu edemeyen Cumhuriyet" başlıklı yazısı).

Zenginin malı züğürdün çenesi yorarmış. Kalbim, Ülkü Hanım'ın vârislerinin davayı kazanmasından yana fakat mahkeme devam ettiği ve benim nâçizâne kanaatim, mahkeme heyetini etkileyebileceği için bu cümlenin üstünü çiziyorum. Aslında tam olarak gönlümden geçen şey, mahkemenin daha devrimci (inkılâpçı da diyebilirdim!) bir karar alıp ortalığı bir güzel karıştırması olurdu, yani şöyle bir şey,

-Siz kimin malını bölüşemiyorsunuz bakayım; Atatürk'ün İş Bankası'ndaki hissesi, şahsî tasarrufu filan değildi. Asıl menşei Milli Mücadele'ye yardımda bulunan Hindistanlı Müslümanlar olmakla beraber bu meblağ bal gibi kamuya, yani millete aittir ve tüyü bitmiş olmuş olmasın, bütün yetimlerin, yoksulların, kimsesizlerin bu parada hakkı vardır. Binaenaleyh Atatürk'ün bu parayı, ölümünden sonra yönetilmesi için CHP'ye emanet etmesinin hükmü kalmamıştır. Zira o devirde CHP, bütün müesseseleri ile devlet demekti. Sonradan tek partili hayata geçildiğine göre Atatürk'ün İş Bankası hisseleri CHP tarafından değil, her dönem itibarıyla TBMM'de grubu bulunan partilerin temsilcileri tarafından yönetilmelidir ve hayır işlerinde kullanılmalıdır vesselâm!

Bu uzun cümle muhtevası itibarıyla çok hoşuma gitti ama mahkemeyi etkilerim endişesiyle bunun da üstünü çiziyorum, okumadım farz ediniz ama velev ki öyle olsaydı bu karara karşı ben CHP grubundan yükselecek itiraz tarrakaları performansını şahsen çok merak ederdim. Peki vasiyetnâmede aslında ne yazıyor; onu TDK'nın resmî sitesinden bulup okuyabilirsiniz efendim.

Bana n'oluyor?

Taksim Cami inşâsında kendini tek seçiciliğe tâyin eden Başbakan'ı eleştirince bir okuyucu, "Sizin bu Başbakan'la ne alıp veremediğiniz var Allah aşkına!" yollu bir târiz notu gönderdi.

Bunun üzerine bir hayli düşündüm; banka hesaplarımı, yatırımlarımı, deryâdaki gemilerimi, yurtdışı plâsman imkânlarımı gözden geçirdim; yoo, bir aksaklık söz konusu değildi. "Peki, siyâsette gözüm olduğu için Başbakan'ı eleştiriyor olabilir miyim?" diye sordum kendime;

siyasete atılmak için içimde küçük bir istek kırıntısı bulamadım. O düşüncelerle gazeteye göz atarken “Vecettü” diye haykırdım!

Durum şöyleydi: İç Anadolulu vekillerle sohbet eden Başbakan’a bir vekil, cemevlerinin ibadet yeri olarak tanınması gerekir teklifinde bulununca Başbakan, ”Cemevleri kültürel mekânlardır. İslâm’da mescit camidir. Siz hiç Hıristiyanlık’ta kilise dışında bir ibadet yeri duydunuz mu? Alevi kardeşlerimiz de bizim gibi Müslüman’dır ve İslam’ın farklı bir yorumunu yapmaktadırlar” cevabını vermiş. İyi de, Alevî inancının muhteviyâtını bizzat Alevîler belirler. Konu tamamen Teoloji’nin sınırları içinde kalıyor ve işin inceliği asıl şurada: Teologlar, yani İlâhiyatçılar da Alevî inancını tarif etme yetkisine sahip değil; çünkü bilim adamları olması gerekeni değil, olanı tarif ve tesbit ederler.

Bir cemevinin ibadethâne olarak kabulü pratikte Alevîlere çok büyük avantajlar da bahşetmiyor ayrıca; onlar sadece diğer inançların yanında devlete karşı eşit mesafede durmak istiyorlar. En tabii haklarıdır. Yeni anayasa taslağında etnik aidiyet tarifden haklı olarak kaçınan bir kamu idaresinin, din aidiyetleri konusunda aynı saygıyı göstermesi gerekmez mi? Alevî olsaydım, Başbakan’ın şu tesbitleri beni çok incitirdi. Devletin görevi, vatandaşlarına dinî telkin ve tavsiyelerde bulunmak değil, evvelâ dinî hürriyetlerin altyapısını güvenliğe kavuşturmak ve bütün dinlere aynı ve eşit uzaklıkta durmak; neredee?

Gelelim, Kâbe’deki Osmanlı revakları için devreye giren CHP heyetinin haberine; iki CHP vekili, Kâbe’deki Osmanlı revaklarının, hiçbir ilmî hazırlık yapmadan paldır küldür yıkıldığını duyunca Ocak başlarında Suudi elçiliğine gidip yerinde inceleme yapmak için izin istemişler. Suudiler ise “Ha izin çıktı ha çıkacak” diye 40 gündür oyalıyorlarmış.

Sayın vekillerimizi tenzih ediyor, samimiyetlerine güveniyorum ama haberi okuyunca bir duygulandım, bir duygulandım. Hemen akabinde, “Bunlar yıllarca önce Ecyad Kalesi’ni yıktılar, şimdi de revakları yıkıyorlar. Osmanlı mirasıdır bunlar” cümlesini okuyunca acaba bu bir Zeitung haberi midir diye işkillendim ama neyse ki rivayet doğru çıktı.

Son durumu bilmiyorum; herhalde revaklar tamamen yıkılmıştır. Ecdad yadigârı olmasına öyledir fakat pek üzüldüğümü söyleyemeyeceğim. Revakların Kâbe’de tavaf halkasını daralttığı âşikâr idi, mekânın genişletilmesi lâzımdı. Suudiler, eksik olmasınlar bir elleriyle Kâbe’ye hizmet ederken, öteki elleriyle Beytullah’ın yakın muhitini gökdelenlerle, fiyakalı otellerle, devremülk ve alışveriş merkezleriyle âdeta kapatıyorlar. Yakında Kâbe, devâsâ bir AVM’nin orta holünde sergilenen bir objeye dönüşürse şaşmam! Vaktiyle, “Revakları biz sökelim, Türkiye’ye getirip uygun bir yerde yeniden kuralım” teklifleri oldu fakat mânâsızdı ve o yola girilmemiş olması iyidir ve her ne kadar iş işten geçmiş olsa da CHP’nin hassasiyeti çok güzeldir. Aramızda kalsın; bendeki bu CHP sempatisi son günlerde giderek artıyor; eskiden olsa, “Tek parti devrinde yıkıma terk ettiğiniz onca tarihi eserden sonra şimdi nedâmet getirmenize kim inanır?” diye fesad şeyler yazardım, şimdi elim varmıyor.

Başbakan'ı eleştiriyorum, CHP gözüme sevimli görünüyor. Ağzı sıkı bir tabibe görünsem mi gerektir, ne dersiniz a dostlar? t.alkan@zaman.com.tr

Atatürk'ün boyu, Çankaya ve Falih Rıfkı'nın güzel Türkçesi

Atatürk'ün boyunun ne kadar olduğunu tartışıyoruz cumhur cemaat! Ortalıkta farklı rakamlar dönüyor olsa gerek ki, genelkurmay, işi gücü bırakıp resmi sitesinden açıklama yaparak duruma kesinlik kazandırmış bulunuyor.

"Muamelât-ı zâtiye dairesi" yani şahsi işlemler birimi arşivinden alınan bilgilere göre Atatürk'ün boyu 1.74 cm. 42 numara ayakkabı giyiyor, kilosu ise 74 ile 76 arasında değişiyormuş.

Doğrudur, her ordu, personelinin fiziki özelliklerini gösteren bir kayıt tutar (En azından üniforma, bot numarası, şapka ölçüsü vb. için). Bu ölçülerin alındığı tarih de veriliyor: 21 Kasım 1925.

Haberim yoktu, yeni öğrendim: Yıllar önce bir alışveriş merkezinde sergilenmek için Atatürk'ün balmumundan birebir heykelini yaptırmışlar da seyreden vatandaşlar, "Aa, atamızın boyu bu kadar kısa mı?" diye tepki göstermişler de bunun üzerine ilgililer (Onlar her kimlerse!) Ankara'da düzenlenecek sergi için Rusya'ya sipariş verip 1.85 boyunda yeni bir heykel ısmarlamışlar.

Bir ifrat bir tefrit: 1.68 nire, 1.85 nire? Genelkurmay tartışmalara son veren belgeyi açıkladı da büyük bir krizin eşiğinden dönmüş olduk. Gülünç olan da budur; bir devlet adamının boyunu tartışmak ve bu komik durum tam da içinde bulunduğumuz saçma-sapan zihnî seviyeyi aksettiriyor. Güyâ, onu kısa gösterenler çekemeyenlerdir, olduğundan boylu-poslu olduğunu iddia edenler de hatırasına, şahsiyetine saygı duyanlar, sevenler... Genelkurmay'ın konu hakkında resmi sitesinde açıklama yapmak lüzumu duyması, konunun ne kadar ciddiye alındığını gösteriyor.

Ve bir şeyi daha ilân ediyor, sadece boyunun kaç santim oluşuyla değil, bütün heyetiyle, yapıp-ettikleriyle, geride bıraktıklarıyla Atatürk, üzerinde fikir birliği edemediğimiz bir fenomendir. Oysa ki Atatürk, Türkiye'de en çok konuşulan, en çok bahsi geçen, üzerinde en çok araştırma yapılan ve kitap yayınlanan bir şahsiyet. Bu kadar bilgi bolluğunun, herkeste bir kanaat netliğine yol açması beklenirdi ama biz bugün onun boyunu bile tartışıyoruz.

Bilgi ziyadesiyle mebzûl; kanaat, yerlerde sürünmekte; umumi vaziyetimiz budur.

Sebebi açık: Atatürk, aktüel siyasette hâlâ çok kullanışlı bir malzeme teşkil ediyor. Atatürkçü olmak veya olmamak insanlar arasında bir tefrik sebebi. Atatürk ilkelerine bağlı olma şartı, devlet memuriyetinin vazgeçilmez şartı sayılıyor ve nihayet bir siyasi parti, "Biz Atatürk'ün

kurduğu partiyiz" diye kendisini, yarıştığı diğer partilere göre daha onurlu ve üstün bir mevkide olduğunu ihsâs ediyor.

Bu bir akıl tutulması; boy meselesi ise, tutulmanın hangi raddelere vardığını gösteren küçük bir örnek.

Söz buraya gelmişken, pek yazılıp çizilmeyen ama kulaktan kulağa nakledilen bir uydurma anektodu hatırlamanın tam yeridir.

Rivâyet o ki, Atatürk'e savaş yıllarında emir neferliği yapmış bir onbaşı terhis olduktan sonra yıllarca köyünde Atatürk'ün hizmetinde nasıl çalıştığını, onun kendisini nasıl takdir ettiğini vesaire anlatır dururmuş. "Nasıl bir insandı, bize biraz anlat" denildiğinde derin bir nefes alır,

-Nasıl anlatayım, şu kapılardan sığmaz arslan gibi bir babayiğit. Sesi top gürlemesi gibi bir şey. Sert adamdır, tuttuğunu koparır vb, gibi aslı astarı olmayan tariflerle hayâlindeki Atatürk'ü anlatır dururmuş. Günün birinde bir yurt gezisinde Atatürk'ün, bizim onbaşının köyüne uğrayacağı tutmuş. Köye telgrafla haber verilmiş. Onbaşı, arkasında bütün köy ahalisiyle birlikte istasyona gidip beklemeye başlamışlar. Derken tren görünmüş, istasyona yaklaşmış ve durmuş. Kapı açılmış, a, orta boylu bir adam! Köylüleri hayretle bizim onbaşıya bakmışlar. Bizimki ezilmiş büzülmüş, çünkü ortalıkta kapılardan sığmayan enine-boyuna Seyyid Battal Gazi gibi bir cengâver yerine orta halli, sarıyağız birisi vardır.

Rivâyet o ki Atatürk, "Nasılsınız sevgili vatandaşlarım, iyi misiniz?" diye hal-hâtır sorunca bizim onbaşı ikinci kere yıkılmış, zira Atatürk'ün sesi öyle top gürlemesi gibi filan değil, bilakis eski kayıtlarından dinlediğimiz sıradan, biraz da zayıfça bir sestir.

Derken çınaraltında kahve ikramı için Paşa buyur edilmiş, "Ne içerdiniz paşam, emredin" davetine Atatürk,

-Bir orta şekerli, köpüklü kahve ne iyi olur, deyince onbaşı kendisini tutamamış, "Boy neyse, ses de neyse ama orta şekerli kahve nereden çıktı; şimdi beni mahvettin Paşam" diye mahcubiyetinden yerlere girmiş.

Niçin orta şekerli kahveye bu kadar imaj bozucu bir rol yükleniyor? Çünkü kahveyi şekerli içmek, o günlerde ancak süslü püslü, alafranga beylere, daha ziyade hanımlara yakıştırılan bir alışkanlıktır. Atatürk dediğin kahveyi sade içmeli. Acı, iyi kaynamış olmalı, köpüğü olmamalı...

Herkesin bir Atatürk'ü var fakat aslında hepimizin bir Atatürk'ü olmalı. Bunun için ötedenberi savunduğum bir fikri yeniden tekrar etmek isterim. Gazeteci yazar Falih Rıfkı Atay'ın Atatürk'ü anlattığı "Çankaya" isimli meşhur bir eseri vardır. Bu yakınlarda Atay'ın bütün eserleri külliyat halinde Pozitif yayınları tarafından yeniden basıldı. Falih Rıfkı Bey ki, Türkçedeki ustalığı ve sade üslûbu ile tam bir kalem erbâbıdır.

Yıllar önce Çankaya'yı ilk okuduğum zaman çok şaşırmıştım ama Atatürk'ü de hepimiz gibi bir insan olarak anladığım için memnun olmuştum. Çankaya'nın en bâriz özelliği, Atatürk'ü yaşayan bir insan olarak tasvir etmiş olmasıdır; orada inkılap tarihi edebiyatında ve okul müsamerelerinde rastladığımız türden abartılı ifadeler, saygıyı ve sevgiyi neredeyse tapınma raddelerine çıkaran mübalağalar bulamazsınız. Falih Rıfkı Bey, şüphesiz Atatürk'ü çok seviyordu ve ona çok bağlıydı ama ona duyduğu yakınlığı bir Atatürk güzellemesi şekline dönüştürmek yerine soğukkanlı bir tahlil ve şahitlik şekline koymayı başarmıştır. Ayrıca Atatürk'ün hayat hikâyesi hakkında ilk ağızdan güvenilir bilgi ve hâtıralarla dolu olan bu kitap, yakın tarihimize dair pek çok mühim hadisenin arka planını resmetmesi bakımından iyi bir kaynaktır.

* *Teklifim kısaca şu:** İlkokul birinci sınıfından üniversitedeki inkılâp tarihi derslerine kadar her sene klişe mâlumatla Atatürk'ü anlatmak yerine bu kitabı ders olarak koymak lâzımdır. Hata ve sevaplarıyla bir insan olarak Atatürk'ü genç kuşaklara öğretmenin en iyi yolu bence budur.

Eğer teklifim kabul görürse –ki zannetmem!- belki günün birinde bu ülkede Atatürk'ün boyu hakkında lüzumsuz tartışmalar yapıldığını, ülkenin en ciddi görünüşlü kurumunun da söylentiler üzerine kalkıp resmi açıklamada bulunmak ihtiyacı hissettiğini görmeyiz.

İnsani vasıflarıyla Atatürk, daha kolay ve iyi anlaşılabilen bir liderdir çünkü. Onun yakın tarih içindeki yerini tesbit etmek için Falih Rıfkı Bey'in şahitliğine güvenebiliriz.

'Harç'tı, 'Haraç' mı oldu?

Geçen yıl, üniversite harçları kalkıyor diye bir haber duyduk; ardından çok garip bir uygulama geldi: Harç parasından sadece birinci öğretim hakkını kazanan öğrenciler muaf tutulacaktı; ikinci öğretim öğrencileri için değişik bir şey yoktu, onlar yine eskisi gibi harç ödemeye devam edeceklerdi.

Haberi duyduğum zaman şaşırmış, içimden "Olmaz böyle şey, ya hepsi kaldırılır veya eski uygulama devam eder" zannetmiştim; olmadı, ama bu defa "Nasıl olsa konu Danıştay'a intikal ettirilir, Danıştay da eşitlik ilkesini zedelediği için harcı iptâl eder" diye düşündüm.

Konu Danıştay'a gitti mi bilmiyorum, uygulama devam ediyor.

Önceleri yüksek öğretim parasızdı. Harç uygulaması getirildiğinde mâkul gerekçeler söylendi; denildi ki, "Üniversiteler eskisi gibi değil, öğrenciler için bir hayli sosyal mahiyetli harcama yapılıyor, eğitim teknolojisini yükseltmek için sürekli yatırım gerekiyor. Talep edilen para, öğrencinin devlete mâliyeti yanında devede kulaktır vs." Bu izahın mâkul bir tarafı vardı, hatta ikinci öğretim diye tabir edilen öğrenci grubundan neredeyse iki kat harç alınması da izah edilebilirdi; çünkü ikinci öğretim için personele ve öğretim görevlilerine ek ücret ödeniyor ve bu sayede okumak isteyen öğrenciler için ek kontenjanlar açılabiliyordu. O günlerde sol cenahtan öğrenciler "Parasız üniversite istiyoruz" diye gösteriler de yaptılar fakat neticede uygulama yerleşti.

Devlete yıllarca harç ödeyen bir veli olarak mâkul, insaflı ve tutarlı olmaya çalışıyorum. İkinci öğretimden harç talep edilmesi, bu durumda bir nevi ceza, vergi cezası gibi görünüyor. Neticede 2. öğretimde okuyanlar 1. öğretimdeki arkadaşlarına göre daha düşük puanla girebiliyorlar ama hukuk önünde her iki grup öğrenci de eşittir.

Kaldı ki uygulama, başlardaki itirazlardan sonra kanıksanmıştı, öğrenci başına bir yarıyıl için ortalama 300 TL civarında (2. öğretim için takriben 2 katı) harç ödemek, dar gelirli aileler için sıkıntı teşkil etse de artık gündemde yer tutmuyordu.

Hükümet, aslında talep yokken 1. öğretim harcını (Bu arada açık öğretim öğrencileri de muaf tutuldu) kaldırdı, iyi de etti ama 2. öğretim "haracı" hâlâ devam ediyor. Öğrenci aileleri sebebini bilmek isterler. Bütçe imkânları mazeret gösterilirse "bu ne perhiz bu ne lâhana turşusu" demezler mi adama?

Gerekçe yok; ama bir dakika, şöyle bir hülle mazereti bulunmuş (ki ilgili bürokrata devlet liyakat madalyası verilse sezâdır!), şöyle: 2. öğretim öğrencilerinden alınan para kanunda "öğretim ücreti" olarak gösterilmekteymiş ve dolayısıyla uygulama devam edecekmiş.

Doğrusu şu kanun hassasiyeti ve mevcut mevzuâta gösterilen sadâkat konusundaki hürmete bakarak duygulanabilirdim ama hâfızam bana, kanunun elvermediği durumlarda hükümetin isterse çok kısa zamanda o kanunu yeniden düzenleme kararlılığını gösterdiği bazı örnekleri hatırlatıyor. Futbol kulüpleri sızlanınca, sporda şiddet yasası diye bilinen 6222 sayılı kanunun alelacele tebdil edilmesi bunlardan biri meselâ...

Bu adaletsiz bir durum; eninde sonunda düzelir ve muhtemelen yaklaşmakta olan bir seçim arefesinde 2. öğretim öğrencilerine müjdeli haber gider; tam sayıyı bilmiyorum ama herhalde 1,5 milyon civarında öğrenciyi ve ailesini ilgilendiren bir düzenleme söz konusu.

Nasreddin Hoca ahlaya puflaya ayağına dar bir pabuç geçirmeye çalışırken sormuşlar, "Hoca, niçin dar ayakkabı giyiyorsun, genişini giysene!" "O kadarını ben de biliyorum" demiş Hoca, "Fakat dar pabucu çıkardığımda öyle mutlu oluyorum ki!"

2. öğretim harçları kalktığı gün bu fıkrayı hatırlarsınız artık.

Kendine bürokrasi

Genelkurmay Başkanlığı, gördüğü lüzum üzerine 15 Şubat tarihinde bir basın açıklaması yayımladı. Bu açıklama, Genelkurmay'a bağlı Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın tamamen meşrû bir kuruluş olduğu ve kanundışı bir eyleme katılmadığı hakkındaydı.

Açıklamayı okuyanların verilen bilgiden tatmin olup olmadıklarını bilmiyorum; bende bıraktığı izlenim daha ziyade kafa karışıklığına yol açtığı biçimindeydi. Meselâ Özel Kuvvetler ile ilgili iddiaların kaynağı şöyle açıklanıyor Genelkurmay tarafından: "Gündeme getirilen iddiaların kaynağı, 2007 yılında dönemin MİT Müsteşarı tarafından Devletin ilgili makamlarına elden sunulan isimsiz ve imzasız ihbar mektuplarıdır. Bu mektuplarda yer alan iddialar 2007 yılında incelenmiş, ancak herhangi bir işleme gerek görülmemiştir."

Bu ifadede "devletin ilgili kurumları" kavramı belirsiz; kim, hangi kurum? Ayrıca bu iddiaları kim incelemiş ve niçin herhangi bir işleme gerek görmemiş? Bu gibi konular çok müphem geçiyor. Oysaki "Özel Kuvvetler" diye adı geçen kuruluş hakkında TBMM Darbeleri ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu'na intikal eden belgeler vahim iddialar taşıyor ve "Devletin ilgili makamları vaktiyle bunları inceledi, ciddi bulmadı." yolundaki izahat yetersiz kalıyor.

Açıklamada Özel Kuvvetler Komutanlığı hakkındaki iddiaları TBMM Komisyonu'nun işleme koymadığı da belirtilerek, komisyona verilen belgelerin usulsüz şekilde basına sızdırılarak dedikodu yapıldığı ileri sürülüyor.

Özel Kuvvetler Komutanlığı'nın ilginç bir tarihi var: 1952… Bu tarih Türkiye'nin NATO'ya girdiği tarih: 18 Şubat 1952... Hususi ve Yardımcı Muharip Birlikleri adıyla kurulan örgüt 1970'te "Özel Harp Dairesi", 1992'de ise şimdiki adını, yani "Özel Kuvvetler Komutanlığı" ismini alıyor.

NATO'nun o yıllarda İtalya'dan başlamak üzere üye ülkelerde, kamuoyuna gizli özel harekât daireleri organizasyonuna girdiği biliniyor. İtalya'daki Gladio örgütü, kanun güçleri karşısında hesap vermişti ve bu durum Avrupa Parlamentosu'nun karar tasarısına şu cümleyle yansımıştı: "Avrupa Topluluğu'na üye pek çok ülkede gizli, paralel istihbarat ve silahlı operasyon örgütlerinin 40 yıldır var olduğu Avrupa hükümetleri tarafından ortaya çıkarılmıştır. 40 yıldır bu örgütlerin demokratik kontrolden kurtulduğu ve NATO ile işbirliği halinde ABD gizli servislerince yönetildiği anlaşılmıştır."

Son aylarda güneydoğu mıntıkasında zor harekâtlara katılan Özel Kuvvetler'in kazandığı başarıların, yarım asırlık tarihi içinde karıştığı şaibeli olayların önüne konularak, şüpheli kokuların yükseldiği bir kabın ağzını kapatmak doğru değil. Her safhada şeffaflığa, doğru bilgilendirilmeye ihtiyacımız var.

Genelkurmay, devletin köklü bir teşkilatı. 2007 yılında başlayan darbe teşebbüsleri döneminde bu minval üzere başka basın açıklamaları da hatırlıyoruz. Genelkurmay, hizmet etmekle görevli olduğu toplumu doğru bilgilendirmek hususunda genellikle çekimser ve ketum davranmayı tercih etti, ordu geleneklerini ve kurum içi dayanışmanın icaplarını yerine getirmeye itina gösterdi. Nitekim yakın zamanlara kadar süregelen davaların aydınlatılması konusunda Genelkurmay, ilgili mahkemelere kendisinde mevcut ve saklı bilgileri aktarmakta isteksiz davranmıştı.

Ordu yönetiminden, verdiği hizmetin ayrıntıları ve niteliği hakkında toplumu şeffaf ve doğru tarzda bilgilendirmesini bekleme hakkına sahibiz. Toplanan deliller reddedilemeyecek noktaya gelene kadar, "Kol kırılır yen içinde kalır" yaklaşımını savunan Genelkurmay'ın, "bizatihi kendi varlığı"na değil, topluma hizmet vermesi gereken her kurum gibi demokratik prensiplere itaat etmesi gerekiyor.

Özel Kuvvetler hakkında yapılan açıklama doyurucu değildir; şüpheleri ortadan kaldırmak yerine muğlaklığı koyulaştırıyor. Ordunun, toplum nezdindeki itibar ve güvenilirliğini, ancak, her birimiyle hukuka saygılı ve demokratik esaslara itaatkâr bir yaklaşımla koruyabileceğini söylemeliyiz.

Eğer kıymet-i harbiyesi varsa, buyrunuz destek

Başbakan, "Siyasi partilerden, medyadan, aydınlardan yeterli desteği alamadık ama almayı bekliyoruz" deyince alelacele üstüme vazife çıkardım fakat hemen sonra fark ettim ki biraz fazla alınganlık göstermekteyim.

Yerli film diliyle söyleyelim, acı fakat gerçek; onun destek beklediği aydın muhitler benim gibiler değil. Daha prezantabl, daha sükseli, o güzelim tâbirle "bir kısım medya"da yazıp çizen ve hükümete genellikle kronik ülser rahatsızlığı çekiyormuş intibâı veren bir yüzle bakan isimleri kasdediyor olmalıdır.

Olsun, eğer varsa bir kıymet-i harbiyesi, evet, "çözüm süreci"ni destekliyorum. Zaman gazetesi de daha ayrıntılar netleşmeden elini taşın altına koydu ve "Barış hayırdır, hayır barıştadır" sözünün arkasında kararlılıkla yerini aldı. Bu tutumu ben de paylaşıyor ve destekliyorum elbette; şahsi bir itiraz rezervim var ama: Hükümet'in BDP ile anayasa konusunda geçici ortaklık kurması esnasında başkanlık sisteminin yeni anayasa metnine yerleştirilmesine karşıyım ve eğer anayasa paketi içine başkanlık kaçmış haliyle referanduma arzedilirse bağrıma taş basıp "hayır" diyeceğim. Barış ayrı şey, başkanlığın anayasa paketine konularak referanduma sunulması daha ayrı. Başbakan adına konuşan sözcüler gerekirse başkanlıktan vazgeçebileceklerini söylediler ve bana göre çok isabetli bir tavır takındılar. İnşallah, gaz almaya yönelik geçici bir manevra değildir.

İstiyorum ki barış süreci, hiçbir siyasi hesap gözetilmeksizin sürdürülsün ve bu nazik meselenin gerektirdiği ihlâs zedelenmesin; açıklık ve samimiyet bu sürecin vazgeçilmezi, ilâcı, her şeyi. Eminim ki ihlâsına inandığı müddetçe milletin her ferdi, Başbakan'ın "gerekirse içerim" dediği baldıran zehirinden kendi hissesine düşeni, kan kusup "Kızılcık şerbeti içtim" diyerek kayıtsız şartsız ve art niyetsiz üstlenir; bunda hiç şüphe yok.

"Her nevi milliyetçilik ayaklarımın altındadır" sözünü sarf ederken Başbakan –belki çoğumuza çelişki gibi görünecek ama- "millî" bir duruş sergiliyor ve büyük bir risk üstleniyor. Peki, milliyetçi olmayan ama "millî" olan duruş nedir; Başbakan şüphesiz tâbiyetini, aidiyetlerini ve inançlarını inkâr etmiyor, üstesinden gelmek zorunda olduğuna inandığı çok müşkül bir durum karşısında millî ve dinî değerleri kullanarak siyaset yapmak hakkından vazgeçiyor. Bu ancak nadir politikacılarda rastlanabilecek bir haslettir; milliyetçi siyaset dilinin sığ ve kolay sularına iltifat etmeden, şahsi zararı bahasına toplumun tamamı için iyi ve hayırlı olandan yana tercih kullanmaktır; velev ki baldıran zehiri içmek zorunda kalsa bile. Türkiye gibi tâ bidâyetinden beri devlet adamlarından ve politikacılarından "milliyetçi retorik" duymaya alışmış bir siyasi iklimde bu sözü söyleyip ardında dirâyetle durmak, mangal gibi bir yürek gerektirir.

Bir siyasetçinin milliyetçilik gibi kolay, kullanışlı (ama kötü ve tehlikeli) bir dili kendi ihtiyârıyla reddetmesi takdir edilmelidir. Geneli itibarıyla başarılı geçen on yıllık siyasi kariyerin bu noktasında "ben milliyetçi dil kullanmayacağım!" diyebilmek öyle her babayiğidin harcı değil; bu söz âdetâ yeni anayasanın rûhunu da çerçeveliyor ve muhtevâsı hakkında esaslı bir fikir veriyor: Yeni anayasa, vatandaşını şu veya bu şekilde kamu adına tarif edip formatlamaya kalkışmayacaktır; inşallah!

Dilerim ki Başbakan bu vaadinde durur, Türkiye'nin siyâsi geleceğinde yeni bir tarzın temellerini atar ve kolay hamâset üzerine değil, projelendirilmiş ve teknik seviyede işleyen yeni bir hükûmet ve siyâset perspektifi çizerek ülkesine de en büyük iyiliği yapmış olur.

Soğukkanlı ve problem çözmeye odaklanmış siyâsetin bir kere olsun başarı kazanmasını çok ama çok isterim.

2013

31 Mart

Bir başkadır Zaman okuru Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

27 Mart

CHP'ye müthiş tüyo! Zaman Gazetesi

25 Mart

Düğümlediğimizi çözmek! Aksiyon Dergisi

25 Mart

Ağır ol! Zaman Gazetesi

24 Mart

Tavuk-yumurta açmazı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

23 Mart

Bu olmadı Gülistan, yenisini yapalım! Zaman Gazetesi

20 Mart

Kazanan, kaybeden... Zaman Gazetesi

18 Mart

Türklüğü yormasak... Aksiyon Dergisi

18 Mart

Canhıraş Zaman Gazetesi

17 Mart

Hareketlerimize dikkat edelim Cafcafcılar bizi gözetliyor! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

16 Mart

Penguen diyalogları Zaman Gazetesi

13 Mart

Peki, darbe sağdan gelseydi?.. Zaman Gazetesi

11 Mart

Barış nedir, bilelim! Aksiyon Dergisi

11 Mart

Şantiye parti Zaman Gazetesi

10 Mart

Karadeniz fıkraları, 'Aslı Gibi' midir? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

09 Mart

'Milletin derin irfânı'ndan sağa dön; tam karşında! Zaman Gazetesi

06 Mart

Zabıtların sinematografik tahlili Zaman Gazetesi

04 Mart

Yeni bir ülke değil, yeni bir anayasa Aksiyon Dergisi

04 Mart

Demir sandıktaki kâğıt Zaman Gazetesi

03 Mart

Lâ takrabü's-sahhafe... Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

02 Mart

İmralı'dan naklen yayın yapılsın! Zaman Gazetesi

İmralı'dan naklen yayın yapılsın!

Böylece bir sürecin daha suyunu çıkarmış bulunuyoruz efendim. "Böyle olacağı daha başından belliydi" diye homurdanan çevreler, haklı çıkmak için fazla beklemek zorunda kalmadılar. Denizden babası bile çıksa yemekten çekinmeyen Türk tipi gazetecilik anlayışının görkemli zaferiyle teselli buluyoruz dersem fazlaca aldırış etmezsiniz herhalde...

Öteden beri söylerim, ketumluk bize yaramıyor, ciddiyet cildimizi tahriş ediyor, ahde vefa göstermek bulantı yapıyor, sır saklamak kronik hapşırığa yol açıyor. Öyleyse nedir bu günlerce isim krizi icad ederek isimler üzerinde ince eleyip sık dokumalar, "Ada"ya hususi koster kaldırmalar, kapalı cezaevi kapıları ardında uzun uzadıya gizli celse akdetmeler filan?

İmralı sâkini başta olmak üzere BDP heyeti ve onlara müzahirlik eden güvenlik elemanlarının mecmûu da gösterdi ki gizli-kapaklı işleri beceremiyoruz. Alerji yapıyor, bünye kaldırmıyor.

Çaresi açıklıktır efendim. Şeffaflık! Şehir Hatları'ndan orta boy bir vapur, en iyisi feribot tahsis edersiniz gazeteci, televizyoncu taifesine. Şöyle genişçe bir spor salonu veya genel maksat çadırı gibi havadar bir yerde kameralar kurulur, spotlar yakılır, ses tertibatı ayarlanır;

görüşmeleri naklen yayınlarsınız. Ne mektup, ne tutanak, ne örtülü kaş-göz işareti veya işmar... İşte bütün Türkiye, bütün dünya sizi seyrediyor. Dökün eteğinizdeki taşları, verin gümbür gümbür mesajlarınızı. Kandil'e özel ulak, Avrupa'ya kapıdan kapıya teslim motosikletli kargocu eleman göndermeye gerek yok ki? Artık her bilgisayarda video-konferans aparatları mevcut. "Yolda mola iktiza etti, çantayı düşürdüm, tuvalette ıslanmış, hava yağışlıydı, lastikler pati yaptı da geciktim" gibi bahaneler gerekmez. Ânında görüntü!

Üstelik meraklıları ve hayran kitlesi, İmralı'daki "Liderlik"in sağlık ve afiyet durumunu canlı yayın aracılığıyla ânında görüp hasret giderme imkânına da sahip olabilirler; bunlara ilâveten ben İmralı'ya görüşme günlerine dışarıdan seyirci götürülmesini ve görüşmelerin "dizi" formatına uygun olarak haftada bir gün tekrarlanmasını da nâçizâne öğütlemek isterim. İsteyen lehte veya aleyhte tezahürat yapar, kavga çıkar, onu da haber yaparız; seyyar satıcı esnafı da kazanır. Belki "Liderlik"in canı çıtır çıtır taze iskele simidi çekmiştir. Görüşme esnasında çay, gazoz, kahve servisi yapılır fakat dühân isti'mâl edilmez çünkü sağlığa zararlıdır. Liderlik, bir yanda çayını yudumlarken öte taraftan ekran aracılığı ile Kandil yârânı ile ânında görüşür, teftişini yapar. Avrupa'daki muhiblerinin ahvalini istifsâr eder. Hasretlik giderilir, müdavele-i fikirde bulunulur; ortam yumuşar, sinirler gevşer. Böylece şahsiyetine güvenilir bazı vekillerin görüşmeler esnasında el yazısı ile harıl harıl not tuttuktan sonra devrisi gün bazı gazeteci arkadaşlarına "Şöyle güzelce yaz hele gurban" diye haber sızdırma külfetlerine de lüzum kalmaz.

Açıklık iyidir efendim; hele ketumluğu beceremiyorsanız –ki öyle!- yüzde yüz iyidir. Bu ahali de geleceğini yakından ilgilendiren şu sürecin ne derece ciddiyetle işlediğinden ve başlıca aktörlerinin kimlerden ibaret bulunduğundan haberdar olur. Eskilerden biri (kimdi acaba?) buyurmuş ki, "Saklamak istediğini ortalık yerde bırak; kimse bulamaz!" Öyle yapalım, madem işin suyu çıkıyor, fazlaca bekletmeden çorba veya kompostoya tahvil ederek heder olmaktan kurtaralım.

Ve lütfen şunca insanı, "Biz zaten sızdırılacağını biliyorduk; ona göre tedbirimizi aldık" filan diye tatmine kalkışmayınız efendim. Bu saatten sonra malzeme değiştirmek de bu yahniyi kurtarmaz; en iyisi mutfağı lokantanın ortasına taşıyıp müşterileri ne yediği hakkında tam bilgi sahibi kılmaktır. t.alkan@zaman.com.tr

Lâ takrabü's-sahhafe...

Böyle şeyler ihmâle gelmez, peşinen kaydı düşülmelidir; aşağıda (italik harflerle) göreceğiniz satırlar bana değil, bir mânâda gazetemizin "Sahaflar muhabiri" sayılmak icab eden gazeteci arkadaşım Yusuf Çağlar'a aittir.

Gediklisi olduğu sahaflar muhitinde pek zarif, bir o kadar hüzün verici ama mutlaka paylaşılması gereken bir hâdiseye şahit olmuş. Dilemiş ki bu hoş nükte bende kalmasın, hâl–

âşinâ kitap dostları da bilsin, öğrensin; işbu niyetle bana da göndermek nezaketini esirgemediği için kendisine teşekkür ediyor, sözü ona bırakıyorum.

Önemli not: Yazı başlığındaki ikaza aldırmayınız; aslında, "Gel, ne olursan ol yine gel, yeter ki kitaplarla beraber yaşayanlardan birisi ol" demeye getiriyor veya ben öyle anladım...

BABİL SAHAF'TA BİR PAZAR GÜNÜ

Abdullah Bey'i çoğumuz tanımayız. Aslında Abdullah Bey'in kim olduğuyla ilgili değil söyleyeceklerim... Tipik bir sahaf müdavimidir Abdullah Bey. O da pek çoğu gibi yazıya âşık, kitap delisi, yitik cennetin, ölümsüzlük iksirinin peşinde koşan bir müptelâdır...

Abdullah Bey'le bir kez daha, neredeyse her pazar günü uğradıkları Babil Sahaf'ta kesişti yolumuz. Uğradıkları derken, bu sahaf yolculuklarını birlikte yaptıkları Sıtkı Bey de yanındaydı. Belki de bu ziyaretlerin müsebbibi o... Her neyse, ikisi de her zaman olduğu gibi aceleyle gelip muhabbetle Sahaf Lütfi'nin tamir için masa üzerine sıraladığı kitaplara dalıp gitmişlerdi. Elbette hoş beşler, selamlaşıp musava yapmalar unutulmadı. Lakin gözler de gönüller de birazdan zuhur edecek güzel kitaplara susamış görünüyordu.

KİTAP GÖRÜNCE DAYANAMAMAK

Abdullah Bey ziyaretten memnun olduğu halde, kendinden şikâyet eder bir serzenişle şu sözleri fısıldadı bizlere. "Lâ takrabü's- salâte". İçerideki müşteriler duysun istemiyordu sözlerini. Akşam üzere Kadıköy'e balık almak bahanesiyle çıkan bir sahaf müdaviminin şimdi hiç yeri yokken, âyetin hakikatini kendi nefsine uyduran Bektaşi'nin "Namaza yaklaşma" sözüyle ne ilgisi olabilir, diyerek hayıflanırken; "İşte" dedi, "Benim halimdeki bir müdavim için söylenecek tek söz var; o da Bektaşi'nin dediği gibi işin hakikatini, siyâkını sibâkını yok sayıp tam da orta yerinden söze girmek ve 'Lâ takrabü'l-kitâbe' diyerek bu sözü nefsime telkin etmektir çünkü, kitabı görünce dayanamıyorum. Onu almak, bir emanetçi gibi sıkıca kavramak ve kütüphanemdeki eksik karelerden birini sevinçle tamamlamak çaresizliği içindeyim. Ben tam anlamıyla müptelayım. Onun için bu söz bana tam uyuyor: 'Lâ takrabü'l-kitabe".

Abdullah Bey'in bu sözlerini serzenişlerle sürdürdüğü bir zamanda bile Kürtçe ve Türkçe metinli Mem u Zin'i, Necip Fâzıl'ın Namık Kemâli'ni ve daha üç beş kitabı kaşla göz arasında sahaf Lütfi Bey'den fiyatlarını öğrenip poşetlemesi için ona uzatıp cebine davrandığını görmek bahtiyarlığını yaşıyorduk.

_Sözünde hilâf-ı vaki beyan olmadığının müşahhas bir misali gibi karşımızda duran bu müptelânın, elini cebine attığını söyledim. Kitapların hemen orada bedellerini cebinden çıkarıp ödediğini düşünmenizi istemem. O da biçare, cebindeki kâğıda yeni aldığı kitapların

borç hanesine karşılıklarını kaydetmeye çalışıyordu. Sahaf Lütfi Bey'le aralarında yüzyıl öncesinden alışılagelmiş karşılıklı bir akit varmış gibi kitaplar poşetlere sığdırıldı ve gecenin son müşterileri vedâlaşarak dükkânı terk ettiler._

SAHAFIN DERDİ PARA DEĞİL…

Sahaf'ın yüzü gülüyordu. Onun derdi hiçbir zaman para olmadı. Elbette borçlar, kira meşgalesi, geçim meselesi gibi para ile dönen çarkın ağırlığını hissediyordu omuzlarında. Yine de bu yaşanan ve belki de yeryüzünün pek az köşesinde şahit olabileceğimiz hadisenin heyecanına bir kez daha kapılmak ve onu yeniden tecrübe etmek istiyordu Lütfi Bey.

Abdullah Bey'le ilk karşılaşmamızda tek derdinin harfler olduğunu hissetmiştim... İnanın o konuştukça harfleri heyecanlandıran bir sohbet salınıyordu orta yere. İşte bu heyecanın verdiği cesaretle ona dönüp şu tavsiyede bulundum:

-Azizim, biz kitap müptelâsı olmuş biçâre sahaf müdavimleri için söylenecek çok söz vardır, lakin bu sizin şimdi söylediğiniz cümle pek hatırı sayılır bir icattır. Sizin bu icadınızın her pazar evi barkı terk edip sahaflara koşan müptelâlar için yeterince müsekkin etkisi yapacağından emin değilim. Bana kalsa işi kökünden halletmek lazım gelir. 'Kitaba yaklaşma...' sözünde gizliden gizliye, 'Sahafa uğra ama kitap alma!' gibi sonuna kadar açık bırakılan bir kapı vardır. Sizin bu cümleniz bile iflâh olmaz bir kitap müptelâsı olduğunuzu haykırıyor. Bunca senedir kendinizden bilmeniz gerekir, sahafa girip eli boş çıkan pek az müptelâ vardır. Bana kalsa biz bu açık kapıdan geçip gideriz. Kendimizce mazeretler bulup kitapların, fotoğrafların, notaların, levhaların ve sayısız nadir eserin peşinde sürüklenirken çürüyüp tükenir ömrümüz. En doğrusu Sahaf'a yaklaşmamak olmalı. Yani sizin deyişinizle "Lâ takrabü's-sahhafe!..

BU SÖZ KÜPE OLSUN BAZI KULAKLARA

Işıkların sönmesi, veda selâmlaşmaları, ayrılık heyecanları içinde söylenen bu sözün Abdullah Bey'e bir etkisi olmuş mudur bilmiyorum. Sahaf Lütfi Bey'in telâş içinde söylediklerimi duyabildiğini de sanmıyorum. Yine de bu pek şatafatlı ve pek hakikatli sözün unutulup gitmesine gönlüm razı olmadı. Yazmak ve kayıt altına almak çabası için sahaflarla da paylaşmak istedim. Zira kütüphanelerin tarumar edilmeye devam edildiği şu yeryüzünde, herhalde biz müdâvimlerin tek dostları sizler kaldınız.

Bâki selam efendim bütün müptelâyı kitaba....

Demir sandıktaki kâğıt

Bu sözü ilk defa nerede okuduğumu tam hatırlamıyorum; muhtemelen, Batı edebiyatını ve özellikle Latin kültürünü iyi tanıyan bir Türk yazarının eserinde, belki tercüme ettiği kitabın dipnotlarından birinde...

Biz insanların hikâyesini çok iyi özetlediğini düşündüğüm için küçük defterime not etmişim; ara sıra müracaat ettiğim olur. Latince ile münasebetim hiç derecesinde olduğu için bu sözün Türkçe'ye nasıl bir sadâkat derecesiyle nakledildiğini bilemiyorum.

Difficiles nugae! Defterime karşılığını şöyle kaydetmişim: "Büyük bir zahmet ve zorlukla tertib olunan saçmalık" (Bu arada, bir tesadüf eseriyle Üsküdar'da bir kitapçı dükkânında tam da bu gibi kelime ve tâbirler için çok kullanışlı bir lügat çalışması ele geçirdim: Sabri Kaliç'in "Ortak Kültür Kavramları Sözlüğü", 3F Yayınevi, İst., 2006. Meraklısına tavsiye ederim fakat "difficiles nugae"yi, bu lügâtte bulamadım.) Meâli aslına sâdık olsun olmasın, kışkırtıcı, dikkat uyandırıcı ve düşündürücü bir söz. "Peki, nedir?" diye sual edersiniz; benim aklıma evvelâ şu bizim Kürt meselesi geliyor. Bir yanda bir İskender kılıcı darbesiyle (Bkz. Gordion Düğümü) bir lâhzada kolayca çözülecek intibâı veren basit bir mesele; öte taraftan karmaşık hale getirilmesi için sadece bizimkilerin değil, dünya siyasetinde ve güç paylaşımında söz sahibi her ülkenin akıllı istihbaratçılarının ortak mesaisiyle arapsaçına çevrilmiş karmaşık bir muamma. Bana kalırsa istihbarat servislerinin oyun kurucu, senaryo yazıcı kapasitesine nihai tahlilde saygı duymamızı fısıldayan güç, entelektüellerin o konuyu anlamak ve anlatmak için gösterdikleri hayran olunası gayrettir. İşte difficiles nugae sözünün böyle zamanları vasfettiğini düşünüyorum. Mahiyeti anlaşılamayan karmaşıklık karşısında nihai tepkimiz saygıdır; "Helâl olsun heriflere" diye düşünürüz, "O kadar uğraştım, yine bir şey anlamadım!". Çocukluk yıllarımda şehrin sinemalarına gelen entelektüel dozu yüksek filimler de aynı hürmete lâyık görülürdü: "İnad ettim, beş kere seyrettim, yine de anlamadım!" cümlesinin o günlerde kendine göre kendine mahsus bir itibarı vardı.

Sadece zabıt rezaleti üzerine yazılan şeyler bile, orta zekâlı bir insana "Beş kere okudum, yine de anlamadım" dedirtecek kertede muğlak ve garip. Öyle görünüyor ki, aslında basit ve pekâlâ anlaşılabilir süreçleri karmaşık hale getirerek ona bir nevi bâtınî, (esotericism) boyut kazandırmak, güç oyununun bir parçası haline gelmiş. Sözlükte Ezoterizm'e verilen karşılık ibretlik; diyor ki, "Bir konudaki derin bilgilerin ve sırların ehil olmayanlardan gizlenerek, bir üstad tarafından sadece ehil olanlara öğretilmesi". İşte tam da bu noktada küçücük mânâ evrenimizde bilgiye gösterdiğimiz saygının (hatta perestiş!), aslında ne kadar isabetli olduğunu tiftiklemeliyiz. Eski zamanlar itibariyle ilim, politika, sanat, hatta din gibi insanlar üzerinde otorite kurmaya yarayan sahalarda bilgi, halktan saklı tutularak otorite tesis edilirdi; modern zamanlarda bilgiyi bollaştırıp karmaşıklık husule getirerek üstünlük sağlanıyor; bundan eminim artık.

Kınadığım şeyi bizzat yapmamak için konuyu çok anlaşılır bir fıkrayla noktalayacağım: Bir gemide yıllarca tayfalık eden birisi, her sefere çıkışta yaşlı kaptanın kimselere çaktırmadan demirden bir sandığı açarak içinden bir kâğıt çıkardığını, o kâğıdı uzun uzun okuyup ezberlemek ister gibi mırıldandıktan sonra yine aynı itina ile sandığa kilitlediğini görür, deliler gibi merak edermiş. Günün birinde derya ortasında gece yarısı yaşlı kaptana emr-i Hak

vâkî olmuş. O esnada bizim tayfa arkadaş nöbette olduğu için henüz kimselere söylemeden kaptan köşküne gidip sandığın kilidini açmış ve içindeki kâğıdı bulup bir nefeste okumuş; şöyle yazıyormuş kâğıtta:

-Sancak sağ, iskele sol!

Yeni bir ülke değil, yeni bir anayasa

Değiştirip daha iyisini yapmaya çalıştığımız 1982 Anayasası'nın 66. maddesi "Türk"ü değil, "Türk vatandaşlığı"nı tarif ediyor. Buna göre, "Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." Bu fıkranın devamında yer alan, "Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür" ibâresi 2001 değişikliğinde kaldırıldı.

Madde şu haliyle bile problem taşımıyor, bir ırka veya etnik cinse değil, siyasi tâbiyete atıfta bulunuyor. Bu maddeden hareketle, "Devlet benim etnik ve kültürel kimliğimi tarif edemez" diye ihtilâf çıkarmak mânâsız görünüyor.

Anayasa metninde, farklı etnisitelere mensup vatandaşları tahkir edici veya onlara ille de Türklük izâfe edici bir mânâ yok. Teknik bir ifadedir ve bu ifade, diyelim ki Arap asıllı bir vatandaşımızı kültürel mânâda Türk yapmaz. Sıkıntı, anayasa metninden değil bazı cebrî devlet politikalarından kaynaklanıyordu. Dağlara taşlara, her resmî binanın cephesine "Ne mutlu Türk'üm diyene" vecizesini yazmak, etnik itibarla Türk olmayanlar için zorlayıcı, bizatihi Türkler için ise maddî bir temelden mahrum romantik bir sözdü. Resmî eğitimin okullarda, abartılı bir Türk milliyetçiliği edebiyatı üzerinden yürütülmesinde de aynı mahzurun izlerini sürmek mümkün.

Yeni anayasada 66. maddenin benzeri veya muadili bir düzenleme illâ ki olacak çünkü bir yurttaşın hangi tâbiyet üzerinden siyasi kimlik kazanacağı ve vatandaşlık hukukunun esasları, anayasada belirtilmesi gereken bir husus. Burada problem yok; problem, Türk kelimesinin vaktiyle yerli-yersiz bol miktarda ve genellikle kötüye kullanılmış olmasından kaynaklanıyor ve psikolojik bir mahiyet taşıyor.

Psikolojik sıkıntıların aşılması kolay değildir çünkü işe duygular ve hemen ardından siyasi hesaplar karışıyor. Yeni anayasada devletin, vatandaşlarına karşı ön yargısız, eşit ve âdil bir yaklaşım göstermesi gerektiği konusunda ihtilâf yok. İnsafla tesbit ve kabul etmeliyiz ki, beğenmediğimiz 1982 Anayasası, etnik mânâda Türk unsuruna herhangi bir imtiyaz ve üstünlük bahşetmiş veya Türk asıllı olmayanları anayasal haklarından mahrum bırakmış değildi. 82 Anayasası'nın problemi, özellikle başlangıç kısmında yer alan abartılı ve gereksiz Türklük medhiyesidir.

İşin garip tarafı şu: "Türklük" denilen şey fiilen, 82 Anayasası'nın başlangıç kısmındaki abartılı ifadelerden ötürü nimetlenmiş değildir; bilakis o psikolojik üstünlük kurmaya yönelik

ifadelerin psikolojik tortularıyla uğraşıyoruz bugün. "Burada sadece Türkler yaşamıyor ki ülkenin adını Türkiye koyuyorsunuz" gibi abartılı eleştiriler aslında anayasal yapıdaki bir eşitsizlikten değil, psikolojik bir rahatsızlıktan doğuyor. İfratta ısrar, bir süre sonra tefrite yol açıyor, olup biten bu.

Yeni bir anayasa yapmaya çalışıyoruz elbirliği ile, yeni bir ülkeye yeni bir isim aramıyoruz. Ülkenin adı Türkiye'dir; Türkiye ismi 1923'te icat olunmuş uydurma bir kavram değil, XV. asırdan beri yaşadığımız coğrafyaya bu isim veriliyordu. Kelime köklüdür ve tarihî vardır ve ayrıca altını çizmeye gerek görmemeliyiz ki aynı Türkiye, içinde sadece Türklerin meskûn bulunduğu bir yer olmadı hiçbir zaman; daima farklı ve renkli unsurlara vatan oldu.

Devletin adı Türkiye Cumhuriyeti'dir, değişmez; değişmesi gereken "Cumhuriyet"in içini daha çok hukuk, daha çok demokrasi ve insani değerlerle zenginleştirmektir.

Bu devletin vatandaşları da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıdır; isteyen -diyelim ki yurtdışında kendilerini tanıtırken, eskiden de olduğu gibi- "TC tâbiyetinde bulunan bir Türk'üm veya Kürt'üm veya Ermeni'yim" der, mesele biter.

Vaktiyle iyi hesaplanmadan kullanılmış kötü bir milliyetçi dil, böyle anayasa problemlerine yol açabiliyor. Yeni anayasamızda vatandaşlığı tarif ederken daha soğukkanlı, teknik ve abartı ihtiva etmeyen bir dil kullanarak bu psikolojik engelleri bertaraf edebiliriz; asıl güç olan her şeyiyle mükemmel bir anayasa kaleme almaktan çok orada yazılanları yaşanabilir kılmak için göstermek gereken gayret ve samimiyettir. Bir anayasaya, ona destek veren bütün unsurların adını yazmak gerekmiyor ama her unsura temel haklarını dilediği gibi tasarruf imkânı veren âdil bir hukuk nizamı kurmak şarttır.

Yeni anayasada her nevi kavmiyetçiliği dışlayan (ayaklar altına alan) bir bakış açısının egemen olmasını bütün kalbimle destekliyorum. Anayasa metinlerinde böbürlenip durmak, hiçbir etnik unsura faikiyyet sağlamıyor. Eğer varsa bizim üstünlüğümüz, hakikaten demokratik bir hukuk devleti için yapacağımız katkı ve fedâkârlıkla ölçülmelidir.

Zabıtların sinematografik tahlili

BDP cenahından "İmralı zabıtları"nın nasıl olup da dile düştüğü yolunda yapılan açıklama, içinde yüksek dozda mizah barındıran unsurlar taşıyor; buna göre görüşme notları, BDP genel merkezinde fotokopi makinesinde çoğaltılması için iki kişiye teslim ediliyor.

Nâmık, yani haberi yapan muhabir arkadaş, BDP'yi yakından takib eden bir gazeteci olduğu ve çaycısından fotokopicisine partide herkesi çok iyi tanıdığı için fotokopiden bir nüsha alması hiç zor olmamış...

BDP yetkilileri, “Kim sızdırdı?” sorusuna gerçekten böyle bir izah getirdi mi bilmiyorum; bir başka gazeteci yazar arkadaşımızın iddiasıdır ve eğer gerçekten böyle ise yeni bir kaset, pardon fotokopi skandalı ile karşı karşıya bulunduğumuzun resmidir.

Bir tarafta ulvî ve parlak bir gazetecilik zaferi yıpıl yıpıl ışıldarken öte tarafta bu başarının, parti fotokopicisi elemanının cömertliğine yaslandığını görmek, sürecin kendisi hakkında gayrıciddi intibâlar uyanmasına yol açıyor.

Esasen zabıtlar dahi birbirinden renkli ve sinema tadında unsurlar taşıyor. Daha ilk adımda zabıtların, gazete yönetimi tarafından ucundan kenarından kırpılarak vatana ve millete daha yararlı sonuçlar getirmesi maksadıyla “Edite” edildiği iddiası, pişmiş aşa katılan soğuk su efekti tesiri uyandırıyor. Böyle şanlı, korkusuz, habercilik denilince iliklerine kadar heyecanla titreyen ve gerçek uğruna göğsünü yıldırımlara (Bkz, “Batsın sizin gazeteciliğiniz!” kargışı!) karşı germekten çekinmeyen bir gazetecilik ülküsünün, yayından evvel editör masasında (ki saatlerce sürdüğünü öğreniyoruz bu faaliyetin!) “Değmiş, değmemiş... şurası filancaya, burası falancaya dokunuyor; şuna çaktığı iyi olmuş kutu içine alalım, şu faslı pas geçelim” yollu endişe ve hesaplarla kuşa çevrilmesi, günün birinde çevrilecek bir politik komedi filmine hayli realistik malzemeler teşkil edebilir.

Hakem daha düdüğü çalmadan şu şâşaalı gazetecilik yaklaşımının 1-0 yenik duruma düşmesi ne hazin!

Bir kısım kamuoyunda “Önderlik” diye tesmiye olunan başroldeki zâtın sarfettiği, “Benim demokratik kriterlerim var” repliği, bana göre dramatik aksiyonun zirveye ulaştığı andır ve bu beliğ sözün yanında, “Ben devreye girdim... Darbeyi önledim... Süreci başlattım... AKP’nin olgunlaşması için bilerek sabrettim... Cezaevi müdürüne Hakan Beyi yalnız bırakmamak gerekir dedim... Ben komployu aşıyorum...” gibi çok daha ciddi görünen replikler pek sönük kalıyor.

Zabıtlarda gördüğüm aksiyonun en melodramatik yeri ise, üç kişilik heyetteki bayan üyenin, bunca önemli tebliğ ve irşad faaliyetini bir an için olsun kesintiye uğratmak pahasına öne atılarak, “Başkanım sizden bir parça almak istiyorum” talebi bana göre. Önderlik bu talep karşısında ilk anda benim tahminime göre, “Hayırdır, ne parçası, kimseye zırnık bile vermem” diye paniklemiş olsa da kendisinden istenen “parça”nın bir hâtıra olduğuna derhal intibak ederek elindeki kalemi uzatıyor ve ekliyor, “Hatta size bir şey imzalayabilirim!” Zabıtları tutan şahıs, bu duygulu atmosferi şöyle tasvir etmiştir: “Heyetin üç üyesine ayrı ayrı duygularını ifade eden birer cümle yazarak birer kart imzalayıp verdi”

Gel de hislenme bakalım!

Mûtadım vechile sözü kısa bir kıssa ile hisseye bağlıyorum:

Akşamcılığı ile mâruf Bekri Mustafa'yı Ayasofya Camii avlusunda cenaze namazı kıldırdıktan sonra tabuta yaklaşarak birşeyler fısıldadığını gören bir meraklı, cenazeden sonra Bekri Mustafa'ya sormuş, "Tabuttaki naaşa ne söylediniz, pek merak ettim yahu?" Cevap, "Dedim ki, ölülere selam söyle, dünya ahvalini sorarlarsa, Bekri Mustafa Ayasofya'ya imam oldu dersin; onlar gerisini anlarlar!"

'Milletin derin irfânı'ndan sağa dön; tam karşında!

Memlekette iyi şeyler de oluyor; bunlardan en dikkate değer olanı sevgili Türk basınının gazetecilik ve haber ahlâkı üzerine tartışmaya başlamasıdır; Elhamdülillah! Başbakan'ın bu çerçevede yaptığı, "Batsın böyle gazetecilik" çıkışı, tetikleyici bir tesir yapması bakımından faydalı olmuştur.

Tarih ve sosyolojiye dair birikimime göre şöyle bir hükme varıyorum; biz Türkler akıllı bir milletiz, zekâca geri olduğumuza dair genetik bir bulgu yok, hattâ kurnazlık faslında diğer kavimlere nazaran burun farkıyla önde olduğumuzu bile söyleyebilirim. Akıllıyız fakat fetânetimizin tabii sınırları var; meselâ ıslak ayakla yere basarken elimizdeki çiviyi prize sokmadan elektrik çarpmasının ölümcül bir tecrübe olduğunu anlayamıyoruz. Bu hususta edindiğimiz kitabî bilgi ne yazık ki bir işe yaramıyor. Teorik ve bilimsel bir ifâde ile bütün yanlışları birer birer yapmadan doğrusunu bulamamak gibi bir tabiatımız var ve bu özelliğin milleti millet yapan vasıflar arasında bulunup bulunmadığını tam olarak bilmiyorum; muhtemelen öyledir!

Karşıdan bakınca, bütün yanlışları deneyerek doğruyu bulmak aptallık gibi görünüyorsa da bir başka açıdan aslında ilmî bir şeydir bu; yani doğruya ulaşmak için bütün yanlışları teker teker işlemek, "evrensel bilgidir, hop diye üzerine atlayalım!" diye tezcanlılık göstermemek ve bu uğurda -eh!- bir miktar hasara uğramak, pek akıllıca sayılmasa da pekâlâ metodik ve öyle olduğu için saygıdeğer bir yaklaşımdır.

Askerî darbe ile iktidar değiştirmenin yanlışlığını, bir kısım üst rütbeli ordu mensubu ile birlikte bir kısım basının da hâlâ öğrenememiş olmasını bu cümleden sayabiliriz meselâ. Bazıları hâlâ "bütün prizlere çivi sokmadık ama!" diye titizlenip, bütün ihtimâlleri yoklamadıkları için eski tutumlarını inatla savunabiliyorlar meselâ (Bkz. Tümevarım zaafiyeti!) Bu naif yaklaşıma, doğruyu söylediği için tutuklandığını düşünen bir eski ordu mensubunu ilâve etmekte mahzur görmüyorum. Kezâ, milli menfaatlere aykırı haber yapmak konusunda çakma entelektüel iştahıyla tartışan gazeteci arkadaşları da bu kafileye katabiliriz; oysaki onlar, pişmiş aşa soğuk su katan habercilik anlayışları yüzünden değil, sadece ellerindeki haber metnini keyiflerine geldiği gibi kısaltıp yönlendirmek gibi basit bir habercilik kuralını çiğnedikleri için eleştiriliyorlardı.

İyi şeyler de oluyor demiştik ya... Geçen gün Cumhurbaşkanı ile görüşen CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun çıkışta, "Milletimiz büyük kaygı içinde. Bu kritik dönem içinde hepimiz milletimize karşı görevlerimizin hakkını yerine getirmeliyiz" demekle yetinmeyip üstüne üstlük "Bu kritik dönem içinde hepimiz Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ve milletine karşı olan görevlerimizi eksiksiz olarak yerine getirmeliyiz, çünkü böyle bir dönemde kendi sorumluluklarını ihmal edenler, tarihe hesap veremezler. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin binlerce yıllık birikimle zenginleşmiş aklı ve milletin derin irfanını acilen ve yeniden devreye sokmak mecburiyetindeyiz" şeklinde konuşması bir yandan göğsümü kabartırken öte taraftan "Acaba, bazı iyi saatte olsun güçleri CHP'yi ele mi geçirdiler?" diye huzursuzlanmama yol açtı. Göğsüm kabardı çünkü biz gençken tıpkı Sayın Kılıçdaroğlu gibi konuşuyorduk ve CHP'liler de nedense alayımızı "faşist" diye niteliyorlardı. Terakkî terakkîdir velâkin yine de huzursuzlandım azizler; çünkü bir CHP genel başkanının, "milletimize karşı görevlerimiz.., tarihe hesap vermek.., devletin binlerce yıllık birikimle zenginleşmiş aklı..." gibi resmen ve alenen milliyetçi-mukaddesatçı retoriğe dair kavramlarla konuşması bana tekin gelmedi; hele hele, "milletin derin irfânı" sözünü duyduktan sonra kopup gitmişim.

Vaktiyle Louis de Funes'in de oynadığı bir Fantoma dizisi vardı ve Fantoma, "Binbirsurat" gibi her kılığa bürünebilirdi; acaba diyorum!...

Karadeniz fıkraları, 'Aslı Gibi' midir?

Trabzon'da bir çay ocağı. Müşterinin biri garsona sesleniyor: -Abi bize iki çay, ama biri açık olsun! Garsondan cevap:-Peki ama, hangisi açık olsun?

Kitabın adı "Aslı Gibidir". Altındaki başlık ise özet mahiyetinde: "Kitaptaki kişiler ve olaylar hayal ürünü değildir."

Anladınız tabii; anlatılanlar Karadeniz'de geçiyor ve hepsi de Karadenizlilerin başından geçen fıkra gibi ama gerçek hadiseleri konu ediniyor. Ötüken'in yayımladığı kitabın yazarı da Karadenizli; gazeteci dostum Harun Çelik. Karadeniz insanının emsalsiz mizah üreticiliği vechesi hakkında kafanızı şişirmeden sizi doğrudan fıkra gibi gerçekler şölenine davet ediyorum. Olayların kahramanı veya şahidi durumundaki gerçek kişilerin isimlerini merak edenler, kitaptan öğrenebilirler.

Uyanık bir Karadenizli, peşine takılan bir sokak köpeği ile gezinirken av meraklısı bir tanıdığına rastlar. "Köpek senin mi, satar mısın?" teklifine dayanamayan uyanık, köpeği sattıktan birkaç ay sonra, alıcı tanıdığı ile karşılaşır. Adam şikâyetçidir:

-La kardaşum, ha bu köpek ne ettiysem av aramayi...

-La nasil aramayii, ya al oğa yüz kontür, bak nasil arayi!

Şehirlerarası otobüsün kaptanı mola yerinden hareket ettikten sonra yolcuların da duyabileceği bir sesle, “Bişe unuttuk ama, bişe unuttuk ama...” diye söylenip durmaktayken Beşikdüzü civarında telefonu çalar, arayan otobüsün muavinleridir:

-Bizi bırakıp gittin kaptan, nerdesuun?

Spiker, Trabzonlu dedeye soruyor:

-Küresel ısınma hakkında ne düşünüyorsunuz efendim?

Cevap: Valla torunum, sobanun yeruni da hiç bişe tutmayi!

Samsun Beden Engellileri Spor Kulübü’nün bir müsabakasını izlemeye giden gazeteci, maç öncesi kulüp başkanına soruyor:

-Başkanım, kadroda sakat futbolcunuz var mı?

-Ne diyon sen abi, takımın bütün oyuncuları zaten sakat!

Trabzon’dan gece vakti kalkan yolcu minibüsü Akçaabat’a yaklaşınca yolculardan biri seslenir:

-Kaptan, beni ışığın altında indirir misiniz?

-Niye, hayirdur, karanliktan mi korkaysun?

Aşırı hız yapan Trabzonluyu trafik polisi durdurur. Ehliyet-ruhsat faslından sonra polis nazik bir sesle, “Arabanızı bağlayacağız beyefendi” deyince sürücü der ki:

-Arabanin ne suçi var? Kabahat benum. İlle bağalayacasan arabayi değil beni bağla!

Bu hadisenin şahidi kitabın yazarı... Cami uzak olduğu için Ramazan geceleri konu-komşu, eş-dosta teravih namazı kıldıran her günkü hoca o gün gelmeyince vazife, yazarın amcasına kalır. Namazın sonuna doğru rükû, kıyam, secde derken, imamete pek alışkın olmayan hoca tekrar ayağa kalkarken tekbir getirmeyi unutur. Hoca ayakta fakat çoğunluğu kadınlardan müteşekkil cemaat hâlâ secde vaziyetinde tekbir komutunu beklemektedir. Amatör hoca bir gariplik olduğunu sezer, arkasına bakar, vaziyeti anlar, biraz düşünür,

-Ula cemaat, imam kalkti, hayde siz da kalkun!

Sümela Manastırı'nın altındaki canlı alabalık lokantalarından birinde geçiyor olay. Yerli turistlerden biri havuzda oynaşıp duran alabalıkları göstererek soruyor garsona: "Taze mi bunlar?" Garson gayet pişkin:

-Yok abla, pil takip oynatiyiruk olari!

Bir hastanenin acil servisi. Yayaya çarpan araçtaki iki kişiden biri aldığı alkolden zom durumda sedyede yatıyor. Polisler alkol ölçen aracı sedyede yatan sarhoş sürücüye üfletmeye çalışıyorlar ama durum ümitsiz. Bunun üzerine yol arkadaşı, polislere müdahale ediyor:

-Memur pey, pen üflesam onun yerine olmaz mi; zaten ayni masada birlukte içtuk!

Yine bir âcil servis hikâyesi. Bir adam kalp krizi geçirmiş, pek fena halde, âdeta ölmeye ramak kala servise geliyor. Hemşire çıkışıyor hastaya: "Amcacığım bu saate kadar niye bekledin, canına mı susadın, daha erken gelseydin ya..." Hasta, zorla cevap veriyor:

-Tribazonsiporun maçi var idi da kızım!

Hadise eski zamanlardan. Tonyalı'nın biri, önlerinde inekleriyle yaylaya çıkmakta. Aylardan Ramazan, mevsim yaz, ortalık fırın gibi yanıyor. Derken öğleye doğru bir çeşme başı görünüyor ki, suyu pulat gibi. Tonyali, elini buz gibi suda soğuttuktan sonra ellerini açıp yukarı bakıyor: -Ey Allah'um içsam içerum. Ha bu iyiluğumu da unutma!

Tonya Merkez Camii imamı, hastalığı sebebiyle ölümüne yakın günlerde Emr-i Hakk'ın yaklaştığını hissederek, bir kasete kendi ölüm ilanını ve salâsını okuyup oğullarına teslim ve vasiyet ediyor ki, vefatında cami hoparlörlerinden yayınlansın. Öldüğü gün, Tonyalılar hoparlörlerden şöyle bir anons duyuyorlar: -Ben Mehmet Ali hoca. Ben öldüm!

Ankara'daki Karadenizli bürokratlardan biri, köyde tek başına yaşayan yaşlı annesini yanına almak için ısrar etmektedir ama valide hanım, köydeki ineğini bırakmak yanlısı değildir pek. Nihayet oğul hatırını kıramayıp Ankara'ya gelir ama gözü ve gönlü hâlâ köyde. İkide bir, "Uşağum gönder beni de gideyum köye" diye oğluna baskı yapmakta. Oğlu da biraz duygu sömürüsü yapayım, belki vazgeçer düşüncesiyle der ki: -Anne, sen köydeki ineği mi çok seveysun, beni mi?"

Cevap şöyledir: -E uşağum, senin yerun ayri, sığırumun yeri ayri!

Evden habersiz denize gidip eğlenen çocuklardan biri boğulma tehlikesi atlatır. Neyse ki etrafta başkaları da vardır, yetişip çocuğu kurtarırlar. Kendine gelince ilk cümlesi:

-Eğer boğulup da ölseydim var ya, akşam babam dayaktan eldururdi beni!

Şantiye parti

Gelecekte Kürt hareketi'nin işi zor, "Niçin?" diyeceksiniz; Türkiye'de çok partili siyasi hayatın geleneklerini İttihat Terakkî ve onun "müştakk"ları tesis etti; önce CHP, ardından CHP'nin yavruladığı DP ve AP, siyasi hayatımıza "Devlet ekseninde" toplumun meselelerine eğilen partiler olarak görev yaptılar; bu çizginin "Toplum eksenli" çizgiye geçiş arzusu ANAP'ta başarısızlıkla sonuçlandı, işin AK Parti safhasında ise durum, "Pata" vaziyeti gösteriyor.

Başbakan Erdoğan, partisini devlet ekseninden toplum eksenine taşımak için halktan başkanlık yetkisi istiyor.

Diyeceğim o ki, BDP, Türkiye'nin siyasi geçmişinden dersler çıkarıp doğru bir başlangıç yapma niyeti göstermedi; silahla güç oyunu oynamayı seven Kürtlerin temsilcisi, daha doğrudan ifadeyle PKK'nın Meclis'teki uzantısı olmayı yeterli buldu (Net isbatı o fotoğraftır). İçinde Kürt meselesi olmayan konularda toplumun açmazlarına yabancı kaldı, uzak durmayı, çoğu kere problemi ağırlaştırmayı tercih etti; Referandum'daki tutumu ibretlikti meselâ! Bu haliyle –farkındalar mıdır veya umurlarında mıdır bilmem!- İttihat ve Terakki'nin Selanik çevresinde henüz komitacılık oynadığı günleri model almış gibi görünüyorlar. Yanlış

örneklerdir; aynı delikten ikinci kere sokulmak Türklere mahsus bir zafiyettir zannederdim; meğer Kürtler de bütün yanlışları denemeden doğruda karar kılmamakta farklı değilmiş, hayret!

BDP her hâliyle vücut diliyle "Ben şantiye partiyim; geçiciyim; bu siyaset diliyle sancısız bir gelecek kurmaya ehil değilim" mesajı veriyor. "Önderlik" yüceltmesiyle Kürt siyasi hareketinin kendi elleriyle başına nasıl bir çorap ördüğünün ayrıntılarına girmiyorum fakat meselâ, "Emanet ehli olmak" veya "Ketumluk" gibi her örgütte bulunması gereken iki vasıfta gösterilen zaaf daha şimdiden komedi boyutlarını zorlamaya başladı. Herkes, "Nasıl sızdırıldığına değil metnin kendisine bakın" diyorsa da BDP genel merkez hiyerarşisinde hüküm süren ve ayrıntıları gazetelere kadar düşen şu laubaliliğin mâzereti yoktur.

Lâubâlilikten başka tarifi var mı? Notlar parti meclisinde okunurken yemek molası veriliyor, notlar oracıkta salonda bırakılıyor, iki parti meclisi üyesi orada bırakılan notları alıp fotokopi çektiriyor, derken bir başkası "Bir kopya da ben isterim" deyince ona da veriliyor. Ardından fotokopicinin yardımcısı da bir nüsha çekiyor kendisine. Eşbaşkan bu durumu şöyle izah etmiş: "Notlar partiden çıktıysa da partililer tarafından sızdırılmadı ama kolektif bir ihmâl söz konusu!" Espri mi bu?

Bazıları haklı olarak metinde, büyük bilge "Önderlik" makamının, "barış" mevzuunda sarfettiği olumlu sözlerin altını çizedursun, ben "Usûl" konusuna dikkat çekmek taraftarıyım; nitekim, "Önderlik"in sızma tutanaklardan çıkarılan anafikir netice itibariyle, "Sancak sağ, iskele sol!" mesajından ibarettir, belirtmiştik. Usûl ki esas kadar, hattâ esasdan bile önemli. BDP, hayfâ ki güvenilir bir siyasi muhatap sayılmamak konusunda âdeta ısrarlı. Olup bitenler hatâ veya ihmâl değil kasıt eseri gibi görünüyor. Parti içindeki en ılımlı, en mâkul, en konuşulur insanların bu garip operasyonda bozuk para gibi harcanması ise konunun şimdilik pek akla gelmeyen yanıdır.

"Sadece Kürtlerin değil bütün Türkiye'nin partisi olsun, elini taşın altına koysun" gibi iyiniyetli düşüncelerle BDP'nin varlığını savunmaktan ötürü biraz mahcûbum doğrusu. Safdillik diyelim. Kurnazlık, safderunluğu kısa vadede yener; orta vadede akıl ve samimiyet galebe eder. Uzun vâdede ise meşhur bir filozofun da keşfettiği üzere herkes ölmüş olacak. Bu dünyanın problemlerini öteki tarafa götüremeyiz ama öteki tarafta nasıl karşılanacağımız tamamen bu meseleyle ilgili.

"Nerden biliyorsun" diyeceksiniz; çok iyi yerden haber aldım; kesin!

t.alkan@zaman.com.tr

Barış nedir, bilelim!

İmralı zabıtlarının, biri veya birileri tarafından basına sızdırılması geçen haftanın başlıca gündemiydi ve hepimiz bunun çok mühim bir mesele olduğunu düşündük ve süreç zedelenir şüphesiyle endişelendik.

Ne var ki, ağaçlara bakıp ormanı görememek durumuyla karşı karşıya olabiliriz; belki de zabıtların sızdırılması, henüz ana detaylarını bile bilmediğimiz barış sürecinde kamuoyunun dikkatini ustaca yönlendirmek isteyenlerin öngördüğü bir husustu. Belki de bizden istenen şey, fotoğrafın tamamı hakkında bir kanaat edinmeden, sıcak olayların hararetinde günübirlik algılarda bulunmamızdı.

Fotoğrafın tamamını henüz bilmiyoruz; büyük fotoğraftaki 'Barış' hangi unsurları, hangi tâvizleri, hangi esasları kapsamaktadır? Kamuoyundaki algı, silahlı mücadelenin sona ereceği, militanların yurtdışına çıkacağı ve suça bulaşmamış olanlara yeni bir hayat sunulacağı yolundaki düzenlemelerdir; buna karşı sağlanacak ödül barışın kendisi olarak vaat ediliyor.

Bu hesapta bir gariplik olduğu açık.

Kürt meselesi adını verdiğimiz ve otuz senedir süregelen ihtilâf konusu, sanki maddî bir problem olmaktan çok, bir onur meselesi imiş gibi konuldu masaya. Öcalan'ın megalomanik tespitleri bir kenara bırakılırsa terör örgütünün talep ettiği şeylerle, devlet temsilcilerinin vermeye rıza gösterdikleri arasında aşılmaz bir çelişki yok gibi görünüyor. Her iki taraf da fiziki açıdan güçlerinin zirvesinde olduğu iddiasını ileri sürerek gerekirse silahlı mücadeleyi daha uzun zaman sürdürebileceklerini iddia ediyor. Esasen barış denilen şey yürürlüğe girdiğinde fiiliyatta ve gündelik hayatta büyük değişiklikler de olmayacak. Parlamentoda Kürt asıllı vekiller, neredeyse Meclis'in en büyük grubunu oluşturuyor. Kamu sektöründen iş dünyasına, sanattan eğitime hayatın her vechesinde Kürtler mevcudiyetlerine devam ediyor. Ana dilinde eğitim gibi en muhataralı taleplerde bile belirgin gelişmeler kaydedildi ve hepsinden önemlisi, PKK'nın ağzıyla konuşan bir siyasi parti, Meclis'te faaliyetlerini serbestçe sürdürüyor. Barıştan bizim anladığımız, zaten devam edegelen hal olmak gerekir, yani fiilî durum barıştır.

Buna rağmen sürdürülen 'Barış' sürecinin bir başka mânâsı olmalı...

İmralı'dan Kandil'e gönderilen mektubu taşıyan BDP heyetinin Kuzey Irak'ın başşehri Erbil'de, Bölgesel Kürt Yönetimi Başbakanı Neçirvan Barzanî ile uzun süre temasta bulunması herhalde sizlerin de dikkatini çekmiştir. Büyük fotoğrafta illâ ki mevcut bulunması gereken uluslararası aktörler ve hesaplar, henüz masada görünmüyor ancak alâmetleri belli olmaya başladı. Henüz yüksek sesle de olmasa el altından dillendirilen senaryolarda Türkiye ile Kuzey Irak'ın bir şekilde siyâsî bakımdan entegre hale gelmesi telâffuz ediliyor; bu entegrasyonla İmralı görüşmeleri arasındaki bağlantıyı henüz göremiyoruz ama varlığı

seziliyor. Bir süre önce Malatya'ya yerleştirilen NATO hava savunma sistemlerinin muhtemel bir Suriye saldırısına karşı bir tedbir olduğu izahı, bu şartlar çerçevesinde tatminkâr görünmüyor. Bir süreden beri Türkiye'ye karşı cephe alan ve garip tavırlar takınan İran'ın hasmâne tutumu, hemen Batı sınırlarında oluşan yeni siyasi oluşumla alâkalı olabilir. Bu tabloya Irak merkezî hükümetinden gitgide kopmaya başlayan Kuzey Irak Yönetimi'nin Türkiye ile ikili enerji anlaşması imzalaması da ilave edilirse, bizim 'Barış'tan anladığımız şeyin, hiç de göründüğünden ibaret olmadığı seziliyor. Son hafta içinde ABD Dışişleri Bakanı ve Almanya Başbakanı'nın Türkiye'yi ziyaretlerini de hatırlayınız...

Dün PKK'yı savaştıran güç her kimse, bugün yeni bir şey tasarlıyor ve galiba 'Barış' deyip durduğumuz şey, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile dağdaki silahlı adamların parlamentodaki temsilcileri arasında çözümlenecek bir ihtilâf olmaktan çok başka bir şeydir.

Ortadoğu'da yeni bir statüko şekillenmeye başlıyor; Türkiye'de 'Barış' diye algılanması istenen gelişmeler, yeni statükoya kamuoyunu hazırlama kapsamında değerlendirilebilir pekâlâ. Oysaki biz 'Barış'ı, daha doğrusu PKK güçlerinin silah bırakmasını dâhilî bir mesele olarak görmeye alışmıştık. Dâhilî mesele, devletin Kürtlere demokratik haklarının verilmesi ve buna mukabil silahlı güçlerin eylemlerini sona erdirmesiydi. Böyle olmadığı, daha doğrusu meselenin bundan ibaret kalmadığı açıkça hissediliyor ve bizler, hissedilen ama tam olarak bilinemeyen ayrıntıların neler olduğu konusunda aydınlatılmayı bekliyoruz.

Peki, darbe sağdan gelseydi?..

Genç bir okuyucu, kimselerin aklına gelmeyen bir sual sordu. Meâlen özetliyorum: "Eğer, genel hatları itibarıyla sağ cenahtan bir darbe gelseydi, biz yine o darbeye karşı çıkar mıydık?"

Böyle bir sorunun kimsenin aklına gelmemesini tabii karşılamalı; yapılan veya teşebbüs halinde kalan darbeler nihai tahlilde "sağ seçmen"i siyasi karar yerlerinden uzaklaştırmayı amaçlamıştı; başta bizzat darbeciler olmak üzere bütün tarafların bu husus üzerinde ittifak edeceklerini sanıyorum. Böyle olunca, "Sağ darbeye muhafazakârlar nasıl tepki gösterirdi?" sorusu da pek akla gelmiyor. Sualin imâ ettiği durumun tarihte kaydı yok, o yüzden zihnî, (fiktif, hayâlî) bir nitelik taşıyor.

Verdiğim cevap kısaydı: "Doğru hedeflere doğru vâsıtalarla ulaşmak gerekir. Bizler için usûl meselesinin esastan önce gelmesi bu yüzdendir. İktidar mücadelesinde usûl, esasın bizzat kendisidir" dedim. Kabul ediyorum ki bu hükmüm, geride bıraktığım 60 yılın kıvamlandırdığı bir hayat görüşünün sonucu. Aynı soru, bir emrivâki şeklinde 12 Eylül 1980 Cuma gününün sabahında karşıma çıksaydı, nasıl düşünüp tepki vereceğimi hatırlamaya çalışıyorum.

12 Eylül Cuma gününün seherinde, Polatlı'daki Topçu ve Füze Okulu'nun tâdât meydanında 200 kişilik bölüğe darbeyi duyuran yüzbaşı, milliyetçi ve sağ eğilimli askerlerin başarılı bir

darbeyle yönetime el koyduklarını haber verseydi herhalde önce şaşırır, sonra da memnun olurdum. Sebebi şu; o günler ideolojik kamplaşmanın çok sert olduğu zamanlardı ve "ötekiler" yerine "bizimkiler"in ülkeye hâkim olduğunu duymak, açıkçası hoşuma giderdi (Neyse ki darbeyi yapanlar ne ötekiler, ne de bizimkilerdi ve galiba ordu içinde bizimkiler diyebileceğimiz bir klik hiç olmadı!); onbeş gün geçtikten sonra anlayabildik ki darbeyi "tarafsız" paşalar, hiyerarşik komuta düzeni içinde yapmıştı. Günün şartları itibarıyla buna bile memnun olduğumu söyleyebilirim. Darbenin galipleri sol tandanslı olsaydı muhtemel sonuçlarını tasavvur bile edemiyorum çünkü.

Darbe şokunun getirdiği sükûnet, daha doğrusu normal asayişin sağlanmış olması, zihinleri durulttu, sert ideolojik kabullere bu zoraki fikrî perhiz iyi geldi. Serbest düşünebilme imkânları doğdu ve problemleri algılamakta yeni kriterler edinebildik.

Demokrasi benim için kutsal değil, doğru kullanıldığında işe yarayan bir araç; o yüzden yaradılış icabıyla demokrat bir ruha sahip olduğum için bütün darbelere karşı olmamız gerektiğini ileri sürmüyorum. Zaman içinde usûl-esas arasındaki ilişkilerdeki ahlâki tutarlılık daha çok dikkatimi çekti ve benim için önem kazandı. Meşrûluk, esasla usûl arasındaki beraberliktir. Bu meselede esas olan iktidarı elde etmek ise –ki öyle- darbeyle, yalan dolanla, kışkırtma veya tehditle iktidara ulaşmanın doğru olmadığı kanaatini taşıyorum şimdi.

Başkalarının ölçüsünü bilemem; benim şahsî değerler sıralamamda "iktidar" ilk sırada yer almıyor. En üste koyduğum değer ve değerler için "amaç-araç" veya usûl-esas ilişkisi hayâti derecede önemlidir. Usûl yanlışı, esasın özünü de mahveder. Bu değerlere göre "hakkı teslim etmek, doğru söylemek, emanet ehli olmak" gibi hasletlerde usûl ve esas kavramları iç içedir. Yalan üzerine hakkaniyet binâ edilemez, haramla binâ kurulamaz, aldatarak sadâkat tesis edilmez, zulümle merhamet bir arada durmaz, darbenin de iyisi kötüsü olmaz.

Genç okuyucuma bu ilginç suali için teşekkür ediyorum; beni, yaşadığım zamandan geriye doğru bir tutarlılık hesaplaşmasına sevk etti. Taşıdığım ve artık terk ettiğim değerleri yeniden gözden geçirme fırsatı buldum, kendimle yüzleştim ve gençliğimdeki düşünce ârızalarını gördüm. İyi oldu.

Penguen diyalogları

-Anneciğim, anneciğim; niçin dünya üzerindeki bütün penguenler fevkalade laik ve ilerici bir tutumla başları açık gezerken sen iri mor puanlı kırmızı eşarpla başını örtüyorsun ki?

-Sevgili yavrum nereden bileyim; biz penguenler başımızı örtmeyiz, ayrıca pantolon, eteklik, çorap, kazak, çamaşır vesaire cinsinden giyeceklere de ihtiyaç duymayız. Ama sevgili küçüğüm, bizler gerçek penguen değiliz ki, sadece senin gibi çocuklar için bir Amerikalı ressam ve hikâye yazarının tasarladığı sevimli birer çizgi kahramanlarız. Ayrıca dikkat

edersen göreceksin ki senin de başında sevimli bir bere ve aynı renklerden güzel bir kaşkol var. Onu niçin sormuyorsun bakayım benim akıllı bıdığım?

-Aa şimdi farkettim, öyle ama biliyorsun ki anneciğim bir erkeğin başına serpuş geçirmesiyle bir kadının eşarp takması aynı anlama gelmez. Acaba sen bilerek veya bilmeyerek milli varlığa zararlı gerici akımlardan birine kapılmış olabilir misin?

-Ne, ağzına biber sürerim senin; nereden öğrendin bakalım bu boyundan büyük lâfları sen?

-Dün buradan kocamaan bir transatlantik geçti de anneciğim, bazı yolcular “penguenler okusun, bilinçlensin” diye olsa gerek, denize Hürriyet gazetesi attılar. Oradan okudum.

-Bak sen! Neler yazmışlar bakalım hakkımızda?

-Bir eğitim sendikası başkanı demiş ki, “Güvendiğimiz kutuplara kar yağdı; orada bile çocuklar üzerinde bir yaşam biçimi inşa edilmeye çalışılıyor. Çeviri metinlerine müdahale ediliyor, hikâye kitaplarında hayvanlara bile başörtüsü takılıyor. Uygulamalar bilimsel eğitime uygun değil!”

-Bilimsel değil demiş ha, bak bak bak, peki akademik dünyadan da görüş almayı ihmâl etmiş mi o dediğin gazete?

-Eder mi anneciğim, bir eğitimci profesör hanıma danışmışlar; vermiş veriştirmiş sen ve senin gibilere, “İlkokul birinci sınıfta çocuğun maruz kaldığı bu görseller aklında kalacak. Böylece ileride başörtüsüne daha alışkın olacak. Bu nedenle onları bir tarafa doğru yönlendirmek doğru değil. Kitaplar, belli fikirleri çocuğa aşılamamalı” diye yağmış gürlemiş…

-Aa, bu son cümlesi çok hoşuma gitti yavrucuğum, bu cümleyi bir eğitimci akademisyen hanımın söylemesi inanılır gibi değil, eminsin değil mi okuduklarına?

-İşte gazete burada, aynen böyle yazıyor anneciğim, “kitaplar belli fikirleri çocuğa aşılamamalı” diyor. Öyleyse ben artık okula gitmesem de olur değil mi anne?

-Niçin gitmeyecekmişsin okula yavrum?

-Okulda hep kitaplar var anne; o kitaplarda da pek çok belli fikirler var. O yüzden gitmesem diyorum.

-Ah benim minik penguenim, sen bu minicik beyninle eğitim uzmanlarından, profesörlerinden daha berrak düşünüyorsun vallahi fakat sen onların “bilimsel çözümleme”lerine aldırış etmemelisin. Bu gazete Türkiye’de yayımlanıyor galiba; orada saçmalama hürriyeti var diyorlardı da inanmıyordum; doğru imiş meğer. Sen onlara bakma çocuğum; okula da gideceksin, kitap da okuyacaksın, okuduğun şeylerden de elbette etkileneceksin ve içlerinden bazılarını elbette benimseyeceksin. O teyzeler ve amcaların bugünlerde kusuruna bakılmaz çocuğum. Nitekim bizim Amerikan menşeli olduğumuzu, çizimlerimiz ve konuşma

balonlarımızın aslından birebir tercüme edildiğini öğrenince, diğer meslektaşlarının arasında ne kadar makara konusu olduklarını düşünebiliyor musun; haydi bakayım, sen kitaplarının başına dön, ben de geleneksel tarzda başörtülü bir penguen olarak temizlik işlerine bakayım!

Hareketlerimize dikkat edelim Cafcafcılar bizi gözetliyor!

Büyük, klasik tarzda bir camiye içerden bakıyoruz; karede şöyle bir resim var: İmam, tek başına mihrabtaki yerinde dizlerini kırmış oturuyor; önündeki rahlede bir laptop. Cami bomboş. İmam, laptopunun ekranına bakarak şöyle diyor: "Ehehee 150 layk olmuş cemaatim!"

Bir başka karede bir google sayfası görüyoruz. Google'ın "o"ları sarıklı, badem bıyıklı, gözlüklü bir imam kafasından oluşuyor. Alttaki çubukta şöyle yazıyor: "Bizim bir kredi işi var ama caiz midir ki?" Alttaki iki butonda şunlar yazıyor: "Fetva ver" ve "İşime gelir"

"Ümmet olarak son üç ayda ne yaptık" başlığının altında kafayı bulmuş, çakırkeyf bir Mevlevî semâzeni görüyoruz; bir elde kadeh dönmekte. Yanda şunlar yazıyor: "Mevlânâ sevgisinin bazen gösteri olduğuna bizzat şahit olduk; Fransız içki firması Don Perignon'un Esma Sultan yalısı'nda düzenlediği tanıtımda konuklar şampanya içti ve semâ gösterisi izlediler."

Bir başka karikatür karesi: Camide, herhalde sünnetle farz arasındaki kısa molada olsa gerek, biraz yaşlı-başlı, gözlüklü, kıranta tipli ve entel görünüşlü iki kişi kendi aralarında konuşuyorlar. Biri ötekine, "Ya, camiye gelmek de mainstream (moda akım) oldu hacım, eskiden en ön safta tek başımızaydık, şimdi gençlik camiye doluşmuş" deyince öteki cevap veriyor, "Özgün diyiller muhterem, kimden ne görürlerse onu yapıyorlar!"

Bir başkası: İki yaşlı başlı adam camiye girmiş namaz kılacaklar ama belli ki, fizikî engelleri sebebiyle boş tabure arıyorlar. Ne var ki iki boş tabureyi gençler kapmış daha evvel. Yaşlının biri, ötekine diyor ki, "Cık cık cık, yaşlılar ayakta kılıyor, gençler oturuyo, biri de demiyo ki yer veriyim!" Bunu duyan gençler kendi aralarında fısıldaşıyorlar: "Gitti mi?", Öteki "Cık" diyor.

Biraz canınız sıkıldı değil mi? Benim de öyle ama isterseniz biraz daha inceleyelim bu ilginç dergiyi...

Orta sayfada yürek ezintisi bir reklâm; reklâm ama bir tür reklâmla dalga geçen bir reklâm: Naz Otel. Otel logosunun yanıbaşında, "Hayırda yarıştık, biz kazandık" vecizesi var, öteki

slogan şöyle: “Naz makamındasız-Thermal resort, spa, palace, hotel, suite”. “Helâl tatilin adresi” başlığının altındaki metinden bir bölüm okuyalım: “Müslüman kardeş, bu sene de çok yoruldun. Sermayenle cihad ettin... İşte bu hizmet sana! Alabildiğine konforlu ve tamamen helâl bir tatil fırsatı... Otoriteler İslami standartlara göre değerlendirdi ve hizmetinize tam 10 hilâl verdi. Herşey rahatınızı ve takvânızı korumak için tasarlandı...”

Alışık olmadığımız bir mizah dili; seviyeli evvelâ; küfür, sinkaf yok, cinsellik, behîmiyyat yok, çirkinliğe tevessül etmiyor. Bir başka özelliği de şu; böyle esprileri ancak “İçerden” birilerinin yapabileceği, yazabileceği-çizebileceği gerçeği. Eğer cami cemaati değilseniz, içerde neler olup bittiğini bu derece “içerden” göremezsiniz. Türk mizahının çizgisinde bu yeni bir şeydir, farklı bir mecrâdır ve pek çiğnenmemiş, taze bir patikadır. Cami cemaatinin hallerinden, uzun yokluk yıllarından sonra keçeyi sudan çıkarmış mütedeyyin işadamının algı dünyasından, kopkoyu bir modernlik atmosferinde yetişmiş olmasına rağmen bir sebeple dinini ciddiye alıp gereklerini yerine getirmeye çalışırken ara sıra hatâya düşen dindar gençlerin iç dünyasından haberdar olmadan “içeri”ye nüfûz edebilmek imkânsızdır. “Bir kısım medya” tosunlarının kapıya kadar gelip kalakaldıkları yerdir burası; onun için önemli ve değerli...

Evet bu bir mizah dergisi ama gazete bayilerinde, otobüs duraklarındaki büfelerde satılan sol tandanslı dergilerden değil. Öyle olsaydı belki daha az canımızı acıtırdı. Müslümanların, muhafazakârların hayat tarzını mizahi dille eleştiren sol tandanslı yayınlara artık şerbetli sayılırız, bir nevi alışkanlık kesbettiği bile söylenebilir; öyle olduğu için sol cihetten gelen târiz can acıtmıyor. Bu târiz, tam tamına “Dostun gülü” makamında bir fiskedir; öyle olduğu için de gülle tesiri yapıyor. Kime; üzerine alınana tabii.

Çoğunuz derginin adını bildi: Cafcaf!

Bu gençler farklı ve önemli bir şey yapıyorlar; kırıp dökmeden, tahkir etmeden, incitmeden, meseleleri şahsileştirmeden ait oldukları dünyada gördükleri ârızaları edep diliyle görünür hale koyup eleştiriyorlar. Yaptıkları şeylere bakınca kendimizi görüyoruz. “Evet, bu benim; ben de böyle yapmıştım, böyle düşünmüştüm, ben de böyle zannetmiştim” demekten kaçınamıyorsunuz. Kadrini bilelim, doğru ve önemli bir şeyi yapıyorlar.

Kendilerine çığır açıp yol gösterecek bir ustalar kuşağı yetiştirmedi onları; ne yapabildilerse emekleri mahsûlüdür. Bazen kantarın topuzu kaçabilir, muradını aşmış duruma düşebilirler. Tabiidir. Eleştirilmek kimsenin hoşuna gitmez. Hele mütedeyyin insanlar hiç. Onlar yıllarca tahkir edilmeye, dışlanmaya alışmışlardır tâbir yerindeyse fakat kendi evlâtları tarafından, üstelik çok ciddiye aldıkları değerleri yanlış yorumladıkları için eleştirilmek başlarına ilk defa gelen bir şeydir.

Ama ya böyle bir muzip sese hakikaten ihtiyacımız varsa... ki var!

Yukarda bazı örneklerini verdiğim dergi muhteviyâtının tamamı, dosta atılan gül makamındaki içe dönük eleştirilerden müteşekkil. Dergide yazıp çizenler, ben yaştakilerin çocuğu sayılabilecek nesilden ve neticede aynı dünya görüşünü paylaştığımız, aynı kıbleye baş koyduğumuz gençler. Mizahın dilini kullanarak, hayat tarzımızın köşe taşlarındaki alışkanlıklara, adam sendeci yorumlara, çoğu kere bile bile kendimizi kandırışlara çimdik atıyorlar.

“Niçin hep Müslümanları, muhafaza-kârları çimdikliyorlar; dinsiz-imansızlar dururken!” sorusu akla gelebilir; kesinlikle yanlış bir düşünce. Bence çok gerekli, doğru ve bugüne kadar ihmâl edilmiş bir görevi tek başlarına yerine getiriyorlar ve bunu yaptıkları için onları kutlamak gerekiyor.

İnançlı insanlar dünün mağdurlarıydı; bugün, Cumhuriyet devrinde hiç olmadıkları derecede (ama nisbî elbette) kendilerinden emin ve rahatlar; problem yok mu, elbette var ve hep olacak ama düne kıyasla görünür bir iyileşmenin varlığı da âşikâr.

Mü'minler böyledir; ezâ ve yokluk günlerinde sabır ve tahammül, vâriyet ve rahatlık devirlerinde temkîn, tutumluluk ve i'tidâl üzre davranmaları ama her hâl ü kârda şükrân üzre bulunmaları beklenir. Başkalarında tabii görünen bazı hâller, mü'min için kusurdur zirâ yokluk gibi varlık da, acziyet gibi muktedirlik de mü'min için imtihandır. Dolayısıyla başkalarında meziyet gibi görünen şeylere, Nasreddin Hoca'nın kızında tesadüf edilirse birileri çıkıp, “Nooluyor hoca!” der, mâzurdur ve öyledir.

İslâm'a girmek kolay, Müslüman olmak ve hakkını vermek zor.

Cafcaf'a emek, para ve göznuru sarfeden herkesi can ü yürekten tebrik ediyorum. Gönlüm, bu ve benzeri dergilerin (Benzeri var mı bilmiyorum; görmedim desem yeridir) artmasını, yazar-çizerinin bollaşmasını, derginin yüzbinlerce tiraj yapmasını ve belki bu sayede tenkid edilmek

gereken hallerimizi dost aynasında görüp kendimize çekidüzen verebilmemizi ümid ediyorum.

Not: Derginin eski sayılarına (cafcafdergisi.net) adresinden ulaşılabiliyor ama siz siz olunuz, abonelik kabul etmeyen bu güzel dergiyi gazete bayisinden alınız. Sadece üç lira!

Son not: Arkadaşlar, kılık kıyafetimize, davranışlarımıza, tepkilerimize ve kararlarımıza çeki düzen verelim; Cafcafcı gençler bizi gözetliyor!

Canhıraş

Cumhuriyet Halk Partisi'nin, çözüm ve barış süreciyle ilgili dört ikazına aynen katılıyorum; diyorlar ki: "Hükümeti samimiyet ve dürüstlüğün asgari gereklerini yerine getirmeye, Türkiye Cumhuriyeti'ni hukuk kuralları dışına çıkartmamaya, gizli kişisel ajandası olduğuna dair toplumdaki yaygın kuşkuları ortadan kaldırmaya ve açık şeffaf olmaya, doğruları bir an önce açıklamaya davet ediyoruz." Tamamen hemfikiriz ancak siyaset dilinin ustalıklarıyla sarıp sarmalanmış bu dört şartın, "Bunları yap, canımı ye" türünden bir kredi olmadığı da açık.

CHP, "Problemi şöyle çözmeliyiz" demiyor, aksine sürecin kurallarını, yani usûl şartlarını tayin etmeye çalışarak ağır ağabey rolü kapmaya çalışıyorlar. Bir süre sonra, "Eh, usûle riayet ettiniz ama esasa dair öyle hatalar var ki, katılmamız mümkün değil" diyebilmek hakkını saklı tutuyor; nitekim Kılıçdaroğlu'nun vatandaşlık tabirinde "Türk milleti" kavramının korunması ve 82 Anayasası'nın ilk dört maddesini kırmızı çizgi ilan etmesi yolundaki ısrarı ilginç. Anlamı ise şu: "Yeni anayasaya ve çözüm sürecine inanmıyoruz ama kamuoyuna karşı işbozucu görüntü vermemek için çok dikkatli olmalıyız!" Bu hesabın bir adım gerisindeki düşünce olsa olsa şöyledir: "Barış ve çözüm süreci, binbir itina ile yapılmış iskambil kâğıtlarından bir saraya benziyor; olmazı, olurlarından çok daha fazla, başarı ihtimali zayıf proje. Minik bir ihtimâlle süreç başarıyla tamamlanırsa, ağır hasara uğrarız ama biz yine burada siyaset yapmak zorundayız ve o gün de söyleyecek sözümüz olabilmeli..."

Bu düşünce tarzını tasvib etmiyorum ama ayıplamak da içimden gelmiyor; siyâset böyle yapılıyor. Sadece Türkiye'de değil, insanların yaşadığı her yerde siyasetin tabiatı üç aşağı beş yukarı böyle. "Milli menfaat" diye bir kavram elbette vardır ama bu genellikle bu sözü telaffuz edenlerin siyasi çıkarlarını ifade eder. "Ben mahvolayım da icab ederse memleket kurtulsun" edebiyatı siyasette işlemez. Bütün canlı organizmalar gibi siyasi partiler de, "Başkalarının ölümünden sonra hayatta kalma" arzusuna (Survival) sahip oldukları için suçlanmamalı.

CHP'nin -âmiyâne tâbirle- siyaset yapma çabasının anlaşılabilir bir tarafı var ama öteki muhalefet partisinin, -CHP kadar olsun-, siyasi logaritma hesabı yapmaksızın varını yoğunu

"İstemezük" hanesine yatırmasında canhıraş bir edâ var. Canhıraş, "yürek paralayıcı, iç tırmalayan" demek ve siyâsi dilde bu kelimenin nasıl kullanılabileceğine örnek olarak şu cümleyi verebiliriz: "Türkiye'nin var olması, Türk milletinin ayakta kalması için her şeyi göze alacağımızdan kimsenin şüphesi olmasın. Milletimiz bize yetki verirse Çanakkale ruhunu rehber yapar, Milli Mücadele meşalesini yakar, Türk milletinin zafer yoluna düşer, İmralı'yı yıkar, Kandil'i yakarız." Bu cümledeki yürek paralayıcı yer, İmralı'yı yıkıp Kandil'i yakmak değil, cümlenin rûhunu aksettiren o küçük ayrıntı, "Milletimiz bize yetki verirse..." kayd ü şartıdır ve eğer yeterince dikkat buyruluyor ise olayın kahramanına küçük de olsa bir "şerefli ricat" aralığı bırakıyor; yani, "Biz bunların hepsini yapmaya kadiriz fakat seçimlerde gerekli desteği bulamazsak bizden bir şey beklemeyiniz!"

Doğrusu seçmen için hayli ufuk açıcı bir seçenek listesi!

Siyaset böyle bir şey. Barış ihtimâlinin kazanması, muhalefet için bir varlık-yokluk meselesi teşkil ediyor. CHP, barışın kazanması durumunda kendine uygun bir siyasi pozisyon ayarlama gayreti içinde. Kandil hafriyatçıları için durum dramatiktir ve onların çözüm sonrası Türkiyesi'nde kendileri için bir yer tasavvur edemediklerini düşünüyorum. Keşke bütün yumurtaları aynı sepete koymasalardı!

Türklüğü yormasak...

İnsan haklarına saygılı bir siyasi rejimimiz olsaydı ve millî gelir bakımından yurttaşlarına refah vadeden bir ülke hâline gelebilmiş olsaydık, hayli zamandır yokuşa sürdüğümüz şu "Türklük" kavramı, bu kadar konuşulmazdı gibime geliyor.

ABD'de Amerikan, Almanya'da Alman, İngiltere'de İngiliz olmak, aslen öyle olmayanların sinirine dokunmuyor nedense, aksine hafif gururla karışık bir sahiplenmeye yol açıyor. Türkiye'de Türk kelimesi üzerinde belirgin bir psikolojik baskı meydana getirildi. Sözün gelişi, "Türk toplumu" denilmek gereken yerde, "Acaba birilerini incitir, istemeden de olsa dışlar mıyız?" yollu bir çekingenlik kendini hatırlatıyor; giderek "Türk", bir tamlama unsuru olarak tereddütle karşılanır bir kelime hâline geliyor.

Haksız ve yanlış; yanlışlığın resmî ideolojiden kaynaklanan dayatma faslını kimse inkâr etmiyor. Okullarda çocukları her sabah, "Türk'üm, doğruyum..." sözleriyle başlayan bir yemine mâruz bırakmanın hoş görülecek tarafı yok, kezâ dağlara-taşlara Türklüğü abartı derecesinde öven vecizeler yazmak da öyle. Cumhuriyet'in ilk zamanlarda takib edilen, herkesi Türkleştirmek politikası terk edileli yıllar oldu. Artık kimse çıkıp, "Türkiye'de yaşayan herkes Türk'tür, Türk olmalı, ille de Türkçe konuşmalıdır; zaten bütün kavimler Türk kökenli olduğuna göre sair mensubiyetleri hatırlamanın yeri yoktur" demiyor. Belirgin bir mesafe alındı. Türk milliyetçiliği de zaman içinde değişim geçirdi. Bu fikriyatı savunan

partiler bile, şovenist ve dışlayıcı bir Türkçülük edebiyatı yerine nispeten yerli kültür değerlerini savunan bir çizgide konuşmaya başladılar. Bunların hepsi iyi işaretlerdir.

Eğer dünya gözüyle görmek nasip olursa yeni anayasada Türk kavramını, 1982 ve ondan öncekilerde olduğu gibi yersiz ve abartılı ölçüde kullanılmak konusunda mutedil davranmak gerekir. Devletin, vatandaşın kimliğini tarif etmesine gerek yok; vatandaşlığının nasıl kazanılacağı hakkında teknik bir çerçeve tercih etmek yetecektir. Üstelik, Türklüğü anayasa teminatı altına almanın ona iyilikten ziyade zarar getirdiğini de hep birlikte gördük ve kabul etmeliyiz ki, vaktiyle rejimin Türklük üzerine bunca vurgu yapmak ihtiyacını duyması, aşağılık duygusunun bir yansımasıydı. Kendinden emin olanlar, kendi özelliklerinden uzun uzadıya bahsedilmesini sevimsiz bulurlar çünkü.

Öyleyse itirazları abartmanın da lüzumu yoktur; her tabiri anayasada zikrederek yeni bir lugat yapmıyoruz. Anayasada tâdâd edilse de edilmese de yeri geldiğinde yine eskisi gibi Türk yargısı, Türk futbolu, Türk anayasa düzeni, Türk folkloru, Türk müziği demeye devam edeceğiz; bu kavramlarda Türk'ün yerine konulacak alternatif bir kelime yok. Ülkenin adı, birileri beğense de, huysuzlansa da yine Türkiye olarak kalacak. Millî futbol takımının maçlarında -ben artık eski heyecanımı kaybetsem de- yine "Türkiye"yi tutacağız. Basında yine "Türkiye'nin millî geliri, Türk dış politikası denilmeye devam edilecek. Elbette öyle olacak çünkü bu kullanım biçimlerinde sadece niteleme var, "öteki"ni dışlama, aşağılama, yok sayma gibi imâlar değil...

Türklüğü yeterince yormuşuz zaten; Balkan Harbi'nden bu yana Türk milletini -yüceltmek demeyelim de- eziklik duygusundan kurtarmak için başvurulan abartılı övgünün lüzumu kalmadı. Türklerin kendi başlarına bağımsız bir devlet kuramayacak derecede 'geri' bir topluluk olduğunu ileri süren saçma-sapan iddialar tarihin çöplüğünde çürüyor. Milliyetçilikte kantarın topuzunu kaçırdığımız devreler de dâhil hepimiz gördük ki, adına Türkler denilen topluluk ne diğerlerinden zayıf ve kabiliyetsiz, ne de üstün ve parlak bir cinsin adı değildir; herkes nasılsa Türk de öyledir. Aşağılık duygusuyla hamâset ve edebiyata asıldığımız günler geride kaldı.

Asabiyyet dâvâlarının sabah akşam konuşulduğu ve daha beteri olmak üzere kavga sebebi teşkil ettiği toplumlar, "delikanlı" toplumlardır biraz; övgü gibi anlamamalı bu delikanlılığı, acemilik olarak algılamalı. Herkesin bir etnik aidiyeti var fakat sadece ona tutunmak ancak bir delikanlıda hoş görülebilecek ârızalardandır; ergenlik sivilcesi gibi.

Hep birlikte mutlu ve iyi bir gelecek kurmak istiyorsak, kabın ismini değil içini mesele etmeliyiz; kabı iyi ve doğru şeylerle doldurmak gerek.

Gelin Türklüğü yormayalım; her değer, kendi hacmi ve ebadınca değerlenmeli.

Kazanan, kaybeden...

Hasan Cemal'i gıyâbında severim; tanışıklığımız yoktur. Birkaç vesileyle aynı mekânlarda bulunduk, kısa süreli Galatasaray sohbetleri haricinde bir muârefemiz olmadı.

Ona duyduğum sempati, hepsi de ağabeyim yaştaki benzer yazar kuşağı arasında onun, kendi hatalarını (ve tabii başkalarının da) açık yüreklilikle kaleme alacak derecede kendisiyle barışık hâli olmuştur. Kendisini eleştirebilenlerin başkalarına yönelttiği tenkidleri ciddiye almak gerektiğini düşünmüşümdür hep. Özeleştiri mâhiyetinde yazdığı o kitaplar, bir dönemi lâyıkıyla anlayabilmek için vazgeçilmez müracaat kaynağı niteliği taşıyor daha şimdiden.

Dün, uzun yıllardan beri yazdığı gazetesi onun hakkında kısa bir not yayımladı: “Milliyet Gazetesi'nin değerli yazarlarından, 45 yıllık meslek ustası Hasan Cemal'le yollarımız bugünden itibaren üzülerek ayrılmaktadır.” Haberse bu da önemli bir haberdi ama o kısa notta o hep tekrarlanagelen 5N1K hassasiyetinden iz yoktu. Genel yayın yönetmeni sıfatıyla Derya Sazak'ı açıklama konusunda bu derece ketumlaştıran sebepleri tahmin etmek zor değil; işin içine gazete patronları ile siyasi iktidar arasındaki ilişkilerin niteliği karışınca böyle kısa ve yaralayıcı bir açıklama metninin hangi saiklerle kaleme alındığı sır olmaktan çıkıyor.

Meselenin bir de 15 günlük zaruri izin sonunda Hasan Cemal'in yeniden yazılarına başlayabileceği boyutu vardı ki, en üzücüsü de o galiba. Cemal'in o yazısını dün kendi gazetesi yerine bir başka gazetede okuduk. Hiçbir yazar ilânihâye bir gazetenin yakasına dikili kalacak diye bir kaide yok; şartlar iktizâ eder, yollar ayrılır ama en azından yazarın okuyucusu ile vedâlaşması çok görülmemeliydi değil midir?

Hasan Cemal, bu ilginç patırtıda en az yaralanan taraf, hattâ açıkçası süreçten gururuyla çıkabilen tek isim. Henüz farkında olmasalar da gazete yönetimi ve bizatihi Başbakan Erdoğan, bu sevimsiz hadise yüzünden önemli ölçüde kredi kaybına uğradı. Başbakan'la yapılan birkaç telefon görüşmesinin akabinde bütün hesabın Hasan Cemal'e çıkarılması doğrusu hiç âdil değil. Hükümetle iyi geçinmek için yazarını fedâ eden gazete yönetimini kimse alkışlamaz herhalde. Başbakan ise, hışmının nerelere kadar nâfiz olduğunu hissettirmesi bakımından örselendi; ne var ki “örselenmek”, böyle bir durum için hayli kibar bir ifâde. Gazete patronlarına hışım yağdıran, dolaylı yoldan da olsa yazar cezalandıran bir otorite görüntüsü vermek hiç hoş değil.

Gelelim konunun bir başka vechesine; ben yazarların, gazetelerine ve patronlarına karşı, sırf yazar olmak statüsünden kaynaklanan editoryal bir bağımsızlık iktisâb ettikleri kanaati taşımıyorum; öyle olsaydı memnun olurdum elbette ama fiilî gerçek odur ki, yazarın yönetime karşı fikrî bağımsızlığının risk sınırı, iş akdiyle sınırlıdır. Nezaket, centilmenlik kuralları, vefâ elbette bu ilişkiyi yumuşatan ve güzelleştiren diğer unsurlar ama o kadar. Basın hürriyetinde ne gibi sınırlar olabileceği konusu, bu hâdisede çıplak şekilde göründü.

Kaldı ki gazetesi, Sayın Cemal'i, o birkaç yazısını beğenmediği için gözden çıkarmış değil; böyle bir endişe taşımış olsalardı bu titizliği öncelikle İmralı tutanaklarını yayınlarken göstermeleri beklenirdi. Habercilik bakımından göz ardı edilemeyecek bir haberin editör masasında keyfî kısaltma ve abartmalarla biçimlendirilerek, neticede suistimale yarayan bir metin şekline konulması noktasında gazete mutfağı esaslı özeleştiri yapmalıydı bana göre.

Sadede gelelim: Gazetesi, biraz nazik olmayan bir edâ ile işten çıkardı diye Hasan Cemal ne işsiz kalır, ne de kalemini de elden bırakır. Az önce belirttiğim gibi en ağır hasarı, gazete yönetimi ile siyaset makamı aldı.

Bu olmadı Gülistan, yenisini yapalım!

-Aziz üstâdım; sevinmemişe benzer bir hâliniz var; oysa ki dünün gazetelerini gören Türkiye'de bayram var zanneder neredeyse?

-Sevinmemek değil Çekirge; böyle bir demde her şeye rağmen sevinmemek, somurtmak bir insan evlâdına yakışmaz. Artık kan akmayacağı için seviniyorum; silâh zoruyla siyâset yolu kapandığı için çok memnunum; sadece hâdisenin tabiatına bakıp düşünüyorum...

-Nedir düşünceniz üstâdım, biz de bilsek...

-Şöyle Çekirge: Her devlet, meşrû çerçevede silâh edinme ve kullanma tekeline sahiptir. Ordunun, polisin, orman korucusunun, gümrük bekçisinin envanterinde silâh bulundurması ve icabında kullanması şu mânâya gelir; "Kanuna aykırı davrananı hukuka silah zoruyla itaat ettiririm". Ayrıca bu mantık, devlet güçlerinden başka kimsenin silah taşıma ve kullanma hakkını da ortadan kaldırır. Niçin senin, benim veya komşularımızın silâhı yok; niçin yanlış gördüğümüz işleri şahsen silâh çekerek halledemiyoruz; çünkü devlet, silah imtiyazını tekelinde tutmakla âdil davranacağına dair vatandaşına söz vermiştir.

-Bunlar mâlum şeyler be hocaam?

-Ukalâlık etme, dinle; Öcalan niçin 14 yıldır İmralı Cezaevi'nde mahkûm; çünkü silahlı örgüt kurdu, bu örgüt devlete isyan etti, suç işledi, onun için. Aynı adam bugün barış meleği pozisyonunda. Yazdığı metni, bütün Türkiye nefesini tutarak dinledi, rahatladı, takdirler ayyûka yükseldi. Şimdi kapalı tutulduğu hücresinde kendisinin ne kadar önemli ve vazgeçilmez bir lider olduğunu düşünüyordur haklı olarak. Sualim şöyle: Eğer bu durumda bir gariplik görmüyorsak, neticede silahla hak aramak doğru demektir! Herkes silahlı siyasetin bittiğini söylüyor, inşallah doğrudur ama bu noktaya gelmemizi de yine silahlar belirledi. Devlet güçleri, silah kullanma imtiyazının hakkını veremedi; buna mukabil karşı taraf en azından pes etmedi, devama tâkati yetmese de ayakta kaldı. Devlet bunların silahla bir şeyler yapamayacağına inansaydı, riske girip hapisteki bir hükümlüye bu kadar onurlu ve kritik bir rol verir miydi?

-Yani?

-Devlete silah çekmişşin, adam öldürmüş terör yapmışsın ama bir şekilde bugün onurlu bir çıkış kapısı aralamış devlet sana. Oysa klasik işlemler dizisi belli; yakalanırsın, yargılanırsın. Eylemine göre ceza görür veya salıverilirsin. Bu şema bu defa işlemedi, tersi oldu. Eğer bu tabii ve makbul bir durum ise oturup devleti yeniden tarif etmek lâzım diye düşünüyordum az önce sen geldiğinde.

-İstisnâi bir dönemden geçiyoruz ama hocam; her şeye rağmen 21 Mart'ı yaşamak güzeldi.

-Benim için de güzeldi; vatandaş bayram etmekte haklı. Devlet kaportayı çizdirdi bu arada ama. Bu önemli. Artık lâmı-cimi yok devletle ahalî arasındaki misâkın adam gibi yeniden kurulması lâzım; eski hâl muhâl! Nasreddin Hoca, bilirsin rüyasında sakalından fare geçtiğini görünce sabah ilk iş sakalını keser; sebebini soranlara da "Yol olmasın diye kestim" der. Silah üzerinden siyasetin erdemsizliğini vurgulamak için bu misâkın yeniden tesis edilmesi şart oldu.

-Yeni anayasa?

-Artık zarûret! Önceki gün, eski devlet telakkisi sona erdi, hikmet-i hükûmet anlayışında derin bir inkılâb oldu. Devletin boyaları döküldü, Afrodit heykelinin barsakları göründü. Zor oyunu bozduysa, oyunu yeniden kurmak, kartları yeniden dağıtmak lâzım.

-Aman be hocam, bırakmazsın ki şurada bir lâhza olsun sevinelim...

t.alkan@zaman.com.tr

Tavuk-yumurta açmazı

Radyo ve televizyonlarda "ürün tanıtımı" adı altında dakikalarca süren reklâmlara muhatap kalmaya artık alıştık.

Bir ahbapla bu konudan bahsederken çok hoşuma giden bir hâtırasını nakletti: Yakın arkadaşlarından birisi, mezun olduktan sonra bal üreten ve pazarlayan bir şirkette iş bulup çalışmaya başlamış. Yakınlarda karşılaşınca bizimki,

-Hayırlı olsun, demiş, "İşe girmişsin, bal üretiyormuşsunuz galiba?"

-Hıı, evet, iyi oldu, çalışıyoruz işte...

-Yahu çok merak ederim, sizin kaç tane kovanınız, ne kadar arınız, ne kadar bağınız bahçeniz var; bu kadar balı nasıl üretiyorsunuz?

Genç adam şöyle cevap vermiş:

-Bal mı,

-Evet bal, baldan bahsediyorum; siz bal üretmiyor musunuz?

-Ne balı yahu?

Mekanizma şöyle işliyor: Elinde satacak "ürün" bulunan bir müteşebbis, parayı bastırıp yayıncı ile anlaşma yapıyor. Yayıncı, hadiseye ticarî açıdan bakmak zorunda olduğu için bir yerde bu gibi ürünlerin tanıtımını yapmak yayın kuruluşunun karizmasını çizse de rıza gösteriyor. Neticede Türkiye'de paralı yayın henüz yaygınlaşmamıştır ve o yüzden televizyon ve radyoların neredeyse tamamı şifresiz, açık yayın tarzını tercih etmek, giderlerini ise reklam geliriyle karşılamak zorunda. Pazarlanan ürünlerin sağlığa aykırı olup olmadığı, dolayısıyla tüketicinin dolandırılma ihtimâli, ilgili bakanlığın sorumluluğu!

Hemen her yayın kuruluşunda karşılaştığımız bu tanıtım videolarının vatandaş üzerindeki tesirini dolaylı yoldan öğrenmek imkânına sahibiz. Bu kadar çok "tanıtım" yapıldığı ve reklam cirosu sağlandığına göre halkımız durumdan pek de şikâyetçi değil demektir. Serbest piyasanın kuralları zâlim; para getirmeyen teşebbüsten ânında vazgeçilir. Öyleyse alan razı, satan razı... Bu durum, Türkiye'de medya faaliyetlerinin yeni çehresini gösteriyor.

Kendi adıma şikâyetim yoktur. Ticarî faaliyette vatandaşı aldatılmaktan koruması gereken ilgili bakanlıkların da benim gibi düşündüğü anlaşılıyor. Tanıtımı yapılan üründen ötürü ölen, sakat kalan olmadığı sürece canım Türkiye'm bu meselenin üstüne gitmez.

Ürün tanıtımları harıl harıl devam ederken dikkatimi bir başka şey çekmeye başladı. Gazetelerin internet sayfalarını biliyorsunuz; günün önemli haberlerini merak uyandıracak başlıklar şeklinde formüle edip yan yana takdim ediyorlar ya ondan bahsediyorum. Bir hayli zamandan beri bu web sitelerinde yarışma haberlerinin sayısında çok dikkat çekici bir artış var. Meselâ,

- "Filan yarışmada hangi yarışmacı, o basit soruyu bilemedi?" diye kışkırtıcı bir anonsla karşılaşınca, "Bakalım ben bu basit soruyu bilebilecek miyim?" diye ister istemez tıklıyorsunuz; bu arada dolaylı olarak o televizyon yarışması hakkında düzenlenen gizli tanıtım (yani reklâm) faaliyetinin tüketicisi haline geliyorsunuz; ne kadar fazla tık o kadar fazla reklâm geliri...

"Yarışmacının biri öyle bir şey söyledi ki...", "Sunucunun koptuğu an", "Filan yarışmacı tişörtündeki Türk bayrağını niçin bantla kapadı?", "Türkiye, yarışmada olağanüstü sempati toplayan bu çocuğu konuşuyor!" başlıkları herhalde size de bir şeyler hatırlatmış olmalıdır. Bildiniz, televizyonlar, "Halkımız kültür yapsın; yeni bir aydınlanma çağına geçelim, muasır

medeniyetler seviyesini yakalayalım" diye en çok seyredilen saatlerde ekranını yarışmaya tahsis etmiyor; maksat başka! Elbette bu programların da ticarî bir yönü var, yayıncılar iyi para kazanıyor, reklam verenler memnun oluyor, yarışmacılar da kendilerine düşen parsadan ve milyonlarca kişi tarafından seyredilmekten mutlular ama...

Biz çocukken TRT Postaları'nda cumartesi günleri ikindiyle akşam arasında "Liselerarası 16 soru bilgi yarışması" yapılırdı. Spikerin, "Pertevniyal Lisesi, Kabataş Lisesi'ne karşı" anonsu hâlâ kulağımda. Ticaret yok, reklâm yok, ne var: Liseli gençlerin hasbî heyecanı, dinleyicilerde merak ve bu vesileyle bir şeyler öğrenebilmenin keyfi. O kadar!

Bu hasbî ve samimi heyecanı bir nebze olsun hâlâ hissedebildiğim tek yarışma kaldı; kelime bilmekle ilgili bir yarışma. Yarışmada küçük de olsa bir para ödülü var ama, diğerleriyle kıyaslandığına pek büyük bir rakam teşkil etmiyor. Bazı kelimeleri tarif eden soruların iyi tertiplenmediği, yanlış yönlenmeye konu olabileceği yolundaki itirazlarıma rağmen adam gibi bir yarışma programı bu. Helâl olsun.

Artık o sırrı bilmeyen kalmadı herhalde ama yine de tekrar edelim: Ekranlarda da bir nevi Gresham kanunu var, yani kötü paranın iyi parayı kovması gibi, kaliteli ve gerçekten faydalı olabileceğini sandığım programlar, halkımızın alâkasına mazhar olamıyor. Ortalama medya tüketicisi, yani seyirci, dinleyici dediğimiz kitle garip bir topluluk. Şöyle ifade edebiliriz belki; ortalama seyirci zevkinin, damak tadının, heyecanlarının, boş zamanları değerlendirme tarzının, tüketici tercihlerinin, alışkanlıklarının ve topyekün sağduyusunun insafına kalmak, yandığımız günün resmidir.

Haksızsam yüz yüze görüşelim bu konuyu lütfen!

Yarışma programları, yayınlandığı kanal için çok önem taşıyor olmalı ki, neredeyse her gün yarışmalarla ilgili bir magazin haberi okuyoruz; bunlardan sonuncusu, ekranların sevimli yüzü, yılların sanatçısı Kenan Işık'la ilgili. Kenan Işık, yarışma esnasında sorduğu, "Bir cumhurbaşkanının ilk kez yargılandığı Yassıada'da Celal Bayar, Afganistan Kralı'nın hediye ettiği hangi hayvanı satmaktan mahkûm edilmiştir?" sualini okuduktan sonra kendisini tutamayarak, "Saçmalık, gariplik, ne günlerden geçmişiz" şeklinde tepki göstermiş ve bir Cumhurbaşkanı'nın kendisine hediye edilen bir hayvan yüzünden mahkûm edilmesini eleştirmiş bulunuyor.

İnsânî bir tepkidir, mâkul ve o âna mahsus bir davranış gibi görünüyor fakat bu tepkinin kısa zamanda diğer sunuculara emsâl teşkil etmesi beklenir bu memlekette. Sunucunun yönelttiği soru hakkında yorum yapması, TV yarışması formatında bir inkılâp, seyirci celbedecek yeni bir taktik olarak hızla benimsenirse yarışmalar artık daha eğlenceli geçecek demektir.

Peki, yarışmacılar da sorunun niteliği hakkında yorum yapmaya başlarsa ne olacak. Cevabı veriyorum: Reyting!

Bir araştırma şirketine şöyle bir sipariş versek ve desek ki, "Türkiye'de yayın yapan bütün radyo ve TV kanallarını bir hafta boyunca tam gün takip edeceksiniz ve şu üç soruya cevap vereceksiniz:

1. Türk seyircisi/dinleyicisi nasıl bir ortalama karakter gösteriyor?
2. Yayıncıların ortalama karakter özellikleri nelerdir?
3. İlk günah kimin; seyirci mi kanalları etkiliyor, kanallar mı seyirciyi biçimlendiriyor?

Cevapları merak ediyorsanız, burada boşuna nefes tüketmişiz demektir.

Ağır ol!

İsrail'in düşmanlığını celbetmek, bütün sonuçları itibarıyl kontrol edilebilir veya temennî edilebilir bir şey değil elbette; aynı şeyi "İsrail'in dostluğu" kavramı hakkında da söyleyebiliriz üç aşağı beş yukarı.

Şimdiye kadar hiçbir devletten özür dilememişler! Biz böyle rekorlara bayılırız; "millî" gururumuz, "bir ilki daha gerçekleştirmiş olmanın verdiği heyecanla" tavana çıkar, kendi kendimizi "Daha ne olsun be birader, daha ne olsun, adamların burnu sürtülmüş ki özür diliyorlar işte; keyfini çıkar şu ânın, bırak hesap yapmayı" diye hafif tertip azarlarız.

Her ortalama vatandaş gibi İsrail'in Türkiye'den özür dilemesi hoşuma gitti ama niçin gizleyim, "Ardından ne gelecek?" düşüncesi de huzursuzlandırdı. Mağrur, küstah, hattâ mütecaviz bir vücut dili kullanmayı pek seven İsrail'e, Türkiye'den özür dilemek gibi büyük bir psikolojik eşiği aşmaya zorlayan sebeplerin ne olabileceğini düşündükçe sevinmek yerine tedirgin oluyorum.

İsrail, "Türk halkına ve yönetimine karşı çok ayıp ettik; bu terbiyesizliğin mânevî ezâsı yüzünden uyku tutmaz oldu, aynaya bile bakamaz olduk" diyerek özür dilemez; bu kadarını biraz gazete okuyan herkes bilir. İsrail'in kısacık tarihinde bir ilk teşkil eden bu önemli özür karşılığında Türkiye'den beklenen şey, herhalde, "Türkiye ile dostluk bağlarının yeniden

tesisi ve güçlendirilmesi" gibi romantik bir retorikten ibaret değildir. İsrail, bizden önemli bir beklenti içinde olmalı...

Açıkça belli ki, özür dilenmesinde çok önemli bir siyasî zaruretin ağırlığı var. Onlar için hayatî derecede kaçınılmaz gereklilik teşkil eden sebep, Türkiye için aynı derecede hayırhah mıdır? Kısacık Türkiye-İsrail ilişkileri tarihinde bu iki devleti de aynı hayırlı maksat etrafında birleştiren bir hadise hatırlamıyorum. 90'lı yıllarda pek cömert bir devlet aklı tarafından imzalanan çoğu askerî nitelikli işbirliği anlaşmalarını unutmuş değilim elbette; o anlaşmalar çerçevesinde yapılan alışverişin yekûnunu bilmiyoruz henüz. Garip anlaşmalardı onlar.

İsrail'in düşmanı olmak elbette arzulanmaz, fakat dostu olmak aynı derecede arzulanır bir şey midir, şüpheliyim. Ülkeler arasında farazî bir anket yapılsa, hiç kimse İsrail'le komşu olmayı tercih etmez çünkü.

Bu fiyakalı özrün bizde lüzumsuz bir civanmertlik edâsına, asılsız bir iyimserlik hissine ve reel-politik gelişmelerin baskısıyla yönlendirilmiş bir cömertliğe yol açmamasını diliyorum. Şimdilik sadece kalplerimizi ve gururumuzu okşayan İsrail jestinin Ortadoğu'da huzuru bozacak, kan dökülmesine sebep olacak ve harita değişikliği intâc edecek yeni bir işbirliğine dönüşmemesini kuvvetle temennî ediyorum.

İsrail, şu fikr-i âcizâneme göre arada daima anlamlı bir serinlik mesafesi mahfuz tutularak diplomatik münasebet kurulacak bir devlettir. Bu mesafenin kopmasına ve gereğinden fazla yakınlaşmasına rıza göstermemek gerekir. Sıfır noktasına gelerek kopan ilişkilerden sonra yeni münasebetin çerçevesini ve mesafelerini ayarlamak Türkiye'nin elinde. Bu noktada İsrail ve ABD lehine mükrim davranmanın hiç de âlemi yok bana göre.

Türkiye-İsrail ilişkilerinde yeni romantik dönem, taze bir bahar iklimine gerekmiyor. Serinkanlı, Frenk tâbiriyle "Cool" durmalı! Başlayacak yeni dönemde ilişkilerin nirengisini, İsrail'in abluka ve baskı altında tuttuğu Filistin ahalisinin menfaatleri tayin etmelidir; İsrail ve onun stratejik ortağı ABD'nin Ortadoğu'daki stratejik çıkar hesapları değil.

Ümid ederim ki bu özür jesti, Malatya'daki NATO gözleme tesisinde ve birkaç ay evvel sınır mıntıkalarına yerleştirilen Patriot bataryaları civarında tehlikeli hareketlenmelere yol açmaz; öyle çıkarsa hayal kırıklığı derin olur.

Düğümlediğimizi çözmek!

1970'le 80 arasında başımıza nasıl musallat olduğunu, o tarihler itibariyle bir türlü anlayamadığımız çok büyük bir sosyal problemimiz vardı. Kısaca "sağ-sol mücadelesi" diye adlandırılan bu mesele, sanki yaşadığımız dönemin tabii bir ürünü gibi göründü; bunun bir sosyal mühendislik eseri olduğu çok sonraları fark edilebildi.

70'lerin sonuna doğru gelindiğinde çoğumuz gibi ben de sağ ve sol kamplaşmanın asla giderilemeyecek, onarılamayacak derecede kalıcı olduğunu düşünüyordum. 12 Eylül Darbesi'ni toplumun neredeyse belirgin bir memnuniyetle karşılamasının temelinde işte bu ümitsizlik vardır. Önceleri gençlik grupları arasında başlayan tehlikeli kamplaşmanın resmî kurumlara, polise, eğitime, bütün bürokrasiye hatta şehir, mahalle, sokak ölçeğine kadar sirâyet ettiği çok açıktı.

Gerilimin sonu, çok kanlı bir iç çatışma gibi görünüyordu.

Sonra 12 Eylül darbesi oldu ve birkaç gün sonra, aslında düşman saflara bölünme gibi kalıcı bir felâketle yüz yüze gelmediğimizi hayretle anladık. Elbette sevindik. Bir tarafta büyük kısmı nâhak yere hapsedilip yargılanan ve işkence gören arkadaşlarımızın mağduriyetine üzülürken gündelik hayatın alışılmadık bir şekilde birdenbire sulh ve sükûna kavuşması güzeldi. Nasıl olmuştu da böyle olmuştu? O günlerde bu soruya, "Asker düdüğü çalınca herkes hizâya geçiverdi" cevabı vermek modaydı; bu cevapta otoriter ve militer yönetimleri hoş gören bir edâ bulunduğu âşikârdı ama...

Arası çok sürmedi; Türkiye'nin daha sahici ve esaslı meselelerini teşkil eden üretimi artırmak, dünya pazarlarına açılmak, eğitimin kalitesini yükseltmek, işsizlikle savaşmak gibi daha gerçek gündem maddelerine geçmenin ne mânâya geldiğini anlayamadan 1984'te PKK diye pek bilinmeyen bir silahlı örgüt Eruh baskını eylemini gerçekleştirdi. O tarihten sonra görünüşte Kürtlerin demokratik haklarını silahla savunan yeni bir şiddet dalgası gündemi kararttı.

Sağ-sol çekişmesinin en ateşli safhası 10 yıl sürmüştü; PKK eylemleri 30 yıldır devam ediyor ve neyse ki, önümüzdeki aylarda bu meselenin söndürülebileceği iyimserliği içindeyiz.

Bazılarımız, saldırıların çok yoğunluk kazandığı ve yaygınlaştığı günlerde, söylemeye dilleri varmasa da, "Bu ülke galiba bölünecek" diye yerindiler, hatta bir kısmımız kendince harita üzerinde muhayyel bölünme paftaları bile çıkardılar. Ümitsizlik yoğundu ve insanlar artık eskisi gibi müşterek bir hayatı sürdüremeyeceğimizi düşünmeye başlamışlardı.

O dönemde pek akla yatkın görünmese de bardağın dolu tarafına dikkat kesilenler de vardı; mesele dikkatli tahlil edildiğinde rahatlıkla görünüyordu ki, Kürtlerle Türklerin beraber yaşama arzusu izhar etmesi çerçevesinde "Çözüm"ü zaten bilfiil yaşıyorduk ve o hep vardı zaten. Kürtlerin, Kürt kimliğini onurla taşıyarak ve demokratik haklarını çok tabii bir şekilde kullanarak kendilerini baskıdan kurtulmuş hissetmeleri için yapılması gerekenler vardı. Gecikerek ve eksikleriyle de olsa bu adımlar atıldı, eksiklerin tamamlanması için büyük bir irade ve kamuoyu desteği mevcut.

Otuz yıl geçtikten sonra yeniden eriştiğimiz iyimserlik havası, bana 12 Eylül sonrasını hatırlatıyor. Kürt meselesi, şüphesiz sağ-sol kamplaşmasına göre daha sahici, daha elle tutulur

bir meselemizdir fakat çözümün imkânsız filan olmadığını artık görüyoruz. Çatışmadan beslenen felâket lobisi dışında herkes, inşallah yakın bir gelecekte çözüm adımları başarıya ulaştığında gündelik hayatta hiçbir şeyin değişmediğini görüp şaşıracaktır muhtemelen.

Sağ-sol çatışmasını görünüşte askerî darbe durdurmuştu; Kürt meselesinin çözümü parlamenter demokrasinin meşrû araçlarıyla yürütülüyor. Yeni bir darbeye gerek kalmadı, bütçe imkânlarını zorlayacak olağanüstü harcamalar yapılmadı; kezâ çözüm için gökten zembille bugüne kadar hiç duyulmamış yeni tedbirler de inmiş değil. Her şey mevcut içinde, mevcut imkânlarla ve mevcut fiilî durumun devam ettirilmesiyle gerçekleşiyor.

Muhtemelen birkaç on yıl sonra geriye bakıp, “Bu kadar basit bir meselenin çözümü için onca can, onca zaman ve kaynak niçin hebâ edilmiş?” diye şaşıranlar olacaktır ve ben onlara daha bugünden hak veriyorum. Bu tesbit, “Ne istiyorsunuz?” sorusuna kısaca “Kürt olmak istiyoruz!” cevabını verenlerin demokratik mücadelesini küçümsemiyor. Kürt aslından gelenler için Kürt olmak, en tabii ve insânî hak; bu hakkı yıllardan beri esirgeyerek Türkiye’yi çelmeleyen oyun kurucuların taktik zekâsını da kabul edelim ama; bir daha aynı hatâyı tekrarlamamak, kolayca halledilecek şeyler için derin ümitsizliklere kapılmadan problem çözebilmek kabiliyetimizi diri tutmak için bu şart.

O çok tekrarlanan “Enseyi karartmayalım” temennîsi, olayları ve problemleri gerçek boyutlarıyla görebilme arzusunun ifadesi olarak okunursa, sonraki muhtemel problemler için büyük enerji depolamış oluruz.

CHP’ye müthiş tüyo!

Hâdise birkaç ay evveline ait. Çemberlitaş'taki Atik Ali Paşa Camii'nden çıkarken bir grup genç, tanışıklık gösterdi, musafaha ettik.

Gençlerden biri öğretmen, diğerleri öğrencileri imiş. Ders arası boşluğunda koşar adım Atik Ali Paşa'ya gelip vakti edâ etmişler. Ayrılırken, “Keşke okullarda mescid yeri gösterilmesi için bizlere destek olsanız” temennisinde bulundular. Bir şey diyemedim, söz veremedim. O günden beri okulda mescid kavramını düşünüyorum.

Ben düşünedururken Abdal Horasanı geçmiş halbuki. Mersin'de Akdeniz İlçe Milli Eğitim Müdürü, okullara bir duyuru göndererek ders saatleri dışında öğrencilerin ibadet yapabilmeleri için yer sıkıntısı çektikleri yolundaki talep ve şikayetleri değerlendirerek okullarda bir ibadet yeri belirlenmesini istemiş yöneticilerinden.

Bir yer, bir oda! Spor salonu, harita odası, resim atelyesi gibi ayrıca masraf gerektiren bir tesis değil; bir oda.

Tabana üç otuz kuruşa plastik tabanlı halı serilecek, kapı civarına ufak bir ayakkabılık; bir de kıbleyi gösteren minik bir işaret ama temiz tutulacak, havadar olacak, hepsi bu. Kapısı kilitli olmayacak, diğer öğrencilerin sıkça geçtikleri bir yerde bulunması da lâzım değil.

Milli Eğitim'in bütçesine külfet getirmez, veliler, hayırseverler güle-oynaya böyle “salma”lara eyvallah der, âlâsını tefriş ederler.

Ammavelâkin politik yükü ağırdır her okula bir mescid yeri ayrılmasının. Başta sevgili ana muhalefet partimiz olmak üzere, “Tüm laikçi, yurtsever muhitler” ayağa kalkarlar, “Yok daha neler yahu, oldu olacak her okula bir cami yapılsın, öğrenciler münâvebe ile umre seferlerine taşınsın, okul bahçelerine şadırvan yapılsın bari...” diye bütün duyargalarını teyakkuz haline getirerek yeri göğü birbirine katarlar. Nitekim bir eğitim sendikası şube başkanı derhal tepki göstererek, uygulamayı “Mescid genelgesi” diye bir güzel kalaylamış ve dört artılı yeni eğitim hamlesinin tabii bir sonucu olarak nitelemiş bulunmakta.

Oysa ki, farz-ı muhal CHP'nin yerinde olsam, okul mescidlerini arslanlar gibi savunur, iktidarı da öyle bir ters köşeye yatırırdım ki, Başbakan üç gün kendine gelemezdi. Proje tabiidir çünkü; insânîdir, insaf eseridir ve mâkuldür. Öğrenciler için harita odası, kimya laboratuvarı, tuvalet ne kadar ihtiyaç ise, mescid de öyle. Şimdiye kadar böyle esasa dair bir ihtiyacın görmezden gelinmesi doğrusu inanılır gibi değil. Tam muhalefetin sahipleneceği türden bir eğitim ayıbı!

Namazını sekteye uğratmak istemeyen öğrencileri okul içinde korsan mescid yeri bulmak için perişan etmek medenî bir davranış mıdır? Bir kısım medyada 28 Şubat rüzgârları eserken bazı genel yayın müdürlerinin en büyük zevki, okullarda toplu namaz fotoğrafı ele geçirip ilk sayfadan yayınlamaktı, halbuki tam aksini yapmalı ve okul müdürlerine, “Kalorifer dairesinde, terasta, tozlu ve kirli izbelerde sağlıksız şartlar altında namaz kılan öğrencilere adam gibi yer göstermedikleri için” demediklerini bırakmamalıydılar! (O fikir seviyesine erişir miyiz dersiniz!)

Mersin'deki İlçe Milli Eğitim müdürünü bütün kalbimle tebrik ediyorum. Manzaraya şöyle bir bakmış ve kralın çıplak olduğunu görüp seslendirmiştir; buna mukabil, uygulamaya havada, karada, denizde ve jandarma mıntıkalarında karşı çıkmasını beklediğimiz laikçi çevrelerin eleştirilerini saygıyla karşılamak gerektiğini düşünüyor ama en mühimi, CHP'mizi, kendinden beklenilmeyeni yaparak “her okula adam gibi bir mescid” fikrini desteklemeye davet ediyorum.

Sayın Kılıçdaroğlu'nu Meclis kürsüsünden, bu kadarcığa olsun akıl edemedikleri için hükümeti ve Başbakan'ı eleştirirken tahayyül ediyorum da...

Niçin olmasın efendiler, niçin olmasın? t.alkan@zaman.com.tr

Bir başkadır Zaman okuru

Her gazete kendine göre okuyucusuna bir değer verir, taltif eder, "Siz değerli okuyucularımız için hazırladığımız bu yazı dizisi..." vesaire sözleriyle gönlünü yapmaya, yüceltmeye çalışır. Diğerleri için pek tabii görünen bu olgu, Zaman Gazetesi için çok daha başka, çok daha farklı bir mahiyet taşıyor.

Lâkin burada şahsi ve önemli bir meseleyle karşı karşıyayım; sorumluluk meselesi... Kısaca izah edeyim: Biraz sonra sizlerden, yani Zaman okuyucusundan bahsedeceğim, biraz övecek biraz da çekiştireceğim müsaadenizle; fakat bu satırların sadece şahsımı bağladığını hatırlatmam lâzım. Gazete adına okuyucu-gazete ilişkisini yürüten birimler var, meselâ benim onca yıllık arkadaşım ve dostum sevgili Hasan Sutay, bizim gazetenin okuyucu temsilcisi olarak görev yapıyor hayliden beri. Sizlerden gelen talepleri, ricaları, tenkidleri değerlendiriyor; imkânı nisbetinde gereğini yerine getiriyor. İşte bu sebeple yazacağım şeyler esasında onun yetki dairesine giriyor.

Bu hatırlatmayı yapıyorum çünkü, az sonra yazacağım şeyler, gazetenin görüşü değil, benim fikrim.

Zaman gazetesinin okuyucusu bir başka demiştim; öyledir. İlk özel Türk gazetesi kabul ettiğimiz Tercüman-ı Ahval'den beri Türkiye henüz böyle bir okuyucu-gazete yakınlığı görmedi. Bu hususu uzunca tafsil etmeme gerek yok, zaten biliyorsunuz. Zaman okuyucusu, gazetesini sanki babasının malı imişcesine benimser, sahiplenir, üzerine titizlenir ve esirger.

Her detayını, her ayrıntısını değerlendirir, gözden geçirir; müsbet-menfî kanaat edinir ve kanaatini bir şekilde gazete yönetimiyle paylaşır. Gazete bu sahiplenişin farkındadır, sıkça toplantılar tertib ederek okuyucusu ile yüz yüze gelmeye, hesap vermeye, geleceğe dair tasavvurlarını ve atılımlarını paylaşmaya itina gösterir, eleştirilere kimi zaman tek tek, kimi zaman toptan cevap verip açıklamada bulunur.

Sokakta yürürken birden karşınızdan gelen veya yanınızdan geçmekte olan bir yüzün âniden aydınlandığını, gözlerinin sevgi ışığıyla dolduğunu fark edersiniz; okuyucunuzdur. İlk anda mütereddid davranır, "Acaba rahatsız eder miyim, acaba vakti var mıdır, acaba aksi tepki gösterir mi?" diye geçer içinden lakin her defasında muhabbeti ağır basar. Aynı ışıklı bakışlarla yaklaşıp elini uzatır, tanışıklık verir, kendini tanıtır; musafaha eder, karşılıklı hal-hatır sorar, güzel dua ve temennî teatisinde bulunur. Bazen yanında eşi, çocukları da olur; aynı sevgi dolu bakışı onlarda da görürsünüz. Bu sıcak bakışlarda mürâîlik, ard niyet yoktur;

olduğu gibidir; samimidir. Ayak üstü iki çift lâf edip hal-hatır sormak en çok kimi mutlu eder bilinmez; yazarı mı, okuyucuyu mu? Benim cevabım belli; A şıkkını işaretliyorum ve son kararım.

Okuyucumuz gazetesini çok sever, bir milyonu aşan tirajın, onların büyük fedâkarlıklarına bağlı olduğunu çok iyi biliyorum. Onlar da hâliyle gazetelerine toz kondurmak istemezler. Sütte leke olabilir, gazetelerinde asla!

Zaman zaman beğenmedikleri, hoş görmedikleri haberler olur; bazen bir köşe yazarının yazdıklarını içlerine sindiremez, sanki kendilerini bile bağlıyormuşcasına eseflenirler ama en ziyade titizlendikleri mesele, gazete sayfalarındaki ticari reklâmlardır. Bazen reklâm metnini, bazen reklâmla yayınlanan fotoğrafı, bazen reklâmı yapılan firmayı yadırgar, gülden nâzik, gelinden nazlı gördükleri biricik gazetelerine bir türlü yakıştıramazlar.

Gazetenin reklâmı yayınlamakla sanki reklâm veren firmaya kefil olduğunu zannettiklerini bile düşündüğüm olmuştur bazen. O kadar safderun değillerdir ama elden ne gelir? İsterler ki gazetenin değil haberi, yorumu, köşe yazısı, yayınladığı reklâmlar bile kendi hayat tarzlarına, geleneklerine, üst değerlerine saygılı ve uygun, her haliyle dört dörtlük olsun...

Aziz dostum Hasan Sutay'ın bu gibi dokunaklı, hatta protestovâri şikâyet sahiplerine nasıl açıklama yaptığını bilemiyorum. Ara sıra karşılaşmalarımızda bu meseleden bahsederiz; çok temiz yürekli, vicdanlı bir insandır; üzülür. Şikâyetçi okur bilmez ki zaten gazetenin kendine göre bazı kriterleri vardır. Her reklâm talebini kolayca kapıdan buyur etmezler, bazı kriterler ararlar ama bazı okuyucuların kriter eleği sık gözlüdür; hani bazen, "Hangi reklâm bu elekten geçmeyi başarmıştır, şaşarım" diyeceğim gelir, diyemem.

Diyeceksiniz ki, "Kardeşim sana ne oluyor, okuyucu temsilcisi değilsin, gazetenin yayın prensipleri hakkında söz söylemek gibi sorumluluğun da yok; öyleyse niçin dertleniyorsun?"

Haklısınız, öyle bir sorumluluğum yok, doğrusu Hasan kardeşimin ne gibi şikayetlere cevap yetiştirmeye çabaladığını gördükçe böyle bir vazifem olmadığı için hâlime şükretmiyor da değilim fakat "Bizim okuyucumuz farklıdır" demiştim ya, bazıları şikâyetine kâfi ve vâfi miktarda karşılık bulamayınca bu defa yazarlara şekvâ etmeye başlar.

"Benim vazifem değil ki" diyemezsiniz, "Siz söylerseniz ciddiye alırlar; herhalde bir sade okuyucu olduğumuz için sözümüze kulak asmıyorlar galiba" diye düşünürler herhalde.

Cevap vermeden geçmeye, “Bana ne” diyerek şikâyeti savsaklamaya yüreğiniz elvermez; becerebildiğiniz kadar basın sektörünün nasıl işlediğini, gazetelerin nasıl gelir sağladığını, temel girdilerin yüksekliğine mukabil sadece gazete ücretinin kifâyet etmeyeceğini, her şeye rağmen gazetenin önemli kriterler uyguladığını dilinizin döndüğünce anlatırsınız. Bazısı teşekkür eder, mutmain olur, bazısı ise, “Eğer sen de bazı reklâmlara böyle izahat getiriyorsan vaygeldi bizim hâlimize, cık cık cık... olmadı hoca olmadı” diyerek gönül burkuntusunu gizlemez.

Ne yapardınız benim yerimde olsaydınız?

Hayır, kesinlikle şikâyetçi değilim; hatta hafif tertip hoşuma da gidiyor hani böyle “hariçten ombudsmanlık” raconları kesmek. Mahallenin aksakalı havası atmak güzel ama, arada siteme göğüs germek de var.

Ne yapardınız siz olsaydınız?

Eminim herbirinizin kendine göre bir cevabı vardır bu soruya; benim cevabım belli. Oturup bu ilginç meseleyi olduğu gibi yazdım, sizlerle paylaştım.

Böyle yazdım diye, cevabımdan memnun kalmayan bazı kardeşlerim, yolda rastlaştığımızda gönül burkuntularını bakışlarına aksettirirlerse çok üzülürüm ama.

2013

29 Nisan

Kumdan kaleyi çiğnemenin ödülü var mı? Aksiyon Dergisi

29 Nisan

Yarım asırlık Ergenekon raporunun hikâyesi Zaman Gazetesi

28 Nisan

Namazcı liseliler ve işbirlikçi müdürleri! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

27 Nisan

Değişime inanmıyorum Zaman Gazetesi

24 Nisan

Hüsn-i Hatt'ın "Messi"si! Zaman Gazetesi

22 Nisan

Gençlerin etiyle beslenmek! Aksiyon Dergisi

22 Nisan

Gözlük! Zaman Gazetesi

21 Nisan

Eğlenceli yazı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

20 Nisan

Rant ya hû!.. Zaman Gazetesi

17 Nisan

'Saçmalama hakkı' anayasaya konulmalıdır Zaman Gazetesi

15 Nisan

Kutlu Doğum'un hatırlattıkları Aksiyon Dergisi

15 Nisan

Karavana! Zaman Gazetesi

14 Nisan

Recai Bey'le mülakat Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

13 Nisan

Fena halde beyaz Zaman Gazetesi

10 Nisan

Emek Sineması hakkında nutuk Zaman Gazetesi

08 Nisan

Farklı dünya görüşleri nerede birleşiyor? Aksiyon Dergisi

08 Nisan

Muhalefet koltukları kimin? Zaman Gazetesi

07 Nisan

Dişçi koltuğu Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

06 Nisan

2B'ciler dayanın; Robin Hood geliyor Zaman Gazetesi

03 Nisan

Ne çektin be Vasfiye yenge! Zaman Gazetesi

01 Nisan

Vuzuh istiyoruz Aksiyon Dergisi

01 Nisan

Tek kişilik bildiri Zaman Gazetesi

Tek kişilik bildiri

Bazı aydınlar bildiri yazmış; bildiri yazma haklarına taraftarım, ne var ki toplu bildirilere imza koymak öteden beri bana sevimsiz görünmüştür. Birileriyle aynı istikamete bakmak, bütün ayrıntılarda hemfikir olmak demek değildir. Ayrıntılar ise çoğu kere esas kadar önemlidir.

Sözü uzatmadan kendi bildirime geçiyorum:

1- Adı her neyse, bu süreci destekliyorum. Kelimeler değil olgulara yöneliyorum; kan akmasın, kavga olmasın, bu memlekette herkes kendini rahat hissetsin istiyorum.

2- Eğer uğursuz bir oyuna gelmez ise yeni anayasada, "bu devletin kurucusu Türk milletidir" mealinde bir ifadenin ille de muhafaza edilmesini mânâsız buluyorum; bu bana bütün kapıların üzerine "kapı" yazmak cinsinden bir gereksizlik veya ilaç kutularına konulan "Çocuklardan uzak tutunuz" ibâresine benzer bir aşırı ihtiyatkârlık gibi görünüyor. Türk

kelimesi üzerinde fazlaca ısrar özgüven noksanını, kelimeye muhalefet yorgunu yokuşa sürmek anlamına geliyor benim için.

3- Cumhuriyet anayasalarında şimdiye kadar zikrolunan Türk kelimesinin ve tamlamalarının, bugüne kadar “milli birlik ve beraberlik”e müsbet bir katkıda bulunduğu kanaatinde değilim; yokluğu halinde de birlik ve beraberliğin rahnedar olacağına inanmıyorum. Tepeden tırnağa “millî hislerle meşbû” bir devlet pek ilgimi çekmiyor artık; tepeden tırnağa “âdil” bir idare benim için kâfidir.

4- Devletin adını tartışmam. Tartışanları ardniyetli bulurum. Devletlerin adı, anayasalarda yazar lakin yaşayanların etnik, dinî ve kültürel aidiyetlerini sıralamak şart değildir. Anayasalar birilerine, hamâsî milliyetçilik yapmak için ideal bir yer gibi görünebilir, bana öyle görünmüyor. Yeni anayasadan en büyük beklentim, devlete karşı yurttaşların temel haklarını kayıt ve garanti altına alırken mümkün olduğunca sade, imâsız, renksiz ve teknik bir ifâde taşımasıdır.

5- Güçlü ve âdil bir idare, vatandaşları nitelemez, onlara hizmet verir ve temel haklarını temin eder; bu muvacehede yeni anayasaya bir başlangıç faslı konulmasına da gerek görmüyorum. Devleti de kerâmeti kendinden menkul, mübârek bir müessese saymam.

6- Adı her neyse, bu sürecin “misâk-ı millî” gevelemelerinden yola çıkılarak, Türkiye’nin siyasi sınırlarında herhangi bir değişikliğe yol açma ihtimâline hiç de sıcak bakmıyorum. Önümüzdeki günler ve aylarda, “A, ne güzel, Türkiye bölünmüyor, aksine genişliyor” ambalâjıyla sunulacak muhtemel gelişmelere külliyen karşıyım. Hele hele misâk-ı milli imâsıyla komşu ülkelere yabancı güçlerin yapacağı silahlı müdahalelerin kesinlikle aleyhindeyim; bu hususta müteyakkızım ve asabiyim.

7- Biz Türkler fütuhat edebiyatına bayılırız, ruhumuzun bir yerlerinde de bir akıncı atını tımar edip durur lakin dış münasebetlerde en mâkul, insânî ve İslâmî temas tarzı karşılıklı güvenlik (eman) ve işbirliğidir; eğitimdir, ticari alışveriştir, kültürel, sportif, medenî münasebettir. Aman ha diyorum.

8- Şu hayırhah ve güzel sürecin boşluklarına, “Başkanlık, federasyon, özyönetim” vs. neviinden ara ürünler eklenerek hükûmetin ihlâsını gölgeleyecek baştan çıkarıcı “ara sıcak mezeleri”nden kaçınmak gerektiğini düşünüyorum; “Bu saç ilâcıyla birlikte şampuanı da bedava” yollu siyasi pazarlama usullerine şimdiden muhalifim. Kel kalmak veya başka marka sabun kullanmak yolundaki irademe siyasi otorite saygı göstermelidir. Paket dayatılmasını samimi bulmam; her adımın berrak ve doyurucu bilgi eşliğinde atılmasından ve örtülü ajanda takib edilmemesinden yanayım.

Vuzuh istiyoruz

Güneydoğu'da silahlı çatışmaların yaşandığı günlerden birindeyiz. Yakın mevzilerde tutunan güvenlik güçleriyle PKK'lılar bazen birbirlerinin telsiz bantlarına girerek karşılıklı propaganda yapabiliyorlar. İşte o anlardan birinde asker telsizinden bir PKK'lının şöyle bir anonsu duyuluyor,

-Dikkat dikkat, etrafımızdan sarıldık, teslim olun!

Anonsu duyan komutan gülmekten kendini alamıyor. Telsiz kullanan PKK'lının Türkçeye iyi hâkim olamadığı için böyle bir cümle kurduğunu tahmin ederek yanındaki korucuyu çağırıyor: "Sor bakalım ne diyor bu arkadaş, kim kimi sarmış, bilelim!"

Korucu, "Ne diyon sen, sizin etrafımızdan mı sarıldık, yoksa bizim etrafınızdan mı sarıldınız?" deyince PKK'lı işin içinden çıkamıyor. "Demagoji yapma lan!" deyip telsizi kapatıyor. Bizimkiler basıyor kahkahayı.

...

Çok yoğun bir gündem yaşıyoruz ve yukarıdaki yaşanmış vakadan hareketle söylersek, kimin kimi "etrafınızdan" kuşattığı netleşmiş değil. Birbiriyle alâkasız veya tesadüfen irtibatlı gibi görünen önemli gelişmeler cereyan ediyor ve biz çoğu zaman her hadiseyi bağlantılarından ayrı bir müstakil vaka imiş gibi algılamak eğilimindeyiz. Her yeni gelişme ile bir öncekini kolayca unutuverdiğimiz hadiseleri hatırlamak iyi olacak:

- Yeni anayasa, geçirdiğimiz son genel seçimin ana gündemiydi. Ne var ki şu anda toplumla devlet arasında yeni bir misâk teşkil edecek anayasa çalışmaları komisyonda kadük hale gelmek üzere. Başbakan, mart sonuna kadar sonuç alınamazsa anayasa konusunda diğer partilerden biriyle komisyonunkinden bağımsız bir metin üzerinde uzlaşma arayacaklarını belirtti.

- Başlangıçta pek bahsedilmemesine rağmen yakın zamanlarda gündeme Başkanlık konusu getirildi. Zaman zaman hükümet sözcüleri geri adım atıyor gibi görünseler de Başkanlık sistemine geçiş, yeni anayasa çalışmalarının istikamet ve ihlâsını etkiledi. Başbakan'ın, BDP ile ortaklaşa hareket ederek yeni anayasa bünyesinde Türk tipi bir başkanlık modeli aranabileceği yolundaki sözleri zihin karıştırmaya devam ediyor.

- Bu süreçte Kürt meselesinin barış yoluyla çözümlenebileceğine dair çok ciddi gelişmeler kaydedildi. Hükümet, büyük bir risk üstlenerek halen hakkında kesinleşmiş ağır müebbed hükmü bulunan Öcalan'la dolaylı yoldan temasa geçti. BDP'li vekiller aracılığı ile İmralı mahkumu siyasi bir figür olarak tanındı. Geçen hafta Diyarbakır'daki Nevruz kutlamaları, PKK ve uzantılarının barış çağrısını kabul ettiği şeklinde yorumlandı.

- Üçüncü yılını dolduran Suriye krizi kronikleşti. Suriye'de olup bitenleri sadece, Esed'in keyfî ve zâlim yönetimine bağlayan yorumlar boşa çıktı. Geçen hafta Suriyeli ünlü âlim Bûtî'nin camide katledilmesi, krizi cinnet boyutlarına taşıdı. Suriye yönetiminin en büyük desteği İranla ABD yönetimi arasındaki gerilim, Suriye'de olup bitenlerle doğrudan ilgili görünüyor.
- Buna bağımlı olarak Türkiye, geleneksel ittifak kapsamının hayli dışında görünen iki mühim jest yaptı: Malatya civarlarında kurulan yeni gözleme üssü ve yakın zamanlarda faaliyete geçen Patriot bataryaları; bu bataryaların, Suriye'nin kalkışacağı herhangi bir çılgınlığa karşı mevzilendirildiğini söylemek için hayli iyimser olmak gerekiyor. Kamuoyu hâlâ bu tesislerin nerede nasıl kime karşı kullanılacağını bilmiyor.
- Son sürpriz, İsrail'in Türkiye'den resmen özür dilemesi. Özür noktasına ABD'nin baskısı (veya arabuluculuğu) eseriyle varılmış olması sır değil fakat jestin âniliği ve zamanlaması şüpheleri yoğunlaştırdı ve çoğumuzda, "Ortadoğu'da düğmeye basılıyor" yolunda bir tedirginlik uyandırdı. İç kamuoyunda özür jestinin alelacele bir diplomasi başarısı gibi takdim edilmesi, bir dereceye kadar mâkul karşılanabilir fakat ihtiyatı da elden bırakmamak gerekiyor. ABD-İsrail ekseninde Türkiye'nin Ortadoğu'da muhtemel bir uluslararası operasyonun parçası haline getirilmesi pekâlâ mümkün ve muhtemeldir. Böyle bir operasyon neticesinde Türkiye'nin, Kuzey Irak'taki yönetimle eklemlenerek federatif bir ortaklıkla mükafatlandırılacağı varsayımı da sıkça telaffuz edilmekte.

Ezcümle, Ortadoğu'da birinci Körfez çıkarmasıyla başlayan kriz, bugün yeni bir safhaya dönüşüyor ve biz bu gelişmenin iç siyasete yansıyan tezahürlerini birbiriyle alâkasız, kesik parçalar halinde görebiliyoruz. Büyük fotoğrafı henüz bütün ayrıntılarıyla göremiyoruz.

Kim kimi etrafınızdan sarıyor; kim kimi teslim alacak; biraz daha vuzuh talep etsek, çok mu şey istemiş oluruz?

Ne çektin be Vasfiye yenge!

-Ne çektin sen be Vasfiye yenge, ne çektin...-Ben? Niye ayol?

-Ee, yengeciğim kolay mı, koca bir toplumun hayat sevincini, onuruyla ayakta durma arzusunu her kuşakta kökünden budayıp onlara karamsarlık aşılamak, enerjisini tüketmek kolay mı be Vasfiye yenge, çok çektin çook, yazıık...

-Aa üstüme iyilik sağlık, ben her şeyi bu millet, bu halk için yaptım ne yaptıysam...

-Ne yaptın be Vasfiye yenge, haydi anlat da öğrenelim bir yol...

-Nankörlük etme yavrum; ben olmasaydım bir kere camilerden ezan yerine kilise kulelerinden çan sesi duyacaktın; sizi kurtardım, kötü mü ettim?

-İyi ettin sağol ama nice yıllar bir serbest seçim bile yaptırmadın be Vasfiye Yenge...

-Serbest seçim yaptırsaydım da oğlan yeyip oyuna çoban yeyip koyuna mı gitseydi evlâdım. Dişi çıkmamış süt çocuğuna bulgur pilavı yedirilir mi? Cahildiniz ne yapayım çocuğum, görgüsüzdünüz. Sizi gıdım gıdım demokrasiye alıştırayım diye karnınızı doyurup sırtınızı giydirmek kolay mıydı sanıyorsun o yoklukta? Gözünüze dizinize durmasın e mi onca yaptığım fedâkârlıklar! Elâlemin kulu uşağı olsaydınız, böyle çemkiremezdiniz ama, bunlar bana lâyıktır çocuğum, sizin gibiler adam olsun diye nice milli eğitim hamlelerini boşuna yapmışım, onca halkevini boşuna açmışım demek ki, tüh, yazıklar olsun!

-Ben de onu söylüyorum be Vasfiye yenge, çok çektin çook!

-Çok çektim evet; sizi adam içine çıkarabilmek için ne çilelere katlandım. O kadar demiryolu, fabrikalar, barajlar... Siz n'aaptınız buna karşılık, ilk seçimde gidip bayırın köylüleri ağzıyla konuşan muhalif takımını iktidara getirdiniz, yazıık!

-Ben de onu söylüyorum Vasfiye yenge; baktın olmuyor, bu defa darbeler serisini başlattın, yakıştı mı sana; bir türlü güvenemedin be bize yenge?

-O darbelerin hepsi de sizin iyiliğiniz içindi çocuğum, keyfimden mi yaptım o şeyleri. Siz naaptınız ama; bir kere bile Vasfiye yengenizin hatırını sayıp oy mu verdiniz, nice yıldır her seçimde azap çektim, öldüm öldüm dirildim. Siz de karşılık olarak nerede çarıklı, heybeli, yontulmamış, sarnıç göbekli herifler varsa onları desteklediniz. Ben sizi asrî olasınız diye nice emek verdim, siz gidip çöldeki baldırıçıplak Araplara özendiniz. Üstelik ne kadar şerefli, izzetli, kibar, okumuş-yazmış adam varsa toplayıp hapislere attınız!

-Hep sevdiğin için değil mi Vasfiye yenge?

-Sevmem mi çocuğum, sevdim ama yanlışınızı görünce terbiyenizi vermemezlik de etmedim.

-Keşke daha az sevip daha çok adam yerine koysaydınız bizleri be Vasfiye yenge; keşke hepimizi marangoz tornasından çıkmış bir örnek keser sapları gibi birbirimize benzemeye zorlamasaydın, keşke kulağımızı koparırcasına sıkarak neye nasıl niçin inanmamız gerektiğini öğretmeye kalkışmasaydın. Keşke Türklüğü yücelteceğim diye diğer unsurlara üvey evlat muamelesi yapmasaydın. Şimdi bak, gönlünü incittiğin Kürtlerle aramızı yeniden düzeltmek için nice zamandır uğraşıp duruyoruz; ona da burnunu kıvırıyorsun be Vasfiye yenge. Düş artık yakamızdan, birazcık güven bize, yoruldun, helâk oldun. Ne çektin hakikaten sen be Vasfiye yenge!

-Nankörsünüz be çocuğum nankör; ne yapsam yaranamadım size ben, yazıklar olsun!

Not: Yazıda geçen "Vasfiye yenge" yerine "Statüko" kelimesini koymanız doktor tavsiyesidir.

2B’ciler dayanın; Robin Hood geliyor

Böyle canlı, yoğun ve kışkırtıcı konuların tartışıldığı bir esnada, anamuhalefet liderinin, kolayından ihanet edebiyatı yapmak yerine imar işlerini, 2B uygulamalarını ve emsâl değerleri gibi geometrik diziyle rant üreten uygulamaları eleştirmesi güzel şey, bir nevi şövalyelik.

Hoşuma gitti, kendi kendime, “Aşkolsun Kemal bey, gerçekten konulara şahsî yaklaşım tarzınızı parti politikası haline getirebilmiş olsanız, Türkiye’ye ilginç ufuklar açılacak” diye düşündüm. Her nedense Sayın Kılıçdaroğlu’nun bütün kamuoyuna hitab edip partisine yeni taraftarlar kazandırmak yerine parti için dengeleri kımıldatmamak için “Elimecbur” mevzular üzerinde durmak zorunda kaldığını düşünüyorum.

Bileğinin gücüyle, partideki tutucu unsurların setini yıka yıka genel başkanlığa gelmiş olsaydı Kılıçdaroğlu’nun hakikaten CHP’yi bambaşka, yeni bir parti şekline dönüştürmeyi arzuladığını sanıyorum. Zihninden başka şeyler geçiyor ama her doğru bulduğunu söyleyemiyor kanaati var bende. Belki haksızlık ediyorum, ne olursa olsun grupta, CHP’nin farklı bir çığırda da etkili siyaset yapabileceğini imâ ettiği konuşmasını beğendim. Özellikle emsal oranlarının artırılmasıyla yüksek rant üretilmesi konusunda söyledikleri tartışılmaya değer şeyler.

Gayrimenkul lobisini, imar prensipleri doğrultusunda disiplin altına almak, belki “barış süreci”ni kazasız-belasız tamamlamaktan daha zor, daha çetrefil bir mesele; zira konu doğrudan siyasetle, ideolojik kamplaşmayla, falan veye filan zümrenin hayat tarzı ile ilgili değil; by-pass kanalları marifetiyle siyaset cihazını etkileyen ve yönlendiren gayrimenkul lobisine “dur bakalım” diyebilmenin, çözüm yolunda ülkeye ihanet etme edebiyatından çok daha ağır riskleri var. Belki de “siyasetin finansmanı” adını verebileceğimiz, siyasi iktidardan çok daha güçlü bir otoriteden bahsetmekteyizdir farkında olmadan.

Bu noktada Sayın Kılıçdaroğlu’nun kâğıt üzerinde haklı görünen eleştirilerini zayıflatan husus, partisinin “Şehremâneti” yönetmek mevzuunda iktisab ettiği tartışılır sâbıkadır. “Kentleri bu hale getiren kim; biz miyiz, hayır! O belediye başkanları kim? Bizim belediye başkanımız mı? Hayır” cümlesinin ayakları yere değmemekte ısrar ediyor. Hele hele 2B konusunda önceleri hükümet teklifine yakın duruş gösterirken bugünlerde, 2B kapsamına girenleri bir nevi, “Toprak işleyenin, su kullananın” kapsamına alıvermesi hiç inandırıcı görünmüyor: “Yine söylüyoruz. Kullandığınız bu araziler, ananızın ak sütü gibi helaldir. Bu arazileri sizden kimse alamaz. Aldıkları zamanda yanınızda bir CHP’li göreceksiniz” sözleri, şehircilikle ilgili hassas ve hakça politikalar geliştireceğini vaadeden CHP için hiç de tutarlı bir açılım değildir. “Emsâl”le artırılan haksız rant değerlerine yiğitçe itiraz edebilen bir partinin, 2B konusunda yerli Robin Hood efelikleri geliştirmesi açık çelişkidir.

2B uygulamasının sadece mâsum orman köylülerini doğrudan ilgilendirmediğini, konunun arkasında orman köylüleri kadar mâsum sayılmamak gereken arazi spekülatörlerinin de saklandığını CHP bilmiyor olaYine ilk sözümdeyim; Kemal Bey, kendi düşündüklerinin siyasetini yapabilse eminim çok farklı şeyler söyleyecek ve bu kabil tutarsızlıklara düşmeyecek. Söze güzel başlayıp ardını getirememek, final cümlesinde bütün inandırıcılığını kaybetmek hoş değil.

Bazılarına şaka gibi görünecek ama milletin CHP'ye en çok ihtiyaç duyacağı demler yaşıyoruz. Âkıl olması şart değil fakat mâkul bir CHP'ye, hükümetin de büyük ihtiyâcı var. Sözün anlaşılmaz gibi görünen kısmını nasib olursa bir sonraki yazıda açmaya çalışacağım.

Dişçi koltuğu

Bu yazı herkese hitab ediyor.

"Nasıl olur?" diye merak edebilirsiniz; açıklıyorum: İnsanlar ikiye ayrılır; ömrü boyunca diş doktoruna işi düşmeyenler ve ötekiler. Takdir edersiniz ki bu iki sınıftan birine girmeye mecbursunuz, ortası yok!

Size uzun uzadıya dişçi koltuğunda başıma gelenleri anlatıp moralinizi bozmak niyetinde değilim; hemen belirtmeliyim ki dişçi koltuğu, evdeki koltuklarımıza nisbetle pek rahat edebileceğimiz bir möble değilse de, korkulacak bir şey de sayılmaz; buna rağmen dişçi koltukları, hemen herkeste belirgin bir korku ve otorite uyandırıyor.

Meselâ ülkenin başbakanı olsanız bile, dişçiye yolunuz düştüğünde maça bir-sıfır mağlup başlamaktan kurtulamıyorsunuz. Sizi koltuğa yatırıp başınızı iyice geriye doğru yasladıktan ve tepenizde kocaman bir lamba yakıp, ağzınızı iyice açmanızı nâzikâne ihtar ettikten sonra bütün dikkatiniz, ister istemez doktorunuzun yüzündeki ifadeye kilitlenecektir. Vaziyet vahimse, bunu size açıkça söylemek yerine, "Hmm, dişlerinize iyi bakmadığınız anlaşılıyor, şimdi ne yapmak lazım öyleyse?" cümlesiyle yola koyularak aradaki bütün toplumsal, siyasî, ekonomik ve ilmî mesafeleri kendi lehine çeviriverecektir diş tabibiniz. O an itibarıyla siz, meslekî veya toplumsal etiket taşıyan biri değilsiniz çünkü; ağzında dişleri olan birisiniz ve dişlerinizden en az birinde ufak da olsa bir problem var demektir.

Bu probleme karşı bizzat yapabileceğiniz hiçbir şey yoktur; elbette sağlam bir sicimin bir ucunu kapının koluna, ötekini ağrıyan dişine sıkıca bağladıktan sonra kapıyı açacak ilk kişiyi diş operatörü olarak seçen bedbahtları kastetmiyorum; onlar diş ağrısı denilen ve birtakım güvenilir kaynaklara göre kabir azabının kırkta birine eş değerdeki sızıdan kurtulmak için olmadık tedbirlere başvurmak zorunda kalan talihsiz insanlardı.

Nasreddin Hoca'nın başından geçtiği rivâyet edilen hâdise, tam da o günleri anlatır:

Adamın biri Nasreddin Hoca'ya, "Başım çok ağrıyor be hocam" demiş, "Sevabına bana bir nefes ediversene!"

Hoca şöyle bir sakalını sıvazlamış, "Vallahi" demiş, "Geçenlerde benim de dişim çok ağrıdı. Dişçiye gittim. Çektirdim, rahata erdim. Sen de bir tabibe git; çektir, kurtul!"

KADİR İSMİNDE BİR ELEMAN...

Dişçilerle aramın iyi olmayacağı, daha üniversite günlerinde belli olmuştu. Diş hekimliğinde okuyan Kadir isimli bir arkadaş, diş çekme imtihanını vermek için kendine bir konu mankeni arıyordu; şimdi hâlâ öyle midir bilmiyorum, yanıma gelip, "Dişlerinde çürük varsa, gel bizim fakülteye bedava çekeyim, kurtulursun" diye bir teklifte bulundu.

Eh, var bir çürüğüm, üstelik fakültede çekilecek ve bedava. Bundan iyisi can sağlığı diyerek yola revan oldum. Dişçi koltuğuyla ilk o gün tanıştım. Kadir adlı personel beyaz önlüğünü giydi, beni koltuğa yerleştirdi. Hocası geldi, "Hangi diş?" diye sordu. Kadir gösterdi. Hocası Kadir'e, "Ne yapmayı düşünüyorsun bu dişi?" diye sordu. Kadir, "Bu diş bitmiş, çekeceğim mecburen hocam." cevabını verdi.

Hocası Kadir'e öyle bir baktı ki, ben bile bulunduğum yerden Kadir'in durumuna üzüldüm. Hocası, "Ayıp yahu" dedi. "Basit bir kanal tedavisi ile kurtulur bu diş." Sonra "sıradaki gelsin" dedi ve ben o gün için diş çektirmekten kurtuldum.

DİŞÇİ KOLTUĞU AĞRI KESİCİ MİDİR?

Dişçi koltuğunun ağrı kesici özelliğiyle de ilk o gün karşılaştım. Sonraki karşılaşmalarda da aynı durum tekrar edince, koltuklarda manyetik veya düpedüz "Transandantal" birtakım hususiyetler bulunduğuna dair vehimlerim, ilmî kanaat şekline dönüştü. Koltuğu görenin ağrısı şıp diye geçiveriyordu. Geçenlerde mecburen yolum dişçiye düşünce bu kanaatimi bir kere daha pekiştirdim. Etki kesindi. Dişçi koltuklarında sihir gibi bir şey vardı!

Bu satırları dişçiye hiç gitmemiş olanların ciddiye almamasını temennî ederim; evet, ağrıyı geçiriyor ama dişi tedavi etmiyor. Tedavi olmak isteyenler için dişçi koltuğu gibisi yok. Benden duymuş olunuz!

GİZLİ AJANDA TAŞIYAN BİR DİŞ TABİBİ

Herkes benim kadar talihli olmayabilir. Bütün dişçiler, sempatik, güzel insanlardır fakat benim dişçim ve "sevgili kızım" Zeynep, meslektaşlarından az farkla daha önde bana göre. Kliniğine girdiğim andan itibaren şakalar, nükteler, latifeler, limonlu çay ikramları birbirini kovalıyor. Böylece sanki güneşli bir günde yeşil bir parkta lâklâk ediyormuşuz gibi rahatlıyorum. Öyle ki, "Hocam, artık koltuğa geçelim mi?" teklifinin ardındaki gizli niyetini aklıma bile getirmeden güle oynaya koltuğa uzanıveriyorum. Âdeta neşeyle şakıyarak, "Hiç

acıtmayacak, söz veriyorum.” diyor, “Zaten basit bir şey, bunu günde kaç kere tekrarladığımı hatırlamıyorum bile.” diyor. Böyle der demez aklıma o mel’un fıkra geliyor:

AH İSTATİSTİKLER!

Doktor hastasını rahatlatmak için ameliyattan önce bilgi veriyor;

-Bu son derece güvenli bir operasyondur beyefendi diyor. İstatistiklerine göre başarı oranı 99 ve siz mutlaka bu ameliyattan başarıyla kurtulacaksınız.

Hasta işkilleniyor: “Niye ki doktor?”

-Çünkü, diyor operatör, daha önce ameliyat ettiğim 99 hastayı maalesef kaybettik fakat siz yüzüncü olduğunuza göre başarılı olacağım kesin!

ACITIYOR MU; BİRAZCIK!

Değil konuşmak, başınızı kımıldatmanıza bile imkân olmayan bir durumda iken sevgili diş tabibim, bir yandan hafif tertib de olsa canımı acıtırken öte taraftan, “Acıyor mu?” diye soruyor. Cevap verecek durumda olmadığımı gayet iyi bildiği için devam ediyor: “Acımıyor değil mi, acımaz zaten, ellerim çok hafiftir benim.” Doğrulup konuşacak duruma gelince kızmam gerekirken karşılıklı basıyoruz kahkahayı.

Dişçi, hastasını muayene ediyor ama adamcağız benim gibi yüzünü buruşturup durmakta. Dişçi kızıyor: “Daha dokunmadım bile ayol, niçin acıyormuş gibi yapıyorsunuz, çok ayıp!”

-Evet, dişime henüz dokunmadınız ama fena halde ayağıma basıyorsunuz!

Bu fıkrada geçen hadise geçen yüzyıldan kalmış olmalı zira yeni koltuklarda dişçinin, hasta ayağına basma ihtimâli yok. En azından bu bakımdan garanti verebilirim.

DİŞÇİ DEĞİL, DİŞ TABİBİ ELBETTE

Yazıyı şöyle bir gözden geçirdim, birkaç yerde “diş tabibi” demek yerine “dişçi” deyip geçmişim; dalgınlık. Vaktiyle muhasebecilerin “kâtib efendi” diye adlandırılmaktan haklı olarak hoşlanmadıklarını hatırladım. Doğru tabir elbette hekim veya tabib kelimesini tercih etmektir.

Siz siz olun sevgili gençler ve çocuklar, dişçi koltuğuyla tanışacağınız günü mümkün olduğu kadar ertelemeye bakın; bunun için daha şimdiden o koltuğa oturmanız gerekiyor ama. Evvela iyi bakım, ardından muntazam kontroller... Korkmayın, acıtmıyor!

Muhalefet koltukları kimin?

Önceki yazım, “Sözün anlaşılmaz gibi görünen kısmını bir sonraki yazıda” açmak vaadiyle bitiyordu.

Sözün anlaşılmama ihtimâli bulunan kısmı, milletin CHP'ye en çok ihtiyaç duyduğu demlerde yaşadığımız iddiasıydı. Anlaşılacağını umduğum fasıl 2B arazileri hakkındaydı ve kağnının mazısı, ince yanından değil, en sağlam görünen yerinden kırılıverdi; bazı okuyucular 2B kapsamına giren bütün hak sahiplerini spekülatör olmakla itham ettiğimi zannederek yanıp yakılan ve ne kadar mağdur durumda olduklarını belirten mektuplar gönderdiler.

O cümle aynen şöyleydi: "2B uygulamasının sadece mâsum orman köylülerini doğrudan ilgilendirmediğini, konunun arkasında orman köylüleri kadar mâsum sayılmamak gereken arazi spekülatörlerinin de saklandığını CHP bilmiyor olabilir mi?" Hiç kimse kusura bakmasın da CHP'nin, "Kullandığınız bu araziler, ananızın ak sütü gibi helaldir; bu arazileri sizden kimse alamaz" diye şirinlik yarışmasına çıktığı bir podyumda 2B kapsamındaki hak sahiplerini karşıma alacak kadar safderun değilim. Herkes arsasının hayrını görsün; burada başka bir şeyden bahsediyoruz. Hak aramak söz konusu olduğunda kantarın topuzunu kırmaktan çekinmeyenler, iki satırlık metni doğru okumaya sıra gelince de zeyreklik gösterebilmeliler diye düşünüyorum.

Gelelim, milletin CHP'ye niçin ihtiyaç duyduğu meselesine; basit! CHP, uhdesinde bulundurduğu anamuhalefet görevini "mış gibi" yaparak oynuyor, hattâ buna "kaytarıyor" bile diyebiliriz. İktidarı denetleme görevini yerine getirirken yaptığı vahim bilgi ve değerlendirme hatâları, hükümeti daha derlitoplu davranmaya zorlamak yerine kolaylıkla gole çevrilebilecek "muz orta" yerine geçiyor. Bunca riskli siyasi projeleri üstlendiği halde hükümetin hâlâ yüzde 50'nin üstünde kamuoyu desteğini yanında bulmasında CHP'nin himmetini kim görmezden gelebilir? Türkiye'de muhalefet, iktidarın değirmenine su taşıyor görüntüsü veriyorsa oturup nerede yanlış yaptığını ciddi olarak düşünmeli.

Önemli gelişmeler yaşanıyor, Türkiye çok ciddi bir berzahtan geçiyor; hükümet, işler -hafazanallah!- ters giderse önümüzdeki dönemleri toptan kaybetmek riskini omuzlayarak bir siyasi program uygulamaya başladı. Açıklanan karşılıklı iyiniyet mesajları Türkiye'ye nefes aldırdı, hepimiz iyimser bir havaya girdik ama sürecin nasıl işleyeceği ve nihai istikameti hakkında bilgilenmeye ihtiyacımız var. Sağlıklı bilgi akışını sağlamak ve sürdürmek için muhalefetin varlığı şart. Ne var ki muhalefet, âsâbını bozmadan hükümeti kamuoyuna karşı daha titiz davranmaya icbâr edecek yerde, "sizin olduğunuz yerde biz yokuz" türünden toptancı bir red edâsına bürünerek halkın bilgilenme hakkını sahipsiz bırakıyor. Birileri muhalefete, halk adına denetim ve eleştiri hakkını hakkıyla kullanması gerektiğini hatırlatmalı; bu hususun iktidarı veya muhalefeti desteklemekle ilgisi yok. Demokrasinin olmazsa olmazı muhalefet; muhalefetsiz her iktidar farkına varmadan zedelenir, tabiatı bozulur, dengeleri inhirafa uğrar. Acaba muhalefetimiz, "İktidarı kendi gücüyle başbaşa, rakipsiz bırakalım, kendi kendilerini dejenere ederek meşruiyetlerini kaybetsinler" hesabı mı gözetmektedir; böyle düşünmeye başladım açıkçası...

Muhalefet sıraları da bizim sevgili siyasetçiler; iktidar kadar muhalefete de ihtiyacımız var ve bu görevden, kendi kârınız için kaçınma hakkınız yok.

Bir kısım okuyucu da var ki, ne zaman hakşinas bir CHP değerlendirmesi yapsam, "Oo hoca, nedir bu CHP muhabbeti, oralarda neler oluyor?" meâlinde okunabilecek latifeyle karışık kılçıklı sitemler yolluyor; herhalde CHP'ye tabasbus edip, oradan bir ikbâl kapısı aralamaya çalıştığımı imâ ediyorlar galiba... Gülüp geçiyorum, ne yapılır?

Farklı dünya görüşleri nerede birleşiyor?

Beyoğlu'nda Emek Sineması diye bir mekânın varlığını elbette duymuştum da nasıl özellikler taşıdığını bilmiyordum; hâlâ biliyor sayılmam fakat benim algı seviyemi paylaşanların doğru örneklik teşkil etmeyeceği de açıktır. Emek Sineması hakkında hiçbir hâtıram yok ama sesini duyuracak güçte bir entelektüel mahfilin, bu mekâna karşı anlamlı bir duygu yoğunluğu ile bağlılık hissettiği anlaşılıyor.

Kültür Bakanı Ömer Çelik, sinemanın şimdi olduğu yerden birkaç kat yukarıya taşınacağını, yıkılıp yok edilmesinin söz konusu olmadığını açıklamış. Açıklamadan mekânın şu anda kimin mülkiyetinde bulunduğu ve nasıl bir hususiyet taşıdığı anlaşılmıyor. Bakan söylediğine göre Kültür Bakanlığı ile bir şekilde ilgili demektir fakat üzerinde durmak istediğim şey, mülkiyet meselesi değil; Taksim meydanında inşaat kazısı devam etmekte olan eski topçu kışlasının yenilenmesi projesi üzerinde de hayli yoğun bir basın tepkisi meydana geldi; bu tepkilere, Maksem binası civarında yapılacak cami de dâhil.

Beyoğlu ve Taksim üzerinde yoğunlaşan esirgeyici entelektüel hassasiyeti nasıl anlamak lâzım geldiği meselesi ciddiye alınmalıdır. Bu hassasiyet sadece Beyoğlu ve civarındaki tarihî yapıların olduğu gibi korunması düşüncesinden yola çıkmıyor; muhtevasında şöyle bir mânâ daha var: Bu gibi projelerin hükümet ve Büyükşehir Belediyesi eliyle yürütülmesi de ayrıca tepki çekiyor. Geçen hafta başında Emek Sineması'nı işgal ederek gösteri yapan topluluk, bu gibi projelerle hükümetin, hayat tarzlarına sistemli şekilde müdahalede bulunduğuna inanıyor olmalı. "Küçük mevzilerde direnmezsek, daha büyükleri başımıza gelebilir" endişesi bâriz şekilde hissediliyor bu tepkilerde.

Mesele sadece tarihî çevreye karşı saygı ve koruma hassasiyeti çerçevesinde algılandığında kendimi protestocu çevrelerin yanında hissettiğimi söylemem gerekir; ayrıca bu hassasiyetin sadece tarihî eserlerle sınırlı kalmaması gerektiğini de ilave etmeliyiz. Şehir sâkinlerinin, içinde yaşadıkları şehre karşı duydukları sorumluluğu dile getirmelerinden daha tabii bir şey olamaz. Yadırgadığım husus, bu gibi hassasiyetlerin hemen politik ve hayat tarzıyla ilgili bir dayatma algısına dönüştürülmesidir. "Bu mekân bizim alışageldiğimiz hayat tarzının sembollerinden biridir" anlamına gelecek tepkiler, tepki sahiplerinin radikalleşmesine ve yalnızlaşmasına sebep oluyor.

Peki, hükümet veya İstanbul Belediyesi gerçekten belediyecilik araçlarını kullanarak birilerinin hayat tarzını dönüştürmeyi ve tek tipleştirmeyi amaçlıyor mu sorusuna serinkanlılıkla yaklaşalım; benim gözlediğim şeyler, bu gibi evham ve itirazları haklı çıkarmıyor. İstanbul, farklı ama birbiriyle tabii bağlantıları olan bölmelerde, farklı hayat tarzlarının yan yana, bazen iç içe yaşadığı çok zengin ve hareketli bir şehir. Gündelik hayat, farklı hayat tarzlarını çatıştırmıyor, yan yana akıp gitmelerine şahit oluyor. Elbette bu akış içinde belirli bir hayat tarzını savunanların sınırları içinde rahatladığı, dinlendiği, kendisini tazelediği ve yeniden hayata devam etmek için güç kazandığı özel akvaryumlar var. Alışveriş açısından Nişantaşı ile Mahmutpaşa, Kanyon ile Tahtakale aklıma ilk gelen farklı ve zıt karakter taşıyan mekân zenginliklerine örnek teşkil ederler. Beyoğlu'nun insanda hep acele etmek hissi uyandıran sürükleyici temposu beni hep tedirgin etmiştir ama orada kendini emîn ve rahat hisseden binlerce insanın varlığını tabii bulmama engel olmuyor; kezâ evleri dışında ancak herhangi bir AVM'de soluk alma imkânı bulan insanları şahsen yadırgıyor olmam, onları anlamama engel teşkil etmiyor.

İstanbul ve diğer büyük şehirlerimiz, küçük olumsuzluklara rağmen bütün heyeti itibariyle birlikte yaşamanın hayli olumlu örneklerini gösteriyorlar; bunun çok değerli sayılması gereken bir "Elde var bir" unsuru teşkil ettiğini düşünüyorum.

Büyük fotoğrafa baktığımda gördüğüm şey, üretim ve tüketim tarzlarımızın, herkesi biraz daha birbirine yaklaştırdığı merkezindedir. Muhafazakârlık, özellikle tüketim kültürü noktasında, teoride murad edilen yerden çok uzaklara doğru sürükleniyor; bundan ötürü hayıflanıyor değilim, tesbittir ve bu değişimin dahi öngörülmesi gerekiyordu. Toplumumuzun seküler unsurlarını bu konuda sağlıklı gözlem yapabilmekten alıkoyan faktör, geleneksel iktidar denklemlerinin artık işlememesi oldu. Sekülerlerimiz öfke ve isyan duygusu içinde bulunduğu için, her gelişmenin kendi zeminlerini oyduğu vehmiyle hareket ediyor, oysaki onlar da evriliyor ve toplumsal bir paydaşlığa doğru hareketleniyorlar. Sağlıklı gözlem yapabilmiş olsalar, aslında bu derece gergin ve vehham olmalarını gerektiren pek az şeyin varlığını hayretle görecekler.

Emek Sineması hakkında nutuk

Emek Sineması yıkılmamalıdır! Peki ne yapılmalıdır? Bina, hukukî açıdan yeni mâliklerinin mülkiyetinde. Âmiyâne tâbirle "elin malı" hükmündeki bir bina hakkında bir kısım sanatseverimiz şaşırtıcı, hatta tuhaf bir hassasiyet gösteriyorsa, nasıl bir çözüm bulunabilir bu meseleye?

Basit! "Her şey hukuk değildir. 'Bina satılmış, davayı kazanmışlar, önlerinde bir engel yok' yargısı büyük şehirler için geçerli bir gerekçe değildir. Hiç şüphesiz bunu önlemek Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yetkisini aşar, ancak başka çözümler de vardır! Hükümet ya da belediye burayı kamulaştırabilir, kamulaştırmalıdır da! Daha insaflı bir çözüm teklif edelim; devlet bu

binayı satın alabilir ve İstanbul halkına armağan edebilir. Sinema yerinde kalması şartıyla, kültür amaçlı başka mimarî çalışmalar yapılabilir. İstanbul'da rant uğruna o kadar çok tarihî bina yıkıldı ki, bari elimizde kalanların yıkılmaması için mücadele verelim."

Bunu ben söylemiyorum efendiler, kültür dünyasının duayeni Doğan Hızlan söylüyor. Aynen iştirak ediyorum: Emek Sineması yıkılmamalı, Doğan Bey'in işaret ettiği yolla kurtarılarak İstanbul halkına hediye edilmelidir.

-Sana ne üstad, senin için hiçbir mânâ ifade etmeyen, ömründe bir kere bile görmediğin, farkında bile olmadan belki birkaç kere önünden geçip gittiğin bir ticarî binâ için niçin kendini helâk ediyorsun, diye somurtabilecek bazı zevât için sebebini izah ediyorum.

Basit! Kudsî mekânlara saygı göstermek insanlığın icâbıdır da ondan.

Emek Sineması farzımuhâl benim için yaşlı bir ticarî binadır fakat onu sevenler açısından ne mânâ ifade ettiğini tayin hakkını kendimde görmem.

Anadolu'da dalına çaput bağlanan, adak dilenen, hattâ niyaza durulan ağaçlar vardır; böyle şeyler bâtıl itikaddır diye burun kıvırıp geçebilirsiniz, ancak "Hiayyt, hurafe ile mücadele ediyorum bre!" diyerek baltayı kapıp girişemezsiniz gövdesine gövdesine. Neyse odur! İnanmak zorunda değilsiniz fakat hürmet göstereceksiniz.

Diyeceksiniz ki, "Bakalım Emek Sineması'nı savunanlar, onu kutsal buluyorlar mı?" Efendiler, bunu kelimelerle ifâdede telâffuz sıkıntısı içinde olabilirler ancak serdedilen canhıraş gayret, bu mânânın tezâhürüdür. İnsaf olunsun…

Yıkmayınız efendiler Emek Sineması'nı, kalsın; hattâ devletleştirip Beyoğlu intelijansiyasına armağan edelim, binayı hangi maksatla kullanacaklarına da karışmayalım; hattâ, ihyâ olunup Beyoğlu intelijansiyasına hizmet vermeğe başladığı günden itibaren elektrik, su, havagazı, emlâk vergisi gibi mükellefiyetlerden de âzâde kalmasını haddim olmayarak arz ve teklif eylerim (Kifâyet-i müzâkere! Oylamaya geçelim sesleri!)

Vallahi dalga geçmiyorum, çok samimiyim. AK Parti hükûmeti, bilumum laikçi cemaatin hissiyat ve beklentilerini ciddiyetle kaale almalıdır. Taksim'de yürütülen yeni projelerin yüksek rant geliri vaadettiği âşikâr; eski Topçu Kışlası'nı yeniden yapmak, ticârî bakımdan şirin ve câzip görünebilir bazılarına; üçe beşe bakmayalım. Aslının yerini tutmaz ama, o inşaat çukuru da kapatılıp Gezi Parkı ihyâ olunsun derim ben.

İnsanların itikadlarını rencîde etmemek lâzımdır efendiler. Entelektüellerin de kendine göre inançları, mübârek günleri, hac mekânları, âyin ve ibâdet ritüelleri, azizleri, "Credo"ları vardır; "Bizim bildiğimize uymuyor!" diye yok sayamazsınız; bakınız tekrar edeyorum: Kimsenin kutsalına ilişmeyecek, kimseye neye nasıl inanacağını tarif etmeyeceksiniz; gerektiğinde, bu hadisede olduğu gibi, hukuk içinde kalarak hukukun etrafından dolaşacak, insanların inanç ve fikir hürriyetlerini rahatça ifade etmek için zemin hazırlayacaksınız!

Yıkmayınız efendiler, öylece kalsın lütfen!

Fena halde beyaz

Başbakan'ın Birleşmiş Milletler Orman Forumu'nda yaptığı konuşma güzeldi; tek kusuru lüzumundan fazla güzel olmasıydı. Siyaset adamlarının ağzından bilgece sözler duyulduğunda ister istemez, "Samimi olabilir mi?" diye huzursuzlanıyorum.

O güzel sözü hatırlayalım: Bir Kızılderili bilge demiş ki: "Bütün ağaçlar kesildiğinde, bütün sular kirlendiğinde, hava solunamaz hale geldiğinde işte o zaman paranın yenilebilir bir şey olmadığını anlayacaksınız."

Kızılderililer –Kamçatka yarımadası tarikiyle uzaktan akraba oluşumuzdan mı nedir?- yiğit ve onurlu bir halktı. Kısa ve hikmetli konuşurlardı. Yaşlı bir Wintu kadını bakın neler söylemiş vaktiyle: "Beyazlar hiçbir zaman toprağa ya da geyiklere ya da ayılara aldırmadılar. Biz Kızılderililer bir hayvanı öldürdüğümüzde onun bütün etini yiyoruz, kökleri, ev yaptığımızda küçük çukurlar açıyoruz. Çekirgeler için otları yaktığımızda hiçbir şeyi mahvetmiyoruz. Meşe palamutlarını ve fıstıkları sallayarak düşürüyoruz. Ağaçları baltalayıp devirmiyoruz, sadece kurumuş ağaçları kullanıyoruz; ama beyazlar toprağı deşiyor, ağaçları söküyor, her şeyi öldürüyorlar. Ağaç diyor ki, 'Yapma, acıyor, canımı yakma' ama onu baltalayıp kesiyorlar. Toprağın ruhu onlardan nefret ediyor. Kızılderililer asla bir şeyin canını yakmaz, ama beyazlar her şeye zarar veriyorlar. Kaya diyor ki, 'Yapma, canımı yakıyorsun' ama beyazlar hiç umursamıyor; oysa beyaz adamın ona dokunduğu her yer acıyor!"

Kızılderililer'in "beyazlar" tarafından alçakça katledilme hikâyelerini okurken kendimizi hep Kızılderili hissederiz fakat bu hissî beraberliğimizin riyâkâr çehresini görelim; tabiata ve insana karşı davranışımız hiç de "yerli" filan değil, fena halde beyaz! En iyimiz bile namazında-niyazında, kul hakkı yemekten ürken, zekâtını fazlasıyla veren, velâkin "medeniyet dediğimiz tek dişi kalmış canavar" mevzubahs olduğunda tüketim kültüründe asırların üzerinden sıçrayarak tabiata, tabii olana uçan tekme atmaktan çekinmeyen bir "beyaz" değil midir aynı zamanda?

Günün birinde bir "Türkiye halkları"ndan bir bilge'nin çürümek üzere olan kokuşmuş cesedi andıran şehirlerimizi yüksek bir tepeden seyrederek şöyle hayıflanacağını duyar gibiyim sanki:

-Bu kadar fazla otomobil yapıp satmanın çıkar yol olmadığını bilmez değildiniz, üretilen son otomobil üretim şeridinde bir öncekinin tamponuna dayanıp makineler yersizlikten durana kadar ürettiniz; yollar doldu, insanlar yürümeyi bile unuttukları için evlerine dönemediler ve asfalt yollar üzerinde birbirlerini yediler. Bu kadar çok sayıda yüksek bina inşa etmemek gerektiğini bile bile şehirlerinizi betondan karınca yuvalarına döndürdünüz. Tabiat suratınıza tükürüp nimetlerini sizden esirgediğinde asansörleriniz durdu, evleriniz susuzluktan

Kerbelâ'yı arattı, içinizde en şanslıları yaşlıları yüksek katlarda ölmeye terk edip yakınlardaki parkın plastik çimlerini kemirirken can verdi. Salgın hastalıklar lânet gibi çöktü üzerinize... On aylık hâmile develerin bile başıboş bırakıldığı kıyamet sahnesinde olduğu gibi analar evlâtlarını bile unuttuğunda paranın aslında yenilir bir şey olmadığını fark etmeniz size bir fayda vermedi!

Bu karamsar -ama pekâlâ gerçekçi- tasviri, daha vehham bir tabloyla iyice karartarak sözü bağlayalım. Franz Kafka'dan küçük bir fabl:

"Heyhat" dedi fare, "Dünya her gün biraz daha küçülüyor. Başlangıçta o kadar büyüktü ki korktum ve devamlı koştum, durdum ve nihayet sağda solda duvarlar görünce sevindim, fakat bu uzun duvarlar o kadar çabuk daraldı ki, şu anda son odadayım ve işte köşeye koşup girmek zorunda olduğum bir tuzak duruyor."

"Sen sadece yönünü değiştirmelisin" diyerek kedi onu yedi.

Recai Bey'le mülakat

Muhterem Recai Güllapdan'ın adresini bulmak hiç kolay olmadı. Şehrin ortalarına sığınmış, eski bir kuş kafesini andıran eski mahallelerinden birindeki, iki katlı, çıkmalı, kafesli ahşap evinin adresini herkeslerden sır gibi saklayan Recai Bey'in ketumluğu dillere destandır.

Bir müşterek tanıdığımız vesâtetiyle kendisiyle mülâkî olabilen ilk gazeteci olmak, doğrusu ürpertici bir duygu. Üstadla, evinin önündeki altı metrekarelik küçük avluda, henüz dalları filizlenmeye başlayan asma çardağının altında, günün önemli hadiselerini ve Türkiye'nin nasıl kurtarılabileceğini konuştuk. Sohbet esnasında Recai Bey bana, mangal kömürlü semaverinde çay ve refakatinde yufka ile çökelek ikram etmek lütfunda bulundu. İlk sual olarak, yufkayı nasıl temin ettiğini sordum.

-Nasıl temin edeyim evlâdım dedi, "Yufka dediğin nedir ki, oturdum açtım, şu gördüğün köşedeki sacta pişiriverdim. Canım isteyince benim için mesele değildir. Her türlü ev işi elimden gelir elhamdülillah!"

-Memleketin gidişatını nasıl görüyorsunuz efendim?

-Vallahi güzel evlâdım, tabii bunca işi Recai'siz çekip çevirmek kolay değil, hükûmet hayli müşkilât çekiyor olmalıdır. Binaenaleyh yine de hâl ve gidişâttan umumî hatlar itibariyle hoşnudum.

-Başvekil'le aranızın hani nasıl ifade etmeli, biraz şekerrenk olduğunu ileri süren çevreler var; efendim, nedir bu işin aslı?

Recai Bey, bu suale cevap vermeden önce yaka cebinden çıkardığı bir güderi parçası ile gözlüğünü uzun uzadıya silmek ihtiyacı hissetti. Bu sualden rahatsız olduğunu hissettim, “İsterseniz bu konuyu geçebiliriz” teklifime gülümsedi;

-Başvekil bizzat şahsen beni tanımaz, diye başladı. “Benim de onu görmüşlüğüm yoktur. Kendisini gıyâbında takdiyr edeyorum lâkin diyger cihetten kendisine bir miktar acıdığımı da ifade etmek isterim.” Sözün burasında kısa bir öksürükle sesini temizleyerek devam etti: “Acıyorum çünki, omuzlarında azim bir yük vardır ve bunca sıkleti paylaşacak âkıl, müdebbir, sohbet ehli ve dürbînî nazar sahibi bir vezîri yoktur. Gerçi etrafında mütehassıs takımından bir bölük dolusu dânişmendi yok değildir; ondan bahsetmeyorum; buhranlı zemanlarda ona yeni istikaametler vazedecek, gönül açacak, keder giderecek, safâbahş bir gönül ayinesinden bahsedeyorum. Tilevizyon ekranından onu umumiyetle gergin ve asabî görüp üzülüyorum. Kâşki ara-sıra oğrayıp çayımı, çorbamı içse idi fekat sakın ola mülâkatın bu kısmını yazmayınız, zira yanlış tefehhüm olunur, Recai Bey kendisü içün vaziyfe isteyor yollu güftügûlar çıkar...

-Sizin siyâsetten uzak durduğunuzu biliyoruz fakat aynı zamanda Türkiye’nin ve dünyanın ünlü siyaset adamlarıyla gayet yoğun irtibatlarınız olduğu da mâlum?

-Geçelim efendim geçelim, derken yüzünde umur görmüş insanların mutmain tebessümü dolaştı; “Devlet adamlarına karîn olmak eyi bir şey değildir, vaktiyle genç ve dinç idim, hevesim var idi, ne var ki zamanla siyâsetten teneffürüm ziyâdeleşti. Ha, siyâset mübarek bir iştir, her iki dünya içün büyük imtihan vesiylesidir fekat aynı zemanda aklı başında bir insanın kendisü içün taleb etmemesi gerektiği derecede ağır mesuliyeti mucibdir. Çok şükür bu gibi külfetlerden berîyim epeydir. Memleketin sulh ve selâmeti içün dua ve niyazla meşgulüm.”

-Sulh ve selâmet deyince, şu mâlum barış görüşmelerini hatırladım; bu hususta aceba bizi bir mıkdar tenvîr buyurur musunuz acaba?

-Hayırlı bir teşebbüs, inşallah sapa yollara varmadan, ardından başkaca bir niyet veya hesab çıkmadan üstesinden gelinir velâkin şu başkanlık sistemi ve federasyon neviinden şaibeler zihnimizi bulandırayor...

-Niçin efendim, başkanlık tek başına kötü bir şey mi, federasyon da netice itibariyle bir yönetim tarzı değil midir?

Recai Bey, bu sözüm üzerine öyle bir celâllendi ki, artık kovulacağımı zannettim. Elini sanki vuracakmış gibi havaya kaldırdıktan sonra başına götürüp takkesini havalandırmakla iktifa etti.

-Evlâdım, ben şahsan bunları vaktiyle bizzat tahrir ettim, söyledim. En iyi siyasi usûl padişahlıktır fekat Recai gibi padişah bulmak kaydıyla diye ilâve ettim. Recai gibi padişahı

nerden bulur bu millet evlâdım? Açub bakınız fıkıh kitablarını, saltanat içün sıralanan bütün meziyetler kimde, hangi şahısta temerküz etmiştir görünüz. Çocuk oyuncağı değildir...

-Efendim sözünüzü balla kestiğim için lütfen affediniz; tam da bu mevzu ile ilgili bir gelişme oldu bugünlerde...

-Hayırdır, ne oldu ki benim haberim olmamış?

-Şöyle efendim: Sultan II. Abdülhamid Han'ın 4. nesil torunlarından bir delikanlı siyasete atılacağını beyan etti geçenlerde. Demiş ki: "Bu işler nasib kısmet işidir; tabii ki milletvekilliği değil fekat belki başbakanlık, cumhurbaşkanlığı gibi yüksek bir yerden teklif gelirse katılmak isteriz." Siz bu beyanı nasıl değerlendirirsiniz efendim?

-Şimdi, sâkin olalım, teennî ile bakalım şu mes'eleye; elbette bu delikanlının da herkes gibi siyasete girmek hakkı mevcut, lakin daha ilk günden dedesinin atasının ismi sâyesine girerek siyaset idmanına girişmelerini müsaade buyurur iseniz tebessümle geçiştiririm şahsan ben bizzat kendim olaraktan.

-Niçin efendim, padişah torunu olmak suç mu?

-Suç değil çocuğum, niçin suç olsun lâkin meziyet de değildir evleviyetle. Bizim ahali biraz safderundur; padişahlarında yedi evliya kuvveti görmek ister ve görür de. O makamların boş olmadığını, tahtı doldurmak için ehl-i kerâmetten bulunmak lâzım geldiğini zanneder. Halbuki bu işlerde kerâmet değil dirâyet esastır. Gerçi içlerinde böylesi de var idi fekat ekser itibariyle hanedan aileleri, Osmanlı devrinin en alafranga bünyeli ailesi idiler. Resmen alafranga! Ahali tam aksini zanneder oysa ki, bütün Frenk âdetleri memlekete evvelâ saray kapısından duhûl etmiştir!

-Ama torun efendi öyle değil; diyor ki, "Osmanlı'nın âhının bu memleket üzerinden kalkması için Ayasofya'nın açılması ve Vahideddin Han'ın mezarının Türkiye'ye getirilmesi lâzım..."

Recai Bey, yine acı acı tebessüm etti, "Vaziyet anlaşılmıştır" diye mırıldanıp ayağa kalktı; mülakat sona ermişti galiba. Beni kapıya doğru selâmetlerken bir an durdu;

-Evlâdım dedi, "Başta bizzat kendim olmak üzere kimseleri beğenmemek gibi bir kötü huyum vardır; bu muvacehede sözüm kulağına küpe olsun, bu memleket için en eyisi yine de cumhurî idaredir. Hâl-i hâzırdaki siyâsi usûl ile bakınız ne bâdireler atlattık on sene zarfında. İnsanları, eneiyyetleri ile baş başa bırakmamak lâzım, insanoğlu çiğ süt emmiştir; murakabesiz kalınca muvazeneden çıkar. Herkes bizzat ben kendi şahsım olarak bir Recai olamaz. Kaarîlerine benden selam söyle, dere geçerken at değiştirmesinler, mâceraya tevessül etmesinler, sistemi kurcalayacaklarına şöyle adam gibi bir esas teşkilat kanunu yaparak millet ile devleti sulh etsinler kâfidir! Var git Allah selâmet versin cümlenize...

Karavana!

Âkıl insanlar, çözüm sürecinin halkla ilişkiler dalı, bir nevi magazin çalışması. Magazin derken aşağılayıcı, değer düşürücü bir mânâdan ziyâde meselenin tatlı ve mûnis bir çerçevede topluma tanıtılmasını, arzını kasdediyorum.

Lâzımdır, süreçle birlikte bu projeyi de desteklemek gerekir. Âkıl insanlar bir arabulucu heyeti değil; hükümetin kendilerine söylediklerinden fazlasını telâffuz etme hakları yok; dolayısıyla âkıl insanlar üzerinden hükümeti tahkire yeltenmek, siyasetin çaresizlik boyutu.

Magazin tarzında, büyük çoğunluğa hitab eden bir şekilde halka seslenmenin propaganda değeri farkedilmiş olmalıdır ki, esasen kendisini "Arabesk mektebi"nin "Ferdici" sınıfından, cerbezeli bir Ferdi Tayfur hayranı olarak tanıdığımız bir muhalefet lideri, yine aynı üslûpla heyetin sanatçı üyelerine ekşi bir lisanla verip veriştirdi. Halkla ilişkiler açısından taktik doğruydu ama nezaketle hatırlatmak isterim ki, metin kötüydü. Yeşilçam perdesinde herkesin onda kendi bacısını, ablasını gördüğü, "İyi kadın" tipini tam 50 yıldan beri başarıyla canlandıran Hülya Koçyiğit'i eleştirirken tercih ettiği, "Bu hanımefendi çözümü mü, yoksa filmlerindeki sahneleri mi anlatacaktır?" cümlesinin imâ ettiği mânâyı bu toplum kabul etmez, gönlü elvermez. Yanlış hedefe, kötü bir cümleyle yapılan bu isâbetsiz atış karavanadır. Kezâ Lâle Mansur'u "enteresan filmler" çevirmek, Yılmaz Erdoğan'ı Feriştah Yenge üzerinden yaralamak, Kadir İnanır'ı "Tatar Ramazanlık"ın hakkını vermemekle suçlamak, birbirinden berbat halkla ilişkiler çalışmalarıdır ve bu derece berbat imâları aynı A4 sayfası üzerinde biraraya getirmeyi başaran metin yazarı bir hayli zaman dinlendirilmeye müstehak gibi görünmektedir.

Orhan Gencebay'ı kasden kurulan, "Sadece şarkılarıyla bilinen Sayın Gencebay, neden bahsedecek, sadece dil yarasıyla mı durumu kurtaracaktır?" cümlesi ise ayrıca değerlendirmeyi hak edecek kadar vahim derecede müzikolojik sığlıkla mâlul görünüyor. "Sadece şarkılarıyla bilinen" ibâresinden ne anlamak gerektiğini bilmiyorum; belki de vaktiyle imkânı varken niçin iktisat doktorası yapmadığı veya boş zamanlarında niçin halk eğitimin trikotaj kurslarına katılmadığı gibi haklı eleştiriler ihtivâ etmektedir bu cümle; ne var ki Orhan Gencebay, sadece bilinen besteleriyle hitab ettiği topluma borcunu fazlasıyla ödemiş, üstelik alacaklı duruma geçmiş bir sanatçıdır. Türk musikisinde 60'lı yıllardan başlayarak yeni bir çığır açtı, milli kültürümüze lâfla değil, birbirinden değerli ve kalıcı besteler üreterek büyük katkıda bulundu; "Baba"dır. Siyâsi görüşünü beğenmeyebilirsiniz; bu size Gencebay'ın sanatına ve bestekârlık vasfına dil uzatma hakkını vermez.

Magazin diliyle proje tanıtmanın da ona muhalefet etmenin de hoş görülebilir bir tarafı var, elbette "latif" kalmak kaydıyla. Toplumun sevdiği, sanatçılara sırf çözüme aktif destek verdikleri için hiç de nâzenin olmayan bir dille eleştirenlerden onlar gibi sanat yapmalarını, film çevirmelerini, senaryo yazmalarını, beste yapmalarını, te'lif eser vücuda getirmelerini

beklemek haksızlık olur ama en azından şu mâsum soruya âkıl bir cevap vermelerini isteyebiliriz:

'Böyle barış olmaz, ülkeyi karpuz gibi bölüyorsunuz' anafikriyle süreci eleştirme hakkınıza saygı duymamız için en azından sizin çözüm için nasıl bir usul teklif ettiğinizi bilmek isterdik. O zaman eleştirileriniz daha inandırıcı olurdu. Orhan Baba gibi beste yapamayacağınız, Yılmaz Erdoğan gibi senaryo yazamayacağınız, Hülya Koçyiğit gibi çok başarılı bir sanatçılık kariyeri yapamayacağınız mâlum; öyleyse soruyu en iyi çalıştığınız yerden soralım: Bir siyâsetçi olarak "çözüm" için karihânızda saklayıp da kimselere çıtlatmadığınız fikir nedir Allah aşkına?

"Dil Yarası" böyle bir şeydir; anladınız siz onu... t.alkan@zaman.com.tr

Kutlu Doğum'un hatırlattıkları

"Efendimiz", bundan 1442 sene önce bugünlerde doğumu ile dünyayı şereflendirdi.

Milâdî 571 senesi Nisan ayının son üçte birlik faslına denk düşen 12. Rebiülevvel Pazartesi gününü içine alan hafta, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hayırlı bir gelenek ihdâs olunarak Kutlu Doğum Haftası olarak kutlanıyor.

Böyle güzel ve hayırlı hadiseyi vesile kılarak bir başka konuyu hatırlatmak belki yakışıksız kaçacak ama unutulmamalı diye düşünüyorum; bundan 6 sene önce 27 Nisan'da Genelkurmay sitesinde yayımlanan meşhur bildiride, Kutlu Doğum Haftası dolayısıyla yapılan bazı faaliyetlerden "Cumhuriyet karşıtı" eylem diye bahsolunuyordu. 7 Mayıs 2007 tarihli Radikal'de yayımlanan bir haber, dönemin ruhunu aksettirmesi bakımından bir kere daha hatırlanmaya değer:

"Genelkurmay Başkanlığı'nın 27 Nisan bildirisiyle tepki gösterdiği 'Kutlu Doğum Haftası' etkinliklerinin bir benzeri Haydarpaşa Lisesi'nde yapıldı" cümlesiyle başlayan haber şöyle devam ediyordu: "Sevgi Eğitim ve Yardımlaşma Derneği'nin düzenlediği etkinliğe yaklaşık 250 kişi katıldı. Etkinlik Genelkurmay bildirisinde yer alan ve büyük tartışmalara neden olan örneklerdeki gibi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir kurumun çatısı altında yapıldı. SEVYAD'ın etkinliği 'Haydarpaşa Lisesi Kültür Merkezi' binasında önceki gün saat 20.30'da başladı. Kutlu Doğum Haftası kutlaması için gelenler önce Haydarpaşa Lisesi Kültür Merkezi'nin içindeki mescitte namaz kıldı. Davetliler daha sonra salondaki koltuklarda yerlerini aldılar.

Harem-selamlık düzende erkekler sol taraftaki koltuklara, kadınlar ise sağ taraftaki koltuklara oturdu. Harem-selamlık düzen alındıktan sonra barkovizyonda iki sene önce kurulan derneğin faaliyetleri gösterildi. Etkinliğe katılanların çoğu, çocuklarıyla birlikte gelmişti..."

Haberde ve dolayısıyla Genelkurmay bildirisinde mâkul sayılması gereken en önemli tenkid, kutlamanın bir devlet okulu binası içinde yapılmış olmasıydı ama töreni izleyen muhabirin, ne kadar “ihbarcı” bir hâletle olayı –biraz da ballandırarak- hikâye ediş tarzı gözden kaçmıyor.

Kutlama gecesini tertip edenlerin bu inceliğe, o tarih itibariyle dikkat edilmemiş olması üzücüdür. Bu memlekette Efendimiz’i anmak, kutlu velâdetini hatırlamak ve onun vasıtasıyla getirdiği haberle yeniden hayat bulmak için yer mi bulunmazdı?

Bu vesileyle yeniden hatırlamalıyız ki Müslümanlar sadece siyasette, ticarette değil, hayatın her ânında; sokakta yürürken, alışveriş ederken, otomobil kullanırken, hatta tek başına olduklarında bile taşıdıkları ağır temsil görevinin sorumluluğunu duymak ve bu sorumluluğa yaraşır bir vakar ile davranmak zorundadır.

Efendimiz’i anmanın bir yolu da şüphesiz, böyle hayırlı kutlama vesileleriyle onu tanımaya, daha çok sevmeye gayret göstermektir fakat onun değil dinin büyük meselelerinde, gündelik hayatın en sıradan ayrıntısında bile gösterdiği örneği taklid etmek ve tabiatımızdan bir parça hâline getirmek çok daha faydalı bir yâd ediş biçimidir.

O, dünyaya güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderilmişti; bu cümleyi herkes bilir fakat içini ne yazık ki lâyıkıyla doldurmak ve anlamaktan uzak bulunuyoruz. Kendine Müslümanlık sıfatı ve kimliği yakıştıran her insan, günün her ânında sadece kendisini değil, Efendimiz’i de temsil ettiğini öğrenmeli, bilmeli. Kutlu Doğum Haftası, en azından ve hiç olmazsa Müslümanların bir hafta boyunca onun güzel hasletlerini, nezaketini, yardımseverliğini, dirayetini, merhametini, dinine sadakatini, ahdine vefâsını, emânet ehli oluşunu, yalandan Şeytandan kaçarcasına kaçınmasını, fukaraya alâkasını, cömertiğini, temizlik ve sadelikte ısrar üzerine kurduğu şıklığını, teemmülünü, tefekkürünü, hâsılı en az bunlardan birini bir tiyatro sanatçısıymış gibi taklid ettikleri bir tazelenme, bir arınma zamanı olmalı.

Büyük meselelerle küçük şeyleri gündelik hayatta önem sırasına koymanın mantığı olabilir; dinde, dinî temsilde böyle bir hakkımızın olmadığını söyleyebiliriz.

Onu sevmek ve ona ittibâ etmek, hâlini kuşanmak, ahlâkını bürünmek ve hadiseleri karşılayan bakış açısını, problem çözme tarzını taklit etmekle bir kat daha ziynetlenecektir.

‘Saçmalama hakkı’ anayasaya konulmalıdır

Fazıl Say konusu fena halde kabak tadı verdi, yeni tâbirle “daral geldi”.Futbol takımlarında bazen, vaktiyle iyi top oynayan fakat artık koşmaya mecali kalmamış iyi bir 10 numara bulunur.

Geride kalan on oyuncu, 10 numaranın gül hatırı için ekstradan koşmak, onun açığını kapatmak zorunda kalırlar hani. Fazıl Say da işte bu çerçevede milletin idare etmek durumunda olduğu bir sanatçıdır ve biz bu sanatçının siyasi nitelikli mesajlarına gülüp

geçmek, duymamış gibi yapmak yerine adamı mahkemeye verip mahkûm ettirdik. Vallahi aşkolsun!

Benzetmek gibi olmasın; her şehrin vaktiyle birkaç delisi vardı ve onları bir şekilde idare ederdi ahali. Önce kızdırılıp zıvanadan çıkartırlar, bile isteye yedi geçmişlerine bir güzel sinkaf ettirdikten sonra gönlünü alıp cebine harçlık koyarak yakasını bırakırlardı. Şehrin mecnûnu ile alay edip zıvanadan çıkarmakta insanlık nâmına utanılması gereken bir durum vardır fakat onca insanın bir divâneyi bir şekilde hâlâ arasında barındırması da hoş bir nüktedir. Bu nükteleri artık anlamaz olduk; yaşlıları bakımevine, sahipsiz çocukları yetiştirme yurduna, divâneleri hastane koğuşlarına kapatarak sosyal devletin ömrüne dua ediyoruz. "Deli, mecnûn, divâne" sıfatları ağır olur Fazıl Say için; en mâkul tabir, "Mahallenin asabi delikanlısı" olsa gerektir. Piyanosunun başına geçtiğinde erişemediğimiz irtifâlardan sesler derleyen bu asabi çocuk, sıra memleket meselelerine geldiğinde çileden çıkmakta, ağzını bir güzel bozmaktadır.

Benim için mahzuru yok; isterdim ki heyet-i hâkime de, "Yav, bu çocuğun dellenmelerini ciddiye almayalım, büyütecek bir şey yok" diye düşünsün; lâkin hukuk enteresan bir sistemdir; "zâhire göre hükmetmek" zorunda sayarlar kendilerini. Birisi üşenmeyip usulüne uygun dava açmış. Mahkemenin verdiği hüküm, 10 aylık hapis ve erteleme. Öyle bir ceza ki "mahkûm"u vezir ediyor da, koca Türkiye'nin kamu cihazı ve bütün cemiyet, sanki Giordano Bruno'yu çatır çatır yakan Engizisyon mahkemesi gibi hicâbından eziliyor. Adam nâdim filan da değil bu arada: "Mahkeme sonucu çıkan karar için yurdum adına çok üzgünüm. İfade özgürlüğü açısından hayal kırıklığına uğradım. Hiçbir suçum olmamasına rağmen ceza almış bulunmam şahsımdan çok, Türkiye'deki ifade ve inanç özgürlüğü adına kaygı vericidir." Breh breh… Bu kadar iri lâflar etmesini pek doğru bulmuyorum ama yine de ceza kesilmesi gerekmezdi bana göre. Diyeceksiniz ki, "Adamın savurduğu lâfı duydun mu sen: 'Bilmem fark ettiniz mi nerde ya...k, adi, magazinci, hırsız, şaklaban varsa hepsi Allahçı. Bu bir paradoks mu?' demeyi biliyor ama!" Başkalarını bilmem; böyle lâfları da, söyleyenleri de ciddiye alasım gelmiyor. Bunlar "ukde" kırığı sözlerdir. Kezâ ateist olduğunu gururla ifâde eden birinin, önüne gelene "dindar" diye bulaşmak yerine dakika başı salâvat getirmesini beklemeyiz elbette!

"Ee, hoca, adam dinimize dahleyledi, Yarabbi şükür mü diyelim yani?" diye köpüreceklere önemle hatırlatmak isterim ki, hukukta cezai ehliyet diye bir kavram vardır. Eskiden bu duruma, "farîk-i mümeyyizlik", yani işlediği suçun mânâ ve neticesini kavrayabilme kabiliyeti denirdi. Müşarünileyhin sözlerinde din namına ciddiye alınıp öfke duymayı gerektirecek aklî bir kesafet bulunmuyor ki tenezzülen celâlleniverelim!

CHP dururken mahkemelere akıl vermek haddim değil lâkin efendiler mevcut ceza hukukumuza "saçmalama hakkı" diye yeni bir kavram yerleştirmekte büyük faide vardır; hatta yeni anayasanın haklar kısmına dercedilirse isabet olur. Ülkeme nâçizâne bir tuhfem

olsun. Mahkemeler tırı-vırı işlerle meşgul olmadıkları gibi düşünce hürriyetine de bu menfezden vâsî bir imkân aralanacaktır. t.alkan@zaman.com.tr

Rant ya hû!..

İstanbulluların, Boğaz sahilinde kimseye müdâna etmeksizin oturup dinlenebileceği pek az yer var; bunlardan biri Paşalimanı Parkı. Parkta şu günlerde bazı kazı çalışmaları yapılıyor. Radyolojik usulle yapılan zemin etüdünde Serasker Hüseyin Avni Paşa ve Arapzâde yalılarına ait temeller bulunmuş. İBB, arsa mülkiyeti belediyeye ait bu iki yalıyı ihyâ etmek için tâ 2011'de harekete geçmiş bulunuyor. Maksat, yok olmuş kültür varlıklarımızı yeniden İstanbul'a kazandırmak!

Fikir kâğıt üzerinde fena görünmüyor, yapılan iş, "Yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması hakkında"ki 5366 sayılı kanuna ve ona rabten yayınlanan yönetmeliğe uygun; fakat itirazlar, tereddüdler var; meselâ sanat ve şehir tarihçisi Süleyman Faruk Göncüoğlu diyor ki: "Boğaz'ın iki yakasında yol açılması için vaktiyle pek çok yalı, köşk, mezarlık, cami, hamam yapısı ve sarnıç yıktırılmıştır ve bunların yerleri bugün, yolun tam üstüne denk gelmektedir. Aynı şey Millet, Vatan caddeleri ile Atatürk Bulvarı için de geçerli. Halen İBB binasının olduğu yerde önceden Ebul Fazl Medresesi ile tarihî Saraçhane Karakolu binası bulunmaktaydı. Şehrin ana trafik akışını sağlayan bu caddeler üzerinde vaktiyle yıktırılmış olan yapıların ihyâsı veya İBB binasını yıkıp yerine Ebul Fazl Medresesi'ni yapmakla Paşalimanı Parkı'na iki yalı dikmenin farkı yoktur."

Mantıklı bir eleştiri bu bence. Boğaz'ın her iki sahilinde veya eski İstanbul'un herhangi bir yerinde 'radyolojik' araştırma yapılsa, nice yalının, tarihî eserin kalıntısı bulunur. İstanbul, görüntü hâfızası -nisbeten- en iyi korunmuş şehir; o binaların fotoğraflarına da erişilir. Sadece Pervititch'in çizdiği paftalardan hareketle bile binlerce tarihî binanın kadastral değerlerini tesbit etmek işten bile değil. Mesele, hangi yâdigârın öncelik kazanacağı ile birlikte kamu yararının önde tutulacağı.

Diyelim Arapzâde ve Hüseyin Avni Paşa yalıları ihyâ edildi; yalıların eski mevkii bugün kullanılan yolun üzerinde. Mevcut yol zaten kifâyetsizken yeni yol açmak için, şu anda civarda yeşil saha statüsündeki bir holdinge ait imara kapalı araziyi kullanmaktan başka çare yok. Peki, kenarından yol geçince imara kapalı bir arazi kısmen imara açılır mı? Mevzuatta bu muamma ile ilgili illâ ki bir çözüm vardır; yeter ki tarihi ihyâ edelim!

Kamu yararı konusuna gelince: Yalıları ihyâ ettik, kanunun öngördüğü, "yaşatılarak kullanmak" şartı nasıl yerine getirilecek? Artık park niteliğini kaybettiğine göre yalılar bir işletmeye kiraya verilecek, halkımız da eskiden beş kuruş vermeden, kimseye eyvallah etmeden Boğaz sefası yapabildiği yerde artık 'bi zahmet' pamuk elini cebe atacak.

"Tarihî dokunun ihyâ olunduğu yerde kamu yararının esâmesi okunur mu bre nâdân?" diyenler olur, "Yerine gökdelen dikilseydi daha mı iyi olacaktı, bak ecdâd yâdigârı ayağa kaldırılıyor, alkışlayacağına bıdı bıdı yapmak ayıptır ayıp!" diyenler olur. Görüş meselesidir, belki de onlar doğru düşünüyordur. Kaldı ki şu köşecikte yazıp çizdiklerimiz, basit bir itiraz kaydı mesâbesesindedir; eskiler böyle hâller için, "Varâk-ı mihr u vefâyı kim okur, kim dinler?" derlerdi. Kaale bile alınmaz, projeler 'tutkuyla' hayata geçirilir, hemen civarlarında yeni rant havzaları teşekkül eder. Benim gibi bednamlar da ekşidiği ile kalır.

Çamlıca'ya cami meselesine de tıpkı buna benzer ve saftirik bir bakış açısıyla itiraz etmiştim vaktiyle. Dediler ki, "Sen çok safsın, işin farkında değilsin; cami bir öncü proje. Cami ayağa kalkınca civarındaki imara kapalı mıntıkada kısmî imar müsaadeleri verilecek." Hiç inanmadım, garanti iftiradır!

Ne çektin be İstanbul!

Eğlenceli yazı

Altı sene önce üç aşağı-beş yukarı tam da bugünlerde, o âna kadar hiçbirimizin varlığını bile bilmediği Genelkurmay'ın internet sitesinde bir basın açıklaması yayınlandı; bildiri gece saat 23 sularında web sitesine konulduğu için çoğumuz farkına varmadık; gümbürtü ertesi sabah koptu.

Genelkurmay kısaca şunları söylüyordu: "23 Nisan öncesinde yurdun bazı yerlerinde laiklik aleyhtarı ve din bezirganlığı olarak nitelenebilecek olaylar vuku bulmuştur; bu gelişmeler vahimdir ama TSK, kanunların kendine verdiği görev ve yetkileri kullanmaktan çekinmeyecektir, çünkü bu vahim hadiseler, cumhuriyet rejimine sözde değil özde bağlı olmak ilkesiyle çelişmektedir."

Bildiri burada noktalansa pek gürültü çıkarmayacaktı, zira TSK'nın anlamlı günler vesilesiyle laikliğin tehlikede olduğu yolundaki bildirilerine kamuoyu bir hayli alışmıştı; ne var ki Genelkurmay, laiklik hâmiliği yapmakla yetinmemiş, o günlerde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimi meselesini de laikliğe bağlamıştı. Askerler bu konuyla ilgili "olumsuz yorumların" karşısındaydı ve gerektiğinde tavrını açık ve net şekilde koyacağından kimse şüphe etmemeliydi.

Bildirideki şu cümle de dikkat çekiciydi: "Özetle, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün, 'Ne mutlu Türk'üm diyene!' anlayışına karşı çıkan herkes Türkiye Cumhuriyeti'nin düşmanıdır ve öyle kalacaktır."

Genelkurmay'ı bu derece asabileştiren gelişme, yeni cumhurbaşkanını seçmekte hükümetin kendi içinden çıkaracağı bir aday üzerinde ısrarlı oluşuydu; bardağı taşıran damla buydu.

Ertesi sabah hükümet, o güne kadar daha önce hiç yapılmamış bir şey yaptı, sözcüsünün ağzından şu cümleyi kurarak "bir ilk"e imza attı: "Genelkurmay Başkanlığı, hükümetin emrinde, görevleri Anayasa ve ilgili yasalarla tayin edilmiş bir kurumdur. Anayasamıza göre, Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakan'a karşı sorumludur."

Açıklama uzundu ama can alıcı cümle böyleydi. Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir hükümet, ordunun görüşüne karşı çıkıyor ve bununla da yetinmeyerek, "Siz Başbakan'a karşı sorumlu bir kurumu temsil ediyorsunuz; saygıyla kendinize geliniz!" diyordu kibarca!

O gün, Cumhuriyet tarihinde bir dönemeçti; o günden beri yakın tarihimiz bambaşka bir mecrâda akıp gidiyor.

Konulduğu web sitesinden 4 ay sonra kaldırılan bu bildiri yayınlandıktan sonra basının tanınmış isimleri "e-muhtıra" ile ilgili görüşlerini açıkladılar; bu görüşlerden bazılarını bir internet sitesinden iktibas ederek aşağıda dikkatlerinize sunuyorum. Her yılın 26 Nisan'ında bu satırları bir kere daha okumanın zihin açıcı etkiler yaptığına inanıyorum. Şöyle:

CHP Sözcüsü Mustafa Özyürek (NTV'ye telefonla bağlanarak): "Tabii bu bir muhtıradır. Hükümetin bunun gereğini yerine getirmesi gerekir."

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen (Muhtıradan bir gün sonra): "Genelkurmay'ın tesbitleri bizim tesbitlerimizden farklı değildir. Altına imzamızı atarız. 'Ne mutlu Türk'üm diyene' sözünü kimse küçümseyemez ve bunu küçümseyenleri devletin düşmanı sayarız. Türkiye'yi Atatürk düşmanlarına teslim etmeyeceğiz."

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal: "Bu tablonun değişeceğini meydanlar gösterdi. Müdahaleye uğrayan yönetimlere halk sahip çıkmadı. Halkımız devlet organlarıyla çatışanlara sahip çıkmaz. Bu ortamda mağduriyet yok, dayatma var. Anayasa Mahkemesi 367 kararını onaylamazsa ülke çatışmaya gider."

Nur Serter (Muhtıradan bir gün sonra): "Genelkurmay Başkanı'na "memur" diyen bir zihniyete karşı Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önünde, şanlı ordumuzun önünde saygıyla eğiliyoruz. Türk ordusu çok yaşa. Türk ordusu, 27 Nisan'da bizim sesimizi duymuş, bizim sesimize sahip çıkmış, demokrasiye sahip çıkmıştır. 27 Nisan'da Türkiye Cumhuriyeti'nin gerçek iradesine sahip çıkmıştır."

Oktay Ekşi (Hürriyet): "Bu. adı konulmamış bir muhtıradır. Genelkurmay Başkanı'nın sözleri gayet açık, eğer demokrasinin kavram ve kuramlarını kullanarak bu cumhuriyetin laik karakterini tahrip etmek, onu yıkmak istiyorsanız biz buna müsaade etmeyiz diyor."

Tufan Türenç (Hürriyet): "Tabii ki bu bir muhtıradır. Bu muhtıranın özü AKP'nin çıkardığı cumhurbaşkanı adayına Türk Silahlı Kuvvetleri'nin karşı olduğunu açıklıyor."

Ertuğrul Özkök (Hürriyet): “Demokrasi kaygısıyla, sadece askeri eleştirmek, ne adil, ne yararlı, ne de sonuç verici bir girişim olacaktır; çünkü o bildiride savunulan görüşler, toplumun önemli bir bölümü tarafından paylaşılmaktadır.”

Yılmaz Özdil (Sabah): “Hâlâ deniyor ki, bundan sonraki adım ne olur? Bundan sonraki adım, tank olur. Gücüm var diye dayatırsan, gücü olan sana dayatır.”

(Hıncal Uluç): “Ordu sonuna kadar bekledi.. Gerekli uyarıları en demokratik şekilde yaparak, ‘Sözde değil, özde' diyerek bekledi.”

Ural Akbulut (Eski ODTÜ Rektörü): “Bu ikinci 28 Şubat'tır, TSK her şeye rağmen soğukkanlı davranmıştır.”

Ece Temelkuran (Milliyet): “Genelkur-may'ın açıklamasıyla mitinglerin daha da coşmuş olması bu mitingleri otomatik olarak militarist yapmaz.”

Fikret Bila (Milliyet): “TSK, türbanın ve temsil ettiği zihniyetin Çankaya'ya çıkmasına karşı ilkesel bir duruş sergilemiştir.”

Ahmet Hakan (Hürriyet): “Muhtıraya karşıyız' diyeceğiz ve ötesini söyleyemeyecek miyiz? Ben ötesini de söylerim arkadaş.”

Nuray Mert (Radikal): “Şimdi Genelkurmay bildirisini öne çıkarıp, bu fetihçi zihniyetin arkasında durmak istemiyorum.”

Emekli Orgeneral Tuncer Kılınç: “Kamuoyuna bilgi veriliyor ve bunların gereği yapılmazsa istenmeyen şeylerin olabileceği mesajı verilmek isteniyor.”

Hemen ve önemle belirtmeliyim ki, pek çok internet sitesinde yer alan bu görüşleri, “Vay canına, neler de söylemişler” demek ve dedirtmek için iktibas etmedim. Demokratik kıstaslar içinde ifade olunduktan sonra bana ters gelen fikirlerin bile serbestçe söylenmesinden yanayım; kaldı ki yukarıdaki görüş sahiplerinin pek çoğu, yanılmıyorsam bugün de farklı şekilde düşünmüyor, görüşlerini koruyorlar. Ezcümle, bu görüşleri ayıplamıyorum ama kesinlikle katılmadığımı daha o günlerde şöyle dile getirmiştim (30 Nisan 2007, Zaman):

“Ordu yöneticilerinin kendilerinden başka neredeyse herkesi laiklik ve cumhuriyet düşmanı sayan nobran tavırları izzetinefsimi incitiyor; bizleri devletin temel değerlerine muhabbet ve sadakat gösterisinde bulunmaya itmesi gururumu rencide ediyor. Rütbesi ne olursa olsun, herhangi bir üniformalı bürokratın, kendini daha işin başında benden daha yurtsever saymasını kabul etmiyorum. O yüzden bu müdahaleyi fikrî hürriyetime, siyaset felsefeme, dünya görüşüme karşı yöneltilmiş bir nobranlık sayıyor ve protesto ediyorum.”

“Pazar yazısı dediğin eğlendirici olur, ben hiç eğlenmedim ama” diye düşünenleri de bu arada protesto ettiğimi belirtmek isterim; bir filozof buyurmuş ki, “Nelere güldüğünüz sizi tarif eder!”

Hadi bakalım, çıkın işin içinden şimdi…

Gözlük!

Gözlüğü icad eden o adama, milyonlarca insan gibi ben de minnet borçluyum. Belli bir yaştan sonra göz merceğinin yakın ve uzak mesafedeki şeyleri algılamak için büzülüp şişme özelliğini kaybettiğini ve bu yüzden her dört kişiden birinin miyop olduğunu teorik açıdan biliyordum; şimdi bizzat yaşıyorum. Yakın gözlüğümü her kullanışımda bulanık nesnelerin netleştiğini, harflerin okunur hale geldiğini görünce hayranlıkla karışık bir sevince kapılıyorum; her defasında işe yarıyor!

Kimdi o adam? Böyle şeyleri merak eden birisi (Alberto Manguel, Okumanın Tarihi, Çev: Füsun Elioğlu, YKY, İst., 2010, s. 339), hâdisenin izini 1306 yılına kadar geriye götürmeyi başarmış. Kilisedeki kürsüsünden cemaatine hitab eden Pisa’lı rahip Giordano de Rivalto, dünyanın en yararlı buluşlarından gözlüğün 20 yaşına bastığını haber vermiş; Spina adlı bir keşişmiş gözlüğün mucidi. Farklı görüşler de var; Salvino olabilir diyenler de var, Roger Bacon adını verenler de. Bulanın kimliği tartışılsa da gözlük, 14. yüzyıldan beri insanlığın hizmetinde (Bizde gözlük kullandığı bilinen ilk padişah, ironik bir tecellî ile son padişah Vahdeddin Han’dı). Onu ilk defa rahiplerin burnu üstünde görmemizi tabii karşılamak lazım çünkü Ortaçağ Avrupası’nda okur-yazarlık, ruhbanlar başta olmak üzere nâdir bir zümrenin imtiyazıydı. XV. asra kadar lüks eşya sayılması da şaşırtıcı değil bu bakımdan.

Matbaanın icadıyla gözlük talebinde artış görülüyor. Gözlüğün kişiye çalışkan ve bilge bir boyut kattığı, tâ o devirden kalma tablolarda açıkça görülebiliyor; aynı zamanda entelektüel kibirin ve fazla kitap okumanın nişânesi olarak “inekliğin” sembolü de ne yazık ki gözlüktür. Dünyayı doğrudan görmek yerine kâğıt üzerindeki ölü kelimelere bakmakla yetinenleri aşağılama nesnesi olarak gözlüğün evrensel bir şöhrete sahip olduğunu anlıyoruz.

Okumanın Tarihi çok eğlenceli bir kitap. “Kitap Budalası” başlıklı bölümde yazar, bu tür budalalarla okuma gözlüğü arasında hayli kışkırtıcı bir alâka kuruyor. Meselâ 16. yüzyılda, okumadığı, okuduğu halde anlamadığı halde kitap toplayanları aşağılamak için çizilen bir resimde, oturduğu kürsüde gözünde gözlüğü ile önündeki kitaptan öğrencilerine bir şeyler okuyan bir katırı tasvir ediyor. Neredeyse bütün kitap budalalarının gözlüklü olması sadece tesadüfle açıklanabilir mi? Zâlimâne bir hiciv!

Daha yakın tarihlere dair pek mânidar bir örnek daha var kitapta. Okumak eylemini hayatın önüne koyanları dilim dilim doğrayan, çok ilginç bir fotoğraf. 1940’ta Naziler Londra’yı bombaladıktan hemen sonra çekilen bu fotoğrafta tavanı çökmüş bir kitapçı dükkânını

görüyoruz. Bombanın yıktığı binanın toz her tarafını kaplamış. Dükkânın orta yerinde tavandan düşmüş iri bir kiriş ve karmakarışık eşyalar var. Güzel tesadüf eseri, kitap raflarının bulunduğu duvarlar, bombardımanı hasarsız atlatmışlar. Harâbe dükkânda üç kişi var: İlki, hangi kitabı alacağına karar vermeye çalışan gözlüklü (!) bir centilmen; ikincisi bir mütereddid, dikildiği yerde elini raftaki kitaplardan birine uzatmış kitap sırtı okumaya çalışmakta. Üçüncüsü ise resmen raftan kitabı çekmiş elindeki kitabı harıl harıl okumakta. Yazar, manzarayı şöyle yorumluyor: "Sırtlarını ne savaşa çeviriyorlar, ne de yok edilişi görmezden geliyorlar. Apaçık ortada olan zorluklara karşı koymaya çabalıyorlar. Soru sorma hakkı gibi herkeste olan bir hakkı kullanıyorlar. Enkazın arasında okumanın kimi zaman sunduğu görebilme anlayışını arıyorlar." (Aynı eser, s. 353)

Bilgisayarın arama çubuğuna (Holland House Library) yazarsanız, o ünlü fotoğrafı siz de görebilir, kendi yorumunuzu yapabilirsiniz. Bana göre İngilizlerin niçin "İngiliz" olduğunu anlatan bir levhadır; bu yorumu fazlaca idealist bulanların aynı arama çubuğuna (6-7 Eylül Olayları) yazmasını ise hiç tavsiye etmem.

Gençlerin etiyle beslenmek!

Vaktiyle, kurucusu olduğu partinin bazı yöneticileri tarafından, "Artık siyasette kendinize bir aksakal pâyesi biçseniz de, aktif görev almak yerine yerinizi daha genç kuşaklara terk etseniz" yollu bir teklifte bulunulan siyasi liderin verdiği cevabı hiç unutmam, aklımın bir köşesinde yazılıdır:

-Ben de gider, ortaokulların önünde tezgâh açar, dâvâyı anlatır, her şeye sıfırdan başlarım!

Siyasi mücadeleye sıfırdan başlamak, yerine göre bir erdem sayılabilir fakat orta dereceli okullar seviyesinde sempatizan toplamaya kalkışmak, farklı bir bakış açısının ürünü olsa gerektir. Ben bu cümleyi şöyle yorumlamıştım kendimce, "Türkiye'de siyasi açıdan en kolay manipüle edilebilecek kitle gençliktir!"

Bu hüküm, ezberlerimizi bozuyor; Atatürk'ün, Cumhuriyeti gençliğe emânet etmekle yetinmeyip "Gençliğe hitâbe"siyle, icabında "İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin" sözleriyle gençleri fiilî harekete davet etmesi, mantıken gençlerle siyaset arasındaki mesafeyi kısaltıyor; bu tartışılmaz hükümden hareketle gençlerin icabında ülkeyi bile yönetecek derecede fıtrî fetanet ve dirâyet sahibi olduklarını varsayıyoruz.

Gençler kusura bakmasın; herkes o demden geçti, vaktiyle biz de gençtik; "muhtaç olduğumuz gücün damarlarımızdaki asîl kanda mevcut" olduğunu bilmek her genç gibi hoşumuza gidiyor, onurlandırıyordu ama bu ağır misyonun maddî ve gerçekçi bir karşılığı yok. Gençleri, eğitim ve tecrübe kazanma devresinde birtakım yaldızlı sözlerle siyasi

mücadelenin ayak işlerine koşturmak ve hamâset edebiyatıyla onlara aşırı derecede yüklenmek gençlere değer vermek anlamına gelmiyor bana göre.

1960'la 80 arasındaki 20 yıl, gençlerin dünyayı ve düzeni değiştirebileceklerine inandırıldıkları bir enteresan zaman kesitidir. Gençler ne dünyayı, ne de düzeni değiştirebildiler; 5 bini canından oldu, daha çoğu bedenen ve zihnen yıprandı. Gençliğe neredeyse kudsî vazifeler tahmil edildiği bu mânâsız kavga döneminde, "Biz ne yapıyoruz; kime âlet oluyoruz?" diyebilen pek az genç vardı; sonraları bu devrin muhasebesini yapabilmek şansını bulanlar da fazla sayılmaz.

Bu nokta-i nazarın lâzımesi, gençlere koyu bir apolitik perhiz tatbik etmek değil elbette; onları rahat bırakmak ve iyi yetişmeleri için gerekli zihin konforunu temin etmektir.

Dikkat çekici gelişmeler yaşanıyor ve taşları gediğine koymak zaruretindeyiz: Mevcut iktidar, meşrû ve demokratik yollarla yerinden edilemiyor. Önceleri hukuk bürokrasisi aracı kılınarak iktidar değişikliği düşünüldü, işe yaramadı; ardından doğrudan askerî darbe bezirgânları devreye girdi, o yol da akîm kaldı. Şimdi galiba en son çâre gençleri yeniden kanlı bir boğazlaşmanın içine iterek toplumu tâkâtten düşürmektir. Bazı güçler üniversitelerde, liselerde yeniden kapı önüne tezgâh açmaya başladılar; öğrenci eylemlerinde ve protestolarında şiddet eğilimi bâriz derecede yükseliyor. Kendini "tarihin manivelâsı" zannedecek derecede gaza getirilen genç öğrenciler, meşru görünüşlü gençlik kuruluşlarında militanlık eğitiminden geçirilerek sokağa sürülüyorlar. Bu yolda polisin sıktığı gazdan etkilenenler sempatizan, yaralananlar gazi, gözaltına alınanlar militan defterine yazılarak taltif görüyor. Gençlerin ifadelerinde yeniden o eski bükülmez tavrın izlerini görüyoruz; bu edâ kendini yüzde yüz haklı, "düşman"ı hain, işbirlikçi ve kötü diye niteleyen uzlaşmaz bir dildir. Bu dili onlara öğretenler var; oysaki gençlerin siyasi görüşlerini kesin inanç tuğlalarıyla aşılmaz barikatlar hâline getirmek yerine mevcut görüşlerin teşkil ettiği alternatifler karşısında kaliteli bir seçme yapacak şekilde zihnî altyapı kazanma zamanlarıdır.

Gençleri siyasi mücadelede öne sürüp icabında harcamak, kanlı, kolay ama bağışlanamaz bir mücadele yolu. Bu yol kolay, herhangi bir genci yarım saatlik kışkırtıcı retorikle cinayet işlemeye bile ikna etmek mümkün; ona seviye ve kalite kazandırmak ise titizlikle işlenmesi gereken uzun yıllara mal oluyor.

"Gençler aldanmayın!" diye çığlık atmanın faydası yok, bunu biliyorum; gençler, ülke kurtarmak göreviyle onurlandırılmış olmanın verdiği heyecanı, aklıselime çoğunlukla tercih ederler yapıları icabı. Gençler bîgünâh çünkü, çoğu temyiz kudretini bile haiz olmadan kavgada buluyorlar kendilerini.

Sözüm, gençlerin mâsumiyetine kıymaktan çekinmeyen siyaset simsarlarına; gençleri rahat bırakın ki, yaralı bir ruhla vakitsiz ihtiyarlıklara uğramasınlar!

Hüsn-i Hatt'ın "Messi"si!

Dün öğle saatlerinde Ayasofya Camii'nin önünde mûtad kalabalıktan daha sıradışı bir izdiham vardı. Yılankavi kıvrılışlarla uzayıp giden kuyruğu görünce ümitsizliğe kapıldım, "Dönüp gitmeli en iyisi" diye mırıldanırken kapıdaki güvenlik görevlisi delikanlıya, hüsn-i hat sergisi için ayrı bir giriş olup olmadığını sormak aklıma geldi.

Yokmuş lâkin lâf arasında sergiye Uğur Bey'in tavsiyesi üzerine geldiğimizi öğrenince hava değişiverdi. "Uğur Derman Hoca'dan mı bahsediyorsunuz?" sorusuna müsbet cevap alan delikanlı, "Yarabbi, bize hayırlı bir kapı aç" duasına mâsadak bir şekilde bize büyük kolaylık bahşetti. Böyle yerlerde istisnâi muamele görmeyi ne ister ne de münasip görürüm ama doğrusu ilâç gibi geldi. Allah o delikanlıdan razı olsun.

Sergi deyip geçiyorum; aslında "ananevi sanatlarımızda yılın en mühim hadisesi" demek daha doğru. Yıllardan beri çok uzaklardan ve dolaylı olarak görüp âşık olduğum ve neredeyse ezberlediğim çok ünlü levhaları bir arada görmek ne büyük saadet! İşte Ayasofya'nın kıbledeki büyük galerisinde, bir daha bir araya gelmesi galiba çok zor hat şâheserleri bir arada. Bilmemkaç gezegenin dünyaya göre aynı hizaya gelmesini andıran bir istisnâi durum.

-Daha önce bildiğin, tanıdığın levhaların bu defa kendisini görmekte ne lezzet olabilir ki, sorusuna daha önce hak verebilirdim ama artık aynı fikirde değilim; bizzat görmek gibisi yok. Yakın gözlükleri takıp da bu şâheserlerin yakınına kadar sokulup doğrudan görmenin başka bir lezzeti, ayrı bir heyecanı var. Kalem tereddüdlerine, iğne izlerine, asırların kavurduğu kağıtlardaki çatlama ve dökülmelere bu kadar yakın olmak, insanda sanki o büyük sanatkârların meslek sırrını dışardan seyretmek gibi garip bir zevk veriyor.

Serginin en sükseli eserleri, ilk bakışta, başta Sultan II. Mahmud olmak üzere III. Selim, III. Murad ve Abdülmecid Han'ın kendi elleriyle kaleme aldıkları levhalar gibi görünse de, meseleye biraz muttalî olanlar hemen fark ediyorlar ki, siyâsetin sultanları bu hüsn-i hat ziyâfetinde sanat kıymeti itibarıyla ancak atıştırmalık bir mevkîde duruyorlar; lâkin çok zarif nükte beliriyor; "hat sultanları"nın yanında "sultan hatları"nın orta hallice, mütevâzı edâsı bu meydânın bir başka pehlivanlık gerektirdiğini imâ ediyor. Bizim o nükteden almamız gereken hisse, hüsn-i hat eğitiminin dünün dünyasında "temel estetik değerler" dersi olarak sultanlardan bakkallara kadar kadri bilinen bir esas teşkil etmesidir.

Tâbiri hoş görünüz, nâçiz fikrimce serginin yıldızı Sâmi Efendi'ydi. Efendi'nin celî talik levhalarından birine mıhlanmış seyrederken yanıbaşımda bir gencin şöyle mırıldandığını duydum: "Bu adam, hüsn-i hatt'ın Messi'si yahu." "Etrafında sergilenen diğer eserleri sıradanlaştırıyor, gölgede bırakıyor!" Böyle bir hüküm vermek, hüsn-i hattın insana kazandırması gereken derûnî denge ve tevâzûa sığmıyor aslında. Serginin maksadı, her biri kendi vâdisinde çığır açmış büyük sanatkârları –hâşâ!- yarıştırmak değil tabii ki; "Nedir?"

derseniz şöyle veririm kendi cevabımı: “Artık sadece camekânlar ötesinden seyredebildiğimiz eski bir âlemin ve hayatın nirengilerini hissettirmek.”

Sözü Sâmi Efendi’nin hoş bir hâtırası ile bağlayalım: Daha hayatta iken kendi imzâsıyla bazı celî yazıların levhalanıp satıldığını duyan Sami Efendi, bu “kalpazanlık”ın Valide Hanı’nda bir Acem’in eseri olduğunu öğrenince gidip adamın kapısına dayanıyor. Acem, yeni bir “iş” üzerinde çalışmaktadır. “Mevlâna bu kimin yazısı?” diye soruyor. Adamcağız, “Sâmi”nin deyince, üstad dayanamıyor: “Vallahi ben yazmadım, billahi ben yazmadım.” Acem telâşla yerinden fırlayıp eline ayağına kapanıyor: “Efendim, affediniz, sizin olmayan yazıyı yazıp da, altına imzanızı atınca, halk kapış kapış alıyor ve ben de bu suretle çoluk çocuk geçindiriyorum.” Bir daha yapmamak kaydıyla adamı affediyor Sâmi Efendi.

Aklınızda olsun, bu müstesnâ serginin son günü 2 Mayıs.

Değişime inanmıyorum

Değişim her şeyi değiştirseydi, ertesi gün aynadaki yüzümüzü tanıyamaz olurduk. Hafıza diye bir şey vardır; tarih diye bir disiplin vardır.

Hatırlarız ve unutmayız; böylece zaman içinde sürekliliği kurarız.

Dünyada en az değişen şeyler değerler dünyasına dair. Bazı değerler kafatasındaki göz çukuru gibidir, Neolitik zamanların insanı kadar eski, belki ondan da eski.

Değerlerin değiştiği doğru değil; bence sadece bir bahane; belki de insanların icat ettiği en sehhâr efsâne. Kafatasındaki göz çukuru, çene kemiği nasıl değişmeden geliyorsa değerler de değişmiyor; öyleyse bize değişiyor gibi görünen nedir? Fizikî dekor, içinde yaşadığımız vasatı zaman içinde gözden geçirince bir şeylerin değiştiği vehmine kapılıyoruz. Alet kullanma bilgisinin gelişmesi ve çevreye tabarruf edebilmekliğimiz bizi bu zanna sürüklüyor. Oysaki belki otuz bin seneden beri hâlâ bıçak, hâlâ iskemle kullanıyoruz. Meskenlerimiz hâlâ çok eski bir fikre dayanıyor; duvarlar ve tavan.

Şu basit tekerlek fikrini hâlâ aşabilmiş sayılmayız. En hızlı F1 otomobili ile Hitit kağnısı arasındaki fark tekerleklerinin dönme hızı arasındaki basit bir farktan ibarettir. Bardak, tabak, içki, sapan, kapı, para... Plastik para, girift bankacılık ve finans işlemlerine bakıp neyin değiştiğine hükmedebiliriz ki: Para aynı para. Altın aynı altın, mal aynı mal. Ekmek aynı ekmek, buğday aynı; insanlar bilmem kaç bin yıldır günde üç öğün bir şeyler yemek, içmek zorundalar. Yollar çok eskiden de vardı; şimdi de var ve hep olacak.

His ve idrakler sahasına gelelim; değişen ne var: Üşümek, ısınmak, acıkmak, yemek, hastalanmak, yaralanmak, kıskanmak, sevmek, fedakârlık, tevâzu, nobranlık, bencillik, hasetlik, analık, babalık, yakınlık hissi. Hisler dünyasında değişen hiçbir şey yok. Neysek hâlâ

öyleyiz. Şu basit mülkiyet duygusunu hesaba katmadığı için bilimsel sosyalizm başını taştan taşa vurarak yarım asırda perişan oldu gitti.

Siyaset dünyasına göz atalım: Hammurabi kanunları ile modern anayasalar arasında pek büyük fark yok. İsteyen oturup mukayese etsin. Dünün dünyasında az sayıda bazı insanlar hep yönetiyordu; çok sayıda birileri de hep yönetiliyordu; değişen ne var? Bütün siyaset tarzları ve yönetim modelleri, basit halleriyle de olsa bundan 2500 sene önce tüketilmişti eski Yunan'da, Çin'de ve Mısır'da. Siyâset hâlâ en sert ve kanlı olimpik sporların başında geliyor. Ebedî barış dünün ütopyasıydı, yarının ütopyası da farklı olmayacak. Bir kişinin, birkaç kişinin, çokluğun yönetimi... Birkaç basit varİnsan hakları külliyatı ki en yeni olanıdır; o bile yeni değildir.

Bir nükte: Haccac'a demişler ki, "Niçin zâlimlik ediyorsun, insanlara hilm u şefkat göstersen olmaz mı?" Demiş ki, "Ben o dediğinizi bilmem. İnsanlar ya ilimle ya zulümle idare olunurlar. Benim ilmim yok!" Bilgi meselesinde bir değişim vehmimiz var; gitgide daha çok biliyoruz; bilim ve teknoloji ilerliyor, öyleyse değiştiğini kabul ediyoruz ama insaf; bildiklerimizin tamamı, hayatla ölüm arasındaki parantezi doldurmaya ve anlamaya yetmiyor; doğum ve ölüm çıkmazı içindeyiz. Bu kadar sabite içinde, değişimin varlığına inanmak hoşumuza gidiyor; değişime inanmak, değiştirebilme kudretine inanmaktır çünkü. Tanrıcılık oynamak ise biliyorsunuz, dünya kadar, insanlık kadar eski ve bayat bir fikirdir. Ben değişime inanmıyorum; değişim herkesin hoşuna giden renksiz ama sehhâr bir ideolojidir. t.alkan@zaman.com.tr

Namazcı liseliler ve işbirlikçi müdürleri!

Vakt-i zamanında postmodern darbenin akabindeki demlerde lisede okuyordum.

5-10 kadar arkadaşla öğlen ara olunca doooğru camiye gider, öğle namazını eda ettikten sonra bazen pastanede, bazen de çorbacıda karnımızı doyururduk.

Lise 3'ün 2. döneminde devamsızlıklar fazlalaşınca, devamsızlıktan kalanlar çoğalmasın diye öğle arasında dışarı çıkışlar yasaklanmıştı da kantincimiz buna çok sevinmişti.

Biz de bu arkadaş grubuyla doğru soluğu merhum Kadir hocamızın odasında alırdık. Kadir hoca dediğime bakmayın siz, okul müdürümüzdü o.

Kendisi ilahiyat mezunu bir okul müdürü olduğundan bunu çekemeyenler aleyhinde kampanyalar yapar, okulu fesada verirlerdi.

Hocamız 28 Şubat öncesi dönemlerde Hz. Ebubekir Camii Şerifi'nde teravih öncesi va'z-u nasihatte bulunduğundan bu durum sonraları aleyhinde kullanılarak bir süreliğine görevden alınmıştı ama halk imza toplayınca yeniden görevine iade ettiler.

Günün birinde Kadir hocamızdan namaz kılmak için okul binası içinde yer göstermesini isteyince;

-Fizik Laboratuvarı bu iş için mümkün, demişti, bunun üzerine Malatyalı İshak;

-Hocam okuldaki bir kısım çağdaş hocalar başınıza bela açmasın dedi.

Okulda solcular azınlıkta olduğundan İslâmcı arkadaşlarla Ülkücüler kavga eder, bu kavgalarda da bazen yangın köşesindeki kazma kürek, kova vs. gibi hırdavat türü aletlerin kullanıldığı olurdu! Bunun üzerine yangın köşesindeki edevât, küçük kapısı kilitli bir odaya toplanmıştı. Kadir hocamız orasının uygun ancak pis olduğunu söyleyince biz hep bir ağızdan,

-Temizlik mesele değil hocam, siz yeter ki izin verin, dedik.

Galatasaray Süper Kupa'yı aldığında fanatik GS'lı sınıf öğretmenimizin teşviki ve Kadir hocamızın da izniyle sınıfı, imece usûlüyle sarı-kırmızıya boyamıştık. Sınıftaki bayan arkadaşlar yangın köşesini temizlediler eksik olmasınlar, sonra biz de o boyanın artakalanıyla yangın köşesini bir güzel boyadık. Yere de tiyatro salonundan artakalan fabrika halısından bir parça serdik ve nurtopu gibi bir mescidimiz oldu okulda.

Çağdaş ve laikçi öğretmenlerimiz bir hayli zaman mescidin kapısını gözetleyip durdular ama giren bir daha çıkmıyordu bir türlü! Hepi topu 5 metrekare olan bir odaya en fazla kaç kişi sığabilirdi ki?

İçeriye girenleri öğle arası bitene kadar çıkmıyor zannettiler öğretmenlerimiz uzun bir süre; zira odanın arkasındaki küçük kapıdan çıktığımızı düşünememişlerdi veya akledememişlerdi!

Cumalarda ise bahçe kapısı açılır ve cuma namazına semt camisine rahatça gidebilirdik.

Bir keresinde cuma günü öğle sonrası dersin başlamasına 10 dakika kala camdaki arkadaş;

-Arkadaşlar herkes aşağıya baksın deyince meraklandık, “N'oldu ki?” diye harala-gürele cama koştuk ki ne görelim; bahçedekiler hep birden Kadir hocaya bakıyorlar bakmayanları ise kaş-göz işmarıyla bakmaya davet ediyorlardı. İp atlayanlar, voleybol oynayanlar, birbirini kovalayanlar bir anda durdular; zaman âdeta donmuştu. İlerici öğretmenlerimizin çileden çıktığını görür gibiydik; herkes, ağzı hayretten bir karış açık bu manzarayı seyrediyordu.

Okul bahçesinde başında beyaz dantel takkesiyle bir adam, kimseye aldırış etmeksizin yürüyordu ve bu adam oradan tesadüfen geçmekte olan bir inşaat işçisi, bir esnaf değildi; inadına takım elbiseli üstelik kravatlıydı da. Atatürk büstünün civarına gelene kadar kimse müdahale edemedi, neden sonra nöbetçi öğrenci, bazı öğretmenlerimizin yüreğine su serpen ikazı seslendirdi,

-Kadir hocam, takkeyi başınızda unutmuşsunuz! deyiverince hoca hiçbir şey olmamış gibi, okul binasına girmeden önce, sakin hareketlerle takkeyi katlayıp cebine yerleştirdi ve Cumhuriyet'in temelleri bir sarsıntıdan daha o anda kurtuldu.

Üniversiteli olduğumuzda Kadir hocanın İlçe Milli Eğitim Müdürü olduğunu öğrenince ziyaretine gittik, elini öptük, hayır duasını aldık, beraber fotoğraf çektirdik.

Üniversitedeyken 5 sene boyunca, sevişen gençlerin olmadığı boş sınıf aramak zorunda kaldım namaz kılmak için...

Komünizmi hiç yaşamadım yaşım itibarıyla ama cuma namazlarını koca kampüste medikonun bodrumunda kılmak ve bacılarımızın kampüs içinde başı kapalı dolaşamadıkları için en yakın yerden kampüs dışına çıkarak başlarını örtüp otobüs durağına gelmeleri ve soğuk kış günlerinde saatlerce kampüs dışında otobüs beklemeleri gibi bir şeydir herhalde... Kaldı ki otobüsler kampüs içinden kalktığından onlar ya otobüslere binemez, binseler de hep ayakta, çoğu kere ancak basamakta yer bulabilirlerdi.

Kadir hocamız, okullarda seçmeli Kur'an ve siyer derslerinin nasıl uygulanacağının görüşüldüğü toplantılardan birinden evine geç saatte döndükten sonra üçüncü kere geçirdiği kalp krizi sonucu ruhunun ufkuna yürüdü. Allah kabrini pür-nur eylesin. Bizleri de affetsin.

Fark ettiniz; yukarıdaki metin bana ait değil, bundan üç-beş hafta önce okul binalarında talebe göre mescid yeri gösterilmesi maksadıyla kaleme aldığım yazıdan hislenerek kaleme-kâğıda sarılan bir okuyucumun mektubu.

İsmini adresini kaydetmemişim; hakkını helâl etsin, kendisinden özür diliyorum. Mektup o kadar güzel, o kadar samimi ve sıcak bir hikâye anlatıyordu ki sizlerle paylaşmadan edemedim.

Kulağa pek munis gelen bir şey değil lise çağındaki gençlerin öğle veya ikindi vakti eriştiğinde huzursuzlanıp ille de kazâya bırakmadan namaz kılmak için titizlenmeleri; alışkın değiliz ama alışmalıyız; öyleleri varsa böyleleri de var çok şükür!

Yayın âleminin yiğitleri: ‘Büyüyen Ay’, ve ‘Kitabevi’

“Süheylî'den Duyulmadık Hikâyeler”, “Pendnâme-i Attar Şerhi”, “Menâkıb-ı Hünerverân”, “Tehzibü'l-Ahlâk”, “Tuhfetü'l-Ümerâ ve Minhatü'l-Vüzerâ” ve daha nice mümtaz Türk-İslâm klasiği... Bu eserlerin müşterek noktası “Büyüyen Ay” Yayınları tarafından anlaşılır ve istifade edilir bir takdimle okuyucuya sunulmuş olmaları.

Büyüyen Ay Yayınları da hemşehrisi olmakla öğündüğüm Mehmed Varış'ın "Kitabevi" Yayınları gibi, satış rekoru kırması beklenmediği için ticâri şansı pek parlak görünmeyen değerli eserleri meraklısına ulaştırırken şövalyevârî bir tavır sergiliyor. Kültür Bakanlığı ve sair devlet yayınları, klasik kaynak yayınından -bence doğru bir kararla- çekildikten sonra meydanı, işte böyle idealist yayın kuruluşlarının alması gerekiyordu.

Bayrağı yere düşürmedikleri ve –inadına klasik ve okunası- eserler yayımlamaya devam ettikleri için "Kitabevi"ne ve "Büyüyen Ay"a destek olmamız lâzım. Aklınızda bulunsun; bu yayınevlerinin neşrettiği şeyler arasında ilginizi çeken birisi mutlaka vardır.

O kitabı bulup satın alırsanız, bir kitap sahibi olmaktan daha fazla bir şey yapmış olacaksınız.

Bilgi için: "buyuyenayyayinlari.com.tr" ve "kitabevi.com.tr" adreslerini inceleyebilirsiniz.

Yarım asırlık Ergenekon raporunun hikâyesi

DP iktidarının ne kadar hain ve zalim bir yönetim olduğunu isbat etmek, 27 Mayıs'a "meşrû" bir gerekçe göstermek isteyenlerin tutunduğu ilk bahane, şu meşhur "Tahkikat Komisyonu" efsânesi oldu yıllardır.

Konu hakkında bilgi sahibi olmak isteyen bir öğrenci, arama çubuğuna tahkikat komisyonu yazdığında karşısına çıkacak ilk bilgi kaynağı Wikipedia'nın Türkçe sitesi oluyor ve orada özetle şunlar yazıyor: "DP tarafından 18 Nisan 1960'ta kurulan 15 üyeli Meclis komisyonu, 7 Nisan'da DP Meclis Grubu'nun bir bildiri yayımlamasından sonra kurulan muhalefet ve basının faaliyetlerinin tahkik edilmesi için kurulmuş bir komisyondur. Komisyon sadece DP milletvekillerinden oluşmaktadır. Komisyon bildirisinde 'CHP'nin ülkedeki bütün yıkıcı grupları çevresinde topladığı, halkı, orduyu iktidara karşı ayaklanmaya kışkırttığı' öne sürüldü. Komisyonun raporu doğrultusundaki önerge 27 Nisan 1960 tarihinde Meclis'te kabul edildi. Buna göre bir Tahkikat Komisyonu oluşturulacak ve bu komisyon üç ay boyunca muhalefetin ve basının eylemlerini soruşturacaktı."

Bu kadar! 27 Mayıs'ın meşruluğunu yarım asır boyunca darbe destancıları bu gerekçeyle savundular. Komisyon, "Zalim" DP'liler tarafından 28 Nisan 1960'ta kanunlaştırılarak çalışmaya başlamış ama -bakınız şu tesadüfe!- aradan bir ay bile geçmeden şanlı 27 Mayıs darbesi ile kapatılıvermişti. Peki, neydi bu rapor, ne anlatıyordu; niçin bu kadar telâşlandırmıştı devrin Ergenekoncularını?

Tahkikat Komisyonu'nun ne idüğü hakkında, genellikle CHP ve darbe meddahı bilim ve hukuk çevreleri tarafından tekrarlanan bu izah tarzına, ilk defa Aksiyon Dergisi, çok dikkate değer bir yayıncılık çalışmasıyla yeni bir boyut, bilgi ve bakış açısı kazandırıyor. Bugün yayınlanan Aksiyon'da tecrübeli gazeteci arkadaşımız İdris Gürsoy'un hazırladığı dosya,

haber olmanın ötesine geçerek yakın tarihimize çok değerli bir katkı yapıyor. Tarihi bir sayı, tarihi bir dosya! Gerçek bir gazetecilik başarısı...

Evvela sıkça gevelendiği için anlamı buharlaşmış bir noktayı aydınlatıyor dosya: Tahkikat Komisyonu, DP'nin keyfi bir baskı aracı filan değildi. Yürürlükteki 1924 Anayasası ve mevcut kanunlara göre kurulmuştu; ne var ki bu kadarı bile dönemin CHP yöneticilerini fena halde ürkütmüş olmalı: Aksiyon dergisinde aslının fotoğrafları yayınlanan komisyon raporunun detaylarını elbette okur, bilgi sahibi olursunuz. Şu kadarının altını çizmeme müsaade etmelisiniz ama: Tahkikat Komisyonu raporu, devleti pençesi altına gizli vesâyet egemenlerinin ruh ve akciğer röntgeni kabilinden bir niteliğe sahipti. Bir mânâda rapor, dönemin CHP'si ve onun etrafında birbirine tutunmuş bürokratik güçlerin gözüne güçlü bir ışık tutuyordu.

Ahmet Hamdi Sancar'ın başkanlığında hazırlanan ve bir süre önce gün yüzüne çıkan rapor, yarım asır geciktirilmiş bir Ergenekon belgeselini andırıyor. Alelacele komisyon raporunun buharlaşmasına sebep olan darbe, vesayet yönetiminin ömrünü elli yıl daha uzatmış! Ne rapormuş ama!

İnönü'nün konuşmalarından örnekler verilerek orduyu darbeye teşvik etmesi eleştirilirken şöyle deniliyor raporda: "CHP başlıca iki yol tutmuştur. Birincisi, halkın hissiyatını tahrik. İkincisi, yalan haberler uydurmak. Yalan haberlerin amacı halkın hükümete teveccühünü önlemek ve hükümete husumeti artırmaktır. Bir merkezden üretilen ve yayılan kışkırtıcı yalanlardan bazıları şöyle: "Hükümet, Amerikan yardımı alabilmek için Türk kızlarını Amerikalılara peşkeş çekiyor.', 'Hükümet, Amerikalılardan kan alarak milletin kanına zerk edip Amerikalılaştırıyor.', 'Hükümet memleketin en güzel yerlerini Amerikalılara satıyor."

"Tahkikat komisyonu zulmü" efsânesini balon gibi söndüren bu tarih katkısından dolayı İdris Gürsoy'u ve Aksiyon dergisini kutluyorum. Ergenekon rezilliğinin ömrünü tam yarım asır uzatan raporun hikâyesi yürek sızlatıyor!

Kumdan kaleyi çiğnemenin ödülü var mı?

Gazetelerden birinde Türklerin yapmayı en çok sevdiği tuhaf şeyler hakkında fotoğraflı bir haber vardı. Deniz kıyısında gençlerin uzun eşek oynaması, Şahin otomobillere Doğan görüntüsü vererek hava atmak vesaire gibi hepimizi gülümseten şeylerden biri pek mânidardı: İskambil kâğıtlarıyla yapılmış bir şatoyu ne yapıp edip yıkmak! Böyle yapıları inşâ etmek zahmet, hüner ve sabır ister; yıkmak ise küçücük bir temas veya üfleyişle bile mümkündür. Deniz kıyısında sahipsiz görünen bir kumdan kaleyi yıkmak çoğumuzun aklından geçen ilk şeydir!

Hakikatte yapmaktan çok yıkmayı seven bir tarafımız olduğunu zannetmiyorum. Yıkıcılığın yapıcılıktan daha ez emek ve bilgi gerektirdiğini sezen az sayıdaki çaresizin eylem biçimi olarak yıkıcılık, medyanın haber diline hayli uygun bir görüntü veriyor.

Âkil adamlar, neredeyse 90 yıldır iç huzuru zedeleyen bir meseleyi çözmek üzere tasarlanan barış projesini tanıtmak için şehir şehir, kapı kapı gezip bir sivil toplum hizmeti yerine getiriyorlar. Hepsi de toplumda tanınan, bilinen, meslek sahibi insanlar; mevcut işlerini ertelemek bir yana bu işten ötürü herhangi bir maddi menfaat sağlamıyorlar. Bütün toplumun neticede "Oh" diyeceği bir süreci selâmetle tamamlamakta kendilerine düşen şahsî onur dışında bir kazançları yok.

Âkil adamlar, barış sürecinin mimarı, yürütme kurulu veya yetkilisi değiller; taraflardan birini de temsil etmiyorlar. Müzâkere veya pazarlık yetkileri (hevesleri) yok. Bu insanları şahsen sevmiyor, beğenmiyor olabiliriz ama biraz basîreti olan herkes görüyor ki hayırlı ve iyi bir amaç için gayret ediyorlar. Gösterdikleri fedâkarlık çok büyük oranda takdir görüyor, gittikleri yerlerde hoşâmedî ile karşılanıyor ama bu arada az miktarda protesto ile karşılaştıklarına da şahit oluyoruz.

Demokratik üslûp ve nezaketle ifâde edildiğinde her nevi protestoyu saygıyla karşılamak durumundayız. Ne yazık ki protestolar nezaket sınırını taşıp, toplantıyı sabote etmek, sürdürülemez hâle getirmek maksadına yönelmekte. Konuşmacılara ısrarla lâf atmak, sözlerini kesmek, kışkırtıcı sorularla çileden çıkarmak, slogan atmak gibi eylemler, protestocuların haklı olmak ihtimâlini çürüten bir tesir yapıyor.

"Barış süreci eleştirilemez; karşı çıkan zındıktır!" neviinden bir kanaat terörünü savunmuyorum. Eleştirilerin muhtevâsı değil üslûbu yanlıştır. Kaldı ki protestocular, sürecin nasıl yürütülmesi gerektiğine dair herhangi bir tez sahibi imiş gibi görünmüyorlar. Eleştiri üslûbunun vücut dilinden çıkan mânâ, daha önce denenen ve başarısızlıkla sonuçlanan güvenlikçi politikalara devam edilmesi gerektiği yolundadır. Teröre karşı güvenlikçi karşılık vermek, her kamu düzeninin ilk meşrû tepkisidir fakat çeyrek asırdan beri bu yol netice vermedi. Şimdi siyâsi bir çerçevede çözüm aranıyor. Protestocular da artık bu çerçeve içinde yeni bir tez dillendirmek göreviyle baş başa bulunuyor.

İstemezükçülük son zamanlarda âdeta siyâsi bir tez hâline geldi. Siyaset diliyle tezlerini anlatmakta zaafiyet çekenler, "Ben bunu istemem; bundan daha kötüsü olamaz ki!" mânâsına gelen bir tavır benimsiyorlar. Özellikle küçük bir siyasi partinin fanatikleri tarafından yönlendirilen küçük gençlik grupları, bir süreden beri hoşlanmadıkları kişi ve toplulukların faaliyetlerini yumurta atmak, kargaşa çıkarmak, bağırıp çağırmak yoluyla itibarsızlaştırmayı tarz hâline getirdiler.

Bu tavrın, küçümsenmeyecek oranda basın desteği bulduğu da âşikâr. Herkesin pekâlâ bildiği bazı gazete ve ekranlarda, birkaç kişinin yaptığı protesto gösterisi, "Âkil adamlar falanca şehirde konuşamadı, kovuldular" şeklinde "Fabrikasyon" haberciliğine konu teşkil ediyor.

Protestoların üslûbundan çıkan genel mânâ şudur: Türk toplumu barış kelimesini sevdi ve destekliyor; desteklemeyenlerin önemli bir kısmı ise çözüm fikrine karşı oldukları için değil, sürecin ayrıntıları hakkında tereddüd geçirdikleri için menfi tutum takınıyorlar.

Bu noktada hükûmet, "Barış sürecine toplumun desteği var; bu rüzgârı arkamıza alarak yürürüz" rahatlığına kapılmak yerine, en titiz merak sahiplerini bile ikna edecek bir açıklık edâsını benimsemelidir.

"Barışın alternatifi yok; süreci beğenmeyenler savaşı desteklemiş olurlar!" retoriği câzip görünse de tehlikelidir. Bana göre kamuoyu, sürecin mimarisi hakkında doğru ve yeterli aydınlatılırsa barışın temelleri çok daha sağlam ve esaslı tarzda atılmış olur.

2013

29 Mayıs

İçki yasaklansın, Ayasofya da ibadete açılsın! Zaman Gazetesi

27 Mayıs

Uzaylıların gözünden dünya işleri Aksiyon Dergisi

27 Mayıs

İran-Türkiye işbirliği: Neler olmazdı ki! Zaman Gazetesi

26 Mayıs

Aman 'saatler' olsun! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

25 Mayıs

Bir fikir tartışmasına hariçten gazel Zaman Gazetesi

22 Mayıs

Başkanlık? İstemem eksik olsun! Zaman Gazetesi

20 Mayıs

‘Risk’ ve ‘fırsat’ ikileminde: Ne yapmalı? Aksiyon Dergisi

20 Mayıs

Hep ecnebiler yüzünden... Zaman Gazetesi

19 Mayıs

Naoki İnose haksız mı? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

18 Mayıs

Açma zülüflerin yar yar yellere karşı Zaman Gazetesi

15 Mayıs

Şirk Zaman Gazetesi

13 Mayıs

Başbakan’ın basiretine dua Aksiyon Dergisi

13 Mayıs

Ver yeni anayasamı, al statünü! Zaman Gazetesi

12 Mayıs

Sakin bir şehirde yaşamanın bedelini ödemeye razı mıyız? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

11 Mayıs

Kurda kuzu, öğrenciye tablet! Zaman Gazetesi

08 Mayıs

Fatih Projesi iyi fikir mi? Zaman Gazetesi

06 Mayıs

Başbakan başkanlık sistemine mahkûm değil Aksiyon Dergisi

06 Mayıs

Sûr'a üfürüleceği gün artık dalga dalga geleceksiniz! Zaman Gazetesi

05 Mayıs

Uzun yol otobüslerine vedâ! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

04 Mayıs

Sinirli yazı Zaman Gazetesi

01 Mayıs

Türkülerdeki anayasa ruhu Zaman Gazetesi

Türkülerdeki anayasa ruhu

"Bir yılda yoğurduk her mısraını/ Yüzüğe kaş ettik Ağrı dağını/ Dünyaya değişmem bir aksağını/ Bir kutlu töredir bizim türküler...

Türküler bilirim Vanlı, Yemenli/ Yemen'in yolları güllü çemenli/ Söylemiş gelinler gözleri nemli/ Künyedir kuradır bizim türküler... Kavruldum ateşte boğuldum gamda/ Hepsi ayrı hava ayrı makamda/ Bir gelini sel aparmış Mugan'da/ Sellerde Sara'dır bizim türküler... Yıkılmış siyeci bozulmuş bağlar/ Davullar ah çeker zurnalar ağlar/ Bu gelin gönülsüz salmayın dağlar/ Bir bahtı karadır bizim türküler... Ay karanlık bulamamış yolunu/ Seferberlik yaman bükmüş belini/ Zifiri gecede sinsin yalımı/ Zulmette çıradır bizim türküler... Barak dedikleri bir ince ağrı/ Yükselir her gece sabaha doğru/ Uğuldayıp durur dağların bağrı/ Tılsımlı mağradır bizim türküler... Ekinler biçilir toy düğün olur/ Güzün gün kısalır bir süyüm olur/ Her çeşme başında kırk güğüm olur/ Nöbettir sıradır bizim türküler... Elif ördek olur göllerde yüzer/ Suyun aynasında saçını çözer/ Ceylanlar peşinde avcılar gezer/ Bir mîrî meradır bizim türküler/ Suları ürperten bir Nida olur/ Aksi seda veren Altındağ olur/ Bir merhaba olur, elveda olur/ Ne kutlu töredir bizim türküler... Veysel susar Davud Sulari söyler/ Kırım'dan gelirken serdârı söyler/ Köylüsü kentlisi hünkârı söyler/ Fermanda tuğradır bizim türküler... Köroğlu dağlarda kalır mı nâçar/ Hızır himmet eder kuş olur uçar/ Beyler unutursa Keloğlan açar/ Sihirli sofradır bizim türküler... Bin dereden su taşımış elekle/ Bin senedir kavgası var felekle/ Tırmanır sırtında ağır şelekle/ Ağrı'dır Hira'dır bizim türküler... Bülbül gibi gam dalında dem çeker/ Kara günde gam dağıtır gam çeker/ Türkülerin çektiğini kim çeker/ Kervanda buğradır bizim türküler... Toplansın âşıklar çağrım üstüne/ Ağrı bulunur mu ağrım üstüne/ Kara saplı bıçak böğrüm üstüne/ Onulmaz yaradır bizim türküler... Nağmeler delisi Sarısözen'i/ Anmayınca sazlar tutmaz düzeni/ Türküler peşinde gezmiş Fizanı/ Belh ü Buhara'dır bizim

türküler... Bağlama dediğin üç tel bir tahta/ Ne şaha baş eğer ne taca tahta/ Tüm dertleri özetlemiş bir 'ah'ta/ Bozkırda nâradır bizim türküler..."

"Bizim bu memlekette neyimiz var yahu?" sorusuna verilebilecek en iyi cevap, "Taşına toprağına, yeline baharına salıverilmiş bir avuç türküdür" dersek isâbet etmiş oluruz. Fukara çobanın ağanın bakılmaya kıyılmaz kızına hâriçten ve habersiz gönül koyup, tavşan dağa küsmüş dağın haberi olmamış misali onu sahiplenmesi gibi bir şeydir bu galiba. Millet dediğimiz "mevhum" mefhumu, sadece gökyüzüne asılı bıraktığımız türkülerin âlemindeki mütekâmil, müşekkel ve mâkul birikimde buluruz. Kimseler bu birikimi azımsamamalı, hakîr görmemeli. Nice yıllardır anayasalara yazıp da tesis edemediğimiz müştereklik hissi, orada, türkülerde bütün vakarıyla mevcut zaten.

Kırk yıllık kadim dostum Prof. Dr. Cemal Kurnaz, "Türkülerin Gücü" nâmıyla risâle kutrunda, "kuru kaymak-yavan bal" kıvamında, gülbeşeker tadında bir kitap neşretmiş. Kalem tutan elleri yeşersin, yüz akımızdır. Yazının baş kısmında okuduğunuz "Türküler" başlıklı şiiri, kitaptaki "Ali Akbaş ve Türküler" başlıklı yazıdan, izin almaksızın iktibas ettim (Mîrî malıdır; iznin lâfı mı olur?) ki okuyanlar da o lezzeti ve mânâyı dimağında hissetsin. Kitapta bir de Tanpınar ve Türküler yazısı var; şu günlerde Anayasa uzlaşma komisyonu başta olmak üzere mevzu üzerine kafa yoran herkesin okuyası vardır.

Şiirin sahibine gelince; burada yiğidi gözünden tanıyanlara hitaben yazıyor olmanın keyfiyle belirtmeliyim ki ayrıca medh ü senâya ihtiyacı olmayan bir memleket büyüğüdür ve ciltlerle şerhin anlatamadığı bir nükteyi, "Türkülerin çektiği kim çeker" mısrâıyla hall u fasl edebilme marifetine sahip bir şairimizdir. Cemâl Bey'in güzel kitabı vesîle oldu, Ali Akbaş büyüğümün ellerinden kemâl-i hürmetle öperim. t.alkan@zaman.com.tr

Sinirli yazı

Bizde hükûmet edenler, şûranın, meşveretin, danışarak iş görmenin faziletine ve güzelliğine dair teorik sözler söylemeyi pek severler, nitekim Başbakan'ımız da aynı minvalde konuşuyor: "İstişare bütün tarihimiz boyunca bizim devlet ve idare geleneğimizin aslında en temel unsurlarından biridir. Alacakları kararları çevresindekilerle iştişare edenler çevrelerindeki alimlere, gönül insanlarına, kanaat önderlerine bilgi ve tecrübe sahibi zatlara sunanlar iyi birer devlet adamı, iyi birer idareci olmuş, sormayanlar ve danışmayanlar ise yanlış kararlarıyla zulme ve zulmete kapı aralamıştır."

İyidir, güzeldir de liderin istediğini gözünden bilip, ona göre hüccet getirenlere danışmak meşveretten sayılmaz. Alınız Taksim Kışlası meselesini. Birkaç köşe yazarı dışında şu projeyi savunan yok; aleyhinde bulunan daha çok; kahir ekseriyet ise çekimser, "Taksim'e ne yapılacağından bana ne?" havasında. Neticede Taksim Kışlası halkın geleceğini ilgilendiren bir mesele de teşkil etmiyor ama Başbakan, zihninde tamamladığı projeler konusunda kesin

inançlı. Şöyle diyor: “Kışlayı yeniden yapacağız dedik ve hemen anamuhalefet karşı çıktı. Denizin dibinden 3-5 tane çanak çömlek bulunmuş, çatal kaşık bulunmuş, bunları koruyorsun ama Taksim Meydanı’ndaki devasa kışla, gayet güzel mimari estetiği hepsi güzel ve bunu korumuyorsun. Bu ideoloji değil de nedir?”

Taksim’e tarihi kışla görünüşlü bir AVM yapılmasına karşı çıkanlar ideolojik tepki gösteriyor olabilirler ama bu projeyi savunacak ideolojik gerekçeyi kitaplar henüz yazmadı.

Doğrusu Taksim Kışlası pek umurumda değil ama nerede geniş arsa görse, oraya hemen şöyle irikıyım, mutantan, âbidevî bir bina çökertmeyi düşünenleri de bir türlü anlamıyorum. Frenklerin “Horror vacue” (Boşluk korkusu) dedikleri şeyin tezahürü müdür, nedir? Oysaki güzel şehirleri, hatta bütün güzellikleri farkettiren unsur çerçeveler, boşluklardır: Park, meydan, koruluk veya düpedüz boşluk, yani nefes...

Karşı çıkanların iyi-kötü bir gerekçesi var; Başbakan’ın gerekçesi nedir Taksim Kışlası hakkında?

Ve Osmanlı’da başkanlık ve eyalet sistemi meselesi hakkındaki iyi incelenmediği için üstünkörü hissi veren değerlendirmeler: “Bizim ecdadımıza baktığımızda Osmanlı bunu yaşamış” cümlesini okuyunca Başbakan’ın kamuoyuna “Milli içkimiz ayrandır” tesbitini andırır bir dedikodu mevzuu açtığını düşünmedim desem yalan olur. Galiba şöyle bir zehâbdan hareket ediliyor: Padişahlar güçlüydü, Osmanlı idari sisteminde de eyalet idaresi vardı; öyleyse…

Osmanlı’daki eyalet kavramını ve tatbikatını, günümüzdeki federatif yapılarla mukayese etmek için ise hayalhânemizin hayli vâsî olması icab ediyor!

Eğer şu çözüm meselesi, federatif yapıya geçişe, eyalet idarelerinin ihdâsına ve dolayısıyla başkanlık sistemine vâbeste ise (“Bağlı” da diyebilirdim ama vâbeste’nin tam yeridir!) veyl bizim ahvâlimize! Sair zamanda eyvallah; başkanlığın, fıstîkî yeşilli versiyonu dahil, bilcümle çeşidini müzâkere eder, konuşuruz; eyâlet de öyle velâkin kamuoyunun kulağı alışsın diye pes perdeden terennüm edilen bu kabil alengirli fikirlerin hiç yeri ve zamanı değil; hem de hiç. İleride belki; şimdilerde ise telâffuzu bile muhataralı bir keyfiyet! Olacak iş değil.

Siyasetten pek anlamam ama aklımdakini söyleyeceğim: 2014’ü selâmetle geçirmek için en iyi yol, devlet başkanını halka seçtiren anayasa maddesini eski haline getirip memleketi politik kriz ve seçim sadmeleri kâbusundan halâs etmektir. Söyleyeceğimi söyledim.

Uzun yol otobüslerine vedâ!

Harem’deki otobüs garajı biz taşralıların zihninde kolay silinmeyecek bir iz bırakmıştır zira filmlerden, takvim yapraklarından, tablolardan bilinen İstanbul’un ilk mânidar sûreti, evvelâ Harem sahillerinde görünüyor.

1972 yılının Eylül'ü de, hangi gün bilmiyorum. Bütün gece boyunca süren bir otobüs yolculuğundan sonra Selimiye Kışlası hizasından Harem'e doğru inen yolda arabalı vapur sırasına giren otobüsün penceresinden gördüklerimi hiç unutmadım: İskeleye paslı zincirlerle bağlanmış paslı ve yorgun yük gemilerinin metal kalabalığı arasından görünen emsalsiz Sarayburnu silueti büyülemişti beni. Köprü henüz hizmete girmediği için Sirkeci'ye geçmek için uzun ve yılankavi kuyruklar halinde sıra bekleyen otobüslerin yolcuları için Harem'de birkaç saat geçirmek, uzun ve sıkıcı gece yolculuklarından sonra herhalde ikramiye gibi tatlı ve lezzetli geliyor olmalıydı.

Uzun otobüs yolculukları, beraberindeki yüzlerce ayrıntıyla birlikte artık tarih oluyor, hatta oldu bile. O yüzden bir lâhza durup geriye bakarak zihin tazelemenin tam sırasıdır.

Harem otogarının ihtişam ve sefaleti

Harem otobüs garajı yıllarca İstanbul'un âsâp yorucu keşmekeşine girişin ve oradan kurtuluşun sembolü oldu. Memleket otobüslerinin kalktığı âşina yazıhaneler, memleketin kokusunu, hasretini dillendiren diplomatik temsilcilik binaları gibi hizmet verdiler. Günün her saatinde müthiş bir kalabalık, gürültü, boğucu egzoz gazlarına karışan ızgara köfte kokularının ağırlaştırdığı atmosferiyle Harem, İstanbul'un nizamiye kapısı gibiydi.

Geçenlerde bir hemşehrime selam vermek için uğradığım Harem terminalinde şaşırtıcı olmaktan ziyade ürkütücü bir sâkinlik ve tenhalıkla karşılaştım. Her zaman onlarca otobüsün gemiler gibi sırt sırta yığıldığı peronlar bomboş, yazıhane önlerinde o eski ve görkemli kalabalıktan eser yok. Birkaç yolcu ortalıkta geziniyor, birkaç otobüs girip çıkıyor ama Harem'e bir şeyler olmuş. Kırk yıldan beri burada yazıhane işletmeciliği yapan liseden arkadaşım Mahmut'a, "Bu ne hal, hayırdır, taşınıyor musunuz yoksa?" diye sordum. Taşınmasına taşınacaklarmış da asıl sebep bu değilmiş;

- Yakın zamana kadar günde on otobüs gönderdiğimiz vilayetlere şimdi iki otobüs dolduracak müşteri bulamıyoruz. Nereye gidiyor bu insanlar? Uçağa yöneliyorlar. Neredeyse otobüs fiyatına uçak seferleri düzenleniyor Anadolu şehirlerine. Günde üç beş uçak seferi olan bir yere otobüsle gitmek cazibesini kaybetti. Sektörümüz artık inişe geçti, eski günler geride kaldı!..

Sahi, son on yıl içinde sessiz sedasız müthiş bir inkılap geçirdik ve bu süreç hâlâ devam ediyor. Bu inkılabın adı, otobüs fiyatına uçak. Otobüsle yirmi dört saat, belki biraz daha fazla çile çekerek yarı baygın bir halde uzak şehirlere yolculuk dönemi artık bitti denilebilir. Türkler uçağı keşfetti ve uçak yolculuğu, bir zamanlar lüks addedilen bir prestij mevzuu olmaktan çıkıp harcıalem bir tüketim kalemi haline geldi.

Eski otobüsler ne olur?

İyi de oldu ama n'olacak bu şehirlerarası otobüslerin hali?

Otobüs firma sayısında hızlı bir düşüş var, aşağı yukarı her ay 1 firma kepenklerini kapatıyor. 10 yıl kadar önce 600 otobüs firması faaliyet gösterirken, bugün ayaktaki firma sayısı 330 seviyelerinde. Ortalama rakamla her gün bir firma kapanıyor. Otobüslerde doluluk oranı yüzde 40'a kadar düşmüş. 500-600 kilometreden daha uzun hatlarda düşüş daha belirgin hale geliyor.

Çâresi ne peki? Neredeyse yarım asırdan fazla süren ve şehirlerarası yolculuğun mecburî sembolü haline gelen otobüsler hayatımızdan ve yollarımızdan tamamen çekilecek mi?

Hayır, otobüsler yine olacak ama eski altın çağın bittiğini söyleyebiliriz. Otobüs seferleri uzun hatlardan kısa hatlara yönelecek. Orta ve kısa mesafeli yollarda yolcu konforu öne çıkacak. Sektöre vergi indirimleri, belki bir miktar mazot iskontosu hakkı tanınacak ama otobüsler yine varlığını sürdürecek. Havaalanları, limanlar, demiryol bağlantıları arasında kalan büyük alanlardaki tâli yolların kılcal damarlarında otobüsler yine vızır vızır işleyip duracak.

Unutmadan başlıktaki sorunun cevabına gelelim: Eski model otobüsler, vaktiyle ne kadar büyük borçlar ve risklerle edinilmiş olursa olsun, yeni bir model furyası çıktığında köy ve kasaba yollarında çile doldurmaya devam ederlerdi. Ünlü otobüs üreticisi firmaların her yeni model pazarlaması esnasında köy seferlerinin de kalitesinde artış görülmesi bu yüzdendi.

Yine öyle olur herhal!

'Nasıl yani?' diye sorduklarında...

Bir sonraki kuşak, bazen otuz saati bulan uzun otobüs yolculuklarının hikâyesini duyduklarında, "Nasıl yani?" diye hayret edecekler, "Otuz saat daracık bir koltukta ırgalana sarsıla yol mu giderdiniz sahiden? Yanınıza tesadüfen oturan bir başka yolcu ile sırf yarenlik olsun diye bütün dertlerinizi, endişelerinizi, hatıralarınızı hatta hayat hikâyenizi paylaşır mıydınız? Otobüsün durduğu dinlenme tesislerinde (!) yol nevâlelerinizi bir araya getirip uykudan kapanan gözlerle zehir gibi acı ve koyu bayatlamış çaylar mı içerdiniz?"

Bu sorulara "evet, aynen öyle olurdu" diye cevap vereceğiz artık; üstelik onların bilmediği, sormayı akıl edemedikleri daha nice ayrıntıyı da yâd ederek...

Meselâ aynı hatta sefer yapan otobüs firmalarının arasındaki bitmek tükenmek bilmeyen rekabet hikâyelerini hatırlamamak olur mu? Otobüslerde muavinin her isteyene bidon ve bardakla su dağıtmalarını, daha sonra nerede hangi şartlarda doldurulup paketlendiğini hatırlamak bile istemediğiniz plastik küçük poşetlerdeki su ikramı başladığında nasıl sevindiğinizi, hele hele yakın zamanlarda termosla ikram edilen sıcak suyla çay, kahve ve kek ikram edilmeye başlanmasıyla nasıl mutlu olduğumuzu nasıl hatırlamazsınız? Otobüslerde her tiryakinin kimseden izin almaya bile lüzum hissetmeksizin baca gibi sigara tüttürdüğü, isteyenin azığından çıkardığı soğanlı sarmısaklı, çemenli dürümlerle bütün otobüs ahalisine eziyet çektirme pahasına karnını doyurduğu, gecenin bir yarısında çocuğunun çişi gelmiş bir

annenin otobüsü durdurarak yol kenarında evlâdına hâcet gördürdüğü demleri de hatırlamak ister miydiniz bilemiyorum.

Otobüs nostaljisi mi: asla!

Birkaç kuşağın zihninde şehirlerarası otobüsler ayrılığın, kavuşmanın, sılanın, gurbetin timsali oldu. Garajlardaki kahve ve lokantaların, hediyelik eşya satan dükkânların pejmürdeliği, aktarma yapmak zorundaki yolcuların kıyıda bucakta, bazen banklar üzerinde, eğer varsa otogar mescidinin kuytuluklarında başlarını bir yere koyup kestirmeye çalışmaları zihnimizden kolay silinmez hatıra parçalarıdır.

Bizim kuşağın hayatında otobüslerin çok iz bırakıcı bir payı vardı. Uçak seferlerinin sıradanlaşması ve ucuzlamasıyla başlayan yeni ulaştırma tarzını sevdik; bu yüzden "Neydi o otobüslü günler?" nostaljisinin kimsede yürek sızısına yol açacağını sanmam.

Bir demdi, geçti gidiyor!

Sûr'a üfürüleceği gün artık dalga dalga geleceksiniz!

"En sonunda konser anı geldi çattı ve... Justin sahneye çıktığında sanki Sûr borusu üflendi, çığlık seslerinden gökyüzü yarıldı, kulaklar duymaz oldu."

Bu satırlar birkaç gün önce tezyîd-i kudûmü ile İstanbul'u teşrîf eden, ergen çağında bacak kadar bir pop yıldızının konserinden sonra demokrat ve bir hayli aklı başında bir gazetemizin sütunlarında yayınlandı; kupürü kestim ve sakladım çünkü, pek öyle murad olunmasa da "Dinî" bir metindi ve bu bakımdan çok temsil edici bir nümûne teşkil ediyordu.

Herhangi bir haberi veya haber yorumu, dinî bir metinmiş gibi düzenlemeye itiraz etmiyorum; tenkid de etmiyorum, sadece bir hususa dikkatinizi celbetmek isterim: Olup biteni ilâhî, maverâî, transandantal, mistik veya uhrevî bir çerçeve içine koymadan sadece ilmî, soğukkanlı ve sebep-sonuç ilişkilerinden kopmadan izah etme iddiasındaki seküler dünya görüşü de eninde sonunda dinin lisânını terennüm ediyorken buluveriyor kendini.

Ayıplamıyorum, dalga da geçmiyorum; dinin kendisi kadar din lisânı da nihayet derecede tabii ve kaçınılmaz bir anlatım biçimidir, çok etkileyici bir edebiyattır. Bir defa dünyanın en eski edebî metinleridir dinî pasajlar ve asırlardan beri insanda tabii bir karşılığı vardır. O kadar öyledir ki, inanç nâmına insanların değer verip inandığı bütün birikimi aşağılamaya yeltenen lâdini doktrinler bile ciddi ciddi niçin Yaradan'ın olmadığını ve işlere müdahale etmediğini anlatırken bir yerde tökezleyip dinin dilini konuşmaya başlarlar; kendilerince Rabler edinirler; peygamberler, azizler ihdas ederler, âmentüler formüle ederler; kurban keser, oruç tutar, kudsiyet alanları inşâ eder, yarım hac sevabına denk yolculuklara çıkar, âyet niyetine doktriner lâflara tutunur, mukaddes kitaplarından referanslar gösterirler.

Geçenlerde bir kitap geçti elime, adı “Ateistin Kutsal Kitabı”; anlıyoruz, kitabın ismi ironik bir mânâya gönderme yaparak, “keh keh keh” efekti yapmak niyetindedir lâkin muhtevası fevkalâde “zındıkâne” bir edâdan geri durmuyor. Tam bu noktada baltayı taşa vurmayım endişesiyle açıp lugâti baktım: “Zindîk”, münâfık, Ahirete inanmayan, Allahsız mânâsına geliyor. Türkçe'nin mânâ iklîmi içinde zındık, genellikle hakaret veya birini incitme kasdıyla tercih olunan bir kavram olsa da, burada tamamen teknik ve teolojik bir çerçevede kullandığımı ifâde etmek isterim. Ateistleri “Sizi zındıklar” diye aşağılama niyetim yok, benim açımdan zındıklık da –tersinden de olsa- bir inanç biçimidir, ayrı fasıl; anlatmaya çalıştığım şey ifâdeye biraz rûhânî, biraz esâtirî veya hissî bir edebî katman ilave etmek istediğinizde isteseniz de istemeseniz de “dinin dili”ne müracaat etmek zorunda kalacağınızdır. Bacak kadar çocuğun konserinde, yine bacak kadar kızların ve çocukların kapıldığı haşyetle karışık esriklik hâlini tasvir etmek için “Sûr borusu üflendi” teşbihinde bulunulması edebî nokta-i nazardan doğrudur fakat cereyan eden olgu ile mukayese edildiğinde (bacak kadar star, bacak kadar hayran kitlesi) nasıl ifade etmeli, biraz mübalağalı ve mütenâkız duruyor. Eh, o kadar kusur Kadı kızında da olur!

Allah Ateistler'e hidâyet nasib etsin; muhtelif filozof, düşünür ve edebiyat adamlarının zındıkâne vecizelerini biraraya getirerek, daha yolun başındakilere cesaret telkin etmek isteyen bir aforizmalar kitabına bile “Kutsal kitap” adı vermek, bilumum zendekâ nâmına hiç de iftihar olunacak bir hadise değildir. Netice itibariyle bu faslı George Eliot'un bir vecizesi çok iyi özetliyor: demiş ki, “Yeni Ahit'ten mucizevi ve hayli imkânsız olanları çıkarın, geriye ne kalır?”

Bana göre bu nüktenin cevabı şöyledir: Zendekânın yatıştırılamaz tedirginliği!

Başbakan başkanlık sistemine mahkûm değil

Eski YÖK Başkanı Prof. Dr. Erdoğan Teziç, tecrübeli bir anayasa hukukçusu olarak önemli ve mâkul şeyler söylüyor; ülkenin ve siyasi sistemin önünü tıkayan cumhurbaşkanının halkoyuyla seçimi hakkındaki teklifine kulak vermeye değer.

Teziç, 2007’deki anayasa değişikliğinin bir hata olduğunu, sistemin âdeta kendini sakatladığını ileri sürüyor. Seçilmek için meydanlara inen bir cumhurbaşkanına, adayların birbirini -tabiatiyle- yıpratıcı şeylerle suçlamasına alışık değiliz; hele hele hükümetle seçilmiş cumhurbaşkanı arasındaki muhtemel ihtilâflara hiç değil.

Bazı insanlar, sanki başka yol yokmuş ve Türkiye başkanlık sistemine mahkûm imiş gibi düşünmeye başladılar. Oysaki aylar öncesinden beri seslendirdiğim “2007 anayasa değişikliği iptal edilsin” görüşüne Teziç de katılıyor, “Bu muhtemel ikilikten ya başkanlık ya da yarı başkanlık sistemine geçerek çıkılmaya çalışılıyor ama daha kolay bir çözüm var; bana kalırsa 2007’deki değişikliği kaldırmalı, cumhurbaşkanının yeniden Meclis tarafından belirlenmesi

hükmü getirilmeli. Çünkü 2014'te cumhurbaşkanını halk seçtiğinde ülke olarak arada kalacağız. Ne parlamenter sistemde olacağız ne de başkanlık!"

Bu çözüm tarzının Başbakan Erdoğan tarafından hiç de sevimli bulunmadığı mâlum: Bir tarafta başkanlık konusunda ısrarcı olmadıklarını, halk istemezse vazgeçebileceklerini belirtirken öbür yanda 2023 vizyonunu bizzat yönetmek maksadıyla başkanlığa geçiş için en uygun siyasi pozisyona sahip olduğumuzu hissettiriyor.

Şu an itibariyle başarıyla devam etmekte olan barış sürecinin olumlu etkileri, önümüzdeki yıl yapılacak referandum veya seçim oylamalarında hükümete iyimserlik telkin ediyor olabilir ve bu sebeple Başbakan kendi açısından haklı sebeplerle başkanlık sistemine geçiş için şartların çok uygun olduğunu düşünebilir. Ne var ki siyasi sistemimiz için daha faydalı ve kolay bir yol dururken, birbiri ardına gelecek seçimleri riske sokmanın doğru olmadığını düşünenlerle beraberim.

Prof. Teziç'e göre siyasi sistemi iyileştirmek için atılması gereken adımlar açıktır, şöyle diyor Teziç: "Tüm sorunları doğuran temel sorun yargının bağımsızlığı meselesidir. Bunu nasıl düzelteceğiz sorusuna cevap aramalıyız. Yargının bağımsızlığı sağlansa diğer birçok sorunun çözümü için büyük bir rahatlama olur. O zaman isterseniz parlamenter sistemle yönetilin, ister başkanlıkla. Önemli değil. Çünkü eğer yargı bağımsız ise kuvvetler ayrılığı ve hürriyetler teminat altındadır."

Teziç, yargının bağımsız niteliğe kavuşması için AYM ve HSYK üyelerinin meclis tarafından nitelikli çoğunlukla seçilmesi teklifini savunuyor ve şöyle ilave ediyor: "AYM'yi güçlendirir, seçim barajını kaldırır, Siyasi Partiler Yasası'nı vekil adaylarının belirlenmesine kadar köklü şekilde değiştirirseniz elbette başkanlık sistemi de olabilir. O zaman buna söylenecek laf yok. Fakat AKP'nin önerisi maalesef bu özellikleri barındırmıyor."

Yeri gelmişken altını önemle çizmeliyiz: Türkiye'nin daha demokrat ve adil bir temsile kavuşması için Seçim ve Siyasi Partiler kanunlarını değiştirmek, anayasa değiştirmekten veya sistemi tartışmaktan çok daha zahmetsiz bir tercih. Üstelik hemen bütün siyasi partiler, çeşitli zamanlarda bu iki kanunu daha âdil bir temsil ve seçim için değiştirecekleri yolunda vaadde bulunmuşlardı. O vaadler yerli yerinde dururken bu konu nedense hiç gündeme getirilmiyor zira Siyasi Partiler Kanunu'ndaki değişikliğin, halen bütün partilerde devam etmekte olan "Lider sultası"na son vereceği biliniyor. Bir yanda her vesileyle "Parti içi demokrasi" kavramını dillendiren liderler, ne zaman değişiklik söz konusu olsa bu defa "Siyasi istikrar bozulmasın ama" bahanesine sığınıyorlar.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın başkanlık sistemiyle ilgili görünür ısrarını anlamak kolay değil. Yeni anayasa değişikliği hayal kırıklığıyla sonuçlansa bile parlamenter sistemi geliştirip güçlendirme imkânları hâlâ mevcut. Mahalli seçim veya anayasa konulu bir referandumda yüzde 50 barajının altında kalmak, hükümete büyük ivme kaybettirebilir. Oysaki ben

Başbakan Erdoğan'ın en azından bir dönem daha yönetim cihazının başında kalmasını samimiyetle isteyenler arasındayım.

Başbakan, Teziç'in fikirlerini ciddiyetle düşünmeli; Türkiye, bütün ihtimâller tükenmiş gibi başkanlık sistemine kilitlenmek zorunda değil; başka seçenekler de var!

Fatih Projesi iyi fikir mi?

"Fatih Projesi" adı altında deneme uygulaması başlatılan "her öğrenciye bir tablet" kampanyası kapsamında Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı bir okulu ziyaretinde öğrencilere şöyle seslenmiş: "Bunlar birer araç, asıl olan sizin kendi becerileriniz, düşünceleriniz, kendi fikirleriniz.

Bunları da araç olarak kullanacağız, ama bunları çok fazla fetişleştirmeyeceğiz. 'Bunlar her şeyi yapar, bunlarla beni kimse tutamaz' değil. Bunlarla derslerinizi, eğitiminizi daha etkili bir şekilde gerçekleştireceksiniz. Asıl olan yine kalem ve kâğıt. Onlar temel, onların üzerine bunları koyduğunuz zaman daha başarılı olacaksınız."

Bakan Avcı'nın yaklaşımını anlıyorum. Bilgi teknolojilerinin tabii uzantısı olarak bilgisayar ve tabletin okullara girmesi elbette tabiidir ve bakanlığın bu buluşmayı düzenlemesi aslî vazifesidir ama galiba Fatih Projesi bundan çok daha kapsamlı ve iddialı bir düşüncenin eseridir: İki asırdan beri bizim gibi toplumları biraz da lüzumsuzca gerginleştiren ve acullaştıran gecikmişlik duygusunu izâle etmek için "çağların üzerinden atlayarak" modern bilgi seviyesine ve toplumuna erişme gayreti. Bir mânâda kaçırdığımız treni helikopterle yakalama hamlesi. Uygulamaya sahne olan okullardaki bir öğretmenin şöyle dediğini duydum: "Öğrencilere tablet dağıtılalı beri onlarla göz temasını kaybettim." Eh, helikopterle trene tepeden inmeye çalışırken bu kabil kazalara uğramak mukadderdir. Çocukların en ziyade oyuna eğilim duydukları bir çağda, ders nizâmını birdenbire dijitalleştirerek tablet ekranı üzerine bina etmenin muhtemel yan tesirlerinden biri de budur. Her öğrenciye bir tablet vererek, daha kaliteli ve çağdaş eğitime ulaşılacağı varsayımı doğru değil.

Milli Eğitim'in kaptan köşkünde, en ciddi ve karakterli entelektüellerimizden birinin olması doğrusu insanın gönlünü ferahlatıyor. Bakan Avcı, kâğıt-kalemle tablet arasındaki asla kapanmayacak mahiyet farkını biliyor ve seslendiriyor; ona kalsaydı derslikte yüksek teknoloji kullanılması meselesini daha yumuşak, daha insânî, faydalı ve şüphesiz "tedricî" bir geçişle düzenleyeceğinden şüphe etmezdim. Fatih Projesi, büyük iddia ve beklentilerle üç sene önce başladı ve bu esnada projenin pedagojik faydası hakkında siyasilerin uzun boylu tefekkür ettiklerini zannetmiyorum. Bu durumda sayın Bakan'ın yerinde olsam, Başbakan'a çaktırmadan projeyi mümkün olduğu kadar ağırdan alıp kadükleştirmek yolunu seçer ve elbette siyasi kariyerime kendi ellerimle nihayet vermiş olurdum.

Biz muhafazakâr takımının gönlünde hep aynı arslan yatar: Bir elde Kur'an, ötekinde asrîliğin icabı neyse o, (şu an için tablet!) ve bu iki unsuru bal gibi imtizac ettirerek özümüzden kopmadan Batı'yı yakalamak. Fatih Projesi'nin adı, aynı hasreti dillendiriyor. Fâtih, çağının bilgi ve icâplarıyla, bugün bize hayranlık verici bir nefis emniyetiyle yüzleşebilen bir devlet adamıydı. Proje, yeni Fatih'ler yetiştirmeyi amaçlıyor. Hedef iyi, lâkin seçilen araç, sahra çölünde feribot beklemek gibi bir şey.

Bundan birkaç ay önce bir elektronik mağazasında sadece e-kitap okumaya yarayan (Kandil!) tabletin fiyatını sormuştum ve her neviden binlerce ürünün olduğu koca mağazada o tabletten olmadığını öğrenince şaşırmıştım. Sebebi çok basitmiş, talep eksikliği! Necib gençliğimiz veya halkımız, sadece kitap okumaya yarayan (ama göz için hayli elverişli) bir tablet edinmekte eğlence bulmuyor ama öteki tabletler sebil gibi, üstelik ucuz! Anlamı nedir bu küçük gözlemin sizce?

Teklifim şu: Projenin içini değiştirelim. Tablete bu kadar bel bağlamanın neticesi hayal kırıklığı olur. Talebe-öğretmen, kitap-defter ve kalem ilişkisini kırıp atmak bana doğru gelmiyor; normaldir, mürtecîyiz ne de olsa...

Kurda kuzu, öğrenciye tablet!

Fatih projesi hakkındaki eleştiriler, "Bir dokun bin âh dinle bu kâse-i fağfûrdan" cinsinden yankılara yol açıyor. Uygulama şimdilik sınırlı ama "Çok iyi oldu, çocuğum yüksek teknolojiyle tanıştığından beri derslerinde daha başarılı oldu" diyen çıkmadı henüz.

Eleştiriler tablette yoğunlaşıyor; dersliklerde akıllı tahta uygulaması tasvib görüyor ama her öğrenciye bir tablet verilmesinin iyi bir fikir olmadığında ittifak var. Pilot uygulamada görev alan bir öğretmenin tesbitlerini özetleyerek size aktarmak istiyorum.

Diyor ki öğretmen, "Önce yarıyıl tatilinde kursa alındık, ardından açılış töreni yapıldı; öğretmen ve öğrencilere tablet dağıtıldı, ağ bağlantılı interaktif (akıllı) tahtalar konuldu. İnteraktif tahtalar çok kullanışlı ve faydalı ama tabletler için aynı şeyi söylemek imkânsız. Tek olumlu tarafı ders kitaplarının tablete aktarılmasıyla kâğıt ve orman ürünlerinden tasarruf etmek. Öğrenciler ders dinlemek yerine oyun oynamak veya nette gezinmeyi tercih ediyorlar. Okula kitap, defter, kalem getirmeyi artık lüzumsuz bulanlar çoğalıyor. Tabletle uğraşmak derse yoğunlaşmayı engelliyor. Bütün çocukların hasretle beklediği teneffüs saatlerinde bile bahçeye inip şakalaşan, konuşan, oynayan çocuklar artık dinlenme saatlerinde bile ellerinde tablet, face'te geziyor oyun oynuyorlar. Kimse sınıftan çıkmıyor. Anti-sosyalleştiler."

Bir öğrenci demiş ki öğretmenine, "Hocam, bunlar kurda kuzuyu teslim ettiler!"

Tableti doğru kullanan yüzde bir nisbetinde fikrinde öğretmen. Sınırlamalar fayda etmiyormuş, isteyen bir yolunu bulup sistem programını kırdırıyor ve oyun yükletiyormuş.

“Eskiden cep telefonu toplardık dersi engellemesin diye, şimdi tablet topluyor, ders bitince iade ediyoruz. Bu arada ‘Tablete bakmaktan gözüm acıyor’ diyenler çıkmaya başladıysa da terk edemiyorlar çünkü bağımlılık yapıyor. Tabletlerini geçici olarak ellerinden alınca deliye dönüyorlar. Projeyle ilgili anketler yapıldıysa da uzun ve sıkıcıydı; daha pratik, kısa ve samimi anketler düzenlenmeli. Her şeyi önlerinde hazır bulan öğrenciler, az da olsa yokluğu bilenlere göre daha tatminsiz, sorumsuz ve mutsuz oluyorlar.”

Vaziyet böyle görünüyor; akıllı tahta, internet’ten faydalanma, iletişim teknolojisini öğrenme gibi hususlarda itiraz yok fakat tablet uygulamasındaki sıkıntı âşikâr.

Yakınlarım arasında tablet toptancılığı yapan kimse olmadığı için daha insaflı bir nokta-i nazardan meseleye bakabildiğimi düşünüyorum. Her öğrenciye bir tablet aslında iyi fikir ama tabletin tipi ve muhtevası iyi tayin edilmeli. Meselâ sadece e-kitap okumaya yarayan, ekranı özellikle siyah beyaz ekranlı ve elektronik mürekkep tercih edildiği için gözü yormayan türde tabletlere dikkat çekmek isterim. Bu tabletler sadece ve sadece kitap okumaya yarıyor; oyun, iletişim vesaire gibi çocukların aklını çelecek unsurlara kapalı. Teklifim şu: Milli Eğitim Bakanlığı elverişli bir fiyatla isteyen her çocuğa, -ama ücretinin bir kısmını mutlaka öğrencinin karşılaması şartıyla- bu e-kitap tabletlerinden vermeli ve buna ilaveten Türk ve dünya klasikleri ve edebiyatına dair eserlere de küçük bir ücret mukabilinde öğrencilerin erişmesine zemin hazırlamalı. Tablette edebi ürünler düşük ücretle, ders materyalleri ise bedava temin edilmeli. O tabletle bu tablet arasında mühim mahiyet farkı var; bu tablet sadece okumaya yarıyor. “Niçin bedava değil de kısmen ücretli?” diyebilirsiniz, sebebi açık: Bedava kitabın rağbeti yoktur, maliyetine katkıda bulunduğumuz şeyleri daha iyi sahipleniriz de ondan.

Sivil anayasa yerine kıyak avantaj konusunda ışık hızıyla uzlaşan vekillere bir çift sözüm vardı, yer kalmadı; gelecek sefere inşallah. t.alkan@zaman.com.tr

Sakin bir şehirde yaşamanın bedelini ödemeye razı mıyız?

Artık tembellik mi dersiniz, ihmâl mi; takdir sizin!

Mesele şu, bu yazıyı yazmaya bundan tam 3,5 sene önce niyet etmişim, biraz bilgi toplamış, kupür saklamışım ve hatta yazının şöyle böyle üçte birini de yazmışım; o esnada araya hangi konunun girdiğini ve yazıyı nasıl yüzüstü bıraktığımı hatırlamıyorum. Geçenlerde arşivi karıştırırken dosyayla karşılaştım. Okuduktan sonra siz de takdir edeceksiniz ki, ihmâlim, yazının konusundan uzak değil!

Konu “Yavaş şehir”, uluslararası ismi “Cittaslow”, Türkçe’de güzel bir karşılığı var, “Sakin şehir” diye geçiyor ama “Âheste şehir” de fena bir teklif değil (Çünkü teklif bana ait!)

Gelelim “sakin” bir şehirde hayatın nasıl işleyeceğine, neler yapılacağına ve daha önemlisi nelerden uzak durulacağına...

Egzoz dumanını sevenlerden iseniz vedalaşmaya hazır olmanız gerekiyor sakin şehirde. Öyle göğe doğru küstahça diklenen, görüntü kirliliği ile gözümüzü gönlümüzü karartan yüksek ve çirkin yapılara da rastlamayacaksınız.

Ağaç kesenlere terörist muamelesinin yapıldığı bir şehir. Bir yerden bir başka yere gitmek için iki tercihiniz var: Ya yürüyecek veya bisiklete atlayıp pedala kuvvet vereceksiniz...

Şehir atıkları ayrıştırılacak, atık su arıtma tesisleri olacak, enerji tasarrufuna azami derecede riayet şart, alternatif enerji üretimi teşvik edilecek, GDO’lu ürünler yasak (aslında hepten yasak ama!).

Reklam panoları, trafik işaretleri elden geçirilip insani boyutta ve şık olmasına itina edilecek, elektromanyetik kirlilik önlenecek, gürültüyle etkili mücadele edilecek ve yeni öğrendiğim şaşırtıcı bir kavram olan ışık kirliliğine de izin verilmeyecek. (“Daha neler yahu” sesleri…)

Ulaşımda bisikleti teşvik için bisiklet yolları yapılacak, engelliler için daha duyarlı düzenlemeler getirilecek, yeşil alanlar şimdi olduğu gibi göstermelik değil esaslı bir yüzdenin altına düşemeyecek, tabii ürünlerin üretim ve ticareti teşvik edilecek. Kablo kirliliğine meydan vermemek için şehir fiber optik kablolar veya kablosuz sistemlerle donatılacak, sokaktaki insanları etkileyen renklere dikkat olunacak, evden veya evde çalışma tarzı teşvik edilecek.

Mahalli el sanatları ve üretimler özendirilecek, sertifikaya bağlanacak, yok olmaya başlayan el sanatları himaye edilecek, fast food türü beslenme alışkanlığı ile mücadele için “Yavaş yemek” kavramı çerçevesinde okullarda beslenme eğitimine ağırlık verilecek, şehirdeki her ağaç sayılacak, tarihi ağaçlar koruma altına alınacak.

Oo, olsa da yaşasak diyorsunuz değil mi? Bitmedi...

Şehre misafireten gelecekler için hayatı kolaylaştıran düzenlemeler, alış-veriş yerleri ve fiyatlar konusunda açıklık, turistlere kendilerini kazıklanacak yabancı değil şehir ahalisi imiş gibi hissettirecek tedbirler ve daha neler. Bir beldenin Cittaslow, yani âheste şehir ünvanı alması için yaklaşık 100 civarında kritere uygun duruma getirilmesi gerekiyor

Ee, dostlar, “Aklın yolu bir” düsturunun doğruluğuna iyice kanaat getirdim; dünyanın her yerinde akl-ı selîm sahiplerinin üç aşağı beş yukarı aynı tarzda ve aynı şeyleri düşündüklerini bilmek, insanın insana duyduğu inancı tazeliyor.

Peki, Türkiye’de böyle bir belde var mı?

Var, ilki İzmir’in Seferihisar’ı. Askeri bölgelerin yoğunluğu, arazilerin çoğunun imara kapalı olması nedeniyle turist yoğunluğunun diğer Ege beldelerine nazaran daha az olduğu

Seferihisar bu eski dezavantajını yavaş şehir olma yolunda avantaja dönüştürmeye gayret ediyor. İlçe Belediyesi, bundan 4 sene önce "Sakin şehir" olmak için hayli önceden harekete geçti (Alkış!). Zaman içinde Muğla'nın Akyaka, Çanakkale'nin Gökçeada, Sakarya'nın Taraklı, Aydın'ın Yenipazar, Isparta'nın Yalvaç, Ordu'nun Perşembe, Kırklareli'nin Vize ve Şanlıurfa'nın Halfeti ilçeleri bu ünvana hak kazandılar (bkz. cittaslowturkiye.org).

...

Eminim ki herkes, bu satırları okuduktan sonra "sâkin şehir"le yaşadığı şehir arasındaki farkları gözden geçirerek "Niçin ben böyle bir şehirde yaşamak imkânından mahrumum?" sorusunu soracaktır kendisine. Kezâ şehirleri yönetenler de beldelerinin sâkin şehir standartlarına uygun hale getirilmesi için nelerin yapılması gerektiğini düşüneceklerdir. Sâkin şehir kavramı ilk bakışta ancak filmlerdeki sâkin ve güneşli eski İtalyan kasabalarını andırır, ele geçirilmez, ancak hayâl edilir bir yeri hatırlatıyor; ulaşılmaz, erişilmez bir hedef. Aslında sâkin şehir, herkesin hakettiği ve biraz gayretle herkesin içinde yaşayabileceği bir hayatı vaadediyor. Asla lüks ve erişilmez değil. Kriterlere şöyle bir göz attığınızda görüyorsunuz ki aranan şartların tamamı "insânî" ve aslında olması gereken unsurları ihtiva ediyor. Meselâ trafiğin bir sinir ve ömür törpüsü derecesinde dayanılmaz hale gelmesi, kimse için kader değil, sadece beceriksizlik ve öngörüsüzlük söz konusu. Yürüyüş yollarının araçlardan arındırılması, bisikletin öncelikli ulaşım vasıtası haline getirilerek uygun parkurlar inşa edilmesi niçin hayâl olsun ki? Yüksek katlı apartmanlarda, üstüste yerleştirilmiş çekmeceleri andıran apartman hayatı, hırslarımızın ve politik basiretsizliğimiz eseri olarak hepimizi esir almış durumda. Halk sağlığından sorumlu devlet ve mahalli idare birimlerinin titizlenmesi ve gözetmesi gereken şartlarla sâkin şehir kriterleri arasında uçurum yok. Tarihi eserlerin korunması, etrafının düzenlenmesi için yaşadığımız yerlerin sâkin şehir lisansı alması gerekmiyor.

Sâkin şehir, yaşadığımız şehir atmosferine ve düzenine çok keskin bir eleştiri getirmesi bakımından değerli; uygulamadan önce şehirlilerin bu konuda güçlü bir halk irâdesi ortaya koymaları lâzım ama. Böyle şehirlerde yaşamanın da bedeli var. En küçük bir rant kaybı halinde, ruhsatsız ve kaçak binalarının bacasına çıkarak rehin tuttuğu evladını yaralamakla tehdid edenlere göre değil sâkin şehir.

Takdir edersiniz ki 'sâkin şehir'i haketmek için önce şehirli olmak gerekiyor, kelimenin bütün mânâlarıyla "Şehirli"! Yıllarca "gelişme" kavramına adeta kulluk etmiş, aksini hiç düşünmemiş, günün birinde bir belde ahalisi "artık gelişmek istemiyoruz, yeter arkadaş, biraz da adam gibi yaşayalım" der mi sizce?

Önümüzdeki yılın martında mahalli seçimler yapılacak; bakalım, hemşehrilerine "sâkin şehir" vaadeden yönetici adaylarına rastlayacak mıyız veya bir başka söyleyişle, hemşehrilerine

sâkin şehirin gerektirdiği fedâkarlıklara katlanmaya davet eden belediye başkanları, seçmenlerinden olumlu karşılık alabilecekler mi; ibretle izleyeceğiz.

Bana kalırsa sâkin şehir, şimdilik bize birkaç numara büyük bir proje ama uzaktan da olsa oradaki gündelik hayatı hayal etmenin güzelliği konusunda hemfikir olduğumuzu zannediyorum.

Şimdilik cesaretle beldelerini "Sâkin şehir" kılmak için harekete geçen belediyeleri ve belde ahalisini tebrik etmekle yetinelim. İnşallah sayıları çığ gibi artar; inşallah günün birinde hepimiz sâkin bir şehrin sâkini oluruz.

Ver yeni anayasamı, al statünü!

TBMM Başkanı Sayın Cemil Çiçek, milletvekillerine yeni haklar getiren kanun teklifini savunurken, "Bu getirilen yasa milletvekili özlük yasası değil, maaş artışıyla ilgili bir yanı yok.

Sadece değişik kanunlarda ya da fiilen uygulamada olan hususların tek bir kanunun çatısı altında toplanmasından ibarettir." şeklinde savunmacı ve kamuoyunun anlayışına sığınan bir dili tercih ediyor; buna göre kamuda çalışan herkesin özel bir kanunu vardır ama vekilin yoktur. Vah!

Diyelim ki öyle ve diyelim ki vekilleri kanuni bir statüye kavuşturacak bir düzenlemeye ihtiyaç var, o zaman sorarlar: "Şimdiye kadar neredeydiniz ve şu günler bu kanun için en iyi zamanlama mıdır?" ardından şunu da ilâve ederler; "Vekilin kanuni bir statüye kavuşması için önce vatandaşın statüsünü berkitmek gerek. Vatandaşın statüsünü belirleyecek temel kanun ise anayasa. Yeni anayasa konusunda partilerin her biri ayrı telden çalarken vekilin statüsü söz konusu olunca sessiz-sedasız ittifak edivermek doğru mudur?"

Sayın Çiçek bu teklifi savunmak uğruna ne söylerse söylesin inandırıcı olması mümkün değil; imzacı üç muhalif partinin kamuoyundaki homurtuyu hissedince çark edivermesinden sonra hükûmetin ısrar etmesi pek tuhaf, üstelik sevimsiz.

Duyan zanneder ki vekiller fena halde mağdur ve perişan! Elbette öyle değil ama velev ki öyle olsun; böyle bir esnada "Ben önce mensup olduğum zümrenin statüsünü sağlama alırım arkadaş" mânâsında okunabilecek bir teklif hoş durmuyor, zamanlaması ise ancak berbat kelimesiyle izah edilebilir. Kamera şakası gibi. Toplumun yarıdan fazlası son derece net bir şekilde yeni bir anayasa, vatandaşla devlet arasında yeni ve âdil bir misak beklentisi içindeyken vekil hakları için ortalığa düşmek kadar kötü bir espri olamaz. Teklif bu haliyle özrü kabahatinden büyük, kötü tertiplenmiş bir espri gibi duruyor. Çiçek'in -mecbuur!- savunduğu teklifi, bir hafta önce Zaytung gazetesi haber yapsaydı, "Aferin çocuklara, iyi espri yakalamışlar" der geçerdik fakat aynı metne, parti grupları ve üstelik misaline zor rastlanır bir

yüksek hamiyyetperverlik ruhuyla imza koyduklarında metnin anlamı ve çerçevesi değişiyor; hasbîliği, hakkaniyeti, hatta ironisi bile kalmıyor; arada pek âşikâr bir görünen zümre menfaati çürük diş gibi rahatsız ediyor insanı.

Mesele vekillerin özlük vaziyetleri değil, zaten herbiri sıradan vatandaşa göre hayli imtiyazlı vaziyetteler; koro halinde sızlanacak kadar âcil bir ihtiyaç içinde bulunduklarını da sanmıyorum. Protokolde 20 küsuruncu sıradan 10 küsuruncu sıraya terfi etmek, ölene kadar kırmızı pasaport ve bedava silah ruhsatı edinmekle mutmain olacaklarsa buyursunlar. Mesele, vatandaşa karşı hep uzlaşmaz gibi görünen ve kamera önünde birbirinin boğazına sarılıp sebb ü şetm eden "fırka"ların, aslında "yok bunların birbirinden farkı" fotoğrafı vermelerinde...

Çıkarınız şu kanunu; hatta muhalefet "istemem, yan cebime koy" edâsında ortalıkta görünmezken iktidar oylarıyla kanunlaştırınız; AYM, "eşitlik ilkesi"ne ters olup olmadığına bile aldırış etmeden vaziyeti örtbas etsin ama artık "Biz ayrı dünyaların partileriyiz" cakası satmak yok vatandaşa. Hakkında tam mutabakat gösterdiğiniz metin bu ise eh, ne yapalım yani!..

Aciz kanaatim şudur; mırın-kırın etmeden genel seçimden önce halka söz verdiğiniz demokratik ve tepeden tırnağa sivil bir anayasayı elbirliği ile çıkarırsanız, bu hakların beş misli herbirinize helâl ü hoş olsun; herbirinizi altınla tartalım, torunlarınıza bile "ebedî özlük" imtiyazları bahşedelim fakat, farzımuhal anayasa yapmadan halkın karşısına çıkarsanız, -ki öyle görünüyor- seçim günü, beni sandık başında beklemeyeceksiniz. Bunu haketmediğiniz ve haketmediğimiz gerekçesiyle orada olmayacağım çünkü.

Başbakan'ın basiretine dua

Türk basınının unutulmaz simâla-rından gazeteci Hakkı Devrim, mesleğinden ve gazetesinden uzaklaştırılmasından iki yıl sonra T24 sitesinden Hazal Özvarış'a verdiği mülakatta ilginç bir tesbitte bulunuyor; bu, aslında herkesin biraz düşünmekle erişebileceği, ortalık yerde duran ama gündelik hayhuy içinde pek fark edilmeyen bir gerçek. Şöyle diyor mülakatın bir yerinde:

-Televizyon mülakatında karşıma gelse, 'Tayyip Bey, siz talihli bir adam olduğunuzun farkında mısınız' derdim. 'Talih olabilir ama ben de çalışıyorum' derse, 'Çalışıyorsunuz ama sizin kadar talihli başvekil görmedim' derdim, diyor ve şöyle devam ediyor: "Rakiplerine baksana, biri Kemal Kılıçdaroğlu, biri Devlet Bahçeli. Bana da onları versen, ben de başvekil olurum. (Gülüyor) Ne kadar saçma bir şey söylersen söyle, onlar daha saçmasını söylüyorlar. Erdoğan'ın karşısında hiçbir şey yok!

Aynı kanaatteyim ve daha önceden bu sütunlarda aynı tesbitte bulunduğumu iyi hatırlıyorum. Demokrasimizin bugünlerde en ciddi derdi, fiilî muhalefetsizlik.

Görünüşte iki muhalefet partisi var da, bu partilerin iktidar üzerindeki tesiri, ciddi bir denetim ve sorgulama baskısından ziyade hükümetin yapıp ettiklerine karşı seçmenlerde daha büyük bir destek tavrı oluşturmaya yarıyor. Parlamento içi muhalefet sadece sayıca yetersiz değil, özgül ağırlık itibariyle de hafif. Parlamento dışındaki muhalefet ise (basın, sendikalar, STK'lar vb.) bir an önce hükümetin yıkılması için gökten düşecek yıldırım da dâhil her nevi olumsuzluğa destek çıkma tavrı yüzünden sevimsiz görünmekte. Parlamento içi ve dışındaki muhalefet odaklarının Ergenekon, Balyoz vb. davalar konusunda sırf hükümetin yıkılmasına yardımcı olacağı için darbe yandaşlarını desteklemesi yüzünden inandırıcılıkları kalmadı. Hakkı Devrim'in, "Erdoğan'ın karşısında hiçbir şey yok!" derken kasdettiği herhalde bu mânâdır.

Meselenin bir başka boyutu, Başbakan Erdoğan'ın bu elverişli durumdan yararlanmak ve onu devam ettirmek için gitgide ustalaşan bir siyaset ustası haline geldiğidir. Erdoğan, periyodik dokunuşlarla sinir uçlarıyla oynadığı muhalefetten tam da işine gelen sesler çıkarmakta mahâret kesbetti.

Sonuçta Başbakan, fiilen mevcut bulunmayan, kâğıt üstünde varmış gibi görünen bir muhalefet blokuna karşı parlamento çoğunluğu ve kamuoyunun açık desteği ile büyük yetkiler kullanıyor ve herkes için son derece önemli kararlar almakta sıkıntıya düşmüyor. Onun kaale aldığı yegâne caydırıcı unsur, sık sık tazelettirdiği kamuoyu anketlerindeki düşüş ve yükseliş eğilimleridir.

Bunun haricinde bütün Türkiye, Başbakan'ın dirâyet ve basiretine güvenmek zorunda.

Demokrasi böyle bir şey değil ama; önümüzü görmek ve daha güzel bir gelecek ümid etmek için bir kişinin veya partinin basiret ve dirayetine bel bağlamaktan daha farklı mekanizmalar olmalı. Dünyanın her yerinde bu hizmeti kamu adına meşru muhalefet kurumları üstlenir; bizde öyle olmuyor.

Duruma kısaca göz atalım: Hükümet on yılda bürokratik (ordu ve yargı gibi) muhalefeti sindirdi ve elbette doğru davrandı; bu hamleyle hükümet, seçmenlerinin büyük tasvibini kazandı ve hâlâ bu hamlenin kredisi üzerinden siyaset yapıyor. Esasen ordu ve yargının muhalefeti demokratik muhalefet denkleminde yer almıyordu. Peki, denklemdekilerin meşru unsurların durumu nedir?

CHP ve MHP, peşinen istemezükçü, zaman zaman oyalayıcı ve küçük puan artışlarıyla Meclis'te tutunmayı sağlayıcı yaklaşımları ile asla iktidar adayı görüntüsü vermiyorlar (vermek istediklerinden de emin değilim!). Sendikal güçler, ideolojik bazı saplantılar yüzünden sadece toplumda değil, çalışan kesimler arasında bile güven telkin edemiyorlar. Basında durum biraz farklı ama genel durum aynı: İstemezükçüler, ideolojik gerilim üzerinden hükümeti yıpratıcı yayın yaptıkça halkın en azından % 51'ine güvenilmez görünüyorlar ve bu konuda pek fena bir sicile sahip bulunmak gibi bir sâbıkaları var.

Hükümete yakın duran medya ise iki ana öbeğe ayrılıyor: Her hâdisede iktidara medh ü senâ tavrı içindeki “Yaşa varol”cular ve “Bir dakika, ne oluyor”cular!

Son zümre yalnız. “İyiye iyi, kötüye kötü” demeyi murad edinenlerinin gücü cirmleri kadar.

Ezcümle bugün Başbakan Erdoğan, şahsı etrafında hâlelenen kitlenin destek ve duasıyla, aslında tek kişilik bir iktidarı temsil ediyor ve onu yanlış yapmaktan esirgeyeceği ümid edilen iki faktör var: Şahsi basiret derecesi ve % 51’in destekten vazgeçmesi.

Bu hal bana tabii gelmiyor; CHP ve MHP’de aniden sürpriz bir sağduyu yükselişi beklenemeyeceğine göre (çünkü doğru siyaset yaptıklarını düşünüyorlar!), memleketin selameti Başbakan Erdoğan’ın basiretine bağlı demektir. Biraz daha fazlasını hak etmiyor muyuz sizce?

Şirk

3 Temmuz 2011 tarihinde başlayan süreç, hepimiz için bir nimet, bir necat fırsatı olarak kabul görmeliydi; kadri bilinmedi. Mesele, “Herkes şike yaparken niçin biz hedef seçildik” itirazı üzerinden taraftarlık duygusu üzerine bina edildi ve mağduriyet meşrûlaştırıldı. Fanatizm ve forma aşkı uğruna ahlâkî değerler görmezden gelindi.

Futbol endüstrisi hayli irileşmiş bir toplumuz. Müşterek bahis sektörü milletlerarası mafya ile eklemleşti, transfer borsasının değerleri dünyanın en iyi sporcularını cezbedecek kadar yukarılarda. Kulüpler büyüdü, devletin alenî ve adaletsiz kayırmasıyla tesisleştiler, büyük cirolara ve taraftar kitlelerine hükmediyorlar. Futbolda çağın maddî değerlerini yakaladık ama bütün zamanların değişmez ahlâkî değerlerinden çok uzağız.

Bilmem hayrı olur mu ama söylemeli; futbol bir din haline geldi. Bu dinin sözde ilahı da başarıdır. Şirk bu değilse, nedir?

Başlıca sebepleri önem sırasına göre gözden geçirelim: Siyaset âlemi olağan şüpheliler sıralamasının en üstünde yer alıyor; sadece 6222 sayılı sporda şiddet kanununda gösterdikleri belkemiksiz yaklaşımı örnek göstermek bile yeter: Seçmenlerine sempatik görünmek için ofsayt kuralını bile bilmeyen nice siyasetçinin boynuna taraftar kaşkolü dolamaktan başlayarak dört büyük (!) kulübe devlet malından peşkeşler çekmek ve taraftarı seçmen sıfatıyla devşirmek arzusu siyasetçilerin sâbıka hânesindedir.

Futbol basını, mücrim listesinde siyasetçilerle rekabet halinde. Taraftara dalkavukluk etmek için ayrı sayfalar düzenleyip amigo yazarlar tutmak, tiraj endişesiyle bir miskallik hadiseleri bir batman kutruna büyütüp abartmak, her taraftar kitlesine sadece ve sadece kendilerinin haklı olduğunu hissini telkin etmekle spor gazeteciliğini geri dönüşü mümkün olmayan bir yola sokan futbol yayıncılığı kendi ipini çekiyor (Vaktiyle taraftarlık fanatizminin değirmenine su taşıyan şeyler yazdığım için mahcubum.)

Kulüpler suçlu çünkü kulüp kültürü nâmı altında ahlâkî değerler üretmekte gönülsüz davrandılar, yönetimlerini güçlü tutmak için fanatik gürûhuna açık destek verdiler, gözaltına alındıklarında sahip çıktılar ve açıklamalarıyla spor seyircilerini değil, düpedüz serserileri cesaretlendirdiler ve aralarında âdil ve centilmen ruhları barındırmadılar. Ahlâkî değerlere değil, nasıl edinildiğine bakmaksızın istatistikleri ve başarıya taptılar.

Suçlu listesinin en altına taraftarı yazabiliriz; elindeki muzla siyahî oyuncuyu aşağıladığı zannetmesine, beğenmediği renklere sinkafla hakaret etmesine, taraftarlık gayretini tanımadığı bir genci bıçaklamaya kalkışmasına kadar taraftar aslî değil, tâlî sorumludur; çünkü cahildir ve bu kötülükleri iyi bir şey zannederek yapıyor; câhildir çünkü taraftarlığı varoluş sebebi sanıyor; câhildir çünkü takımı söz konusu olduğunda doğruyla yanlışı ayırdetmek hassasını kullanamıyor.

Kesinlikle tedavisi gerekir; tribün kalabalığında kendini çok güçlü hissetse de tek başına âciz ve niteliksizdir; eksikliklerini yandaşlarının ten sıcaklığına sokularak izâle etmeye çalıştığı için ölene kadar “fert” olamayacak. Öldüğünde tabutunun üstüne serilen kulüp bayrağı, yanlış adrese gönderilmiş bomboş ve hazîn bir mektuptur.

Haklı olarak, “Bir şeyi unutmadınız mı; ya federasyon?” diyebilirsiniz. Unutmadım elbette fakat bahse bile değmez!

Sadece Türkiye’deki futbol endüstrisinin değil, dünya futbolunun cirosu bile o delikanlının metro istasyonunda katledilmesine değmez. Bu cehâlet cinâyeti, Türkiye’de futbol nâmına üretilen bütün değerleri iflâs ettirmiştir ve bu cinayette, -forma ve mevkii farkı gözetmeksizin- her fanatiğin hissesi vardır.

Açma zülüflerin yar yar yellere karşı

Birisi çıkıp -o her kimse-, Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı Hannes Swoboda denilen adama ağzını tekkenişîn tavasına çevirmeli!

Millî muhalefet teâmüllerimize göre -o kimse- bizzat Başbakan’dır ve başta CHP’liler olmak üzere yurttaşlarımızın başına gelen ve gelmesi muhtemel bütün kaza ve belâlardan, yürütmenin başı olarak birinci derecede sorumludur.

Hannes Swoboda bizi tanımıyor; bir yörük çadırında kilime bağdaş kurup sacda pişirilmiş peynirli gözlemeyi dörde bürüp, yanında bir çamçak yağlı ayranı başına dikmişliği, ardından yumruk peçetesiyle ağzını silip “Elhamdülillah” çektikten sonra “Ben yedim Allah artırsın, sofrayı kuran kaldırsın; hane sahibinin üzerine afiyet, kesesine bereket, geçmişlerinin de canına değsin!” demeyi bilir mi? Anadolu bozkırlarında ılgıt ılgıt esen iğde kokulu yellerde (tam mevsimidir ha!) esrimiş başını şırıl şırıl akan derelerde serinletip ardından, “Açma zülüflerin yar yar yellere karşı” bozlağını okuyabilir mi ki bakalım; şimdi kalkmış kibirli bir

edâ ile öz be öz yerli ve millî, buram buram Anadolulu bir yiğidimizi hacîl düşürmeye kalkışıyor!

Hey hey; yine de hey hey! Yine de şahlanıyor aman kolbaşının kıratı/ Bize görünüyor aman yine serhat yolları... Sen kiim, bizim iç işlerimize karışmak kim bre Swoboda? Bir kere isminden tekin biri olmadığın belli. Biz senin gibileri şanlı tarihimizin parlak sayfalarından Karaoğlan, Tarkan, Malkoçoğlu nâm kahramanlarımızın filmlerinde esas oğlana çıkıntılık yaparken koyun budunu dişiyle kemiğinden sıyırıp da ardından başını tavuk gibi tavana kaldırarak tekmil dişlerini göstere göstere arsızca kahkahalar atan kötü karakterler cümlesinden biliriz. Olmadı bre çorbacı; işimize karışmayacaktın! CHP'nin geçen yüzyılda kaldığını ve modernleşmesi gerektiğini söylerken literal mânâda doğru söylüyor olabilirsin fakat sizin gibilerin ağzında evrensel doğrular bile sadâkatini kaybediyor. Sayın Kılıçdaroğlu'nu telmih ederek, "Bunca yıldır hükümette yer almamanız tesadüf değil" tesbitinde bulunmak size düşmemiştir bay Swoboda; "Biz biliriz işlerimizi/ İşimiz kimseden sorulmamıştır/ Kılıçla mızrakla topla tüfekle/ Başımız bir kere eğilmemiştir!"

Evet, içerde birbirimize olmadık lâflar, hatta hakaretler savurduğumuz olur sıkça; sizi alâkadar etmez bayım! Bu ülkede herkes kendi pozisyonundan hoşnuttur nihai planda. Meselâ bizde muhalefetin niçin asla ve kat'a iktidar olmak istemediğini sizin o kaba ve lineer mantığınız kavrayamaz, zira biz bize benzeriz. Kemâl Bey me'zundur; mesâha-i arzın dilediği yerinde hükümetimiz, hukukumuz, yargımız veya canının o esnada çektiği herhangi bir mercî hakkında ağzını bozabilir; bizi yâd ellerde yâd ellere çekiştirebilir; bizim iç meselemizdir. Onun için kalkıp da Sayın Kılıçdaroğlu'nun Avrupa'daki Türklere hitaben, "Burada çoğunuz sol, sosyal demokrat partilere oy veriyorsunuz, Türkiye'de niye sağ partilere oy veriliyor?" diye sâfiyâne sitemlerde bulunmasını dilinize dolayarak, "Biz Sosyalistler olarak Türklerden yeterli destek alıyoruz; eğer siz Türkiye'de halktan destek bulamıyorsanız bu sizin meselenizdir" şeklinde birtakım imâlı lâflar etmeniz hamiyyet-i milliyemize dokanmıştır. Size ne bilâder, CHP'nin nasıl iktidar olabileceğini tarif etmek size mi kalmıştır yani?

Başta ifade ettiğim esaslı fikrin altını bir kere daha çizerek hükümetin ve Başbakan'ın işbu diplomatik iskandaldeki sorumluluğunu kuvvetle hatırlatmak isterim: Başbakan duruma el koymalı ve şu sevimsiz Swoboda'nın ağzının payını vermelidir. Bir kısım muhalefetimiz gaflet, hatta dalâlet içinde bulunabilir ama onlar "Nasıl olsa hukukumuzu savunacak arslan gibi bir hükümetimiz var ardımızda" diye öyle davranıyorlar. Dağılın bre; sahipsiz mi sandınız o gurbetteki kavruk Anadolu yiğitlerini? t.alkan@zaman.com.tr

Naoki İnose haksız mı?

Eski olimpiyat ruhunun yerinde yeller esiyor olmalı ki, son zamanlarda olimpiyat düzenleyen ülkeler ardı ardına zarar bilânçosu açıklıyorlar.

“Efendim bu bir prestij meselesidir, her şeyde kâr-zarar hesabı yapılmaz; bazı hâdiseler vardır ki bile bile zarara girer fakat neticede kârlı çıkarsınız” yollu izahları bilmiyor değilim; kısmen hak vermem de mümkündür ama olimpiyat ruhundan bahsediyorum, yani bütün insanların renk, cinsiyet ve din farklarını aşan, ayrılıkları aynı hizada kardeşliğe dönüştüren, centilmenliği yücelten ve bu çerçevede insan dediğimiz yaratığın gitgide daha yükseğe, daha ileriye ve daha hızlı “gelişebileceğini” varsayan bir anlayış!

Olimpiyat rûhu filan kalmamış olmalı ki, ev sahibi ülkeler kazandıkları madalyaları ve yetiştirdikleri nitelikli sporcuları filan boşverip meseleyi kâr-zarar hesabı şeklinde görmeye başladılar. Haksızlar mı, tam bilemiyorum çünkü olimpiyat düzenlemek için gereken o müthiş paralar neticede bir veya birkaç halkın vergileriyle karşılanıyor. “Ülke tanıtımı” ve “milli onur” gibi kavramlar kısa vadede göze pırıltılı görünse de geride elle tutulur kazanç olarak sadece spor tesisleri kalıyor. Bu arada olimpiyat düzenleme komitesinin, her karşılaşmada kendini ve rakibini aldatan, yani doping yapan sporcuları tesbit etmek için hiç azımsanmayacak bir bütçe ayırmasına da dikkat çekmek isterim. Doping, olimpiyat ruhu her ne ise onun tam zıddı bir şey. Doping, ayrıca insan denilen yaratığın mütemadiyen kendini geliştirebileceği varsayımıyla da dalgasını geçen bir icat. Daha önce yazdığımı hatırlıyorum, bir atletin siz bilemediniz ikibuçuk metreden daha yükseğe atlaması mümkün değil, ayrıca gerekmiyor da. Yüksek yerlere çıkmak için merdiven dayamak, olimpiyat ruhuna mugayir gibi görünse de insanların yüzde 100’ü böyle yapıyor. Bu örnekle sporun lüzumsuz bir meşgale olduğunu ileri sürmüyorum, iyidir şüphesiz, faydalıdır da spor kavramıyla insanın kainattaki en anlamlı, en önemli yaratık olduğu ve kendini engelleyen faktörlerden kurtulmayı öğrendiğinde çok daha yüceleceği tezinin çocukça bir faraziye olduğunu da hatırlatmak gerekecek.

FELSEFE KORSANLIĞI

Böylece felsefenin arka bahçesine korsanlama girmiş bulunuyoruz; öyleyse atışa devam edelim. Bizde genellikle insanseverlik, insan sevgisi, bütün ırktan insanlara aynı gözle bakmak, yoksulları gözetmek vesaire gibi pembe karşılıklar bulan hümanizm, aslında olimpiyat felsefesini ve ruhunu ayakta tutan birkaç temel kavramdan biridir. Hümanizm, insanın kendini aşabileceği ve manialardan kurtulduğunda dinlere, mistik faraziyelere ve hattâ Tanrı’ya bile lüzum kalmayacağı iddiasındadır. “Hümanist” sıfatı Batı dillerinde “insan seven”den ziyade, insana güvenen, insandan başka hiçbir varlığın Tanrı’nın yerini ikame edemeyeceğine inanan, ezcümle “seküler” bir muhteva taşır.

Bizde ise Yunus Emre’nin, Mevlânâ’nın hümanist olduğunu sanan ayran gönüllüler her köşebaşında kıyamet gibi!

AYIP OLUYOR İNOSE BAŞKAN!

Türkiye 2020'de yapılacak olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmaya aday olduğunu açıkladı; dünyadaki ekonomik kriz böyle devam ederse olimpiyatın üstümüze kalması pekâlâ muhtemel gibi görünüyorsa da çok dişli rakiplerle karşı karşıya bulunuyoruz. İşte Japonya adına Tokyo Belediye Reisi Naoki İnose de bunlardan biri. Ne var ki Başkan İnose, "Ben daha iyi olimpiyat düzenlerim" diye şehrinin niteliklerini parlatmak yerine (çünkü olimpiyatlar ülke adına değil, düzenleyici şehrin adıyla anılıyor) İstanbul'u kötülemeyi tercih ettiği için daha maçın başında bir-sıfır geriye düştü ve güzelim olimpiyat ruhunu berbat etti.

Şöyle ki: İstanbul'un maddî imkânlarının ve ulaşım sisteminin yetersiz olduğunu ileri süren İnose, ayrıca Türkiye'nin genç nüfusunun İstanbul'un oyunlara adaylığı sürecinde sıklıkla bir koz olarak kullanılmasını da eleştirdi.

Eh, doğru söze ne denir, İnose Başkan pek de haksız sayılmaz. İstanbul'un ulaşımı kâbus gibi bir şey; ne zaman sportif bir faaliyet olsa trafiğin midesine kramp giriyor. Ahalimiz trafik kurallarına saygılı olsa ne canım; İstanbullular kaderlerinden ve kulvarlarından şikâyetçi bir toplum. Trafikte en küçük menfaatleri söz konusu olduğunda başta kurallar olmak üzere çiğnemedikleri değer kalmıyor gibi. Abartıyor muyum sizce?

N'AABERR?

Gelelim "Bizim nüfusumuz genç; ileride gelişmiş ülkelerin yaşlılarına bizim gençler bakıcılık yapacak, n'aaber?" yollu efelenmelerimize; adamlar, yaşlılarına bakıcılık yapma planımıza bir şey demiyorlar ama galiba cümlenin "N'aaberr?" faslına fena halde bozuluyorlar. Haksızlar mı?

Turpun büyüğü heybede ama...

Başkan İnose belli ki konuşurken şehvet-i kelâma kapılıp vermiş veriştirmiş Türkiye'nin şahsında İslâm toplumlarına: "İslam ülkelerinde ortak olan tek şey Allah, birbirleriyle sürekli kavga ediyorlar" dedikten sonra hızını alamayıp emniyet şeridini de ihlâl etmiş, "Türk insanının uzun yaşamak istediğine eminim ancak uzun yaşamak için öncelikle bizim gibi bir yaşama kültürü oluşturmaları gerekiyor. Nüfus genç olabilir ancak; insanlar erken ölüyorsa bunun bir manası olmaz."

Derin bir nefes alalım, sükûnetimizi muhafaza edelim, önyargılarımıza mağlup düşmeden şu zehir gibi sözleri bir kere daha gözden geçirelim:

"İslâm ülkelerinde ortak olan tek şey Allah" sözüne itiraz edebilir miyiz? Ben etmem, sadece "Tek müştereğimiz Allah lâfzını terennüm etmenin sorumluluğunu, icabını keşke daha iyi yerine getirebilsek" diye ilâvede bulunurum. Allah kelâmında ittifak etmenin gereğini yerine getirebilmiş olsak, Başkan İnose'nin hır çıkarma arzusu hepten mânâsız kalacaktı çünkü. Ne var ki, "Birbirleriyle sürekli kavga ediyorlar" tesbitini de serinkanlılıkla değerlendirmemiz ve hâl-i pür-melâlimizi aynada doğru teşhis etmemiz gerekiyor. Şöyle düşünelim, eğer İslâm

hükûmetleri ve toplumları şu veya bu sebeple canımızdan aziz tuttuğumuz “Tevhid” kavramını siyâsî ve insânî meselelerde de baş üstünde tutabilmiş olsak neler olmazdı? İslâm devletleri, dünyanın en büyük petrol ve para rezervlerine sahip fakat birbirleriyle fena halde düşman. Geçimsizlik, taassup, cehalet diz boyu. Sadece Ortadoğu bölgesinin İslâm devletleri kendi aralarında ittihad edip dayanışma gösterseler neler olmazdı ki?

NİYET ÇİRKİN AMA TESBİTLER HAKLI GALİBA

İnose haklı arkadaşlar; eğer söyledikleri sadece bunlardan ibaretse adam haklı, “Uzun yaşamak için öncelikle bizim gibi bir yaşama kültürü oluşturmaları lâzım” sözü de yanlış değil, İslâm ülkelerinde gençlerin sırf cahillik ve taassup sebebiyle erken yaşlarda öldükleri de.

Spor Bakanımız sert çıkmış, İnose özür dilemiş. Bizim nokta-i nazarımıza göre olimpiyat yarışmasında yine öteki adaylarla eşit mesafedeyiz ve incinen gururumuz da onarılmış sayılır lakin adamcağızın şu birkaç cümlesindeki mânâ benim yüreğime oturdu.

Tamam, üçe-beşe bakmayıp zararına da olsa olimpiyat adaylığımızı aynı şevkle sürdürelim, 2020’ye yine heyecanla hazırlanalım; bu arada parlak sporcularımızı dopingden uzak tutalım; “ülkeye madalya getirecek, bayrağımızı göndere çektirecek” diye yabancı sporcu devşirme kolaylığını da tadında bırakalım ama hepsinden önemlisi Başkan İnose’nin taştan ağır tenkidlerini de “Nasıl olsa özür diledi, adam tükürdüğünü yaladı” diye kulakardı etmeyip, ahvalimizi ıslah edelim.

Olimpiyat olsa da olur, olmasa da fakat hatalarımızı tesbit ve ıslah, bizim için en büyük olimpiyat şampiyonluğundan daha elzem bir muzafferiyet olur.

Haksız mıyım ey ehl-i vatan?

Hep ecnebiler yüzünden...

Biz ırkçı bir toplum değiliz ki abi, yoktu eskiden böyle şeyler; aramızdan tek-tük çıkan ırkçı hezeyanlar kışkırtıcı ajanların marifetidir. Milli birlik ve beraberliğimizi çekemeyen dış düşmanların yerli işbirlikçilerinin provokasyonları bunlar...

-Doğru söylüyorsun vallahi, geçenlerde devletin önayak olduğu bir toplu konut semtini gördüm uzaktan; düşündüm, düşündüm, dedim ki, bu kötülüğü bizden biri yapmış olamaz! Peki kimin eseridir, bence misyoner mekteplerinde sırf bu maksat için yetiştirilmiş, aramıza sızdırılmış uzmanların eseridir. İnsan hiç kendi toplumuna böyle şeyleri revâ görür mü mîrim?

-Onu diyordum; tarihe bakıyoruz; insanlığa hüsn-i misâl olacak bir milletin evlâtları iken nasıl oldu da böyle yanlışlıklar yaparız bir türlü anlamıyorum. Aradığım sorunun cevabını Kültigin Kitabeleri’nde buldum abi, diyor ki, “Çin kavminin sözü tatlı, hediyesi yumuşak imiş, tatlı sözü, mülayim hediyesi uzak kavimleri yaklaştırır imiş. Sonra da fesat bilgisini orada

yayarmış, iyi, bilge kişiyi yürütmez imiş. Onun tatlı sözüne, yumuşak hediyesine kapılan çok Türk kavmi öldü.”

-Aynen öyle, sözün gelişi şu parlamenter sistemi ele alalım; parlamenter sistem iflâs etti azizim, vekillere bak, el kaldırıp indirmekten öte bir şey yapamıyorlar. Niye, çünkü sistem ithal abi. Eloğlu kullanılmış, kadidi çıkmış eski sistemini allıyor pulluyor, Türk’e kazıklıyor. Nerden geldi bu sistem, Avrupa’dan, Fransa’dan; ordan bize hayırlı bir şey gelir mi efendim? Mümkin değil! Ne yapmalı? Tarihin imbiğinden süzülmüş mis gibi reislik teşkilatı orada sahipsiz duruyor. Al, çatır çatır kullan, hem ecdâdın rûhunu şâd et, hem de dünyanın lideri ol. Bu kadar basit!

-Onu diyordum abi, demokrasi meselâ; nedir o çoğulcu, plüralist bilmem ne? Sıkılmış yumruk gibi olduğumuz zamanlar muhalefet mi vardı yahu; nerden geldi bu sistem, kaça aldık? Bedavaya aldık; işe yarar bir şey olsaydı bedava verirler miydi adamlar abi? Bilakis Marşal yardımı gibi eski tapon şeysilerini altun gibi gösterip bizi tâkatten düşürdüler. Bunlar beynelmilel Siyonist, Mason, Tapınakçı, Sorosçu zihniyetinin aramıza soktuğu Truva atları...

-Ne güzel söyledin; basın meselâ; ne gerek var kardeşim? Basın yüzünden parça-bölük olduk. Bir hâdise oluyor, kırk parçaya ayrılıyoruz, her kafadan bir ses çıkıyor. Nerden geldi bu basın, kripto entelijans servislerinin hediyesi! Anayasayı al meselâ; Mithat Paşa anayasa diye diye cennetmekân Abdülhamid Hân’ın başının etini yedi, tercüme ettirdik bir anayasa alelacele; zokayı yedik damağımızdan, dikkat buyur, o tarihten beni iflâh olmuyoruz bir türlü...

-Milletlerarası Haçlı koalisyonunun tertibi bunlar abi. Baktılar Türk’ün Osmanlı’nın, Müslüman’ın bileği er meydanında bükülmüyor, oturup asırlık planlar yaptılar. Öz be öz yerli ve milli evlatlarımızı misyon mekteplerinde yetiştirip devşirdiler, aramıza saldılar.

-Eskiden beton mu vardı kardeşim, çelik karkas mı vardı; gül gibi toprağımızı alınteriyle yoğurup kerpiç keserdik. Şehirlerimizi Batılı ajanlar mahvetti Necmettin, karınca yuvası gibi apartmanlar yaptılar; pırıl pırıl akarsularımızı mahvettiler. Nedir o internet denilen fısk ü fücûr icadı kardeşim. Bir de tivit diye şey icad ettiler, bizim o saf gönüllü insanlarımız aklından ne geçerse yazıyor oraya; n’ooluyor, herifler şuuraltımızı okuyor, bütün plânlarımızı internetten öğreniyorlar Necmettin!

-Çok üzülüyorum abi, uykularım kaçıyor. Bir millet bu kadar ayran gönüllü olabilir mi yahu? Hep saflığımızdan, temizliğimizden; neyse çocuklara söz verdik, sizi hafta sonu AVM’ye götüreceğiz diye, gecikmeyelim trafik yoğunlaşmadan. Hadi bismillah! t.alkan@zaman.com.tr

‘Risk’ ve ‘fırsat’ ikileminde: Ne yapmalı?

Reyhanlı saldırısı, kapsamından çok daha geniş bir tehlikeli gelişmenin sinyallerini veriyor. Birileri, Türkiye’nin tek başına Suriye topraklarına girerek intikamcı bir askerî operasyon

başlatmasını bekliyor (Bu arada eli değmişken Esed rejimini alaşağı etmesi de plânın ikramiye faslını teşkil edecek herhalde!). Türkiye'nin Suriye ile cephe savaşına girmesi ise İran ve Şiî cephesi ile göğüsleşmesini, dolayısıyla Rusya'nın meseleye müdahil olmasını doğuracak.

Denklem bu kadar sade değil; İsrail ve devamlı tedarikçisi ABD'nin, Türkiye'yi İran'la kapıştırma hülyâsı da gündeme gelmiş olacak böylece...

Hariciyemiz, Şam rejiminin birkaç hafta içinde devrileceğini hesaplarken belki aceleci davrandı ama kriz başladıktan sonra cephe savaşı boyutuna geçmekte serinkanlılığını koruyarak temkinden kopmadı. Lazkiye açıklarında uçağımızın düşürülmesi, topraklarımıza düşen top mermileri konularında ihtiyatını muhafaza etti. Reyhanlı saldırısının da sıcak bir misillemeye yol açmayacağını öngörebiliriz; öngöremediğimiz şey, belâlı "komşumuz" İsrail'in, bölgedeki krizi istismar ederek hangi deliliklere cür'et edebileceğidir; İsrail'in daimi tedarikçisi sıfatıyla ABD'nin İsrail'in bölge politikalarına iliştirilmiş yaklaşımı da bir başka belirsizlik unsuru.

Şöyle bir garâbetle karşı karşıyayız: Herkes Ortadoğu'da çok devletli bir cephe çatışması henüz ufukta görünmüyormuş gibi konuşurken, böyle bir savaşın kaçınılmazlığını da zımnen kabullenmiş bir edâ içinde. Sanki muhtemel bir kapışmanın psikolojik zemini inşâ edilmekte.

"İslâm Dünyası" diye bir şey var mı?

Bu belirsizlik içinde teessüf edilecek bir noktanın altını çizmek gerekiyor: Bölgedeki gerilimin bütün tarafları (İsrail hariç) İslâm ülkesi, daha doğrusu halkları Müslüman ülkeler ve eğer İslâm ülkelerinin hükûmetleri kendi aralarındaki anlaşmazlık ve husûmetleri kâğıt üzerinde çözebilecek durumdalar. Eğer hakikaten telâffuz edegeldiğimiz gibi bir "İslâm Dünyası" mevcut bulunsaydı, bölge Müslümanları şüphesiz daha az belâ ile karşılaşacaklardı. Ne yazık ki "İslâm Dünyası" diye bir olgu fiilen yok. İslâm hükûmetleri arasında işbirliğini sağlayabilecek idari ve siyasi mekanizmalar bulunmasına rağmen pratikte bir işe yaramıyor. Sadece mezhebî yapılanma değil, kâğıt üzerinde aynı mezhebe bağlı görünen ülkeler arasında da mutabakat nadir görülen bir hâl. Dolayısıyla "Büyük güçler müdahele etmesin, İslâm ülkeleri kendi aralarındaki ihtilâfı çözsün" yaklaşımı iyiniyetli ve hayli sâfiyâne bir yaklaşım olmaktan öteye gidemiyor. Siyasi İslâmcılığın en büyük açmazı budur; kendi yaramızı teşhis ve tedavi etmek rüyası hâlâ çok uzak ihtimâl.

Belirsizlik ürkütüyor

Ortadoğu'da zamanı, çapı ve şiddeti bilinemeyen bir kapışma yaklaşırken Türkiye'nin durumunu kısaca gözden geçirelim: Türkiye, kendi problemini kendi kuvveleriyle çözmek noktasında büyük bir adım attı ve hayli mesafe katetti. Şu anda silahlı iç çatışma yaşamıyor

olmamızın büyük hoşnutluğu içindeyiz. İç barışa adım adım yaklaşırken yine Suriye krizinde yaşanan benzer bir belirsizlik içindeyiz. Bir hamle sonrasını görmekte zorlanıyoruz: Türkiye'nin kaç vakit olduğunu bilmediğimiz bir vade sonunda Kuzey Irak ve Kuzey Suriye'deki Kürt bölgeleri ile bütünleşmiş bir federatif yapı içinde yer alıp almayacağı herkesin konuştuğu ama mahiyetini bilmediği bir konu.

Türkiye bu kritik dönemde ilk sivil anayasasını yapmak (veya yapamamak!) gibi bir gündemin içinde; yeni anayasaya iliştirilmeye çalışılan başkanlık sistemi ile spekülasyonlarda yoğun bir belirsizlik var. Parlamentodan yeni bir anayasa çıkmaması, kamuoyunda büyük hayal kırıklığı uyandıracak. Oysaki gelecek yılın ilk aylarında yapılacak mahalli seçimler ve hemen ardından Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde alınabilecek olumsuz sonuçlar Türkiye'nin on yıldır tadını çıkardığı istikrarı sarsabilir. O beylik ifade ile "birlik ve beraberliğe en çok ihtiyacımız olduğu günlerde" hükümet, ihtiyaç duyulan birlik ve beraberlik için çok sağlam adımlar atmak durumundadır.

Balkon konuşmalarının ruhuna dönüş!

Kriz dönemlerinin aynı zamanda "fırsat" anlamına geldiği doğrudur. Risk ile fırsat arasında en iyi değerlendirme yapmak sorumluluğu hükûmete ait. Benim şahsi düşüncem, Başbakan'ın ve hükûmetinin seçim gecelerinde yaptığı "Balkon konuşmaları"nın muhtevasına uygun bir yaklaşımı tercih etmesidir. En sağlam ve doğru yolun bu olduğu kanaatindeyim.

Başkanlık? İstemem eksik olsun!

Bu işlerden pek anlamam ama dün bir TV kanalında iki muhalefet sözcüsünün başkanlık sistemi hakkındaki eleştirilerini dinledim; haklıydılar. "Bozuk saat bile günde iki kere doğru zamanı gösterir" vecizesini misâl göstererek şirinlik yapacak değilim fakat yine de saygıdeğer muhalefetimizin, âhenkli bir ritimle bu kadar hatâda nasıl olup da ittifak buyurduklarını anlamıyorum. Olsun, en azından bu defa haklılardı.

Diyorlar ki, "Anayasa görüşmelerinin içine ille de başkanlık maddesini iliştirmek şart değildir. Eğer hükümet uzlaşma komisyonu çalışmalarına devam ederse pekâlâ yeni bir anayasa yapabiliriz." İyi de, saygıdeğer muhalefetimizin yeni anayasa konusunda istekli, hattâ heyecanlı göründüğüne hiç şahit olmadım ben; kırmızı çizgiler, mayınlı bölgeler, tartışılması bile günâh-ı kebâirden addolunan maddelerden müteşekkil "İstemezük, yaptırmazuk" edebiyatının patenti onlara ait çünkü; kezâ ünlü 12 Eylül 2011 referandumunda canhıraş bir gayretle hayır için çalışan da onlardı. Eh, saygıdeğer hükümetimiz anayasa çalışmasının içine başkanlık iliştirirken siyaset yaparsa, saygıdeğer muhalefetimiz de hepten huysuz ve geçimsiz görünmemek için "başkanlıktan vazgeç, canımın içi ol" hamlesiyle kendince siyaset geliştirecek elbette.

2014 takvimine üç kere sandık yerleştirip, bunlardan birinde (başkanlık da ihtiva eden) 30 madde civarında anayasa değişikliğini halkoylamasına sunmak hükümet açısından yüksek derecede riskli. Başbakan, bu hususta geri çekilmeye hazır olduğunu birkaç defa ihsâs ettiyse de belli ki kendi hesabına başkanlığı olmazsa olmaz cümlesinden görüyor ve her defasında Cumhurbaşkanını halkın seçmesini öngören anayasa değişikliğini ciddi bir gerekçe olarak öne sürüyor.

Bu konuda defalarca şu görüşü savunduğum için muhalefet sözcülerinin yaklaşımını haklı ve doğru buluyorum. O görüş şu idi: 31 Mayıs 2007'deki anayasa değişikliği, vesayet rejimini dizleri üstüne çökertmek için o gün itibarıyla kaçınılmaz bir hamleydi fakat artık değildir. 101'inci maddede yapılan değişikliği ortadan kaldıran yeni bir anayasa tadili, krizi ortadan kaldırır ve "partili cumhurbaşkanı" gibi yeni bir kriz başlığından da halâs olunur. Parti tüzüğünde üstüste üç dönem yürütme görevi üstlenmeyi yasaklayan 132. madde (sahi, bu fıkra seçilme hürriyetini tahdid etmiyor mu; AYM, bu maddeyi fark etmedi mi acaba?) de kısa bir tüzük kurultayı ile tâdil edildikten sonra çok ciddi bir meseleymiş gibi görünen pürüzler giderilmiş olur.

Krizi aşmak istiyorsanız çaresi basit, fakat krizi fırsata dönüştürmek daha kârlı görülüyorsa, "Cumhurbaşkanını halk seçince zaten fiilen yarı başkanlık sistemine geçmiş olacağız; en iyisi şu işi düzgünce halledelim" bayrağı sallamak da mümkün, esasen olup biten de bu galiba.

Peki, niçin ille de başkanlık? Başbakan acaba muhalefete ölümü gösterip sıtmaya râzı etmek için elini yüksek gösterip siyasi bir blöf mü yapmayı düşünüyor, bilmiyorum. Şu şartlar çerçevesinde başkanlık sistemini Türkiye için kaçınılmazmış gibi gösteren yegâne sebep, pek yakın bir zamanda geniş yetkilerle donatılmış eyaletler uygulaması olacak gibi görünüyor. Muhalefet sözcüleri de bu zayıf noktaya yüklenerek, "Hükümetin gizli ajandası, halktan gizlediği ama meselâ BDP'nin bildiği başka gelişmeler mi var?" diye soruyorlar.

Haklılar. Başkanlık ısrarının başkaca esbâb-ı mucibesini bilmiyorum, anketlere göre halkın yüzde 60'ı da konuya sıcak bakmıyor. Bu çerçevede önümüzdeki yıl milleti üç kere sandık başına davet etmek biraz fazlaca iyimserlik olmuyor mu?

Dua etsinler ki siyasetten pek anlamıyorum; ya bir de anlasaydım?

Bir fikir tartışmasına hariçten gazel

Mahalle ve sütun komşum Ali Bulaç, ortak dostumuz Mehmet Kamış'ın "Suriye'de şimdi ne olacak?" başlıklı yazısında ileri sürdüğü bir görüşü eleştirdi ve yazının anafikrini teşkil eden Türkiye'nin Ortadoğu siyasetinde kendi jeopolitiğini ve birikimini esas alan aktif tutumun pek de doğru olmadığını belirtti.

Ali Bulaç, genellikle yaptığı gibi üç ana başlık altında eleştirilerini şöyle özetliyor: “Teorik olarak Türkiye’nin bölge politikası üç ana eksen üzerinden yürüyebilir: ‘Kendi başına’; ‘Batı ile beraber’; ‘Bölge ülkeleriyle birlikte’. Ben ilk iki seçeneğin bizlerin olduğu kadar bölge halklarının da yararına ve hayrına olmadığını düşünenlerdenim.”

Ali Bulaç, ilk iki tercihin niçin mümkün olmadığını hayli kapsamlı şekilde izah ediyor ama üçüncü tercihin, yani bölge ülkeleriyle birlikte Ortadoğu siyaseti izlemenin nasıl olabileceğini kapalı geçiyor; onun “Bölge ülkeleri”yle kasdettiği kavramın daha ziyade İran, Mısır, Irak, Suriye gibi İslâm ülkeleri olduğunu biliyoruz. Bu fikir dînen, fikren ve siyâseten doğrudur ve öteki seçeneklere göre şâyân-ı tercihtir ama nasıl? Sütun komşum, bu özlem tablosunun -en azından şimdilik- imkânsız olduğunu şöyle anlatıyor: 20. asrın ilk çeyreğinde bölge şekillenirken Batı, bölge ülkelerini kendi projeleri doğrultusunda “ulus devlet” formunda tasarlamıştır; bunlar “uydurulmuş siyasi entiteler”dir, sunî sınırlarla çevrelenmiştir ve yönetimleri sıkı markaj altında tutan politik yapılar tarafından denetim altında tutulmaktadır. Öyle ki, bu genel çerçeve itibarıyla mesela Suriye, Suudi Arabistan ve Türkiye sonuçta bir ulus devlet olmaktan kurtulamamaktadırlar.

Bu karamsar listede İran yer almıyor nedense; bu noktadan hareketle Bulaç’ın bölgede İran’ı ayrı bir parantez içinde değerlendirdiğine hükmediyor ve bu fikre katılmadığımı belirtiyorum. İran’a, İran’da tatbik olunagelen siyasi rejime ve Şiâ ekolüne karşı peşin hiçbir husûmetim yok; ayrıca tarihî ve kültürel bağlarımız itibarıyla İran’ı ve halkını kendime öteden beri yakın hissettim; ne var ki rejimini İslâmî renklerle tezyîn arzusuna rağmen İran’ı da eninde-sonunda bir ulus devlet olarak değerlendirmek taraftarıyım. İran’ın, özellikle bölge politikalarında “millîci” tepki ve davranışlar gösterdiğini düşünüyorum. Bölgede yaşayan Şiiler üzerindeki belirleyici otoritesi bana göre İran’ın İslâmşümûl bir yaklaşım üzerinde olduğunu göstermiyor; bana göre peçelenmiş bir millîcî siyasettir ve bunun için İran’ı itham etmek aklımdan geçmez. Öte yandan İran’ı bölgede İslâm kardeşlik ve dayanışmasının olmazsa olmazı gibi değerlendirmenin de aleyhindeyim; işte tam bu noktada aziz dostum Ali Bulaç’ın reelpolitikten ziyade hissî düşündüğüne inanıyorum.

Gelelim, Türkiye’nin tek başına, Mehmet Kamış’ın özel ifadesiyle “göstere göstere” bölge siyaseti izlemesine. Büyük devletler için tabii görülen bu hakkın Türkiye’nin eyninde sakîl durduğunu düşünmek hak değildir; kaldı ki Türkiye, Suriye politikası hariç tutulursa bölge ülkelerine karşı romantik bile sayılabilecek bir tehâlük ve samimiyetle yaklaştı. Bu hükümetin İran’la yeminli münaferet arzusu içinde olduğunu kimse söyleyemez. ABD’nin ambargo arzularına karşı Türkiye, jeopolitik çıkarlarını hiçe sayarak İran’ın yanında yer aldı.

Karşılığını görüp görmediğini ise siz takdir ediniz.

(Bu konuya müteakip yazıyla devam edeceğim inşallah.)

Aman ‘saatler’ olsun!

Tahtakale’de eski tarz duvar saatleri satan bir dükkânda birbirinden câzip guguklu saatleri seyrederken işyerinin sahibi ile sohbete koyulduk.

Saatleri sevdiğimi, hattâ banyoda bile illâ bir saat bulundurduğumu söyleyince delikanlı gülümsedi, “Sizden daha meraklısı var.” dedi. Sağlık müdürü bir tabibimizin evindeki bir odada 90 küsur saat varmış. Odayı dolduran onlarca saatin sesi bir nevi dinlenme veya terapi tesiri yapıyormuş doktora. “Ara sıra bize uğrar, depodakiler de dahil hoşlandığı saatleri paketler adresine göndeririz.” dedi dükkân sahibi.

“Bu kadarı da abartı” demiyorum, o doktoru anlıyorum.

KADRAN GÜZELLİĞİ

Ben de her nevi saati sevenlerdenim. Koleksiyon, antika biriktirmek ihtirasım yok. Üç-beş liralık Çin malı ucuz saatlere bile hürmet ve sevgiyle bakarım. Bu yüzden mahalle pazarında hırdavat türü şeyler satan seyyar satıcı ile tez zamanda ahbab olduk; benim için farklı türde saatler getirmeye çalışıyor her defasında. Evin her odasında (banyoda da) saat var şimdi. İhtiyaç fazlasını eşe-dosta hediye etsem de, evde galiba birkaç aileye yetecek kadar saat stoku mevcut.

“SAAT BİRAZ DA KARİZMADIR!”

Memleketteki kapıbir komşum saatçi Sinan, bir defasında beni vitrindeki kol saatlerine bakarken yakalayınca, şöyle pahalı ve okkalı bir kol saati satmak düşüncesiyle, “Saat biraz da karizmadır hocam.” demişti. İşin karizma tarafına pek aldırış etmem lâkin her nevi saatte ilk önce kadran güzelliği ararım. Bazen sırf akrep ve yelkovanı kadranına yakışmadığı için bir saatten yüz çevirdiğim olur. İyi kadran sade olmalıdır, rakamları veya rakam yerleri ilk bakışta kavranıp okunabilmeli ve grafik değerleri bakımından üstün bir zevk sergilemelidir bana göre.

Bugünlerde modası renkli erkek saatlerine lâfım yok, sadece o kadar karmaşık ve ilk bakışta okunamaz derecede kalabalık kadranlara gençlerin nasıl tahammül ettiğine bir türlü aklım ermiyor. Yaşlı ve tutucu olduğumu inkâr edecek değilim, belki ondandır.

DEMOKRATİK SAAT DEVRİMİ!

Peki, saatlerin ne kadar ucuz olduğuna hiç dikkat etmiş miydiniz? Faydası ile kıyas edildiğinde en ucuz âlet saat. Eğer “karizma ve marka” meraklısı değilseniz, Uzakdoğu’da imal edilmiş, birbirinden farklı yüzlerce çeşit saatten biri hattâ birkaçına beş-on liraya sahip olabiliyorsunuz. Geçen sene yirmi liraya üç tane kapaklı-zincirli cep saati aldığım için biliyorum. Elbette bir Serkisoff veya Hislon değil; olsun, zamanı doğru gösteren her saat

benim için aynı kıymeti taşıyor ve gayet iyi biliyorsunuz ki beş liraya satın aldığınız bir saat, en az birkaç ay, saniye bile sektirmeden arslanlar gibi çıtır çıtır çalışmakta!

İnsan-saat bağlantısının en demokratik demlerini yaşıyoruz; evet, bu bir devrimdir. Yarım asır önce enikonu lüks tüketim addolunan saatler şimdi harcıâlemdir. Fiyakalı bir markanın sahtesini (çakma!), yarım tabak yemek fiyatına edinmek devrim değilse, ben bu devrim işlerinden hiç anlamıyorum demektir.

BİZ DE SAAT ENDÜSTRİSİ ÇALIŞANIYIZ KARINCA KARARINCA

Buracıkta utana-sıkıla kendi hâlinde mütevâzı bir saat sanayii çalışanı olduğumu itiraf etmek mecburiyetindeyim (Yerli saat endüstrimizin ilginç hikâyesi için bkz. http://www.turkiyegazetesi.com.tr/makaledetay.aspx?ID=504203#.UZtxXL8_uqA). Saatin kendisine değil, kutu veya kadran dediğimiz müştemilâtına gücüm yetiyor ancak. Eski veya yeni pilli saatlerin mekanizmasını söküp bütün dünyada ancak bir tane olan kendi saatimi üretiyorum (bkz. üstteki küçük fotoğraf). Yakın akraba ve tâallukâtın, kendisine zorla saat hediye edilmekten gına getirdiğini fark ettiğimden beri minik imâlathaneyi kapattım sayılır. Evet, biraz montaj sanayii oluyor ama benim gibi emekliler için bulunmaz bir faaliyettir diye tavsiye ediyorum.

BURSALILAR DİKKAT; HEMŞEHRİLİĞİNİZ TEHLİKEDE!

Hoş tesâdüf; Tahtakale'deki saatçi mağazasını ziyaretten iki gün sonra Bursa'da Tofaş Anadolu Arabaları Müzesi avlusundaki tarihi Umurbey Hamamı'nda düzenlenen "Zaman Makineleri Sergisi"ni görüp gezmek nasipmiş. Aslında bizim gazetede yayımlanan sergi haberini görünce, "Kaçırmamalıyım!" diye kendime tembihte bulunmuştum. Türkiye Yazarlar Birliği'nin Bursa Şubesi'nin program daveti güzel bir vesile oldu. Bursa'ya ulaştıktan sonra neredeyse bir bardak su bile içmeden yeğenim Ahsen'in mihmandarlığında Müze'nin yolunu tuttum.

Şuracıkta söylemezsem dilim şişebilir; Sevgili Bursalı kardeşlerim; bu müze bir sene kadar açık kalacak ama yine de hatırlatmak isterim; bu sergiyi görmeyen, gidip nüfus idaresinden kaydını sildirsin!

Saat sergisi "çilek" hükmünde, pasta ise Anadolu Arabaları Müzesi. Tofaş firması şövalyelik yapmış, Umurbey Bilgi Kompleksi adı altında tarihi bir hâtırayı kurtararak eski ve tadına doyulmaz Bursa'dan bir geçmiş zaman hâtırasını çok sevimli bir park ve bir o kadar neş'eli bir sanat mekânına dönüştürmüş. Akledenin, hizmeti geçenin ellerine sağlık! Anadolu Arabaları Müzesi, bana göre ilk elde "Zaman makineleri" sergisinin gölgesinde kalıyor ama görülmeye sezâ bir keyfiyet. Âdet öyledir, evvelâ pastayı yer, çileği sona saklarız. Biz de öyle yaptık.

EY HAMAMCI, BU HAMAMA SAATLERDEN KİM GELİR?

Mekân fantastik; kim bilir kaç asır içinde insanların pir ü pak olduğu, belki civarında "Ey hamamcı bu hamama güzellerden kim gelir" türküsünün ünlendiği Umurbey Hamamı bu defa 1400 civarında saat ve üç yüz civarında "Efemera", yani saatlerle ilgili kutu ve edevatı meraklılarıyla buluşturuyor. Her cinsinin en iyi örneklerinden muhtelif boyutlarda 1400 saat. "Kimdir bunca güzel saati yıllardır sağdan soldan nice zahmet ve parayla toplayan kişi?" diye sual ediyorsunuz ister istemez. O kişi, ne yazıktır ki tanışmak zevkine erişemediğim mimar Naim Arnas'tır. Naim Arnas, sergiyi tanıtırken şunları söylemiş: "Burada, tematik sergileme yapmaya çalıştım. Sarkaçlı saatler, İngiliz saatleri, Hollanda saatleri, ahşap saatleri, sanayici saatleri, bekçi saatleri, cep saatleri, kol saatleri, taksimetreler, çalar saatler, Amerika saatleri, fanuslu saatler gibi çok çeşit saatler sergide ziyarete açıldı. Mesela bir fanuslu saat; 400 gün çalabiliyor. Esasen mimarım ama koleksiyonerlik bir hastalık. Otomotivle de saat uyuyor. Çünkü neticede saat de bir makine. 30 yıldır saat topluyorum. Saatlerimizi, ilk defa sergiyle çıkardık, tozunu almak zor oldu. Kalabalık bir ekip olarak çalıştık. 40 kişilik ekibimiz var, ama bu rakama müze personeli dahil değil."

BİN KERRE SAATÇİ OLMAK İSTEYEN ADAM

Naim Bey'le tanışıp saatler üzerine sohbet etmek şüphesiz büyük zevk olacaktı ama eski kule saati mekanizmalarının sergilendiği "soğukluk" kısmında saat ustası Üsküdarlı Nurettin Öner'le tanışmak nasib oldu. Nurettin Usta'yla hemen kaynaştık, saat mekaniğindeki derin bilgi ve hüneriyle insana, "Niçin ben de Nurettin usta gibi saatçi olmadım" dedirten bu genç usta, bir saatle onun ustası arasındaki münasebeti şahsında çok iyi temsil eden bir saat sevdalısı. Saatleri anlatırken o kadar heyecanlıydı ki bir ara, "Mesleğini seviyorsun değil mi?" sorusuna hiç düşünmeden, "Bin defa dünyaya gelsem yine saatçi olmak isterdim" diye cevap veren mesut bir adam.

"Zaman Makineleri" sergisi, her yaştaki çocuklarda mutlaka çok derin ve verimli yönelişlere yol açacaktır. Başta Naim Arnas olmak üzere Tofaş'a, sergiyi ayağa kaldıran 40 saat sevdalısına çok teşekkür ediyorum. Son yıllarda hiçbir sergi beni bu kadar heyecanlandırmamıştı. Aziz Bursalılar, mesajı aldınız herhalde!

İran-Türkiye işbirliği: Neler olmazdı ki!

Türkiye'nin bölgedeki İslâm ülkeleriyle birlikte ortak dış politika geliştirmesi, bu ülkelerin baş başa vererek problemlerini çözmeleri, bölgeye yabancı güç sokulmaması hâlisâne, çok güzel temennîler; kezâ bu lige Türk dünyasından devletlerin de iştirakiyle büyük bir siyasî ve kültürel câzibe merkezi teşkiline hangi iman ve insaf sahibi karşı çıkabilir?

Pratiğe bakalım; bu devletlerin unu, yağı, şekeri, kaşığı hattâ tavası bile var fakat helva yok ve sebepleri mâlum. Ali Bulaç'ın tâbiriyle bölge ülkeleriyle beraber müşterek bir kuvve teşkil etmek, en azından dünyanın her yerindeki Müslümanların daha az eziyet çekmeleri anlamına

gelmesi bakımından fevkalâde önemli. Esasen bu rüyayı tahakkuk ettirmek için bazı beyn'el-İslâm kuruluşlar da vücud buldu ancak, tıpkı Birleşmiş Milletler gibi fiilen tabelâ teşkilatı olmaktan öteye gidemiyor.

Bu noktada birtakım laikçi, ulusalcılar gibi İslâmî uhuvvete her mânâda karşı değilim elbette; esasen İslâm ülkelerinin ahalisi arasında -çok şükür- derin ayrılıklar yoktur. Her yıl Hac mevsiminde dünyanın dört bir ucundan koşup gelen mü'minler, İslâmî muavenet ve kardeşliğin -yeterli olmasa da- pratiğini yaşıyor ve görüyorlar. Bu hususta samimi mü'minlerin yüreklerinde ortaklaşa bir hasret yeşerttiklerini biliyorum. Problem, hükümetler arasındaki ilişkilerden kaynaklanıyor.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İslâm coğrafyası Batılılar tarafından yeniden politik bir kadastroya tabi tutuldu ve realiteye aykırı garip sınırlar çizilerek İslâm devletleri ulus devlet ideolojisiyle biçimlendirildi. Bu çok parçalı görüntüyü müsbete çevirmek için lâfzî ve romantik temennîlerden ziyade tarihi tecrübeden süzülmüş reelpolitikten yararlanmak daha doğrudur. Türkiye, özellikle AK Parti hükümetleri döneminde, -ama kesinlikle "Ağabey" sıfatıyla değil- toparlayıcı ve birleştirici güçlü aktör sıfatıyla teorik açıdan doğru yaklaşımlar benimsedi. "Komşularla sıfır problem" siyaseti doğruydu, hâlâ doğrudur ve müsbet netice vermesi mukadderdi.

Mehmet Kamış'ın işaret ettiği nokta burası işte: Komşularıyla işbirliği içinde iyi ilişkiler geliştiren bir Türkiye, süper güçler bakımından ânında tehdid algılaması kapsamına giriveriyor. Civarındaki Müslüman devletlerle ortaklaşa iş yapabilecek duruma gelen bir Türkiye, en evvel bölgede kendisini pek yalnız hisseden İsrail ve onun ebedî tedârikçisi ABD'nin hoşnutsuzluğuna yol açacaktır. Öyle oluyor, nice zamandan beri ilk defa iç barışını tehdid eden unsurları sulh yoluyla etkisizleştirmeye çabalayan Türkiye ânında İran'ın hoşnutsuzluğu, Rusya'nın homurdanması, İsrail'in huzursuzlanması, ABD'nin mânidar vurdumduymazlığı ve Suriye'nin saldırganlaşması ile karşı karşı geliveriyor.

Türkiye açısından reelpolitik manzara budur ve fazlaca kibre kapılmadan ifade etmeliyiz ki Türkiye, bu bölgede tarih sicili sebebiyle Müslümanlara şevk ve heyecan kazandırabilecek tek devlettir; keşke bu misyonu üstlenebilecek bir başka devlet (meselâ İran) olabilseydi. Eğer bölge ülkelerinin işbirliği günün birinde tahakkuk edecekse -ki zannetmiyorum-, o helvada Türkiye'nin de payı olacaktır.

Suriye konusunda gösterdiğimiz aculluk ve hayalkırıklığı, bu kritik ama değerli sürecin muhtemel yol kazalarından biriydi; inşallah sonuncusu olur.

Sadede geliyorum: Türkiye ile İran'ın şu sıkıntılı süreçte tam bir işbirliği ve karşılıklı hüsniniyet içinde dayanışmasını ve bu beraberliğin politik sonuçlarını tahayyül edebilir misiniz? Türkiye ile İran'ı Suriye konusunda ayrı düşüren ihtilâf her ne ise, bölge ülkelerinin kendi yarasına bir türlü merhem olamamasının sebebi de odur işte.

Uzaylıların gözünden dünya işleri

Dünyanın siyasi hallerinden bunaldıkça bazen kendimi, başka, bilinmeyen bir gezegenden kalkıp biz dünyalılar arasına karışarak ne olup bittiğini anlamaya çalışan uzaylıların yerine koymaya çalışırım...

Dünya, bilinen uzay boşluğunda "Hayat" dediğimiz istisnai süreç için en elverişli gezegendir; harikuladedir. Büyük denizlerle anakaraların birbirine girip ayrıştığı verimli hayat alanlarıyla doludur ve üzerinde yüz binlerce forma ayrılmış canlılar, yüz binlerce yıldan beri yaşamaktadır. Yüz binlerce tür canlı ve milyarlarca insan, yine yüz binlerce yıldan beri arz üzerinden devşirip yetiştirdikleri gıdalarla müthiş derecede dengeli bir ekosistem üzerinde barınabilmektedir.

Ne var ki arz üzerinde hayat, uzaktan göründüğü kadar tatlı ve câzip değil. İnsan adı verilen canlı türü, diğer bütün canlılar üzerinde tartışılmaz ve ezici bir hükümranlık tesis etmiş olmasına rağmen kendi arasında da bitip tükenmek bilmeyen kanlı bir didişme içindedir.

Yeryüzünün bütün karaları ve suları sahiplidir; üzerinde "devlet" adı verilen büyük organizasyon ve otoriteler kurulmuştur. Devletler sadece hükümran olduğu karaların ve suların bütün tabii kaynaklarına değil insanlarına da egemen olduklarını iddia ederler ve insanların hayatı üzerinde belirleyici yetkileri olduklarını ileri sürerek buna "iç hukuk" derler. Uluslararası hukuk ise yok gibidir.

İnsanlar da devletler gibi, nisbeten daha küçük otorite ve mülkiyet otoritelerine sahiptir. Hepsi devlet denilen büyük ceberruttan yakınmakla birlikte onun varlığı ve gerekliliği üzerinde şaşırtıcı derecede ittifak etmişlerdir.

Devletler çok masraflı, devâsâ teşkilatlardır; finansmanlarını yönetimi altında tuttukları insanların kazançlarından "vergi" adı verilen kesintiler toplayarak temin ederler; bu kesintilerin "kutsal" bir nitelik taşıdığı da bazı insanlar tarafından ortak kabul görür.

Devletler gibi insanların da sınırları vardır ve bu sınırların ihlâl edilmesi halinde öldürmek dâhil, her türlü şiddeti icabında meşru gören hak arama yolları geliştirilmiştir; öte yandan insanlar, aynen devletler gibi birbirleriyle rekabet eder, tartışır ve kavga ederler ve birbirlerini tehdit edip caydırmak için kendi insanlarından meydana gelmiş "ordu" kurumları geliştirirler. Ordular pahalı silahlar kullanır ve her yıl daha bir öldürücü nitelik vasfı kazanmak için büyük masraflar yaparlar. Her devlet halkının kendi ordusuyla övünmesi, ortaklaşa paylaşılan bir duygudur. Orduların kendi aralarında çatışması, tarihin bilinen ilk yazılı devirlerinden beri dünya üzerinde tekrarlanagelen en bildik olgudur. Savaşlarda insanlar ölür, aç kalır, birbirlerine zulmeder; sınırlar büzülüp genişler ve çok azı hariç insanlar, savaşın olmadığı bir dünya tahayyül etmekte zorlanırlar.

Nadir barış dönemlerinde –ki barış savaşa göre gerçekten nadir rastlanan durumdur- devletler birbirleriyle “diplomasi” adını verdikleri, nâzik bir münasebet tarzı geliştirmişlerdir. Ne var ki biraz yakından bakıldığında diplomasinin, iki insan veya iki komşu arasındaki ilişkiden farklı bir tabiat taşımadığı fark edilir. Diplomatlar gerçeği gizlemek, blöf yapmak ve duygularını belli etmemek gibi genellikle kumarbazlara mahsus teknikler geliştirmiş olsalar da “Samimiyet”i en büyük zaaf kabul eden ilginç bir insan türüdür.

İnsanların geçimliği birbirinden farklıdır; yaşayan her insanı doyuracak kadar gıda, ilaç, barınma, sağlık ve eğitim hizmeti üretmelerine rağmen aralarındaki gelir uçurumu bazı yörelerde korkunç derecelere varır; tarihin başından bu yana bölüşmeyi bir türlü öğrenememişlerdir. Ayrıca farklı inançlar taşımaları, onların birbirlerine hayatı zindan etmeleri için güçlü gerekçeler vermektedir. Birbirlerinin inanç ve fikirlerine saygılı olmaları gerektiği herkes tarafından kabul edilmekle birlikte bu konuda saygılı olanlar, saygısız ve mütecavizlere göre çok küçük bir azınlık olarak kalır.

İnsanlar kâğıt üzerinde herkesin birbiriyle eşit haklara sahip olduğunu söyleseler de, bu fikrin takibini yapacak derecede tutarlı bir canlı türü değildir.

Yeryüzünde hayat, insanlar yüzünden büyük bir gerilime sahne olmaktadır; “Yırtıcı” tabirini genellikle hayvanlar için tercih etseler de insan, geneli itibariyle arzın en zalim ve yırtıcı canlısıdır.

...

Dünya ahvaline uzaktan şöyle bir nazar eden uzaylılar, birbirlerine büyük bir hayal kırıklığı ile baktıktan sonra araçlarının burnunu başka bir dünya bulmak emeliyle uzaklara çevirir ve hızla buralardan uzaklaşırlar.

İçki yasaklansın, Ayasofya da ibadete açılsın!

Eskiler, “Seçim sath-ı mâili” derlerdi, yani başta ekonomi olmak üzere bütün siyasi faaliyetlerin seçimler gözönüne alınarak düzenlenmesi, seçime doğru kaçınılmaz yöneliş.

İçki satışlarının yeniden düzenlenmesi ile ilgili kanun teklifini duyunca, “Seçim sath-ı mailine giriyoruz herhalde” diye gülümsemekten kendimi alamadım.

Düzenleme, ülkemizde içki satışlarının Batı ülkelerindeki standartlara doğru çekilmesini öngörüyor. Kamu sağlığı bakımından tartışılmaması gereken bir karar aslında, üstelik gecikmişliği de cabası. Aklı başında hiç kimse böyle bir düzenlemeye karşı çıkmaya kalkışmaz. Ne var ki alkollü içkiler her nedense Türkiye’de laikçiliğin ve serbest hayat tarzının en anlamlı göstergelerinin başında geliyor: Muhafazakâr politikacılar “Seçim sath-ı maili”ne girince içki satışlarını yeniden düzenleyerek, “Sevgili seçmen unutma, biz hâlâ muhafazakârız” mesajını veriyor; solcu, liberal, laikçiler ise “Bunların kısıtlamasına güven

olmaz; yarın içkiyi hepten yasaklamaya kalkışır, belki de namaz vakitlerinde insanları dayakla camilere doldururlar" diye endişelenerek, geç olmadan gerekli tepki vermeye itina gösteriyorlar. Elbette bu endişenin siyasi çıkar boyutu da var: Muhafazakârlar sınırlamayla kendi seçmenine mesaj ulaştırırken laikçiler de dine karşı mesafeli yurttaşların haklarını en iyi kendilerinin savunabileceği görüntüsünü veriyorlar. Her çoban, kendi sürüsünün kulağına mülayim gelen sesler çıkararak aslında Türkiye'de siyasetin nasıl yapıldığını ifşâ ediyor.

İçki satışlarının kontrol altında tutulması ve gençlerin alkolizme bulaşmaması için alınacak tedbirleri destekliyorum; garipsediğim şey, -aynen başörtüsü konusunda olduğu gibi- daha öncelerde alınması gereken bir kararın bazı mülahazalarla gecikmiş olmasıdır.

Konunun dikkat çekici bir başka yönü ise iktidar partisi yöneticilerinin, ilk bakışta ideolojik mesaj gibi duran konularda polemiğe dayalı gerginlik çıkarıp, süreci çok ustaca yöneterek kendine siyasi çıkar sağlamasıdır. Laikçi muhalefetin her defasında bu ökseye tutulması ayrıca altı çizilmeye değer bir konu. Ne zaman ideolojik yoğunluğu ağır, özellikle laiklikle ilişkili bir meselede tartışma başlasa hükümet ve muhalefet aynı tepkiyi veriyor. Seçmenler ise tartışmanın gerçekten ideolojik, yani hayat tarzıyla ilgili olduğunu zannederek safları sıklaştırıyorlar; istenen de budur zaten. Seçim sath-ı mailine girerken her partinin önce kendi saflarını sıklaştırması ve seçmenini kararsızlıktan kurtarması. Bir nevi toplanma borusudur bu tartışmaların anlamı...

Ne yazık ki içki düzenlemesi de bu politik hamlelerden biri.

Zamanlama ustaca, tam yerinde; düzenlemenin muhtevası da mükemmel: Her ebeveyn –velev ki kendisi içki kullanıyor olsa bile-, çocuklarının en azından alkolden uzak tutulmasını gönülden ister; üstelik düzenleme, alışılagelen uygulamaya göre hayli disiplinli olmakla beraber Batı standartlarından daha yasakçı da sayılmaz. Birkaç ay önce Kadıköy Belediyesi, meyhaneler sokağı diye bilinen yörede benzer bir uygulama başlatmış ve kararını dirayetle uygulamıştı çünkü prensip itibariyle içkiye karşı olmayan Kadıköy sâkinlerini bile çileden çıkaran keyfî manzaralar tepki topluyordu.

Siyasetin ustaları, aslında tartışılması bile abes konuları gündeme getirerek kendi yeterliklerini görünmezleştirmeyi başarıyorlar. Böylece çözülmesi gerçekten emek, sabır ve bütçe imkânı gerektiren talepler unutturulabilecektir.

İşte nitekim bu yakınlarda Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesi üzerine yeni bir tartışma başlayabileceğini tahmin ediyorum; hayli su ve lâf kaldırır bir mesele olarak havanda su dövüp ideolojik kamplaşma icadına elverişli bir konudur. Seçim sath-ı mailine ikrâmım olsun.

2013

30 Haziran

‘Gökdelen-şehir’ projesi bana nasıl ilhâm olundu? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

29 Haziran

Midas’ın berberi olmayın! Zaman Gazetesi

26 Haziran

Duran saat taklidi yapsanız... Zaman Gazetesi

24 Haziran

Gençlik kolları ne işe yarar? Aksiyon Dergisi

24 Haziran

Mezitli faciası örtbas edilemez! Zaman Gazetesi

23 Haziran

Taraklı’yı Çanakkale’ye bağlayalım mı? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

22 Haziran

Kaza kırım raporu Zaman Gazetesi

19 Haziran

Mahalle korosu; solo türküler Zaman Gazetesi

17 Haziran

Verimli bir politik maden: Mağdurluk! Aksiyon Dergisi

17 Haziran

Neydi ilk sebep? Zaman Gazetesi

16 Haziran

Taraklı çelişkisi!.. Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

15 Haziran

Kim bilir: Hülya Avşar bilir! Zaman Gazetesi

12 Haziran

Muhbir! Zaman Gazetesi

10 Haziran

Bağıran sol; suskun sağ Aksiyon Dergisi

10 Haziran

Daha da yazmam Gezi-mezi... Zaman Gazetesi

09 Haziran

Şişli Endüstri Meslek Lisesi'nin varoluş mücadelesini destekliyorum Zaman Gazetesi,

Pazar Keyfi

08 Haziran

Ah, yazık! Zaman Gazetesi

05 Haziran

Başbakan'a mektup Zaman Gazetesi

03 Haziran

Dâvâ değil, şahsiyet meselesi! Aksiyon Dergisi

03 Haziran

'Dedim, bırakın yürüsünler...' Zaman Gazetesi

02 Haziran

Bursa'daki saklı bahçe Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

01 Haziran

Testi kırılmadan... Zaman Gazetesi

Testi kırılmadan...

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, bunca senedir tek kişilik bir parti gibi büyük şahsî gayret ve emek sarfedip risk göğüsleyerek bir noktaya getirdiği siyasi mücadelesi kritik bir eşiğe geldi. Eskiden bu gibi halleri tarif için "işbâ" kelimesi kullanılırdı; doyma, doygunluk, hattâ tıkanma. Bir kab içindeki tuzlu suya o kadar tuz ilâve edersiniz ki bir raddeden sonra artık tuz ıslanmaz bile.

Başbakan, muhaliflerinin siyasi mücadeleyle on yıldır elde edemediği psikolojik üstünlüğü kendi elleriyle sunuyor onlara. Yanlışların ardı ardına, neredeyse sistematik bir ritimle sökün etmesi endişe verici.

Namlı bir kabadayının rakiplerini sindirmek için silahına davrandığında kendini kazâen baldırından vurması bir defalığına komedi unsuru gibi algılanabilir; tekrarı ise artık komedi hissi uyandırmaz, insanı hüzünlendiren bir tesir yapar.

Anlıyorum, kamuoyunun siyaseti algılama seviyesi ile televizyon seyircisinin reyting tercihleri birbirinden farklı değil. Mâlum, Türkiye'de siyasetin seviyesini de muntazam aralıklarla ne düşündüğü merak edilerek anketlere yansıtılan kamuoyu araştırmalarının barometresi belirliyor. Kamuoyumuz, aşırıya varmamak kaydıyla gerginlikten, hakarete varmamak üzere lâf dalaşından, ezici olmamak şartıyla gövde gösterisinden haz ediyor. Kamuoyu zâlimdir, tuttuğu tarafın güçlü olmasını, zengin ve muktedir görünmesini ister ama aynı gücün kendisine rahm ü şefkatla yaklaşmasını bekler. Oysa ki güç zehirlenmesi diye adlandırılan şey siyaset biliminin temel kabullerinden biri.

"Ben yaptım oldu ve olacak, o kadar!" retoriği, bir örnek hadisede tutum olarak doğru olsa bile tekrarlanacak bir kalıp değil. Fena halde antipatik. "Benim dediğim olacak" asabiyeti ile -velev ki- siyaseten doğru adımları ardı ardına atmak mümkün değil. Sizi sevmeyenleri gittikçe yoğunlaşan bir nefrete, takdir edenleri ise kırgınlık ve ye'se sevkederken aslında yapmakta olduğunuz şeyin mâhiyet ve mânâsı kayboluyor. Boğaz'ın üçüncü köprüsünün açılışına sevineceğimiz gün, "Yavuz" buluşu ile ortamı germenin kime ne hayrı oldu şimdi? Yavuz'a da yazık ediliyor; ağzını açan Hâdim'ül Haremeyn Sultan Selim'e insanlık kasabıymış gibi ağzını yaya yaya dahletmekte. Aslında fiilen mevcut bulunmayan mezhebî gerginliği tetiklemekten başka ne işe yaradı bu adlandırma? Asıl önemlisi, 3. Köprü sevinci veya doğuracağı şehirleşme problemlerinin anlamı artık kimin umurunda?

İnsanın kendini baldırından vurması böyle bir şey olsa gerek; üstelik burada bir istihbarat koordinasyonsuzluğundan veya zaafiyetinden de bahsedemeyiz!

Biliyorum İstanbul'a yüz binlerce ağaç diktiniz, binlerce dönüm park ve bahçeyi şenlendirip hizmete soktunuz, belediyecilikte gerçekten önemli hizmetlerde bulundunuz ama Taksim'in böğründeki birkaç dönümlük parkta tarihi eser (!) ihyâ etmek inadı yüzünden bütün

yaptıklarınız görünmez hale geliverdi. Doğrusu sizi sevenleri ve sevmeyenleri aynı incinmişlik seviyesinde buluşturmak için bundan daha iyi bir proje olamazdı; sahibine hayırlı olsun lakin hatırlatmak isterim, böyle bir sicille İstanbulluların karşısına çıkıp belediyeler için oy istemek şu anda çok kötü bir fikir gibi görünüyor. Hatırlatmış olayım.

Kalbimden geçeni söyleyim; bu ahval ve şerait dahilinde meselâ güz aylarında yapılacak mahallî seçimden hükümetin muvaffakiyetle çıkması çok zor görünüyor. Beceriksiz algı yönetimi yüzünden iktidar karşısındaki (muhalefet değil, dikkat!) husûmet blokunu kendi eliyle güçlendiriyor ve onlara kendi eliyle mâkul sebepler veriyor. İlk sandıktaki yıkımın tesiri nerelere kadar uzanır, düşünmek bile sıkıntılı.

Bursa'daki saklı bahçe

"Dejavu" kelimesini daha önce duymuş olabilirsiniz ama yine de açıklamakta fayda var; daha önce başınıza geldiğini, yaşadığınızı düşündüğünüz bir hadiseyle yeniden karşılaşınca kapıldığınız duygu anlamına geliyor.

İşte o büyük kanatlı kapıdan içeri adım atınca o hisse kapıldım. İlki, bundan yaklaşık otuz sene kadar önceydi. Şehrin kenarındaki mahallelerden birinde, eski bir evin bahçe kapısından girip daracık avluyu iki adımda geçtikten sonra sıradışı bir özellik taşımayan ahşap merdivenlerden çıktığımda, zaman içinde tayy-ı mekân ederek birkaç yüzyıl geriye gittiğim hissine kapılmıştım. Ev, belki sekiz-on kuşaktan beri şehrin yerlilerinden köklü bir ailenin mülkiyetindeydi. İçinde artık kimse oturmuyordu ve tam ortasından ikiye bölünmüş, daha doğrusu muhtemelen miras anlaşmazlığı sebebiyle yarısı yıkılmıştı ama kalan kısmı hâlâ mazbut durumdaydı.

O KADAR TAZE VE ESKİ!

İçinde artık eşya namına pek bir şey kalmayan o evde iki asırdan beri hiçbir şeyin değişmemiş olduğunu görebiliyordum. Büyük divan odasında selâmlıktaydık. Tavanda eski ince marangozluğun eseri harika çıta ve oyma işleri dipdiri duruyordu. Geçmiş zamanın rengini kızarttığı ahşap dokuda, ustanın keskisinden nasılsa artakalmış küçük yonga izleri bile yerli yerindeydi. O kadar taze ve eski!

Odanın bir duvarı olduğu gibi dolaptı ve dolabın bir kapağı döner tabla teşkilatı ile mutfağa açılıyordu. Çok ince, çok zekîce ve insâni bir çözüm!

Ev hâlâ çok güzeldi ama asıl sürpriz mutfak kısmında, bir köşede duran irice bir ahşap sandığın içinde bekliyordu. Bir Osmanlı tekkesinin neredeyse bütün evrâkı o sandığın içindeydi. Çoğunluğu evkaf idaresiyle tekkenin yazışmalarından mürekkep o birkaç yüzyıllık evrâkı, evin sahibi durumundaki arkadaşım incelenmek üzere bana emânet etti. Bu evrak daha sonra esaslı bir doktora tezinin belkemiğini teşkil edecek ama tezin sahibi, evrakın

sorumluluğunu taşıyan ve neticede birkaç yıl sonra sahibine teslim eden bu fakire çalışmasında teşekkür etmeye bile lüzûm göstermeyecekti! Ayrı fasıl; konudan ayrılmayalım: Bu sandık, o ânâ kadar gördüğüm ve şahid olduğum en fantastik şeydi, Ali Baba ve Haramiler masalındaki meşhur hazine mağarasında bulunan bir hazineydi âdeta.

Yirmi gün kadar önce Bursa'da tevâfuken bir geçmiş zaman efendisi ile tanışmak bahtiyarlığına erdim. Uzun boylu, ince yapılı, ak saçlı ve ak sakallı, eben an ced Bursalı bir beyefendi. Safiyüddin Erhan.

LOKMA ETMEK

Tanışma faslından sonra bir yerde oturup sohbet etmek, iki yudum çay içmek fikriyle yürümeye başladık; derken bu fikir "birkaç şeyler lokma edelim" şekline dönüştü. İbârenin mânâsı kendiliğinden çıkıyor ama bu tasarrufla ilk defa karşılaşıyorum. "Lokma etmek" yemek yiyelim'in daha zarif ve edepli bir tekke tâbiri. Kelimelerin seçimi önemlidir ve tercih eden insanı da büyük nisbetle tarif eder. Safiyüddin Bey belli ki, "Kadîm Bursalı" olmaktan daha öte biriydi.

Lokma faslından sonra kahve teklifi ile hemen çok yakınlardaki evine davet etmek inceliğini gösterdi. Bursa'da şehir merkezinde, trafiğin ve aceleci kalabalık kesafetinin tam orta yerinde, birkaç dönemeçli sokak içine gizlenmiş bir 17. yüzyıl yapısıyla karşılaşınca Dejavu kelimesini yeniden hatırladım. Kültür şoku diye bir şey varsa, onu Bursa'nın orta yerinde yaşamak garip bir duygu ve galiba bize mahsus bir şey...

Evet, her şehrin kalbinde birkaç eski evin bulunduğu sokak mevcut hâlâ; ne var ki onlar deridir, bilemediniz köhne ve kadidi çıkmış bir paltodur ayakta duran; içindeki hayat çoktan kurumuş ve boşalmıştır. "Etnografik" bir heyecanla sağdan soldan toparlanmış ve birbiriyle ahenk teşkil edip etmediğine bakmadan sağa sola serpiştirilmiş eşyalarla canlandırılmaya çalışılan "müze ev"ler vardır hani, bazen odalarından birkaçına folklorik kıyafetler geçirilmiş alçı mankenler bile yerleştirirler... Bilirsiniz ki gördüğünüz kifâyetsiz ve kötü bir geçmiş zaman tasviridir; bütün heyecan ve gayrete rağmen evin ruhu göçüp gitmiştir. Bir manada evden çok evin mezar taşını andırırlar.

BURSA'DA ESKİ BİR EV AVLUSU...

Mecazi mânâda nefesimin kesilmesine sebep olan, neredeyse bir kilo ağırlığındaki iri ve eski usul demir anahtarla açılan kanatlı kapının, bir anda en azından 3 asırlık tayy-ı mekân çizgisini temsil etmesiydi. Kanatlı kapının hemen ardındaki aile hazires (kabristan) ile ziyaretçilerini daha ilk adımda sarsan 1,5 dönümlük avlu, çok binalı, küçük çaplı bir külliyeyi kucağına alan ve modern şehrin patırtısına kulak asmayan bir yeşillikli kucak gibi. Taş döşeli avlu, ortada hâlâ suları dinlendiren eski tarz bir havuz ve üstünde giderek artan bir iştiha ile avluyu gölgelemeye azmetmiş asma çardağı; bir saklı bahçe, saklı bahçe içinde saklı bir

mekân ve mekân içinde saklı bir hayat. Öyle ki, birkaç adım ötede sokağın telâşesiyle duvarların ötesinde yürüyüp geçen Bursalıların bir ömür boyunca hiç farkında olamayacakları bir iklim.

Vaktiyle doğup içinde büyüdüğümüz mekânların çok daha geniş ve yeşil bir numûnesi. Dejavu hissi vermesi bu yüzden. Kalbimizde sızlayan çizik ise, böyle numûnelerin artık çok büyük tesadüflerin eseriyle ayakta durabilmesi.

MÂBED BEKÇİSİ AMA NASIL?

Safiyüddin Bey'i tavsif edecek en iyi tabir, "Bir mâbed bekçisi" olsa gerektir; hayır, mescid veya tapınağı bekleyen mânâsındaki bir bekçilik, kayyumluk değil bu elbette. Ecdâdın ve ecdâdının hâtırasını muhafazaya, ihyâya hasredilmiş bir hayat onunki. Kendi tâbiriyle "Aile ve Bursa tarihine dair mazi şuurunu ve tedkiklerini kendine zevk etmek, ahşap mimari eserler üzerindeki görgü ve icra melekesini artırmak" vazifesi. Hayatına mânâ veren ve dik tutan gaye, Bursa'da hâlâ ayakta kalabilmiş eski ve ahşap tarih yadigârlarını aslına uygun malzemeyle ve usûlle onarıp ihyâ etmek.

Bursa Çarşısı'nın ortasındaki saklı bahçe içindeki saklı ev, onun için derûnunda yeniden tâzelenerek hayat bulduğu bir mütevazı hisar, bir kale hükmünde.

Safiyüddin Bey, Eşrefoğlu Rûmî'nin hayattaki son torunu. Saklı bahçe içindeki ev ise esasen bütün müştemilâtı ile bir Eşrefoğlu dergâhı. Evin her köşesi, her ayrıntısı, tabandaki yaygıdan tavan döşemesine, duvarları coşkun bir heyecanla ziynetlendiren hüsn-i hat levhalarından, pencere doğramalarındaki ince işçilik ayrıntılarına kadar "Türk evi nedir ve neye benzer?" sorusuna verilmiş şâheser bir cevap.

BİR NUH GEMİSİ

Mâbed bekçisi demiştim ya, sadece mânevî hâtıraların, sadece Eşrefoğlu yadigârlarının değil, Bursa'da yokluğa ve nisyana terk edilmiş her nevi maddî kültür unsurunun da bekçisi mevkiinde Safiyüddin Bey. Saklı bahçe içindeki müştemilât, mahvolmaktan son anda kurtarılmış kitap, levha, tavan kaplaması, oluklu kiremit, dolap kapağı, kapı vb. gibi malzemeyi hayata bağlayan bir tahlisiye (cankurtaran) sandalı, bir Nuh gemisi gibi. Şairin "Hayretler içinde kaldım evvel/ Hayrette karar kıldım âhir" beyti, saklı bahçe derûnunda yaşadığım hissiyatı bir nebze olsun anlatabilir belki.

"BURSA'YI GÖRDÜM" DEMEK İÇİN…

Evin üst katı ise boydan boya mescid şeklinde inşâ olunmuş; her türlü müştemilâtı (hatta daha fazlası ile) bir mescid. Duvarlarını süsleyen hüsn-i hat levhalarının her biri çürümeye, çöp olmaya terk edilmiş iken kurtarılmış ecdâd hatıraları. Sadece bu mekânın teşkil ettiği küçücük misâl bile "Eski Bursa âhengi"nin nasıl dayanılmaz bir güzellik iklimi teşkil ettiğini hatırlatmaya kâfi geliyor. Safiyüddin Bey'le daha sonra, onarımına meccânen ve hasseten

iştirak ettiği, Bursa'nın en tanınmış erenlerinden Üftâde Hazretleri'nin mescid ve dergahını ziyaret ettik. Bu dergâhı ve üzerine kartal gibi konduğu tepeyi görmeyen "Bursa'yı gördüm" dememelidir. Bu yılın Ramazan'ına yetiştirilmeye çalışılan bu dergâh külliyesi, Bursa'nın en değerli incisi sayılsa yeridir. Dergâhın onarımında ve aslına uygun hale getirilmesinde, gözle görünür bir dinî vecîbe ve sanat aşkı ile çalışan Safiyüddin Bey'in en büyük üzüntüsü, yıllarca biriktirdiği onarım tecrübesinin bürokratik ve akademik merciler önünde yeterince anlayış ve alâka görmemesi.

Çok şey midir?

Vaktiyle her şehrimizde birkaç Safiyüddin'imiz olabilse ne iyi olurdu!

Bursa'nın kalbindeki saklı bahçede birkaç saatliğine bir masal iklimimi yaşadım; bu saadeti bana yeniden hatırlattığı için Safiyüddin Bey'e ve onun Bursalı dostlarına çok teşekkür ediyorum. Temennî ederim ki "Saklı Bahçe"ler hep olsun ve sayıları çoğalsın.

'Dedim, bırakın yürüsünler...'

Cumartesi günü olup bitenlerin arka planını izah eden önemli bir tesbitten bahsetmek istiyorum.

Başbakan, İlim Yayma Cemiyeti'nin genel kurulunda yaptığı konuşmada aynen şöyle konuştu: "Kadıköy'de miting yapacaklardı, sonradan vazgeçtiler. Şimdi Beşiktaş'ta toplanma kararı verdiler. Dedim bırakın bakalım yürüsünler, kontrol altında götürün yürüsünler, ne diyecekler bir görelim. Bunlar ne istiyor bunu öğrenelim."

Kilit cümle şu: "Dedim, bırakın yürüsünler…"

Bu cümlenin açılımı şöyle: Eğer Başbakan bizzat talimat vermeseydi, CHP'liler Beşiktaş üzerinden Taksim'e yürüyemeyeceklerdi ama Başbakan öyle istediği için yürüyebildiler!

Kanunun tanıdığı bir hakkı hiçbir mercîin yasaklamaya hakkı yoktur; kanunda olmayan bir hak da kullandırılamaz. Hukuk devleti böyle bir şeydir. Başbakan açıkça şahsi inisiyatifini kullanıyor. İhracatçılar Meclisi ve İlim Yayma Cemiyeti'nde tekraren belirttiği üzere anlıyoruz ki Topçu Kışlası'nın ihyâsı da Başbakan'ın arzusuna bağlı bir keyfiyettir. Başbakan isteseydi kışla meselesi gündeme hiç gelmeyebilirdi öyleyse; hiç hoş bir görüntü değil!

Cumartesi günü İstanbul'da dikkate değer şeyler yaşandı; görebildiğim şudur: AK Parti aleyhtarlarında biriken karşı enerji, -Başbakan'ın da isabetle değerlendirdiği üzere- parlamenter muhalefetin beceriksizliği yüzünden iltihaplanmaya doğru seyretmektedir. Mesele elbette ne Kışla, ne de birkaç ağaçtan ibaret. Başbakan'ın bu konudaki şahsi irâdesi (bir başka nokta-i nazardan inadı), mâkul yollarla aşılamadığı için tepki büyük ve şaşırtıcı oldu.

Başbakan'la dünya görüşü itibarıyla 100 hususun 95'inde beraber olduğumu tahmin ederim. Arada mühim bir ideolojik fark olduğunu zannetmiyorum fakat onun inatçı, biraz da "İntikam soğuk yenilen bir yemektir" yollu rövanşist tabiatı, onun imajını puslandırıyor. İnatçılık izâfî bir kavram; bir yerden kararlılık, sebat ve azim diye görünür; bir başka yerden "dediğim dedik" kibri diye tezâhür eder. Sebatla inat arasındaki mantık terazisi basirettir. O kanaatte olduğum için birkaç ay evvel "Başbakan'ın basiretine duacıyız" diye yazmıştım. Siyasetine genel hatları itibarıyla taraftar olduğum bir insanın basiretine duacı olmak, takdir ederseniz ki garip, belki de zâlim nüktedir.

Çevresinde, "Bu noktada yanlış yapıyoruz, inad etmeyelim; şöyle yollar da var" diyebilecek kimse yok mudur; siyasi geleneğimizde "Lider iyi ama etrafı yetersiz canım" diye bir bahâne vardır hani. A takımında olup biteni iyi değerlendirecek nitelikli insanlar olduğunu biliyorum: Güçleri mi yetmez, cesaretleri mi; önemli mesele. Kırılıp döküleni görmezler mi?

Farkındayım, sokağa dökülenler arasında kötü niyetli kışkırtıcılar vardı ama "Yeter yahu!" noktasında tıkanmışlar daha fazlaydı ve onların duygularını ciddiye almak lâzım. Vaktiyle hükümete oy veren insanlarda bile bu asabiyetin izleri bâriz. Güler yüzlü, gönül onarıcı, şefîk bir siyaset dili çok mu zor? O gerginlik, muhalif-muvafık bütün topluma sirâyet ediyor.

Ve önemli bir not: Başbakan cumartesi günü canlı yayında iki toplantıda konuştu ve manidar topluluklara hitab etti. Salonlardan aldığı alkışı ben coşkusuz gördüm. Olağanüstü bir gün yaşanıyordu, insanların kafası karışıktı mâlum ama bu coşkusuzlukta galiba tereddüd izleri de vardı.

Başbakan'ımız şahsi azim ve kararlılığını (nezaketen inadını demiyorum) toplumdaki algısını yumuşatmak, siyaset diline tebessüm kazandırmak ve "Kusura bakmayın, kararımı verdim, olacak!" bükülmezliğinden vazgeçerek toplumun düşüncelerine ilgi göstermek yönünde yoğunlaştırırsa her şeye rağmen durumu toparlayabilir.

Aksini düşünmek bile istemiyorum.

Dâvâ değil, şahsiyet meselesi!

Şahsiyetlilik veya ahlâkî tutarlılık hakkında bir şeyler yazmak netâmeli bir şey; sanki yazar, kendisinin çoktan eriştiği bir mevkide kapıldığı yalnızlıktan ötürü bunalarak herkesi yanına davet ediyor gibi bir tını veriyor böyle mevzular.

İnsanın kendi erdem anlayışını nirengi haline getirmesi budalalık. Bu noktayı önemli buluyor ve altını çiziyorum, zira düşündüklerimin şahsî mesele gibi algılanmasını murad etmiyorum.

Genç iken doğru fikri bulup orada sebat etmek bana yeterli gibi görünürdü; meselâ seçimde hangi partiye oy vereceğinizi kararlaştırmak gibi. Doğru tarafta olmak yeterliydi, 'doğru' tarafı, partiyi, teşkilâtı, camiayı, futbol takımını hatta tarikatı tercih etmek kâfiydi. Yanlış-

doğru ıskalası o kadar net, basit ve canlı renklerle çizilmiş, 'karşı taraf' o kadar mel'un, menfî ve kötü nitelenmişti ki, sadece 'doğru taraf'ı seçmek bile kendi başına mârifet (veya erdem!) gibi duruyordu.

Şüphelenmemiz gerekirdi, bu kadar kolay mıydı yani? Doğruyu bulmanın ve orada durmanın yolu bu kadar geniş, çiçekli ve zahmetsiz olmamalıydı ama kutuplaşmış ve sağduyudan uzağa savrulmuş bir ortamda yaşıyorduk. 'Dar kapı' kimsenin umurunda değildi pek. Kitâbî mânâda doğru cümle ve sloganların bile kendi hakikatini taşıyamadığı bir basiret tutulması içindeydik; herkes öyleydi. Birbirimize bakıyor ve 'o burada ise benim burada olmam doğrudur elbette' diye düşünüyorduk. Liderliğin bu vechesi beni hep ürkütmüştür; o yüzden "Falancanın yanlışı benim doğrumdan üstündür" dediği rivayet olunan mutemet kişinin basiretinden usûl açısından şüphelenmeliydik. Liderlik kurumuna cömertçe devredilen şahsi vekâlet, aslında şahsiyetin neredeyse tamamına yakın bir şey değil midir? Çok sevilen ve şahsi bağlılık duyulan bir lidere yönelik olsa bile insanın, hissî irtibatlarını zaman zaman gözden geçirmesi ve üst değerlerin mihengine vurması gerekir.

Çok alâmetler geldi geçti ve galiba artık doğru tutumun ne olduğunu daha iyi anlayabilecek bir yaşa geldim: Doğru olan, şucu-bucu olmaktan ziyade kalıbımızı bastığımız şeyin ne idüğünü iyi düşünmek, karara vâsıl olduktan sonra da bütün sorumlulukları üstlenerek temsil etmektir.

Doğru olanı yanlış temsil yanlış, vahim bir şahsiyet bozukluğu; o raddeden sonra yanlış temsil olunan şeyin mahiyeti ve anlamı kayboluveriyor. Yanlışı doğru temsil etmenin ise nihai tahlilde kendince bir erdemi var. Yanlışta tutarlılık ve sebat, teorik bakımdan savunulur şey olmasa da şahsiyeti dik tutuyor.

Fikir önemli elbette; bir fikri doğru ve dürüst taşımak mânâsında usûl bir noktadan sonra daha bir kıymet ifade ediyor. Usûl bu yüzden esastan mukaddem. Fikirden önce usûl doğru olmalı. Usule riayet insanı yanlıştan doğruya götürür; usûlü umursamazlık doğrunun yüzünü karartır. Usûl ile esasın mutabakatı insanı kahraman yapar zira o kişi esasla usûl arasındaki mahiyet bağlantıları hakkında fikir ve irade sahibidir. Bu meseleyi misâller göstererek anlatmak çok daha kolay ama sevimsiz ve tehlikeli.

Şöyle toparlayabiliriz: Fikir dünyamızın en önemli problemi, kanaatin mahiyetinden ziyade şahsiyet dâvâsıdır. Bir şahsiyet inşâ etmek mânâsında adam yetiştirmeye pek az önem vermekliğimizin acı sonuçları hevenk hevenk. O yüzden ahlâkî metanet, bütün erdemlerin omurgası. Dâvâların dâvâsı 'iyi insan'; yalandan tiksinti derecesinde uzak, bütün kazançlarında 'helâl'i gözeten, değer ölçülerine usûl sadâkatle bağlı güvenilir insan. Siyâset, böyle insan inşâ etmek için iyi bir yol değil. 'Siyâsetle uğraşan kirlenir' hükmü çıkarmak istemiyorum lâkin siyasette doğrularla araçlar arasında beraberlik kurabilenler o kadar seyrek

ki, bazen onları fark edemiyoruz bile. Arınmak yolundaki ruhların inzivâyı tercih etmesi sebepsiz mi?

Ve en büyük dâvâ, memleketi kurtarmak filân değil; onca olmaz arasında ahlâkî bir istikamette şahsiyeti dik tutmak. Yangında ilk kurtarılacak en değerli yük de bu işte.

Başbakan'a mektup

Sayın Başbakan, seyahatinizden önce yaptığınız açıklamalarda şu menhûs Kışla'dan asla vazgeçmeyeceğinizi, göstericilerin ard niyetli, sadece sizin haklı olduğunuzu tekraren belirttiniz ve bu tutum protestocuları bir kere daha galeyana getirdi.

Kararınızın isabetine inansam şahsi desteğimi esirgemezdim ama tam aksini düşünüyorum ve galiba bu konuda yalnız değilim.

Basın toplantısında gazetecilerle şahsi tartışmaya girecek kadar gergindiniz. O görüntüler, durumdan endişe duyanları üzdü, kararlılığınıza değil zaafınıza hamledildi. İçimde bir şeylerin ezildiğini hissettim. Atlattığınız o büyük bâdirelerde bile sizi hiç bu kadar dağınık görmemiştim. Sebebi şu olabilir mi: O gün haklıydınız; meşrû çizgideydiniz ve halk yanınızdaydı. Bugün kışla inadınızı ve "Vız gelir, bildiğimizi yapacağız" tavrınızı anlamıyoruz ve bu yüzden -lütfen itimad ediniz- sizi çok sevenler bile gıyâbınızda sizi savunmakta zorlanıyor.

Protestocular haklılık ve şirinliklerini cumartesi gecesinden sonra kaybettiler; görünüşe göre umurlarında da değil. Onlar sandıkta elde edemediklerini büyük şehirlerin sokaklarında şaşırtıcı bir kolaylıkla kazandılar; bu şaşırtıcı ve kolay başarının tadı, protestocuların başını döndürdü, sarhoş etti. Onlara bu kolay zaferi ne yazık ki siz armağan ettiniz, lâkin fırsat hâlâ fevt olmuş değil; her şey sizin bakış açınızı değiştirmenize bağlı. Tansiyonu da ancak siz düşürebilirsiniz.

Sizi anlamaya çalışıyorum; niçin böyle düşünüyor ve ne yapmayı hesaplıyorsunuz? Sizi iyi tanıyanlardan bazıları diyor ki: "Hayır, şahsî kibirle alâkası yok. Başbakan çoğu insanın hayal bile edemeyeceği vesayete karşı dik duruş, başörtüsü, Cumhurbaşkanlığı seçimi, Kur'an kursları, İsrail'i özre zorlamak gibi önemli virajları dik durarak aştığına inanıyor. Bu krizde taviz gibi görünecek geri adım atmayı o yüzden hiç düşünmüyor. Vaktiyle Menderes, Demirel, Özal gibi liderlerin taviz zaafına kapıldığı için yenildikleri kanaatinde." Ne var ki gün için ilâç olan bugün için zehir olabilir. Meselenin dik durmakla ilgisi yok, hakkaniyetle ilgisi var. Hakkaniyet ve adaletten koptuğunuz yerde, sizi destekleyen duaların bıçak gibi kesileceğini bilmiyor olamazsınız.

Acaba tavizsiz ve sert görüntü vermemekle gerginliği tava getirmek, hayati derecede önemli seçimlerin yapılacağı önümüzdeki yıl öncesi "safları sıklaştırmak" amacına yönelmiş olabilir

misiniz? Vaktiyle hükümeti desteklediği halde son süreçte kendini "yüzer-gezer" hisseden kararsızları, ortamı sertleştirip kamplaştırarak "kararlı seçmen" haline getirmek yani... Yanılmayı çok dilerim ve doğrusu böyle yanlış bir hesabı size yakıştırmakta zorlanıyorum.

"Yüzde 50'yi zor zaptediyorum" cümlesinin medlûlüne inanamıyorum Sayın Başbakan'ım. Mademki hatırlattınız, bilseniz iyi olur: Kendi adıma olup biteni acıyla seyreden biri olarak sokağa asla çıkmayacağım, çünkü bunun meşrûluk ve isabetine inanmıyorum.

İşte öğle saatlerinde vekiliniz Sayın Arınç konuşuyor; sağduyulu, sâkin, iyi niyetli, karşı tarafı da dinlemeye ve ciddiye almaya hazır bir duruşla, hangi tarafta olursa olsun insanların duymak istediği şeyler söylüyor. Hükûmet adına bu tavır değişikliği çok önemli, çünkü yeşile saygı ve şehirlilik bilinci gösterenlerle, yıkıcı vandallar arasındaki sınır hatlarını bu açıklama belirleyecek. Kızacaksınız ama söyleyelim; lütfen yurda dönüşünüzde bu yaklaşımı siz de destekleyiniz.

Bugüne kadar sizden bir şey isteyenleri çok dinlediniz; siyaset dünyasıdır, bir yere kadar anlaşılabilir fakat sizden bir şey talep etmeyenlerin tenkidlerini ciddiye almanızı saygılarımla temenni ederim efendim.

Ah, yazık!

Şu nokta açıkça kesinleşti ki, olup bitenleri anlamak için yeni bir zihnî yaklaşım, yeni bir cihaz kullanmak zorundayız. Günseli Ocakoğlu'nun, "Zamanın ruhunu yakalayamayan siyasîler Y'leri nasıl anlasın!" başlıklı yazısı sadece siyasetçiler için değil hepimiz, özellikle toplumu doğru izlemek ve anlamak ihtiyacında olanlar için değerli dikkatler ihtiva ediyordu.

Bundan on gün önce, esasen "Beyaz Türk" menşe'li olmakla birlikte yeni gençliğin sürüklediği şu protesto hareketini öngörmek mümkün değildi. On günde -iyi veya kötü olması bir yana- önemli gelişmeler yaşandı. Öngörmek belki mümkün değildi ama olup biteni doğru anlamak ve rüzgârı en uygun açıyla yelkene doldurmak pekâlâ mümkündü. O noktada şahsi eleştirilerimi sizlerle paylaştım. "Yanlış değerlendirmede bulunmuşum" diyebilmek beni üzmezdi, hatta mutluluk bile duyabilirdim ne var ki hâlâ ilk günkü yerde durmak gerektiğini hissediyorum.

Yeni Türkiye'de siyasi hayat, bugünün genç kuşaklarınca önemsenen değerler ve araçlar üzerinden tecelli edecek; bu açık. Öngöremediğimiz ilk şey buydu; ikincisi ise devlet adamlığı vasfına öteden beri itimad ettiğim Sayın Başbakan'ın şahsi sezgi ve tecrübelerinden ötede bir değerlendirme şeklini ısrarla reddetmesi oldu. Gezi eylemcilerinin talepler listesine dikkatle bakalım: onların talep ettiği şeyler, zorluk derecesi itibarıyla AK Parti'nin on yıllık süreçte gerçekleştirebildiklerinden daha imkânsız şeyler değil. Bir yerde eylemcilerin henüz havsalasından bile geçmeyen şeylerden daha zorunu bu kadro başardı. "Gezi"cilerin talepleri özü itibarıyla bir öfke nöbetinin yansımasıdır ve siyaseten yönetilebilir bir mahiyet taşıyor.

Öfkeyi öfkeyle, hatta mütekabil bir dirençle (inat dememek için kendimi zorluyorum ama nafile!) göğüslemek ise Başbakan'ın tercih ettiği yol.

Başlangıçta bu, bazı gençlik guruplarının tetiklediği öfkeli bir protestoydu ama artık değil galiba. "Tencere tava, hep aynı hava" nitelemesinin hoşluğu sadece kafiyesinde; bu cümle siyasi maliyet itibarıyla Sayın Başbakan'ın henüz bir türlü göremediği derecede ağır bir zayiat tablosu ortaya koyacak gibi görünüyor. Önümüzdeki bir yıl içinde halkın önüne konulacak seçim sandıklarından tecelli edecek sonuç, tencere tava tıkırtılarının temsil ettiği vahim öfke atmosferi içinde, üzerine titreyip durduğumuz istikrarlı gidişatı kaotik bir tünelin karanlığına mıhlayabilir. Bazıları, benim şahsımda gazetemin yayın çizgisini telmihen "Gemiyi önce terk ediyorsunuz" yollu sitemlerde bulunuyorlar. Onlara, "Gemiyi terk etmek için evvela binmiş olmak gerekirdi" diyebilmek isterdim ve bu pek hoş ve doğru bir edebiyat örneği olurdu ama mesele bu kadar basit değil. Hükümetin istikrarlı çizgisi, partili partisiz, öfkeli veya sakin herkesin tutunmak durumunda olduğu bir mevki. İstikrarın kaosa dönüşmesini istemiyorum ve istikrarı sürdürmek için -hâlâ- çok basit ve maliyetsiz adımların bir türlü atılmamış olmasını anlamakta güçlük çekiyorum.

Bir topçu kışlasının kadri, bütün toplumun istikrar ve huzurundan daha mı âlâ, daha mı yücedir? Bu kışladan vazgeçmemek, Türkiye'yi on yıldan ziyade başarıyla yönetmiş bir kadro için hangi sebeple inatla savunulacak bir mevzii haline gelmiştir? Sert rüzgârı yelkene doldurup hızlanmak veya hırçın dalgayı elverişli bir dümen hareketiyle enerjiye çevirmek dururken, "Kimse kusura bakmasın, vazgeçmeyeceğiz" noktasında durmak nasıl bir siyasi aklın eseridir bilmiyorum. Az önce bir mektup aldım, diyor ki, "Sevgili Turan Alkan, biz AK partililer sokaktaydık, Başbakanımızı karşıladık, sizin sokağa çıkmanıza gerek yok çünkü hiçbir zaman AK Partili olmadınız." Doğru söze ne denir, lakin söylemeden duramayacağım, şu kadarcık aklım olsa ne güzel uykular uyurdum ben!

Şişli Endüstri Meslek Lisesi'nin varoluş mücadelesini destekliyorum

Hikâye hayli uzun, biraz da karmaşık fakat önemli; içinde ilginç detaylar var. Sabrınızı zorlamak pahasına, esasen basında daha önce yer almasına rağmen layıkınca bilinemeyen bu hikâyenin satırbaşlarını yeniden okumaya davet edeceğim.

Yıl 1915. Savaş yılları.

Olaylar silsilesi 1915'te bir Osmanlı vatandaşının ölümüyle başlıyor. Bulgar Ortodoks Cemaati Ekzarhı Jozef dünya değiştiriyor.

Ekzarh'ın kelime mânâsı şöyle: Bulgar Ortodoks Kilisesi mensubu olarak cemaati temsil eden önder.

Ekzarh Josef öldüğünde, kendi adına kayıtlı önemli bir gayrimenkulün de sahibidir. Bugün itibarıyla Şişli Abide-i Hürriyet Caddesi'nde yer alan (Çağlayan Adliyesi'ne kuş uçuşu 200 metre mesafede) toplamı itibarıyla 60 dönüm civarında gayrimenkulden bahsediyoruz. İddiaya göre arsa, II. Abdülhamid tarafından Bulgar "Evlogi Georgiev Vakfı"na bağışlanmış.

Ekzarh Josef'in, ölümüyle ardında aynı tebaadan başka bir mirasçısı görünmediği için bu değerli arsa 1952 yılında Maliye hazinesi adına tapuya tescil ediliyor. Ancak önemli bir ayrıntıyı ihmâl etmeyelim:

1936 yılında hükûmet, Lousanne anlaşması hükmüne göre tesis edilmiş azınlık vakıflarına bir çağrıda bulunarak vakıf gayrimenkullerinin tesbiti için müracaatta bulunulmasını istiyor. Bulgar cemaati, 60 dönümlük arazi üzerinde hak iddia ediyorsa da müracaat kayda geçmekle birlikte kabul görmüyor.

Bu süre zarfında koca arazinin kimin elinde nasıl değerlendirildiğini bilmiyorum; ne var ki 1958 yılında Maliye Bakanlığı, İstanbul Defterdarlığı'na gönderdiği bir yazıyla 60 dönümlük arazinin, Maarif Vekaleti'yle varılan anlaşma gereğince eğitim hizmetlerine tahsis edilmesi direktifi istiyor ve bu yazıda ilginç bir cümleye yer veriliyor:

"İleride siyasi zaruretler ve sair sebeplerle merkezi Bulgaristan'da bulunan Egzarhlık müessesesi veya Bulgar hükûmetine iadesi icab ettiği takdirde, Maarif Vekaleti bütçesinden istimlâk ve satın alınması kaydıyla teknik öğretim ihtiyacında kullanılmak üzere tahsisi uygundur."

Bir nevi vasiyettir bu cümle; altı çizilmeli ama az sonra göreceğiz ki cümlenin altı değil, kendisi çizilecektir. Anlamı şu: Söz konusu arazinin esasen kime ait olduğu konusu ihtilâflıdır; ancak ileride Egzarhlığa devri gerekirse kamulaştırılsın, yine eğitimde kullanılsın denilmekte.

Devam ediyoruz.

Tapu kaydındaki ifadeye göre 1960 yılında arsa, "amme hizmetine tahsisli olduğundan hazine uhdesinde ipka edil"iyor.

Hak haktır ve ondan daha yüce bir şey yoktur

Bu arada küçük bir tarih hatırlatmasında bulunmak iyi olacak: Azınlık vakıflarına ait gayrimenkuller, bir "devlet politikası" olarak uzun yıllar özel bir statüde, daha doğrusu buzdolabında tutulmaktaydı. Hemen herkes, vaktiyle azınlık vakfı gayrimenkullerinin hak sahiplerine iadesi konusunda şahsî ve vicdanî kanaat belirtmesine rağmen mesele bir türlü çözülmedi ve adeta sürüncemede bırakıldı.

Mütekabiliyet esası gözetilerek o tarihe kadar askıda bırakılan bu adaletsizliğe, nihayet 2011 yılında 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na eklenen geçici bir madde ile son verildi ve azınlık

vakıflarının talebi yeniden değerlendirilmeye alındı. Bu çerçevede, 1936'de Ekzarhlık tarafından beyanname verilerek hak talebinde bulunulduğu için mevzubahis gayrimenkul Bulgar Vakfı'na devredildi.

Türkiye, kendine yakışanı yapıyor: Hak haktır ve ondan daha yüce bir şey yoktur. Böylece, şu anda üzerinde İstanbul Motor Teknik Lisesi, 20'nin üzerine özel sektör laboratuvarı tarafından desteklenen Şişli Endüstri Meslek Lisesi'nin bulunduğu ve toplamda 6 bin öğrenciye her gün eğitim veren kampüsün mülkiyeti el değiştirdi.

Peki, ne olacak şimdi? Oraya geliyoruz!

Bulgar vakfı mahkemeye başvurarak geçtiğimiz yılın ağustosunda tapusunu tescil ettirdi.

Tapu tescil kaydında şöyle bir not var ama: "Yüzde 50 hissesinde [on yıl süreyle] kat karşılığı inşaat hakkı vardır." Bu kaydın "malik/lehdar" hizasında ise şu notu görüyoruz: "Taşyapı İnşaat AŞ"

Her zamanki Pazar yazılarındaki üslup ve gidişatın aksine şu teknik teferruattan sıkıldığınızı tahmin ediyorum; esasen bu işlerden pek iyi anladığımı da söyleyemem ama şu kadarını ben bile anlayabiliyorum. Bulgar Vakfı, gayrimenkulün mülkiyetini eline geçirir geçirmez tapuya bir şerh koydurmak lüzumu hissederek, 60 dönümlük arsa üzerine kurulacak tesislerdeki hakkının yarısını adı geçen firmaya devretmiştir.

Eğitim kurumları işgalci durumuna düştü

"Niçin acele ettiler, niçin açık artırmaya çıkarmayıp ille de bir şirkete tapu tahsisinde bulunmak lüzumu hissettiler?" soruları aklımızdan geçebilir fakat kanuni haktır. Olup biten her şey kanuni.

Bu durumda arsa üzerindeki eğitim kurumlarının akıbetini merak ediyoruz ister istemez. Acaba eğitim kurumları yıkılmak yerine arazi MEB tarafından kamulaştırılabilir mi diye düşünmeye hacet kalmıyor: Şirketin yöneticisi, "Arazi üzerinde Şişli Belediyesi'nin ek hizmet binası ve Şişli Endüstri Meslek Lisesi'nin işgali var. Temizledikten sonra bu sene içinde inşaata başlayacağız." diye bir açıklama yapıyor. (Sabah, 15.2.2013) Bu arada önemle belirtelim, arsa üzerinde tesisi bulunan kurumlarından sadece okullar kendine yeni bir yer aramak durumunda. Belediyeye ve bir özel hastaneye ait binalar kapsam dışında kalıverdi!

Böylece yarım asırdan beri Şişli ve civarının dar gelirli aile çocuklarına istikbal ve meslek kazandıran eğitim kurumları bir anda işgalci durumuna düştüler.

Peki, arsa yeni sahiplerine geçti ama içinde otel, AVM, rezidans ve ofisler yapılması planlanan ve maliyeti milyar dolarların üzerinde gibi görünen proje hemen uygulanabilecek mi? Yeni imar durumu ne olacak?

O konuda şaşırtıcı bir kolaylık karşımıza çıkıveriyor hemen. İlgili şirket, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na başvurarak proje için, "kentsel dönüşüm" kanunu çerçevesinde onay istiyor. Arsa içinde imar ruhsatlı pek çok bina yer almasına rağmen proje bakanlık tarafından onaylanıyor.

Diyeceksiniz ki, sana ne?

Gezi Parkı'ndaki ağaçlar için ortalığı birbirine karıştıran çevrelerin, basının, STK'ların daha duyarlı olmasını bekliyorum. Hak haktır, ticaret de ticaret; itirazım yok fakat içlerinde pek de "beyaz Türk" olmadığı anlaşılan 6 bin genç ve aileleri adına hemen cevaplanması gereken bir soru var: Bu okulların akıbeti onca değerli tesis ne olacak? Şüphesiz okullar için hayli uzak bir yerde yeniden yer gösterilecek ama ana binasını kaybeden okulların, zaman içinde pekiştirdiği kimlik ve kalitesini de kaybedeceğini kim kendine derd edinecek?

Mülkiyet haktır, ticaret meşrudur; e, okulu yıkılacak 6 bin öğrenci nedir peki?

Şişli Endüstri Meslek Lisesi ve o kampüste yer alan eğitim kurumlarında okuyan 6 bin öğrencinin geleceği hakkında endişeliyim ve eğitim haklarını korumak için gösterdikleri mücadeleyi gönülden destekliyorum.

Başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere bütün ilgilileri, özellikle meseleye gerekli duyarlığı göstermeyen basın kuruluşlarını konuya eğilmeye davet ediyorum.

Daha da yazmam Gezi-mezi...

Gezi defterini artık kapatıyorum. İlgili herkesin, tarafeynin gözü aydın olsun. Şöyle bir bakıyorum, söylenmedik bir şey kalmamış. Kâfi, tekrar her zaman güzel değildir.

Aslında o hiç açmamak, bir nevi "Servet-i Fünûn Edebiyatı" hilesine başvurarak kuşlardan, ağaçlardan, aşktan ve tabiattan bahsetmek daha doğru (doğru demeyelim ama siyâsî!) olacaktı fakat sâfiyet yakamı bırakmadı. Sâfiyet derken kendime müşfik davrandığımı fark ettiğinizden eminim: İnatla kararlılığın arasını ayıran ince zar duvar, saflıkla aptallık arasındaki bölmeyle aynı inceliğe sahip. Ne var ki böyle ahmaklıkları, nice zekâvet ve ince hesap yüklü akıllılıklara tercih etmemek gerektiğini bir türlü öğrenemeyeceğimden korkuyorum (Cümle kötü oldu ama anladınız siz onu!)

Madem Gezi defterini kapatıyorum, son satırlarına hikmet dolu şeyler yazayım bari...

Merhum Ziya Paşa, "İdrâk-i meâli bu küçük akla gerekmez / Zira bu terazi bu sıkleti çekmez" beytini onca yıl evvel sanki ben ve benim gibiler için yazmış gibi.

Öyleyse buyrunuz aşk ile istiğfar ediyorum: “Eğer benim elimden ve dilimden ve kalemimden ve ağzımdan ve cemî âzâlarımdan, bilip bilmeyip hikmet-i hükûmet ve umûr-ı siyâsete muhalif sarfettiğim kelime-i küfür, elfaaz-ı galîza, her ne eb'adda olursa olsun irili ufaklı tenkid, sitem, yergi, istihzâ veya alenen çekememezlik velâkin hasseten hâtâ ve isyân etvârından; her ne ki sâdır olduysa, ben onların cümlesine tevbe ile rücû ettim, pişman oldum; berîyim, pişmânım, bir dahi işlememeye azm-i cezm eyledim!”

Oh, rahatladım; ne güzel. Bazı arkadaşların böyle bir vasatta nasıl mutlu olabildiklerini şimdi daha iyi anladım. E, madem tecdîd-i nefs ile tevbe istiğfar ettim, aydınlanmış bir kafa ile seyyiâtım cümlesinden yanlış fikirlerimi düzeltmeme müsaade buyrulmalıdır:

Yardan-serden geçilir, kışladan vazgeçilmez. Evet, icabında şehir müzesi, o olmadı AVM-rezidans haricinde her şey yapılır fakat yine de kışla'dan dönülmez. Kışla bizim kırmızı çizgimizdir; yapıldığını görmeden ölürsem yazılsın seng-i kabrime vatan mahzûn ben mahzûn!

Velev ki protestocu gürûh, “Park bizim neyimize, vazgeçtik, illâ ki kışla isteriz, idman tutar zindeleşiriz” deyû fikir değiştirirlerse o zaman durup CHP'nin ne dediğine bakılır, CHP de kışla isterse, bu defa o mevkî-i mukaddes park olarak ibkaa edilmelidir.

Her hâl ü kârda Taksim ve civarı, “Her yer karanlık, pür-nûr o mevkî” mısrâı mısdâkınca millî ve beynelmilel plânda bir hac yeri haline gelmiş bulunuyor; her ne yapılacak ise, mevkiin rûhaniyeti gözetilmeli ve birkaç çapulcunun -icabında laikçi bile olsalar- kendilerince bir mübârek alan edinmeleri anlayışla karşılanmalıdır.

Ortalığı karıştıran gençler birer birer yakalanıp saçları üç numaraya vurdurularak askere alınmalı, hemen akabinde askerlik 12 seneye uzatılmalıdır, çünkü bunu hak ediyorlar, çünkü nimete küfrân ile mukabelede bulunuyor keratalar!

Bu hafta sonu yapılacak “Biz de varız bre” mitinglerine, mâ-aile, hatta mâ-mahalle iştirak etmek demokrasi borcudur. Seçimlerin eli kulağında, şöyle bir iki bağırıp çağırır, havaya gireriz; ayrıca mitingde dostumuz kim, düşmanımız kim bir kere daha hatırlatır, öğreniriz. “Hava yağmurlu, ahali dışarda kalmasın, safları sıklaştıralım Müslümanlar” anonsları dinleriz; safları sıklaştırır güzelleşiriz.

Daha da yazmam gezi-mezi; ben yazmayınca ortalıkta problem kalmaz. Mevsim değişir, Akdeniz olur. Mezarlıktan geçerken korkudan ıslık çalanların yüreği de feraha erişir.

Bağıran sol; suskun sağ

Başbakan’ın Gezi olayları sebebiyle binlerce insanın Taksim’de toplanmasına tepki olarak “Biz de gerekirse 100 bin kişiyi, 500 bin kişiyi toplayabiliriz” şeklinde tepki göstermesi üzerinde durulması gereken bir konu.

Doğrudur, ortamın sıcak psikolojisi içinde 100 bin, hatta daha fazla sayıda hükümet destekçisini alanlarda toplamak mümkün; ne var ki buna asla ihtiyaç duyulmamasını da kuvvetle temennî etmek gerekir. “Milliyetçi Cephe” dönemlerinde toplumun iki zıt ideolojik kampta kutuplaşmasını yaşadık ve bu tecrübenin tekrarlanmasını aklı başında kimse arzu etmez. Başbakan ve hükümeti, Gezi krizini iyi yönetememiş olsa bile hâlâ meşrû zemin üzerinde duruyor ve bu çizgiden kesinlikle ayrılmamak gerekir: Dürüst, açık ve demokratik teamüllere uygun bir seçimle iktidarını sürdüren hükûmet, hâlâ kendisini destekleyen kitlelerin açık ara üstünlüğünü biliyor ama bu üstünlüğü karşılıklı mitingleşme, gösterilere mukabil gösterilerle cevap verme imkânını kullanmamalıdır.

Protesto gösterileri, ilk gününden bu yana yer yer kabul edilemez şiddet ve tahrik eylemlerine sahne oldu ve sanki göstericiler psikolojik bir üstünlük kazanmış gibi bir hava hâsıl oldu. Bazıları, “Biz hâlâ karşı tepki vermeyecek miyiz?” şeklinde acûl bir sinirlilik haline kapılmış olabilirler. Onlara sabır, temkin ve teennî telkininde bulunmak hükûmetin en öncelikli davranışı olmalıdır zira meseleyi rayından çıkaracak gelişme, protestoların varlığı değil, ona misliyle mukabelede bulunma refleksi olur.

Başbakan’a oy veren kitle ile protestocular arasında önemli farklılıklar var, bu farkın izlerini yakın tarihi iyi tahlil ederek anlayabiliriz:

1-Sayı üstünlüğü bârizdir ve bunun meydanlarda, karşı gösterilerle isbat edilmesi gerekmez. Gösterilere katılan, sadece demokratik protesto kullanmakla yetinmeyip ortalığı tahrib eden veya tencere-tava çalarak eyleme destek veren her insana mukabil en az üç kişi olup biteni tasvib etmiyor. Problem şurada; bu kitle görülebilir (Visible) nitelikte değil; sâkin, işinde gücünde ve siyasi düşüncelerini (seçim dönemleri hariç) halka açık yerlerde açıklamaktan pek hoşlanmıyor.

2- O kifâyetsiz tâbirle söyleyelim, “Sağ kitle”nin protesto alışkanlığı zayıftır, daha doğrusu böyle bir kültür gelişmemiştir. Sağ kitle, şahsi risk üstlenerek sokakta politik gösteri yapmaz, meşrûluk arar. Darbelerde aktif protesto yapıp sokağa dökülmek yerine, ilk seçim sandığını beklemeyi ve tepkisini meşrû yoldan göstermeyi tercih eder. Buna mukabil sol cenah, tâ bidâyetinden beri görünürlük karakteri taşır ve alanlarda görünür olmayı, şahsi tercihini belli etmeyi önemser; bu tutumuyla yer yer meşrûluk çizgisinden ayrılarak risk üstlenip statükoyu zorlamaktan çekinmez.

İşte bu iki farklı karakter, Türkiye’de temel siyasi tercihlerin üstüne giydirilmiş ısmarlama gömleğe benziyor: Bağıran bir sol, suskun bir sağ.

Bana göre bu tesbitte zaafiyet değil sağlık alâmetleri var. Protestocu sol kültürün, suskun ve meşruiyetçi sağı bir noktada ikame ettiğini, tamamladığını görüyoruz. Şiddete yönelmediği sürece bu farklı tercihlerin izharından sonra kazanan demokratik kültür oluyor sadece. Protesto gösterilerinin şiddet boyutu bu şemayı bozuyor. Sokak hakimiyetini ele geçirdiğini

sanmak, bir meydanda birkaç bin kişiyi bir arada görünce bütün toplumun böyle düşündüğü kanaatine kapılmak solun eski zaaflarından biri. Neredeyse kronik hale gelen seçim başarısızlıklarının temelinde bu olgu yatıyor: "Sessiz kitleye nüfuz edememek, onu anlayamamak ve onunla aynı dili konuşamamak."

Başbakan ve hükûmet, şu zor günlerde kontrolü elde tutmaya azami dikkat göstererek daima ve daima meşru zeminde ve hep haklı kalmaya itina etmelidir ve sağ siyasetin en büyük dinamiği budur. Kriz sürecinde Başbakan'ın adeta tek başına inisiyatif alarak zaman zaman hissî tepkiler vermesini -kendimce haklı bulduğum sebeplerle- eleştirdim. "Sağ"ın da kendisi gibi düşünmeyen kitleleri anlamak için gayret göstermesi lazım; krizde bu husus eksik bırakıldı ve Başbakan protestocu kalabalığı kendi dünya görüşünün kriterleriyle eleştirdi. Solun yıllardan beri düştüğü bu zaafiyeti, hükûmetin tekrarlama lüksü yoktur.

"Karşı tarafı da dinle" düsturu neredeyse insanlık tarihi kadar eski ve sanıldığı kadar zor değil; kendini kıstırılmışlık hâleti içinde bunalmış gören insanların da başbakanıdır Tayyip Bey. Eminim ki, rahatsız edici bir gürültü halinde yükselen protesto uğultularını iyi tahlil edip ayrıştırdığında, ülkenin ve herkesin selameti için daha sağlıklı kararlar verebilecektir.

Muhbir!

Hangi yıl bilmiyorum, ama çok eski değil. Hadiselerin kahramanı bir imam. Gençliğinin son yıllarında. İstanbul'un iyi bilinen, merkezî camilerinden birinde görev yapıyor, henüz bekâr ve annesiyle yaşamakta.

Siz şimdi, "Hangi cami?" diye merak edersiniz; aslında böyle bir mevzûda yazarın ser verip sır vermemesi, hadisenin merkezindeki kişinin kimliğini gizli tutması âdettendir fakat İstanbul'da "iyi bilinen, merkezî cami" çok. Karıştırılmasın, bir yanlış telakkiye sebep olmasın diye imamın kimliğini değil (zaten bilmiyorum!) ama caminin adını hafifçe çıtlatmakta mahzur görmüyorum.

Cami, Boğaz kıyısında; hemen karşısında kocaman bir stadyum var. Yanı başında iskele, burnunun dibinde saray.

Bunca tariften sonra hâlâ karıştıran olur mu bilmiyorum; hadise işte bu camide geçiyor.

Göreve başladığı günlerden birinde imamımızı gaflet basıyor; sabah uykusunun tatlılığı mı diyelim, önceki günün yorgunluğu mu, her ne ise sabah namazına uyanamıyor.

Camiye gelen cemaat durumu fark ediyor mu bilmem; bu gibi hallerde genellikle iş yarıda kalmaz. Müezzin imâmete geçer, cemaatten birisi gönüllü müezzinlik mevkiine gelir ve bizim camilerimizde gönüllü müezzin bulmak için sırasını bekleyen pek çok insan vardır; Allah onlardan razı olsun.

Uyanıp saate baktığında imamımız “eyvah” der fakat iş işten geçmiştir; ne var ki birkaç gün sonra, ilçe müftülüğünün bir memuru, öğle namazından sonra elinde bir sarı zarfla sokularak, “Hocam bir dakika görüşebilir miyiz; bir evrak teslim etmek durumundayım” deyince imamda şafak atar. Mâlumdur, memur kısmı “sarı zarf”tan hazetmez; sarı zarf sıkıntı demektir çünkü.

Zarfı açar; eh, tahmin ettiği başına gelmiştir işte, “Filan gün sabah namazında görevinizi aksattığınız tesbit olunmakla savunmanızı yapmak üzere filan saatte müftülükte hazır bulunmanız...”

Emir emirdir; imamımız, âdeta ayakları geri gidercesine mahcûb bir yüzle hemen caminin böğründeki ilçe müftülüğüne gider. Başa gelen çekilecektir. İfadesi alınır, tutanak tertib edilir, imzalar atılır. Nedir cezâsı, bilemediniz ikaz vesaire! İmam cezaya râzı, fakat zihnini kemirip duran bir suale mutlaka cevap bulması lazım. Kimdir bu ihbarcı, kim?

Müftülükteki görevlilerle tanışıyorlar zaten, tam çıkarken, “Yahu zihnime takıldı, beni kim ihbar etmiş, öğrenebilir miyim?” diye ricada bulunur. İlk cevap mâlum, “Olmaz, şikâyetçinin kimliğini saklı tutmak esastır vesaire...”

-Hadi ama, hatırım için, vallahi kimseye söylemem, lütfen?

-...

İhbarcının kim olduğunu öğrenmek onu yıkmıştır. “Yanlışlık olmasın; beni hayatta ihbar edecek son kişiden bahsediyorsunuz, isim karışıklığı filan?”

Hayır, yanlışlık filan yok. İmamı ihbar eden muhbir, birlikte aynı evi paylaştığı “sebeb-i hayatım” dediği biricik annesi!

Bu defa âdeta kendini sürükleyerek evine gider; annesi kapıyı açar, içeri girer,

-Anneciğim, bunu bana nasıl yaparsın; ben ki senin en kıymetlin değil miydim; beni niçin şikâyet ettin, işten atarlarsa ne yaparız?

Annesi celâllenir, der ki: “Vallahi kapı kapı dolaşıp çöplerden ekmek toplamak zorunda kalacağımı bilsem bile, yarın görevini ihmâl edersen seni yine şikâyet ederim, böylece bilmiş ol, işini aksatma; bana da güvenme!”

Bendeniz bu satırları birinden duyup size aktaran kişi olarak böyle annelerin değil elini, ayağını öperim.

Kim bilir: Hülya Avşar bilir!

-Büyük konuştun hocam, ne demek öyle “Daha da yazmam gezi mezi” filan?-Hâlâ aynı fikirdeyim Çekirge kardeş; bu yüzden işbu mülakat burada biter!

-Aman hocam, kerem buyrun. Sizin Servet-i Fünûn edebiyatıyla uğraştığınız günlerde önemli gelişmeler oldu. Yeni bir durum, yeni değerlendirmeleri gerektirir. Mesela referandum veya plebisit neyse... diyelim ki halk oylaması; sizce isabetli mi?

-Kandırdın beni yine Çekirge. Söyleyim: Adı her neyse, işte o hiç de parlak bir fikir değil.

-Niçin? Halkın dediği olacak neticede!

-Alâkası yok. Evvelâ ortada yürütmeyi durduran yargı kararı var; o karar kesinleşmedi henüz. Beklenecek. Danıştay başkanı doğru tesbitte bulundu.

-Diyelim ki yargı kararı, "yapılmasında mahzur yoktur" şeklinde çıktı, o zaman halk oylaması anlam kazanmaz mı?

-Yine de anlamı olmayacak, çünkü Nasreddin Hoca'nın rüyasında sakalından fare geçmesi gibi yol haline gelecek. Halk oylamasına götürülecek ne kadar ihtilâflı konunun sırada beklediğini tahmin edebilir misin? Sadece İstanbul'la ilgili projeler için bile yüzlerce plebisit maddesi çıkar. Yönetimin mânâsı kalmaz.

-Öyle olmaz, böyle olmaz; ne demeye getiriyorsun sen Hocam?

-Üslûbundaki patavatsızlığı gençliğine hamlederek cevap veriyorum ki, plebisit meselesi, bir zaman kazanma taktiğidir ve nereden baksan sandığın ortaya konulması en azından üç ayı bulur; o zamana gündem değişir vesaire. Herhalde bu ihtimâl hesab ediliyor. Velev ki sandığa gidildi, sonuç belli oldu...

-Tahmininiz?

-Ben evet oyu vermem; projenin müellif mimarı olsam bile yapılsın diye oy kullanmam. Sâkıt hükmündedir; ölü cenin yani. Tahminime göre o sandıktan evet çıkma ihtimâli de ayrıca pek zayıf. Hükümet kamuoyunu yönetmekte zannedildiği gibi başarılı değil. Kaybedeceklerdir.

-Ya evetler fazla çıkarsa?

-Pirüs Zaferi olur; değmez. Yapılacak şey, tâ başından beri "mahkeme kararına saygılıyız" duruşuyla çaktırmadan bu projeden vazgeçmekti. Eylemcilerin elindeki en mâkul sebebi ortadan kalkardı; hukuka ve kamuoyunun taleplerine saygılı yönetim imajı da cabadan kâr. Gelelim hayırların galebesi ihtimâline...

-Ne olur hayırlar fazla çıkarsa?

-Elveda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı! Ve hatırlatmaya gerek yok; İBB'nin kaybı sadece İBB'den ibaret değildir, tetikleyici tesirleri olur, yelpaze gibi yayılır. Genel seçimleri riske sokar. O zaman kışlayı tutacağım derken bütün cepheyi riske sokmuş olursunuz. Ne gerek var meseleyi Fahreddin Paşa'nın Medine müdafaası gibi kudsî bir çerçeve içinde göstermeye?

-Belki bizim bilmediğimiz ama büyüklerimizin bildiği bir şey vardır ama?

-Peh! Neyin nasıl ve ne kadar bilindiğini gördük şu iki hafta zarfında; zaman ve itibar kaybından başka neye yaradı şu onbeş gün?

-Bunlar derin hikmetler Hocam, senin benim gibi fâniler nasıl bilsin? Bilse bilse Hülya Avşar bilir!

-Vay kerata, böyle bir demde espri yapıyor boyuna bakmadan. Yıkıl karşımdan!

Taraklı çelişkisi!..

Nüfusu 3 bin. Etrafını sarmalayan yeşil tepelerin kuytusuna gömülmüş minik bir kasaba. “Kasaba” sözüne alınacaklardır Taraklılılar; düzeltiyorum, Bolu’ya bağlı bir ilçe.

Sükûnet ve huzur kelimelerinin ete-kemiğe bürünmüş hâli. Tabiatı mükrim, insanları sâkin ve güleryüzlü, kumaşı asil. “Nerden anladın?” diyeceksiniz; her ilçede bulunması gereken adliye teşkilatının varlık sebebi sorgulanır hale gelmiş bir beldeden bahsediyoruz. Yılda birkaç defa tesadüf edilen ufak-tefek hır-gür için adliye teşkilatına gerek var mı? Taraklılılar, çok iyi anlayabileceğimiz sebeplerle adliyenin kaldırılmasına, komşu ilçelere taşınmaya itiraz ediyorlar. Etsinler. Onları sevimli kılan da böyle ayrıntılar zaten.

Eskiden tarihi İpek Yolu üstünde olduğu için önemli bir uğrak yeriymiş. Modern zamanlar Taraklı'ya merhamet edip onu güzergâh dışında bırakmış. Bilene nimet, bilmeyene ise nisyân gibi görünür. Taraklı, saati 19. yüzyılda durmuş bir belde olmak şirinliğini bu nisyâna borçlu bence. Şehrin dokusu film setini andırıyor. Bu özelliği farkeden ve şehri iyi tanıyan bir reklam filmi yönetmeni, geçen sene konusu Taraklı'da geçen bir tanıtım kuşağı çekti. Reklâmda “Mümkünlü” diye geçen yer, Taraklı.

Biliyorsunuz, bu reklâm filminde Şener Şen de vardı. Çekim günlerinden birinde Şener Şen, sabah kahvaltısı için bir lokantaya gidip çorba ısmarlamış. Ortalık henüz tenha. Taraklı, sanki sabahlara kadar vur patlasın çal oynasın havasındaki bir kıyı tatil beldesi gibi geç yatıp ancak kuşluk vakitlerinde mahmurluğunu dağıtan bir yer. Hatta geçenlerde İstanbul'dan iki işadamı gelip geceyi otelde geçirmişler. Sabah ilk iş, erkenden giyinip kuşanıp sokağa göz atınca şaşırmışlar çünkü in cin top oynamakta. “Acaba darbe mi oldu, sıkıyönetim filan mı ilan edildi?” diye vesveselenip İstanbul'a telefon açmışlar, “Oralarda bir şeyler mi oluyor?” diye...

Ne diyorduk? Şener Bey lokantaya girip çorba ısmarlıyor sabah sabah. Çorbasını yudumlarken Taraklı'nın tanınmış tiplerinden biri Şener Şen'in masasına oturuyor, “Bana da bir çorba ısmarlasana!” diyor. Şener Bey, “hayhay, lâfı mı olur” diyerek çorbayı ısmarlıyor. Çorbasını alelacele içtikten sonra bizimki, “Haydi bana eyvallah” deyince Şener Bey şaşırıyor,

-Yahu niye acele ediyorsun, iki satır sohbet ederdik...

Cevap, “Ismarladığın alt tarafı bir çorba, şimdi de tas kebabı söylemiş gibi sohbet bekliyorsun!”

İstihzâdan, latifeden, şakalaşmaktan anlayan ve haz duyan insanlar bunlar. Kendi aralarında bu tür sohbetin adını “Yalaza” koymuşlar. Benim gibi birkaç saatliğine dışarıdan gelen birisi iseniz farketmeden makaraya sarılıvermeniz işten değil. Hava latif, çaylar demli, sohbet kıvamında, nükteler, hikâyeler birbirini kovalıyor.

Taraklılı Mehmet Bey anlatıyor. Tasavvuftan, kerâmetten, ermişlikten bahsedilen bir mecliste adamın biri sözü alıyor, hayli konuştuktan sonra diyor ki, “Şu an itibarıyla ülkemizde dört büyük velî halen yaşamaktadır. Bunlardan biri filanca, öteki falanca, beriki ise fülanca efendi hazretleridir...”

Dinleyenler, dördüncüyü merak ediyorlar hâliyle lakin dördüncünün adı bir türlü zikredilmiyor. Saflardan biri akıldânelik ediyor,

-O dördüncü sakın siz olmayasınız efendim?..

-Yahu diyor bizimki, bakın şu işe nasıl da mâlum oldu şu kardeşimize, maaşallah, maaşallah!..

Taraklı böyle bir yer işte; yıktırdığınız dede yadigârı evin temelinden çıkan hazine sandığı gibi bir şey. Allah kem gözlerden esirgesin. Önce “Mümkünlü”de geçen reklam filmiyle Türkiye'ye işmar ettikten sonra bu defa ilçenin hemen böğrüne şu günlerde inşa edilmekte olan termal tesisleriyle gündeme gelecek. Şehrin sâkin ve aheste temposunu aksatmayacak bir düzenleme ile tesisleri Taraklı'nın tabii uzantısı haline getirmeye çalışan şirket yöneticileri, ister istemez bir çelişkiyi yaşıyorlar: Bir tarafta Taraklı'nın nüfusunu ve elbette ekonomisini en az iki katına çıkaracak büyüklükte mükemmel bir sağlık tesisi kurarken öte yanda şehir eski ve âsûde günlerle vedâlaşacak!

Bir yanda pırıl pırıl bir termal tesisle iç turizme, büyümeye, daha fazla gelir ve hareketliliğe açılmak; öte yanda eski âhenge bir daha bulmamacasına elvedâ demek. Kolay tercih değil.

Gelişmek, kalkınmak güzel, hele sanayileşme; ama bu bıçağın öteki tarafı da kesiyor: kimlik kaybı, kalabalık, yoğunluk, çevre kirlenmesi, trafik vesaire...

Taraklı'ya geçen hafta sonu Fahri Tuna'nın yürüttüğü “Taraklı Akademi” çalışmalarına katılmak için uğramıştım. O kadar beğendim ve benimsedim ki, “Artık burada yaşayabilirim” duygusu kapladı beni. Akademi çalışmalarına katılan Taraklılı minik gençlerin düzenlediği

kapanış konuşmasında bu düşüncemi şöyle belirttim: “İnşallah Taraklı gelişmez, hep böyle kalır!”

Beni anladıklarından eminim.

Eskiler dermiş ki, “Yari güzel olanın başı sıkıntıdan kurtulmaz”. Taraklı, görene ve kadrini bilene “Kırkbir kerre maaşallah” dedirtecek bir inci; ille de kocaya varacak, büyüyecek, gelişecek, serpilecek...

Taraklı Akademi çalışmalarını taçlandıran kapanış töreninde, sayıları fazla olmasa da elli civarında bir dinleyici topluluğuna hitab etmek söz konusu olduğunda, içimde nice yıllardan beri sızıp kalmış durumdaki siyaset canavarının şöyle hafiften kımıldadığını hissettim, o esnada Belediye Başkanı Tacettin Özkaraman'ın bir cenazeye katılmak üzere aramızda olmamasından yararlanarak dedim ki,

-Hoşgörünüze sığınarak, aslında siyaset konuşmamak gereken bu nezih toplantıda bir miktar siyaset yapmak istiyorum. Memleketiniz çok güzel bir belde; âdetâ Allah'ın bir lütfû ve eminim ki siz bu güzelliğin farkında olan insanlarsınız. İçimden burada yerleşip, ömrümün sonraki faslını sizlerle geçirmek geliyor ve bu cümleden olarak önümüzdeki mart ayında yapılacak mahalli seçimlerde belediye başkanlığına aday olmayı düşünüyorum. Ne dersiniz?

“Yalaza”dan bahsetmiştim yukarda; Taraklılılar da işi yalazaya vurduğumu ânında farkettiler elbette. Nâzikâne alkışları, başkanlarından esasen memnun olduklarını yeterince ihsâs ediyordu zaten.

Lâf aramızda Taraklı'ya belediye başkanı adayı olmak ve bu fırsattan istifade ile bir masal ikliminde yaşamak hiç de fena bir fikir değil ama şansımın neredeyse sıfır olduğunu biliyorum. Tacettin Bey, hemşehrilerine başkanlık değil, kardeşlik arkadaşlık mesâbesinde yakın bir insan çünkü.

Lâfı uzattık; gönlümün bir kısmı Taraklı'da kaldı, üstteki fotoğrafı görünce galiba neler hissettiğimi anlayabileceksiniz.

Neydi ilk sebep?

Filmi geriye sarıp ilk sebebe göz atmak faydalı olabilir; bunca patırtı hangi sebeple başladı, nasıl büyüdü, niçin bu noktaya geldi? Çözüme yardımı olacağından değil, anlamak için.

İlk sebep, inanılmaz derecede ufak-tefek bir mesele. Rakam itibariyle yüz milyonlarca liralık bir ciro hacminden bahsedilebilir ama o pek sevdiğimiz, “Birlik beraberlik edebiyatı”nın yanında lâfı bile olmaz. Yaşadığımız gerginliğin -ölüm acısı, kalp kırgınlığı, öfke haricinde-

bugün itibariyle borsaya, faizlere akseden zarar rakamları milyarla ifade edilecek derecelere geldi.

Bazen rakamlar önemli değildir, “Feda olsun; değer ama!” dersiniz. O ilk sebep bunun için önemli; Ne etnik çekişmeydi, ne mezhep gerginliği; siyasi bir rengi bile yoktu; her şey birkaç yüz milyon dolarlık fiyakalı bir inşaat projesi üzerinde ısrardan kaynaklandı. Dışardan bakılınca itirazcılar, şehirle ilgili projeleri kendine derd edinen, alabildiğine yeşil ve masum bir topluluk zannedilebilir. Bence alâkası yok çünkü İstanbul, ondan daha beter ve perişan nice “proje” ile dizleri üzerine çökertilmiş, yenilmiş, kötü dayak yemiş bir şehir. Gerilimin tarafları açısından tırnak içinde “İstanbul”un, anafikir olmadığı çok kısa zamanda netleşti. Mesele İstanbul değil, mesele herhangi bir prensip konusu bile değil. İlk sebebe dönüp bakınca, “bunca gerginliğe değer mi yahu” demekten kendinizi alamayacağınız basit bir inşaat projesi.

Siz ki asırlık ve neredeyse kangren haline gelmeye başlamış çok önemli konuda elinizi taşın altına koymuş, siyasi geleceğinizi rehine verip iç huzur namına çok manidar ve değerli bir hamle yaparak işin zor kısmını atlatmış, dosta düşmana “helâl olsun” dedirtmeyi başarmış, zorluk aşma kabiliyetinizi defalarca isbat etmişsiniz; bundan daha müşkül nice berzahtan salimen geçmişsiniz; üç kuruşluk bir inşaat projesi için diretmeye değer mi?

Bu gerginliği aşmanın belki kırk türlü yolu vardı; en maliyetlisi seçildi; bu kadar basit bir konu için en maliyetli yolun seçilmesinde bir hikmet olsa gerek. Nedir o hikmet? Niçin bu hikmeti izah gayretlerinde bir türlü inandırıcı olunamıyor? Niçin, ille de çok daha maliyetli bir yönetim üslûbu tercih ediliyor?

Üzüm yemek için bağcıyı hırpalamak gerekmezdi. Toplumsal muhalefeti yönetmek, muhalefet partilerini “yönetmek”ten daha fazla anlayış, hilm, soğukkanlılık ve özgüven gerektiren bir hünerdir. Seçim günü gelip sandıklar sayıldığında yine galebe edebilirsiniz fakat geride fena halde kırgın ve kendini yenilmiş hisseden bir muhalefet kitlesi bırakarak kazanılan seçim hayırhah olmaz. Herkesin siyasi desteğini alamayabilirsiniz ama herkesin saygı ve güvenini kazanmak mümkün, hattâ şart. Başbakan’ı dinliyorum; karmaşık duygular... Siyasi istikameti ile ilgili bir şahsi sıkıntım yok ama üslûbunu, o üslûbu besleyen asabî gerilimi hiç tasvib edesim gelmiyor; esasta değil, usûlde ayrı dünyaların insanlarıyız.

Bir dostum benim gibi hissî karmaşa yaşayanları empati yapmaya davet ederek, “Bekâra karı boşamak kolay” dedikten sonra Bakanlar Kurulu’nu, yardımcıları, MKYK’yı imâ ederek “Orada hiç mi bir şey konuşulmuyor” diye sitem etmiş. Tam olarak neden bahsettiğimi belki şu anekdot izah edebilir: Geçenlerde bir devlet büyüğümüz, bir kuruluşa isim verilmesi konusunda yakın çevresinden fikir beyan etmelerini istemiş. Toplulukta mânidar bir sükût olunca biraz şaşırmış, “Yahu niçin fikrinizi söylemiyorsunuz?” İçlerinden birisi cesaretini toplayıp şöyle cevap vermiş:

-Bu konudaki fikrinizi henüz bilmediğimiz için henüz bir fikrimiz yoktur efendim!”

Üslûp diyorum üslûp! t.alkan@zaman.com.tr

Verimli bir politik maden: Mağdurluk!

Bazı fikir sahipleri, geleceğin Türkiye’sinde artık başka türlü siyaset yapılacağını, gençlerin önemli bir paradigma değişikliğine sebep olduklarını ve eski siyasi enstrümanların artık değişmesi gerektiğini ileri sürüyorlar. Bu kabil görüşlerin biraz aceleci olduğunu düşünmekle beraber “bir şeylerin değişmesi” fikrine kuvvetle taraftar olduğumu söyleyebilirim.

Ama nasıl? Elimizdeki en önemli değişiklik manivelasını fazla kurcalamaktan olsa gerek lâçkalaştırdık. Yeni anayasa artık gündemden çıktı ve bir daha aynı heyecanın yakalanabileceğinden şüpheliyim. Bu noktada siyasi partilerimizi ama öncelikle muhalefet partilerini kolay ve ucuz yolu tercih etmelerinden ötürü suçlamalıyız. Demokratik hukuk devleti esaslarına yaslanan bir anayasa konusunda hükümeti daha çok teşvik etmek yerine, kendilerince kırmızı çizgiler icat eden ve o çizgide kahramanca direneceklerini söyleyen muhalefet sözcüleri, yeni siyaset tarzının önünü açmak şansını (ve şerefini de elbette) kaybettiler. Artık farklı bir gündemimiz var. Barış süreci ve âkil adamlar patırtısının modası geçti. Taksim civarlarında şaşırtıcı bir tarzda gündeme giren protesto hareketi, siyaseti farklı bir mecrâya sürükledi. Taksim patırtıları ile herkesin bildiği sırrı yeniden keşfettik: Önümüzdeki yılın martında seçim var!

Başlarda sokak protestoları karşısında dağınık bir görüntü veren hükümet, Başbakan Erdoğan’ın yurda dönüşüyle birlikte toparlanmış ve inisiyatifi yeniden ele almaya karar vermiş görünüyor. Bu kararın muhtevasını kısaca “Her şey seçimler için” diye özetlemek mümkün.

Taksim protestoları yatıştırılamayacak veya kontrol edilemeyecek çapta değildi ama galiba bu veya buna benzer bir “flaş gelişme”ye ihtiyaç duyuluyordu. Başbakan, ortamı kolaylıkla yumuşatabileceğini fark etmiş olmasına rağmen tam aksi tercihte bulundu ve seri mitinglerle seçim kampanyasını bir hayli erken başlattı. Anladığım kadarıyla hükümet, kendisine seçim kazandıran olguları yeniden canlandırarak kendi seçmenini bükülmezleştirmeye, yüzer-gezerlik psikolojisinden sıyırmaya çalışıyor. Miting konuşmalarında bu esaslar sıkça ve defalarca tekrarlandı.

Bunlardan ilki, sağ seçmenin asla kayıtsız kalmadığı ve kalamayacağı mağduriyet halinin yeniden ihdâs edilmesidir: İktidardaki partiyi Anayasa Mahkemesi’nin Google taramalarıyla kapatmaya çalıştığı, ordunun homurdandığı, başörtülülerin temel haklardan göz göre göre mahrum edildiği bir dönemde mağduriyet psikolojisini desteklemek işten değildi.

İkinci unsur alternatifsizlik. İktidar partisinin ufak tefek (veya daha büyük) kusurlarını cezalandırmak isteyen seçmenlerin firar edebileceği bir başka parti yoktu. Merkez sağda yeni filizlenmeye başlayan iki küçük siyasi partinin lideri artık hükümet saflarındaydı. Muhalefetin iki büyük partisi ise alternatif arayan seçmenler açısından "ölümü görüp sıtmaya razı olmak" meselinde olduğu gibi kendi seçmenleri tarafından bile takdir görmüyorlardı.

Taksim olayları, hükümetin yelkenindeki kamuoyu rüzgarını tersyüz etti, kartları karıştırdı ve şu an itibariyle kimin kârda veya zararda olduğunu belirlemek zor görünüyor. İktidar partisi bu kriz esnasında kendi kitlesine ne kadar mağdur durumda olduklarını hatırlatarak onları safları sıklaştırmaya çağırdı. Gelecekleri, liderleri ve partileri birileri tarafından ezilmek isteniyordu. Peki, seçmen buna izin verecek miydi? Elbette hayır! Öyleyse tansiyonun yüksek tutulması gerekiyordu ve öyle yapılıyor. Politik kanaat bloklarını sertleştirip iki veya daha fazla sayıda farklı anakıta halinde birbirinden ayrıştırmak, seçim arifelerinin beylik görüntülerindendir. Kısacası hükümet, krizi kolayca çözmek yerine ustalıkla süresini uzatıp gerilimi tırmandırmayı seçti. Bu tercihinden ötürü hükümet siyaseten ayıplanamaz çünkü siyaset böyle bir şeydir ama bu tarz-ı siyasetin ahlâkiliği hakkında hoşnutsuzluğumuzu belirtebiliriz. Problem çözme kabiliyetiyle büyük kitlelere güven vermiş bir partinin problem çözmek yerine gerginlik ve kutuplaşma yönünde siyaset yapmasını doğru bulmuyorum.

Onlar işte bu yüzden siyaset yapıyorlar ve benim gibiler yine aynı sebeplerle olup biteni eleştiriyor.

Farkı, duruş yeri belirliyor.

Mahalle korosu; solo türküler

İstenen hâsıl oldu, her iki tarafta da cadı avı, mahalle baskısı başladı. Daha düne kadar gündelik hayatlarını sürdüren insanlar siyasi tavırlarını açık etmek ve öfkelerini dışa vurmak için kablarına sığamaz hale geldiler. Kimse mahallesinde aykırı ses, farklı görüş istemiyor. "Toplan" borusu çalındı, saflar ayrışmaya başladı.

Siz bu manzaradan hoşnud musunuz; ben değilim.

"Büyük bir fırtına geliyor, herkes sığınaklara koşsun" çağrısı duyduğunuzda fazlaca düşünme ihtiyacı hissetmeyiz. Kriz zamanları, liderliğin en az tartışıldığı anlardır. Üç hafta önce âcil bir kriz baskısı altında değildik, şimdi "nurtopu" gibi bir sıkıntımız var. Kanaat gettoları arasındaki centilmenlik hatları harıl harıl tuğla ve çimento ile duvarlaştırılıyor; mazgallara birbirimizi incitecek yaralayıcı sözler, itici tutumlar istif ediyoruz.

Her mahalle, kendi yüzer-gezerlerine, kararsızlarına veya yorgunlarına "Uygun adımda yürü, safları bozma, marşı yüksek sesle haykır ve artık düşünmekten vazgeç" mesajları gönderiyor. Aykırı düşünceler küfür ve döneklik rafına yerleştirilerek fişleniyor.

Yüzer-gezer doğru bir tabir mi; herkes kendi mahallesinde öbeklenmek zorunda mı? Hür vicdan kavramının kadr ü kıymetinden ne çabuk vazgeçtik? Dünya iki renkten mi ibaret sadece; birbirimize "Dost musun düşman mı, çabuk safını belli et" diye dayatırken çok önemli bir ayrıntıyı ihmâl etmiyor muyuz?

Her sitem düşmanlık, her eleştiri ihanet, her tereddüd gaflet sayılacaksa fikren ve vicdânen hür olmanın ne anlamı var? Üç haftada zihnî selâmetimizi kaybediverdik; bu kadar dayanıksız mıydı zihnî metânet dediğimiz?

Sel ortalığı silip süpürürken bir ağaç köküne tutunup olup biteni anlamaya çalışmak lâzım ilkin. Ağaç kökü hakikat duygusudur, hakkaniyettir. Hakikat duygusu ve hakkaniyeti diri ve sağlıklı tutmak için iki şey lazım; bilgiyle güçlendirilmiş aklı işletmek ve her dem zihnî selâmet üzre bulunmak için dua etmek. Hakikate tâbi olmayacaksanız, onu telâffuz edip durmanın kıymeti yok, en basit ve güyâ emin yol olarak mahalle korosuna katılmak etmek yeter. Peki, ya mahalle hepten doğru düşünme kabiliyetini kaybedivermişse? Yarın yevm-i mahşerde hesaba çekileceğimiz şeyler hakkında "mahalle"yi şahit ve vekil gösterirsek halimiz nice olur, hiç düşünüyor muyuz?

Seçim kampanyası –bana göre hayli erken de olsa- başladı. Seçime doğru akan günler, siyaset erbâbı için safları sıklaştırma tekniklerinin uygulanma demleridir, hatta tadı kaçırılmamak kaydıyla meşrû ve demokratik bir haktır lakin karşı tarafı da gözetmek, duygularına hürmet göstermek lâzım değil midir? Suç işleyen kovuşturulsun, kanun bunu emrediyor zaten fakat, sadece hoşnutsuzluğunu belli etmek isteyenlere hasım muamelesi yapılmamalı. Ayakta durarak protestosunu ifade etmek isteyenlere, -seyr ü seferi engellemedikleri sürece- müdahale edilmesi doğru değil. Maksat yemek pişirmekse tencerenin bir yerden buhar tahliye etmesi de gözetilmeli.

Protestocuları kendi fikrimce haklı bulmuyorum ama şiddete yönelmedikleri sürece hırpalanmalarına da gönlüm razı değil. Polisten kötü muamele görenlerin biriktirdiği hınç faturasını günü gelince bütün millet ödüyor.

Şu protesto ve gösteri yürüyüşü hakkını da artık herkesin kabul göstereceği bir tarzda yeniden düzenlemek gerekiyor. Anayasanın kepçeyle tanıdığı hak, mülkî idare tasarrufuyla çay kaşığı hacmine indiriliyor resmen. Yok mudur orta yolu?

Kaza kırım raporu

Hadiselerden iki kısa sonuç çıkarmak mümkün. Biri iyi, öteki kötü. Önce kötüden başlayalım: Sayın Başbakan ve yönetiminin bundan böyle yanlış yapma kredisi, hata lüksü sona erdi.

–Hayır efendim, hata filan yapılmadı, her şey bir komplo eseriydi; bugün olsa yine aynı şey yapılmalıdır, diyebilecek bir ferd-i vâhid çıkmaz herhalde. Hükümet bu süreçte gerilimi

artıran kararlarından ziyade, hatâları düzelten adımlarıyla takdir topladı. Hasar raporu, evet, ağırdır; hadiselerin maddî ve manevî bilançosu hafife alınmayacak derecede ciddi. Teselli bulmak gereken nokta ise olumlu adımlar ve tedbirler için henüz fırsat olması.

İyi habere geçelim: Temiz aile çocuklarından sapancı takımına, esprili, zekî gençlerden fitne-fesat ekibine, Türkiye'nin tökezlemesini bekleyen finans çevrelerinden operasyon fırsatı kollayan dış güçlere, ayakta duran adam şirinliklerinden Başbakan'ın evini ve çalışma yerini işgal etmeye kalkışan azgın güruha ve fırsatı ganimet bilerek hükümetin devrilmesini bekleyen CHP'ye kadar bütün protestocu ve muhalif çevrelerin bu esnada Başbakan ve ekibinden daha fazla yanlış işler yapmasıydı.

Bu da bir sosyolojik veridir işte, irdelensin: Bu kafayla, bu yaklaşım biçimiyle muhalefette bulundukları müddetçe, gayrimemnun koalisyonunun iktidar olma şansı sıfır. Girecekleri her demokratik seçimden hüsranla çıkacakları âşikâr. Yangından yağma kaldırır gibi krizin en ağır günlerinde Batılı hükümetlere, medya kuruluşlarına ülkesini ve yöneticilerini çekiştiren, kötüleyen bu kafanın günün birinde başarılı olma şansı yok, çünkü programları, güvenilir liderleri, düzen kurma iradeleri ve gündelik hayatı işletme kabiliyetleri yerde sürünüyor.

Sadece yıkım işlerine bakan firmalar gibiler; bir adım sonrası için vizyon geliştirmeyi beceremiyorlar. Kargaşa ve güvensizlik icat etmekte yektâ, alternatif geliştirmekte ırsen özürlü bir heyet. Bütün ümidini "şunlar devrilsin de ne olursa olsun" hesabına bağlamış şu beceriksizler koalisyonuna, seçim günü kendilerinin bile oy vereceği şüphelidir.

Muhalefetin ırsî kabiliyetsizliği, hükümet cenahı için mazeret teşkil etmemeli ama. Yanlış, yanlışla telafi edilmez. Evet, böyle dağınık ve güven telkin etmeyen bir muhalif cephe karşısında gireceğiniz her sıradan seçimden galebeyle çıkabilirsiniz ama galebe dediğiniz günü kurtarır. Benim muradım, hepimizin muradı yanlış yapmamak, yanlışta ısrar etmemek; incinsen bile incitmemek, aldansan bile aldatmamak, çıkarına uysa bile yalan ve fitneden uzak durmak, yüksek değerleri baş üstünde tutmak, gerilim yerine sabrı, ayrıştırma yerine gönül yapmayı seçmek. "Siyasetin tabiatı böyle faziletlerle bağdaşmaz efendi" itirazını kabul etmemeliyiz. Hayat tarzımızın en yüksek değerlerini zîhayat görmeyecek isek, şu hay-huyun ne mânâsı kalır ki?

Hükûmet belki bir ay öncesine kadar sırtında taştan ağır yük taşıyordu, şimdi o yükün üstüne ilâveten sırça sepeti, züccâciye havâlesi konuldu. Hatâ payı yok. Bugüne kadar yaptığı hizmetlerden ötürü müteşekkiriz ama bundan sonrası için yönetim denklemini çözmek çok daha fazla basîret, itidal ve emek gerektiriyor. Bir kriz yaşadık ve şimdilik geçti, sonraki kriz için gayrimemnunlar cephesi fırsat kolluyor. Muhtemelen dış odaklı bir finans buhranı ile Türkiye'yi yeniden sarsmak isteyeceklerdir. Basîret ve meşrûluk çizgisinde sabitkadem durulduğu müddetçe gelecek kederi yine hep birlikte göğüsleriz.

Âdil olunuz, sâbir olunuz ki dostlarınız mahcûb, düşmanınız mesrûr olmasın. Allah'ın rızâsını rahnedar etmeyelim, gerisi teferruattır o meşhur tâbirle!

Taraklı'yı Çanakkale'ye bağlayalım mı?

Geçen hafta yayımlanan "Taraklı Çelişkisi" başlıklı yazıda bir hüsnüniyet suikastına kurban gittim. Şöyle oldu: Yazıya aynen şöyle başlamıştım: "Nüfusu 3 bin.

Etrafını sarmalayan yeşil tepelerin kuytusuna gömülmüş minik bir kasaba. "Kasaba" sözüne alınacaklardır Taraklılılar; düzeltiyorum, ilçe."

Baskıya girmeden önce yazıyı gözden geçirmekle görevli arkadaşım, "ilçe" kelimesinin öyle tek başına, sıfatsız ve unvansız kalmasına kıyamamış. Hâfızasına güvenerek, "... düzeltiyorum, Bolu'ya bağlı bir ilçe" şeklinde tashih edivermiş!

HİÇBİR HAKİKAT KALMASIN ÂLEMDE NİHÂN

İnternet icad olundu olalı yazarlar artık gazeteye taşınmaktan kurtuldu; bu yüzden ancak ara-sıra uğruyorum Zaman'a. İlk ziyaretimde, -kendisine acıdığım için sizlere ismini vermeyeceğim- bu arkadaşa, yaptığı "iyiliğin" hesabını en acı bir şekilde soracağımdan sevgili Taraklılılar emin olmalıdır. Bu ayrı bir fasıl ve editör arkadaşımla benim aramda hallonulacak bir mesele. Ne var ki aziz yurdumuzun dört bir yöresinden, hassaten Taraklı ve Sakarya dolaylarından gelen onlarca düzeltme mektubuna tek tek cevap verip durumu izah etmek zorunda kalmaklığım da ayrıca mühim bir mesele teşkil ediyor.

Taraklılılar, hangi vilayete bağlı olduklarında büyük ve saygıdeğer bir hassasiyet gösterdiler; içlerinden bazıları, böyle şeyler yazarken biraz daha dikkatli ve araştırıcı olmamı tavsiye etmeyi de eksik bırakmadılar. Sağolsunlar, zaten biliyordum ama artık unutmayacağımdan emin olabilirler. Hamiyyet derecelerine ulaşan bu tashih arzusunu şimdilik, necib milletimizin bağrında her daim mevcut bulunan "Kalmasın hiçbir hakikat âlemde nihân!" prensibine hamletmeyi tercih ediyorum.

Cevap verdiğim düzeltme ve ayıplama mektuplarında belirttiğim bir husustan sizi de haberdar etmek isterim. Devamlı okuyucular hatırlayacaktır; bu satırların yazarı bu kabil hatâları ve bilgi yanlışlarını daha önce de yapmıştı ve tahminime göre bundan sonra da benzer şeyler yapması muhtemeldir.

"BU SATIRLARIN YAZARI!"

Lâf aramızda, bir yazarın kendinden bahsederken, "Bu satırların yazarı" ifadesini kullanmasına bayılırım. Okuyucunun aklını karıştıran, dikkatini dağıtan bir tekniktir ve yazarın kendisini sanki önemli birisiymiş gibi göstermesi ve yazdıklarına dikkat çekmesi bakımından pek bayat ama geçerli bir numaradır. Bundan böyle buna benzer bir ifadeyle

karşılaştığınızda yazarın kısaca “ben” demeye çalıştığını, ama bunun için hayli teşrifatlı ve uzun bir yolu tercih ettiğini fark edip için için gülebilirsiniz.

“Bu satırların yazarı” da dahil tabii bu yazarlara!

EE, YAŞLANDIK BİR MİKTAR!

Yine lâf aramızda kalsın, öteden beri herkesin çok tabii bir tarzda rahatça bildiği bazı bilgi kalıplarını öğrenmekte pek kabiliyetsizimdir; meselâ Adapazarı, Sakarya, Kocaeli, İzmit isimlerini ele alalım; bunlardan ikisi vilayet ismidir, diğer ikisi ise merkez ilçeyi gösterir. Hangisi merkez ilçe, hangisi vilayettir hâlâ çıkaramam.

İftihar ederek söylemiyorum; birkaç defa haritaya bakıp ezberlemeye, aklımda tutmaya çalıştım ama nafile. Bu dörtlüye rahatlıkla Mersin'le İçel'i de ilâve edebilirim. Eğer yazıda kullanmak gerekiyorsa mutlaka haritaya bakıyorum ama konuşma esnasında...

NE TATLI HATALAR YAPARIM BEN...

Yemin ederim ki Taraklı'nın Sakarya'ya bağlı olduğunu biliyordum; en azından Taraklı'nın genç ve yakışıklı Kaymakamı Ömer Yılmaz'ın makamına uğrayıp ikram etmek nezaketi gösterdiği acı kahveyi içtiğimden beri biliyordum demek daha doğru olur. Ne ondan önce, ne de sonra Taraklı'yı Sakarya yerine Bolu'ya bağlamak gibi bir niyetim hiç olmadı. Yazarken “hiç hatâ yapmayan” dikkatli yazarlardan biri değilim. Özellikle gazete yazılarında buna benzer hayli yanlışlık yaptığımı yüzüm kızararak hatırlıyorum şimdi. İşin kötü tarafı hangi yanlışlıkları yaptığımı artık hatırlamıyor olmam; bu demektir ki en münasip fırsatta o hatâları tekrarlamamak için hiçbir garantimin olmayışıdır.

Bu gibi hallerde dikkatli okuyucularımdan bir kısmı, eksik olmasınlar nâzik bir dille şöyle ikazlar gönderirler: “Biliyorum dalgınlığınıza, belki yorgun bir ânına denk gelmiştir fakat durum böyleyken böyle; bilginiz olsun istedim!”

KÜÇÜK KUSURLAR SEVİMLİDİR

Ben de diğer yazar arkadaşlarım gibi yazıya hazırlanırken ince eleyip sık dokumak, kaynaklara göz atmak, bir mâlumatı iki kere kontrol etmek gibi güzel ve faydalı alışkanlıklara sahip olmak isterdim ama takdir edeceğiniz gibi tabiatımın değişmesi için gereken esnekliği, yaşım itibarıyla çoktan kaybetmiş bulunuyorum. Zaten küçük bir öğrenci iken de derslerini günü gününe yapan, mendillerini hep temiz ve ütülü şekilde yanında taşıyan, defterlerinin sayfalarını kıvırmadan muhafaza eden, öğretmenin her sualinde kurulmuş zemberek gibi ayağa fırlayıp, “Ben söyleyim mi örtmenim” diyerek arkadaşlarından daima bir adım önde olduğunu ihsas etmeyi pek seven bir talebe olamadım; öylelerini de hep kıskanmış, -aramızda kalsın- biraz da nefret etmişimdir.

İnsanları sevimli gösteren ufak tefek kusurlarıdır; onu bilir onu söylerim.

TARAKLI GELİŞSİN, BÜYÜSÜN (MÜ?)

Lâf nereden nereye geldi...

Bu vesile ile isterdim ki, hiç taksirim bulunmamasına rağmen “sehven” Taraklı'yı Bolu'ya bağlamama içerleyip hatamı düzelten sevgili Taraklılılar, yazının muhtevası hakkında da birkaç satır fikir yürütsünler. Bu yüzden onlara sitem etmiyorum. Haksızlık olmasın, içlerinde nâzikâne teşekkür edenler de oldu ama şu “Taraklı Çelişkisi”ne pek değinen olmadı.

Canları sağolsun. Ben de Taraklı hakkındaki samimi temennîmi bir kere daha gözden geçiriyor, hattâ geriye alıyorum.

Geçen hafta, “İnşallah Taraklı gelişmez, hep böyle kalır!” demiştim, fikir değiştirdim,

-Taraklı inşallah gelişir, serpilip güzelleşir; büyür. Tez zamanda sanayileşir, dört köşesinden fabrika bacaları yükselir, bacalarından da sanayi atıkları fışkırır. Nüfusu tez zamanda yüz bine çıkar. Şirin beldenin etrafını bir baba şefkatiyle kuşatıp kucaklayan yeşil dağ yamaçlarına TOKİ konutları yapılır, AVM'ler, rezidanslar insanla dolup taşar, caddelerinde lüks otomobillerden geçilmez!

İster misiniz sevgili Bilecik'e bağlı Taraklılı kardeşlerim; “Aman istemez!” diye haykırdığınızı işitir gibi oluyorum... Yine düzeltme mektubu gönderirseniz Taraklı'yı bu defa Çanakkale'ye bağlarım, görürsünüz gününüzü!

Aman şaka şaka!

Mezitli faciası örtbas edilemez!

Geçtiğimiz hafta sonu itibariyle Mersin’in Mezitli ilçesinde vukûbulan bir Vandalizm hâdisesi, Türkiye’nin gerçek gündemine avdet ettiğini göstermesi bakımından sevindirici velâkin san’at ve husûsen çağdaş insanlık nâmına alabildiğine müessiftir.

O kadar müessiftir ki, başta Başbakan olmak üzere bütün kabine istifa etse yeridir. Şu ana kadar bu elemnâk hadiseyi ekselansları frau Merkel’in, AB’nin, ABD dışişleri sözcülerinin ve Tabibler Odası’nın henüz kınamamış ve ülke notumuzu kırmamış olması bir mucizedir ama eli kulağındadır. Beynelmilel bir sanatçısına, adam gibi bir kulis odası tahsis etmeyi beceremeyen milletlerin, bu gibi incelikleri öğrenene kadar tek ayak üstünde bekletilmesi, kredi notunun düşürülmesi ve parmak uçlarına cedvelin keskin tarafıyla “Al sana, al sana” denilerek vurulması pek tabiidir.

Tek tesellimiz, sözlü müsâdeme ve itiş-kakış esnasında kimsenin ses tellerine bir ziyanlık gelmemiş olmasıdır; ne var ki hadise korkunçtur. Eğer bu müessif şey tek parti devrinin mes’ud günlerinden birinde cereyan etmiş olsa idi, irticâı caydırmak ve yuvalarından dışarı uğramış mürtecî unsurları hâk ile yeksân etmek için Mezitli’nin etrafı topçu bataryaları ile

muhasara edilir ve “tekmil batarya ateş” emrinden sonra, “Mermi tasarrufunda bulunmaya kalkışan irticâa meyl-i mahsûs ile İstiklâl Mahkemesi’nde idam olunacaktır” denilirdi. Mübalağa ediyorsam nâmerdim, yakın tarihte yeri vardır.

Meselenin dış mihraklar tarafından ülkemizi karıştırmak için tertiplendiği yolunda kuvvetli emâreler de görünmüyor değildir ha!; netekim beynelmilel sanatçımız sıcağı sıcağına verdiği ifâdede, “Bana ayırdıkları oda ağzına kadar eşyayla, giysiyle dolu. Meğer odamı İspanyollara vermişler. O eşyaları çıkarmalarını söyledim çünkü çaresizdim. Bu arada gelen İspanyollar, durumu bilmedikleri için tatsız davranışlarda bulunmaya kalktılar, bizim arkadaşlar bunu engelledi” diyerek Flamenko musiki icrasıyla geçinen bir takım Gypsy unsurların kendini bilmez davranışlarına imâda bulunuyor. İçişleri bakanlığının olayı bu istikamette tahkik ederken hariciyemizin İspanya elçisini makama çağırarak sıkıştırmasını bekliyoruz. Konunun BM Güvenlik Konseyi’nde ivedilikle ele alınması da şarttır. Nitekim sanatçımız, daha hadisenin üzerinden birkaç dakika bile geçmeden sahneye çıkıp az önce kuliste ölüm tehlikesi atlattığını ilan ederek yuh çeken sanatsever hâlkımıza katılmış ve “ben de sizler gibi yuuh çekiyorum” diyerek konunun altını çizmiştir.

Ülkede gündemin bir anda değişmesine yolaçan bu hadisenin, CHP’li bir belediye mıntıkasında, üstelik mübârek Pompeipolis antik kentinde vukûbulması, hüzn-i umûmiye yol açmıştır. Sanatçı bu durumu, “Yuhalama üstüne de belediye başkanının şoförü ve diğerleri bana saldırıda bulunmak istemişler. Ben fark etmedim. Emniyet müdürü falan üstüne atlamışlar, mani olmuşlar. CHP’li belediye bana saldırıyor, düşünebiliyor musunuz? Aslında orada 50 bin kişi onları boğardı ama ben yatıştırdım. Böyle tatsız tuzsuz bir şey oldu” şeklinde nitelemiş ve belki inanmayacaksınız ama, “Bana kalırsa CHP MYK’sının bu olaya el koyması ve buna bir parti soruşturması açmaları lazım” tesbitinde bulunmuştur!

İyi haber alan bir takım şer odakları, Mezitli provokasyonunun sırf Başbakan’ın yurtdışı mitinglerini gölgelemek için çıkarıldığını ileri sürüyorlar ki, bence kuvvetle muhtemeldir. Şahsen bendeniz şu hadiseyi işittiğimden beri âsâbımı teskin edememekte ve dikkatimi yeniden Taksim protestolarına yoğunlaştırmakta büyük müşkilat çekmekteyim. Dışardan bakanlar güldüğümü sanıyorlar; içim kan ağlıyor benim yahu!

Gençlik kolları ne işe yarar?

“Krizi fırsata dönüştürmek” kavramını işler hale getirmenin tam zamanıdır. Sebepleri ve sonuçları üzerine bir türlü anlaşamadığımız bu krizden siyasi hayatımız için bazı dersler çıkarmalıyız. Bu konuda çok net ve anlaşılır bir teklifte bulunmak istiyorum:

Siyasi partilerimiz, artık “Gençlik kolları” teşkilatlarının varlık sebebi üzerinde bir kere daha düşünmelidir.

Görüntü mâlum; gençlik kolları, tüzükte ne yazarsa yazsın, siyasi partilerin özellikle seçim dönemlerinde ihtiyaç duyulan getir-götür işlerinde görevlendirilen uzuvlardır. Partilerin bünyesinde gençlere ve partili gençliğe yönelik eğitim çalışmaları yapıldığını, bir "parti fideliği" gibi algılanan bu çalışmalarda gençlerin, ilerde siyasi hayatta kullanmak üzere bilgi ve tecrübe biriktirdiklerini biliyoruz. Gençlik kolları, partinin diğer üst organlarında da temsil ediliyor ve partili gençlerin siyasete doğrudan müdahil olamadıkları, karar verme süreçlerine katılamadıkları da mâlum zaten.

Her seçimde gençlik kollarından bir miktar göz dolduran üyeye parti kademelerinde yükseliş imkânı tanınmasından bahsetmiyorum; parti politikalarının belirlenmesinde gençlik kollarının daha aktif yer alması gerektiğini söylüyorum.

Taksim'de başlayan hadiseler zinciri, kendisini muhalefet saflarında hisseden kitlelerin hoşnutsuzluğundan büyük ölçüde beslendi ama özü itibariyle bir gençlik hareketiydi. Parti ayırmadan bir zihin jimnastiği yapalım hep birlikte; acaba bu olaylar başladığında herhangi bir partinin üst yöneticileri, gençlik kollarını toplantıya çağırıp,

-Arkadaşlar, olup bitenler hakkında sizin görüşünüz nedir; kuşak farkı sebebiyle tam olarak ne düşündüğünüzü anlamıyor olabiliriz. Bize yardım edin. Gidin, farklı düşüncede olsanız bile o gençlerle görüşün. İcab ederse belirli konularda onlarla işbirliğine girişerek bizlere sağlıklı bir yol haritası çizip getirin lütfen, demişler midir?

Sanmıyorum. Partilerimizde bu gibi konularda hâkim eğilim, "Büyükler dururken bize söz düşmez; söz verilmedikçe konuşmak ayıptır" yaklaşımıdır.

Partileri gençler yönetsin değil bu teklif; "Gençlik kolları artık bir işe yarasın, sahici bir fonksiyona kavuşsun. Toplumdaki yeni eğilimler ve yönelişler, parti yönetimlerinde temsil edilsin" olarak anlaşılmalı.

AK Parti gençlik kolları, krizin ilk gününden beri Taksim'de veya Dolmabahçe'de, Kızılay'daki nesildaşlarıyla sıcak irtibatlar kurarak parti yöneticilerine daha sağlıklı bir bilgi akışı sağlayabilir, hatta doğruları yanlışlardan ayırdetmekte fevkalade fikir verici bir hizmet görebilirdi; aynı şeyleri CHP gençlik kolları için de söylemek mümkün.

Aktif ayrımcılık prensibiyle siyasi hayata kazandırılan kadınlar kadar gençlerin de ihtimama ihtiyacı olsa gerektir. Onlara hâlâ öğrenci muamelesi yapılmasından, "Sıra size de gelir elbet, şimdi bize bakın ve işlerin nasıl yürütüldüğünü görün" yaklaşımıyla aktif hizmet yerlerinden ötelenmelerinden vazgeçmenin zamanıdır. Siyasi partiler ister-istemez günü kurtarmak endişesiyle davranıyorlar, oysaki gelecek kuşağın siyasetini o gençler belirleyecek; onlara daha çok yatırım yapılması, ilgi gösterilmesi, sorumluluk yüklenmesi gerekir.

Üç büyük partinin üçü de son hadiselerde hazırlıksız yakalandılar ve toplumun kılcal damarlarıyla doğru iletişim kuramadıkları anlaşıldı; öyleyse gençlik kollarına bundan sonra

daha farklı gözle bakarak yatırıma başlamalılar. Böyle bir imkân var ama önce eski bakış açısını değiştirmek gerekiyor.

Dünün Türkiye'sinde gençlerin siyasetle ilgilenmesi tasvib görmezdi; bu konuda seviyeyi yükselttik ama yetmiyor; bir seviye daha ileriye gitmek lazım. Seçilme yaşını 18'e düşürmekten değil, gençleri adam yerine koymaktan, onları toplumla siyasetin kesiştiği her yerde farklı bir anlayışla görevlendirmekten bahsetmeliyiz artık.

Böyle bir birikimi ve tasarrufu olsaydı, hükümet, mırın-kırın derecesinde de olsa kabullenilen o hataları yapmayabilir, hoşnutsuzluğu doğru boyutlarıyla kavrayarak gerilimi sâkinleştirebilirdi.

Vakit tamamen geçmiş değil; gençleri, anlamaya hazır bir kulakla dinleyerek işe başlayabiliriz.

Duran saat taklidi yapsanız...

Sonradan görme zenginin biri, yanında dalkavuğuyla sokakta gezerken kalın enseli babayiğit birini görür, dalkavuğuna, "Şunun ensesine bir tokat patlatırsan şu kadar lira var" diye teklifte bulunur.

Dalkavuk tamahkârdır, denileni yapar ve öfkeyle tepki gösteren adama, "Kusura bakma seni bir ahbaba benzettim" cevabını verir. Sonradan görme, eğlenceyi bulmuştur; ikinci tokat için iki misli para vaadeder. Dalkavuk dayanamaz, yine patlatır tokadı ve bu defa "Yahu benzerlik bu kadar olur, kusura bakma, seni o arkadaşa benzettim" diye özür dileyerek vaziyeti idare eder. Üçüncü tokat teklifinde ödül üç misline çıkmıştır. Bütün cesaretini toplayarak üçüncü tokadı atan dalkavuk, öfkeden çılgına dönerek kendisini alaşağı eden adama der ki:

-Kardeş kusura bakma; sende bu ense, benim ahbabta da bu para oldukça sen daha çook tokat yersin!

Bu bayat fıkrayı size hatırlattığım için affediniz. Kestirmeden ifade edeyim; muhaliflerinde böyle bir edâ ve böyle bir zekâ olduğu müddetçe AK Parti'nin bileği sandıkta bükülmez. Kusurlarını, rakiplerinin daha iri hatalarıyla unutturan bir kişinin Kadir Gecesi'nde doğmuş olması gerekiyor galiba.

1. Çapulcular Kurultayı (Niçin "geleneksel" değil?) nâm toplantıda konuşulanları dünkü Zaman'dan hatırlarsınız. Küçük bir skeç takdiminden sonra buyurulmuş ki orada, "Hükümetin devrilmesi ve Tayyip'in gitmesi şaşırtıcı olmaz ama bizim istediğimiz bu değil; çünkü mafya ve tarikat sistemi Tayyip'i bu sürece kurban verip kendini kurtarmak isteyecektir. Buna izin vermemeliyiz. Sistem çöküp devrim gerçekleşene kadar sabırla çalışmaya devam edeceğiz." Devamında ise ateşinin söndürülmesine fırsat verilmeden eylemlerin planlı, sistemli ve istikrarlı bir tarzda devam edeceği vurgulanmış.

Bu durumda Başbakan, “planlı, sistemli ve istikrarlı” bir şekilde seçim kazanmaya devam edecek demektir. İnsanın böyle düşmanı olduktan sonra başkaca desteğe ihtiyacı kalmıyor çünkü.

Bu arada Cizre’deki “tiyatro”yu da ihmâl etmeyelim. Yüzleri poşuyla kapalı, siyah tişörtlü gençlerin sergilediği oyunda, bir nevi güvenlik akademisinin mezuniyet töreni canlandırılmış! Eğitimlerini muvaffakiyetle (!) tamamlayan PKK’lı gençler, batılı kolejlerden ithal edilen kep fırlatma âdeti yerine mezuniyetlerini caddede lastik yakıp trafiği engelleyip araçlara kimlik uygulaması yaparak kutlamışlar. Hemen ardından polis amcalar, “Müsamere bitti çocuklar, haydi bakalım” diyerek çiçeği burnunda naylon asayiş elemanlarını dağıtıvermiş.

Bu akılların PKK’ya ne yararı olur kestiremiyorum ama yüzer-gezer vaziyetteki vatandaşın sahici bir tercih yapma ânı geldiğinde, -üstelik “Allah başımızdan eksik etmesin” dualarıyla yine de hükümete oy vereceğinden artık adım gibi eminim.

Dikkat buyruldu ise ülkenin meşrû muhalefet unsurlarının icraatından henüz bahsetmedim ve işin acı tarafı, “Onu öyle demezler/ Peynir ekmek yemezler...” tekerlemesinden öte bahse değer bir icraatları da mevcut bulunmuyor. Britanya Adası’nda muhalefet “Majestelerinin muhalefeti” diye adlandırılır; legal ve illegal unsurlarıyla bizdeki hükümet aleyhtarlarına böyle bir sıfat verilse yeridir, zira yapıp ettikleriyle mevcut hükûmetin ve Başbakan’ın ne kadar meşrû ve lâzım olduğunu vurgulamaktan başka bir şey gelmiyor ellerinden.

Haddim olmayarak -ama sırf demokrasi nâmına- muhalif cepheye “duran saat” taklidi yapmalarını tavsiye ederim; böylece hükümete şimdikinden daha büyük zarar vereceklerinden şüphe edilmez.

Midas’ın berberi olmayın!

Sosyal medya üzerinden hükümet devirme oyunu, anlaşılan hayli gayrimemnun vatandaşın çok hoşuna gitti.

Devrim klavyenin ucundaydı ne de olsa! Ne güzel, kimliği açık veya belirsiz bir hesap üzerinden aklınıza geleni yazıyorsunuz ve sizi takib edenler bu fikrinizi paylaştıkça bir “eylem”, bir iş yapmış olmanın hazzını tadıyorsunuz.

Bugünlerde bilmem ne hesabı üzerinden yapılan kişiye yönelik hakaretlerin takibat altına alındığına dair haberler çoğalıyor; bazıları şaşkın; içlerinde ifâde ve fikir hürriyetinin baskı altına alındığını zannedenler bile var. Galiba onlar birilerine alenen hakaret ettikleri için hiç hesap vermeyeceklerini düşünüyorlardı.

Takip ettiğim bir iletişim biçimi olmadığı için dışarıdan bakan bir gözlemci sayabilirsiniz beni; sosyal medya abonelerinin haylicesi büyük ihtimâl iletişim hukukunun basit gereklerinden haberdar değil. Öncelikle sadece iletişim değil, edebin de ilk şartı sayılmak

lâzım gelen, “Ağzından çıkanı kulağı duymak” kuralı yeni icad edilmiş değil; demek ki yazdığınız her şeyin şahsi sorumluluğunu üstlenmeye hazır olacak ve söyleyeceklerinizi tartarak sarf edeceksiniz. “Ben hakaret ederim ama kimliğim ebediyyen gizli kalır veya araya kaynar gider” hesabı velev ki pratikte doğru olsa bile ahlâkî değil. “Hakaret etmenin ahlâkı mı olur yahu?” diyeceksiniz; ahlâk demeyelim ama hiç olmazsa “Racon”undan bahsedebiliriz. Birine hakaret etmek (eleştiriden bahsetmiyorum) az veya çok risk gerektirir; hem riskten kurtulmak ama hakaret etme hazzından (birini sözle öldürmek yani) vazgeçmemekte şahsiyeti ufalayan küçülten bir şey var.

Mesela bazıları, internet yoluyla suç işlenebileceği konusunda bir bebek kadar saf ve bilgisiz; interneti Midas’ın berberinin açtığı kuyu gibi bir şey zannediyorlar herhalde.

Frigya krallarından Midas’ın kulakları biraz (Biraz değil hayli! Kral cenaplarının kulakları hayli uzunmuş efsâneye göre) yakışıksız olduğu için adamcağız, kulaklarını iyice örten bir serpuşla gezermiş. Midas’ın özel berberi bu sırrı bildiği halde kimselere söyleyememenin hicranı bunalınca ıssız yerde bir kuyu açıp, “Midas’ın eşek kadar kulakları var” diye bağırmış ve kuyuyu kapatmış. Ne var ki hemen civardaki sazlık kamışları, duyduklarını esen rüzgâra anlatmışlar ve sır yayılıp gitmiş...

Eh internet de öyle bir yer; orada var olmanın ilk şartı çoğu kullanıcının bilmediği bir IP numarası olmak (Arama çubuğuna “whatismyip.com” yazarsanız göreceksiniz). Bir nevi parmak izi, ev adresi gibi bir şey.

İnternet kabadayılarının çoğu sahte hesap açmanın veya olmayan bir kimlik edinmenin birkaç dakikadan ibaret “ucuz” maliyetine aldanıyor ve isminin saklı kaldığı duygusunun cesaretiyle istediği kişiye içindeki iltihabı istifrâ ediyor; oh! İyi de bu hesapta esaslı bir yanlışlık yok mu?

Ulaştırma Bakanı’nın söylediğine göre bu sitelerden en meşhuru ve en etkilisi, Türkiye’deki abonelerinin İP numaralarını saklı tutmakta diretiyormuş. Karşıdan bakınca çok kahramanca, yiğitçe bir prensip gibi görünüyor; ama bu site üzerinden hakarete uğrayanlar hakkını nasıl arayacak? Kendi ülkesine vergi ödeyen, ülkesinin iletişim hukukuna itaat eden bu site, konu Türkiye olunca birdenbire hürriyet savaşçısı kesiliveriyor. Peh!

Ahlâk hukuktan önde gidiyor; iletişim hukuku, iletişim ahlâkının gerisinde kaldı biraz. Aradaki boşluktan bilistifade 140 karakterle devrimin değirmenine elekle su taşımak pek câzip görünüyor anlaşılan. Kural şu, kimliği olmayanın fikri olamaz. t.alkan@zaman.com.tr

‘Gökdelen-şehir’ projesi bana nasıl ilhâm olundu?

Uykuyla uyanıklık arasında şuur, yokuş aşağı inerken vitesi boşa alınmış otomobil gibi âheste-beste salınırken düşmüş olmalı bu ilham zihnime...

Nerden icab etti, nasıl zuhûr etti bilemiyorum, o dalgınlıkla karışık şuur halinde kendimi memleket meselelerine yoğunlaştırmış olsam gerektir ki Türkiye'de şehircilik hareketlerine kesin ve nihai çözüm teşkil edecek bir projenin temel taslağı resmen ve alenen bana ilham olundu!

"İlham olundu" kelimelerinin altını çizmiyorum, siz onu pekâlâ "aklıma düştü", "Kafamın içinde binlerce lâmba yandı" türünden bir zuhûrat da sayabilirsiniz. Son zamanlarda "Bana ilham olundu" yarım cümlesiyle lâfa başlayıp da devamında kıyamet kopmazdan evvel kendisine âcilen biat etmemizi isteyen şahısların adedinde çoğalma kaydedildiği için şu fakiri o zümreden saymamanızı hasseten istirham ediyorum.

"N'olacak bu şehirlerin hali?" diye kafaya takmışım demek ki; birader, sana ne şehirlerin hâlinden, şehircilikten şundan bundan? Dedem bu gibi durumlarda, yani üzerine hiç vazife olmadığı halde havanın neminden hisse çıkarıp kendini üzen benim gibi aylâkları haşlamak için,

-Herifin üç tane keçisi var, ıslığından geçilmiyor yahu! derdi. Benim keçim filan yok fakat kendimi enikonu mutlu ve varlıklı hissetmeme yarayan yazarlık gibi bir işim var. Lâf ile dünyaya nizâmat veriyorum: "Şu şöyle olsun, bu böyle olmasın; o fazla uzun, bu fazla kısa! Herkes sırayla kendine gelsin, yöneticiler haddini bilsin!" vesaire. Arasıra isabet ettirdiğimiz olmuyor değil lâkin ben misâl birtakım erbâb-ı kalemin, dünya kupasına maç nakletmeye gitmiş Türk spikerleri gibi, "Falan futbolcu şu mevkide oynamalı, ben olsam filanca taktiği uygulardım" şeklinde ukalâlık yapmasını andırır tarzda âleme düzen vermeye kalkışmamızda mizahi bir taraf yok mudur?

Elbette vardır. Köşe yazarının, düpedüz budalalık ettiğini kontrol için yevmiye en az bir kere, "Ben ne yapıyorum, nasıl yapıyorum, bu işin aslen idüğü nedir?" deyu kendini sigaya çekmesi vâcip derecesinde elzem bir keyfiyettir. Ne var ki, kabul ediyorum, tatlı bir şeydir bu; budalalıkta tatlı bir cihet olmasaydı sayımız hiç bu kadar fazla olur muydu efendim?

"İlham olundu"da kalmıştık... Rüya ile uyanıklık arasında bana ilhâm olundu ki, şehirlerin muhtelif yerlerine gökdelenler dikerek, arz yüzeyine doğru bir türlü genişletmeyi beceremediğimiz arsa üretimi dikine üretmek aslında pek fena bir fikir değildir, hatta çok iyi bir fikirdir fakat yarım-yamalak uygulandığı için iyi sonuç vermemektedir!

Yapılması gereken şey, eski moda şehircilik anlayışından tamamen vazgeçerek bütün şehri gökdelen esasına göre yeniden şekillendirmektir. Ne yeşil alan, ne park, ne meydan, ne de cadde ve sokak.

Şehrin tamamı devasa bir gökdelen olarak inşa edilmelidir!

Bu durumda gökdelenler arasında kalması muhtemel boşluklarda, yıkıcı rüzgâr koridorları kalacağından binalar bitişik nizamda tasarlanmalıdır. Yani bütün şehri tek bir gökdelen gibi düşünmeniz gerekiyor. Nasıl?

"Öyle şey olur mu" demeyelim lütfen, "Sana ilham olunduğu filan yok, resmen kâbus görmüşsün, böyle rüyalar salih olmaz" diye ahkâm kesmeden önce konuya şehircilik nimetleri açısından ve pratik bir nazarla bakmayı deneyiniz. Şöyle ki:

Bir defa adaletsiz rant bölüşümüne ebediyyen son veriyor gökdelen-şehir projesi. Dikine doğru istediğiniz kadar yükselebileceğiniz için yeni arsa üretmenin temel mâliyeti, binanın inşaat maliyetinden daha yüksek olamayacaktır. Kezâ, bir gökdelen-şehirde "Şerefiye" kavramı anlamsız hale geleceğinden arsa değerleri şehrin her yerinde aşağı-yukarı aynı minvalde tutulacak, "Benim evim deniz görüyor, dağlara bakıyor, önünden ırmak akıyor" gibi iptidai avantajların hükmü kalmayacaktır. Nasıl?

İnşaat maliyetlerinde büyük tasarruf cabadan! Arsa ucuz, inşaat maliyetleri minimize; böylece inşaatçılık sektörü kârını katlayarak büyüyen bir sektör olmaktan çıkıp bir altyapı hizmeti haline dönüşecektir ve vatandaş bundan kârlı çıkacaktır.

En mühim avantajlar bundan sonra geliyor!

Gökdelen-şehirde "Yok viyadüktü, köprüydü, tüneldi, otobandı" türünden ağır masraf gerektiren kamu yatırımlarına gerek yoktur. Ulaşım, gökdelenler sistemi içinden geçecek tüp ulaşım kanallarıyla sağlanacaktır. Özel araç edinmek ve birbirinden pahalı ve hızlı modeller edinmek için insanların didinmesine ne hâcet? Şehir yönetiminin, tüp kanallarında işleteceği ferdi ve toplu ulaşım sistemi, ulaşımı çile olmaktan çıkarıyor. Trafik tıkanmalarına, hava kirliliğine, israfa ve strese son. Nasıl?

"Ben güneşsiz duramam, hani güneş ışığı?" denilebilir. Dilerseniz akıllı aynalar sistemiyle 24 saat güneşlenebileceksiniz.

"Yeşil alan isterim, AVM isterim; nerede piknik yapıp mangal tüttüreceğim ben" diye huysuzlanmalara son! Bitişik nizam gökdelen sistemi içinde gerçek ağaçlardan müteşekkil parklarınız, şelaleleriniz, hatta Venedik kanallarını andırır su yollarınız olacak.

Sizin yerinizde olsam AVM meselesi üzerinde fazlaca durmam zira gökdelen-şehir, AVM'lerin arasında boşluklara yerleştirilmiş mesken sistemi demektir!

İstanbulluların pabucuna taş kaçmıştır şimdi; "Boğaz n'olacak mesela" diye; Boğaz'la mutlu bir azınlık haricinde kimsenin ilgisi yok zaten. Boğaz'ın üstü tamamen kapatılacak, asma köprü sistemi mânâsız hale gelecek, böylece yeni inşaat alanları ortaya çıkacak ve arsa ucuzlayacak. Nasıl fikir ama?

“Tarihi eserlerimden vazgeçmem!” diyenler için yapılacak bir şey yok; kaldı ki onlar tarihi eserlerine vaktiyle lâyıkıyla sahip çıkmadıkları için bu itirazdan mahrumdur. Tarihi eserler, tabii zemin kotunda dayanıklı plastikten bir fanus içine alınıp üzerine tabiatiyle gökdelen-şehrin sair bölmeleri konulacak. İsteyen şehrin “bodrum katı”na inip tarihi eserleri ziyaret edebilir efendim; nasıl?

Güvenlik hizmetlerini “Büyük ağabey” firması kusursuz bir şekilde izleyecek; sıkıysa izinsiz gösteri yapın bakalım, büyük ağabey ne yapıyor sizi! Kaldı ki yürüyüş ve koşu parkurları, hatta stadyumlar yine olacak. Her şeyiniz olacak sevgili şehir ahalisi, her şeyiniz olacak ama tabiata vedâ edeceksiniz. Hemen kızmayınız ve düşününüz: Zaten ona iyi davranmıyordunuz ki, fırsatını düşürdüğünüz her yerde onu vahşice kemirdiniz ve sömürdünüz. Tabiatı içinde âhenkle yaşanılır bir yer olmaktan çıkarıp park ve piknik gibi iki basit lükse tahsis ettiniz.

Tabiat neyinize ey şehir ahalisi, tabiat sizin neyinize? Alın gökdelen-şehirlerinizi, alın konforunuzu, alın “merkezî lokasyon”unuzu, bakın keyfinize.

Doğrusu bunca nimet ve konfor için tabiat, ödenmesi gereken pek küçük ve gözden çıkarılabilir bir bedeldir.

Nasıl?

2013

31 Temmuz

Bir nevi İslam tarihi kritiği Zaman Gazetesi

29 Temmuz

Karizmatik değil, demokratik liderliğe ihtiyacımız var Aksiyon Dergisi

29 Temmuz

Âh, mîn-el piyasa ve’l siyasa! Zaman Gazetesi

28 Temmuz

Cami vergisi, tüp parası! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

27 Temmuz

Orta yolcu Müslümanlığın kaybı nasıl izah edilir? Zaman Gazetesi

24 Temmuz

Çivili medya devri Zaman Gazetesi

22 Temmuz

Siyasetin doğruları, bizim doğrularımız Aksiyon Dergisi

22 Temmuz

Boş geçmeyelim Müslümanlar! Zaman Gazetesi

21 Temmuz

Marmara Denizi'ni kurutalım Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

20 Temmuz

Aleviler bunu hak etmiyor Zaman Gazetesi

17 Temmuz

'Tayyip'in esnafı' Zaman Gazetesi

15 Temmuz

'Gezi' bitti artık gerilim düşürülmeli Aksiyon Dergisi

15 Temmuz

Plâjda dinelipduru Zaman Gazetesi

14 Temmuz

İslam'ın ikinci Ömer'i Ömer bin Abdülaziz Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

10 Temmuz

Ma'ruzat Zaman Gazetesi

08 Temmuz

Mursi'nin başarma ihtimali var mıydı? Aksiyon Dergisi

08 Temmuz

İhvan’a şiddet yakışmıyor Zaman Gazetesi

07 Temmuz

Çocuk cami Kur’an Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

06 Temmuz

Gerisi hiiiç önemli değil! Zaman Gazetesi

03 Temmuz

'Devlet' elindeki kanı yıkasın artık! Zaman Gazetesi, Yorum

03 Temmuz

Ben imkânsızı istiyorum Zaman Gazetesi

01 Temmuz

Müslümanlar nasıl hükûmet etmeli? Aksiyon Dergisi

01 Temmuz

Taş ve Çivi ve ‘ertesi gün’ Zaman Gazetesi

Taş ve Çivi ve ‘ertesi gün’

Duruma bir kere daha bakalım: Olup bitenler içinde hükûmetin yeri, kemerlerin kilit taşını andırıyor. Kilit taşı çıkarsa, yerine ikame edilecek herhangi bir heyetin ortalığı toparlaması ihtimâli bugün için görünmüyor.

Hükûmet durumun farkında ve bu “avantaj”ı zaman zaman yumuşayan ama genel bakışla gerginliği bir “retorik sanatı” olarak sürdürmeye kararlı bir yaklaşım içinde. Onlarca kalem züccaciyenin tek çiviyle duvara tutturulduğu bir hâl düşününüz. Hükûmet o çiviyi temsil ediyor. Çivi çıkarsa şu veya bu siyasi heyetin oluşacak hasarı onarması veya bir gün önceki hâle getirmesi beklenemez. Türk siyaseti fiilen, “ertesi gün” için bir ümit ışığı yakmıyor, yakamıyor. İlk seçimde hükûmeti ciddi bir iktidar alternatifi olarak endişe duymaya sevkeden bir muhalif siyasi parti olsaydı, durum başka türlü olurdu gibime geliyor.

En azından seçmenin yarısı bu gerçeğin farkında ve soğuk savaş yıllarındaki dehşet dengesini andırır sert bir kutuplaşma başladı. Zaman zaman saldırganlaşan gösterilerden birinin içinde

kalan bir vatandaşın gözlemleri ilginç, diyor ki, "Hükûmete oy vermiştim ama ortalığı fazlaca gerdiği için öfkeliydim de. Göstericilerin, bizim gibilerin hayat tarzına yönelttiği saldırgan tutumu farkedince dehşete kapıldım; 'bunların eline bir fırsat geçerse bize yemeye ekmek, içmeye su bile vermezler' duygusuna kapıldım ve ertesi gün çoluğu-çocuğu yanıma alıp Kazlıçeşme'deki mitinge gittim."

Bir kısım medyanın protesto eylemleri karşısındaki haddinden fazla müşfik ve "Aferin size, helâl olsun çocuklar" tavrı çok dikkat çekici. Eylem hikâyeleri bir kahramanlık ve direniş destanı gibi takdim ediliyor gazetelerde. Onlar için "ertesi gün" endişesi yok; hükûmetten bir an evvel kurtulmak uğruna 8 şiddetindeki bir depremi bile alkışlayacaklarını tahmin ediyorum. Sayfalarını derin bir nefretle döşüyorlar ve diledikleri tek şey, taş kemerdeki kilit taşının yerinden uğraması.

Taraflar hızla kendi cephelerinde safları sıklaştırıyor ve nefret dilini bileyliyor. Hilmi Yavuz'un tesbiti isabetli; laikçiler ve dindar muhafazakârlar kendi hayat tarzlarının hisarları ardına çekilerek yığınak yapıyorlar. Bu gerginlikten siyasi bir enerji doğduğu âşikâr; seçim sandığı ortaya gelse, "Bunlar bize su bile vermezler" endişesiyle ürkütülmüş muhafazakârlar havada-karada yüzde 50'nin üstünde bir destekle hükûmetin yanında yer alacaklar ve eğer demokrasi sandıktan ibaretse bir seçim zaferi daha kazanılmış olacak. İyi de ne pahasına?

Eğer demokrasimiz, kabaca iki farklı hayat tarzının dört senede bir referanduma sunulduğu bir oyun ise ve insanlar sandığa her seferinde, iyi ümitler yerine kalplerindeki derin endişe ve korkuyu götüreceklerse bilinmeli ki bu, sürdürülemez bir durumdur.

Endişeli laikçilerin derin zaafı bir lider, siyasi bir kadro ve yönetici bir akıldan mahrum, paramparça bir heyet teşkil etmesi. Günün birinde bir kilit taşı, duvara çakılmış bir çivi olma ümitleri yok, bütün beklentileri Kartaca'nın yıkılmasından ibâret ve o yüzdendir ki siyasi düzlemde sahici bir kuvve haline gelemiyorlar. "Hükûmeti eleştireceğine biraz da saldırganları hedef al" görüşü pratikte mâsum değil: Bir şey, üstelik doğru bir şey yapabilme potansiyelini taşıyan tek sahici muhatap icrâdır, hükûmettir.

Hükûmet, karşılaştığı olumsuzlukları siyasi muhalefetle izah etmekten hemen vazgeçmeli. Tedbir merciidir, sızlanma ve bahane değil. Gayrımemnunlar esasen meşrû bir talepten değil, hükûmetin gerginleştirme yaklaşımından nemalanıyorlar. Kutuplaşmanın hangi vahim yerlere doğru uzanabileceğini görmeli; insanları korkularından kıskıvrak tutarak siyasileşmeye sevkeden taraf olmamalı. "Bizim yokluğumuz kaos getirir" fikrinden enerji üretmeye kalkışmak yerine yumuşak ve kuşatıcı bir dil tercih edilmeli zira taş kımıldamaya, çivi sallanmaya başladı...

Müslümanlar nasıl hükûmet etmeli?

Hükûmeti -behemehâl- destekleyen basın cenahında tek yönde işleyen bir kanaat dayatması göze çarpıyor; buna göre Gezi olaylarıyla başlayan süreç, baştanbaşa yerli ve yabancı fitne ocaklarının önceden hazırlıklı bir operasyonudur, dolayısıyla süreç esnasında görülen bazı olumsuzluklara dikkat çekmek, yapılması gereken en son şeydir.

Nitekim Başbakan, olaylar dizisini hükûmet düşürmek için uygulanan bir senaryo olarak kabul etmekte ve bir dizi parti mitingi ile hem inisiyatifi ele geçirmek, hem de zorlu geçmesi beklenen seçimler için kendi teşkilatını derleyip toparlamak fırsatı şeklinde yorumlamaktadır. Şöyle bir psikolojik iklim oluşturulmaya çalışılıyor: "Bu nazik süreçte 'ama' ile başlayan eleştirici tavır, sonuçta darbecilerden yana olmaktır; gün, dost ile düşmanın birbirinden ayırd edileceği gündür!"

Bu tavır, "ama"lı cümle kurmaya yeltenenleri yoğun bir kanaat baskısı altına almak ve ülkeyi kabaca "Hükümet yanlıları ve ötekiler" diye ayrıştırmak emeline yöneldiği için kabul edilemez. Hükûmetin dost ağızlardan çıkan eleştirilere de büyük ihtiyacı var. Seçim sath-ı mailine hayli erkenden girdiğimiz şu günlerde bir kanaat anaforu meydana getirerek ara renkleri "tarafını seçmeye zorlama"nın yanlışlığı açık. Kimse böyle kesin bir taraf tercihine zorlanmamalı. İnsanların "ama"lı cümle kurmaktan, itirazlarını seslendirmekten çekineceği bir Türkiye ile iftihar edemeyiz.

Protestocu dalga içinde kötü niyet taşıyanların hayli ağırlık taşıdığını ve sadece iyiniyetli bir öfkeyle hareket etmeyenlerin varlığı artık iyice netleşti. Doğrudur, Türkiye, hükûmet üzerinden sarsılarak zaaf içindeymiş gibi gösteriliyor. Bu sinir bozucu ve haksız operasyona destek olanlarla beraber değiliz şüphesiz ama bu kanaat, hiç zaafsız ve hatasız yönetildiğimiz anlamına da yorumlanmamalı. "Şu noktada direnç göstermezsek bütün savunmamız çöker, darmadağın oluruz" hesabını doğru bulmuyorum. Yönetim zaafları süratle elden geçirilmeli, doğru ve samimi eleştirilere kulak verilmelidir.

Müslümanlar nasıl "hükûmet" ederler?

Siyasetle ahlâkın doku uyuşmazlığı sebebiyle birlikte yürümeyeceği Machiavelli'den beri tekrar edilir; modern tarihte bu algıyı genel hatlarıyla doğrulayan örnekler bulmak da mümkün. Oysaki bu hüküm, İslâmî hassasiyet ve istikamet taşıyan toplulukları ilgilendirmiyor. Müslümanlık, ahlâkın siyaset de dâhil olmak üzere hayatın bütün safha ve bölmelerinde üstün kılınması idealine yönelik bir (El Dîn muvacehesinde) ahlâk standardıdır ve Müslüman kimliğiyle siyaset yapanların vazifesi, Müslümanların hükûmet etmesinden ziyade, idarenin bütün safhalarıyla İslâm ahlâkının temel istikametlerine uygun bir tarzda işletilmesidir.

Bir seçim kazanmak her siyasi heyetin en tabii arzusu. "Ne pahasına olursa olsun kazanmak" ise İslâm istikameti taşıyan bir siyasetçi için pek de matah bir amaç sayılmaz, zira onlar salih bir hedefe ulaşmak için lâzım gelen yolların, araçların ve usûllerin de salih olması gerektiğini bilirler. Salih olmayan bir vâsıta ile İslâmi bir maksada erişilemez. Maksat hedef değildir çünkü, yolda nasıl yürüdüğümüzdür. Zafer değil sefer meselesi yani…

Bu tarz-ı siyâsetin ne hükûmet, ne de İslâmcı siyaset erbâbı tarafından hüsn-i kabul göreceğini zannetmiyorum ve bu noktada yanılmayı samimiyetle dilerim.

Bizde hâkim olan siyasi model, Müslümanların iktidarda bulunduğu bir uygulamadan ibarettir; birkaç asra yayılan eziklik hâleti, yüksek ahlâk standartlarının iktidar mevkîiyle nasıl uzlaşabileceği yolunda yeterli pratik sunmuyor. Hattâ seçmen sıfatıyla halkın da böyle bir tarz-ı siyâsete sıcak bakacağı kanaatinde değilim; seçmen dahi İslâmî değerlerden ziyade, şahsî kayıplarının telafisi peşindedir. Belki de bu gibi sebeplerle hakikaten "Âdil" bir idarenin pratiğini tasavvur etmekte güçlük çekiyoruz. Adaletten murad, bize benzeyenlere âdil olunmasından ibaret gibi algılanıyor, hâlbuki adalet elbette bütün hak sahipleri içindir, herkese şâmildir.

Hülasa...

Sadece erbâb-ı hükûmet değil, hak ve adalet kavramlarını aziz bilen herkes şu küçücük krizde imtihandan geçiyor. Maksad yeniden iktidarı kazanmak ise Başbakan bunun gereğini fazlasıyla yerine getiriyor zaten, lâkin iktidardan daha yüksek ve aziz değerler varsa, Cenab-ı Hak'dan basiret dilenmenin zamanıdır.

Mağlup sayılır bu yolda galip dedirtmemeli ele güne karşı...

Ben imkânsızı istiyorum

Herkül Millas'ın dünkü Zaman'ın yorum sayfasında yayınlanan "Haliç'teki Asma Köprü" başlıklı yazısını görünce yüreğim hopladı, "Herkül bey benden önce davrandı, oysa ki kaç defadır yazmaya niyet etmiştim" diye hayıflandım.

Hâlâ okumadıysanız hararetle tavsiye ederim. Herkül Millas'ın yazısı, İstanbul'u yönetenlerin koca denizi geçip çayda nasıl debelendiğini pek güzel dille çevreliyor. Üzerinden metro geçirilecek yeni köprü, tek kelimeyle Haliç'e, Haliç'in dokusuna ve çevresine yakışmıyor. Esenboğa havaalanı yolundaki çakma asma köprülerin tekrarı; dallı budaklı, mebzul miktarda germe tel ve kazıkla Haliç'in ortasına dikilmiş çelikten bir çalı yığını.

Duymuş olsaydı o konuya da değinirdi herhalde Herkül Millas: Tarihi Haliç tersanesi, tarihi dokusu korunmak suretiyle yeniden ele alınıyormuş. Dün itibariyle ihalesi yapılacaktı. Hangi anafikirle nasıl bir proje ortaya çıkacağını henüz bilmiyoruz; işin kötü tarafı İstanbul'u yönetenlerin estetik algılarına ve zevkine zerre miskal güven duymayışımız. Yeni dikilen telli

köprüden ilham alarak o “konsepte” uygun bir proje ile yüzyüze gelmemenin garantisi yok. Kötü niyetli miyim, fazlaca mı karamsarım; zannetmiyorum! Yeni köprünün Haliç bütünü içinde teşkil ettiği mânâyı örnek tutarak konuşuyorum.

Gezi patırtıları, İstanbullular’ın, İstanbul hakkındaki söz haklarını ve endişelerini suistimal etti. Aradan bir ay geçtikten sonra hâlâ Mersin’de, Ankara’da, şurda-burda “Diren Gezi” diyerek polise saldırmanın mânâsı açık; bu arkadaşların derdi İstanbul’a hürmet ve muhabbet değil, hükûmeti sersemletip yönetemez hale getirmek; bilakis “Diren Gezi” diye hırçınlığı artırdıkça, eleştirilmeyi hak eden onca icraatına rağmen hükûmeti daha dirençli hattâ mâsum gösteriyor protestocu esnafı. Başkaca anafikirleri yok; ne çevre, ne tarih, ne estetik! Tez zamanda sevimsiz ve haksız hale gelmelerinin sebebi de bu. Tamam, hükûmet hâlâ sürüp giden Gezi eylemlerinden ters istikamette siyasi enerji üretmeyi başarıyor ama “ben bir yerde hata yaptım” diyebilme özgüvenini de göstermiyor, hatta zayıflık işareti sayıyor. Zorbalık ve kanunsuzluk karşısında dik durmak yiğitliktir, eyvallah fakat yanlışta bile bile ısrar, o başka bir şey.

Öyleyse bir ara tesbitte bulunmanın zamanıdır; hükümet de muhalifleri de hayli sert cereyan eden bir siyasi kavga yürütüyorlar ve karşılıklı olarak bu kavgada kullanılan kavramlarla aralarında sahici ve samimi bir bağ bulunmuyor. Tarih mirası, çevre, yeşile saygı ne kadar çürütülmüş bir kavramsa, çoğunluk, demokratik hak, seçim de aynı derecede boş cephane kovanlarını andırmakta. Karakol inşaatına molotofla saldırmanın demokratik bir talep olduğunu savunurken “Dayan Lice” diye şirinlik yapmak nasıl bir mantığın eseri olabilir ki? Tabir caizse herkes kendi yoğurdunu yemek dâvâsında.

Şurası açık: İstanbul kimsenin umûrunda değil. Taksim’deki AKM binası için “Bugün olsa yine korunma kararı veririm, simge değeri yüksektir” diyebilen bilirkişi kafasıyla, Haliç’e çevresiyle uyumsuz bir çelik çalı yığınını layık gören anlayışın birbirinden farkı yok; siyâset yapıyorlar, sadece siyâset. Siyâset kötü bir şey mi; değil elbette ama kendinden daha yüksek değerleri tüketip fersûdeleştirmemek kaydıyla. Meselâ siyasi bir eylem, sadece kanuna, uluslararası normlara uygunlukla yetinmemeli, üstelik bir de ahlâki muhteva taşımalıdır ve böyle siyaset yapmak da imkânsız değildir.

“İmkânsızdır efendim” diyorsanız haberiniz olsun; ben imkânsızı istiyorum.

'Devlet' elindeki kanı yıkasın artık!

2 Temmuzlar’da bir Sivaslı olmak kolay değil; Aleviler için hatırlandıkça sızlayan, tutuşan çok acı bir hatıra; Sünnîler için, nâhak yere hadisenin sorumlusu gibi gösterilmekten doğan derin, yıkıcı bir üzüntü.

Bugün 20 yaşını süren gençler, muhtemelen o “Uğursuz 1993”te olup bitenleri hakkıyla hiç bilemeden yaşlanacaklar. Hâdiselerin bütün hakikatiyle ortaya konulabilmesi için 20 yıl hayli

yeterli bir zamandı oysaki. Meselenin adlî yargı kısmı zamanaşımına girdi fakat hakikatleri zamanaşımına uğratacak bir kanun henüz icad edilmedi. Öyle inanıyorum ki her kesimiyle bütün Sivaslıların en büyük beklentisi, devletin bir an önce 2 Temmuz dosyasını yeniden ama kararlılıkla açması ve karanlık arşivlerinde bekleyen bilgi ve belgeleri soruşturmacıların önüne koymasıdır.

Devletten bekliyoruz çünkü 2 Temmuz hadiseleri polisiye bir vakadan ibaret değil, Alevilerle Sünniler arasında geçen bir çatışma hiç değil. 2 Temmuz, içinde mutlaka "Devlet"in de bulunduğu pis ve uğursuz bir fitnedir; bu fitnenin nasıl iltihaplanmalara yol açtığını aradan geçen 20 sene bütün boyutlarıyla gösterdi. Cahil veya saf olmaktan ziyade yüreği kinle çarpan nice sorumsuz ağız, 2 Temmuz'u Sünnilerin Alevilere kurduğu kanlı bir tuzak gibi kabul ederek yanlış değerlendirmelerde bulundu.

2 Temmuz şüphesiz bir tuzaktı ama başta Aleviler olmak üzere Sünnilere de kurulmuş bir tuzaktı. Daha sonraki yıllarda konuyu soğukkanlılıkla değerlendiren bazı Alevi kanaat önderleri "Devlet"in başrol aldığı bu oyunu görüp mutedil bir dil kullanmaya itina ettiler; ne var ki yara hâlâ sıcaktır, hâlâ kanamaktadır ve bu fitneyi kurgulayanlar kendi hesaplarına maalesef, "başarılı" bir oyun sahnelemiş bulunuyorlar.

Olayların mühim bir kısmını kendi gözüyle seyretmiş biri olarak ifade ederim ki o gün bildiğimiz, gündelik hayata nezaret eden ve standart davranışlar gösteren bir devlet cihazı ve aklı Sivas'ta faal olsaydı, hadiseler birkaç provokatörün yakalanıp gözaltına alınmasıyla başlamadan yatışacak ve kimsenin burnu bile kanamayacaktı; ne var ki o gün sokakta bildiğimiz devlet yoktu; derin "Devlet" vardı; oyuncuları ve figüranlarını facia vuku bulana kadar sabırla sahnede tuttu, cinayeti azmettirdi, faciayı bütün ayrıntılarıyla seyretti ve hemen akabinde gerçeklerin ortaya çıkmaması için bilinen bütün karartma tekniklerini kullanarak açılan yaranın üstüne tuz bastırdı.

2 Temmuz olaylarını aydınlatmak, gerçek faillerini bulup yeniden yargılamak bu devletin nâmus borcudur. O gün Sivas sokaklarında aslî görevini yapmak yerine ıslık çalarak bulutları seyreden "Devlet"in eli hâlâ kanlıdır.

Dersim'in bilinen faillerini görmemek ve tarih önünde mâsum sivillerin katlinin hesabını sormakta üşengeç davranan "Devlet", 2 Temmuz için gizli hâfızasını harekete geçirip gerçekleri âşikâr eder mi? Ben şüpheliyim ama o günü görürsem her Sivaslı gibi ben de çok mutlu olacağım. Elbette 2 Temmuz fitnesinin simetrik tekrarında katliama uğrayan Başbağlar Köyü sâkinleri de...

Dersim kırımında sehpada can veren Seyid Rıza'nın sözleriyle seslensek duyar mı o "Devlet": "Ben sizin yalan ve hilelerinizle baş edemedim; bu bana dert oldu. Ben de sizin zulmünüze boyun eğmedim ya; bu da size dert olsun."

Gerisi hiiiç önemli değil!

Hürriyet gazetesi okuyucu yorumlarından birine göre Türkiye, Mısır'da olup bitenleri "Darbe" diye telaffuz eden tek ülkeymiş.

Siz ne anlarsınız bu cümleden? Bana göre demeye getiriyor ki, "Eyy Başbakan, huzuruna mancınıkla çıkılan Batılı liderler bile Mısır'daki hadiseye askerî darbe demiyor, onun yerine 'Hık-mık', 'Olur böyle şeyler, bu arada kalp kırmamaya dikkat edelim!', 'Sevgili general Sisi, fazla kalmayı düşünmüyorsunuz di mi?' gibisinden gevelemelerle çalıyı dolanmayı tercih ederken siz niçin 'paat' diye darbe diyorsunuz? Bize mi düştü âlemin doğrucu davutluğunu üstlenmek?"

Sevdim ha! Okuyucu yorumu dediğin böyle olur. Hürriyet gazetesine, okur yorumlarına karşı gösterdikleri saygıdan ötürü imrendiğimi ifade etmek isterim. Resmen zihnim açıldı, gözlerimdeki sis perdesi dağıldı ve kafamın içinde binlerce vatlık ampuller yandı; aynen öyle! Darbe'ye darbe diyen bir Türkiye çıktı koca acunda. Böyle bedava yorumcular olduktan sonra küfeyle para verip onca yazar istihdam etmek israf azizim.

Ben egzantirikimdir biraz; eli klavye tutan orta direk halkımız ne düşünüyor diye okur yorumlarını merak eder, üşenmez okurum. Bizdeki 12 Eylül müsamere seviyesindeki replikasını andıran Mısır'daki darbeyi alenen, açık-seçik, ağız dolusu eleştirdiği ve seçilmiş meşrû yönetimi delikanlı gibi desteklediği için hükümetin tavrı çok hoşuma gitti, gururlandım. Varsın o ehl-i yorumun zannettiği gibi "Darbeye darbe" diyen bir tek biz kalalım; bunca senedir hayallerinden geçen askerî darbe özlemine Mısır'da olsun kavuşanlar, içlerinden "Şu Mısırlı Araplar kadar olamadık be!" diye yerinenler de hasetlerinden çatlayıversin. "Delikanlı duruşu"ndan ötürü hükümeti bütün kalbimle destekliyorum.

Noktalı virgül...

Noktalı virgülden sonraki ihtirâzî kaydım şöyle: Başbakanımızın müteaddid konuşmalarında savunduğu bir görüş var. Diyor ki özetle, "Biz meşru seçimle geldik, iktidarı hakettik. Bir sonraki seçime kadar icraatımızı yaparız, beğenenler seçimde destekler, beğenmeyenler değiştirirler." Anafikir itibariyle doğru fakat demokratik işleyiş, tabiatı gereği başkaca önemli ayrıntıları da kapsıyor. Mesela, isabetsizliği hakkında önemli miktarda itirazla karşılaşılan uygulamalarda ısrarcı olmak her zaman doğru ve faziletli olmayabilir. Demokrasi, iki seçim arasındaki dönemde de işler halde olmalı. İşte harfi harfine kendi cümlesi: "Sandık dışında hukuk gibi, hak gibi kıstaslar vardır." Ne kadar doğru tesbit: İşte o yollar da en az sandık kadar değerli ve mübarektir, hatta daha mübarek! Azlık veya çokluktan gelmesi farketmez, doğru ve ciddi itirazlar samimiyetle kaale alınmalı. "Nasıl olsa çoğunluğu yine elde ederim" esrikliğine kapılmamalı. Toplum barışı açısından en düşük maliyetle yönetmeli. Gerginlik ve kutuplaşmanın Türk toplumunda, özellikle seçime giden günlerde siyasi açıdan kârlı sonuçlar

verebileceği mâlum (Şekil A); bu yol asla tercih edilmemeli. Öyle ki, Başbakan'ı –hani ellerine fırsat geçse- bir kaşık suda boğmayı düşünenler bile gıyâbında, "Adamı sevmiyorum, tutmuyorum fakat emanet ehli, hakkaniyetli biri olduğunu inkâr edemem; keşke bizim de böyle bir liderimiz olsa!" diyebilmeli.

Herkes sevmeyebilir, böyle bir mecburiyet yok fakat ah, herkesin saygısını kazanmak mümkün; pekâlâ mümkün.

Ben Başbakan'ı, doğru yerde, doğru nokta ve zamanda delikanlı duruşu gösterdiği için sevmiştim. Mısır'daki müsâmereye "Darbedir be!" diyen o adamı yine seviyorum ve istiyorum ki, yeri gelince kendi zararına tecelli edeceğini adı gibi bilse bile o merdâne ve âdil duruşundan vazgeçmesin. Dünki tâbiriyle âkıbeti ne olursa olsun, "Samimi, ilkeli, ahlakî duruş" noktasında sâbit ber-kadem dursun. Gerisi hiiç önemli değil! t.alkan@zaman.com.tr

Çocuk cami Kur'an

Yaz tatillerinde mahalle mescitlerinde Kur'an kursları açılması âdeti, zannederim yakın zamanların geleneğidir.

Âşikâr bir şekilde böbürlenerek söyleyebilirim ki ben eski usûlde işleyen bir aile iklîminde büyüdüm ve İslâm kültürü yaşadığım muhitin her noktasında mevcut bulunan çok tabii bir şeydi. Meselâ aklım erdiğinden beri rahmetli annemi hep namaz kılarken gördüm; gecenin geç vakitlerinde ise onu seccadesinde içine kapanırcasına iki büklüm olmuş, sessiz otururken farkederdim. "Ne yapıyorsun anne?" diye sorduğumda, "Ders çekiyorum oğlum" derdi.

"Ders"in ne olduğunu biliyordum; her gün tekrarlanması gereken "vird"i olurdu ihvanların. Gece namazlarının evveline ve sonuna ekledikleri "Zikir"di ders.

Seccade, tesbih, takke, namaz başörtüsü, çarşaf, Kur'an, Mevlid ve Evrâd kitabı gibi şeyler tabak, kaşık, sofra örtüsü gibi evin tabii demirbaşlarıydı. Rahmetli halam ise mahallenin hocaannesi gibi bir mevkiideydi. Ebeveynlerinin ricası üzerine mahalleli genç kızlara, çocuklara elifbadan başlayıp cüze geçinceye kadar Kur'an öğretir, namaz dualarını, temel farzları ezberletir, yanık sesiyle mevlid okurdu. İşte böyle bir tabii atmosfer içinde geçti çocukluğum. İslâm kültürüyle temas için ayrıca gayret gerektirmiyordu. Dinî olan ön planda değildi ve özel bir paranteze alınmamıştı; her yerdeydi.

Rahmetli annemle, halamla çok defa ev hatimlerine, hanımlar arasında okunan mevlid-i şeriflere katıldım. Cami sadece benim için değil, sair çocuklar için de hayatın hayli kıyısında kalan bir yerdi. Bugün ne yazık ki evlerimiz, istisnâlar dışında çocukların tabii atmosfer içinde dinî eğitim alabildikleri bir yer olmaktan çıktı. Camilerin, geçen yarım asra göre daha fazla cemaati var, cami sayısı eskiyle kıyaslanmayacak kadar arttı; bu çelişkinin bana göre sebebi şudur: Ev ikliminde İslâm kültürünün yaşanabilirliği azalırken bu fonksiyon camilere

geçti. Mahalleden biri evlendiğinde akşamla yatsı arasında camide güveyin ve sağdıcın da katıldığı Mevlid törenlerine katıldığımızı hatırlıyorum meselâ. Bu törenlerde hoşumuza giden şey, yatsı kılındıktan sonra cemaate konserve kutularının birer tahta parçasına çakılmasıyla imal edilen birer meşale verilmesi ve tamamı erkeklerden müteşekkil düğün alayının ilâhiler okuyarak damadı evine kadar götürüp "içeri etmesi" esnasında yaşanan neşeli dakikalardı. Konserve kutusunun içine birer paket en ucuzundan tekel tütünü koyup içine bir miktar gazyağı ilâve ettikten sonra tutuştururlardı; çok istememize rağmen çocuklara meşale verilmezdi. Bizim nasibimiz sadece mevlidden sonra dağıtılan bir külah şekerin yanında "damat alayı"nın peşine takılıp eğlenmekten ibaret kalıyordu.

Bu uzun girizgâhın sebebi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu yıl tertib ettiği, "Gel bu yaz, Kur'an'ı kalbine yaz" kampanyası. Her yıl okullar tatil edildikten sonra camilerde yaz Kur'an kursları düzenlendiğini biliyorsunuz. Bu yılın kampanyası güzel bir isimle başladı.

Çocuklar ev ortamında İslâm ve Kur'an kültürüyle doğru, dürüst karşılaşamıyorlar. Evin ağırlığı camilere geçti. Peki, camilerde bu hizmetler yeterince verilebiliyor mu?

Geçen hafta bir sahaf ziyareti için Kadıköy Caferağa Mahallesi'ndeki Moda Camii'ne yolum düştü. Hava sıcak, bahçedeki çocuk cıvıltıları ilk anda dikkat çekiyor. Ezan okundu, ilk sünnet kılınıyor. Cıvıltı içerde de devam ediyor. Başlarında minik takkeleriyle bir yığın şirin çocuk. Çocuklar camiye ne kadar çok yakışıyor; namazdan namaza toplanan cami cemaatinin biraz gamlı, daima ağırbaşlı ve düşünceli edâları, çocukların çocuksuluğu ile insânileşiyor. Güzel bir şey oluyor. Kasvetli bir mekânın içini bahar dallarıyla süsleyip pencereleri sonuna kadar açarak kuş seslerini içeriye davet etmek gibi bir şey...

Çocukları cami içinde görünce yüreğim kabardı; hani o esnada imkân olsa, şu mâsum yavruları sevindirmek için bir sandık dolusu çikolata veya dondurma dağıtmak ne güzel olurdu. Evet, namaz esnasında bazıları kikirdeyip duruyor ama olur o kadarcığı, anlayış göstereceğiz, hattâ icab ederse katlanacağız, ama o da ne; cemaatten birisi selâm verilince arkasındaki safta yaramazlık eden birkaç çocuğu azarlıyor. Çocukluğunda camide azar işitmemiş birini hatırlar mısınız; herkesin böyle tatlı-tatsız bir hâtırası illâ ki vardır nedense...

Bizim camilerde hakim anlayış çoluk-çocuğun camide uslu-edepli oturması fikri üzerindedir; neyse ki son yıllarda Diyanet görevlileri, çocuklara daha müşfik ve anlayışlı davranmak konusunda daha anlayışlılar. Bir kısmımızın, "Nerede bu gençler, niçin camiye gelmiyorlar" diye sızlanırken öteki kısmımızın gelen çocukları biraz kikirdedikleri için haşlamasına ne buyrulur?

Asıl meseleye gelelim; aile ikliminde kazandırılamayan hasletler için camilerin yaz kursları neredeyse tek çaredir. Pek çok insanın din ve İslâm kültürü nâmına bildiği şeyler ne yazık ki kifâyetsiz, zira ailelerde yaşlı barındıramıyoruz artık. Ailenin klasik tarifi şöyle oldu: “Bir sen, bir ben, bir de bebek!” Ee, gerisi. Aile büyükleri “gençleri rahatsız etmeyelim” diye evlatlarının evine neredeyse protokolle girer oldular. Çocukların ev içinde en çok etkilendikleri şey dede veya nine değil, televizyon veya bilgisayar. Yaz Kur'an kursları bu durumda “Yetişkinlikten önceki son fırsat” önemini kazanıyor.

Diyanet ilgililerini, çocuklarla her gün saatlerce tek tek ilgilenen din görevlilerini can ü gönülden tebrik ediyorum, büyük hizmet görüyorlar. Mâlumdur, bizim camilerde imam veya müezzinin yaptığı işi geçici süreliğine ikaame edebilecek insan daima bulunur; caminin ibadet fonksiyonu aksaklığa uğramaz yani fakat camide eğitim çok ayrı bir fasıl, başkaca bir hizmet biçimi, üstelik yorucu bir süreç. İşini severek ve liyakatle yerine getiren görevlilerden Allah razı olsun çünkü yarınki cemiyetimizi kurtaracak çok önemli bir iş görüyorlar.

Tam da bu noktada diyorum ki, işi sadece din görevlilerinin sırtına yüklemesek; azdan olur-çoktan olur, Kur'an hizmetine başlamış evlatlarımızı ve onların öğretmenlerini ara sıra ziyaret etsek, gönüllerini alsak; şekerdir, çikolatadır veya meyvedir dondurmadır, gazozdur, ayrandır, gücümüz neye yetiyorsa onlara ikramlarda bulunsak; kursları şenlendirip çocukları şevklendirsek; üstelik önümüz Ramazan. Minik Kur'an hizmetkârlarına iftarlık hediye etmek için mükemmel bir vesile...

İşe, caminin hemen yanındaki bakkaldan bir kasa soğuk ayran alıp çocuklara dağıtarak başlayabiliriz. O olmadı, her çocuğa bir şeker de olur; yeter ki onlara iyi, değerli ve önemli bir şey yapmakta olduklarını hissettirebilelim.

Bu kurslar bizim geleceğimiz; okullara verdiğimiz önem ve dikkatin yarısını yaz Kur'an kurslarına tahsis etsek geleceğimize çok iyi bir yatırım yapmış oluruz.

İhvan’a şiddet yakışmıyor

-Düşüncelisiniz?

-Öyle Çekirge; Mısır’da darbeye karşı çıkanların meydan gösterileri, yüze yakın ölü, yaralılar ve sert talepler ihtiva eden istekler; darbeyi protesto tadında kalmadı, maksadını aşmaya başladı...

-Darbecilerde biraz geri çekilme alâmeti var gibi ama.

-Öyle görünüyorsa da bir meseleyi açıkça ortaya koymakta fayda var. Mısır'ın siyasi ve sosyal yapısını, hakkında yorum yapacak seviyede iyi bilmiyorum; o yüzden tarafların davranışlarını doğru okuyamamak benim için pekâlâ mümkün.

-Ne gibi meselâ?

-İhvan taraftarlarının sokaktan çekilmeme ısrarı beni ürkütüyor. Halbuki önceden bildiğimiz kadarıyla İhvan, şiddet taraftarı değildi. Yarımyamalak bildiklerimizle örtüşmeyen bir durum söz konusu. Meselâ İhvan'ın ahlaki ve sosyal faaliyetlere ağırlık vererek Mısır'ın belkemiğini, vicdanını temsil etmek gibi bir iddiası vardı. Şimdi şiddet sarmalına düşmüş görünmeleri beni ürkütüyor.

-Belki mecbur edilmişlerdir, ilk saldırı kışkırtıcılardan gelmiş olabilir...

-Bu bir tahmin; ne olursa olsun ben İhvan'ı daha soğukkanlı, daha pasif direniş karakteri taşıyan bir durum içinde görmek isterdim. Şiddetin bir tarafı haline gelince ilk haklı sebep anlamını kaybeder. Darbecilerin iktidarı alaşağı etme şekli pek kabaydı, gülünç derecede kaba, "Müsamere" demiştik hatırlarsınız; bu kabalığı barışçı bir direnişle göğüslemek daha doğru olurdu gibi görünüyor bana. Karşı şiddet ilk şiddeti haklı çıkaracak ister istemez; bu arada ulvî ve temiz ilk niyetler anlamsızlaşacak. Bazen iyi düşünülmüş bir pasif direniş jesti, meydanlar dolusu şiddetten daha çok yıpratır zâlimleri...

-İhvan hareketi'nin demokrasi tecrübesi henüz pek az; acaba kolayca şiddete yönelivermelerinin sebebi bu mudur?

-Mümkün. Ortadoğu'da İslamcı kıyamlar, çok yakın zamanlara kadar demokrasiye şüphe, hatta nefretle baktı. Batı'nın iğvâsı olarak gördü, küfür nazarıyla değerlendirdi. Şimdi bütün Batı dünyasının darbecilere sessiz bir sempati göstermesi onları öfkelendiriyor; öfkenin en kolay ve en pahalı ifade biçimi ise bu topraklarda şiddettir. İnşallah yanılırım ama Mısır'da darbecilerin "inşallah olsa" diye dua ettikleri gelişme, İhvan taraftarının şiddete bulaşmasıydı. Darbecilerin İhvancıları şiddet için kışkırttıklarını öğrenmiş olsam kesinlikle şaşırmam. Şimdi elleri biraz daha rahatlamıştır dünya kamuoyuna karşı.

-Niçin?

-Çünkü üç gün önce zalim ve haksız idiler; bugün düzeni sağlamakla görevli nizami kuvvetler durumundalar; roller değişti. Karşı şiddet bütün anlamlar dizisini bozuyor.

-Bu arada Ankara'da, İstanbul'da Mısır'a destek gösterileri olmuş, bazıları kefenleriyle yürüyüş yapmış?

-Ekranda gördüm, pek hoşuma gitmedi. Hükümet zaten doğru bir tutumla sert tepki gösterdi, diplomatik kanallarla elinden geleni yapıyor, kaldı ki Türk toplumu hükümet kararının

yanında. Birkaç şaşkından başka darbecileri alkışlayan çıkmadı. Gerek yok böyle romantik gösterilere.

-Âkıbet?

-Niyet hayr, âkıbet hayr! Bu gecenin seheri ürkütücü Çekirge. Şimdi gitmem lâzım, sen bu arada İsrail'i gözlemlemeyi unutma. Pek çok sorunun cevabı orada çünkü. t.alkan@zaman.com.tr

Mursi'nin başarma ihtimali var mıydı?

Geçen hafta çarşambayı perşembeye bağlayan gece resmen bir "dejavu" hissi yaşadık; elbette yaşı elliyi geçkinler için. 27 Mayıs günlerini öncesi ve sonrasıyla yaşayanlar için Mısır'daki askerî darbe tam bir hafıza tazeleme temrinini andırıyordu.

Bir defa ordu "emir-komuta zinciri" içinde görünen bir fiyaka ile seçimle gelmiş bir iktidarı, kardeş kavgasına yol açacağı gerekçesiyle görevinden azledip, anayasayı askıya alıyordu. Ordunun kurduğu yeni düzende, anayasa mahkemesi başkanı devlet başkanlığına tayin ediliyor, iktidardaki parti dışında kalan bütün partiler bir şemsiye halinde ordu safında varlığını korurken iktidar partisi mensupları sırayla tutuklanıyordu. Ordu, devlet televizyonunu tanklarla kontrol altına alırken öteki kanalları kapatıp, çalışanlarını etkisiz hale getirmişti. Ne kadar tanıdık hatıralar!..

Ve bunların tamamı güyâ demokrasinin iyiliği için yapılıyordu.

Benim yaşıtlarım bu filmi çok gördü ve yaşadı. Mısır'da seçilmişlerin ordu tanklarıyla alaşağı edildiği gün galiba hepimizde Mısır halkı nâmına "Bir arpa boyu yol" katedilmiş olmasının zihinlerde bıraktığı burukluk vardı.

Mısır, 7 bin seneden beri tarih sahnesinin önemli aktörlerinden biri. Milattan önceki milenyumlarda kendi zamanının süper gücüydü; bu ülke kendi tarihinde ilk defa serbest seçimlerde halkının iradesiyle kendi yöneticisini seçti ve Mursî'ye kendi ülkesinin bürokrasisi bir yıl bile tahammül edemedi. Analizciler "Mursi niçin başarısız oldu?" sorusuna yığınla cevap buluyorlar ve bu cevapların pek çoğu haklı sebeplere dayanıyor.

Asıl cevap bulunması gereken soru şu halbuki: Mursi, nasıl başarılı olabilirdi; daha doğrusu Mısır'da demokrasinin aksamadan işleyen ve süreklilik gösteren bir idare tarzı olabilmesi için hangi unsurlar bir araya gelebilirdi?

Mursi'nin hatalarını seçip ayırmak kolay; hepsi bir senelik icraat. Mısır gibi bir ülkede demokrasinin yerleşip tutunabilmesi için nelerin gerekli olduğunu sıralamak o kadar kolay değil. Mesele, Mursi'nin şahsi tercihlerindeki isabetsizlik olabilir mi?

Konuya bu açıdan bakmayı deneyelim ve bir an Mursi'nin -diyelim ki Frau Merkel'in- demokratik görgü ve tecrübesine sahip bulunduğunu kabul edelim; kılık değiştirmiş bir Merkel'in aynı şartlar altında Mısır'ın son bir senesini yönetmiş olduğunu varsayarak yeni bir soru gündeme getirelim: Mısır ordusu yine de darbe yapar mıydı? Kılık değiştirmiş Merkel'in sağduyulu (!) öngörüleri ve tecrübesi onu Mursi'den daha başarılı kılabilir miydi?

Benim şahsi cevabım hayırdır. Demokrasi, sadece seçimden ibaret değil; iktidarın seçimle değişmesi güzel prensip ancak demokrasi, onunla ilk defa tanışan toplumlar için çok kaprisli, çok masraflı bir sevgili. İlk yıl ne kelime, müteakip yarım asır için bile çıkması muhtemel yığınla ârıza sırada beklemekte. Demokrasisini iyi-kötü rayına oturtmuş her ülke, demokrasi kaprislerinin bedelini ödedi (biz hâlâ ödemekteyiz).

Demokrasi tek bacaklı bir tabureyi daima dengede tutmak gibi daima ihtimam ve alaka gerektiriyor. Mesela dengesiz ekonomik verilerin ağır bastığı bir tabloda demokrasi, dünyanın neresinde olursa olsun "ilk vazgeçilecek şeyler" arasında yer alır; kezâ orta sınıfı geniş ve güçlü bir toplum yapısı olmaksızın demokrasiyi ayakta tutmak da bir nevi fantezi sayılabilir; bunun gibi daha nice lâzımesi var demokrasinin.

Dikta yönetimlerinin hâlâ bazı yerlerde revaçta olmasının sebebi bu: "Âdil bir diktatör"ün yönetimi, sancılı ve uzun zaman sabır gerektiren bir demokratik süreçten daha çekici görünebiliyor. Mısır demokrasiyi seçti ama demokrasinin gerektirdiği bedelleri (sabır, geleneklerin pekişmesiyle oluşacak demokratik kültür, dengeli ekonomik ve demografik tablo vb.) bir yılda ödemeye hazır değildi ve Mısır'dan bunu beklemek haksızlık olurdu. Bir yıl içinde demokrasi büyüsünden Mısır gibi bir ülkede başarı beklemek, olsa olsa müteakip askerî darbeye davetiye çıkarmak gibi bir şey oluyor.

Mursi'nin bir yılda başarılı olması neredeyse imkânsızdı ve başta kendisi olmak üzere bütün rejim aktörlerinin ve dış çevrelerin sabırlı ve anlayışlı davranması gerekiyordu. Olmadı, Mısır'ı izlerken takvimde yarım asır önceki Türkiye'yi hatırlamamızın sebebi de bu. Darbeden sonra Mısır'ı yeni acılar bekliyor olacak; dualarımız Mısırlı kardeşlerimizle. Darbecileri ve darbe muhiblerini kınıyor ve fotoğraflarını 27 Mayıs darbecilerinin sevimsiz vesikalarının yanı başına yapıştırıyoruz.

Ma'ruzat

Hadiseyi kısaca talihsizlikle açıklamak mümkün: Pazar günü öğle saatlerinde haber kanallarından alabildiğiniz bilgileri bir araya getirerek Mısır'da İhvan'ın darbeye karşı direnişi hakkında bir değerlendirme yapıyorsunuz.

Bu değerlendirme, Mısır toplumunu derinliğine bilen, oralarda birkaç yıl yaşamış, arkadaşlar edinmiş, kısaca Mısır'ı tanıyan birinin mahsulü değil, -bunu belirtiyorsunuz zaten-; zira sebep-sonuç ilişkilerinde hataya düşme ihtimâline karşı bir ihtiyat payı bırakmak lâzım fakat

bir de bunun haricinde sıradan bir insan nazarıyla fikir beyan etme hakkınız da var: İslam tarihi ve kültürü, Ortadoğu'nun yakın zamanları gibi alanlarda bildiklerinizle Mısır'da olup-bitenleri yan yana getiriyorsunuz. Bazı alâmetler var o saatler itibarıyla, İhvân'ın sokak gösterilerinden ve direnişten vazgeçmeyeceğini ihsâs eden alâmetler...

Üzülüyorsunuz, o an aklınıza yığınla sevimsiz ihtimâl geliyor; bizzat yaşadığınız sonu kötü biten toplum olayları üşüşüyor zihninize, "Keşke" diyorsunuz, "İhvan, darbeye karşı duruşunu daha barışçı bir üslûba büründürse geç olmadan; zaten şiddet kullanarak iktidarı gaspetmiş darbecilere minik de olsa bir meşrûiyet kapısı aralık bırakmasa..." Mısır ordusu, evet darbeci ama neticede işgal kuvveti de değil; direnişçilerle ordunun karşı karşıya gelmesi Mısır'ı, bir darbenin zararlarından daha vahim bir yere, iç savaşa götürebilir. Nitekim Türkiye'de darbeden zarar görenler kendi ordusuna karşı bu yolu seçmedi, sokağın diline müracaat etmedi. Daha sabırlı davrandı ve sandıkta hesabını gördü...

Yazı akşama doğru gazeteye gidiyor, gece rotatifler dönüyor, sabaha karşı dağıtıcı arkadaşların besmele çekip abonelere dağıtıma başlayacağı saatlerde o mel'un hadise gerçekleşiyor: Sabah namazı kılan direnişçilere, kışladaki askerler yaylım ateşi açıyorlar, 50'den fazla masum katlediliyor.

Sabah saatlerinde gazeteye bakanlar, elli kişinin katledilmesi haberiyle "İhvan'a şiddet yakışmıyor" yazısını üst üste, yan yana gelmiş halde buluyorlar. Acıyla öfkenin birbirini tutuşturduğu o bir şeylerden intikam almak hırsının doruğa tırmandığı bir anda, "Katliama uğrayan İhvan, şiddetten uzak durması gereken de İhvan; bu nasıl bir değerlendirme bozukluğu, İsrail ajanı mıdır bunları yazan yahu!" diye celâlleniyor insanlar. En hafifinden hayal kırıklığı... Sosyal medya, dişlileri arasında öğütebileceği gündelik azığını bulmanın heyecanıyla, "Bu nasıl insanlık, insanlık sizi affetmeyecek" gibi acıklı etiketlerle tiraja başlıyor. Ardından çoğu birbirine benzer tepkiler; bazıları ise resmen galeyana gelerek, "mensubu bulunduğum medya grubunun ve inanç dünyasının itibarı"nı zedelediğim kanaatine kapılıyor. Vay canına! Zaman yazarı olmanın muhtemel sonuçlarından biri de bu: Velev ki yanlış düşündünüz, ânında "bunca yıllık aboneyim, yazıklar olsun" diye başlayan ama tez zamanda hizmet hareketinin bütün fertlerini de kapsayan ithamlarla yüz yüze gelmek! Ortaçağ Avrupa'sında kitap çoğaltan manastır kâtipleri gibi söyleneni koro halinde yazan bir yazıcı topluluğu muamelesi görmenin nâhoş bir tadı vardır.

Hadise böyle oldu; ertesi gün, üstelik Ramazan arifesinde kimisi gönül kırıcı, kimi sitemkâr hayli tepkiyle karşılaştım. Yazdıklarımı yeniden okudum, gelen tepkilerle karşılaştırdım; eğer sabah namazı katliamı olmasaydı, yazdıklarımın daha makul bir zihnî çerçeve içinde algılanabileceğini gördüm. Keşke o yazı başından sonuna butlan ile mâlul olsaydı da kimsenin burnu kanamasaydı diye eseflendim.

Bu iletişim kazasının sorumlusu benim elbette fakat fikirlerimde düzeltilmesi lazım gelen bir eğrilik görmüyorum. Ortadoğulu topluluklarda nice zamandır sokaktaki mâsumların kanı üzerinden siyaset ve hamaset üretenlere hoş nazarla bakamam, bakmayacağım. Süslü gerekçelerle de olsa şiddeti öven ve yüceltenlerden berîyim. Ramazan'ınız hayr olsun. Cenab-ı Hak şu dar günde bütün müminlerin kalbine inşirah versin.

İslam'ın ikinci Ömer'i Ömer bin Abdülaziz

Alah'ın birliğine hamd olsun; bu yıl da hayır ve saadetle Ramazan'a eriştik; gerçi, İslâm âleminin hâlini ve dökülen kanı hatırladıkça pek "hayır ve saadet" içinde olduğumuz söylenemez fakat ümid ederiz ki bu güzeller güzeli ayın hürmetine cümleten felâh ve huzur buluruz.

Ramazan ne demek? Ramazan demek, sair ödev ve ibadetlere ilâveten fırsat buldukça bir kûşeye çekilip İslâm tarihi, İslâm kültürü ile sarmaş-dolaş olmak, orucu bir mânâda uykuyla değil de her nevi kıraatle tamamlamak demek. Geçen sene İbnü'l-Esîr'in efsânevi eseri "El Kâmil Fi't-Tarih"ine başlamıştım. Obur bir bakış açısıyla "bir şurdan bir burdan" merakıyla sıra takib etmeden okuduğum için eksik kalmıştı. İşte bugün, bahsettiğim eserden Halife Ömer bin Abdülaziz'e dair rivayetleri aktararak, siyasi hadiselerin seyrinden bunalmış gönüllere bir nebze inşirah ve ferahlık serpmek istedim. İnşallah hayra ve inşirâha vesile olur.

Evvela hatırlatıcı mahiyette birkaç kısa bilgi: Ömer bin Abdülaziz, Emevi sülâlesinden gelen halifelerin sekizincisidir. Hicretin 60. senesinde doğdu, 100. yılda kırk yaşında hilâfete geçti ve takriben bir yıl civarında görevde bulundu. Bu kısa süre içindeki gidişatı ve kararları ile İslâm tarihinde, ancak ilk dört halife ile kıyaslanır bir hürmet ve muhabbetin mercîi oldu.

Ömer bin Abdülaziz'in bu kadar sevilmesinin sebebi çoktur ve hakkında çok bilinen hatıraların bir kısmından aşağıda bahsedeceğiz. Benim nâçiz kanaatime göre "II. Ömer" (ki âdil idaresi sebebiyle bu isimle de anılıyor), dinen kâmil bir Müslüman'ın, aynı zamanda âdil bir emir ve devlet adamı olarak da dinini ve nefsini koruyabileceğini örneklik teşkil etmesi bakımından sevilir ve hayır dua ile yâd edilir. Buradan hareketle şu tesbitte bulunmaya hakkımız var: Kendine Müslümanlık izâfe eden her devlet ve siyaset adamının, aynen Ömer bin Abdülaziz gibi âdil olmaması, menfaatine yenik düşmemesi, doğruyu yerinden kaydırmaması için sebep ve bahanesi yoktur. Nitekim Süfyan-ı Sevrî şöyle demişti:

-Halifeler beştir: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Ömer bin Abdülaziz. Bunların dışındakiler kıyıda köşede kalan kişilerdir.

Şafii de aynı şeyleri tekrâren şunları ilave etmişti:

-Valilerine üç şeyi emrederdi: Peygamber’in sünnetini ihya etmek ve bid’ate meydan vermemek, zulmü kaldırmak, yoksullara dağıtmak.

Halife olunca emrine tahsis edilen hayvanların bakıcıları Ömer’e gelip hayvanlara yem istediler. Ömer hepsini sattırıp parasını beytülmâle (kamu hazinesi) koydurdu ve “Benim şu katırım bana yeter” dedi.

Hilafette ilk hutbesini okumak için minbere çıktığında şunları söyledi: “Ey insanlar; bize dost olmak isteyen şu beş şeyi yapsın, yoksa bize yaklaşmasın: Bize ihtiyacını arz etmeye gücü olmayanın ihtiyacını arz etsin. Bize elinden geldiği kadar yardım etsin. Yönelmeye çalıştığımız hayra kılavuzluk etsin. Kimseyi aldatmasın. Kendini ilgilendirmeyen işe karışmasın.”

Bunun üzerine şairler ve hatipler etrafından dağıldı, “Bu adamın fiili, sözlerine aykırı olmadıkça onu terk etmek bize yakışmaz” diyerek yanında fâkihler ve zâhidler kaldılar.

Bir vâlisine şöyle yazmıştı: “Kûfe ehli belâ, şiddet ve kötü valilerin başlattığı pis muamelelere maruz kalmışlardır. Dinin kıvamı, özü, adalet ve ihsandır. Sana nefsinden daha mühim bir şey olmasın, çünkü günahın azı olmaz.”

Kayınbiraderi Mesleme bin Abdülmelik anlatıyor: “Hastalığı sırasında Ömer’in yanına geldim. Üzerinde kirli bir gömlek gördüm. Karısı Fatıma’ya (yani kız kardeşine), ‘Emir’ül Müminin’in elbiselerini yıkayın’ dedim. Peki yıkayalım dedi. İkinci defa geldiğimde gömleğin aynı şekilde olduğunu gördüm ve Fatıma’ya, ‘Size kirli gömleği yıkayın’ demedim mi diye çıkışınca, ‘Vallahi onun, bundan başka gömleği yok’ diyerek karşılık verdi.” Ömer bin Abdülaziz yoksul değildi, onunki tercih edilmiş, irâdî bir fakr olmalıdır!

Hilafete gelince hanımına ve cariyelerine artık üstlendiği bu vazifeden dolayı onlarla fazla ilgilenemeyeceğini söylemiş ve onları gitmekle kalmak arasında muhayyer (serbest) bırakmıştı.

Onlar ağladılar ve Ömer'de kalmayı tercih ettiler.

Halife olunca ailesinin elinde bulunan şeyleri aldı. Bazıları bunu mezalim olarak adlandırdı. Emeviler, halaları Fatıma binti Mervan'a yakındılar. O da Ömer'e geldi ve izahat istedi. Halife şöyle cevap verdi:

-Allah, Resulullah'ı insanlara rahmet olarak gönderdi, azap olarak değil. Sonra onun için kendi katındakileri hayırlı görüp seçti, sonra da insanlara herkesin eşitçe içeceği bir nehir bıraktı. Ebu Bekir geldi bu nehri olduğu gibi bıraktı, Ömer aynı şeyi yaptı. Bana gelinceye kadar nehirden sadece Yezid, Mervan, oğlu Abdülmelik ve iki oğlu Velid'le Süleyman istifade ettiler. Bu büyük nehir kurudu ve eski haline döndürülmedikçe sahiplerini doyuramayacak hale geldi...

Fatıma dedi ki,

-Yeter, kelâmını anladım. Eğer sözün buysa ben ebediyyen hiçbir şey zikretmem!

Kendisine adalet konusunda en büyük yardımcılardan biri olan oğlu Abdülmelik hastalanınca Ömer yanına gelmiş ve, “Ey yavrum, kendini nasıl buluyorsun?” diye sormuştu. Abdülmelik, “Kendimi hakta, adalette görüyorum.” cevabını verince Ömer, “Ey oğulcuğum, senin benim terazimde olman, benim için benim senin terazinde olmamdan daha sevimlidir.” dedi. Oğlu da, “Ey babacığım, benim için senin hoşuna giden şeyin olması, benim hoşuma giden şeyin olmasından daha hoştur.” diye cevap verdi.

Abdülmelik, bu hastalığından kurtulamayıp 17 yaşında vefat etmiştir.

Demişti ki, “Bir gün köleme vurmak istemiştim. Köle bana, ‘Sabahı kıyamet günü olan geceyi hatırla’ diye karşılık verdi.”

Ve yine şöyle demişti: “Yalanın söyleyene zarar verdiğini öğrendiğim andan itibaren asla yalan söylemedim.”

Hastalandığı zaman kendisine tedavi olması söylenildi. “Eğer bilsem ki benim ilacım kulağıma dokunmaktır, yine de dokunmazdım. Gidilecek yerlerin en iyisi Rabb’imdir.” diye cevap verdi.

Vefat ettiği günden önceki gece Mersîd adlı tabibi çağırmışlardı. Gün ağarmaya başladığında tabibi evin dışında uyurken gördüler ve “Niçin dışarı çıktın?” diye sordular. “Beni Ömer dışarı gönderdi ve dedi ki, ‘Ben öyle bir şey görüyorum ki ne insan ne de cindir’ Dışarı çıktığımda şu âyeti okuyordu: ‘İşte bu ahiret yurdu. Biz onu yeryüzünde yücelik, üstünlük ve fesat istemeyenlere veririz. Akıbet muttakîlerindir.” İçeri girdiklerinde onu, yüzü kıbleye dönük olarak teslîm-i rûh eylemiş gördüler.

Allah ona rahmet etsin. Adalet ve ihsan’da onun yolunu takib eden devlet adamlarının sayısını ve şevketini artırsın. a.alkan@zaman.com.tr

Plâjda dinelipduru

Gezi günlerinde yüreği kabarıp akşamları tencere-tava baterisiyle iktidardan hıncını çıkaran, yolda gördüğü başörtülü ama vâriyetli kadınlara kırkayak görmüş gibi kötü bakan, varoluş bunalımını keçi sakalıyla derin bir sorunsallık sarmalına kaptırırken ucundan azıcık darbesever olmanın haricinde pek kusuru bulunmayan, her sene hac mevsiminin Kurban Bayramı’na denk gelmesine şaşırmakla birlikte darda kalınca “Dedem de hacıydı ha” çıkmasıyla İslâm kültürüne tutunmayı ihmâl etmeyen laikçi kesimin insanları, sizi seviyorum.

% 99’unun Müslüman olduğunu zannettiğimiz necib milletimizin, “Hoop bi dakka bir dakka; o kadar da değil ha!” diyebilen kısmı olarak toplumun en eğlenceli renklerinden birini oluşturuyorsunuz. Sizler ki, Necati Hoca’ya paralı SMS mesajı gönderip, “Hocamm, Ramazan ayında tatile gidesim var; seferi sayılırım di mi?” sualiyle din ve dünya işlerini birbirinden ayırdedecek kadar aydın kafalı, şen, Dionisien insanlarsınız icabında. Sizsiz çok şey eksik kalırdı Türkiye’de; farkındayım ve çok ciddiyim.

İyi ki varsınız!

Örneğin meselâ her sene muazzez ve kudsî tatil yörelerimizden Bodrum ve Gümüşlük civarında tatil âyinini bermûtad icrâ eyleyen kendi halinde ama n’aapalım ki ezelden muhalif insanlarsınız. İtiraf ediniz ki, Taksim’in ara sokaklarında arslanlar gibi direnip de yeniçeri ruhlu esnaf takımını çıldırtmak yerine, bir nevi laylaylom havasıyla tatile “kaçmak” biraz

kalbinizi kanatıyor, mahcubiyet hissediyorsunuz ama bir dakika! İşte şen, muhalif ve hayat dolu bir eylem türü. Aman da ne şeker, ne tatlı bir eylem bu öyle ayol! Öpicem, hayır illâ ki öpicem!

Sorunsal şu: Hem tatil yapalım, hem de çıkıntısal muhalif eylemlerimize ara vermiyelim! Çözüm harikulade, kreative!: Plajda eylem, havuzda direniş, kızgın kumlar ve güneş şemsiyeleri arasındaki barikatlarda, hazır yaka-bağır üryan, diren babam diren! İllâ da Taksim'in mezbelelik ara sokaklarında eylem yapacağız diye çile çekmek zorunda mıyız; o eylemse bu da eylem arkadaş! Üstelik tam yarım saat azizim! Bu müthiş icat, Türkiye'nin, hassaten laikçi yurttaşlarımızın niçin kendine has, kimseye benzemeyen, özel tasarım bir ahali olduğunu da göstertiyor.

Eylemin gazetedeki fotoğrafları çok tatlı, insana "Ah ben de orda olsaydım" dedirtiyor: Sahilde uyluk hizasını geçmeyen yufka yerlerde el ele tutuşarak ööylecene, tek bir ağaç gibi hür ve bir orman gibi kardeşçesine ayakta dineliyorsunuz. Bir barış ve isyan zinciri oluşuyor böylecene. İnsan zincirindeki baklaların ille de ıslak olması, suya batması şart değil, isteğe göre eğer sudan yeni çıkıp duş almışsanız eylemden cüdâ kalmıyor, karadan da zincire "kontak" yapabiliyorsunuz yani.

"Gümüşlük direnipduru" adı altında tez zamanda bütün sahillerimizi neon ışıkları gibi çepeçevre saracağını beklediğim bu eyleme anlamlı duruşuyla destek veren klarkçı esnafından bir dizi oyuncumuzun fotoğrafı ise eylemin en tatlı karesini teşkil etmekte! Herkes aynı yöne baktığı halde abimiz ters istikamete yani objektife bakıyor. Oh mon Dieu! Hisli duyguların ayyuka çıktığı, devrimci direniş ve eylem güdülerinin tavan yaptığı bir anda tarihsel bir oluşumun parçası olmak...

Hiyiaayt! Ey devrim, neler yapmadık be senin için?

Plajda yarım saat ayakta dikilmek en sertiydi ama!

Hep böyle kalın isterim sevgili laikçi halkımız. Eğer sizi hepten muhafazakâr ve dindar yapmak keyfime bırakılsaydı, vallahi, "olduğu gibi kalsınlar, çünkü onlar böyle güzel" derdim zaten. Hâlâ doğru dürüst eğlenmeyi öğrenememiş bir toplumda, kendi başının çaresine bakanları itip kakmayı doğrusu hiç istemem.

Direnişinizi çok sevdim; Ramazanları Aralık'ta fiks ettirseniz, seneye ben de geliyorum plaj direnişine. Karpuz kırar, deve güreşi yapar, arada bir iktidarı da kınarız, oh!..

'Gezi' bitti artık gerilim düşürülmeli

Bir hafta önce, doğrusu onca önemli olay arasında kimsenin pek dikkatini çekmeyen bir hadise cereyan etti. İstanbul Belediyesi'nin üç hafta emek vererek yeniden düzenlediği şu

meşhur Gezi Parkı, halka açıldıktan üç saat sonra yeniden kapatılıp gece saatlerinde tekrar açıldı.

Park açılışlarının bir anlamı var fakat ‘Park kapatılması’ tuhaf ve yeni bir kavram; onu da gördük.

Gezi Parkı, yakın zamanlara kadar toplumun arzusuna rağmen bildiğini yapmakta direten bir yönetime karşı ‘sivil’ mahiyette bir protestoyu temsil ediyordu ve bu çerçevede kaldığı az müddet zarfında sevimli bir tarafı vardı. Artık değildir. ‘Gezi’, sevimli ve masum bir sembol olmaktan çıktı; kendine Taksim Platformu adını veren ve ne idüğü tam olarak bir türlü anlaşılamayan bir topluluğun hükümet devirme oyununun adı oldu.

Parkın açıldığı günün akşamı orada yeniden eylem yapacağını duyuran Gezi lobisi, parkın yeniden kapatılmasına sebep oldu ve bu noktadan sonra çevre esnafı ile karşı karşıya geldi. Esasen dertlerinin park olmadığı çoktan anlaşılmıştı. Park hakkındaki mahkeme kararını üç hafta öncesinden bilmelerine rağmen kimselere duyurmamaya dikkat göstermeleri, samimiyetlerinin ne kadar sığ olduğunu gösterdi. Onlar, sokak tabiriyle ‘Arıza’ çıkarma peşindeydiler, sebebin mahiyeti, vesilenin niteliğini önemli değildi.

Bu haliyle Gezi, yakın tarihimize darbesever takımının ne kadar yapmacıklı ve ikiyüzlü olduğunu izah eden bir başlık olarak geçecek. Bu kelimenin önüne ve arkasına gelen bütün ciddi nitelemeler ve onur pâyeleri haysiyetini kaybetti, değersizleşti ve bir ayını doldururken bir komedi unsuru haline geldi.

Gezi hadisesi, Türkiye’de hükümetten memnun olmayan bir kitlenin, demokratik yollardan mücadele etme ümidini artık kaybettiğini göstermesi bakımından endişe vericidir. Bu kitlenin hoşnutsuzluğunu paylaşmıyorum ama gerekirse darbeyi bile alkışlayacak kadar ümitsiz ve gayrı meşru yollara savrulmuş olmalarının altını önemle çizmek gerektiğine inanıyorum.

Düşünmeli ki CHP bile bu kitlenin iktidar ümidi olmaktan çıkmış bulunuyor. Belki de sürecin asıl kaybedeni CHP oldu; çünkü ‘Geziciler’ CHP’nin kendi memnuniyetsizliklerini siyasete dönüştürüp günün birinde iktidara gelebilme ihtimaline hiç inanmadıklarını -istemeden de olsa- gösterdiler.

Hükümetin gündelik politikayı okuma kabiliyeti çok yüksek. Olayların mahiyetini çabuk kavrayarak Gezi geriliminden politik avantaj sağlamakta büyük ustalık gösterdiler ve kamuoyu desteğini artırmayı başardılar. Hükümet için başarı sayılmak lazım gelen bu fiilî durum, toplumsal barış ve huzurumuz için hiç de parlak bir karne değildir.

Gerilim düşürülmelidir ve bu görev hükümete aittir. Muhalif kitlenin düşmanlaştırılmaması, ötelenmemesi ve kendini ‘Ebediyyen kaybedenler kulübü’nün ezeli üyesi gibi görmemesi gerekiyor. Bizde muhalifler ‘Hükümeti eleştirenler’ safhasını çoktan geçip ‘Hınçlılar kitlesi’ haline gelmiş durumda. Hayli önemli bir öfke sıkışması ile karşı karşıyayız. Sonu sandıkla

mühürlenen demokrasi oyunu birilerinin çıldırma raddesinde öfkeyle bilendiği bir kurgu olmamalı; herkes o oyunda bir gün başrol oynayabileceği ve sahne alabileceği ümidini koruyabilmeli.

Mesele seçim kazanmaktan ibaretse halihazırdaki hükümet son üç seçimi kazandığı gibi önümüzdeki seçimin de muhtemel galibi olacak; burada bir problem yok. Meselenin bir de huzur içinde birlikte yaşama boyutu var ve ben bu boyutun biraz ihmal edildiği görüşündeyim.

'Diren Gezi' sloganı, artık bir tarihî yanılgıdır. İlk safhada sempatik kalmayı başaran az sayıdaki göstericinin topladığı sempati, hınçlı gayrı memnunlar tarafından hovardaca tüketildi ve bariz bir nişane olarak ulusalcı basının tirajı düşmeye başladı. 'Gezi ruhu' kendini tazeleyemedi, Ulusalcı-solcu şiddet yanlıları tarafından esir alındı ve kötüye kullanılarak tüketildi. Bu espri doğru anlaşılsa ve barışçı bir yaklaşımla kendini tazeleyebilse, öfke sıkışmasına uğramış gayrı memnun kitle için demokratik bir varoluş sahası şekline girebilirdi.

Şimdi gayrı memnunların CHP ve ulusalcı huysuz takımından başka melcei kalmadı. Manzara budur ve bana göre iyi bir tablo değildir.

'Tayyip'in esnafı'

68 Kuşağı'ndan olup da yaşadıklarının muhasebesini yapabilmiş pek az eski solcunun hâtıratında görürsünüz o çocukça sâfiyeti; Devrim kapının arkasındadır, hattâ ayak sesleri duyuluyor. Kapıyı hafifçe itivermek bile yetebilir... Bir gayret daha, olacak...

Yıllarca devrim beklediler, birbirlerini ve kendilerini aldattılar. Ana rahmine ters düşmüş bir bebekmiş gibi devrimi sezaryenle yarıp çıkarmaya çalıştılar. Şiddetin kötü bir şey olduğunu biliyorlardı ama insanlık tarihinden şiddetin kökünü kazıyacak bir "son şiddet" hareketine ihtiyaç vardı, o yüzden devrimci şiddete inandılar. Aldandılar; içlerinden pek azı utandı, mütebâkîsi hâlâ "biraz daha zorlasaydık Faşizmi göçertmiştik be arkadaş" havalarında ıslıkla yiğitlik havaları alıp gezmekte.

Pek ulusalcı fekat inadına solcu bir gazetede gördüm dün, "Tayyip'in esnafı sahnede" diye başlık. Aradan yarım asır geçse de hâlâ aynı mıntıkada gezinip duruyorlar demek ki! Taksim civarında kesatlıktan ötürü burnundan soluyan esnafı sindirmek için buldukları tâbir, Tayyip'in esnafı: Yahu ayıp, yahu yanlış; günah, banal ve haksızlık.

Esnaf denilen kitle, devletin süt memelerine asılıp bir ömür boyu hazineden beslenmek yerine başının çaresine bakan adamdır. Kendi yükünü omuzlayıp şahsi risk üstlenmiştir. Zarar ettiğinde dünyası yıkılır, kâra geçtiğinde özgüveni yükselir. Kendi başının çaresine baktığı gibi kendi çapında istihdama da katkısı vardır.

Ha bu arada vergi de öder; az bulur, homurdanırız ama esnafın verdiği vergi sahici bir şeydir. Vergi odur ki, öderken yüreğiniz sızlar çünkü o, deredeki farazî bir balık değil cepteki sıcak paradır. “Maaşımdan her ay şu kadar vergi ödüyorum ben” diye efelenenler yanılgı içindedir. Kamuda çalışanlar vergi ödemezler pratikte; bordro hokus-pokusuyla ödemiş olduklarına inandırılırlar sadece.

“Tayyip’in esnafı” diye bu kitleyi aşağıladıklarını zannedenler, aslında Tayyip Bey’e en büyük iyiliği yaptıklarını bilmeyecek kadar cahil demek ki! İstihdama katkı yapan, risk üstlenen, ekonomiyi çeviren, vergi ödeyen bu insanların kimseye müdânâsı yok ki, “Tayyip’in esnafı” olmak ihtiyacı hissetsinler. Ekonomide istikrar, sokakta huzur olsun yeter onlara ve siz o iki değerli şeyle esnaf arasına girerek hükümet devirmece oyunu oynuyorsunuz. Tehlikeli bir oyun ve aptalca! Tehlikeli çünkü artık esnafın gözüne hır çıkarıcı bir asalak topluluğu gibi görünmeye başladınız; aptalca çünkü bu kötü kokan 68’li ağzıyla esnafa bulaşmanız sadece Tayyip Bey’e yönelik sempati ve desteği artırmaktan başka bir şeye yaramayacaktır.

Palalı adamı kınamak marifetse kınıyorum; odunluyu da, muştalıyı da, süpürgeliyi de ama onları siz zıvanadan çıkarıyorsunuz ve zannediyorsunuz ki devrim kapının hemen arkasında beklemektedir ve siz onun nefes alışını bile hissetmektesiniz... Esnafa biraz daha çıkıntılık yaparsanız devrim elinde çiçek, dudaklarında isyan şarkılarıyla hoplaya zıplaya görünecek ve sizler gibi tarih dışı, zamanını şaşırmış, arkaik, sayı saymayı bilmeyen, ağzından çıkanı kulağı duymayan ve üzülerek belirtiyorum ki hiç hak etmedikleri halde kendini solcu, sosyalist, devrimci felan zanneden parazit takımının kucağına hoplayacaktır... Çook beklersiniz efendim ve Tayyip Bey daha çook seçimler kazanır sayenizde.

Tayyip Bey’i, krizi algıladığı andan itibaren işi yatıştırmak yerine gerginliği sürdürdüğü için eleştirdim. Bunları ise sadece akılsızlıkla itham ediyorum. Gezi bitti akılsızlar, bırakın esnafla didişmeyi; gazetelerin ekonomi haberlerine bakın siz; ve bu “iyiliğimi” de unutmayın! Tayyip Bey’in hariçteki düşmanları kesinlikle sizden daha akıllı çünkü... t.alkan@zaman.com.tr

Aleviler bunu hak etmiyor

Eğer bir Alevi olsaydım, “Ali’yi sevmek Alevilikse ben dört dörtlük Alevi’yim” sözünü işitince şöyle düşünür, “Sen beni sadece yanlış anlamıyorsun; yanlış anlamakta sistematik bir ısrar içindesin” diye derin bir kalp kırıklığına kapılırdım.

Biraz empati yapalım: Lâteşbih, bir gayrimüslim çıkıp, “Müslümanlık yalan söylememek ise ben dört dörtlük Müslüman’ım” diyerek bizi anladığını ileri sürse ve hatta bununla iktifa etmeyip, “Ben sizi sizden iyi anlıyorum; fakat ne yazık ki siz ne istediğinizi iyi bilmiyorsunuz” imâsında bulunsa en azından sinirlenmez miyiz?

Aleviliğin Hazreti Ali'yi sevmekten ibaret bulunduğu faraziyesi –eğri oturup doğru konuşalım- biz Sünnilere mahsus anlam çerçevesidir ve en kibar tabirle hayli eksik bir tabirdir. Eksikliğin ne olduğunu teologlar tartışadursun, usûl açısından yapılan yanlışın altını çizelim: Bir inanç dairesinin, bir başka inanç dairesini tarif etme hak ve yetkisi yok.

-Ama efendim, Alevilik ayrı bir inanç, farklı bir din değildir ki; lütfen ehl-i kıble Ehlibeyt muhibbi kardeşlerimizi dışlamayalım, deyip duruyoruz yıllardır. Yıllarca düşünüp durduktan sonra, sırtını devlete yaslamış Sünni doktrinin bulabildiği en te'lifçi görüş bu işte.

Aleviliği tarif etmek arzusunu sadece Sünnî itikad sahibi teologlara isnad edersek haksızlık olur. Alevi meselesinde asıl ters köşeye yatan devlettir bizzat.

Şu sebepten ötürü: Türkiye Cumhuriyeti devleti, nüfusun ekseriyetini oluşturan Sünni Müslümanları kontrol altında tutmak için Diyanet adı altında bir bürokrasi teşkil etti. Bu kurumun esasen "İslâmî" olup olmadığı tartışmasına girmem, lâkin duruşundaki gariplik fark edilmelidir: Laik cumhuriyet idaresi bütün alanlarda İslâm kültürünü yaşatan ve üreten kurumları sıra dayağından geçirirken, "Camiler genel müdürlüğü" mesâbesinde bir din bürokrasisini destekleyerek Müslümanlara, "İşte sana cami, işte hoca; git dinini yaşa, bak karışıyor muyum?" ikramında bulunmuştu. Bu garip çelişkinin sebebini pek anlamamakla birlikte ikramdan hoşnut kaldığımız söylenebilir. Devletimiz dinsiz filan değildi işte, imamların maaşını bile ödüyordu; daha ne olsundu. Bir de Türkçe ezan okutmasaydı daha iyi olacaktı ama...

O günlerde, "Cuius regio eius religio" vecizesinden haberdar olanımız yoktu pek (Devlet kiminse din de onun hükmüne tâbidir mânâsında)...

Devlet aklı Sünnî doktrini itaat altına alıp evcilleştirirken, ehl-i sünnet dışındaki inanç yollarına sanki hiç yokmuşlar gibi baktı. Ondan ötürü şimdi Aleviliğe devlet içinde bir mesned ararken, "Yok ayrımız gayrımız, biz de Hazreti Ali'yi çok severiz; işte camiler açık, ârıza çıkarmanın da mânâsı yok"tan başka söyleyecek söz bulamıyor.

Her Alevi vatandaş, bir Sünnî'nin istifade ettiği kadar devlet şemsiyesinde gölgelik edinme (veya edinmeme) hakkına sahiptir. Her defasında Alevîleri anlayışsızlıkla karşılaşmaktan çıldırma raddelerine getirmek yerine baştan beri eğri çizilmiş "devlet-din" ilişkilerini düzeltmek daha iyidir; "bu kadarına gücümüz yetmez" deniliyorsa, her vesile ile "Ben de Aleviyim" diye ortaya atılmamak da fena tedbir değildir.

Alevilik, bir cümlede tarif edilecek bir olgu değil, ayrıca tek olgudan ibaret de değil ama bu Alevilerin düşünmesi ve eğer isterlerse çözmesi gereken bir mesele; kendilerini nasıl tarif ediyorlarsa ona itibar etmeli. Bu arada birileri Ankaradakiler'e söylesin: "Cuius regio eius religio" prensibi, 16. yüzyıl ortalarında akdedilen Augsburg barışı'nın çözüm formülüydü ve farklı mezhep taşıyanlara, "Kardeşim, hangi prensin tabiyetini tercih ediyorsan, git onun

dinini kabul et ve artık mızmızlanmayı bırak" anlamını taşıyordu pratikte. İyidir, problem çözmüştür ama bir kusuru var; çoktandır demode oldu.

Lütfen Alevileri daha çok ciddiye alalım; bunu hak etmiyorlar.

Marmara Denizi'ni kurutalım

Ramazan'da İstanbul'un sûretine bir durgunluk, bir sükûnet, bir temkin hali gelmiş sanki bu sene; ben bunu hemen Ramazan'a bağladım ama okulların tatilde oluşunu, yazlıkçı takımının İstanbul'u kaçar gibi terkedişini de ihmâl etmemek lâzım galiba.

Yine de Ramazan'ın daha bir gözle görünür hale geldiğini söyleyebilirim. Çok uzaklardan gelen bir yabancı, "Bu şehre bir şey olmuş; sıradışı bir şey yaşanıyor" diye düşünceye dalarsa bana göre sebebi Ramazan'dır.

Geçen hafta günübirlik ziyaret için Şarköy'e gitmek icab etti. Giderken üç saat tutan yol süresi, dönüşte neredeyse 6 saati buldu. "Kimsenin aklına gelmez" gibisinden enayice bir fikirle sahilden arabalı vapurla karşıya geçmeye karar verdik. Meğer bizim gibi düşünen hiç de az değilmiş; anlayacağınız sahil yolunda yığıldık kaldık.

Aa!

Bakırköy'ü geçtikten sonra sahilde, denize doğru karınca gibi döneleyip duran sarı renkli iş makinaları dikkat çekiyor. İnşaatın yola bakan kısmı kapatılmış ama aralardan görünüyor. Müthiş bir faaliyet var sahilde. Denizi dolduruyorlar anlaşılan. "Kim yapıyor, ne yapıyor, nasıl yapıyor, niçin yapıyor?" gibi üzerime vazife olmayan sorulara cevap bulmak için bir bilgi tabelası aradım, şüphesiz vardır ama bulamadım.

Aldı beni bir merak!

Her günün mühimce bir kısmını –ne yazık ki- haber tarayarak geçirmek zorunda olan biriyim. İstanbul sahillerinden birinde denizi doldurarak yer kazanmak maksadıyla bir proje başlasın ve benim haberim olmasın? Elbette İstanbul'un imar işlerine bakan lonca şeyhi filan değilim, gözden kaçmış olabilir lakin bu araya kaynayıp gidecek ufak tadilatlardan birine benzemiyor pek. Kazlıçeşme ile Yenikapı arasında, sahilin en fiyakalı ve seyirlere seza sahilinde deniz dolduruluyor ve ben bundan tesadüfen gördüğüm için haberdar oluyorum. Hani o dakikalarda trafik hızlı aksa, muhtemelen fark etmeyeceğim bile.

Bu noktaya bir mim koyalım mı: İstanbullular o kadar çılgın, o kadar tezcanlı ve telâşlı bir ritimle koşuşturuyorlar ki sokakta, sair şeylere ayıracak dikkatleri kalmıyor. Günün birinde

uzaylılar bir gece yarısı, sözün gelişi Galata Kulesi'ni söküp götürseler birkaç hafta sonra farkına varılır gibime geliyor. Herkesin seçici algısı, gündelik maksadına kilitlenmiş durumda. At gözlükleriyle koşuşturuyoruz İstanbul'da ve sadece görmek istediklerimizi görebiliyoruz.

O gün iftardan sonra ilk işim bilgisayarın arama çubuğuna "Yenikapı dolgusu" yazmak oldu. Karşımdaki ilk site yüze ve dudaklara dolgu yapan bir estetik merkezi olduysa da aradığımı buldum.

Proje, elbette bir "kamu" projesi, hayli yeni; bu yılın bahar aylarında başlamış. Buna göre bir yıl içinde denizden 715 dönüm (Yaklaşık 100 futbol sahası) yer kazanılacak ve mevcut sahile eklenen bu yeni alanda büyük bir miting, gösteri, konser ve yeşil alan yapılacakmış.

Bu "yeşil alan" lâfına bayıldım; sen tut, İstanbul'un en güzel sahillerinden birini en az iki-üç kilometre boyunca kapat, toprak ve kaya doldur ve "kazanılan" yere çim, ağaç vesaire ekiver. Nedir, yeşil alan! Peki, dozerlerle saldırıya uğrayan "mavi alan" yani deniz n'olacak?

Hiç itiraz eden, "yapmayın ağalar" diyen olmamış mı diyeceksiniz?

Herkes benim gibi dünyadan bîhaber değil; Şehir Plancıları, İnşaat Mühendisleri ve Mimarlar Odası, "Tarihî yarımada'nın tabii doku ve siluetini bozacağı, arkeolojik ve tarihî miras alanlarını tahrip edeceği ve esasen trafikten arındırılması gerekirken tam aksine yarımadaya daha fazla araç çekeceği" gibi aklıbaşında gerekçelerle durdurma davası açmışlar.

Bakalım ne olacak?

Buraya gelmişken basit bir test yapalım: Taksim Gezi Parkı'ndaki kışla projesi ile Yenikapı açıklarını doldurma projesini yan yana koyarak hangisi hakkında daha çok bilgi ve kanaat sahibi olduğunuzu kontrol eder misiniz lütfen?

Gezi Parkı hakkında çok şey, Yenikapı dolgusu hakkında hiçbir şey bilmiyoruz ortalama hesapla. Bu vahim bilgi ve dikkat eksikliğinin sebebi şu: aslında kimsenin İstanbul estetiğini, tarihî varlıklarını, yeşil alanlarını dert ettiği filan yok. Gezi, siyasi bir hesaplaşma konusuydu; gereğinden fazla abartıldı ve bütün dünya basınının dikkatini çekti. Yenikapı dolgusu, Gezi Parkı'ndan daha vahim, daha ağır bir çevre tecavüzüdür bana göre (Bkz: Projenin fotoğrafları).

Yüz binleri alacak büyük bir miting, konser vesaire yerinden bahsediliyor; biraz insaf; daha bir ay önce 1 milyon kişiyi bir araya getiren Kazlıçeşme alanı, adı geçen dolgu yerine 1 km mesafede. Öyleyse denizi doldurmanın ne âlemi var?

Deniz doldurmak aslında pek de o kadar kötü bir fikir değil. İnsan düşündükçe, dolgu yoluyla İstanbul'a nasıl büyük hizmetler yapılabileceğini daha iyi anlıyor! Mesela hemen aklıma gelen dolgu projelerini takdim ediyorum. Fikir benden, uygulama hükümetten, karar ise yargıdan!..

---

3. köprüyü hemen iptal edip Boğazları dolduralım meselâ. Köprüye gerek kalmaz. Zaten vapur işletemiyoruz doğru dürüst. Dolgu yerinin ortasına oniki şeritli Marmara-Karadeniz otoyolu yaparız. Sağına soluna benzinlikler, lokantalar, AVM'ler, Residence'ler...

"Boğaz'ı doldurdun, gemiler nereden geçecek bre densiz?" diye celâllenmeyiniz hemen; Kanal İstanbul ne güne duruyor? Üstelik orada Montrö hükümleri de geçmeyecek. Her gemiden ücret alıp para basacağız resmen!

Kartal'la Yalova'nın arasını da dolduralım elimiz değmişken; insanlar geze geze akrabalarını görmeye gidebilsinler. 2020 Olimpiyatları için tesis yeri de bedavaya gelir. Bu arada Adalar'la İstanbul'un arasını doldurmayı da ihmal etmeyelim. Adalılar yalnızlık duygusundan kurtulmuş olurlar. Pek çok yeni arsa üretileceği için emlak fiyatları düşer, inşaat sektörü ivme kazanır.

Marmara Denizi'ni doldururken uçaklardan görülecek şekilde bol bol Türk bayrağı, ay-yıldız, Atatürk'ün profili, 16 Türk imparatorluğunun bayrakları gibi figürleri de işleriz. Vatanı ne kadar sevdiğimizi herkes görür, tüyleri diken diken olur; "Ben nereye geldim yahu?" diye ürpererek kendine gelir...

Biraz araştırınca gördüm ki zaten İstanbul'un Marmara sahilleri özellikle Anadolu tarafında, dolgu yoluyla hayli kapatılmış durumda. Bu durumda şahsen bizzat bulmuş olduğum çılgın dolgu projelerinin hemen uygulamaya geçmemesi için sebep kalmıyor.

Haydi, elimiz değmişken kurutalım şu Marmara'yı; yeşil alan yaparız, ağaç dikeriz, bol bol TOKİ konutları dikeriz! a.alkan@zaman.com.tr

Boş geçmeyelim Müslümanlar!

Cami çıkışında onu, cemaatten yardım parası talep edenler sıralamasının en sonunda gördüm.

İlk sırada çok ünlü bir vakıf adına, ama senede sadece bir kere yardım isteyen görevlinin mukavva kutusu vardı. Onu kılım bile kıpırdamadan geçtim. İkinci sırada, imam efendinin hutbeyi bağlarken mûtad edindiği anlaşılan, "Bu hafta da camimize yardım etmeye devam ediyoruz" konsepti içinde işini yapanlar vardı, onları da geçtim. Üçüncü sırada, resmen, alenen ve dümdüz fakat hiçbir şey söylemeden para dilenenler bulunuyordu. Hâliyle onları da geçtikten sonra mesafe itibariyle camiye en uzak yerde duran o genç hanımı gördüm. Düzgün bir retorikle birşeyler söylüyordu; galiba geçirdiği ağır rahatsızlık sebebiyle hastanede yatmakta olan kardeşi için yurtdışından ithal edilmesi gereken ilâcın parasını denkleştirmek maksadıyla bizlere müracaat etmek zorunda kalışından bahsediyordu. Belge meraklıları için elinde bazı kâğıtlar da yok değildi!

İlk üç talebe soğukkanlı bir yaklaşımla aldırış bile etmeyen hamiyetperverliğim, senaryo eseri olduğu her haliyle belli bir profesyonel dilenme müsâmeresinden etkilenecek miydi? Ne yazık ki cuma çıkışı bütün rasyonelliğim üzerimdeydi ve yardım parası taleb edenleri tek tek eleştiri süzgecinden geçirmekte pek istekliydim: İlk sıradaki ünlü vakıf, yardım toplamak yerine bilakis başkalarına yardım için kurulmuştu ve -bakınız hayrettir- son derece güzel hizmetlerde de bulunuyordu esasen. Bunca izzetli ve itibarlı faaliyetin ardından cami kapısına mendil sermelerini yakıştıramamıştım herhalde...

Böyle buz gibi soğukkanlı düşünmekten memnun muyum sanıyorsunuz; bundan on sene kadar önce yine huysuzluğum tutmuş, cami kapılarına serpiştirilen Kur'an kursu öğrencilerine para toplama talimatı veren müftülüklere veryansın etmiştim; "Bu çocuklar hâmil-i Kur'an idiler veya o yolda delikanlılardı; onları yılda birkaç kere teberrû için insanların karşısında sızlanmaya zorlamak, vakarlarını haleldâr etmez miydi; Kur'an kurslarının patates, mercimek, un bulgur ihtiyacını karşılamak için ille de bu çocukları sokağa salmak mı gerekiyordu?" Homurdanmalarım ciddiye alınmış olmalı ki artık pek rastlamıyorum bu uygulamaya; yoksa yanılıyor muyum?

İkinci sıradaki mûtad; "Camimize yardım edelim, boş geçmeyelim" terânelerini de artık ciddiye almamak gerektiğini düşünüyorum. "Falan ihtiyaç için şu kadar para lazım" diye insanları bilgilendirmek yerine "Her hafta vereceksin kardeşim uzatma!" edâsı canımı sıkıyor

çünkü. Belki kızacaksınız fakat, “Halimden de anlıyorsun ki ben sadakayla geçiniyorum; belki benim cebimde senden daha çok para var ama işim bu, verirsen ne âlâ, yoksa canın sağolsun” duruşundaki dilenciler biraz daha mâsum, daha mâkul geliyor bana.

O genç kızı da son cümleden saymış olmalıyım ki, “Bayat numara, çok gördük bunlardan” deyip geçtim ama elli metre sonra aldı beni bir ince fikir: “Yahu tamam da, ya doğru söylüyorsa bu kızcağız, ya hakikaten yaşadığı sürekli ihtiyaç durumu, onu cami kapılarında pişkin ve ezberlenmiş merhamet tiradlarını tekrarlamak zaruretinde bırakıyorsa...”

Ey sorumluluk; ey terden ıslanmış ve kirlenmiş bir gömlek gibi kolayca ve düşünmeden eynimizden sıyırıp terkettiğimiz sorumluluk... Ey, uydurduğumuz yalan ninnileriyle uyutup kucağımızda salladığımız ve her defasında hemen kandırıverdiğimiz vicdan... En berbat senaryo ise şu: ya o kızcağız hakikaten yalan söylüyor idiyse... Yani kendisi bile uydurduğu hikâyeye inanmıyor, ara sıra oltaya düşen saftiriklere gülüyor ve ilk fırsatta hasılatı sayıp “Bugün de yevmiyeyi doğrulttuk” diye memnun oluyorsa...

Neticeyi merak ettiniz tabii; geri dönmedim, vicdanımı uyuştururcasına ve göz göze gelmemeye çalışarak o genç kızın avcuna üç-beş kuruş bırakmadım. Yürüdüm gittim, şimdi de kendime kızıyorum, “Aldanan ol da aldatan olma” altın ölçüsünü hatırlamadığım için.

Siyasetin doğruları, bizim doğrularımız

Şu meşhur 35. Madde’nin âlâ-yı vâlâ ile kaldırılmasından hiç şüphesiz memnunluk duydum. Aslına bakılırsa iki sene önce de yapılabilirdi bu değişiklik. Doğrusu niçin bu kadar beklendiğini ve ertelendiğini anlayabilmiş değilim.

Acaba “Yeni bir anayasa veremeyeceğiz, şimdilik 35. Madde ile idare ediniz” demek mi isteniyor diye düşünüyorum şimdi. Siyaset adamlarının seçim telâşına kapıldığı bu süreçte meydanlara çıkıp “Geçen dönem içinde şunları yaptık” denilebilecek türden bir icraat cümlesi oldu 35. Madde. Kaldı ki vesâyet rejiminin kalıntılarını kamu hukukundan kazıyacak öteki adımlar henüz atılmış değil.

Ne de olsa 35. Madde, gereğini icra etmek için özel gayret veya bütçeden önemli fon ayırmak gereken türden bir mahiyet taşımıyor. Varlığı vaktiyle hayli baş ağrıtmıştı, yokluğu hiç akla bile gelmeyecek; zaten Meclis görüşmeleri esnasında bu kanun değişikliği ciddi bir muhalefetle bile karşılaşmadı.

Öyleyse niçin iki sene beklendi en azından?

Siyaset adamları, kendileri için sadece problem çözebilme kabiliyetine sahip olmayı yeterli görmüyorlar, onların başka kriterleri de var. Oysa ki bizim gibi sıradan yurttaşlara göre

problem çözmeyi bilmek çok değerli bir meleke gibi görünüyor. Siyasetçiler, “Zamanlama” ve “Siyasi fayda” gibi bizlerin pek hatırına gelmeyen iki farklı politik boyutu daha hesaba katmak gerektiğini düşünüyorlar. Aynı olgu, farklı bakış açılarına göre anlam değiştiriyor.

Açalım...

Genel seçimden önceki aylar, politikacılar için altın kıymetinde; bu durum iktisat teorisindeki “Marjinal fayda” kavramını çağrıştırıyor. Yani bir malın son biriminin tüketilmesinden hasıl olan tatmin...

Seçim öncesine denk gelen icraatlar, akılda kalması, seçmen davranışlarını yönlendirmesi ve siyasi dengeleri kımıldatabilmesi bakımından değerli, yani marjinal faydası çok yüksek sayılıyor. Meselâ TSK İç Hizmet Kanunu’nun 35. Maddesi 2011 seçimlerinden birkaç ay sonra Meclis’te iptal edilseydi, kamuoyunda uyandırdığı olumlu etkiler bugüne kadar çoktan pörsümüş ve unutulmuş olacaktı. En azından “Demokratikleşme ve bürokratik vesayetten kurtuluş yolunda daha başka neler yaptınız bakalım?” diye sormak kimsenin aklına gelmeyecekti.

“Üzerinde ittifak sağlanan 48 maddelik bir paket halinde olsun mini bir anayasa yapalım” teklifi de bu bakımdan iyi bir örnek teşkil ediyor. Kamuoyu, yeni bir anayasa konusunda büyük bir beklenti içinde ve sebebi ne olursa olsun yeni anayasa konusundaki bir başarısızlık, hükümet açısından yıpratıcı olacak. Bugünlerde yarım ağız da olsa bir anayasa paketi çıkarabilmiş olmak hükümet bakımından çok değerli görünüyor. Marjinal faydası yüksek yani.

Tekrara gerek yok; hükümet meclis çoğunluğu bakımından imrenilecek bir üstünlüğe sahip olmasına rağmen zamanlama ve nihai fayda bakımından uygun görünmeyen konularda problem çözme melekelerini devreye sokmakta acele etmiyor. Bize pek hayati görünen konuları rahatlıkla ertelerken, doğrusu pek de ilgilenip aldırış etmediğimiz maddelerde aceleci ve kararlı davranabiliyor.

Hiç şüphesiz siyaset, bir başka açıdan önceliklerin doğru sıralanması işlemidir. Tartışılması gereken, iki yıl süreyle günde ortalama bir saat çalışan Anayasa Uzlaşma Komisyonu’nu daha verimli işletmek yerine, “anlaşılan maddeler üzerinde ittifak edelim” tavrını göstererek seçim öncesinde karşı atağa geçmektir. Seçimlere giden süreçte hamarat görünmek, yürütmeye

olumlu puanlar kazandırır şüphesiz ama çözülebilecek problemleri zamanında halletmek daha iyi değil midir?

Unutmayalım, önümüzdeki yıl baharında yapılacak mahalli seçimler, belki de Cumhuriyet tarihinin en genel "mahallî" seçimi olacak.

Bu örneklerden çıkarmak gereken sonuç şu bence: Kamu için faydalı olanla, siyaset dünyasının "Fayda"dan anladığı şeyler aynı değil. Siyaset hakkında düşünürken, o âlemin gerçeklerini hesaba katmıyoruz. Siyasetin doğruları ile sıradan insanların doğrusu arasında nitelik ve nicelik farkı var.

Çivili medya devri

Gezi parkıyla ilgili son yargı kararı, "Topçu kışlası projesinin yürütmeyi durdurma kararını kaldırmış bulunuyor." Gramer bakımından cümlenin mühim bir kusuru yok; kusur mânâ ve medlûlünde.

"Vaay efendim sen kimsin ki mahkeme kararını eleştiriyorsun!" diye üzerine alınıp ifâdeye davet edenler çıkabilir endişesiyle hemen tavzih ediyorum. Gelmiş, geçmiş ve gelecek bütün mahkeme kararları muazzezdir ve hörmetimiz mütebâkıydir. Hâşâ! Buracıkta sadece "yürütmeyi durdurmanın kaldırılması" tamlamasının sıradan vatandaşın anladığında nasıl bir karşılık bulacağı konusunda tereddüdlerimi belirtiyorum. Mânâ iyi anlaşılmıyor; medlûle gelince durum şu: Yürütmeyi durduran da yargı, durdurmayı durduran da yargı. Dolayısıyla sokaktaki adamın yargı kararlarına bakıp aydınlanması mümkün değil; illâ ki araya hukuktan ve mevzuattan anlayan arkadaşların yorumları girecek; netekim bağzı mimarlar hukuk bilgilerini konuşturarak kararı "hukuk dışı" bulmuşlar. CHP, "Dozerlerin karşısına geçeriz" demiş hemen. Vatandaş şaşırmasın da ne yapsın; en iyisi Gezi'ye dalaşacağıma Taksim'i dolaşırım daha iyi" kavliyle yolu uzatacak biraz!

"Hangi mahkemenin kararı daha iyi ve sempatik?" konusundaki içtihad tartışmasını, son bir ay zarfında ülkemizin tabii ve tarihî varlıkları envanterine girmeye hak kazanan gezi intelijansiyasına bırakıyor ve müsaadenizle dün yayımlanan "bağzı" gazetelerimizin başlıklarındaki ilginç pişti olaylarına dikkat çekmek istiyorum. Gazetelerin ilk sayfalarını bir arada sunan web sitelerinden birini esas alarak yaptığım üstünkörü bir "analiz"e göre necîb matbuatımızdan tam beş gazete, sanki aynı yerden telgraf almışlar gibi başlıkta çivi çakmak temalı başlıklar atmış buluyorlar; derhal takdim ediyorum: Taraf gazetesi, "Geziye çivi bile çakılamaz", Birgün "Çivi bile çaksan yere çakılırsın", Evrensel "Tek bir çivi çakamazsınız", Aydınlık, "Gezi'ye çivi bile çaktırmayız", Yurt "Çivi bile çakamazlar."

Birisi söylesin lütfen; yürütmeyi durduran kararın mübarekliği ile o durdurmayı kaldıran kararın sanki ayıp bir şey gibi muamele görmesinin kıstası nedir ey okumuş çocuklar, mimarlar, hukukçular ve bilumum bürokratik intelijansiya; konuya "çivileme" atlarken biraz fazlaca isticâl göstermiyor musunuz? Düşününce (ki nadiren yaptığım bir şeydir bu eylem) şöyle bir izah buluyorum: "Aradan birbuçuk ay geçtiği halde hâlâ, içlenip içlenip Gezi'den bahseden Başbakan'ı daha sert tepki vermeye zorlamak için atılıyor bu başlıklar herhalde."

Durum biraz karışık, kısaca özetliyorum: Olayların ilk günlerinde çıkan mahkeme kararı yürütmeyi durduruyor ve Başbakan hemen o gün bu kararı eleştiren bir açıklama yapıyor. İdare adına bir sonraki mahkemeye yapılan itiraz üzerine çıkan karar hükümetin lehine gibi görünüyor. Bunun üzerine bağzı gazeteler, galiba tevâfuken "Çivi bile çaktırmayız; çak da görelim" diye tekmil batarya grup ateşine geçiyorlar.

Şimdi beklenen gelişme şudur: Başbakan yargı kararını görünce yeniden şevklenip "hukuk da benim yanımda" diyerek kışla projesine yeniden asılacak. Gezici lobi, "Dozerlerle hücuma geçtiler, kalkın ey ehl-i vatan" diye yeni fitneler tutuşturmak için direniş çağrıları yapacak. Ortalık yine karışacak; gelsin tomalar, sıkılsın gazlar, çekilsin fotoğraflar, ayıplasın ajanslar vesaire vesaire... Derken palalı, oklavalı sivil vatandaşlar, "Yetti be gaari" diye meydanlara dökülüp göstericilerin arasına Cüneyt Arkın gibi dalacak.... vesaire vesaire...

Ben olsam çağırır, derim ki hukukçulara, "Yav arkadaş, yürütmeyi durdurma kararını kaldıran kararı görmemiş gibi yapsam n'oolur neticede?"

Hukukçuların yerine ben cevap veriyorum: Çook iyi olur!

Orta yolcu Müslümanlığın kaybı nasıl izah edilir?

The Times'a aralarında "bağzı" Türklerin de bulunduğu bir gürûh ilan vermiş, Gezi'den ötürü Türkiye'yi acı acı yermişler; önemli diplomatik çevrelerin buna benzer sert tepkileri olmuştu.

Üst üste konulup düz bakıldığında bu tepkileri anlamakta zorluk çekiyorum ve "dış mihraklar"ın, Türkiye'ye çamurlaşmak için bahane aradığını görüyorum ama yine de güzel işaretler değil bunlar. Bu küçük fiskeleri tamamlayan başkaca, özellikle iktisadi alâmetler de var. Her şeyden daha vahimi, gerginliğin artık bir tarz-ı siyaset olarak benimsenmiş görünmesi. Gerginlik safları sıklaştırmaya yarıyorsa da da karar mercilerini esir almış gibi sanki. O gergin ifadeler, o bir anlığına gelip giden acılı bakışlar ekranlardan görünüyor.

İşte bu çerçevede The Economist dergisinin Trabzon'daki Ayasofya'nın müzeden yeniden camiye dönüştürülmesi haberi mânidardır: Dergi, "İslâmcılar kazandı" diyor özetle. Haberin derdi de bu mesajı vermekten ibaret. 1964'ten beri müze durumundaki bir mabedi yeniden cami yapmak, itiraf edelim ki çoğumuzun kulağına hoş geliyor, gururu okşuyor, Fetih günlerinden bir zafer havası çağrıştırıyor; fakat bu esnada yapılan işin mahiyetini de

tartışmaya kapatmayı ihmâl etmiyoruz. Tabudur! Tartışmaya kalkışanın sadece çenesini kapatmakla kalmaz, imanını, hatta sulbünü bile imbikten geçiririz. "Çelebi, her iş bitti de üzerinde isrâf-ı kelâm edilecek Trabzon Ayasofya camii mi kaldı yahu?" diye homurdanabilirsiniz; ben de aynı şeyi söylüyorum zaten! Nereden çıktı şimdi bu mesele veya bu soruyu şöyle teksir edebiliriz: "Üç kuruşluk basiretle çözebileceğimiz meseleleri niçin 300 kuruştan bile pahalıya mal olan usullerle çözümsüz hale getirmekte ısrar ediyoruz; niçin bazen durup dururken kendimize yeni problemler ihdâs ediyor, sonra da altında eziliyoruz?"

Bunlar sağlık alâmeti değil. Dilim daha fazlasına varmıyor. Gerilim filmlerinde yönetmenin tansiyonu yükseltmek istediği anlarda müzik gerginleşir, kurgu hızlanır, ses ve görüntü efektleri abartılır; bütün seyirci, "az sonra bir şeyler olacak" beklentisine girer ve genellikle bir şeyler olur. İşte aynen öyle bir asabi huzursuzluk içindeyiz. İnsanlar baş başa kaldıklarında, "Noolacak bu gidişatın encâmı?" diye kaygılarını bölüşüyorlar. Ne zaman birileri televizyonda konuşacak olsa, insanların kuvve-i maneviyesi zaafa uğruyor, "Yine mi aynı terâne?" sözü dökülüyor dudaklardan.

Otomobilden garip sesler yükseliyor, tehlikeli sarsıntılarla sarsılıyor, frenlerin lâçkalaştığını, yol çizgilerinin kaybolduğunu, zeminin aniden buzlandığını hissediyoruz. "Yahu galiba bir şeyler olacak; bunlar iyiye alâmet değil" diyecek gibi oluyorsunuz, "Oo, beyim, siz de mi Ulusalcı saflara geçtiniz, maaşallah maaşallah" türünden haksız, laubali kinâyeler, târizler yükseliyor.

Tuğrul İnançer'e isâbet eden iletişim kazâsına çok üzüldüm. Ne dediğini, neyi kasdettiğini çok iyi anlıyor ve aynen iştirak ediyorum; ki siz buna hafifletici sebep olarak iftara yakın saatlerde düşen kan şekerinden mütevellid bir asabiyetini de ilave edebilirsiniz. "Bu adam aslında ne söylüyor" demek zahmetine bile katlanmadan derhal bir linç kampanyası başlatıldı, bu haklı eleştiri bile ânında idarenin günah defterine yazılıverdi. Bu defterde idarenin irili ufaklı kabahatleriyle vahim iftiralar yan yana yazılıyor ve Batı ufkundan bakılınca Ramazan mahyası gibi şöyle bir cümlenin okunması murad ediliyor: "İslâmcılar kazandı!"

Keşke! Nihai planda kaybeden, bünyemizde vahim miktarda mevcut basiretsizlik iltihabı yüzünden bütün mutedil unsurlarıyla orta yolcu Müslümanlıktır. Cümle uzun oldu ama başka türlü de izah edilemiyor ki!

Cami vergisi, tüp parası!

Yıl 1990, yer E. şehri; benim demir doğrama-kaynak işleri yaptığım bir atelyem vardı; ek iş olarak da çekyat ürettiğim için bir kaynakçı ustasına ihtiyacım oldu, ilan verdim ve askerden yeni gelmiş genç bir arkadaşı işe aldım.

Bu arkadaş çalışmaya başlayınca onun iki samimi arkadaşı da dükkândan çıkmaz oldular; efendi çocuklar, bu esnada birbirimizi kısmen de olsa tanımaya başladığımız için olsa gerek, bana dinî konulardan bazı şeyler soruyorlar, ben de bilebildiğim kadar cevaplıyorum.

Aradan üç ay kadar bir zaman geçti; bunlar karar vermişler, cuma namazına gidecekler. Enteresan olan şu ki, bu yaşlarına kadar hiç camiye siftahları yok ve din adına kimseden bir şey duymamışlar; bu yüzden bana abdest nedir, cami adabı nasıldır, namaz nasıl kılınır gibi lüzumlu şeyler sordular. Bildiklerimi kısaca bir haftada dilimin döndüğü kadar anlattım.

Cuma geldi, vakit erişti; bunlardan ikisi abdest aldı, üçüncüsü mazereti olduğunu bildirerek gelmedi. Gençler arkadaşlarını biraz sıkıştırdılar ama ben zorlamamaları için uyarınca vazgeçip üstüne gitmediler. Üç kişi cuma namazına gittik.

Ertesi cuma yine o ikisi abdestlerini aldılar ama o üçüncüsü yine özür beyan edince müdahale ettim. İkna ettik, abdestler alındı, düştük yola.

Yolda o üçüncü arkadaş diğerlerine hissettirmeden yanıma yaklaşıp –bugünün parasıyla 100 lira istedi; verdim.

Üçüncü hafta yine aynı şeyler yaşandı. İki arkadaş abdest aldılar, üçüncü yine bahaneler uydurmaya başlayınca ona demişler ki, "Bak aslanım, zaten fazla uzun sürmüyor ama insan ne güzel huzur duyuyor" falan dediklerinde delikanlı aynen,

-Yeter be arkadaş, demiş, "Hâlimi bilmeden konuşuyorsunuz; geçen hafta cami parasını ustadan aldım, şimdi yine istesem ayıp olur, benim param yok. Ben de biliyorum ki cumaya gitmek lâzımdır, lâkin param yok ne yapayım!"

Bunu duyunca çok şaşırdım; dedim ki:

-Ne cami parası yahu hayrola?

Aldığım cevap, hayatta aklımın ucundan geçmeyecek bir türdendi, dedi ki,

-Hani camiye gidip de namazdan sonra çıkınca para veriyorsun ya… O paradan bahsediyorum, yok ki vereyim!

Bunu duyunca inanın ki içimde sanki müthiş bir yangın çıktığını hissettim, çünkü ortada vahim bir yanlış anlama durumu vardı. Meğer bu genç arkadaşımız cami çıkışı kapıda âdet üzere yardım parası toplanmasını yanlış anlamış. Güleyim mi ağlayayım mı bilemedim, sonradan düşündüm ki, öyle anlaması aslında gayet normal, zira toplumun bir bölümü var ki, sadece bayram namazlarına gidiyor, diğer bir kısmı ise sadece cumadan cumaya alnı secde gören insanlar; hâl böyle olunca ve her bayram sabahı, her cuma çıkışında camide para toplandığını görünce bu kardeşimizin de her namazda para toplanmasını dinin asıl rüknü gibi bir şey zannetmiş.

Meseleyi niçin yanlış anladığını, para toplama âdetinin nasıl uygulandığını ona anlattım ama o günden sonra da cami çıkışında hiçbir şekilde kimselere para vermeme kararı aldım kendimce. Bu durumu ulaşabildiğim imamlara ve hatta Diyanet İşleri Başkanlığı'na da yazdım; cevaplar, "haklısınız ama başka da yol yok, vb." şeklinde idi.

Bildiğim kadarıyla camilerde toplanan paralar pek de öyle âhım-şâhım miktarlara ulaşmıyor, çoğu zaten bozuk paradır. Bunun yerine cami müdavimi esnaf ve cemaate ihtiyaç güzelce anlatılsa, kapı önünde toplanan ufak meblağın en az on katı temin edilir. Halkımız camisinden, din hizmetlerinden para-pul esirgemez çünkü. Her hafta otomatiğe bağlanmış şekilde para toplamanın milletin yardımlaşma duygularını uyuşturmaktan başka işe yaramadığını defalarca duyurmaya çalıştım ama hep sonuçsuz kaldı.

Lâf lâfı açıyor, belki bir hayra vesile olurum düşüncesiyle size bir Ramazan hâtıramı da nakletmek isterim:

Hayli zaman önce bir Ramazan Bayramı arifesi çalıştırdığım işçilerin ücretlerini ödedim; cebimde yaklaşık 450 lira kadar bir para kaldı.

O günlerde yeni boşanmışım, bekâr arkadaşlarla kalıyorum; akşam ezanı da yakın. Tam apartmanın önüne geldiğimde bir hanım, birisi kucağında diğerinin elinden tutmuş iki çocuğu ile her hâlinden çok utanıp sıkıldığı belli, yanıma yaklaştı. Zor-güç diyebildi ki:

-Abi, 10 gündür bir şey yemiyoruz, ben neyse ama çocuklar dayanamıyor…

Lâfın gerisi gelmedi, bunları duyunca perişan oldum. Elimi cebime attım, ne varsa hepsini eline tutuşturdum. Cebimde bir kuruş para kalmadı. Tam asansöre binerken nefsim dedi ki, "Yahu 50 lira olsun kendine ayırsaydın, bayramda lâzım olmaz mı?"

"Defol şeytan diye bu duyguyu uzaklaştırmak için bir Âyet-el Kürsi okudum; bu arada ağlıyordum. "Neyse" dedim, "Bir çay demleyeyim, sofraya bir şeyler koyayım ki son orucumu açayım." Aklımca iftardan sonra dışarı çıkıp bir arkadaştan borç alacağım; fakat o da ne? Tüp bitmiş, tüp 20 lira. Yapacak bir şey yok. Dedim "Hemen gideyim bir arkadaş bulabilirsem o saatte borç alayım". Daha evden yüz metre uzaklaşmadan yaşlı bir teyze bastonu ile karşı kaldırımdan bana doğru yürüyüp geldi, elinde siyah bir poşet.

-Evladım şunu tutar mısın?

Gayri ihtiyari poşeti aldım, aldım ama teyze yürümeye devam ediyor, arkasından seslendim, "Teyze poşetiniz bende kaldı!"

Döndü, "Evladım o senin." Poşete baktım, içinde kuru pastaya benzer bir şeyler. Teşekkür edip eve geri döndüm, çünkü bunlar benim oruç açmama yetiyor. Evde poşeti açtım. Yiyecek şeylere ilaveten içinde bir kâğıt fark ettim. Kâğıdı açtım ki içinde 70 lira para!

Hani az evvel kalbimden “Kendime elli lira olsun bıraksaydım” demiştim ya, Allah onu bana göndermiş hem de tüp parası ile birlikte!

Geçen hafta, “Boş geçmeyelim Müslümanlar” başlıklı yazıyı değerlendiren çok güzel mektuplar aldım. Bir cami görevlisinden gelen, “Hocam, bahsettikleriniz, bizim bildiklerimiz ve çektiklerimizin yanında hiç kalır.” imâlı mektup önemliydi. “Aldatan olacağına, bile bile aldanan olmalı.” mealini destekleyen dikkat çekici mektuplar da vardı; içlerinden birisi vardı ki, sizlerle paylaşmam gerektiğini düşündüm. Yukarıda okuduğunuz o mektuptur. Biraz imlâsını düzeltmekle yetindim. İsmini, “Sağ elin verdiğini sol el bilmemeli” düsturunca saklı bıraktım.

Allah cümlemizi hayra memur kılsın; hayırlarımızı kabul buyursun ve nimetleriyle bereketlendirsin. a.alkan@zaman.com.tr

Âh, mîn-el piyasa ve’l siyasa!

İftara yakın televizyonda dini sohbet seyretme mûtadım yoktur, lâkin tesadüf; ortalığı kırıp geçiren o meşhur repliği tesadüfen canlı canlı seyrettim.

Dikkatimi çekmedi, daha doğrusu bazı arkadaşların tasvir ettiği üzere tüylerim diken diken filan olmadı. “Doğru söylüyor adam yahu” diye düşünmüş olmalıyım ki, muhtemelen yeniden Yeşilçam filmi gösteren kanala döndüm. Yani bende bir alârm veya şiddetli rahatsızlık, bir hakarete uğramışlık durumu hâsıl olmadı; “Bunun adı realizm değildir, bunun adı terbiyesizliktir” cümlesine katılıyordum, çünkü –şimdi şaşıracaksınız- konuşmacının ne söylediğini anlamıştım!

Evvela zaruri bir tavzih: Tuğrul İnançer ile tanışıklığım, hısımlığım, samimiyetim, hatta merhaba demişliğim yoktur. Gıyâben bilirim, o kadar.

Anlamayan veya anlamamakta ısrar edenlere (ki bunlara bir yazar komşum ile bir partinin kadın kolları başkanı hanımefendi de dâhil) tekraren ifade ediyorum: Sayın İnançer, kadının teşhiri olgusunu eleştiriyor orada; sadece hamile hanımlara dair konuşmuyor, “Kanatlısı-kanatsızı” imâsıyla mümkün mertebe müeddeb geçtiği hadise, kadın imajına yaslanarak ticari hacimler icad edilmesidir ve eğer anlamış iseniz, bilmemne otomobilinin yeni modeli üzerine niçin yarı üryan bir genç kız yatırılmasındaki nükteyi (!) de kestirebilirsiniz.

Satılabilir her şeyin yanına kadın imajı koymakta bir hinlik görmeyenlerden bir piyasa filozofu iseniz, evet, mâzursunuz; konuşmacı –biraz talihsiz bir ifade ama- yazar arkadaşımın tabiriyle “edepsizce” bir şey söylemiştir. Kadın kolları başkanı hanımefendi de, -Bu işin

aması-maması olmaz- şeklinde özetlenen, “Kadınlar amasız istediği her kıyafeti giyebilir” fikrinde de mâzurdur. Âh min-el piyasa ve’l siyasa!

Burada başka bir şeyden, olması gerekenden söz ediliyor; olandan değil. Üstelik konuşmacı, “bize” dair bir şeyden bahsediyor, “Bizim terbiyemiz” diyor. İsterseniz, hâlâ doğru-dürüst anlaşılamayan o cümleleri yeniden hatırlayalım: “Hamileliği davul çalarak ilân etmek de bizim terbiyemize aykırıdır. Bööyle karınla sokakta gezilmez. Bazı şeyler şimdi kanatlısı-kanatsızı... ayıptır ayıp! Bunun adı realizm değildir, bunun adı terbiyesizliktir!” Ne davulla teşhiri gereken bir iftihar hali (ki görgüsüzlüktür), ne de bir ayıp veya günah gibi gizlenecek bir utanç; tabii, hatta güzel bir hâl lakin her tabii ve güzel hâlin teşhiri gerekmediği gibi, hamileliğin de lüzumundan fazla teşhiri kınanıyor. “Bizim terbiyemiz”de kadınlık, iffet ve ismet kavramlarının maddeye bürünmüş halidir; onu ima ediyor ayrıntıya girmeden... “Benim bedenim, niçin utanacakmışım” noktasından hareketle bedenini billboard gibi gündelik hayatın içine sergileyen yorum sahiplerine, “Biraz hayâ edin yahu; herşeyin görünmesi iyi değildir, hattâ görünmemesi daha güzeldir” demeye getirerek esasen bir tesettür teorisi yapıyor. Eh, koroya katılmak, “Aa, bir de tasavvuf düşünürü olacak; ayıp ayol, homongolos seni!” diye fikir sahibinin ağzına bir avuç biber dolduran zümreye iltihak etmek “keyifli” olurdu ama vâ esefâ, Tuğrul İnançer’i bu hususta tamamen haklı görüyorum; bu fikrin daha güzel, daha anlaşılır, belki biraz daha uzun (İcazlı söyleyiş bazı zihinlerde teşevvüşe sebeb oluyor. Bkz; bu hadise!) ifade edilebileceği kabul edilmelidir ama bu durum ana fikrin metanetini sarsmaz.

Kaldı ki bir fikirdir ve bazı vekillerimizin mensuplarımızın yaptığı gibi dağda pusuya yatırılmış silahlarla da savunulmamaktadır. Silahla savunulan fikirlere bile medyamızın bazı kötü şöhretli mahallelerinde büyük hürmet gösterilip itibar edilmekte iken, “Hamileler kendini teşhirden içtinab etmeli” diyen bir fikir erbabına seri kaatil muamelesi yapmak, “Bizim terbiyemiz” muvacehesinde biraz ayıp oluyor.

Karizmatik değil, demokratik liderliğe ihtiyacımız var

Kürt meselesinin çözümü için hayli mesafe alındı; çözüm sürecinde kamuoyu iyimser bir beklentiye girdi. Şimdi bütün beklentimiz PKK-BDP çizgisinin “silah tehdidine dayalı siyaset” üslûbundan vazgeçerek meşrû siyaset düzleminde sistemin bir parçası haline gelmesi.

Beklenti büyük; buna mukabil PKK-BDP çizgisinin silahsız siyasete geçmeyi kabul edeceği hakkındaki karamsarlık giderek yoğunlaşıyor. “Bir an evvel çözümün ikinci safhasındaki iyileştirmelere geçilmezse çok fena şeyler olur” şeklinde özetlenebilecek tehditler, yıldırma taktikleri neredeyse günaşırı denebilecek bir sıklıkta toplumun sinir uçlarına yöneltiliyor.

Karakol yapılmasını engellemek maksadıyla BDP’nin organizasyonunda gösteriler yapan topluluklar ortamı geriyor. Kandil’den birbiri ardına tehdit mesajları savruluyor; ölçüsüz

beyanlar havada uçuşuyor. Öcalan, mahkûm sıfatıyla tutulduğu hapishaneden direktifler yağdırıyor; geçen hafta gündeme düşen, “Apo, İmralı’da basın toplantısı yapmak istiyor” haberi sinirleri iyice gerdi. Büyük bir ümit ve iyiniyetle çözümün gerçekleşmesini bekleyen kamuoyu tedirgin.

Dağdaki silahlı unsurların Türkiye’yi terkedecekleri yolundaki vaad, şark kurnazlığını hatırlatan bir hile ile yerine getirilmedi. Militan gücünü koruduğu âşikâr olan PKK-BDP siyasetçileri, devleti ve hükümeti bir an evvel taviz vermeye zorlamak için toplumun sinir uçlarını fiskeleyerek baskı politikası uyguluyorlar.

Zor günler geçiriyoruz, yine dar zamanlardayız; Suriye’deki durum, hükümetin beklentileri yönünde gelişmedi. Doğudan batıya bütün Suriye sınırını kaplayan bir alanda kontrolü ele geçiren silahlı PYD unsurları sınır güvenliğini tehdit ediyor. Diğer taraftan “Gezi” adıyla başlayan fakat yurt çapında küçük çaplı ayaklanma denemelerine dönüşme eğilimi gösteren politik protestolar kesilmedi, devam ediyor. Cumhuriyet’in payitahtı Ankara’da politik gösteriler, pek mânidar bir tempo ile sürüp gitmekte. Ağustos ortalarında yeni bir fitne ve ayaklanma dalgalanmasının başlayacağı yolundaki dedikodular kulaktan kulağa geziyor.

Seçimler artık kapıda sayılır ve dünya sisteminden kaynaklanan yeni bir ekonomik sıkıntının öncü dalgaları, nisbeten istikrarını koruyan ekonomik dengelerimizi tehdit ediyor. Bütün bunlara ilâveten dış siyasette Türkiye’nin yine bir yalnızlık dönemine girdiğini gösteren belirtiler artmakta.

Mısır’daki darbe konusunda haklı ve tutarlı bir tavırda ısrar eden Türkiye’yi dünya kamuoyu tek başına bıraktı.

Tablo endişe verici, birkaç yıl önceki iyimserliğimiz ne yazık ki buharlaşıp kayboldu. Girdiğimiz tehlikeli berzahta güçlü ülkelerin ve bölge aktörlerinin desteğini yanıbaşımızda hissedememek kötü bir duygu.

Bu olumsuz manzara içinde iyimserliğimizi koruyabilmek için güvenebileceğimiz tek husus, önümüzdeki genel seçimlerden yine istikrarlı bir hükûmetin çıkabileceği yolundaki işaretlerdir. Bugünkü şartlar itibariyle en azından mecliste tek başına çoğunluğu kazanmış bir hükûmet, elbette parçalı bir koalisyondan daha tercihe şâyân bir durum.

Bir şartla: Meclisdeki sandalyelerin tamamını kazanmış bile olsa bir hükûmetin gücünü belirleyen en önemli unsur, onun problem çözebilmekteki dirâyet ve basiretidir netice itibariyle. Muhalefet partilerinin siyasi fetânet ve marifetini –ne yazık ki- hiç hesaba katmayarak sadece hükümet partisinden fazilet beklemek durumundayız. Yakın geleceği mümkün mertebe tahmine çalışırken bütün varını-yoğunu favori ata yatıran bir yarışseverin haline benziyor hâlimiz; oysa ki demokrasilerde partilerin ve liderlerin üstünde sistemin problem çözücülüğüne güven duyabilmek de çok önemlidir. Weber’in tasnifinde olduğu gibi

problemlerimizin çözümünün ancak "Karizmatik" bir lidere bağlı olduğunu farketmek tatsız bir duygu.

Her tehlikeli berzahtan ancak yeni bir Atatürk'ün liderliğiyle çıkabilmeyi ummak, siyasi sistemimizin vaktinde ve dürüst seçim yapabilmekle birlikte henüz erginleşmediğini hatırlatıyor. Sıkıntılarımızı yeni Atatürklerle değil, seçimle gelen ve halkının talepleri yönünde katılımcı bir çizgi izleyen demokratik lider ve sistemle aşmayı öğrenmeliyiz.

Weber'in liderlik tasnifindeki en tercih edilebilir tip "Demokratik" önderliktir ve içimizden bu nitelikleri haiz yeni siyasi liderler çıkaramamış olmamızı bir kenara kaydedelim. Durum şöyledir: Hâlâ o karizmatik liderin firâset ve basiretine mahkûmuz.

Bir nevi İslam tarihi kritiği

İslâm Tarihi'nin çok iyi yazılmış olmasına rağmen az bilinen ve az okunan ve az anlaşılan fasıllarından biri şu:

Hicaz menşe'li ilk İslâm hükûmeti, daha ikinci halife Hz. Ömer zamanında Hicaz'dan çıkarak bir Ortadoğu gücü haline geldi; devletin yeni vilâyetleri Irak ve Suriye, şaşırtıcı denebilecek kısa bir zaman içinde Hicaz merkezli siyaset yaklaşımını farklılaştıracaklardır. İslâm siyaseti fikrinin sırça kabı, "büyüme ve ayakta kalma" ihtiyacının sert dokusuna değdi, çatladı ve kırıldı.

Hazreti Ali'yle Muaviye arasındaki ihtilâf, aynı zamanda bir Irak-Suriye gerilimidir. Rekabeti siyasi planda Muaviye, ahlâki çerçevede Hazreti Ali kazandı ve ihtilâf bir asır içinde ahlakî ve politik boyutundan taşarak itikadî bir boyuta büründü. Bugün o ihtilâfı, İslâm'ın yüksek ahlâk kriterlerini kullanarak değil, ancak Batılı siyaset biliminin araçlarıyla anlayıp algılamak mümkündür.

Bu esnada Hicaz, yani Nebevî siyâset tarzının melcei olan bölge, İslâm tarihinin kıyısına düşmüş ve politik ağırlığını kaybetmişti; Devr-i Saadet'te kazandığı istisnâi önem derecesine ise bir daha asla yaklaşamadı. Resûl-i Ekrem'in nâfiz etkileme kabiliyeti ile yokuşa akıtılan sular, O'nun ufûlünden az sonra asıl tabiatına döndü. Hicaz, tarihin sonraki devirlerinde üçüncü derecede periferi, bir nevi siyasi sürgün mahalli oldu.

Ortadoğu Müslümanları sınayan zorlu bir coğrafya; siyasi ve mezhebi ihtilâflar yüzünden çıkan hanedan ve aşiret çatışmaları, kanlı bir koleksiyon teşkil ediyor bu bölgede. Aynı kıbleye secde etseler de siyâsetin kendine mahsus saikleri, Müslümanlar indinde hikmet ve basirete galebe ediyor. Sebepleri iyi bilinmezse bu manzara insana ümitsizlik verir. Tek tek bilenler elbette bulunur lakin ikisini birden yani hem İslâm'ı hem sosyal ilim denilen mütebahhireyi mukayese ve tahlil yapacak derecede bilen fazla değil ne yazık ki.

İslâm fıtratı ile siyâsetin tabiatı (gerekleri) ne zaman rekabet haline gelse –ki daima rekabet halindedir- sonu hayal kırıklığı oluyor. İslâm Tarihi, kahramancı ve menkıbeci bir anlayışla lüzumundan fazla sterilize edildiği için kapıldığımız şaşkınlığın sebebini söylemiyor bize. Halbuki sadece İslâm hükûmetlerinin değil, bütün dünya tarihinin en manidar tekrarlayanı siyasetin arsız ve gümrah tabiatı ile insan fıtratının ahlâkçı karakteri arasındaki çatışmadır. Siyaset "güç"e yönelir ve bedeline aldırış etmeksizin elde etmeyi düşünür; halbuki her Müslüman'ın veya ahlâkçının sırtında dizi dizi yumurta küfesi ve züccaciye sepeti vardır. Neticeyi tahmin edebiliriz; steril olmayan, realist İslâm tarihinde gerçek kahramanlar, çakıl taşları arasında elmas gibi nadir görünürler, "ârızî" de diyebilirsiniz. Nâsın irfanı, bu nâdir anları itina ile çerçeveler, yüceltir ve tekrarını dileyerek muhafaza eder fakat nafile.

Bizim siyasetnâme edebiyatımız (ki bir bakıma İslâmi siyaset bilimi teorisi sayılır bunlar) hep kahramanlığa dairdir ve yöneticinin içindeki kahramana seslenerek kendini fedâya, bir nevi intihara dâvet eder. Batı dünyasında geçerlik kazanmış siyaset bilimi kitapları, siyaseti "bilim" kabul ederek değerlerden sıyırarak kavramayı -nasılsa öyle!- önemsiyorlar. İslâm için siyaset bilim filan değil, düpedüz ahlâktır.

O noktadan itibaren ayrı dünyaların insanları oluyoruz işte.

Müslüman siyaset adamının parçalanmışlığı da bu noktada netleşiyor; bidâyette bir kahramanlık destanı yazmak için yola çıkan siyasetçi, yolun ortalarında, siyasetin gerekleriyle (fıtrat) karşılaşır; fıtrat başka şeyler söyler ona; güç güçtür ve menşe'inin meşruluğuna bakılmaz, varlığı veya yokluğu belirleyicidir, etiketi değil. İster al ister bırak! Ahlaki bir gerekçeyle reddettiğim gücü diyelim ki niyeti kötü biri alırsa ne olur? Eh, iyi bir şey olmaz! Öyleyse ben kendimi feda mukabilinde bu gücü edinmeli ve benden sonraki iyi insanlara bedenimi köprü etmeliyim.

Tribünler coşkuyla ayağa fırlar; şeytan bir gol daha atmıştır!

Konu burada bitmiyor ama yerim tükendi. Şöyle bağlayalım: Orta vadede hepimiz öleceğiz ve bu gerçek, siyasetin kahramanca yapılması için iyi bir sebeptir. t.alkan@zaman.com.tr

2013

31 Ağustos

Sıla-i rahim dikkatleri Zaman Gazetesi

28 Ağustos

Müslümanlara tarihin istihzâsıdır bu Zaman Gazetesi

26 Ağustos

Mısır'da soğukkanlı arabuluculuk rolü için çok mu geç? Aksiyon Dergisi

26 Ağustos

Müstehcen yazı Zaman Gazetesi

25 Ağustos

'İmam-hatip' kavramından 'lise' meselesine bir bakış Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

21 Ağustos

İsrail'i gözlemlemeyi unutma! Zaman Gazetesi

19 Ağustos

Hava puslu, suskun, gergin ve ağır Zaman Gazetesi

19 Ağustos

Usûl basireti bekliyoruz Aksiyon Dergisi

18 Ağustos

Zaytung, 'dürüst, tarafsız ve ahlâksız' peki ya öteki gazeteler? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

17 Ağustos

Laik çelişki Zaman Gazetesi

14 Ağustos

İşte yapıcı bir eleştiri Zaman Gazetesi

12 Ağustos

Suriye'nin toprak bütünlüğü? Aksiyon Dergisi

12 Ağustos

Neyse odur! Zaman Gazetesi

11 Ağustos

Bir çift lastik uğruna... Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

10 Ağustos

Hav'eb'in köpekleri Zaman Gazetesi

07 Ağustos

Tenor tonunda Ergenekon feryatları Zaman Gazetesi

05 Ağustos

Lügatin yoksa sen de yoksun! Aksiyon Dergisi

05 Ağustos

Kur'an'a hizmet etmek şereftir Zaman Gazetesi

04 Ağustos

Huysuz ve bilinçli! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

03 Ağustos

Gönül yorgunluğu Zaman Gazetesi

Gönül yorgunluğu

Bilgi eksikliği yanlış değerlendirmeye sebep olabilir, bilginin üretildiği araçtaki zaafiyet de öyle; kezâ metodik kusurlar gibi daha nice faktör yüzünden yanlış yapabiliriz.

Bu bakış açısı mâkul bir şey gibi görünüyor çünkü doğrunun herkes tarafından algılanabilecek kadar net bir tabiata sahip olduğunu ima ederken yanlış anlamaya ise bazı zaafların yol açtığını öngörüyor.

Pek öyle değil galiba, bazen bütün şartlar müsait olduğu halde aynı olgudan iki veya daha çok zıt mânâ çıkarıldığı oluyor. Konuşmanın, izah etmenin, yazarak veya çizerek anlatmanın fayda etmediği yerde çaresiz ve ümitsizsiniz. Fakat bir dakika; bir ihtimâl daha var! Yukarıda sıraladığım hükümler indî ve şahsî olması bakımından pekâlâ eksik ve hatalı olabilir. Eğer kendi algımda bir kusur varsa bununla başkasının kusurunu nasıl fark edebilir ve düzeltebilirim ki?

Bu sıkıcı ve kolay anlaşılmaz süreç, insanlık tarihinin en zorlu problemidir dersek mübalağa etmiş olmayız. Her şeyden önce, hata ve eksikliği ilk adımda hemen karşı tarafta aramaya ve bulmaya meyyâliz. Kusur bizde olamaz, en azından yüzde 51 ihtimâlle karşıdadır. "Anlatamadım galiba" ile başlayan cümleler genellikle bir önceki lâfzın tekrarından ibaret oluyor. Doğruyu biliyor ama her nedense anlatamıyoruz ve aslında anlamadığı için kusurlu olan karşı taraftır; bizim anlatma kabiliyetimiz ise gıcır gıcır maşallah!

Bu ezelî meseleyi şuracıkta halledecek halim ve marifetim yok; İnsanlar binlerce yıldan beri apaçık hakikatleri, bürhanları, âyetleri ve delilleri farklı gözlerle değerlendirip farklı mânâlar çıkardılar. Bu bizim asıl hikâyemiz, daha doğrusu dramımız. Aklî melekelerle bir hadiseyi gözleyip hakkında bir karara varmak kâğıt üstünde kolay, harcıâlem bir şeymiş gibi görünüyor lakin tam tersine en çok "su kaldıran", tartışma götüren yanımızdır; imtihan olacağımız ve olunduğumuz şeydir. "Gerçek bir tanedir ve onu her normal insan anlayabilir" hükmü doğru olsaydı çok şey değişirdi: Tarihimiz olmazdı bir kere çünkü tarihçiler yazmaya değer şeyler bulamazlardı. Bütün çatışmaların sona erdiği yeri düşünebilir misiniz?

Hakkı Hak, bâtılı bâtıl bilmek de nasib işi öyleyse; o kadar sehil ve basit olsaydı iman gerilimimiz bile olmayacaktı. Öyleyse asıl sınandığımız yer (uzuv diyelim) algı cihazımız olmalı. Öyleyse bu mânâda imanın öteki boyutu, algı cihazını berrak ve sağlam tutmak olabilir mi? "Ya Rabbi bize imanımızı yoldaş kıl" duasının aslında tam olarak neyi murad ettiğine takıldım birkaç gün önce. İmanla yoldaş olmak, tabir caizse bütün seyir donanımının yani pusulanın, dümenin, haritaların, usturlabın, hâsılı bilcümle navigasyon bilgilerinin pırıl pırıl işler halde olması demek. İman keşke anlık tarihî bir teslimiyet karesinden ibaret olsaydı; hâlbuki sürekli hareketli ve zinde tutulması gereken bir hassa. İmânın yoldaşlığı, Hak üzre bulunan zihnin ve şuurun da zeyrekliği demek ki.

Siyasi tartışma ve çekişmeler gönlü kırıyor ve yoruyor; temelinde teşhis veya algı farklılıkları var. Apaçık bürhanlar karşısında kırk dereden su getirerek havuz problemlerine dalan eksik yanımız, siyasi bir meselede aynı makam üzre nasıl tanîn eylesin? Zor; çünkü, siyasi hırs, rü'yeti puslandıran (katarakt gibi) bir zaaf. O hırsa galebe edip de insanlar arasında adâletle davranan kahramanlara ne mutlu.

Koca Ramazan geldi geçti, gönül yorgunluğu geçmedi. Demek ki asıl nükteyi dudaktan kalbe indirememişiz; vah bize.

Huysuz ve bilinçli!

Mevzuat değişiyor sayın satıcı; ayrıca insanların beklentileri, hassasiyetleri de değişiyor. Meselâ, bir metre eninde bile olmayan daracık kaldırımları telefon santral kutusu ile kapatmak eskiden normal sayılırdı, şimdi insanları isyan ettiriyor. Eskiden park ve kaldırımlardaki

ağaçların etrafına sanki yağmur suyu işlemesin diye taşlar dizilir etrafı çevrilirdi; şimdi aynı hizada olması gerektiği anlaşıldı...

Dünyada mekân, ahirette iman diye bir söz var kültürümüzde; ne âyettir, ne hadis; lakin kulaklarda küpedir ve haklı olarak pek itibar edilir.

Dâr-ı dünyada bir mekân sahibi olmak bu kadar önemliyse, ev alırken kim bilir ne türlü şartlara riayet eder, hangi kriterler ararız diye bir fikir aklınıza geldi mi hiç?

Ev pahalı bir yatırım, çoğumuz için hayatımızın en önemli birkaç kararından biri. İnce eleyip sık dokumak hakkımız...

Öyle mi; konuya biraz daha yakından bakalım:

-Bina yeni mi bay emlâkçı (veya müteahhit, farketmez)?

-O kadar yeni ki, daha bitmedi bile...

-Güzel, lüks mü, orta sınıf harcı mı?

-Aa, hakaret telakki ederim beyefendi; bütün dairelerimiz lükstür; biz ev değil life style yani hayat tarzı sunuyoruz, istirham ediyorum, lütfen... Bütün ıslak alanlar...

-Anladım, yeşil alan konusu?

-En titiz olduğumuz nokta bu işte; çevreye ne kadar duyarlı, ne kadar saygılıyız bir bilseniz gözleriniz yaşarır, kesinlikle emin olabilirsiniz; balkonlarda begonya saksısı konulacak denizlikler bile özel olarak tasarlandı; her beş katta bir asma bahçeler, konsepte tropikal bir boyut katmakta, şu sayfada görüyorsunuz işte...

-E, güvenlikten ne haber; güvenli olacak mıyım bu daireyi alırsam?

-Çifte kontrol, kameralı denetim, onbeş dakikada bir devriye, giriş-çıkışlar daima bilginiz dahilinde olacak. Kötü niyetli insanlar için eviniz, son adres olacak beyefendi, emin olunuz. Şaşaa, gösteriş, şıklık, ne ararsanız ayrıca...

-Hmm, pekâlâ, bina önündeki kaldırımlar özürlüler için elverişli mi?

-Bilmem, basit mesele, hallederiz hemen! Hayrola, ailede özürlü mü var?

-Şart mı kardeşim? Sadece kaldırımlar değil bütün rampalar ve alanlar özürlüler için ulaşılabilir olmalı. Oysa ki bu mevzuat gereğidir, bilirsiniz zaten...

-Çok haklısınız, önemli ama küçük bir ayrıntı; mühendislerime, mimarlarıma talimat vereceğim hemen, hatırlattığınız için teşekkürler. Arkadaşlarım gerekli çalışmayı yapacaklardır hemen...

-Bisiklet yolu görmedim planlarda, unutuldu mu acaba; bisiklet önemli; en çevreci, en sportif ulaşım vasıtası mâlum. Bakanlık teşvik veriyor biliyorsunuz?

-Öyle mii; niçin haberimiz olmamış ki? Olsa iyi olur tabii, bakarız bir çaresine; yolu kenarından böldük mü, al sana bisiklet yolu!

-Peki, geri dönüşümlü atık ayrıştırılması konusunda bu projede neler öngörülmüş, herşeyi belediyeden beklemiyorsunuz değil mi? Ayrıca kullanılmış eşyaları yeniden devreye sokacak depolar...

-Şeyy, haklısınız tabii, yapacağız, edeceğiz!

-Atıksu arıtma altyapısı ihmâl edilmemiştir herhalde; biliyorsunuz bu sular kullanılma suyu derecesinde arıtılarak park bahçe sulamasında kullanılabiliyor! Ayrıca yağmur suyu toplama altyapısı da vardır mutlak. Yeşil alanları sulamak için hani!..

-Valla düşündük ama bunlar maliyet artırıcı şeyler; yazık değil mi vatandaşa?

-Sosyal konut satmıyorsunuz ki beyefendi; ayrıca bunlar lüks filan bile sayılmaz, basit çevre tedbirleri sadece...

-Bu konulara iyi çalışamadım öğretmenim; çalıştığım yerlerden sorsanız?

-Peki, bu güzel sitede, maazallah tabii âfet anlarında kullanılmak üzere ayrılmış bir yer var mı; bir sığınak? Mobil hastane ve çadır kurulabilecek bir mekan planlaması yapıldı mı?

-Ama...

-Bitmedi; kriz anında kullanılmak üzere mobil hastane ve geçici konaklama yerlerinin hemen altında büyük su tankları bulundurulması lazım. Elbette bu küçük tedbiri de düşündünüz?

-Hıı, şeyy...

-Su tesisatına gelelim; "Gri su" diye bir şeyden bahsediliyor; sizin mesleğiniz bununla ilgili olduğu için mutlaka bilirsiniz. Mutfak ve lavabo atığı gri sular şimdi ikinci kere kullanılabiliyor uygun tesisatla...

-Yaa?..

-Eveeet; su kirliliğini azaltan tesisat malzemeleri var mesela, düşük su tüketimi sağlayacak, kaçakları önleyecek nitelikteki tesisat malzemelerini de bilirsiniz?

-Bilmez miyim efendim, şeyy...

-Mantolama ve tasarruflu kalorifer sistemini sormuyorum artık. Vardır herhalde...

-Tam yaptırmak üzereydik, mantolama, manto bir palto iki; ihmal edilir mi hiç?

-Yalıtıma gelelim: çatı yalıtımını önemserim ben; çıkalım mı çatıya; mutlaka uygun yalıtım yapılmıştır?

-Yapılmaz mı beyfendi; yorulmasanız, asansörler henüz devreye girmedi de..

-Bloklar arasındaki hava koridorları konusu hakkında bilgi verdi mi mimarınız size; kapalı koridor var mı veya baca gibi mütemadiyen esen yerler?

-...?

-Sağa sola dikilen fidanlar, ağaçlar çevreye, iklime uyumlu mu; iki gün sonra sararıp kuruyanlardan olmasın sakın?

-...!

-Otopark giriş çıkışları rahat mı; yoksa lâf olsun kabilinden mi yapıldı. Yangın tedbirleri alındı mı kapalı otoparkta?

-...

-Sağlık ve spor için kullanılacak ortak alanlar neresi, göremedim henüz?

-Eee....ama bu haksızlık beyefendi; bizim müşterilerimiz genellikle önce fiyata, sonra ödeme şartlarına, evin güneş alıp almamasına ve bir de çok odalı olmasına bakarlar. Fayansların kalitesi, parke ve laminatların cinsi, evyenin markası filan...

-Onlar da önemli ama artık bunlar da var; mevzuat değişiyor sayın satıcı; ayrıca insanların beklentileri, hassasiyetleri de değişiyor. Meselâ, bir metre eninde bile olmayan daracık kaldırımları telefon santral kutusu ile kapatmak eskiden normal sayılırdı, şimdi insanları isyan ettiriyor. Eskiden park ve kaldırımlardaki ağaçların etrafına sanki yağmur suyu işlemesin diye taşlar dizilir etrafı çevrilirdi; şimdi aynı hizada olması gerektiği anlaşıldı...

-Ama bunlar küçük, önemsiz şeyler bay alıcı; önemli olan ambians, havalı bir lokasyonda şeyetmeniz...

-Hah, bir de böyle abuk-subuk lâflarla budala müşteri etkileme numaraları çıktı. Garip site isimleri, İngilizce, İtalyanca şabalaklıklar... veya keyf-i şahâne villa-i âheste gibi komik Osmanlıca tamlamalar...

-Beyefendi, oruçlusunuz galiba; biraz oturup istirahat etseniz, hatta bayramdan sonra teşrif etseniz de bu konuları enine-boyuna görüşsek... a.alkan@zaman.com.tr

Kur'an'a hizmet etmek şereftir

Küçükçekmece Belediyesi fevkalade bir eseri ayağa kaldırdı. Aziz Yeniay, kültür hizmetleri ve yatırımları konusunda çok dikkate değer bir marka isim. Kültür ve irfânımıza bu eseri kazandırdığı için şükranla yâdedilmeyi hakediyor.

Sadece Halkalı, Sefaköy ve Cennet Kültür merkezlerinde düzenlenen eğitim ve kültür programları bile iftihara vesile olacak bir kalite sergiliyor. Düzenli aralıklarla Küçükçekmece ve İstanbul halkına sunulan sanat sergileri ise dünya kalitesinde yüz ağartıcı kültür hadiseleri oldu.

İki gün önce açılışı yapılan yeni kültür merkezinin ismi basında tereddüdle karşılandı. Zaman gazetesinde Eda Nur Üçer'in yaptığı küçük ankette "Arenamega" adını tasvib eden bir kişi bile çıkmadı. Haberi duyduğumda, "Böyle güzel bir hizmet, son dakikada nasıl böyle hatalı bir isimle tartışılır hale getirilir, yazık" diye üzülmüştüm. Mucize gibi bir şey oldu ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, açılışta yaptığı konuşmada çok güzel değerlendirmeler yaptı: "Açılışını yaptığımız kamu ya da özel sektör yatırımlarında Türkçe hassasiyetini kaybettik" tesbitinden sonra sözlerine "Eserlerimize isim koyarken, asla yokluğunu ve yoksunluğunu hissetmeyeceğimiz bir tarihimiz, kültürümüz, medeniyetimiz var. Bir çocuğa ya da bir çocuk kadar değerli olan bir büyük esere isim koyarken, başka dillere, başka simge ve sembollere hiç ihtiyaç duymadan, kendi dilimizi ve kendi medeniyetimizi yaşatacak bir anlayışı sürdürmemiz gerektiğine inanıyorum" cümleleriyle devam etti ve esasen şahsında mündemiç problem çözme kabiliyetini şu cümleyle taçlandırdı:

-Bugün açılışını yaptığımız, Türkiye'nin ve Avrupa'nın her açıdan bu büyük eserine, Aziz kardeşim[den] inşallah Arenamega yerine daha bizden, daha bizim kültürümüzden isim düşünülmesini de sizlerin takdirlerine ve fikirlerine sunuyorum!

İşte bu kadar kolay. Bu eser için harcanan emek ve paranın cesameti karşısında isim koymak pek küçük, pek masrafsız bir ayrıntı gibi duruyordu ama önemliydi; zira isim koymak dua gibidir.

Madem isim konusunda bir açık dâvet mevzuubahis; ben de gönlümden geçen ismi teklif etmek isterim; bu güzel esere "Dersaadet Kültür Merkezi" ismi pek yakışacaktır!

Aynı gün Kültür Bakanı Ömer Çelik, Taylandlı Müslümanlara ait tarihi kıymet taşıyan Kur'an-ı Kerim'lerin onarılarak asıl sahiplerine teslimi töreninde beni şahsen şeker gibi eriten bir cümle telaffuz etti ve dedi ki,

-Kur'an-ı Kerîm'e hizmet etmek bir devletin ve Kültür Bakanlığı'nın en büyük şerefidir!

"Öyle bir söz söyle ki canımı vereyim" denir ya, işte bu cümle dahi o cümledendir. Böyle bir sözün lâfzı ile icabı arasındaki mesafeden hareketle, "keşke" yerine "inşallah" demek

mevkiindeyiz. Hemen Mevlâ cemî cümlemize Kur'an ahkâmını bürünmek, Efendimiz'in ahlâkı ile ahlâklanmak bir ömrü o mânâya hizmet ile şereflendirmek nasib etsin! Ömer Çelik'in ağzına sağlık.

Mustafa Miyasoğlu Ağabeyimiz geçen hafta sonu Hakk'a yürüdü, emanetini güzel bir ayın güzel bir gününde sahibine teslîm etti. Cenab-ı Hak rahmet etsin. Ailesine, yakınlarına, okuyucularına ve sevenlerine başsağlığı diliyorum. Vaktin birinde bizi arabasıyla İstanbul'un bir semtinden öteki semtine götürürken yollarda kaybolmuştuk da, "Merak etmeyin, telâşa gerek yok, yol pirleri bize muavenet eder inşallah" demişti.

İnşallah "Yol Pirleri" sevgili Mustafa Ağabeyimize cennetin yolunu gösterir.

Lügatin yoksa sen de yoksun!

Bütün hayranlığımıza rağmen Batı'yı yarım-yamalak tanıyamamış olmanın bedelini hâlâ ödüyoruz.

Yıllar, hattâ asırlar sonra aynı noktaya yeniden döndüğümüzü fark etmek can sıkıcı. Batılı ordular karşısında uğradığımız hezimetlerin akabinde gelen Batı tutkunluğu, pratikte şu yanlışa kapılmamıza sebep oldu; değerler sistemimizi yani, lügatimizi de değiştirdik.

Cemil Meriç, "Kâmus, namustur" derken bu nükteyi kastediyordu. Bir lisanın sözlüğü, aynı zamanda o lisanın inşâ ettiği dünyaya dair bütün tarifleri, değerleri ve karşılıkları ihtivâ eder. O sözlüğe sırt çevirdiğinizde bir dünyaya arkanızı dönmüş olursunuz; tıpkı bizim yaptığımız gibi.

Demokrasi kelimesinin lügatimizdeki kısa tarihine bakalım: Tâ eski Yunan'dan başlayarak modern Britanya krallığına, oradan haşmetlû Amerikan başkanlık sistemine ve hatta kıyâmete kadar saygı duymamız gerektiği telkin olunan demokrasi, bizim gibi ülkeler için gece yarısı tavşanın gözüne tutulmuş otomobil farı gibi kaçınılmaz ve etkileyici idi. Biricikti ve arz üzerinde insanlığın ulaşabildiği en yüksek politik faziletin adıydı.

Kendi lügatimizi işe yaramaz sayıp attığımız ve içini uydurulmuş ve devşirilmiş karşılıklarla doldurduğumuz için demokrasiye en yüksek ve onurlu anlamları verdik; uğrunda kaç nesildir dövüşüyoruz. Bu öyle bir bükülmez kanaat ki ayrılıkçı Kürt milliyetçilerinden azılı Marksistlere, eski Millî Görüşçülerden yeni liberallere kadar herkes, aslında ne olduğunu "demokrasi" kavramını kullanarak ifade etmek ihtiyacı içinde. Hatta ona düşman olanlar bile bir şekilde demokratlık isbatı ihtiyacı içinde.

Demokratlık; nâmuskârlık, iyi aile babalığı, iffetli ev hanımlığı, dürüstlük gibi bir mevhîbe oldu çıktı.

Mısır'da, Ortadoğu'da demokrasiye kimin nasıl mânâ verdiğine dikkat ediyor musunuz? Demokratik prensipler askerî darbeyle dümdüz edilip üstüne üstlük sivil ve masum

göstericilere katliam uygulandığı halde Batılı ülkeler anlaşılmaz bir ketumluk gösteriyor ve bizi şaşırtıyorlar.

Şaşırıyoruz çünkü, Batılıları da bizim gibi saf ve platonik bir demokrasi müridi, bir çağdaş değerler havarisi sayıyoruz. Oysaki Batılılar kendi lügatlerini kullanıyorlar ve onların lügatinde demokrasiye verilen karşılık bizimkinden çok farklı.

Demokrasi onlar için Batılı hayat tarzını ve dünya görüşünü egemen kılmak için bir metâdan ibaret; bir nevi ihracat ürünü. Mü'mince kutsanması gereken bir üst değer, bir ahlâk kuralı veya olmazsa olmaz cinsinden bir prensip değil; onlar bu gibi kavramlara bizim baktığımız gibi bakmıyorlar.

Onların bakış açısının temelindeki kıstas şu: Politika, gücü elde etme ve onu kullanma hüneridir, doğrudan güçle ve çıkarla ilgilidir. Çıkarlara uygun her adım faydalıdır. Dolayısıyla diyelim ki Mısır'da serbest seçimle işbaşına gelmiş meşru bir hükümetin devrilmesine "demokrasinin kesintiye uğraması" gibi bakmazlar, o iktidarın gitmesiyle oluşacak kâr-zarar tablosundaki çıkarlarıyla ilgilenirler ilk planda. Demokrasi ise yeri geldiğinde bu gibi ülkelerin gözünün ta içine sıkılması gereken bir avcı feneridir, yeri geldiğinde kullanılır.

Bizim gazetelerdeki Mısır'daki katliama sessiz kalan Batılıları niteleyen, "Çifte standart, Batı'nın ayıbı" vesaire türünden tepkiler insana hüzün ve sıkıntı veriyor. Batı adına birilerinin çıkıp "Mesele demokrasi değil arkadaş, sen hâlâ anlayamadın mı!" demesi gerekiyor galiba. Çünkü başka türlü bu efsunun tesirinden kurtulmamız mümkün olmayacak.

Demokrasi, Batılıların kâmu-sundan bir kavram; bizim de vaktiyle kâmusumuz vardı. Orada demokrasiyi bulamazsınız, onun yerine daha okkalı ve daha şümullü bir değer görürsünüz: "Adalet" meselâ. İnsanların en zaruri ihtiyacı âdil idaredir; demokratik yönetim değil.

Bunlar birbiriyle çatışan şeyler değil elbette fakat öncelik ve hangi değerden hareket ettiğiniz çok önemli. Âdil yönetim "Allah'ın rızasını kazanmak" noktasından alır meşruluğunu, demokrasi ise "Halkın mutluluğu"ndan...

Kâmusu, lügati, sözlüğü, hâsılı kendi yol haritası bulunmayan toplumların çilesi çok ne yazık ki. Çünkü onlar, başka bir kültür dairesinin değerleriyle yol bulmaya çabalıyorlar.

Cemil Meriç böylelerine, "Efendisinin ilacını çalıp içen ahmak uşak" benzetmesi yapmıştı.

Tenor tonunda Ergenekon feryatları

Ergenekon davasında mahkeme kararı açıklandı. Benim çıkardığım sonuç şu: "Ergenekon lobisi" zannettiğimizden daha güçlü ve etkili; özellikle basındaki ve siyaset dünyasındaki ağırlığı şaşırtıcı derecede büyük.

İki muhalefet partisinin Ergenekon sanıklarına (şimdi teknik açıdan hükümlü oldular) duyduğu muhabbet ve yakınlığı, son seçimlerden önce farketmiş ve nasıl da şaşırmıştık. Çok ciddi savcılık ithamlarıyla hapiste bulunan kişileri, üstelik seçilecek yerlerden aday göstermek, nasıl bir feragat ve adanmışlık hissinin eseri olabilirdi ki? Seçilmeleri halinde Meclis'i, yargıyı, Türk ve dünya kamuoyunu baskı altına alarak yargının güvenilmezliğini vurgulamayı hesaplamışlardı. Öyle oldu fakat hukuk geri adım atmadı. Sandıktan çıkan sanıklar, hukuken vekil sıfatı alamadılar fakat, mazlum ve mahpus görüntüsüyle dikkat çekmeyi başardılar.

Bu fotoğraftan muhalefetin ne elde ettiğini bilmiyorum ve böyle bir sual sorduğum için kendimi ayıplıyorum: Aşk karşılıksız bir şeydir özünde!

Artık Ergenekon lobisinin faaliyet programı belli olmuştur: Mahkeme kararını itibarsızlaştırmak ve kamuoyu üzerine yoğun bir propaganda baskısı yaparak sokaktaki vatandaşa, "Anladık mahkeme kararı ama galiba işin içine başka hesaplar karıştırıldı; itibarlı, aklıbaşında, düzgün insanlar asırlarca hapse mahkum edildi" dedirtmek. En azından, "Ergenekon diye bir örgütün varlığı, ilk defa Türk mahkemeleri tarafından tescil edildi" diyeceklerin lâfını ağzına tıkamak, "acaba mı?" dedirtmek, bir nevi gözdağı vermek.

Bu cür'etli gayreti hayret ve bir miktar takdirle seyrediyorum; galiba bu hükümlüler hakkında oluşturulan sevgi yumağı ve sempati hâlesi, başkaca hiçbir zümreye nasib olmamıştır.

Buyrunuz netekim, vaktiyle, "Nerede bu Ergenekon örgütü, gösterin gidip ben de yazılayım" diye komik bir mütalaada bulunan bir lider, karardan sonra misyonunun müntehâsına yükselerek diyor ki, "Özel Yetkili Mahkemelerin verdiği kararlar hukuken, siyaseten ve ahlâken meşru kararlar değildir. Bu mahkemelerin verdiği kararlar, gayrimeşrudur."

E, müşarünileyhin selefi de mahkemeye gözdağı vermekle tanınmıştı vaktiyle. 30 Nisan 2007 tarihinde, "Anayasa Mahkemesi 367 milletvekili bulunmadan Cumhurbaşkanı seçilebileceği yönünde karar verirse Türkiye tehlikeli bir çatışmaya sürüklenecektir" tehdidiyle AYM'yi baskılamaya çalışmıştı. Halefiyle selefiyle CHP liderleri mahkeme tehdit etmek, karar tanımamak mesleğinde doktora verecekler bu gidişle…

Çok ilginç, yargı bu siyasi atraksiyonları seyretmekle yetiniyor, halbuki eleştiri başka şey, gayrimeşruluk ithamı başka…

Öteki muhalefet lideri başka âlem; mahkemeyi "Tarafgir, sübjektif, önyargılı" olmakla suçluyor ve "Bari bu hatayı Yargıtay'da düzeltin" mealine gelen şu cümleyi ekliyor: "Adaletsizlik giderilmez ve objektif esaslara göre hareket edilmezse Türkiye'nin sosyal ve siyasal yapısı kördüğüm olmaktan ve her tarafa sirayet etmiş kaostan kurtulamayacaktır."

Darbecilikten mahkeme kararıyla sâbıkalanmışların yanında durmak, kime ne kazandıracak, sandıkta göreceğiz bakalım!

Bu koronun en tenor feryadı, Türk matbuatının son dönem feylesoflarından fakat ciddiyeti meşkûk bir genel yayın müdüründen çıktı. Üstad buyurmuş ki, "Bu dava siyasi bir dava, siyasi davalarda adalet beklenmez!"

Bundan böyle mahkemeler, yargı süreci boyunca -haydi muhalefet neyse ama!- bu önemli hukuk filozofuna kararlarını beğendirmek zorundalar! Ne güzel memleket!.

Hav'eb'in köpekleri

Bayram edeceğimize derdimize yanalım: "Müslüman'ım" diyenler kendi aralarında "bayram"ın icaplarına riayet etmiş olsalar sıkıntıların kısm-ı âzâmı ortadan kalkar. Tarafeynini Müslümanların teşkil ettiği nizâlar, Haçlı seferlerinden daha çok tahripkâr. Teşhis arayalım; acaba Müslüman Müslüman'ın kurdu mudur?

Hicretin 36. yılı. Kuzey Hicaz civarında Ureyne kabilesine mensub biri, Hazreti Ali'den "Dem-i Osman" dâvâsı için hesap sormaya yürüyen Hazreti Aişe vâlidemizin kafilesine kılavuz tayin edilmiştir. Onun anlattıklarını dinliyoruz: "Nihayet Hav'eb denilen suyun kenarına geldik. Bu suyun kenarına vardığımızda burada bulunan bazı köpekler havlamaya başladılar. Bana 'Hangi sudur?' diye sorduklarında onlara, 'Bu Hav'eb suyudur' diye cevap verdim. O anda birden Hz. Aişe'nin yüksek sesle bağırıp, 'İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn. İnşallah ben o değilim! Çünkü Resûlullah (sas)'in, zevcelerine şöyle dediğini işittim: Keşke Hav'eb köpeklerinin hanginize uluyacağını bir bilebilseydim. Sonra elini uyluklarına vurmaya başladı ve devesine de vurarak ıhtırdı ve şöyle dedi: "Beni geri çeviriniz. Vallahi ben Hav'eb köpeklerinin kendisine uluduğu kadınım." (İbnü'l-Esir, El Kâmil, 3. c., s. 73)

Cevdet Paşa, Kısas-ı Enbiyâ'sında bu hadiseyi şöyle hikâye ediyor: "Hazreti Âyişe, Talha ve Zübeyr ve sâir ehl-i kıyâm ile birlikte Basra'ya azîm olup giderken Hav'eb suyuna varıp köpekler ürümeye başlamış ve 'Bu ne suyudur?' diye sordukta kılavuz, 'Hav'eb suyudur' deyince Hazret-i Âyişe feryâda âgâz ile: "İnnâ lillahi... Ben Resûlullah'tan işittim. Diğer nisâsı dahi yanında olduğu halde 'N'ola bilsem ki, hanginize Hav'eb köpekleri ürüyecek' diye buyurmuştu. Meğer Hav'eb suyu sahibesi benmişim." 'Aman beni geri çevirin' diyerek devesini çökertmiş. Halk dahi onun etrafına inip bir gün bir gece orada kalmışlar."

Cevdet Paşa, Aişe vâlidemizi Abdullah İbni Zübeyr'in, "Kılavuz yalan söylemiş; bu su Hav'eb suyu değilmiş" diye ikna ettiğini ve hâlâ imtinâ ederken, "Aman Ali küllî askerle geliyormuş" diye telâşa vererek hareket ettirdiğini söylüyor. Bir başka rivâyette Efendimiz'in "Siz Hav'eb suyu kenarına gelip köpekleri ürüdüğünde etrafında çok adamlar ölecek" dediği de kayıtlıdır.

Bu hadise Cemel vakası diye bilinen bu meş'um hadisenin birkaç gün öncesinde cereyan etmişti. Cemel vakası, taraflarını Müslümanların teşkil ettiği en kapsamlı, en kanlı ilk çatışmadır ve "ekser ulemâmız", çatışmada toplam 13 bin Müslüman'ın katline teessüf

etmekle beraber, “Eshâb-ı kirâm, kendilerini haklı zannederek mukatele ettiklerinden içtihatlarında hata etseler bile ma’zûr, ammâ dünya için cenk eden sair nâs, zâlim oldukları halde maktul olurlar” hükmünde ittifak etmişlerdir. Belki de o yüzden o tarihten bugüne taraflarını Müslümanların teşkil ettiği her çatışma, bu hükmün tortusundan beslenmiş olsa gerektir; gömleğin ilk düğmesi meseli!

Bu kıssanın hissesine gelelim:

Eğer Hav’eb suyunun kenarına gelmişsek ve Hav’eb’in köpekleri ürümeye başlamışsa zaten dava çoktan kaybedilmiş demektir. Tarafeyni Müslüman çatışmaların galibi olmuyor. Cemel Vakası’nda sûretâ Hazreti Ali taraftarı galebe etmişti fakat neticede bütün Müslümanlar yenildi. Sonradan gelen siyasî ikbâl yılları sonucu değiştirmiyor; siyasi bir nizâ yüzünden çıkan Cemel ihtilâfı, sonraki bütün beynelmüslîmin kavgaların ebesi oldu.

Bu sesler inşallah kilâb-ı Hav’eb’in ürümeleri değildir; öyleyse veyl ahvâlimize!

Bir çift lastik uğruna...

Aşağıda okuyacaklarınız tamamen yaşanmış bir hadisedir. Pekâlâ takdir edebileceğiniz gerekçelerle şahıs ve yer isimlerini değiştirdim.

Bundan on, onbeş sene önce geçiyor hikâyemiz.

Kahramanımız bir avukat. İstanbul'da yaşıyor; işleri fena değil; orta yaşlarda, başarılı, yakışıklı biri.

Bir bahar sabahı eviyle yazıhanesi arasındaki 20 km'lik çevre yolunda otomobiliyle giderken tabiata dalıyor, ulvi duygulara kapılıyor. Yaşadığı güzellikler için hamd ediyor. Böyle nikbin ve güzel hisler içinde keyifle otomobil sürerken hatırlıyor ki arabanın lastikleri bayağı aşınmış, hatta kabak denilse yeridir duruma gelmiştir. Kendi kendine,

-Oğlum, diyor, “Lastik önemli; araban eski olabilir ama lastiğe para verirken acımayacaksın, çünkü can taşıyor. Lastik bir, fren tertibatı iki.”

Niyeti, iki gıcır lastik alıp önlü arkalı çaprazlama taktırarak vaziyeti bir süre daha idare etmek.

Birkaç kilometre sonra kendine kızmaya başlıyor,

-Yav sen ne cimri, ne eli sıkı adamsın; Allah'a şükür kazanıyorsun oğlum. Niçin çift lastik düşünüyorsun; git hepsini değiştir imkânın varken; ayıp ayıp... Bak Cenab-ı Hak seni hiç hesapta olmayan imkânlarla, rızıkla nimetlendirdi. Binaenaleyh mademki dört lastik alacak imkânım var; öyleyse onları biraz daha zorlayarak niçin yeni bir otomobil almıyorum ki kendime?”

“Alabilir misin, alamaz mısın; borçlanırsan nasıl ödersin?” gibi düşüncelerle boğuşurken kararını kesinleştiriyor. Tanıdığı bir galerici vardır; galeride araba kıyamet gibi. Eski tanıdık, güvenilir bir dost. Doğru oraya.

Selam, aleykümselam, çaylar, kahveler derken mevzu açılıyor. Arkadaşı,

-Vallahi sana yakışanı yapmışsın dostum, tebrik ederim, diyor. “Geçenlerde seni bu arabada gördüm, içten içe üzüldüm; gençsin, yakışıklısın, eh imkânın da var. Olmuyor böyle lastiği kabak orta halli arabalar yakışmıyor.

Sana gıcır gıcır sıfır kilometrede bir Mersedes vereyim. Vişne çürüğü, müthiş karizmatik bir araba. Sana yakışır.”

-Bilmem, ödeyebilir miyim; bizim külüstürü kaça sayacaksınız?

-Kolay yahu, düşünme böyle şeyleri; keyfini çıkar birader, hallederiz!

Kendini yeni bir arabayla ödüllendirmeye fena halde niyetli avukat dostumuz, vişneçürüğü Mersedesi görünce hakikaten bayılıyor. Hemen anahtarları takdim ediyorlar, derken dostumuz kendini akşam üzeri aynı yolda yeni arabasıyla eve dönerken buluyor.

Eşi, tedbirli, uyanık bir hanım. “Nereden aldın, nasıl aldın; sakın gayrımeşru işlere bulaşmış olmayasın, pek hayır alameti gibi görünmüyor, nasıl ödeyeceksin bakalım?” diye adamcağızın keyfini kaçıracak bütün suallere yatıştırıcı cevaplar aldıktan sonra, “Eh, hayırlı olsun bakalım” diye kabulleniyor durumu.

Ertesi sabah dostumuz, yine bir bahar sabahının ulvi duygularıyla aynı yollardan geçerek yazıhanesine gidiyor ve aracı, kaldırım kenarındaki otoparka dikkatlice çekiyor.

Ara sıra pencereden göz atıyor; her bakışta, “Maşallah, yiğit araba; bana da yakıştı canım, iyi ettim vallahi!” diye seviniyor.

Öğle yemeğinden sonra yeniden masasına dönünce göz alışkanlığı ile aynı yere bakıyor; A, kimse yok! Nerde araba? Ne olabilir ki? Sarılıyor telefona,

Sesine “Bizde kül yutacak göz var mı azizim?” havası vererek galerici ahbabına,

-Yav diyor “Keh keh, güzel numara doğrusu, aferin; arabamı götürmüşsünüz; lakin yemedim; gönderin hemen akşam trafiğine kalmadan tamam mı?”

Verilen cevabı dinledikçe özgüveni korkuya, ardından paniğe dönüşüyor. Yoo, çalınma filan yoktur; bilakis son zamanlarda hırsızlar sürmeyi gözden çekmektedirler ve vakit kaybetmeden hemen tedbir almak lazımdır.

-Neyse, annen seni Kadir Gecesi doğurmuş olmalı, diyor galerici, “Burada Trafik şubeden bir komiser arkadaşım var, sohbet ediyorduk. Onu yanına yolluyorum şimdi. İlgilenecek durumla; gerekli bilgileri verirsin artık...”

Yarım saat sonra üç yıldızlı bir polis amiri avukatın bürosundadır. Endişeli bir yüzle avukatı dinliyor, notlar alıyor, telefonla şubeyi arayarak talimatlar veriyor, "Tanıdığımızdır, sevdiğim bir abimdir, akşama istiyorum bu arabayı ona göre!" diye sıkıyı veriyor. Kapatınca, "Akşama tamamdır beyefendi, merak etmeyin" diyor, bir çay içip gidiyor işine.

Ertesi gün arabasız kalan avukata galeriden gıcır gıcır bir emanet BMW veriyorlar fakat çalınan arabadan ses-soluk yok. Bizim avukat, önceleri "Nasıl olsa kaskosu var, önemli değil" diye kendini avuturken daha sonra "Varlığa sevinme, yokluğa yerinme oğlum; nimeti veren alır, hoşça gör" diye kendine telkinde bulunsa da canı sıkılmış, haline durgunluk ve dalgınlık gelmiştir.

Ertesi gün yine ses yok arabadan. Bizimki damlıyor galerici arkadaşına sabah sabah,

-Tamam oğlum iyi numaraydı ama bu kadar şaka yetişir, verin arabamı artık.

Galerici sıkıntılı bir yüzle, durumun çok ciddi olduğunu, üstelik dün verdikleri emanet BMW'yi de müşteri çıktığı için iade etmesi gerektiğini söyleyip ilave ediyor.

-Abi, sen işin ciddiyetini hâlâ anlamadın herhalde. Adamlar çalıntı arabayla soygun cinayet filan yapıyorlar; sen savcılığa, polise ihbarda bulunmuş muydun bu arada, aman sakata gelmeyelim!

Demeye kalmadan avukatın telefonu çalıyor: Bilmem ne bankasının bilmem ne şubesinden bir memur, "5 bin liralık bir çekiniz karşılıksız çıktı; ne yapalım?"

Çek, 5 bin lira, karşılıksız? O anda dehşetle hatırlıyor ki, çalınan aracın bagajındaki çantada çek defteri vardır ve belli ki hırsız oradan bir yaprağı kullanmak üzere...

-Tamam, hemen ilgileniyorum, demeye kalmıyor telefonlar birbiri ardına yağmaya başlıyor. Ne kadar banka varsa sıraya girmiş gibi karşılıksız çek ihbarı yapıyorlar. Avukatımız resmen dağılıyor. Durumu gören galerici yardıma koşuyor, telefonu eline alarak, "Böyle bir talihsizlik oldu, onbeş dakika oyalarsanız hesaba tedbir koyduracağız, aman bir yardım" diye çırpınmakta.

O bir saat içinde avukatımız birkaç yaş yaşlanıyor adeta. Neticede hesaba tedbir koyduruyorlar ama hâl perişân...

"Sen misin çift lastiğe rıza göstermek yerine arabasını bile beğenmeyerek kendisine lüks sınıftan sıfır araba yakıştıran; ibret al oğlum, ibret al" diye kendini paylıyor bolca.

Eşi, "Ben tedbirli olmanı söylemiştim; demek ki kazancına biraz haram karışmış ki yaramadı bak, elinden gidiverdi" diyor; bizimkinin kolu-kanadı kırık, üzgün.

Ertesi gün, öğle suları, galerici arkadaşı yine telefonda, “N'ooldu abi, ses çıkmadı değil mi arabadan?” “Çıkmadı yok, belki de çoktan parçalamışlardır bile” diye cevap veriyor ama sesi çok kötü.

-Abi diyor galerici, “Akşam vakitli gel buraya; şahane güveç yaptırıyorum fırında, birkaç arkadaş da gelecek. Yemek yiyelim, madem arabadan ses çıkmıyor, sigortaya müracaat ederiz, sen de gelmişken evrakları imzalarsın.”

Eh, n'aapılır, pekâlâ!

Akşam oluyor, hakikaten şahane bir fırında güveç ikramının ardından çaylara sıra gelince, “Nerde bu evraklar, imzalayayım” diyor avukat. “Hallederiz abi” diyor galerici. “Bu arada yeni arabalarımız geldi gümrükten; müşterisi hazır ama, sen şöyle bir bakıver, hoşuna giden bir şey görürsen evvela sen seç. Arabadan yana yüzünü güldüremedik, o kadarcık bir iyiliğimiz olsun bari!”

Yan taraftaki galeriye geçiyorlar; şahane Avrupa arabalar. İçlerinden birini tanır gibi oluyor avukat,

-Yav şu vişneçürüğü Mersedes nasıl da benziyor; aynısından mı getirttiniz yoksa?

Kahkahalar patlıyor arkasında. Emniyet amirinden sahte hırsızına, ondan banka memurlarına kadar müsamerede rol alan ne kadar “arkadaş” varsa orada hazır ve nâzırdır!

Geldik kıssadan hisse faslına:

Otomobil lastiği deyip geçmeyeceksin arkadaş!

Neyse odur!

Her devirde muktedirlere yakın durmakla mâruf bir şahıs, son günlerde mâhiyet ve sebebine pek akıl ermemekle birlikte Hizmet hareketine dahle yönelik ilginç şeyler söylemeye başladı.

Müstakil’ül efkâr bir yerde durarak samimi görüşünü belirtmiş olsa şüphesiz daha fazla ciddiyeti hak ederdi; böyle yapmıyor, yine muktedirlerin sâyesi altında bulunduğu yerden kendince hoşluklar sergiliyor; fıkralar, nükteler naklederek zaman zaman vecde gelip sosyolojik fetvâlar veriyor.

Şahsen ma’zurdur. Gerek gölgeliğinde serinlediği mercîin görüşlerini naklediyor olsun veya tam aksine kendi içtihadını seslendirsin, önemli sayılmaz. Bu noktada esef etmek gereken hâl bu manidar taarruzun teşkil ettiği kombinasyondur. Bizim orada büyüklerimiz derlerdi ki, “Yahşi yiğit yâreninden belli olur!” ve ardından hemen ilâve ederlerdi; “Aman oğlum, arkadaşlarını, ahbâbını, yârenini iyi tanı ve öyle seç. İnsan ailesini seçemez fakat ortağından,

ahbâbından, yolda beraber yürüdüğü insanlardan sorumludur. 'Ben iyiyim, arkadaşlarım fenâ' diye bir mâzeret yoktur. Bir insan hakkında kanaat edinmek için evvelâ yârenine bakarlar!"

Son günlerde basında hükûmet umûrunu savunmak sadedinde "sâye"ye girip "Tekmil batarya", pardon "iki top birden" yaylım ateşi açanlara baktıkça hikmet-i hükûmet nâmına efkârlanıyor, endişeleniyorum; "Vah" diyorum, "Yârenleriniz bunlar mıdır?" ve aklıma o meşhur beyit geliyor.

Şehzade Mustafa'nın katli üzerine şair Necâtî'nin yazdığı mersiyedendir o beyit:

"Yanunca bunca kulundan bir âdemin bile yok;

Begüm bu nice seferdir kim, ihtiyâr ettin?"

Bu mevzuya denk düşen fıkra, tarihi nükte kıyâmet gibi ve ardı ardına sıralamak da pekâlâ mümkün fakat bunda bir mârifet görmüyorum. Kem söz sahibinin olsun. Söyleyenin değil söyletenin gönül incittiği bir yerde, elçilerin zevâli olmaz.

Yeri gelmişken ilâve edeyim: "Biz bazı arkadaşlara kendimizi iyi anlatamamışız" gibi bir hüsniniyetle yeni polemikler açılmasını da kendimce pek isâbetli bulmuyorum. Neticede yıllardan beri herkesin gözü önünde ve kamunun denetimi altında çalışıp didinen bir topluluk hakkında bilinmeyen hiçbir şey kalmamıştır. Belki tek eksik şu: "Bu insanlar nasıl bu kadar iyi olabilir, ucunda hiçbir ikbâl, maddi bir çıkar veya beklenti görünmediği âşikâr iken nasıl olur da bunca insan, hakikaten sıradan akla sığmayan derecede feragat göstererek temiz kalabilir?" düşüncesini izâle etmek o kadar kolay olmuyor. Çünkü "Açık sır" türünden olgular şaşırtıcıdır ve kolay kabullenilmiyor; hatta kendinizi anlatmak için bezlettiğiniz nezâket ve iyiniyetin, zaaf gibi de algılanması da cabası.

"Niçin bu kadar iyisiniz?" vehmi, ardına şu kemirici suali de sürüklüyor, "İnanmam, mutlaka peçeli bir niyetiniz, gizli bir hesabınız daha olmalı; nedir o?"

Vakti zamanın muktedir paşalarından biri, konağında verdiği iftara, devrin seküler zihinli ünlülerinden birini de davet etmiş. Yemekler yenilip şerbetler içildikten ve üstüne tatlı ile vernik çekildikten sonra davet sahibi, "Afiyet olsun efendim, buyrun şimdi de akşam namazını edâ edelim" deyince bizim seküler arkadaş hemen cebinden davetiyeyi çıkarıp yeniden inceledikten sonra itiraz etmiş,

-Velinimet, davetiyede iftardan bahsediliyor ama namaza dair bir kayıt yok; beni ma'zur görün!

Bu kıssasın hissesi de şu kısaca: Hablullah'tan başka istinatgâh yoktur; neyse odur! t.alkan@zaman.com.tr

Suriye'nin toprak bütünlüğü?

Türkiye'nin Suriye politikası tutmadı. Detaylarına girmiyorum; ama bu politikanın iyi hesap edilmemiş olduğunu ve ülkeyi hayli sıkıntıya soktuğunu söyleyebiliriz. Bu öngörüsüzlüğün elbette bir maliyeti var. Türkiye'nin Suriye siyasetini biçimlendirenler seçim sandığında yaptıklarının bedelini -her neyse- ödeyecekler.

Mesele bundan ibaret değil ama. Son yarım asırda dikta yönetimleriyle idare edilen Suriye, ülke içinde muhalefet başlayınca, kısa süren bir ılımanlık döneminden sonra hemen bildiği ve alıştığı refleksle cevap vermeye koyuldu ve kendi vatandaşlarına karşı silaha başvurdu.

Bir millî ordunun kendi halkına karşı savaşması berbat bir durum. Dış odaklardan destek gören Suriye muhalefeti bir ara önemli başarılar kazanmaya başlayınca şaşırtıcı bir gelişme yaşandı: Beşşar Esed, babası Hafız Esed'in çizgisini devam ettirerek Suriye'nin Türkiye sınırına yakın bölgelerinde yaşayan Kürt nüfusunu şiddetli bir gözetim altında bulunduruyor ve onların vatandaşlık haklarını bile askıda tutuyordu. Muhalefete karşı kaybetmeye başlayınca Beşşar, çok garip bir hamle yaparak Suriye'nin kuzeyindeki birliklerini merkeze doğru çekti ve bölgenin kontrolünü fiilen PKK'nın Suriye uzantısı PYD'ye terk etti. PYD son aylarda Rojava adını taşıyan bu mıntıkada hâkimiyeti sağlayınca Türkiye ile sınır komşusu durumuna geldi. Hududa yakın binalara çekilen örgüt bayrakları, basın aracılığı ile Türk kamuoyunda önemli bir hassasiyet uyandırdı. Türk muhalefeti, hükümetin Suriye politikasını eleştirdi ve sert dille suçladı. PYD, "geri adım" gibi görünen küçük tavizler vererek Ankara'yı yumuşattı; ardından PYD lideri hemen Türkiye'ye geldi ve üst seviyede bazı temaslarda bulundu.

Bunları hepimiz biliyoruz; şahsen beni şaşırtan gelişme Türk basınında PYD ve Rojava'ya yönelik belirgin bir sempati ve desteğin görünür hale gelmesiydi.

Türkiye'yi, komşusu Suriye'nin iç işlerine karışmakla itham eden çevreler, Beşşar Esed yönetiminin adeta tepsi içinde PKK çizgisine teslim ettiği Kuzey Suriye'de olup bitenleri farklı bir çerçeve içinde ve belirgin bir meşrulaştırma gayretiyle sundular. Buna göre PYD, bölgede radikal İslamcı, Kaide uzantısı güçlerle çarpışıyordu ve Türkiye sınırı kapattığı için mahsur kalan sivil ahali gıdasızlık ve ilaç sıkıntısı yüzünden hayati tehlike altındaydı. Türkiye, Rojava'daki yeni yönetime destek olmalı, sınır kapılarını açmalı, masumlara gıda ve ilaç yardımı yapmalı, buna mukabil PYD ile çatışan radikal İslamcı çetecilere yakın durmamalıydı. Zaten bu çeteler, bölgeye doğrudan asker göndermekten çekinen ABD yönetiminin el altından CIA marifetiyle desteklediği Kafkasyalı militanlardı.

"Tavsiyeler"in sonraki durağı ise PYD'nin Rojava'daki yönetimini Türkiye'nin tanıması!

Öteden beri hür olmadığı ve hükümet baskısı altında tutulduğu öne sürülen Türk basınında PKK sempatizanlarının önemli ve anlamlı bir öbek, sesi hayli gür ve etkili çıkan bir lobi

oluşturabilmesi dikkat çekiyor. Barış sürecinin, "Basındaki PKK muhibleri"ne moral destek ve meşruluk bahşettiği de gözden kaçmıyor.

Bu gelişmeyi çok ilginç buluyorum. Türk basınında kendini demokrat ve liberal diye tarif eden manidar bir topluluk, "Zaten Kuzey Irak'taki huzuru görüyorsunuz; Suriye de öyle olacak; akıllılık edip geç olmadan destek çıkalım" çizgisinde yayın yapıyorlar.

Bu arada henüz kimselerin aklına gelmeyen ilginç bir durum söz konusu: PKK çizgisindeki Kürtler, pratikte Beşşar Esed rejimiyle işbirliği içinde. Kezâ Beşşar'ın izniyle Suriye'nin toprak bütünlüğünden iri bir lokma kopararak muhayyel Kürdistan'a katmak arzusundalar ve bu hedefe varmak için benimsemeyecekleri çifte standart yok gibi görünüyor. PKK, Suriye'nin sürüklediği selden kendi kütüğünü kurtarmak derdinde.

Hükümetin PYD temsilcisiyle görüşmesi de çok dikkate değer bir adımdır. Hükûmet "Çözüm" kavramının içini hangi somut unsurlarla doldurduğunu açıklamakta pek ketum davranıyorken, doğrudan Suriye'nin toprak bütünlüğünü tehdit eden PYD oluşumu karşısındaki yumuşak tutumu insanı şaşırtıyor.

Acaba hükûmetin Suriye siyaseti de Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygı duymak noktasını çoktan geçmiş midir?

Acaba bunca riskin ve masrafın karşılığı, parçalanan bir Suriye bünyesinde kurulacak ufak otonomilerle iyi ilişkiler kurmak noktasına mı gelmiştir?

Ve bir soru daha: Bu dış politika başarılı ise, başarısız dış politika nasıl bir şeydir?

İşte yapıcı bir eleştiri

Öğrencilik yıllarında memlekete giderken Mamak'la Lalahan arasında yapılaşma yerine yeşillik görmek tuhafıma giderdi.

Bu "açık sır"ın anlamını sonradan keşfettim: bölge askeri mıntıkaydı. Eskiden beri, "Ordu göreve" pankartı açanlardan hiç hazetmedim ama vaktiyle şehir civarındaki geniş arazileri orduya tahsis eden zihniyete şükran duymam gerektiğini hissettim. Bazı kışla komutanları imkan ölçüsünde araziyi yeşillendiriyordu fakat olduğu gibi bırakanlara bile şehirciliğimizin (!) geleceği adına teşekkür borçlu olduğumuzu düşünüyorum. Bazen bir şey yapmamak da hizmettir.

Gazetemiz önemli bir habercilik hadisesine imza koyuyor ve "testi kırılmadan" İstanbul civarındaki askeri alanların nasıl bir yapılaşma tehdidiyle yüz yüze geldiğini belgeleriyle ortaya koyuyor. İşin hülâsası hazindir. Askeri alan içinde kalan ve İstanbul ölçülerine göre hâlâ yapılaşmamış olması mucize sayılmak gereken araziler, eğer sessiz kalınırsa tez zamanda inşaat sahası oluverecektir.

İstanbul’un günün birinde adam gibi yaşanır bir belde olacağına inancım kalmadı; nerede boş arazi görsek, “Aa, niçin fark edememişler!” diye şaşırıyoruz artık. Bu şehrin ölçüleri, ıslah olmaz derecede baştan çıkarılmıştır ve tevbe-i nâsuh edilmiş olsa bile artık insanî ölçeğe hitab etmesi mümkün görünmüyor. Mevcut –sadece yeşilliklerin değil- boşlukların muhafazası, İstanbul’un bir cinnet şehrine dönüşmemesi için şart.

Peki, konuya ters açıdan bakalım: Şehir içinde ve civarındaki askeri mıntıkaların yerleşim ve yapılanmaya açılması gerçekten âcil bir ihtiyaç mıdır? İnşaat sektörü için sorunun cevabı evettir ve daha fazlası olsa daha iyi olacaktır. Şehirde inşâ etmek için yer arayanları bu taleplerinden ötürü ayıplayamayız fakat İstanbul’un sınırları var ve o sınırlar çoktan aşıldı. Şehir plancıları için ise askeri mıntıkaların yerleşimsiz boş yerler halinde bulunması bir nimet; üzerinde birşeyler yapmak için değil, bilakis yapmamak için.

Üçüncü köprü, yeni havaalanı ve ikinci boğaz projelerinin şehircilik açısından getireceği riskleri kamuoyu henüz bilmiyor. Öyle bir noktada ki İstanbul, yeni bir yol açmak veya yol genişletmek bile rahatlatmıyor, bunaltıyor. İstanbul’a yeni bina yapmak deniz suyu içerek susuzluğu gidermek gibi. İçtikçe fenalaşıyor, bina diktikçe boğuluyorsunuz. Bu arada Radikal gazetesinin şehircilik ve mimarlık konularındaki haberlerini ilgi ve takdirle takip ediyorum. Büyük kamu inşaat projelerindeki “çakma” Selçuklu ve Osmanlı taklitlerini eleştiren ve uzman görüşlerine yer veren Elif İnce haberi bunlardan biriydi; bir diğeri ise yeni stad yapmak için başlatılan Dolmabahçe kazısı ile ilgili ikazlardı. Beşiktaşlıları yakından ilgilendiren bu haberlerde “fikr-i takib” uygulandı fakat akıbetini bilmiyorum. Büyük takımlar söz konusu olunca her nedense ilkeler unutuluveriyor.

“Çakma” tabirini özellikle tercih ettim. Bir mimarlık tarzını cephe elemanlarından ibaret sayarak “mekân” fikrini öteleyen taklid yaklaşımının politikacıları memnun etmekten başka ciddi bir mimari endişesi yok. Elbette eski mimarlığımızdan ilham alınır, hatta adam gibi tecdid uygulamaları bile yapılır (az da olsa örnekleri var çünkü) fakat özellikle adalet saraylarında gördüğümüz taklitler genellikle başarısız; fena halde “eyyamcı makyaj” hissi veriyor.

Doğrudan hükümeti ilzam eden gelişmeler bunlar; keşke yapıcılık merakı, şehirlere zarar verecek hadlere kadar tırmanmamış olsaydı.

Anadolu’da “şurası yelden, burası selden...” diye devam eden helâk senaryoları söylenir öteden beri; bunların arasına “Emlâkçilik” maddesi eklemesek çok iyi olur gibime geliyor.

İşte bu yapıcı bir eleştiridir.

Laik çelişki

Misafir sıfatıyla bir törende bulunan bir siyasetçiye “Ne yüzle buraya geldiniz?” diyerek saldıran kişi bir basın mensubu imiş.

Birtakım Batılı çevreler, “Gazeteci arkadaşımızın eylemi basın ve fikir hürriyeti kapsamındadır; binaenaleyh gözaltına alınamaz” derlerse doğrusu şaşırmam; ne var ki dün akşama doğru düşen bir haber, gazeteci olduğu öne sürülen kişi hakkında kılıfın önceden hazırlandığı intibâını veriyor. Habere göre saldırgan 10 gün önce fotoğrafçı olarak çalıştığı Kahramanmaraş Pazarcık Belediyesi’nden, “psikolojik sıkıntıları olduğu” gerekçesiyle işten çıkarılmış. Psikolojik sıkıntı ne zamandan beri işten atılma gerekçesi sayılıyor yahu?

Öyle veya değil, hadise çok çirkin. Değil Hacıbektaş törenlerinde, tesadüfen aynı güne denk gelen Uluslararası Taşköprü Sarımsak Festivali’nde yapılmış olsa da çok çirkin; cuntacı-darbeci takımından birilerinin neredeyse kahin gibi önceden haber verdikleri işlerden birine benziyor. Hani, “İki ay sonra bunlar gidici, sonbahar çok sıkıntılı geçecek” diyenlere , “Ee, biz dememiş miydik?” dedirtecek kadar da vahim.

Vahim çünkü Taşköprü Sarımsak Festivali’nde değil, Hacıbektaş gibi Türk Aleviliği’nin büyük anlam, hatta kudsiyet izafe ettiği bir mekânda geçiyor ve haberi duyan herkes, saldırının Alevi siyasetiyle bir yerinden ilintili olduğunu bal gibi biliyor. Saldırının çirkinlikten de öte saçma tarafı, Türkiye’nin Alevi meselesini cesaretle kabul eden ve eksik de olsa bu hususta selefleriyle kıyas edilmeyecek derecede ileri adımlar atabilmiş bir hükümetin temsilcisine yönelmiş olması. Tek kelimeyle haksızlık; nezâket içinde “daha fazlasını beklerdik... attığınız adımlar tatminkâr değil” demek yerine bir misafire yumruk atmanın siyasi bir mesajı yok fakat, kimilerinin pek iştahla beklediği muhayyel bir Alevi-Sünni geriliminin harlandırılması umuluyor demek ki. Hadisede teselli bulunabilecek tek unsur, ev sahibi mevkiinde bulunanların samimi üzüntülerini dile getirmiş olmaları. Alevilerle farklı düşünebilirsiniz fakat ev sahipliği hukukuna riayetsizlik ettikleri görülmemiştir.

Yeri şimdi değilse ne zamandır bilmem, öyleyse konuşalım: Lâyıkı vechile anlaşılma ihtimâli düşük olsa da söyleyeceğim; siyasetçilerimizin ağustosta Hacı Bektaş Velî’yi, aralıkta Mevlânâ’yı anma türünden törenlerine katılmalarının hikmeti nedir? Daha doğrusu bu gibi “mesaj verme” törenlerinden uzak dursalar, günün mânâ ve ehemmiyetinden ne eksilir? Hacıbektaşlılar ve Konyalılar, “bu sene devletlûlardan kimse törene gelmediler, mahzun kaldık” diye darılırlar mı?

Ağustosta Alevilerin, aralıkta Sünnilerin gönlüne hoş düşen şeyler söylendiğinde kim bu söylenenlere hakikat değeri veriyor ki? Partili danışmanlar tarafından önceden hazırlanmış ve bir önceki yıldan pek farklı olmayan bu metinler, biraz resmi bayram nutuklarıyla aynı tabiatı taşıyor. Yuvarlak, hamasî ve gerçek düşünceyi taşımayan sözler. Öyleyse niçin her sene bu

ritüel tekrar edilir? Cevabı şöyle olabilir: Çünkü hangi siyasetçi gitmezse, giden galip, gelmeyen mağlup sayılır gibi bir intibâ doğuyor!

Bu törenleri gerçekten samimi insanlara terk etsek iyi olacak. Böylece laiklik ilkesi üzerine yemin-billah etmiş siyasetçilerimiz de (CHP'liler de dahil diyecektim, ne göreyim; bu sene BDP'liler bile oradaymış; mevcut yoklaması yapılıyor anlaşılan!) konuşurken tek ayak üstünde durmak eziyetinden kurtulurlar. Partilere tavsiyem hemen teklifimi kabul etmeleridir; söyledim gitti.

Zaytung, 'dürüst, tarafsız ve ahlâksız' peki ya öteki gazeteler?

Zaytung adını daha önce duymamış olamazsınız. Almanca "Zeitung", yani gazete kelimesinin Türkçe telâffuzu. Bizde genellikle gazete adının hemen altında yayının temel prensiplerini açıklayan birkaç kelime bulunur, Zaytung'inki şöyle: "Dürüst, tarafsız, ahlâksız haber"

"Niçin ahlâksız kelimesi seçilmiş?" diye sorabilirsiniz; Zaytung'un varlık sebebini bu küçük espriden öğreniyoruz. Zaytung, dürüst, tarafsız ama tırnak içinde ahlâksız bir gazete çünkü verdiği haberlerin gerçekle ilgisi yok. (Zaytung.com) adresi üzerinden yayınlanan Zaytung sitesi, başta toplumsal alışkanlıklarımız, yaygın tepkilerimiz, davranışlarımız, gazetelerimiz, futbolumuz, siyasetimiz olmak üzere hak eden herkesle tatlı tatlı dalgasını geçiyor ve tersinden hareketle nasıl olması gerektiğine dair ince bir mesaj yolluyor okuyucularına.

Geçenlerde gazeteye uğradığımda birikmiş postalar arasından Zaytung'un 2012 yılı almanağı çıkınca çok sevindim. Yıl boyunca yapılan haber-şakalardan seçmelerin verildiği almanağı, ironiden haz eden herkese tavsiye ederim (April Yayıncılık, 144 sayfa, İstanbul, 2013, 20 TL)

Birkaç örnek vermezsek tadı çıkmayacak; öyle yapalım ve internet sitesindeki bazı haberlerin sadece başlıklarını vererek, aslında hangi ağacın çürük meyvelerini taşladığını görelim:

(Dış politikamız hakkında)

Protesto gösterileri nedeniyle zor günler geçiren Tunus hükümetine bir darbe de Türk Dışişleri'nden geldi: "Tunus hükümetinin yanındayız..."

(Üniversite sınavları ve seçme sistemi hakkında)

Üniversite sınavındaki 3. senesinde Eğirdir Dağ Komando Okulu'nu kazandığını öğrenen Alper Enverli'de (20) buruk sevinç.

(Her vilayetin ille de bir şeyiyle meşhur olması gerektiği inancı hakkında)

Kültür ve Turizm Bakanlığı, henüz herhangi bir şeyi ile meşhur olamayan Bilecik'e 1 ay süre verdi.

(Gezi olaylarında hükümetin tavrı hakkında)

Gezi Parkı olayları nedeniyle hükümet tarafından suçlanmayan tek ülke olan Myanmar'da halkın öfkesi sokaklara taştı.

(Antikapitalist Müslümanlık modası hakkında)

Bayram harçlığı vermemekte direnen binlerce vatandaş, Anti Kapitalist Müslümanlar safına katılmaya devam ediyor.

(Mobese kameralarının tam da gerektiği anda bir işe yaramaması hakkında)

Emniyet Genel Müdürlüğü'nden Mobeseler ile ilgili yapılan eleştirilere yanıt geldi: "Biz onları zaten komik kaza çeksin diye koyduk..."

(Başbakan'ın gündem belirlemek ve medyaya konu vermek konusundaki titizliği hakkında)

Açıklamaları eskisi kadar gündemi meşgul etmeyen Başbakan Erdoğan, kamuoyunu sert bir dille uyardı: "Şşşt arka sıra! Kime diyorum evladım ben.'"

(Hükümetin gerektiğinde torba yasa çıkararak, ancak bir hafta sonra haberdar olduğumuz konuları düzenleme alışkanlığı hakkında)

TBMM'den gece yarısı geçirilen torba yasayla, CHP, MHP ve BDP'nin de AKP'ye devredildiği ortaya çıktı.

Birkaç örnek de Zaytung Almanağı'ndan; esprilerin hangi olguya taş attığını artık siz kestireceksiniz:

Meşhur sokak pilavcısı Mehmet Usta lezzet sırrını açıkladı: "Pilav normal, bence siz geri zekâlısınız!"

Türkiye'yi ekran başına kilitleyen "Kim öle kim kala" Evinde yaşlıların hayatta kalma mücadelesi nefes kesiyor.

Güneşli havayı fırsat bilerek park ve sahillere akın eden İstanbullular, ortalama 6 saati trafikte geçirmenin tadını doyasıya çıkardılar.

Mahsun Kırmızıgül'den yeni rekor denemesi: 120 dakikalık filmde alt metinler hariç 400 sosyal mesaj…

"Hangi şehrin soğuğu daha pis?" panelinde yumruklar konuştu.

Kısacası efendim, Zaytung gazetesi, bizim hallerimizi yazıyor, gayet tatlı bir tarzda dalgasını geçiyor. Bizde gazetecilik öyle bir tarzda yapılıyor ki, bazen hangisi Zaytung, hangi ciddi gazete ayırmakta güçlük çekiyoruz.

Nice yıllara Zaytung, "Ne gülüyorsun, bu anlattığım senin hikâyen" esprisiyle yüzümüze ayna tuttuğu için. a.alkan@zaman.com.tr

---

MEKÂN VE İNSANIYLA SİVAS

Osmanlıların, yaşadıkları dünyanın standartlarını aşan kalitede bir kayıt düzenine sahip oldukları şeklinde bir efsâne vardır; bu efsânenin haklı tarafları var elbette, fakat anakronik bir gözle bakıldığında bu kayıt sisteminin büyük boşluklar bıraktığı da fark edilebilir. Şöyle izah edelim: Günümüzde modern devletlerin tuttuğu kayıtların bir benzerini Osmanlı arşivinde görmek isteyenler hayal kırıklığına kapılacaklardır çünkü Osmanlılar, muasırı her kamu düzeni gibi sadece devlet faaliyetleri için önemli gördükleri alanlarda kayıt tutmak eğilimde idiler. Basit bir örnek verelim: Vergi toplamak, ticari hayatın tanzimi, Mezopotamya'da varlığı bilinen ilk şehir devletlerinden biri her devletin vazgeçilmez ihtiyacı idi; o yüzden vergi toplamaya esas tutulacak bilgi kütükleri, özellikle vergi mükelleflerinin kayıtlarını tutmak daima önem taşımıştır. Bununla beraber kadınların, çocukların veya vergi mükellefiyeti olmayacak derecede güçsüz kimselerin kaydı bilerek ihmâl ediliyordu.

Anasından doğan herkesin nüfus kütüğüne kaydedilmesi modern zamanlarla başladı, çünkü modern devlet, tebaası hakkında ayrıntılı bilgi biriktirmek ihtiyacındadır. Yeri gelmişken belirteyim, bu konu hakkında en doyurucu kaynak, Prof. Dr. Kemal Karpat'ın "Osmanlı Nüfusu -1830-1914) tarihli eseridir.

Bu girizgâhın bir sebebi var: Ecdadımızın kayıt tutma alışkanlığı ne kadar hayranlık uyandırsa da, resmî kayıtlara dayanarak atalarının kimler olduğunu ve nereye kadar uzandığını öğrenmek isteyenlerin eli çoğu zaman böğründe kalır, zira bizde nüfusun kayda geçirilmesi, 1831 tarihinde (ki hayli geç bir tarihtir bu) mümkün oldu; bu yüzden neseb bilgilerimiz genellikle dört kuşak, başka bir ifade ile dedelerimizin dedesinden öteye geçmez. Kaldı ki Osmanlı nüfus kayıtlarına dayanarak bu araştırmayı yapmak imkânı da herkes için mümkün olmuyor.

Sivaslılar için şimdi böyle bir imkân var artık. Eseriyle memleketin yüzünü ağartan hemşehrim değerli arşivci ve tarihçi Salih Şahin, yıllarca emek sarf ettikten sonra, "Mekân ve İnsanıyla Sivas*" adlı "muhalled" yani uzun ömürlü bir eser kaleme aldı. Sivas Belediye Başkanı Doğan Ürgüp'ün katkısıyla çok güzel ve itinalı bir baskı ile yayımlanan eser, 1834'de yapılan 'nüfus tahrir defteri'nin yeni harflere aktarılmış şekli. 1831'deki ilk tahrir çalışmalarının İstanbul yönetimi tarafından beğenilmemesi üzerine bu defa daha ciddi bir tarzda tekrarlanan bu tesbit çalışmasını gün yüzüne çıkaran Salih Şahin'e ve basımını sağlayan Sivas Belediyesi'ne şükran borçluyuz. Hakikaten evlâdiyelik ve her dönemde araştırmacıların başvuracağı bir kaynağa kavuşmuş olduk. Keşke bu çalışmanın benzeri, bütün vilayetlerimiz için yapılabilse ve takib edebildiğimiz kadarıyla en eski dedelerimizin izlerine rastlayabilsek.

Merak edersiniz diye kaydediyorum; ceddimden resmî kayıtlara geçmiş ilk kişinin izini Zilkâr Mahallesi'nde buldum bu tahrirde.

Bu eser ayrıca, Sivas'ta mahallelerin tarihi ve dönüşümü açısından da birinci elden çok değerli bilgiler ihtiva ediyor.

Usûl basireti bekliyoruz

Bir otobüste veya gemide yolculuk edenlerin, son derece tabii olduğu için farkına bile varmadıkları bir husus vardır. Herkes, yolculuk bitene kadar müşterek bir gaye etrafında zımnî bir beraberlik içindedir.

Bu yüzden aracın arıza yapmasını, kaza geçirmesini, gecikmesini veya yanlış yola girmesini istemez, yolculuğun hadisesiz geçmesini arzu ederler. Yol bitince, geçici ittifak da sona erer. Ta ki bir başka yolculuğa kadar...

Partizanlık veya daha hafif ve mâkul bir tabirle "bir partiye gönül vermek", otobüs veya gemi yolcularından farklı bir bağlanış ve kimlik cinsi. "Partili", yolculuk bittiğinde de araçtan ayrılmaz; partisi muhalefette kalsa veya Meclis'e girecek çoğunluğu bulamasa da gönlü onunla beraberdir. Hele o parti bir doktrine bağlıysa, bu aidiyet daha bükülmez bir mahiyet alır.

Genel seçimlerde partili veya partisiz herkes sandık başına gidiyor, şevkle veya öyle uygun gördüğü için bazen de kerhen oy kullanıyor. Bu da çok tabii karşılanması gereken bir süreçtir. Seçimlerde partili olmadıkları halde bir partiyi destekleyenlerden partizanlık veya "partili" davranışı (sadakati) göstermesi beklenemez. Esasen oy verenlerin oy verdikleri partiye sadakat duymak sorumluluğu yoktur. Bilakis partilerin kendi programlarını destekleyen insanlara karşı vaadini yerine getirmek konusunda bir sadakat borcu vardır.

AK Parti ile Türkiye, çok önemli virajlardan, tehlikeli berzahlardan geçti. Öyle zamanlar oldu ki demokratik haklar nizamının ayakta kalması için sağlam duruş gösteren AK Parti'yi desteklemek, pek çok insan için bir borç, bir vatan hizmeti gibi algılandı. İnsanlar bu sorumluluk duygusu içinde, "partili" sadakatini bile aşan bir vazife duygusu içinde sandığa gidip geleceklerine sahip çıktılar. Bu destekte ihlâslı bir niyet vardı ve ülkenin genel dengeleri, demokratik kurumların ayakta kalması ve millet hukukunun zedelenmemesi gibi amaçlara yönelmişti. İtiraf etmek gerekir ki o dönemlerde AK Parti, içinde toplumun yarısından çoğunu taşıyan büyük bir gemiyi andırıyordu. Bu çoğunluğun, parti yöneticilerine gurur ve tatmin hissi verdiği ve bu desteğin ilânihâye devamını arzu ettikleri de tartışılmaz, bu da tabii bir beklentidir.

Tabii olmayan, vaktiyle bu partiyi açıkça desteklemiş olanların gidişat hakkındaki bazı endişelerini seslendirdiklerinde enikonu hırçın bir edâ ile "sadakatsizlik", hattâ bozgunculukla itham edilmeleridir. Halbuki demokrasilerin diğer bütün rejimlerden farkı, vaktiyle desteklemiş olsun olmasın herkesin, fikir hakkını serbestçe kullanabilmesi ve bundan ötürü kötü muameleye tabi tutulmamasıdır.

İsabetli olsun veya olmasın, tenkit haktır. Bir iktidarı eleştirmek, "Beğenmiyorsan git, kendi partini kur!" veya "Siz galiba siyasetle ilgilenmeye başladınız!" türünden bir nobranlıkla savuşturulamaz. Parti kurmak kadar kurmamak da haktır. Aynen siyasetle ilgilenmek veya ondan uzak durmanın hak olduğu gibi...

Kaldı ki hükümete yönelik eleştirilerin ciddi bir kısmı ideolojik dünya görüşü farklılığından değil, tamamen usûle dair meselelerden kaynaklanıyor. Siyasetimizin ideolojik kutuplar üzerinden sürdürüldüğü uzun yıllar boyunca, siyasette en temel belirleyicinin ideolojik tercihler olduğu kanaati yaygınlaştı. Oysaki benzer dünya görüşüne sahip insanlar arasında özellikle "usûl" bakımından görüş farklılıkları görülebilir. Nitekim hükümete yönelen eleştirilerin en ağırlıklı türü usûl hakkında. Usûl meselelerini ideolojik esasların yanında pek

önemsemeyen siyasî kavrayışımız şimdi farklı bir kavşakta ve eğer bu kavşaktan olgunlukla çıkmayı bilirsek, demokratik kültürümüz farklı bir boyutta daha zenginleşmiş olacak.

"Halktan aldığımız yetkiyi 4 yıl kullandıktan sonra seçimlerde yine hesap veririz" yaklaşımı doğru ama vahim derecede eksik bir doğru. İki seçim arasındaki sürede demokratik denetim kurumlarının işleyişini sağlamak ve sonuçlarını olgunlukla karşılamak da hükümetlerin görevi. Siyasi süreç artık sadece iktidar ve muhalefet partileri arasında cereyan etmiyor. Baskı grupları, her neviden sivil toplum kuruluşları kadar tek bir vatandaşın görüş ve eleştirileri bile siyasî süreci bütünlüyor.

Eleştirilere olgunlukla kulak verilirse bu geminin yolculuğuna devam etmemesi için sebep yok. Mesele hükümetin kendisi değil, idare tarzı ve problem çözmekte seçtiği usûl.

Tâbir çok bildik ama tekrarlamanın yeridir: Usûl esastan önce geliyor ve önemlidir. Testi kırılmadan bir kere daha usûl basireti dilemek mevkiindeyiz.

Hava puslu, suskun, gergin ve ağır

2007'ye giden süreçte devlet memuruydum ve bir üniversitede becerebildiğim kadarıyla ders veriyordum.

"Akademisyen" kimliğim vardı. O dönemde yazdıklarımı okuyanlar ve her şeye rağmen 2547 sayılı kanuna bağlı "memur" kimliğimi bilenler, özel sohbetlerde, "Âmirlerin (rektör, dekan vb.) sana karışmıyorlar mı, rahatsız ediliyor musun?" diye sorarlardı. Şimdi Ergenekon davasından hükümlü paşa ve yazarların ayda en az bir kere öğrencilere davet üzerine konferans verdiği zamanlardı, yani üniversite yönetimi ile esasen bir doku uyuşmazlığı vardı. Soranlara hep şöyle cevap verdim, "Hayır, hiç rahatsız edilmiyorum; ne açık ikaz, ne bir imâ; bilakis bana karşı mesafeli bir saygı duyduklarını hissettim hep."

Bu doğru. Yazdıklarımdan ötürü ne YÖK, ne de üniversite yönetiminden baskı görmedim; yazdıklarıma bakıyorum şimdi: Hiç de "ortaya karışık salata" cinsinden suya sabuna dokunmaz şeyler değildi. Bu hadiseyi sorulan her yerde yukardaki haliyle anlattım, şahitlerim vardır.

"2007'ye akan darbe arifesi günlerinde mi fikren rahattın, şimdi mi?" diye sorsalar şöyle cevap veririm; nerde o günler?

"Bu biraz ağır bir hüküm değil mi?" diye düşünenler çıkabilir; ağırını hafifini bilmiyorum; zihni rahatlık ve fikrî hürriyet bakımından o dönemde daha iyi durumda olduğumu söylüyorum.

Bir süreden beri gitgide yoğunluğunu artıran bir kanaat baskısı, neredeyse elle tutulur hale geldi. Güç odağına yakın gazetelerde yazan arkadaşlar birer bağımsız fikir sahibi olmaktan çıkıp icraatları savunmak pozisyonuna doğru gerilediler. Kelimeler biberlendi, cümleler

keskinleşti. Hallerinden memnunlar mıdır bilmem; ister istemez savunmacı mevziilerine itildiler. Buna paralel olarak aniden zuhur eden menşe'i meşkûk tuhaf internet sitelerinde hükümeti savunmak adına ağır şeyler yazan bir tetikçi esnafı belirdi; mail grupları organize edildi. Tehdit ve hakaretler sistematik karakter kazandı. Âsâp bozucu olmasına rağmen bunlara aldırış etmemek mümkün; üzücü olan vaktiyle arslanlar gibi milletin hukukunu müdafaa edenlerin, hangi tıynetteki adamların müzaheretinden fayda umar hale geldikleridir. Bunlar meyanında öyleleri var ki, değil tanışıyor olmak, aynı ortamı paylaşmak bile züldür. Sevdiklerimiz, tuttuklarımız ve müdavele-i fikr ettiklerimiz bizi tarif eder; dostlarımızı seçeriz ve bu seçim bizi bağlar. Bu gergin ortam havayı zehirliyor. "Bundan kaçınılabilirdi; en azından işler bu raddeye gelmeden, daha temkin, basiret ve özgüven sarfıyla meseleler daha suhûletle çözülebilirdi" diye düşünüyorum. Problem çözme iktidarıyla milletin vekâletini kazananların, şimdi pekâlâ başka imkânlar varken niçin kutuplaştırıcı bir tarzı benimsemesini anlamıyorum.

Tenkidi düşmanlık, düşmanlıktan öte harp ilanı saymak sağlık alâmeti sayılır mı? Eleştirdikleri, tereddüd ve endişelerini belirttikleri için -velev ki yanlış olsun- fikir sahiplerinin başına bir takım kiralık isimleri musallat etmek, bana çareden çok çaresizlik gibi görünüyor, gerçekten üzülüyorum.

Yönetimin yalnızlığı beni tedirgin ediyor; sadece dış âlemi değil, iç siyaseti de kasdediyorum; kendi kendisiyle konuşur duruma gelmek hiç iyi bir şey değil. Halbuki, bu heyetin en azından bir dönem daha Türkiye'yi taşıyarak problem çözmeye devam etmesini isterim; intikamcı ve yeminli muhalefet hariç herkes aynı fikirde. "Aman basiret" demekten dilimizde tüy bitmiş. Nedir yahu, kaçtan aşağı olmaz? El mukadder lâ yugayyer!

İsrail'i gözlemlemeyi unutma!

Evvela haberi okuyalım: "Başbakan Recep Tayyip Erdoğan mahallî seçim siyasetini belirleyecek 87. Genişletilmiş İl Başkanları Toplantısı öncesi yaptığı konuşmada Mısır'da yaşanan darbeyi değerlendirirken "Batı'nın demokrasi sadece sandık değildir mantığı o zaman da işledi.

Mısır'daki darbenin arkasında İsrail var." dedi ve ekledi: "Elimizde belgeler var. 2011 seçimleri öncesinde Fransa'da yapılan bir oturumda, adalet bakanı ile bir entelektüel konuşuyor. O da Yahudi. Aynen şu ifadeyi kullanıyorlar: 'Mısır'da Müslüman Kardeşler seçimi kazansa da onlar kazanamayacaktır, çünkü demokrasi sandık değildir.' Aynen. Uygulama bu"

Şimdi de 8 Temmuz 2013 tarihinde bu sütunlarda yayınlanan, "İhvan'a şiddet yakışmıyor" başlıklı yazımın son paragrafını hatırlatmak isterim müsaadenizle: "-Niyet hayr, âkıbet hayr!

Bu gecenin seheri ürkütücü Çekirge. Şimdi gitmem lâzım, sen bu arada İsrail'i gözlemlemeyi unutma. Pek çok sorunun cevabı orada çünkü."

Okuduğunu anlamakta sıkıntılı veya art niyetli çevreler bu yazıda İhvan'ı şiddet kullanmakla itham ettiğimi dile dolayarak neredeyse darbeci Sisi ve onun destekçisi Kral Abdullah'la aynı çizgide olduğumu ileri süren bir linç kampanyası yürütüyorlar. Yahudi-Musevi aleyhtarlığı veya takıntısıyla tanınan biri değilim, ayrıca dış politikada uzman bir kalem de sayılmam; 7 Temmuz günü görebildiğim ve hissedebildiğim kadarıyla Mısır'da seçilmiş bir heyetin askerî darbeyle devrilmesinden mutlak tarzda memnun olabilecek tek bölge gücü İsrail'di; bu kadarını görebilmek için uzman olmaya gerek yok. ABD'nin Ortadoğu siyasetinin eksenindeki anafikir, İsrail'in güvenliğidir. Bu uğurda ABD ve onu biraz isteksiz takib etse de Avrupa Birliği, gerek gördüğü zaman en çılgın, en kanlı senaryoları bile desteklemekten kaçınmaz, kaçınmadı, kaçınmıyor. İsrail, kapıldığı güvenlik paranoyasını, ABD'deki gizli ve açık lobisini harekete geçirerek bir dünya problemi haline getirme gücüne sahip. Bu yüzden Mısır'daki darbe ve ondan sonra tesis edecek Ortadoğu dengeleri, İsrail hesaba katılmaksızın kesinlikle anlaşılamaz ve bütün tahliller eksik kalır.

Mursi yönetiminin neredeyse bütün Arap âlemi tarafından yalnız bırakıldığını görmek şaşırtıcılıktan da öte çok öğretici! Ortadoğu'da siyaset esefler olsun ki böyle yürüyor. Kral Abdullah'ın İhvan'a duyduğu nefreti bir yere kadar anlamak mümkün, fakat Filistin'de Hamas yönetiminin bile "Mısır'ın içişleri konusunda taraf olmayacağız" açıklamasını anlamak o kadar kolay değil.

Başbakan Erdoğan başından beri Filistin konusunda girişken, inisiyatif üstlenici bir siyaset yürüttü. Filistin seçimlerini kazanan Hamas liderlerini Ankara'da ağırladı ve İsrail'le Filistin arasında arabuluculuk yapmak için aktif tavır takındı. Türkiye'nin Filistin siyasetinin en sağlam basamağı ise Mısır'dı. Kısa süren Mursi döneminde Türkiye ile Mısır arasındaki ilişkiler, son derece samimi bir mâhiyet gösterdi. Mısır'daki darbe, nerdeyse bütün Arap dünyasını hayran bırakırken Türkiye'nin Filistin yaklaşımının dayanağını ortadan kaldırdı. Hamas liderliğinin Mısır konusundaki tarafsızlık açıklaması, sadece Filistin değil, bütün Ortadoğu politikamızın mesnetsiz kaldığını gösteriyor.

Nihai tahlilde İsrail'in, neredeyse bütün Arap dünyasını fiilen yedeğine çekerek bölgede Türkiye'yi yalnızlaştırması, normal şartlarda anlaşılması ve kabullenilmesi hayli güç bir siyasi manevra oldu. Türkiye'nin Ortadoğu politikasını şimdi yeniden, belki de silbaştan temellendirmesi gerekiyor. t.alkan@zaman.com.tr

'İmam-hatip' kavramından 'lise' meselesine bir bakış

Dedelerimizin, "Mevtâmızın cenaze namazını kıldıracak imam, naaşını kefenleyecek kefen bulamıyorduk" diye bahsettikleri demler, Tek Parti yıllarıydı. II. Dünya Savaşı'nda

Türkiye'nin Batılı demokrasi eksenine girmesinden sonra CHP, din konusundaki tutumunu mecburen yumuşattı.

Bu çerçevede 1949 yılında Diyanet bünyesinde “imam-hatip kursları” açıldı. Ortaokul mezunu ve askerliğini yapmış erkeklerin alındığı bu kurstan o yıl 50 mezun verildi. Daha sonra kursların süresi iki yıla çıkarıldı. 1951'de Demokrat Parti, halkın talebini dikkate alarak 7 ilde imam-hatip okulları açtı ve müteakip yıllarda okulların sayısı hızla arttı.

İmam-hatipler gerçek bir toplum talebine yaslanıyordu. 28 Şubat süreci başlarken bu okullardaki öğrenci sayısı 400 bine yaklaşıyorken, 28 Şubatçıları destekleyen hükümetin aldığı tedbirlerle ertesi yıl öğrenci sayısı 20 bine geriledi.

İmam-hatip mezunu değilim ama en iyi arkadaşlarım imam-hatipliydi. Liseden mezun olduğumuz yıllarda (70'li yılların başları) İHO mezunu arkadaşlarımızın çoğunun emeli, liseyi dışarıdan bitirerek üniversite imtihanına girmek, bir mânâda imam ve hatiplikle neticelenen ortaöğretimden sonra her lise mezununun istifade ettiği haklara kavuşarak bir başka mesleğe geçiş yapmaktı.

İHO'lar ne kadar gerçek bir toplum talebine dayanıyorsa, mezunlarının İHO'dan sonra üniversite eğitimine devam etme arzuları da o kadar sahiciydi. Bu olgunun ardında yatan nükte, halkın kısaca şu cümleyle ifade ettiği mânâ idi:

-Evladımız dinini-diyanetini bilerek ve öğrenerek yetişsin!

Bu temenni, “evladım din görevlisi olsun”dan öte, hattâ başka bir talepti. Haklı olarak daha fazlasını istiyorlardı ve öncelikle ortaöğretim esnasında çocuklarının manevî savrulmaya tabi kalmasını istemiyorlardı.

Bu okullardan mezun olan gençler de “imam-hatip” isminden pek memnun değillerdi. Hele hele “Mezun çıkınca imam mı olacaksın?” yollu suallere cevap vermekten usanmışlardı. Onlar, her lise mezunu gibi üniversite öğretiminin başında herkesle aynı mesafede yarışa katılmak istiyorlardı.

---

28 Şubat döneminde 5+3 formülüyle İHO'ların orta kısmı fiilen kapatılmıştı. Yakın zamanlarda hükümet 4+4+4 formülüyle ortaöğretimi yeniden düzenledi. Sistemin teknik ayrıntılarına hâkim değilim; bu yıl en çok tekrarlanan şikâyet, ilk sekiz seneyi bitiren öğrencilerin, kontenjan düzenlemesi sebebiyle meslek lisesi veya İHL'lerden birini seçmek zorunda bırakılmasıdır.

Başbakan'ımız bir imam-hatip mezunu, partisinde hayli imam-hatipli var ve bu okulları çoğaltıp fonksiyonel hale getirmek istiyorlar. Ben bu talebi, yukarıdaki cümleyle üst üste getirerek anlıyorum: Gençlerin dinden-diyanetten haberdar bir donanımla hayata atılmasını sağlamak...

Bu fikir mâkuldür ve üzerinde ciddiyetle durulmayı hak ediyor. Şu anda önümüzde güzel bir fırsat duruyor. Eğitim planlamasından ve tekniğinden pek de haberdar sayılmayacak birisi olarak daha fazlasını teklif ediyorum.

Teklifim şöyledir:

1-Evvela “imam-hatip” tabirini kaldırmak. Eğer bu ismin uyandırdığı nostaljik mânâ feda edilemiyorsa, hakikaten imam-hatip yetiştiren mesleki liseler bu isimle eğitime devam edebilirler.

2-Bildiğimiz düz liselerle şimdiki imam-hatiplerin müfredatını karma hale getirip, ilk sekiz yıldan sonra üniversiteye kadarki 4 yılı çok iyi altyapıya sahip (muhtevâ bakımından) birer sosyal bilim lisesi yapmak.

3-Az sayıda sosyal bilimler lisemiz var; bu düşüncem onları fonksiyonsuz şekle sokmak değil, aksine bu liselerin müfredatını esas alarak bütün lise eğitimine yaymak.

4-Yeni liselerin adı sosyal bilimler lisesi olmayabilir ama muhtevası tam da öyle olmalıdır. Öyle ki bu liseler hem “çocuğum dinini öğrensin” arzusundaki velileri tatmin edebilsin, hem de evladının güçlü bir lise eğitimi almasını ve üniversiteye girmesini hedef alan insanlara hitap etsin.

5-Düz liselerin giderek ufalanmasına ve öğrencilerin seçme hakkının daralmasına yol açan bugünkü uygulama, sürdürülebilir nitelikte görünmüyor. Düz lise diye tabir ettiğimiz okulları güçlendirmek, yıllardır lâfı edildiği halde hayata bir türlü geçirilemeyen “eğitim reformu” isteklerinin nihai amacı sayılmalıdır.

6-Yeni liselerde çağın gerektirdiği derslere ilaveten mâlum Batı dillerine ilaveten bir başka lisan mutlaka öğrenciye kazandırılmalıdır. Yabancı dil eğitimindeki sistemin gösterdiği geleneksel zaaf bu defa mutlaka aşılmalıdır diye düşünüyorum. İkinci dil olarak başta komşu diller; Bulgarca, Sırpça, Rusça, Ermenice, Arapça, Farsça, Çince hatta Japonca düşünülmelidir. Böyle güçlü bir müfredatı başaran öğrencinin üniversiteye girişi artık problem olmaktan çıkar. Böylece hükümetin sıkça dile getirdiği “kursları kapatmak” emeli de fiilen gerçekleşmiş olur.

7-Yeni liseler için öğretim kadrosunun güçlenmesi lazım; bu gerekçeyle meselâ 4 ilâ 10 yıllık bir hazırlık dönemi şart görünüyor. Özellikle yabancı dil (filoloji) dersleri için yükseköğretimde ihtiyaca uygun yeni bir düzenleme getirilebilir.

8-Bu uygulama, Türkiye'de hak ettiği seviye ve itibarı asla bulamayan sosyal bilimler için çok doğru bir zenginleştirme hamlesini başlatabilir. Türkiye'nin çok iyi sosyal bilimcilere ihtiyacı var (diğer branşları ihmâl edelim manasında söylemiyorum); öyle ki Türkiye'nin kaliteli sosyal bilimci ihtiyacını birkaç meşhur üniversite tek başına göğüslemeye çalışıyor. Bu, haksızlık. Sosyal bilimler, göğüsledikleri ve çözüm bulmak zorunda oldukları problemler itibarıyla ülkenin en kaliteli zihinlerine muhtaçtır. Oysa biz, bunun yerine yıllarca “bari öğretmen olsunlar” gibi bir alil düşünce ile fen ve matematik branşlarında pek başarılı olamayan çocukları, ikinci sınıf bir branşmış gibi sosyal bilimlere yönelttik. Sosyal bilimler, çocuklara pek gelecek vaat etmediği için mecburen rıza gösterilen bilim dalları haline geldi. Bu fasit daireyi kırmak şarttır, yeni liseleri bu düşünce ışığında biçimlendirmek gerekir.

Bu teklifimin maksadı, konunun bir problem olarak kabul edilmesi ve onun üzerinde en iyi çözümün bulunması için tartışılmasıdır. Teklifler arasında eksik veya yanlış bulunabilecek maddeler olabilir. Daha iyisi ve makûlü ile düzeltilir.

İmam hatiplerin sayısını artırmanın, düz lise taliplerini bu okullara yöneltmenin nihai çözüm olmadığını düşünüyorum. Nihai çözüm, lise eğitimine bir bütün halinde yüksek kalite kazandırmak ve bu esnada paralel bir gayretle meslek liselerini güçlendirmektir.

Ve temenni ederim ki artık bu (eğer genel kabul görürse) eğitimimizdeki son reform hamlesi olur. Türkiye'de eğitim reformu artık şaka unsuru haline gelmeye başladı ve ciddiyetini kaybetti. Yeni bir reformu gerektirmeyecek derecede nihai bir reform teşkil etmeyecekse ve diğerleri gibi altı ayda kadük hale gelecekse, ben bu iyi niyetli teklifimi ebediyyen unutmaya hazırım.

Müstehcen yazı

Oyuncak imâlatı yapan biriyseniz, ürünlerinizi çocuklara zarar verecek türden bir boya ile kaplayamazsınız, üretiminiz engellenir. Ayrıca çocukların boğazına kaçabilecek, boğulmalarına yol açacak veya onlara zarar verebilecek türde oyuncaklar da çok sıkı denetim altındadır.

Manavlar veya bakkallar, geri dönüşü olmayan plastik poşet kullanamazlar, yasaktır. Çocukluk yıllarımızın en temiz, en sağlıklı ambalaj malzemesini teşkil eden basılmış gazete

kâğıdı bile, mürekkebin ihtiva ettiği kimyevî zehir yüzünden kesekâğıdı olmak haysiyetini kaybetmiştir (oysaki günü geçen her gazetenin emeli günün birinde kesekâğıdı olmak değil miydi?)

Uçuş kabinine tırnak törpüsü veya çakıyla giremezsiniz; fakat gövdesine, kanatlarının altına veya burnuna seri ateşli makineli tüfek, roket veya bomba, hatta atom bombası yerleştirilmiş uçaklar vardır; bunlar kabinine tırnak çakısıyla girilemeyen uçaklardan çok daha pahalı, karmaşık ve donanımlıdır. Her ülke bu uçaklardan edinmek için birbiriyle yarışır, halkının kursağından yapılan kesinti ile milyonlarca dolar ödeyerek satın alır ve gururlanırlar. Karadenizli bir torna tesviye ustası, evinin bir köşesindeki atelyesinde çakaralmaz cinsinden bir tabanca yapsa suç işlemiş olur; birkaç tane yapıp ihtiyaç fazlasını satmaya kalkışsa suçu daha ağırlaşır; aynı işi devletin memurları ve işçileri bir devlet işletmesinde gerçekleştirse sebeb-i iftihardır; övünür, bu yolla kazandığımız dövizi hesab ederiz.

Evrensel laik hukuka göre insan hayatı en büyük değerdir, neredeyse kutsal. Birisi ötekine sert konuşsa, “Vay, sen benim manevi varlığımı zedeledin!” diye davacı olma hakkı vardır. Birini yaralamak veya öldürmek, hatta buna kastetmek bile şiddetle kovuşturulur fakat aynı fiili, özel yetkilendirilmiş bazı kamu teşekkülleri yaptığında, “Aferin, görevini iyi yaptı” diye alkışlanır, görevini aksattığında eleştirilir.

Tarih boyunca insanlar, devlet denilen teşkilatın meşruiyeti ile birbirlerini öldürmüş, yurtlarını işgal etmiş, yiyeceklerini talan etmiş, milyonlarca kadın, çocuk ve yaşlıyı katlederek büyük zaferler kazanmışlardır. Aynı eylemi ferdî planda yapmak ayıptır. Kamuoyu denilen entite (böylece yazıya entel bir boyut vermiş oluyorum), birtakım “kaka” eylemleri (böylece yazı, esasen sahip olduğu amele seviyesine rücû ediyor) “birbirimize yaparsak kötü, devlet yaparsa aferiin” tepkisiyle karşılamaları, böyle çelişkileri hiç görmemeleri için eğitilmiş gariban bir topluluktur.

Savaşlarda bazı insanları (ki genellikle düşman deriz) topla, tüfekle, kasaturayla, uçaktan atılan bomba veya misketle öldürmek, yaralamak iyidir, meşrûdur; mamafih askeri hedef diye bir kavram mevcutsa da XX. yüzyıldan itibaren sivil ile askeri olan o kadar birbirine karışmıştır ki, o ince tefriki gözetmek, askerlerin ihtiyarı dışındadır; dolayısıyla her cephede siviller, kadınlar, yaşlılar, çocuklar ve engelliler de ölür fakat nihai kertede “Kavgada yumruk sayılmaz” der geçeriz. “Zafer” bütün ayıpları örten sehhâr bir pudradır.

Bir mâsumun korkudan ödü patlayarak veya düpedüz konvansiyel tüfek mermisiyle veya açlıktan veya ilâçsızlıktan veya kimyevî silahla ölmesi, mevtâ bakımından farketmez lâkin lâşey hükmündeki uluslararası hukuk veya savaşın centilmenlik kuralları bakımından kimyevî veya biyolojik silâh kullanmak, namussuzluğun daniskası sayılır, öyle ki bu işe BM bile bozulur!

Yeryüzünde insanların kurduğu düzen riyâkârdır, kendisiyle çelişir, hattâ yer yer ahlâksızca bir mahiyet gösterir. Acılarımızı yine ikiyüzlülükle avutur ve unuturuz.

Bu duruma uygun bir fıkra biliyorum ama çok müstehcen; ne var ki yukarda anlatmaya çalıştığım riyâkarlıklar manzumesi kadar "istihcân" derecesine ulaşabilmiş değil.

Mısır'da soğukkanlı arabuluculuk rolü için çok mu geç?

Türk kamuoyu, başta hükümet olmak üzere sosyal medya cereyanları ve kitle gösterileri ile Mısır'daki darbe yönetimini lanetliyor; bu haklı tepki, iki ülke arasındaki ilişkilerin olması gereken hali hakkında düşünce açıklamayı âdeta riske sokuyor.

Son günlerde en sık tekrarlanan suçlamalardan biri, "Sen Sisi yanlısı mısın; Suudi Kralı Abdullah'dan ne farkın var!" şeklindeki töhmetler oldu. Şüphesiz bu ta'nı hak edenler vardı fakat bu itham biçiminin yaygınlaşması, zihnî atmosferimizi konuşulamaz hale getirme eğilimi taşıyor; halbuki konuşulması gereken başkaca nüanslar da var.

Türkiye, darbenin ilk gününden itibaren darbeye "darbe" dedi ve teşhisini prensip itibariyle düzgün temellendirdi. Ne var ki özellikle uluslararası ilişkide prensiplerin siyaset haline getirilmesi, neredeyse diplomasi tarihinde hiç görülmeyen bir uygulama. Şu gün itibariyle diplomatik ilişkilerimiz en soğuk safhasını yaşıyor. Hemhudut bulunsak aradaki sınırların yok sayılacağı derecede bir samimiyet ve işbirliğinden sonra neredeyse karşılıklı düşman statüsüne gelişimizin Türk halkına kısa vadede büyük bir zararı dokunmayabilir fakat başka türlüsü de elbet mümkündü: Türkiye daha kontrollü bir yaklaşımla gerek İhvan mensuplarının gerek bütün Mısır ahalisinin bu badireden daha az zayiat ve bere ile sıyrılmasına medâr olabilirdi.

Önceden kararlaştırılmış bir program sebebiyle bir hafta kadar önce Mısır'da bulunan bir tanıdığımın gözlemlerini naklediyorum. Şöyle diyor:

Mısır'da demokrasinin şafak söktüğünü zannedenler, ne yazık ki bir fecr-i kâzib yanılgısı yaşıyorlar. İnsanların 80 yıldan beri beklediği fecir bu değildi, insanlar fazlaca hüsn-i zan ettiler.

Bir Mısırlı öğretim üyesi, 'Biz halen Memlûk devletinde yaşıyoruz. Bu sefer de Arap Memlûkleri devlete hâkim' tesbitinde bulunuyor.

Buradaki mücadele de aslında şuur altında bir adalet mücadelesidir. Yoksa şerî hükümler Mısır'da hâlen câridir. İsteyen İslamî kanunlara müracaat edebiliyor. Askerden de namaz kılmayan yok gibidir. Fakat sosyal hayatta adalet hissi ölmüş. İhvan'ın destek bulduğu esas husus da bu kaybolan fırsat eşitliğini geri getireceği ümidi idi aslında.

Burada bir husus daha dikkatimi çekti: Türkiye son bir ayda tarihî bir fırsatı kaçırdı. Darbe sonrasında taraflar arasında arabuluculuğu yapabilecek bir ikinci ülke yoktu. Hem Temerrüd cephesini ve askeri, hem de İhvan'ı beraber ikna etme gücüne sadece Türkiye sahipti, ne var ki bu imkânı kullanmak yerine doğrudan taraf haline geldik. Bugün 'Türkiye içişlerimize karışmakta haddini aştı' diyen Mısır yönetimi, eğer arabuluculuk imkânını kullansaydık şimdi bilakis müdahalemizden memnun olacaklardı.

Türkiye'nin açık desteğinden ötürü İhvân memnun. Fakat şöyle bir durum daha var: Darbeden bir hafta sonra Türk pasaportuyla her yere girerdiniz. Şimdi ise mahallemden çıkamıyorum..."

Baascılıkla sâbıkalı birkaç mecnundan başka Türkiye'de Mısır'daki darbeyi ve elini halkının kanına bulamış darbecileri savunan, mâzur gören çıkmaz. Halkın kalbi ve vicdanı Mısır'ın mazlumları ile beraber fakat Türkiye'de halkın hissiyatını siyasete aksettirmeye duyarlı hükümetin arabulucu ve yapıcı bir mevkiide siyaset geliştirmesi hiç şüphesiz Mısır halkı için çok daha faydalı ve yapıcı neticeler verirdi.

Hükümetler bazen kalble tam desteklenmese bile, siyaset ve özellikle diplomasi icabı daha "serin ve soğukkanlı" bir çizgide durmak zaruretinde olurlar. Her hükümet sözün gelişi halk sağlığını tehdid eden bazı keyif verici veya zararlı maddelerin kullanılmamasını propaganda etmekle birlikte böyle maddelerin (tütün, alkol, tuz, şeker vb) toptan yasaklanması cihetine gitmez.

Sırf Mısırlı kardeşlerimizin sulh ve selameti namına keşke diplomaside bütün pamuğu tek sepete koymamış olsaydık diye hayıflanmaktan kendimi alamıyorum. Bölgesinin sözü dinlenir ve ağırlığı hissedilir ülkesi olmak rolüne talip Türkiye'ye cepheden restleşmek yerine soğukkanlı arabuluculuk diplomasisi daha çok yakışırdı.

Müslümanlara tarihin istihzâsıdır bu

Suriye'ye koalisyon müdahalesi ihtimâli (hatta ihtimâlden de öte plânı!) meseleyi yeni bir boyuta getirdi.

Üç seneden beri Türkiye'nin beklediği bir adımdı bu; elbette askerî harekât veya bombardıman şeklinde değil ama üç ayda çözüleceği ümit edilen Beşşar yönetiminin hâlâ ayakta durması Türkiye'yi, komşusunun işlerine burnunu sokmaya meraklı bir geçimsiz komşu durumuna getirmişti. Artık net olarak görülüyor ki Ankara, Suriye krizinde aktif rol üstlenirken en fazla üç aylık bir vadede kazançlı çıkacağı beklentisi içindeydi. Süre uzayıp üç yılı geçince, özellikle mültecilerin durumu ve hudut bölgesinde yaşanan tatsızlıklar Türkiye'yi zor duruma soktu.

Müdahale sinyalleri Türkiye'yi bâriz şekilde rahatlattı. BM kararı olmasa da ABD önderliğinde bir NATO koalisyonunun yapacağı harekât, en azından değerli bir yalnızlık içinde bulunmadığımızı göstermesi bakımından "olumlu" bir gelişmeydi. Önümüzdeki günlerde gerçekleşeceği anlaşılan uluslararası müdahale, Türkiye'nin Suriye politikasını ibrâ etmiyor, fakat çok zor bir dönemde biraz olsun rahat nefes alma imkânı sağlıyor.

Çare olmadığı muhakkaktır. Irak müdahalesinin kötü sonuçları hâlâ akıllardayken Suriye'deki askerî hedeflerin deniz ve havadan vurulmasının yol açacağı tahribatın mevcut probleme kalıcı bir çözüm getireceğini ummak safdillik olur. Her yabancı müdahalesi gibi bu da, problemin mahiyetini çözmeyen fakat farklı bir safhaya yönelmesini sağlayan bir adım olacak. Suriye'de statükonun değişme ihtimâli, bütün mahzurlarına rağmen Türk dış politikası için "iyi haber"dir, zira mevcut hâl, artık sürdürülemez derecede ağırlaşmaktaydı.

Bu müdahaleye Müslüman kalbim rıza göstermiyor; eminim ki muhtemel bir tezkere oylamasında olumlu oy kullanacak vekillerin kalbi de rıza göstermez; bu nâzik noktada "Kimin kalbi daha Müslüman?" diye iman analizine girişmek doğru değil; ne var ki siyâsetin, özellikle dış politikanın hırçın tabiatı, bu çelişkili durumla açığa çıkıyor: Kalben rıza göstermediğiniz bir şeyi, siyâseten temennî etmek durumunda kalabilirsiniz. Sadece bu sevimsiz realite bile dinî gerekçeler dillendirerek siyaset yürütülmesinin sakıncasını görünür hale getiriyor. Dinî semboller, gerekçeler, atıflar siyasetin diline düşmemeli ancak siyaset, dinin eksenindeki ahlâkî endişelerle asla çelişmemeli. Gündelik siyasette bolca din atıflarda bulunarak konuşmak haksız rekabete yol açar ve doğrusu partilerin "Kim daha Müslüman bakalım?" yarışı içine girmesini doğru bulanlardan değilim. Siyaset, geniş çerçevede "umûr"un halli ve çözülmesidir; bugünlü dille "işler"in yani. İşler yönetilirken din kültürüne sıkça referans göstermeye mahal yok; ana istikametin ahlâkî olması kâfi ve vâfi.

Neticede kalben rıza göstermediğimiz bir eyleme, bir İslâm beldesinin harîmine yabancı müdahalesine kerhen de olsa katlanmak mevkiinde bulunuyoruz; işte bu hâl acı!

İslâm dünyasının bir siyasî tevhid içinde yeknesak ve akıllı hareket edemediğini yıllardan beri tekrarlar dururuz da, bu olumsuzlukta bizzat ne kadar hissedar olduğumuzun hesabını yapmaktan kaçınırız. Böyle bir muhasebede belki de en son suçlanması gereken topluluk siyaset adamlarıdır; onlar, meseleye başlangıçta her ne kadar dinî ve ahlâkî bir nokta-i nazardan bakıyor olsalar da tez zamanda siyâsetin pratik zorluklarına (tabiatına) mâruz kalarak hadiselerin seyrine tâbi kalıyorlar. Kimseyi itham etmiyorum, hâlimizi tasvire çalışıyorum. Bu müdahale bütün Müslümanlara tarihin istihzâsıdır; öyle anlıyor, öyle yorumluyorum.

Sıla-i rahim dikkatleri

Sıla-i rahim için memleketteyim. Terk-i diyar edeli beri beş tam sene geçmiş. Arada küçük kaçamak ziyaretleri olmuştu; bu defa haftayı buldu. Tâzelendim.

Kapısını çekip çıktığımız evde açtığım her çekmeceden bir iz çıkıyor karşıma; kalemler, çakılar, eski saatler, modası geçtiği için artık gülünç görünen gözlükler, masa üstü kırtasiye malzemesi, yüzlerce müzik albümü, içinde ne olduğunu merak bile etmediğim CD'ler, marangozluk merakımın avadanlıkları ve tabii kitaplar, kitaplar... Haneyi naklederken kütüphaneyi olduğu gibi bırakmıştım. Masam, iskemlem, hatta yazı için not tuttuğum kağıt parçaları...

Kendi elcağızımla ince biçilmiş Sibirya çamından imâl edip sonra yüzeyini parça kumaş satan bir dükkândan satın aldığım kiremit rengi taftayla kapladığım, bir okunmuş gazete sandığım var. "İçindekileri çoktan kapı önüne koymuş olsam gerektir" tahminiyle kapağını açtım. A, bizim gazete; tarih 22 Mayıs 2008. Eski boyuttaki gazete gözüme futbol sahası gibi geniş göründü: Manşette "Türkiye yargı sınavından geçiyor" başlığı. Dönemin Yargıtay'ı, âdeti üzere seçilmişlere yönelik sert bir bildiri yayımlamış. Manşetüstü'nde Başbakan'ın Irak'a gideceği haberi. Manşet solunda ise Türkiye'nin Ortadoğu barışına ev sahipliği yapmaya hazırlandığı duyuruluyor; İsrail ve Suriye, Başbakan'a ve Türkiye'ye süreçteki rolümüz ve ev sahipliğimiz için teşekkür etmişler. Spor sayfasında Euro 2008 hazırlıklarına dair "bıdı bıdılar". Yorum sayfasında Hüseyin Gülerce, New York'tan yolladığı yazısında "Zıtlaşma ile çözüm olmaz" başlığı altında AK Parti'nin kapatılma süreci hakkındaki endişelerini kaleme almış. Ahmet Selim, mevcut politik kriz için yeni bir seçim teklif ediyor. Mümtaz'er Türköne ise Yargıtay Başkanlar Kurulu bildirisine tabir yerindeyse vermiş veriştirmiş. Dış Haberler'de Obama'nın ilk adaylığına için Clinton'la çekiştiğine dair bir haber. İçeride, Peygamberimiz hakkında densiz lâflar eden CHP Genel Sekreteri Önder Sav aleyhindeki suç duyurusu haberi; sahi bir Önder Sav vardı...

İnternet arşivine girebilen herkes, teoride bu bilgilere ulaşabilir gibi görünüyorsa da bizim gazetenin internet arşivinde aynı güne girip bakmayı denedim, beceremedim. Bu sekmeyi kullanmak için galiba bir haftalık kursa yazılmak gerekecek!

Gazeteleri haftada bir kapıcıya teslim ediyoruz; evlerimiz kalabalıklaştı, dergilere bile yer yok; halbuki elli sene önce rahmetli halacığım, anacığım mutfak musluğunun üstündeki derme-çatma tabak rafını süslemek için görünen yerlerini makasla kırtiş keserek gazete kâğıdı kullanırlardı.

İki valizle terk-i diyar etmenin tuhaf bir sürprizi oldu 2008 yazının gazeteleri. 7 Haziran tarihli Zaman'da meselâ o meşhur "411 el kaosa kalktı" haberinin yankıları var; "Karara tepkiler dinmiyor" diye manşet çekmiş mutfaktaki arkadaşlar. Yorum sayfasındaki "AK Parti

kapansın, Sümerbank açılsın" başlığı altında vesâyet düzeninin âkıl adamı Sabih Bey'le inceden inceye dalga geçmişim. Hasan Sutay'ın yönettiği Okur Mektupları köşesinde C.E. isimli bir okuyucu "CHP istedi, mahkeme Meclis'in iradesini iptal etti" şeklindeki manşetimize kızmış, yargının incineceğini düşünerek "Mahkemeye leke düşürmeyelim." demiş.

Eski gazetelere şöyle bir göz atmak zihin açıyor, lakin kim bu demden sonra gazete biriktirir ki; en iyisi gazetedeki "bilgisayardan anlayan arkadaş"ların ya internet nüshasındaki arşiv sekmesini elden geçirmesi veya ben yaştakilerin tıfl-ı ebcedhân misillû cumhur-cemaat bilişim kurslarına yazılmamız. Gazeteleri yine katlayıp sandığına bıraktım. Öteki gazetelere göz atmaya içim elvermedi, hüzün bastı. Eşyanın insandan daha uzun ömürlü olmasında çok sade ama derin bir hikmet var.

2013

30 Eylül

'Taraftarlık' nereye? Aksiyon Dergisi

30 Eylül

Şimdi ben de çarpılır mıyım? Zaman Gazetesi

29 Eylül

Yakın gözlüğü Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

28 Eylül

Güller açıyor, bülbüller ötüyor... Zaman Gazetesi

25 Eylül

Durun; siz kardeşsiniz ayol! Zaman Gazetesi

23 Eylül

Şehirlerimizin suratsızlığı beyanındadır Zaman Gazetesi

23 Eylül

Sarıgül Kılıçdaroğlu Feyzioğlu? Aksiyon Dergisi

22 Eylül

Motorlu testere devrimi! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

21 Eylül

Bir dövüş sanatı olarak mizah Zaman Gazetesi

18 Eylül

İlk düğme... İlk düğme... Zaman Gazetesi

16 Eylül

Öyle bir cami ki... Zaman Gazetesi

16 Eylül

Din usulü ile anayasa tekniği arasında Aksiyon Dergisi

15 Eylül

‘Skandal’ filan değil, buz gibi cumhuriyet dönemi katkısı! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

14 Eylül

Kamber’siz düğün olmaz Zaman Gazetesi

11 Eylül

En tehlikeli senaryo Zaman Gazetesi

09 Eylül

‘Sistem’, Türkiye’yi içine sindiremedi! Zaman Gazetesi

09 Eylül

Muhalefetin bunalımı Aksiyon Dergisi

08 Eylül

Hayao Miyazaki’ye saygı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

07 Eylül

Çekirgeyi kim klonladı? Zaman Gazetesi

04 Eylül

Uhrûc ya Erdoğan! Zaman Gazetesi

02 Eylül

Pirus zaferi olmasın! Aksiyon Dergisi

02 Eylül

Tarih Sünnetullah'tır! Zaman Gazetesi

01 Eylül

Kütüphanelerin sonu! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

Kütüphanelerin sonu!

"İlk kütüphanem bir kuru üzüm sandığıydı" cümlesini yıllarca tekrarlayıp durmaktan zevk duydum; sonraki zaman içinde o kuru üzüm sandığı, şekil ve muhteva olarak değişti, büyüdü.

Zaman zaman tasfiye etmek ihtiyacı hâsıl oldu. Her taşınmada, "Bunu niçin yıllarca saklayıp durmuşum" diye hayret ettiğim kitap, dergi vesaire türünden yayını elden çıkardım, ama hacimde azalma olmadı başka kitaplar aldı gidenlerin yerini. Bu gel-git içinde niyetim hep petekten balı süzmek gibi sadece el altında bulundurulması gereken hayatî ve önemli şeyleri tutmaktı. Bu faaliyet -Elhamdülillah- hâlâ devam ediyor.

Şimdi, sıla-i rahîm fikriyle geldiğim memleketimde, kırk seneden beri biriktirdiğim kitaplarımın arasında, kütüphanemdeyim. Hepsini elden geçirmeye, sağına-soluna bakmaya, her kitapta bıraktığım şahsî izleri aramaya cesaretim yok. Anlıyorum ki kitaplarım biraz da şahsi tarihimdir.

Şehrin en kalabalık en ayaküstü mevkiindeki eski tekel binası yıkılmış, yerine yeni bir şehir kütüphanesi yapılıyor. Okur-yazarlar arasında "lâzım mı değil mi?" tartışması başlamış. Bu tartışma, içinde yaşadığımız yeni haberleşme daha doğrusu bilişim teknolojilerinin dayattığı farklı bir fikirden kaynaklanıyor.

Mâlum, artık kitaplar dijital teknoloji ile kolayca kopyalanabiliyor. Gençlik zamanlarımızın sihirli icadı fotokopi çaptan düştü düşecek. Pek çok ihtisas kütüphanesinde arzu ettiğiniz

kitabın kopyasına pek küçük bir ücret mukabilinde sahip olabiliyorsunuz. Dijital kopya çok daha pratik. Sekiz-on liralık bir taşınabilir belleğe, okkalı cinsinden yüze yakın kitabın PDF formatındaki nüshası sığıyor. Özellikle nadir bulunan ve iyi korunması gereken elyazması türünden eserlerin dijital kopyası, kütüphaneciler için muhteşem bir imkân haline geldi. Vaktiyle batı kütüphanelerinden birindeki yazma eserin mikrofilmini temin etmek, sonra onu fotoğraf kâğıdına bastırıp büyüteçle okumaya çalışmak çilesi ebediyyen sona erdi.

Otuzlu yıllarda büyük tarihçilerimizden Mükrimin Halil Yinanç'ın galiba Paris'teki kütüphanelerde istifade etmek istediği bir nadir yazmayı kopyalamak için çok şaşırtıcı ve olağanüstü hafıza isteyen bir usûl izlediğini duymuştum: Kütüphane içine kâğıt kalem sokmanın yasaklandığı bir kütüphanede rahmetli, galiba her sayfayı hafızasına alıp ezberledikten sonra dışarı çıkıp defterine yazarmış. Bu hadise kitap dostları arasında bir efsane gibi anlatılır ve hakikattir.

Mükrimin Hoca bugünlere yetişebilseydi kaynakla okuyucu arasındaki mesafenin nasıl kısaldığını -hatta biraz da değersizleştiğini- görüp şaşırırdı. Dünün dünyasında bilgiye erişmek bir mazhariyet, bir öncelik ve marifetti; bugün bilgiye erişim için dünün dünyasına göre çok daha az zaman, para ve emek harcanıyor. Bugünün meselesi, ezelî ve ebedî meseledir:

Bilgiyi işlemek, ona istikamet ve çerçeve koyarak anlamak ve kullanılır hale getirmek!

Hâl böyle olunca kamu adına büyük kütüphaneler kurmak için büyük binalar yapmak, sonra yıllarca para ve dikkat sarf ederek içini kitapla doldurmak tartışma götürür bir şey haline geldi. Öyle tahmin ediyorum ki, kamuya ait kütüphanelerin büyük bir çoğunluğu, okuyucuların bilgi ihtiyacını karşılamaktan çok öğrencilerin ders hazırlaması için sâkin bir ortam olarak hizmet veriyor; dolayısıyla şehir kütüphanelerinin, üniversitelerin, bakanlıklara veya sair kamu kuruluşlarına ait kütüphanelerin içine mümkün olan en fazla sayıda gerekli kitabı koyup onu muhafaza etmenin mânidar bir faaliyet olup olmadığı sorgulanabilir çünkü bu tür kütüphanelerin önemli bir kısmı daha şimdiden internet üzerinden üyelik işlemiyle elektronik yayın hizmeti veriyor. Bu uygulamanın daha gelişip yaygınlaşacağı muhakkak.

Ee, kütüphanelerin geleceği ne olacak?

Selüloz tabanlı kağıttan kitap tutkunlarının üzülmesine gerek yok. Kütüphaneler hep olacak ama diyelim ki uzak bir kasabada kitaba ihtiyacı olan okuyucular için klasik bir kütüphane binası ve kitap edinme ihtiyacının karşılığı kalmadı. Maksad bilgiye erişmek ise, kapasitesi yüksek bir sabit diske bağlı muhtelif ekranlar iş görecektir. Kitaba verilen paranın çok daha azını sarf etmek suretiyle her kitabın dijital nüshasına erişmek, eski tarz kütüphane kurmaktan çok daha ucuza gelecek ve pratik bir kıymet taşıyacak. Üstelik demirbaş kitapların çalınma, yırtılma, yıpranma tasası da yok.

Dijital kitabın güzelliği şurada: Birkaç saniyede kopyalayabiliyorsunuz ve asıl nüshadan hiçbir şey eksilmiyor, halbuki fotokopi, yüksek ısı ve ışıkla elde edildiği için asıl nüshayı yıpratıyordu. Bilgisayar teknolojisi kitap dünyasına hışım gibi indi, Gutenberg dönemiyle aynı esasta işleyen kitap baskı teknolojisini sarstı ve geriletti. Her evde değilse bile artık her mahallede bilgisayara bağlı bir yazıcı, küçük çapta matbaa anlamına geliyor. Bu arada yazıcıların ucuzlaması ve eskiye göre çok kaliteli baskı yapabilmesi imkânını da hatırlamadan geçmeyelim.

Her bilgisayar bir bilgi deposu şimdi; tabii isteyene. Her yazıcı cihaz bir matbaa. Her tarayıcı -ki fiyatları düne göre çok ucuzladı- bir kopyalama makinesi ve her taşınabilir hard disk bir kütüphane. Bilgi demokratikleşti fakat bilgiyi işleme hâlâ sıra dışı bir marifet.

“Artık böyle kolaylıklar var, eski tarz kütüphaneler, kütüphane binaları demode oldu” diyebilmek için hâlâ çok erken. Özellikle her şehirde çok iyi tasarlanmış, zengin ve iyi işletilen kütüphane binaları elbette olmalı ve inşallah olur (Kamu kütüphanelerimizin mimarlığı da ayrı hicrândır!). Bildiğimiz kitap şekli, ta ortaçağlardan beri genetik kayıtlarımıza geçmiş büyük bir kültür formudur. Ayrıca genç kuşakları kitapla, kütüphanelerin sessiz ve büyülü iklimiyle tanıştırmak hâlâ vazgeçemeyeceğimiz bir müessese. Ne var ki, büyük, görkemli ve göz alıcı merkezi kütüphanelerden sonra her semtte, her kurum bünyesinde kütüphane kurmak niyetinde olanların bilişim teknolojisinde neler olup bittiğinden haberdar olmaları, en azından bu hususta bir kere daha düşünmeleri lâzım.

Aynı şeyi şahsi kütüphaneler için de söylemek mümkün mü; şu anda yılların şahsi izini taşıyan kütüphanemde kitaplarımın arasında dururken karışık duygular içindeyim. “Bu kitapları bana ver, bütün kitaplarının dijital kopyalarını sana küçücük bir hard disk içinde verelim” diyen birisi çıksa cevabım herhalde olumsuz bir şey olurdu; ne de olsa eski kuşağa, selüloz nesline mensup biriyim ve kâğıtla ilgimi kesmem o kadar kolay kabullenilecek bir durum değil. Kaldı ki kitap denilen şeyi fiziki yapısıyla, cildi, kapak tasarımı, sayfa düzeni, baskısı ve kenarına köşesine çiziktirdiğim şahsi notlarla severim. Bir kitabın elektronik kopyası ile aslını yan yana koyup, “hangisini istersen al” deseler, elim hemen babadan kalma selüloz tabanlı bildiğimiz kitaba gider.

Genel kütüphaneler konusunda son söz: Dijital veya babadan kalma olsun, bir kütüphanenin faydası ve güzelliği, okuyucularıyla renklenen bir mânâdır. Biz kütüphanelere biraz da, “Bulunsun, belki lazım olur” fikriyle bakmıyor muyuz; haydi itiraf edelim.

Biraz bayat bir klişe ama zaman değişiyor; 50 sene sonra kütüphanelerin nasıl bir şekil ve muhteva kazanacağını görmek doğrusu pek şaşırtıcı olurdu.

Yaşayan görür. a.alkan@zaman.com.tr

Tarih Sünnetullah'tır!

Tarih ne işe yarar? Cevap veriyorum; hiçbir işe yaramaz; tabii ilim adamlarının, öğretmen ve öğrencilerin, meraklıların yaptığı işi kaale almazsak! Evet, "Geçmişte ne oldu?" sualine cevap aramak insanlığın en eski ve en tabii merakıdır; hakkında yüzyıllardan beri eserler yazılıp dersler verilmekte, kitaplar yayınlanmakta ve milyonlarca insan bunları tatlı tatlı okuyup "Vaay bee!" demektedir ama hepsi bu.

"Geçmişte ne oldu" merakının muradı, "Hiç değilse bundan sonra kötü şeyler olmasın"dır. Ortega Y Gasset, "İnsanın tabiatı yoktur, tarihi vardır" demişti. Bu sözü biraz açalım. Gasset demeye getiriyor ki, hayvanlar tabiatları muktezasınca hareket edip içgüdülerini kullanırlar; insanlar gibi olayların kayıtlarını tutup hatırlayarak bunlarla amel etmezler; hâlbuki insan, tabiatının fevkine çıkmak kabiliyetiyle donanmış en "gelişkin" varlıktır. Hayvanât gibi beşerin de bir tabiatı var elbet ama ondan daha fazlasını yapmak da iktidarında: Ahlakî vasfıyla içgüdülerinin üstüne çıkabilir. Bütün dinler ve ahlâk mektepleri zaten insanı içgüdülerini aşmak konusunda teşvik eder. On Emir'i hatırlayalım: Şirk koşmayacaksın, Put yapmayacaksın, Rabb'in adını boş yere ağzına almayacaksın, Anana babana hürmet edeceksin, Öldürmeyeceksin, Zina etmeyeceksin, Çalmayacaksın, Komşuna zarar vermeyeceksin, ilâhir...

Beşeriyetin tarihinden damıtılacak en özlü cümle şudur: İnsan tabiatı ile tarihi arasındaki dramatik hikâyesinde genel itibarla tabiatına mağluptur. On Emir'den hiçbiri eskimedi, "arkaik bir cürüm" olarak tarihin derinliklerinde kalmadı; her devirde o cürümleri bir başka çehre ile tazeleyip canlı tuttuk. O yüzden "İlerleme" yani Aydınlanmacıların "Progress" fikri vahim bir vehim, daha hafif bir tabirle güzel bir temennidir. İlerleme fikri esasta, dinler gibi insanın tabiatı üzerine yükselebileceğini kabul eder ama, dinlerin prangasından kurtulmak kaydıyla. Gasset olması gerekeni söylüyor; olan, insanda tabiatla tarihin mütemadiyen çatıştığı ve ahlâkî niteliklerin nâdiren galebe ettiğidir; bu hükmün ne yazık ki bir dine mensup olanlar için istisnâsı yok. Ehl-i kitab kadar Uzakdoğu inançları ve -keşke doğru olmasaydı- İslâm da bu hükmün dahilinde. Son birkaç asır Müslümanlarında bütün kabahati kabaca gayrımüslimlere yıkmak gibi bir vicdan ağartma tavrı gelişti; keşke doğru olsaydı. İslâm tarihi, beyn'el-müslimin arasındaki adâvet ve şiddetin çeşitli sâbıkalarıyla doludur ve bu bakımdan meselâ Hristiyan topluluklarından pek farklı bir çizgi göstermiyor. Bu kadar dindar olduğunu ileri süren bir topluluğun -ki biz öyleyiz meselâ- İslâm tarihiyle bu kadar az, hiç mesâbesinde ilgilenmesi ürperticidir. En çok kıraat olunan fasıllar, resmî bir dikkat ve endişeyle (Sadece Cumhuriyeti kasdetmiyorum) beyazlatılmış ve zararlı tesirlerden temizlenmiş metinlerdir; onları okuyarak ibret alamazsınız, sadece "Erbâb-ı fısk u fücûr olmayaydı, ne güzel nizâm-ı âlem eyler idik" diye iç geçirirsiniz. Bu metinler, velev ki

bizlerin dahi “Fısk u fücûr”un bilerek veya bilmeyerek bir parçası haline gelebileceğimiz hakkında ikazda bulunmaz.

Diyorum ki, İslâm coğrafyası ile kuşatılmış iki Müslüman toplum arasındaki nizâyı yatıştırmak için İslâmî kuvvelerin mecâlsiz kalıp da çâreyi Batılı kuvvelerin müdâhalesinden ummak tarihimizle tabiatımız arasındaki mücadelede tabiatımıza mağlup düştüğümüzün ifâdesidir ve ibret alması gereken topluluklar için şu hadisede çok acı dersler vardır. Tarih, Allah’ın koyduğu ve kainatın işleyişini tayin eden kaideler mânâsında Sünnetullah’tır ve bilip lâyıkınca amel etmek en yüksek derecede farzdır.

Pirus zaferi olmasın!

Hükümet ile Hizmet arasındaki soğukluk, pek telaffuz edilmese de tatsız ama memleketin en mühim meselesini de teşkil etmiyor. İlişkiler daha da soğuyabilir veya ılımanlaşabilir; düşündüklerimin bu hadise ile hiçbir ilgisi yok fakat nedense bu iletişim özürlü dönemeçte yazılanlar hep başka türlü değerlendiriliyor ve yerini bulmuyor.

Önümüzdeki yıl yapılacak kritik seçimlerin telâş ve heyecanıyla hükümet alışıldık temkin ve basiretinden uzaklaşmış bir görüntü veriyor. Doğrudur, önümüzde her zaman rastlanmayan türden sıcak gündem maddeleri var ama her hadiseyi yüksek tansiyonla göğüsleyerek yönetmenin de sınırları var.

Şu an itibariyle henüz muhtevasını bilmediğim demokratikleşme paketinin içindeki iyileştirmelerin PKK-BDP çizgisindeki siyasetçiler tarafından daha şimdiden yetersizlikle suçlanacağı yolunda bir tahmin söz konusu. PKK-BDP, Ortadoğu’nun kızışan gündeminden istifade ile gökteki yıldızları bile talep edecek derecede tatminsiz açıklamalarda bulunuyorlar. Paketin açıklanmasından sonra bir süredir tatlı esen barış havasının bozulacağı endişesi hepimizi düşündürüyor. Bu belirsizlik seçime gidecek bir hükümet için şüphesiz daha tedirgin edici bir durumdur.

Ortadoğu’nun, Suriye ve Mısır’daki temel hak ihlâllerinin iç kamuoyuna, sanki Türkiye’nin iç meselesiymiş gibi yansıması veya yansıtılması da hesaba katılması gereken bir faktör. Bir aydan beri Ortadoğu’da yaşanan üzücü hadiseler bir iç mesele haline geldi ve Suriye’de dış müdahale noktasına dayandı. Bu sıkıntıların çözümü için Türkiye’nin tek başına ortaya koyduğu prensip mücadelesi yeterli değil. Mısır konusundaki siyasetimizin sürdürülebilmesi için dünya kamuoyunun ve büyük aktörlerin katkısı şart fakat onlar için bizim avcumuzda yanan kestanenin harareti pekâlâ bekletilebilir bir şey gibi algılanıyor.

Sair iç meselelerin tafsilatını sıralamayı lüzumsuz sayıyorum; her zamanki sakin ve kararlı tutumunu takınan bir hükümetin üstesinden gelemeyeceği şeyler değil. En temel sıkıntımız çok garip bir şekilde, hükümetin her zamanki basiretli tutumundan uzaklaşarak gergin ve

kutuplaştırıcı bir dili tercih etmesi ve adeta herkesi, “Kim benden yana, kim değil; dostumuzu-düşmanımızı bilelim” testinden geçmeye davet edici bir tavır takınması.

Bu nokta önemli, çok önemli; hükümet yönetimi asabîleştikçe problem çözebilme kabiliyeti azalıyor ve siyaset yapma aralığı daralıyor. Bu durum ise gitgide daha fazla özgüven kaybına yol açıyor ve siyasi tansiyon sertleşiyor. Bu kritik eşikte beklenen en son şey, hükümetin özgüven kaybına uğrayarak sert siyaset diline yönelmesi olabilirdi. Şimdi bu ihtimâlin adım adım gerçekleştiğini görmek çok üzücü.

Herkes elinden geldiği kadar yanlışın altını çizmeye, becerebildiği kadar doğruyu işaret etmeye çalışıyor. Bu iyi niyetli gayretlerin husûmet ibrazı sayılarak değersiz kabul edilmesi tenkid sahiplerini özel çerçevede büyük bir kayba uğratmaz fakat siyaset erbâbı için kötü sonuçlar doğurabilir.

Şahsi fikrim çok açık; bu kritik eşiğin sertlik yanlısı siyasetle aşılabileceğini hiç sanmıyorum; bu üslûpla aşılacak eşiğin geleceği yok. Önümüzdeki üç seçimi kazansa bile –ki hâlâ mümkündür- bu tarz-ı siyaset ile memleketi doğru yönetebilmek çok zor. Problem çözerken kırıp dökmeyen edâsından ötürü vaktiyle hükümeti destekleyenleri, şimdi ortamı kutuplaştırıp seçmenden ziyade müfrik taraftar haline dönüştürmek hiç iyi bir fikir değil.

Gezi olaylarının başlamasından bugüne bu tarz-ı siyasette bir değişiklik, bir yumuşama alâmeti belirmedi. Hükümeti destekleyenler, ondan gökteki yıldızları yere indirmesini beklemiyor; ülkenin selâmeti nâmına yüksek özgüvenli ve halîm siyaset edâsına yeniden dönülmesini talep ediyor sadece. Aylar öncesinden fark ettiğimiz üzere hükümeti, daha mâkul ve problem çözme ehliyetine sahip bir başka muhalefet partisiyle yarıştırıp sindirme imkânı ortadan kalktı; mâkul ihtimâller de bugün hükümet saflarındaki yerini aldılar. Muhalefet partilerinin ikisi birden ülke yönetecek duruş ve edâdan uzakta bir dille konuştukları için kendilerini alternatif iktidar adayı olmaktan ıskat ettiler âdeta. Görünen köyün kılavuza ihtiyacı yok; AK Parti yine seçim kazanacak ve bu seçim zaferinin bir “Pyrrhus Zaferi” olma ihtimâli bana çok yüksek görünüyor (Galibin mağluptan daha ziyade yıprandığı ve tükendiği zaferleri temsil eden bir benzetmedir).

Bu siyaset tarzını beğenmiyorum, fakat çoğumuz gibi ben de muhtemel bir seçimde büyük ihtimalle yine bu heyeti “kerhen” desteklemek durumundayım. Kerhen destek kısa vadede bir şeydir ama menzili yok. Merak ediyorum, yukarıda tarif etmeye çalıştığım halet-i ruhiye çok mu muğlak ve karmaşık görünüyor?

Uhrûc ya Erdoğan!

Taksim Platformu, sair “demokratik kuruluşlar”la akçalı dayanışmaya girerek bir boya fabrikası satın alsın; bu fabrikanın ürettiği boya sittîn sene çıkmayan cinsten olsun.

Demokratik sendikalar da koalisyona katılarak fırça, kova, sünger ve şövale üretimi konusunda yan sanayi geliştirsinler. Hükümetten bıkıp usanmış heyecanlı iş çevreleri borsada bu şirketlerin hisselerini desteklesinler; en azından boyacı devrim güçlerine sabahları kahvaltı, öğleleri dürüm, gece yarısı işkembe çorbası ve nohutlu pilav servisi organize etsinler.

Eylemci gençler için demokratik platformlar bünyesinde renk bilgisi, uyum, renk psikolojisi, renkler içinde kırmızının özel yeri, temel tasarım, perspektif ve ressamlıkla badanacılık arasındaki temel benzeşim noktaları gibi gerekli konularda dersler verilsin.

Sağı solu boyayarak devrimin düğününe elekle su taşıyan gençlere CHP birer eylem tulumu ve ayakkabısı (tercihan mekap) hediye etsin; çorbada onların da tuzu bulunsun; düğün yapılırken Kamber unutulmasın.

Kaldırım, tretuvar, cadde, meydan boyanarak bir yere kadar mesafe almak mümkün fakat bu gibi tuvaller, karşı devrimci faaliyetlerin işbirlikçi ve bozguncu silme işlemlerine açık olduğu için, Akepeli belediyeleri çaresiz bırakıp hasetten çatlatacak boyutta üç boyutlu eylem türleri için teçhizat tedarik edilsin: Helikopter temin edilsin, tarım ilaçlaması için kullanılan uçaklar kiralansın, icabında tek kişilik jet kemeri tedariklensin ki Boğaz Köprüsü fıstıkî yeşile, Merkez Bankası yavruağzına, şehir hatları vapurları siyaha, bulutlar floresan renklerine boyanabilsin.

Yol şerit çizgileri beyaz boyayla karmakarışık hale getirilsin; arabalar kaza yapsın, yollar geçilmez olsun, hükümet düşsün. Bütün uçak pistlerine uzaydan görünebilecek şekilde sloganlar yazılsın. THY uçaklarının üstüne mevsim sebze ve meyvelerinin resimleri pop-art stilinde nakşedilsin.

Resme eli yatkın direnişçi arkadaşlar bazı binaları öyle boyasınlar ki, binanın üzerine, arka plandaki objelerin resmi çizilerek yokmuş gibi kamuflajlıymış gibi görünsün. Mesela Akepe binaları, bağzı belediyeler, yandaş basın kuruluşları, karakollar. Çünkü çağımız görüntü üzerine yükselmektedir, görünmeyen şey, yoktur (Bkz. Nerede bu melekler göster bakayım şeklindeki tartışmalar)

Halkımızın, hâlâ bu hükümete oy vermeyi düşünen % 50'si işbirlikçi renklere boyanarak teşhir edilsin. Kim yurtsever, kim işbirlikçi ajan bilinsin. Saflar çok daha kesin şekilde ayrışsın; kız babaları boyalı adamlara kız, bakkallar ekmek, sakalar su vermesinler.

Eylemci gençler bilumum bankaları basıp bütün paraları boyasınlar; böylece piyasada para kıtlığı başlar, fiyatlar yükselir, ekonomik kriz çıkar veee hükümet düşer. Hükümet düşünce demokratik kuruluşlar tam gaz boya çözücü tiner vesaire gibi şeylerin üretimine geçsinler; devrim sonrası hükümet bütçesinin ilk gelir kalemleri oluşsun.

Sarıgül CHP'ye girmesin; artık farketmeyeceği için CHP Sarıgül'e iltihak etsin. İstanbul'a (artık semt adlarını öğrenmiş olduğu varsayımıyla) Kılıçdaroğlu belediye başkanı olsun.

CHP'nin başına kurultay amigolarından bir basın mensubu getirilsin. Adalet Bakanlığı, Barolar Birliği'ne bağlansın.

Bunlar da kâr etmezse bütün demokratik direniş güçleri her akşam yatmadan önce binbir kere "Uhrûc ya Erdoğan" tesbihi çeksinler.

Boyayın devrimci güçler, iktidar fırçanın ucundadır!.

Çekirgeyi kim klonladı?

-N'aaber Çekirge, epeydir görüşemedik; nasılsın bakalım; gidişatı nasıl görüyorsun?

-Herhalde Suriye konusunu imâ ediyorsunuz sevgili üstâdım; hemen belirteyim ki, izlediğimiz politikayı bir Türk vatandaşı olarak gururla izliyor ve sonuna kadar destekliyorum. Gelinen noktada Rusya her ne kadar direnmeye çalışsa, İngiltere yan çizer gibi yapsa da DÜNYA KAMUOYU, Türkiye'nin ilk günden beri ortaya koyduğu DURUŞ'a çok yaklaştı. Aziz ustam; içerde her nevi iftira ve karalamaya rağmen şunu herkes görüyor ki, TÜRKİYE yerinden bile kıpırdamadı ama bütün ülkeler bizim durduğumuz yere gelmeye başladılar. Belki inanması zor ama şu anda ecnebi bilimadamları bile Türkiye'nin hedefine doğru yürümesine İMRENEREK bakıyorlar, o kadar yani...

-Bi dakka, bi dakka; Çekirge, bu sensin değil mi, iyi misin oğlum?

-İyiyim elbette üstadım; hatta kariyerimin zirvesindeyim bugünlerde; niçin sordunuz ki?

-Bilmem, bu ağızlar bir şeye benzemiyor bir defa, pek garip; söyle bakayım, sen son günlerde nerelere takılıyor, kimlerle düşüp kalkıyorsun?

-Çok iyi haber alan, çok ÖNEMLİ çevrelerle temastayım üstadım; sizi de bu analizlerimden HABERDAR etmek istedim.

-Yav Çekirge, sen eskiden büyük harflerle konuşmazdın; şimdi ise sanki karşıdakiler anlamaz diye iyice vurguluyor, hatta majiskül majiskül konuşuyorsun. Biliyor musun, bazı kelimeleri büyük harflerle yazmayı vaktiyle rahmetli Mukbil Özyörük hocamız pek severdi. Onu hep yadırgardım bu alışkanlığından dolayı. Şimdi sen çıktın. Bazı lâfları boldlayıp siyaha boyuyorsun, bazılarını majiskül dizdiriyorsun. N'ooluyor?

-Ustacığım, yeni değil ki, on yıldır hep aynı şeyleri yazıp savunuyorum; bütün dünya bir olmuş Türkiye'yi nasıl DURDURACAKLARINI hesaplıyorlar. Gümbür GÜMBÜR geliyoruz. Ne yaparlarsa yapsınlar, Türkiye'nin LİDER OLMA yolundaki yükselişini durduramazlar. Ayrıca son söz olarak ifade ediyorum: Yaşasın TAM BAĞIMSIZ, GÜÇLÜ, BÜYÜK, hatta CİHANŞÜMUL TÜRKİYE!

-İnşallah, âmin; o kadar tahsilin, terbiyen, birikimin, seni vara vara bu noktaya getirdiyse yapılacak bir şey yok demektir. Bayağı da kilo almışsın son zamanlarda; nedir o göbek evlâdım?..

-Üstadım, öyle önemli günler yaşıyor, öyle kritik dönemeçlerden geçiyoruz ki ne yediğimi, nasıl yediğimi biliyor muyum ben? Tek endişem TÜRKİYE, üzerinde titizlendiğim yegâne husus, 2020, hatta 2030'ların jeopolitik ivmesini hesaplamak; bu esnada son olarak ifade edeyim beslenme konusunu biraz savsaklamışım ne çıkar? VATAN SAĞOLSUN sevgili ustam. Bu yola bin Çekirge feda olsun!

-Peki, öyle olsun!

-Bu arada Türkiye'nin BAŞKANLIK SİSTEMİNE İHTİYACINI sizin köşeniz aracılığı ile ülkemin sağduyulu insanlarına yeniden hatırlatmak isterim. Tarihe bakınız, Türkler hep BAŞKANLIK sistemiyle büyüyüp muzaffer olmuşlardır. Bu arada önemli not olarak yeniden altını çiziyorum: ŞER İTTİFAKI çökene kadar durmayacağım üstadım. Tam gaz devam!

-Anlıyorum Çekirge, bir müddet görüşmeyelim istersen; sana bir şeyler olmuş besbelli. Sende emeklerimin karşılığını görememek, beni HAYAL KIRIKLIĞI'na uğrattı. Bak beni bile majiskül majiskül konuşturuyorsun. Giderayak sana bir nasihat vereyim. Kıyakçılığın sonu ayakçılık mıydı, ayakçılığın sonu kıyakçılık mıydı, öyle bir söz vardı ama şimdi tam hatırlayamadım. Oğlum, senin bu hâl ü etvârının sana bir zararı olmaz, fakat medh ü senâ etmeye yeltendiğin yerlere de zarardan başka bir şey vermez. Sana kızmıyorum; sana itibar edip dinleyene acıyorum. Vah vah!

-Niyeküne ustam; şimdi ne dedim ki şimdi BEN?

Hayao Miyazaki'ye saygı

Hayao Miyazaki, Venedik Film Festivali'nde artık jübilesini yaptığını ve sinemayı bıraktığını açıkladı.

Bu haberin sinema sevenler için ne mânâya geldiğini nasıl anlatabiliriz? Belki şöyle: Yıllardan beri size çok iyi, unutulmaz lezzette ekmekler pişiren bir fırının artık kapandığını öğrenmek gibi bir şey...

Peki, adını hiç duymayan, kim olduğunu bilmeyen, tesadüfen de olsa bir Miyazaki filmi seyretmeyen birine Hayao Miyazaki'yi nasıl anlatırsınız? Yazıyla belki bir noktaya kadar bir şeyler hissettirmek mümkün; lâkin en iyisi bir çaresini bulup sakin bir zamanda bir Miyazaki filmini seyretmektir.

“İyi de sevgili yazar, nereden bulalım?” demeyeceksiniz herhalde. İnternette birbiriyle yarışan sinema filmi sitelerinin hangisine gitseniz, birkaç Miyazaki filmi bulabiliyorsunuz. Meselâ, reklâm olmasın diye adını veremeyeceğim bir sitede 7 Miyazaki filmi birden seyredilmeyi bekliyor. Merakınızı iyice artırmak için isimlerini de veriyorum: “Küçük Denizkızı Ponyo”, “Komşum Totoro”, Türkçeye “Rüzgarlı Vadi” diye çevrilen “Nausicaa of the Valley of the Wind”, ardından “Prenses Mononoke”, sonra “Ruhların Kaçışı”, sonra “Gökteki Kale” ve nihayet “Yürüyen Şato”.

Hepsi bu kadar değil; fazlası da var ama şimdilik fikir edinmek için bu kadarı kâfi.

Yaşı kırkı geçenler için küçük hatırlatma; vaktiyle TRT'de yayınlanan ve tez zamanda tiryakisi olduğumuz o şirin Heidi dizisini hatırlıyorsunuz değil mi? Miyazaki, o unutulmaz dizinin sahne tasarım ve düzenlemesini yapan kişiydi. Bu dizinin tatlı ahengi ve edası, sonunda Oscar'la ve dünyanın her yanında milyonlarca hayranıyla taçlanacak başarılı bir kariyerin ilk adımıydı.

“Kimdir bu adam” diyecekler için küçük bir ipucu.

Miyazaki'nin filmleri esasında kalemle kâğıtla, boyayla yapılan, daha doğrusu çizilip boyanan türden. Teknik tabiriyle Anime veya Manga deniliyor bu sinema türüne; Anime, “çizgi film” demek, “Manga” ise çizgi roman. Bu durumda Anime, bir “Manga”nın sinemaya uyarlanmış hali demek oluyor.

-Haa şu çocukları eğlendiren türden çizgi filmler mi, demeye getiriyorsanız, “Tastamam öyle” diyebilirim. Çocukların eğlendiği ve pek sevdiği çizgi filmler.

Miyazaki'nin bütün hüneri de buradadır zaten: Dünyanın en ağır meselelerini, kıyımlarını, toplu savaşları, hastalıkları, ayrılık acısını, aşkı ve gerçekle hayal arasındaki bütün hayal kırıklıklarını bir çocuğun anlayabileceği ve anlatabileceği çok yalın ama çok çekici bir dille seyircisine sunar.

Onun şiiriyeti ilk önce çizgilerindeki çocuksu saflık, duruluk ve güzellikle başlar. Neredeyse filmlerinin her karesi duvarlara tablo niyetine asılabilecek nefasette posterleri andırır; evet, bu resimlerin hiçbiri, çocuksu naifliği ve duruluğu yüzünden yalnız başına bir sanat eseri, akademik çerçevede bir sanat değeri taşımaz. Bir aralık evleri ve kıraathaneleri süsleyen “ağlayan çocuk” resmini hatırlıyorsunuz değil mi? O da öyleydi; sanat değeri yoktu, tâbir

yerindeyse amele işiydi, dünyanın hiçbir ciddi müzesine kabul edilme şansı yoktu ama amme efkârının ruhunda ve duygularında uyandırdığı karşılık muazzam ölçülerdeydi.

Miyazaki'nin tasvirlerini küçümsemiyorum; aksine büyük saygı duyuyorum ve vaktiyle resme çok meraklı biri olarak Miyazaki filmlerinin görüntü başarısına hayranlığım gün geçtikçe artıyor. Kaldı ki Miyazaki filmlerini sadece birbiri ardına akan resimlerden ibaret saymak büyük haksızlık olur; onun filmlerini seyrederken mâsum başını ninesinin dizine dayayarak masal dinleyen bir çocuk olduğunuzu yeniden hatırlarsınız ve sırf bu sebeb bile Miyazaki'yi yaşadığımız çağın en iyi hikâye anlatıcısı yapmaya yeter.

E, haydi artık; bütün yapacağınız iş, arama çubuğuna “Miyazaki filmi seyret” yazıp düğmeye basmak; işin güzel tarafı bu filmleri ailedeki en küçük çocuktan en yaşlı ferde kadar herkesle birlikte zevkle seyredebilecek olmanızdır.

Film bitince dediğimi anlayacaksınız.

Farkındayım pekâlâ; günümüzde animasyon sineması o kadar ileri boyutlara tırmandı ki, gerçekle çizimin farkını ayırt etmek ancak görüntü ustalarının altından kalkabileceği bir maharet oldu. Bilgisayar çizimi, sinema endüstrisine müthiş bir imkân kapısı araladı. Yeni boyutlarıyla bir animasyon filmi yapmak için yeteri kadar ustalaşmış animasyon grafikeriyle hızlı bilgisayar cihazlarını bir odaya kapatmak yeterli. Sınır yok; sadece hayal gücü sınırlayabilir yapılabilecekleri...

Miyazaki filmleri, gerçeği birebir andırmak ve gerçekliği taklit etmek bakımından normal sinema filmlerinin yanında Karagöz gibi kalır; öyle bir iddiası da yok zaten. Bu adam, gerçeği en yalın çizgilerine indirip ona en güzel formları ve renkleri vererek başka bir sanat yapıyor. Anime sanatıyla Miyazaki adının beraber anılması hiç de sebepsiz değil.

Baştan sona masumiyetin resmedilmesi... Ben, bundan on sene kadar önce –ki çok gecikmiş bir keşiftir bu- ilk Miyazaki filmini seyrettiğimde, “yetişkinlik” diye tabir ettiğimiz hâlin varlığından şüphe duyduğumu hissetmiştim: Aslolan çocukluktur; bu yüzden hepimiz bir mânâda saçı-sakalı ağarmış, derisi buruşmuş, beli bükülmüş çocuklarız ve hepimizin ortak arzusu çocukluk masumiyetlerine yeniden dokunabilmektir.

Yetişkinlik nâmına yaptığımız şeylerin, çocuksu masumiyet, belki çocuksu bir romantizmin yanında çok büyük bir değer taşıdığını kim iddia edebilir ki?

Çocukluğumuz cennetimizdir; o güzel günleri hep en iyi yanlarıyla hatırlamamızın sebebi o cennete dönüş arzusu olsa gerektir. Temiz, anlaşılır ve güzel bir dünya. Miyazaki'nin sinemada başardığı şey bu işte. İnsana seyredip içinde kaybolduğunda,

-Keşke dünya böyle olsa; ben de onun bir parçası olabilsem, dedirtebilmenin çok değerli bir sanat derecesi olduğunu sanıyorum.

Miyazaki artık film yapmayacak; fakat onun sinemasıyla ilk defa karşılaşacak olanlar için üzülmek gereksiz; bizzat yönettiği, metnini yazdığı, katkıda bulunduğu bir hayli filmi var; üstelik kurduğu Ghibli stüdyosu o çizgide film üretmeye devam edecek; belki başka sanatçılar aracılığı ile ama yine de o lezzette. a.alkan@zaman.com.tr

Muhalefetin bunalımı

Türkiye'de sol muhalefet, "Gezi" örneğine takıldı kaldı. Hükümetin öngörüsüzlüğü ve hadiseyi iyi teşhis edememesiyle sivil muhalefet tarihimize neredeyse bir destan gibi yazılan Gezi olayları, "Bir daha bunun benzerini nasıl icat edebiliriz?" arayışlarına sahne oluyor.

Ankara'da ODTÜ içinden geçecek yol için ağaçların kesileceği bahanesiyle Gezi benzeri bir direniş örgütleme çalışmaları bu arayışlardan biriydi. Esasen Ankara'da direniş gayretleri hiç bitmedi, azalarak da olsa küçük hadiselerle sürdürülmeye çalışılıyor.

İstanbul'da Fındıklı merdiveni diye bilinen çok basamaklı merdivenin bir gece içinde rengârenk boyanması, ertesi gün belediyenin bu renkleri gri ile kapatması, direniş merakındaki çevreler için yeni bir tutamak oldu. Beyoğlu Belediye Başkanı mâkul konuşuyor; önceden belediyeyi veya ilgili kuruluşları bilgilendirmek, mahalli bir anketle halkın görüşüne başvurmak yoluyla çevreyi boyayla güzelleştirme arayışlarına taraftar olduğunu söylüyor.

Mâkul olan, direnişçi takımı için pek matah bir çözüm değildir; onlar mâkulu değil, hükümeti asabiyetten kaskatı kesecek derecede zorlama eylemler peşindeler. Gerçek niyetlerinin parktaki ağaçlar veya kamuya açık bir merdivenin yeknesaklığını renklendirmek olmadığını artık herkes biliyor. Onlar şirin ve zararsız görünüşlü, mümkünse çevreci, hattâ estetik itiraz noktaları yakalayarak bir şeylere direnmek, bu yolla görünür hâle gelmek peşindeler. "Gezi örneğine takılıp kaldılar" derken kastettiğim de buydu. Nitekim, direniş haberlerine meraklı yayın organlarında, "Otorite renkliliği neden sevmez?" başlıklı entelektüel yorumların kaleme alınması, direnişçilerin nasıl bir bunaltı içinde olduklarını gösteriyor.

Maksat bir şey yapmak değil, sadece direnmek çünkü.

Direnmek, kamu düzenini aksatmadığı sürece ayıplanacak bir eylem biçimi değil; tam aksine demokratik üslûba bürünmüş itirazlar ve eylemlerin demokrasimize yeni hacimler ve mesafeler katacağını düşünüyorum.

Rengârenk merdiven eylemi, direnişçilerin verdiği örnekte Türkiye'de ciddi mânâda toplumsal ve siyasi muhalefetin ne kadar yetersiz kaldığının işareti. Muhalefetteki siyasi partiler ciddiyet ve inandırıcılığı kaybetti. Muhalefet sözcüleri her akşam ekranlarda görünüp kimsenin gülmediği esprilerle tükenmişliklerini sergiliyorlar.

İktidar ümitleri yok; daha fenası iktidar hevesleri de kalmamış. Günün birinde kendilerini iktidar yerinde bulacak olsalar, bu ihtimâl herhâlde kendilerinin bile en büyük kâbusu olurdu. Oysaki uzun zamandan beri –şeklî değil ama fonkisyonel mânâda gerçek- muhalefetsizliğin ne kadar endişe verici bir durum olduğunu anlatmaya çalışıp durmaktayız. Ciddiyet ihtivâ etmeyen bir muhalefet performansı, hükümeti verimsizleştiriyor ve sadece kendisiyle yarışır hâle getiriyor.

Gezi olaylarının en dikkat çekici boyutu, en hararetli gününde Kadıköy'deki mitingini iptal ederek Taksim'e gelmek isteyen CHP'lilerin meydana alınmayışıydı. Dikkat çekici bir göstergeydi; Gezi direnişçileri, CHP'den kurum mânâsında daha örgütlü ve imkânlı olmadıklarını elbette biliyorlardı; kararın gerçek sebebi, CHP markasının, yedeğinde yürünmeyecek derecede güven telkin etmekten uzak olmasıydı.

Meclis'teki muhalefetin etkisizliği, Gezi veya Fındıklı benzeri eylemlerle ikame olunamayacak bir boyutta demokrasimizi kemirip duruyor. Hükümet ise tek başına gündem belirleme üstünlüğüne sahip olmanın verdiği tehlikeli bir özgüven hissiyle kararlarının tartışılmasını hoşnutsuzlukla karşılamakta.

Hâlbuki demokrasi bir dengeleme ve karşılıklı kontrol rejimidir. Dört yılda bir seçimlerin yapılması ön şart elbette ama kesinlikle yeterli değil. Bu durumda, "İnşallah hükümet muhalefetin yapması gereken şeyi de üzerine alarak kendi eksiğini kendisi fark eder" diye dua etmekten başka çare kalmıyor. Yönetime basiret dileyen yazılarımın anlamı da buydu zaten.

Özellikle Suriye krizinin teşkil ettiği hayli kritik bir dönemeçte bulunduğumuz şu günlerde sivil ve politik haliyle muhalefetimizin yetersizliği ciddi bir mesele olarak önümüzde duruyor.

Muhalefetsizlikten yakınacağımız kimin aklına gelirdi?

'Sistem', Türkiye'yi içine sindiremedi!

Olimpiyatların 2020'de İstanbul'da düzenlenmesi hakkında daha önce bir şey yazmak hakkına sahip olmadığımın farkındaydım. Bir sene önce, 12 Ağustos 2012 tarihinde kaleme aldığım, "Olimpiyat Yalanları" başlıklı yazıdan sonra böyle bir şeye tevessül etmem en

azından samimi ve tutarlı olmayacaktı. Kezâ bu yılın mayısı'ndaki "Naoki İnose haksız mı?" yazısı da aynı cümledendi.

Bu iki yazı, olimpiyat ruhu denilen şeyin, Birleşmiş Milletler anlaşması gibi herkesin birbirine telkin edip övdüğü ama işine gelmediğinde rahatlıkla kulakardı edebildiği prensipler olduğu anafikrini savunuyordu.

Olimpiyat ruhu denilen şeyi ciddiye almasam da, yedi sene sonraki Türkiye'ye verilecek bir açık senet hükmündeki bu oylama sonucunun Türkiye lehine tecelli etmesini istiyordum. Sportif bir heyecan, millî bir hisleniş değildi benimki; soğukkanlı, politik, hatta reelpolitik boyutları bulunan bir temenniydi. Her şeyden önce Türkiye'de siyasi dengelerin oturmasına, kutuplaşmanın törpülenerek kabul edilebilir hadlere gelmesine imkân verebilecek bir ağırbaşlılığa yol açacağına ve radikal maceralardan uzak kalacağımıza dair bir işaret gibi kabul edecektim; geleceğimize dair iyimserliğim artacaktı.

Ne var ki IOC Başkanı'nın "Tokyo 2020" yazılı kartonu ekrana çevirdiği anda yüzüm buruştu, üzüldüm. Saat 23'te açıklanacağı belirtilen sonucun tam 20 dakika süresince araya muhtelif tanıtımlar sokularak uzatılmasına sinirlenerek ama ümitvar bir hâletle beklemiştim halbuki; hele son anda, "Şimdi de olimpiyat marşını dinleyeceğiz" denildiğinde, "Başlarım şimdi sizin marşınızdan" diye söylenmeden edemedim. Olimpiyat ruhuna saygısı olmayan biri olarak, son anda zoraki dinletilen olimpiyat marşına da homurdanmaya hakkım olduğunu sanıyorum.

Neticede kaybettik. Olimpiyat Komitesi üyeleri kader anında, bizim için hayli kritik o dramatik kavşakta Türkiye'yi tercih etmediler. Bu kararın olimpik veya sportif bir tercihten kaynaklanmadığı açık bana göre; siyasi, kültürel hatta ekonomik tarafları ağır basan bir yaklaşım. "Ağzımızla kuş tutsak bu ecnebilere yaranamayız; sevmiyor bu adamlar bizi kardeşim" vezninden sızlanacak değilim fakat olimpiyat gibi önemli bir organizasyon söz konusu olduğunda, üyelerin üçte iki ağırlıkla Japonya'ya oy vermesinin siyasî ve kültürel bir mânâsı olduğu da tartışılmaz. Kazansaydık çok iyi olacaktı; özgüvenimiz yükselecek, uluslararası sistemin bir mânâda tasvibini ve vizesini kazanmış olacaktık. Bu tercih, Türkiye'nin sadece yedi yıl sonraki halini değil, esasen şimdiki performansını da onaylama mânâsına gelecekti.

Galiba esas sebep bu oldu. IOC üyelerinin zımnında dünyanın önemli politik güçleri, Türkiye'nin âdeta sınıf değiştirmesine, klasman yükseltmesine iyimser gözle bakmadılar. Oylamadaki fark bâriz ve başka türlü yorumlanması sadece saflık olur; bizi çok ihtiyaç duyduğumuz moral desteğe uygun bulmadılar.

Bu hadisenin, AB kapısında on yıllardan beri sürüncemede bırakılmamızdan farkı yok. Türkiye'nin "sistem" içinde, ancak komuta merkezinden uzak, tercihan "yukarıdakiler"e servis veren bir odada tutulması uygun görülüyor. Yükselme ve klasman değiştirme

hamlelerimiz ise bazen kibar bir oylama, bazen dış politika açmazlarına girmemiz teşvik edilerek engelleniyor. Başbakan ve ekibi büyük gayret, büyük fedakârlık gösterdi. Sonuçtan sonra dengeli ve mutedil bir değerlendirme yaptı. Bu raddeden sonra oylamada kaybedişimizin uluslararası siyasetteki karşılığını lâyıkıyla tartacağını ümit ediyorum.

En tehlikeli senaryo

Gezi olayları esnasında Eskişehir'de yapılan gösteride dövülerek öldürülen gencin katillerini suçlayan iddianamenin açıklandığı gün, Hatay'da bir başka delikanlı daha hayatını kaybetti.

Hadiselerin başlangıcından beri gösteri alanlarında şu veya bu sebeple ölenlerin sayısı ona yaklaştı. Bu çok üzücü bir durum ama bazı tesadüflerin eseri değil; ısrarlı ve bilinçli bir stratejinin ürünü. Süreci başlatan kök hadise "Gezi"dir. Çevreye duyarlı, okumuş ve apolitik gençlerin başlattığı protestolu şiddet hareketleri birkaç ay içinde tabiat değiştirerek en etkili politik muhalefet aracı haline geldi. Parlamenter ve meşrû muhalefetin kifâyetsizliği, devrim hülyası peşindeki şiddetsever sol grupları sokağa indirdi. Her gün bir başka köşede Gezi veya ODTÜ veya bir başka gösteride ölen gençlerin hâtırası adına yeni eylemler yapılıyor.

Gösteriler samimi ve organik bir olguya yaslanmasa da oldukça akıllıca planlanmış hedefleri var: İlki, kamu düzenini ihlâl ederek güvenlik güçleriyle karşı karşıya gelip onları karşı şiddet kullanmaya zorlamak. İkincisi polis müdahalesi esnasında yaralanan veya ölen gençleri bayrak haline getirerek medyada sürekli haber yapılmasını sağlamak ve özellikle dışarıya karşı Türkiye'nin yönetilemez hale geldiği vurgusu yapmak (ki bazı çevrelerin Gezi gösterilerinden derlenmiş medya malzemesi ile Olimpiyat seçimlerinde Türkiye aleyhine lobi faaliyeti yürüttükleri ortaya çıktı!). Ne de olsa bu tip görüntüleri dakikalarca evire-çevire yayınlamaya iştahlı kanallar her akşam onlardan yeni malzemeler bekliyor.

Hükümet, Gezi olaylarından edindiği güvenlikçi stratejiyi mümkün olduğunca soğukkanlılıkla takib ederek korsan protestoları önlemeye çalışıyor ama bir noktanın altını çizelim: Protestocuların bir şekilde polisin kullandığı meşru cebre maruz kalması, bazen ölümle sonuçlanan trajedileri gündeme gelebiliyor. Gösterici ölümleri birkaçının yeni protestoları, mukabil nefret ve intikam hislerini tetikliyor ve şiddet sarmalı sürüp gidiyor. Ne yazık ki bu olgu artık bir Ortadoğu geleneği halini aldı.

Bu tatsız ve tehlikeli oyunda, yönlendirildiklerine inandığım göstericilerin ana hedefi, sadece polisle çatışmak değil, karşı görüşlü vatandaşları da çatışmaların tarafı haline getirmektir. En tehlikeli senaryo bu. Sokakta karşı görüşlü iki yurttaş topluluğunun çatışmaya başlaması her şeyin sonu olur. Bu açıdan emniyet güçlerinin bilerek veya bilmeyerek göstericilerin yaralanmasına veya ölmesine yol açabilecek karşı şiddet tutumuna karşı kesinlikle dikkat etmesi gerekiyor. İşleri zordur ve ne türden ağır bir asabî baskı altında görev yapmaya çalıştıklarını tahmin edebiliyorum. Dünyadan haberi olmayan bir kısım sol eğilimli genç

arasında romantik bir bakalorya imtihanı gibi görülmeye başlayan, “Eylemde bulunmak, polise taş veya molotof atmak, tutuklanmak veya yaralanmak” heyecanını devlet, sabırla, sinirlenmeden ve ölçüsüz şiddete başvurmadan yatıştırmak zorundadır.

Şu birkaç talihsiz hadise dışında emniyet güçleri şimdiye kadar bu çizgide görev yapmaya çalıştılar; keşke o talihsizlikler de olmasaydı!

Yeniden altını çizmekte fayda var: Polisle sol göstericilerin çatışma haberleri, -Yine de az sayıdaki trajik ölüm hadiseleri istisna edilirse- rutine dönüşüyor. Asıl hedef, sağ-muhafazakâr kitleyi sokak çatışmalarının tarafı haline getirmektir. Bizim kuşağımız o kâbusu yaşadı; Allah saklasın!

Malum çevrelerin itibarsızlaştırmak istediği güvenlik güçleri, sadece dirlik ve asayişimizi değil, demokrasiyi ve istikrarı da koruyorlar. Aman dikkat, aman dikkat!

Kamber’siz düğün olmaz

Mezunlarından bazısı isminden şikâyet etseler de İmam-Hatip Okulları adı doğruydu; vaktiyle Yüksek İslâm Enstitüleri de ismi ve müfredatı arasındaki sâdakat bakımından doğru adlandırılmıştı.

Sonradan İlâhiyat isminin hangi gerekçeyle tercih edildiğini (bazı tahminlerim olmakla birlikte) tam bilmiyorum. Bildiğim şudur; İlâhiyat fakülteleri, Teoloji ana bilim dalında entelektüel bilim adamı yetiştirmekten ziyade, İmam-Hatip menşe’lilerin yükseköğretime devam edebilecekleri tam donanımlı din adamları mezun etmek maksadı ile vücut buldu. Kestirmeden ifade edeyim: Yüksek İslâm Enstitülerinin adı değişti ama varlık sebebi fiiliyatta değişmedi. İlahiyatlardan yetişen “Teolog” miktarı azdır.

İlahiyatlarda felsefe grubu derslerinin kaldırılması, kâğıt üstünde pek kaba-saba ve itici bir mânâ uyandırıyor. İlahiyatları hakikaten teoloji fakültelerine dönüştürecek bir niyetimiz varsa, felsefe derslerinin kaldırılması düşünülemez, fakat Müslüman din adamı mezun etmek muradımız ise felsefe pekâlâ ihmâl edilebilir. Bu düşüncemi paylaştığım İlahiyatçı bir öğretim görevlisi arkadaşım, “gerçekten böyle mi düşünüyorsun; yoksa espri mi yapıyorsun” der gibi yüzüme hayretle baktı.

Akademik dünyamızda veya cümleye, “Eğitim şart azizim” vecizesiyle başlamak itiyadındaki çevrelerde olsun, felsefe’ye pek aziz, pek değerli, “olmazsa olmaz” tadında kıymet atfedilir. Herhangi bir cümlenin içindeki “felsefî” kavramı bile cümleye kendinden menkul bir ağırbaşlılık, akademik bir itibar katar; aralarında felsefe bilmeyi insan olmanın, hatta düşünebilmenin en mühim aracı olduğunu savunanlar da vardır. Fakir, pek o kanaatte olmamakla birlikte felsefenin bilumum mekteplerden tard edilmesini de savunacak değilim; üniversitelerimizde felsefe derslerinin hangi kalitede okutulduğu ve nasıl neticeler verdiği

ayrıca tartışılması gereken bir bahistir fakat neticede âlet bilgisidir, arasıra lâzım olduğu vâkidir.

Din eğitiminin tabiatını gözden kaçırmayalım ama... Din, felsefenin ilgilendiği, cevap aradığı ve spekülasyon yaptığı bütün maddelerde nass niteliğinde verili bilgiye dayanan bir telakkidir. Meselâ bu çerçevede filozofların gayretlerini ve eserlerini saygıdeğer bulmakla birlikte felsefenin tiftiklediği ve geçici (yanlışlanabilir yani) cevaplar verdiği bütün suallerde İslâm nassını tercih eder ve ona ittiba ederim. Topluma yön göstermek emelindeki bir din görevlisi de aynı şekilde davranır.

Felsefe esasen, kişiye öteki filozofların söyledikleri ve tabii ilimlerin verileri dışında atfa ihtiyaç duymaksızın varlığın kendisi ve temel meseleleri hakkında muhtelif seviyelerde irdelemek imkânı verir. Bu çerçevede ilahiyatlarda felsefenin kendisinin değil fakat tarihinin okutulması faydalıdır; daha fazlasının değil. Yeri gelmişken birkaç hususu irdeleyelim:

-Bir dersi müfredata koymak, o dersin kapladığı hayat alanlarında bizi her zaman başarılı kılmaz; o dersin olmaması da mühim bir eksiklik husûle getirmez: En azından memleketin en namlı Anayasa hukukçularının alelacele bir uçağa doluşup 27 Mayıs askeri darbesine -hukuki değil dikkat- kanuni kılıf uydurmak için birbirleriyle yarıştığını gördüğüm andan beri bu fikirdeyim: Ya bir de hiç Anayasa hukuku okumamış olsalardı nasıl davranacaklardı acaba? Ders kitabı ve müfredatı öğrenciye pek uçuk tonlarda bir fikir verir; o bilgiyle iş görmek isteyenler ayrıca okumaya mecburdur; hepimiz öyle yapmadık mı ve hâlâ niçin deli gibi okuyup duruyoruz?

-Benim nâçiz fikrim, İlahiyat fakültelerinden bir kısmının hakikaten birer teoloji fakültesine dönüştürülmesi ve mezunlarına teolojinin gerektirdiği yan bilimlerin ana kaynaklarından metin okuyacak derecede kapsamlı filoloji bilgisiyle teçhiz edilmesidir. Fakülte mezunu din görevlisi olmak isteyenler için Yüksek İslâm Enstitüsü muhtevasında bir düzenlemeye gidilebilir. Bu okullarda felsefeyi ihmâl etmek eksiklik olmadığı gibi felsefe okutmak da tek başına meziyet sayılmaz. Netice itibarıyla yükseköğretimimizin derdi, müfredat değil iyi hocadır. Felsefe olsa da olur olmasa da. Nokta!

'Skandal' filan değil, buz gibi cumhuriyet dönemi katkısı!

Bu ayın ilk günlerinde refikimiz Bugün gazetesinde sanat tarihiyle ilgili bir haber yayımlandı. Haber, konuya hakimiyetini yakından bildiğim ve tanıdığım gazeteci dostum Tuncay Opçin'in imzasını taşıyordu ve yakınlarda esaslı bir restorasyon geçiren Fatih Camii'nde bir kitâbenin yeniden yazılıp yerine konulması hakkındaydı.

"Fatih Camii'ne kaçak kitâbe" başlığını taşıyan haberin ilk cümlesi, okuyanlarda, "Vay canına bu kadarı da olmaz ki canım!" dedirtecek türden iddialı ve biraz da tartışmalı bir muhtevadaydı: "29 Mayıs 2012'de restorasyonu tamamlanarak ibadete açılan Fatih Camii'nde

büyük bir skandala imza atıldı. Hattat Prof. Dr. Hüsrev Subaşı, caminin tarihi giriş kapısı üzerine kendi yazısını kazıttırdı. Subaşı, restorasyon sırasında caminin hatları ile ilgili danışmanlık yapıyordu."

Tuncay Opçin'in haberinde "Skandal"ın ne olduğunu anlatan ayrıntılar var. Buna göre "Skandal"dan bir şekilde haberdar olan Opçin, kitâbeyi kaleme alan hattatla görüşmüş ve Hattat Hüsrev Subaşı durumu şöyle izah etmiş: "Restorasyon sırasında bu eksikliğin tamamlanması için bilim heyetinden talep geldi. Belirttiğim bilgiler ışığında orada mutlaka bir kitabe olması gerektiği düşünüldü. Biliyorsunuz Fatih Sultan Mehmet'in yaptırdığı Fatih Camii yıkılmıştı. III. Mustafa döneminde tekrar inşa edildi. Burada bir ihmal olduğunu düşündük ve tamamlamayı uygun gördük. Bir daha el değmez, hazır başlamışken burayı da bitirelim istedik."

Sözü edilen kitâbe, caminin şadırvanlı avlusuna açılan (Çarşamba cihetine bakan) taç kapıya konulmuş bulunuyor. Kitâbede, pek çok camide numunesini gördüğümüz Nisâ Sûresi'nin 103. Âyetinin "İnne's-salâte kânet..." diye başlayan son cümlesi yer alıyor.

"Skandal" yorumuna yol açan hadiseyi doğru kavrayalım: Fatih Camii, Hazreti Fatih'in sağlığında, onun emri üzerine 1470 yılında inşa edildi. Evvela 1509'da, ardından 1766'da iki kere büyük deprem hasarına maruz kaldığı için III. Mustafa zamanında neredeyse tamamen tecdîd edildi, yeniden inşâ olundu ve orijinal mimari özellikleri değişime uğradı (Bu konuda İstanbul Müftülüğü'nün web sitesinde oldukça ayrıntılı mâlumat bulunuyor.) 1766'da yeniden inşâ edilirken, tarif ettiğim kapıdaki kitâbe yerinin boş bırakıldığı anlaşılıyor. Bütün selâtin camilerinde mevki itibarıyla bu kapıların üstünde bu veya benzer âyetlerin hakk olunduğu bir kitabe var zaten; bu bir gelenek adeta. Restorasyonu yapan bilim kurulu, işte bu eksikliğin tamamlanması gibi bir düşünceyle kitâbeyi geleneğe uygun tarzda yazdırıp yerine koydurmuş bulunuyor. "Skandal" denilen şey işte bundan ibâret.

İki üniversite mensubu, Opçin'in haberini yorumlarken aleyhte görüş bildirmişler. Prof. Dr. Selçuk Mülayim şöyle diyor: "Olmayan bir şeyi koyamazsınız. Restorasyon kurallarına aykırı." Yrd. Doç. Dr. Tayfur Erdoğdu ise, "Sanat tarihi açısından yapının orijinalitesini değiştiren bir müdahaledir. III. Mustafa döneminde yapılan camiye müdahaledir. Tamamen işgüzarlıktır. Osmanlı mimari geleneğinde tamir yapılan esere, tamirin yapıldığı yere tamir kitabesi yerleştirilebilir. Ancak Fatih Camii'nde yapılan böyle bir şey değil." diye itirazını belirtiyor.

Tarihî eserlerin restorasyonunda "dönem katkısı" diye bir kavram var. Diyelim ki M.S. 7. asırda inşa edilmiş bir kilisenin, zaman içinde tahribe uğramasıyla geçirdiği tamirler esnasında geçirdiği değişikliklerin de korunmasını irdeleyen bir kavram bu. Türkiye'de pek çok eserde bir Bizans yapısının daha sonra Selçuklu, Osmanlı, hatta Cumhuriyet döneminde uğradığı ihyâ ve tamir izlerini önemseyen bir yaklaşım.

Konuya soğukkanlılıkla bakalım. Ortada bir "skandal" görmüyorum, bana göre sadece estetik nokta-i nazardan değerlendirilmesi gereken bir

"dönem katkısı" söz konusudur. Fatih Camii'nin orijinal hali hakkında bilgi ve belge çok az. Uğradığı büyük yıkımdan sonra ihyâ edilirken, bütün selâtin camilerinde tekrarlanan gelenek belli ki unutulmuş. Kitabe yerinin boş bırakılması saygı duyulacak bir restorasyon tercihidir ama sonraki döneme dair bir katkı olduğu vurgulanarak, geleneği canlandıran edâ ile taç kapıya bir kitabe ilâve edilmesi, doğrusu hiç de skandal filan değildir. Haberi bu açıdan çok yadırgadım ve üzüldüm.

Bana göre tartışılması gereken asıl mesele, kitâbenin hat sanatı açısından değerlendirilmesi olabilirdi; kezâ, yeni kitabe, sanki eskiymiş havası verilerek kaleme alınıp yerine konulsaydı bu dahi ehlinin tartışacağı bir mesele teşkil ederdi. Bildiğim kadarıyla kitâbenin ketebe kaydı bulunmaktadır (yani kim tarafından hangi tarihte yazıldığına dair kayıt var; sonradan binaya katıldığı belli bir obje sözkonusu). Öyleyse bu kitâbeyi, Fatih Camii'ne Cumhuriyet döneminde hat sanatının katkısı olarak değerlendirmek daha doğru ve yakışıklı bir davranış olurdu.

Skandal ağır kelime; yaraşmamış, olmamış.

Selçuk Mülayim Hoca tenkidinin devamında, "Başka eserlerde de böylesi hatalarla karşılaşabiliriz. Kaldı ki Fatih Camii'nde minareler hatalı restore edildi. 1950 öncesi fotoğraflarına baktığınız zaman minarelerde kurşun külah olmadığını görürsünüz. Caminin minaresinde taş tepelikler bulunur" diyerek bize başka bir hatırlatmada bulunuyor. Eski eser restorasyonunda öyle hatâlarla karşılaşıyoruz ki, doğrusu "skandal" kelimesi, aslında bunlar için reva görülmeliydi. Meselâ bu örnekte, tarihi belge olduğu halde taş minare tepeliklerinin kurşun çatı ile değiştirilmesinden "skandal" diye söz edilmemiş. İlginç değil mi?

Haber yayımlandığı gün, ilginç bir tevafuk eseri, Edirne Valisi Hasan Duruer ve kitâbenin hattatı Prof. Dr. Hüsrev Subaşı ile birlikte Balkanlarda Türkçe konuşan gençlere eğitim

hizmeti veren Rumeli Akademi isimli program çerçevesinde Edirne'de, üstelik Selimiye Camii'nin içinde bulunmaktaydık. Hüsrev Bey, son onarımından sonra yarım kubbelerin iç kasnağındaki hüsn-i hatların nasıl aslından uzak bir işçilikle "onarıldığı"nı gösteriyordu.

Ne yazık ki tarihî eserlerimizde onarım hataları, yer yer skandal boyutlarını da aşan derecelere varıyor. Gerek eski hat kuşaklarının onarımında, gerek yeni yazılar ilâvesinde akıl almaz zevksizlikler ve bozukluklar var. Keşke yeni kitâbenin taç kapıdaki yerini almasını eleştirmek yerine, konulan hattın estetik kıymeti hakkında tartışma yapmayı hatırlayabilsek, keşke bütün yanlışlıkları gösterecek veya doğrusunun nasıl yapılacağına işaret edebilecek bir güce sahip olabilseydik. Yüzlerce yanlış örnek dururken, bana göre tamamen doğru bir örneğin "skandal" adı altında mercek altına konulmasını çok yadırgadım.

Din usulü ile anayasa tekniği arasında

Cemevlerinin, hukuki statü itibariyle bir "ibadethane" sayılması yolundaki fikir, yüzeyde pek görülmeyen ve kökü hayli derinlere gittiği anlaşılan bir polemik konusu hâline geliyor.

Geçen hafta Ankara Mamak'ta cemevi ile camiyi aynı avluda buluşturan tesisin temel atma töreninde bazı Alevi grupları protesto gösterisi yaparak işi polisle çatışma noktasına kadar vardırdılar. Protestocuların tam olarak neye karşı çıktıkları belli olmasa da söz konusu projeyi bir "taviz" olarak yeterli bulmadıkları ve meseleyi yatıştırmaya yönelik bir uyutma hamlesi gibi değerlendirdikleri tahmin edilebilir. Protestonun anlamına katılabilecek son boyut ise eylül ayında hükümeti devirmeye yönelik Gezi benzeri bir eylem olarak anlam taşıması olabilir. Öyle anlaşılıyor ki bazı sol gruplar, mâkul veya mâkul olmayan her vesileyi sebep göstererek Türkiye'nin her yerinde direniş eylemi yapmaya kararlılar.

Cemevlerinin ibadethane sayılması konusu, Gezi benzeri direnişlerden daha önemli ve uzun vadeli bir mahiyet taşıyor. Meseleye hukuki planda son noktayı koyma gücünü elinde bulunduran hükümet çevrelerinin, ibadethane konusunda belirgin tarzda bir tereddüt yaşadığı hissediliyor. Anladığım kadarıyla hükümete yakın bazı çevreler, cemevlerinin ibadethane statüsü kazanması konusunda kendilerine göre bazı "kırmızı çizgiler" koymak niyetindedir. Bu çevrelerin temel itirazlarını şöyle sıralayabiliriz:

-Alevi ve Sünniler arasındaki görüşmeler, İslâm ortak paydası altında yürütülmelidir. "Ali'siz Alevilik" anlayışıyla Aleviliği bir dinî mezhep veya tarikat gibi değil de bir hayat tarzı gibi algılayarak İslâm dışı bir yoruma taşımak isteyenler muhatap kabul edilmemelidir.

-Bazı Sünni ve Alevi toplulukları öyle iddia etseler de cemevleri, dinî bir kavram olarak ibadethane kabul edilemez. Böyle bir taviz, dinin kendisinden taviz vermek manasına gelir. Cemevleri ancak tekke veya dergâh veya kültür merkezi statüsünde değerlendirilmelidir. Aksi takdirde hükümet ağır bir vebal altına girmiş olur.

-Diyanetin kaldırılması ve din derslerinin tedrisattan çıkarılması konusunda ısrar edenler, Aleviliği yeni bir din gibi sunup kabul ettirmek istiyorlar.

Karar mercîlerini tereddüde sevk eden itirazlar üç aşağı-beş yukarı böyle. Temel haklar konusunda bugüne kadar cesur adımlar atan hükümetin cemevlerinin statüsünde tereddüt yaşamasına buna benzer ikaz ve itirazların sebep olduğunu düşünebiliriz.

Sünnî nokta-i nazardan bakınca yukarıda sıralanan itirazlara katılmak pek tabii bulunabilir. Oysaki kamu otoritesi, Sünnî bakış açısından bakmak yerine meseleyi "din ve vicdan hürriyeti" çerçevesinde değerlendirmeye mecburdur.

Böyle bir şapka değişikliği, Türkiye'nin tarihî tecrübesini bilenler nazarında kolay değil. Osmanlılar, klasik zamanlardan bu yana dinî bürokrasiyi merkezî idarenin kanadı altına alarak gözettiler. Cumhuriyet idaresi de Diyanet uygulaması ile Osmanlı tecrübesini açıkça sahiplendi. Osmanlı ve Cumhuriyet tecrübeleri çok net şekilde Sünnî mahiyet gösteriyordu ve konuyu Sünnî nokta-i nazardan görüyordu. Oysaki mevcut anayasa (veya çıkmasını beklediğimiz yeni anayasa), Diyanet'i "din ve vicdan hürriyeti" kapsamında ele almak zorundadır ve mevcut hâlin devam ettirilmesi laik devlet prensibinin açıkça ihlâli manasına gelir.

Bu kapsamda devletin, bir dinî topluluk ile, inançlarının mahiyeti konusunda ön şart koşması, kırmızı çizgiler geliştirmesi sağlıklı görünmüyor. Öte yandan, belirgin bir tereddütle konunun sürüncemede bırakılması da doğru değil. Suriye'deki iç savaşın yıkıcı dalgaları Türkiye'yi de etkilemeye başladı. Ben konuya, "Haklarını teslim ederek Alevileri yatıştırmak, muhtemel bir Alevi-Sünnî gerginliğini başlamadan soğutmak" açısından bakmıyorum; doğrudan devletin anayasasında, "din ve vicdan hürriyetleri"ni sağlamak ve garanti etmek vecibesinin yerine getirilmesi noktasından değerlendirmek gerektiğini savunuyorum. Kanaatimce en sağlam ve tartışmasız nokta-i nazar budur. Batı Avrupa'da devletlerin, halkın dinini tayin etme yetkisi rafa kaldırılalı şöyle böyle 5 asır geçti. Bu konuda tereddüt geçirmek din usûlü açısından anlaşılabilir ama anayasa tekniği bakımından insanların tabii ve demokratik haklarını bir an evvel teslim etmekten daha iyi bir yol olmadığını düşünüyorum.

Öyle bir cami ki...

Büyük dâvâlarla uğraşmaktan ufak-tefeğe mecâl kalmıyor. Devâsâ meseleleri halletmeye gücümüz yetmiyor, "yürütme"ye çatıp duruyoruz; küçük işler, yani küçük bir omuz desteğiyle ayağa kaldırabileceğimiz şeylere ise pek tenezzül etmiyoruz!

Şöyle diyorum şehrin sâkin, tenha bir kenarında eski bir mescid olsa sözün gelişi. İki dönümlük bahçe içinde şirin bir tarihi yapı... Bahçe yemyeşil çim olsa... münasip yerlerinde bakımlı çiçek tarhları; mevsim çiçekleri, bahçenin elverişli yerlerinde kâfi miktarda ağaç; erik, elma, çınar, selvi... Revakta ve bahçe içinde oturup sohbet etmek için banklar olsa.

Gerek cemaat, gerek yoldan geçen her kimse uğrayıp günün her saatinde sınırsız ve bilâ bedel çay içebilse; hattâ kahve ("Yok daha neler" sesleri, bazı itirazlar!..)

Cuma ve kandil günleri insanlar cami çıkışında o günün farklı ve değerli olduğunu hissetse, tebrikleşseler; ardından şerbet, meşrubat, hattâ helva, kurabiye ikramları. Cemaat sanki kokteylde imiş gibi oturarak veya ayaküstü sohbetinde din ve dünya işlerinden bahsetseler ("Camide dünya kelâmı haa; zinhar olmaz!" şeklinde homurtular!)

Ramazan'da her akşam cami avlusuna masalar kurulsa, ganî gönüllüler her akşam şöyle 2 yüz kişilik iftarlar verse; ardından cemaatle akşam namazı, arada sohbet, derken teravih, ardından çay, gelsin sohbet ("Bu kadarı da fazla artık!" tarzında kalp çarpıntıları...)

İmamın riyasetinde düzenlenen kampanya ile cami cemaatinden bir delikanlı, her sene umreye götürülse... diğer gençler mahzun ve sahipsiz kalmasın diye mangalbaşı partileri, çevre gezileri, kamplar düzenlense, balıkçılık, güreş –ne bileyim- okçuluk gibi spor faaliyetleri desteklense... ("Oldu olacak olimpik havuz da yaptırın artık" şeklinde asabî gülüşler...)

Mahallede evlenenlerin dini nikâhları camide kıyılsa, hatta çalgısız düğün meclisleri cami avlusunda kurulsa ("Dans pisti eksik ama" şeklinde ekşimeler!..). Aileler, camide aile danışmanlığı için başvuracakları güvenilir bir melce bulabilseler...

Şair ne demiş: "Neler ister bu gönül, söylesem şikâyet olur" hesabı...

Efendim, gönlünüzü ferah tutunuz; göl yerinden su eksik olmaz: Böyle bir camimiz var çok şükür. Yer Edirne merkez, mevkii Tunca kıyısında Germe Kapı caddesi üstü. Adı Edirne Darülhadis Camii. İnşa tarihi 1435. Bânisi Gazi II. Murad Han. Bina 2000 yılına kadar bakımsız ve harap iken himmet erbâbı işe el atmış, devlet omuz vermiş, tarihi bina aslına uygun tarzda ihyâ olunmuş, ardından bahçesi bir peyzaj uzmanına teslim edilmiş ki girince çıkasınız gelmiyor. Balkan Harbi'nde yıkılan minaresinin ihyâsına Yunan konsolosu dahi yardımcı olmuş. En çevreci cami ödülü bir yana, namaz vakitlerinin dışında da canlı, içinden hayat, yanından Tunca akan bir şirin, dünyalar tatlısı bir mekân.

Cami bitişiğindeki iki dönümlük arsayı cemaat (bildiğiniz cami cemaati yahu!) Murad Han kültür merkezi inşası için satın almış. Edirne girişinde ise İslami İlimler Merkezi kurulsun diye 52 dönümlük arsası var Darülhadis camimizin; yapılacak inşallah! Recai Güllapdan'ın mahalle camisi var ya... onu güzellik itibariyle onla, yüzle çarpın; öyle bir mâbed, öyle bir cemaat, öyle bir imam, öyle bir bahçe, öyle bir sıdk, öyle bir samimiyet...

Menendi var mıdır bilmiyorum (İnşallah vardır) ama en azından böyle bir yer, böyle insanlar var; siz de bilesiniz istedim. Belki böyle güzelliklerin çoğalmasına vesile olur, belki binlerce camimizin yüzbinlerce cemaati şevke gelir, "Biz de camimizi böyle cennet-âsâ bir muhit haline getirebiliriz; bütün mesele istemek ve çalışmak" diye tatlı bir rekabete girişirler...

(Etraflı bilgi için: edirnedarulhadisi.com)

İlk düğme... İlk düğme...

Aksiyon dergisi'nde Suriye'nin füze envanteri hakkında dudak uçuklatıcı bilgiler var. Nükleer Tehdid Girişimi Monterey Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü'nün verilerine dayanan bu tabloda yok yok! Miktarı bilinmeyenler hariç, 1500 civarında muhtelif menzildeki füzelerin kaçında kimyasal başlık taşıdığı da kestirilemiyor ve bu füzelerin hepsi de Suriye'nin komşularını tehdid edebilecek kapasitede.

Moskova muhabirimiz Faruk Akkan'ın yaptığı analizin ilk cümlesi pek ironik: "Suriye lideri Beşşar Esed sahip olduğu kimyasal silahların kendisini idam sehpasından indirecek bir güce dönüşebileceğini büyük bir ihtimalle hesaplamamıştı" ama aynen öyle oldu.

"Uluslararası toplum" adı verilen camianın daima yukarıda tuttuğu ahlâki bir prensip yok. Pek çok uluslararası sözleşmede diplomatik dille kaleme alınmış güzel sözler var elbette fakat sadece bu "saygıdeğer" toplumun ağaları istediğinde işlerlik kazanıyor. Uluslararası ortam, western filmlerindeki vahşi batı kasabalarından farksız.

Devrin ünlü karikatüristlerinden Cemal Nadir'in (Güler, 1902-1947) pek meşhur bir eseri vardır; en altta sineği yakalamış bir örümcek görürüz, örümceği kurbağa, kurbağayı kertenkele, onu fare, fareyi kartal, kartalı tilki pençesine geçirmiştir, tilki ise aslan'ın dişleri arasındadır. Eserin altyazısı şöyle: Hukuk-ı düvel, yani devletler hukuku! Yaklaşık bir asır sonra devletler hukukunda manzara değişmedi. Önceden de böyleydi, galiba ve maalesef bundan sonra da değişme ihtimâli görünmüyor.

Güçlüler için aslında kural yok, kurallar güçsüzler için. Suriye, kendisine benzeyen sair devletler gibi gölgesinde durduğu çetenin himâyesiyle, hâlâ elinden damlamakta olan kanı yıkamayı başardı. Günün birinde İsrail'e yönlendirmeyi düşündüğü füzeleri, bu defa sivil vatandaşlarına karşı kullanması ahlâki bir kusur veya uluslararası bir cürüm sayılmadı. Rusya, "O kaka kimyasallar cıss evladım; teslim et bakayım onları Amerikalı amcalarına, sonra da git normal silahla öldür ve ellerini yıkamayı da unutma" deyince gerilimin tansiyonu düştü.

Eh beğenmesek de olsa kan akmasından iyidir; silahlı müdahaleyi beklemek yerine siyasi arabuluculuğun her ihtimâli denenmelidir. Kimyasal silah krizinin, "Biz her türlü koalisyonda yer alırız" diyebildiğimiz bir demde sürüncemede kalması kuvvetle muhtemel görüşmelerin son çarşambasına ertelenmesi de nisbeten hayırlıdır ve bu hayır, tâkâti tükenmiş Suriyeli sivillerin en azından bir süre normal hayata dönebilme imkânını vadetmiş olmasıyla sınırlıdır. Türkiye'nin tek başına racon kesecek bazusu yok; aslında "racon" kesiyoruz, yani ahlâki açıdan nasıl olması gerektiğine dair iyi bir fikrimiz var; o fikri tahakkuk ettirecek gücü yok sadece.

Olup bitenlerden sonra Türkiye, kendini aldatılmış, yalnız bırakılmış ve pişman hissediyor. Bu nahoş mevkiide kalmaklığımızın sebebi, "Hukuk-ı Düvel"i pür ahlâkî bir zemin zannedecek kadar safderun oluşumuz değil elbette. Arada yanlış okumalar, yanlış değerlendirmeler, yanlış ve abartılı uygulamalar yanında gerileme ve önemsizleşme döneminden rövanş almayı hesaplayan bir tarihi momentum yakalama heyecanı ve bu heyecanın asılsız çıkmasından doğan hayal kırıklığı var.

Helikopter hadisesi basına zengin malzeme verdi ama akıllarda kalan şey Suriyeli pilotların, silahlı muhalifler tarafından hukuk-ı düvel'e pek yaraşmayan tarzda katledildiği görüntüler kaldı.

Aklıma hep, "yeleğin ilk düğmesi" benzetmesi geliyor!

Bir dövüş sanatı olarak mizah

Salih Memecan'ın karikatürüne sol cenahtan gelen tepkiler üzerinde durulması gereken bir mahiyet gösteriyor.

Mûtad bugüne kadar şöyleydi: Nedense hep solcu bir karikatürist, muhafazakâr bir politikacıyı "eleştiren" veya manevi değerleri yargılayan bir şeyler çizer; bunun üzerine bizim cenah küplere biner, "Nedir bu densizlik!" yollu öfkeli ve düz köşe yazıları döşenir ve bu arada eleştirilen siyasetçi, "Kişilik haklarıma zarar verildi" gerekçesiyle dava açardı. Bunun üzerine sol cenahın kalemşörleri, "Ovv, my Gad; şu bizim sağcılar fikir haklarına saygıyı ve eleştiriye tahammülü ne zaman öğrenecekler!" diye "cık cık cık" vezninde eğitici yazılar kaleme alarak "Demokrasi böyle bir şeydir azizim" diye öğüt verir, "Takunya ile çağdaş dünyaya girilmez!"le biten karamsar yorumlar döktürürlerdi. Onlara göre sağ cenahın mizah duygusu eksikti (Eh biraz haklılardı galiba!), ironiyi dümdüz anlamak gibi bir safderunlukla mâlul idiler (Bu hükme de bir tutam haklılık payı veriyorum) ve en can acıtıcı hüküm olmak üzere fikirden, sanattan, grafik sanatlardan, estetikten, felsefeden ve nasıl bir dünyada yaşamakta olduğumuz gerçeğinden nasipsiz bir topluluktu. Bu hükme de uzun boylu itiraz edecek değilim; kısmî haklılıklar vardır, lakin bugünlerde felsefeden anlamadığımız yolundaki azarlamalar üzerinde yeniden durmaları gerekebilir, zira bizim cenahın bilcümle erbâb-ı hall ve'l-akd'i, "susuz yaşayabilirim ama felsefesiz asla" istikametinde âteşîn görüşler bildiriyorlar.

Vaziyet aşağı-yukarı böyleydi işte; onlar çizer, dalgasını geçer, ti'ye alır, yeri gelir ağır hakaretleri eleştiri yufkasına dürüm edip servise koyar lakin sağ cenahtan homurtu ile özetlenebilecek bir sesten öte tepki çıkmazdı. Nasıl çıksındı ki; bir karikatüristimiz bile yoktu doğru dürüst! "Bir karikatürist"ten muradım şu: Onlarla aynı düzlemde ve kalitede çizgi ve espri tokuşturabilecek evsafta birilerinin yokluğunu kasdediyorum. Etki sahası sınırlı ve mizah seviyesi vasat sularındaki birkaç istisnayı saymıyorum.

Salih Memecan bu mûtadı bozdu; döngüyü kırdı. Artık sol cenahın da bir karikatürden, bir espriden ötürü incinebildiğini, öfkesini yenemeyip kutsal “sanat eleştirisi” çemberinin dışına taşabildiklerini gördük.

Arkadaşlar, Salih Memecan, Gezi olaylarının mahiyeti hakkındaki fikrini belirtti sadece; birilerinin gençler üzerine işbölüştürdüğü varsayımını dile getirdi. Benim gibi nice kalem erbabının 3 bin beşyüz vuruşta bir araya getiremediği bir fikri, avuçiçi kadar bir yere sığdırdığı birkaç fırça darbesiyle resmetti. Fikir hoşunuza gitmedi, işinize gelmedi diye Memecan’ı aforoza kalkışmanız biraz ayıp olmuyor mu? Oysa ki Gezici gençlerin esprilerine nasıl da bayılıyorduk; hatırladınız mı? Bu da böyle bir şey işte.

Salih Memecan’ı kutluyor ve destekliyorum; “bağzı”larının “İşte şimdi bittin oğlum sen!” yollu tarizlerini de pek çocukça buluyorum. Rakiplerini hep dövmeye alışmış birinin aldığı ilk yumrukta, “Ama senin hiç vurmaman gerekiyordu” diye oyunbozanlık etmesini hatırlatıyor. Alışmanız gerekiyor, mizah, nihai tahlilde iç organları tahrib eden bir dövüş sanatıdır.

Yeri geldi, bir tariz de bizim cenaha gitsin: Bugüne kadar istikbal vaadeden gençlere hep hukuk, kamu idaresi, ekonomi, tıp ve mühendislik okuttunuz; içlerinde “Mizacı mizaha mütemayil” birisi çıkmadı mı Allah aşkına? Şunca gazetenin içinde -Memecan hariç- “Bugün ne çizmiş bakayım?” diye kendini merak ettiren bir nükteperdâz çizerimiz niçin çıkmıyor? Acıttı değil mi; ee, mizah böyle bir şeydir dedik ya az önce!

Motorlu testere devrimi!

"Anadolu’nun ve muhtemelen insanlık tarihinin ilk testeresi nerede ve kaç yaşında?” sorusunun cevabını biliyorum:

Çorum Müzesi’nde!

Asıl mevzu o değil fakat denk gelmişken haberdar edeyim; Çorum’da fevkalade güzel ve zengin bir müze var; müzede ağırlıkla Hitit dönemi eserleri sergileniyor. “Dünya çapında bir şey olmazsa ben ilgilenmem arkadaş!” diye burun bükecekler için ilave edeyim; Çorum Müzesi, Hitit medeniyeti konusunda dünyanın en iyi müzesi. Müzenin güzelliklerinden birisi de son dönem Osmanlı sivil mimarlığını temsil eden binasının restorasyondan sonra kullanılır hale getirilmesi. Vakıa bu anlattıklarımı kültür turizmi için ülkemize gelmiş turistler zaten biliyor, siz de bilin istedim.

Gelelim, tarihin ilk testeresi meselesine; bu tâbirin biraz iddialı olduğunun farkındayım fakat kerem buyrunuz, “Tarihin ilk bilmem neyi” diye iddia olunan nesneler ve olgular, tabiatı icabı biraz iddia hükmündedir. “Nereden biliyorsun; öteki nesneleri teker teker gördün mü?” sorusuna cevap bulmak zordur, o yüzden böyle bir hükmü yokuş aşağı yuvarlayacaksınız mecburen...

Tarihin ilk testeresi de işte bu nitelikte bir iddia. Elbette tarihin ilk testeresi sayılabilecek diğer örnekleri görmedim; üstelik bir "köşe yazarı" olarak sayısız konuda bilgi ve ihtisas sahibi bulunmama rağmen bir antropolog olmadığımı –kısık sesle de olsa- itiraf etmek zorundayım.

Tezimin bütün zayıflıklarını dürüst ve açık bir dille itiraf ettikten sonra şimdi en güçlü delile geçebilirim: Bu örnek evet, yanlışlanabilir bir nitelemedir fakat, "Bir dakika, sana itirazım var ey yazar; tarihin en eski testeresi bu değildir" diyebilecek birinin en azından Çorum Müzesi'nde bulunan örnekten çok daha eski bir testereyi bulup göstermesi lazımdır. Binaenaleyh, bu örneğin ele geçirilmesine kadar itirazcıların sabır göstermesini ve iddiamı sessizce kabul etmesini bilimsel centilmenlik namına rica ediyorum.

Çorum Müzesi'ndeki testereyi göreli beri on yıldan fazla zaman oldu fakat gayet iyi hatırladığımı zannediyorum; testere bronzdan mâmuldü. Hal böyle olunca o testerenin –su içinde- 3500 senelik bir geçmişe sahip olduğunu ileri sürebiliriz. (Sizlere acıdığım için bronz çağı hakkında etraflı bilgi vermiyorum).

Buradan yola çıkarak, "İnsanlığın ilk marangozu Anadolu'da yaşamıştı" diyebilirim fakat "Bugünlük bu kadar polemik yetişir" düşüncesiyle asıl meseleye geçiyorum: İlk testerenin insanoğlu tarafından icad edilmesinden bu yana yirmibirinci asrın ilk çeyreğinde, önemsenmesi gereken bir devrim yaşamakta olduğumuzu iddia ediyorum. Bu sessiz sedasız devrimin adı, tahmin edebileceğiniz gibi testereyle ilgilidir ve tam ismi şöyle olsa gerektir:

Testerenin demokratikleşmesi devrimi!

Lütfen bu keşfimi, "Demokratik testere devrimi" diye sulandırmaya kalkışmayınız; bu niteleme ile kasdettiğim şey, testere dediğimiz medeniyet yapıcısı âletin ilk defa her eve girecek kadar bollaşması, ucuzlaması, harcıâlem bir mahiyete bürünmesi ve neticede herkesin hayatın herhangi bir anında testereye ihtiyaç duyabileceği varsayımının kuvveden fiile geçmiş olmasıdır!

Bu noktada testerenin demokratikleşmesi devrimi olgusunu ikiye ayırmama müsaade buyrunuz:

a-Konvansiyonel testere devrimi

b-Motorlu testere devrimi

Konvansiyonel, yani "alışıldık, bildik" demek oluyor kestirmeden. "Şu bildiğiniz testere" deyip geçsem bilimsel olmayacaktı, o yüzden şu anda evinizde mevcut bulunan ve büyük ihtimalle dişleri açılmadığı için hiçbir işe yaramayan, belki de şimdiye kadar hiç kullanmadığınız o paslı testerenin "Konvansiyonel" bir özellik taşıdığını size hatırlattığım için bana minnet duymanız gerekir ama böyle şeylere artık aldırış etmiyorum. Bu arada siz, evdeki testereyle en son ne yaptığınızı hatırlamaya çalışırsanız kâfidir!

Gelelim motorlu testereye...

Günün birinde bir motorlu testere sahibi olmak, kalbimde bir hicran, yüreğimde hazîn bir ukdedir. Ona en çok ihtiyaç duyduğum zaman itibariyle meret o kadar pahalıydı ki, hırdavat vitrininde nazlı gelin gibi süzülen testereyi iç çekerek seyredip, “Gâvur da neler yapıyor azizim; biz bu heriflerle suret-i katiyyede harbedemeyiz!” diye hayıflanmaktan başka bir şey gelmiyordu elimden. Halbuki şehrin münasip bir kuytusunda üst üste yığılmış, takriben üç-beş ton civarında hurdaya çıkmış eski telgraf direği, kesip biçmem ve onları bir tahta kulübe haline getirmem için beni bekliyordu. Bir motorlu testerem olsa ne güzel olacaktı! Konvansiyonel testere (artık ne demek olduğunu biliyorsunuz!) veya keser, balta türü kesicilerle günlerce uğraşmak için ne vaktim, ne de enerjim vardı. Olmadı!

Geçenlerde, vaktinin çoğunu pazarlama faaliyetlerine ayırmış adı pek bilinmeyen bir kanalda yayınlanan reklam filmini görünce içim cızz etti. Filmde arabasıyla ormanlık arazide giden bir adam, yola devrilmiş bir ağaç görünce duruyor ve kıskançlıktan çatlama raddelerine getiren bir özgüvenle bagajın kapağını açarak oradan –tabiri maruz görünüz lütfen- “Fıstık gibi” bir motorlu testere çıkarıyordu. Sonrası mâlum. Benzinli motorun marş ipini çekerek o tatlı motor homurtusuyla testereyi çalıştırıyor ve densiz ağaç kütüğünü olduğu yerde sekiz on parçaya keserek haddini bildiriyordu.

-Kim bagajında, yoluma bir ağaç kütüğü düşerse onu parçalara ayırayım diye bir motorlu testere taşır ki; fantezinin bu kadarı da fazla, diyebilirsiniz. Oysa ki insanlık bu gibi ihtimalleri hesaplayan adamların önsezileriyle ilerleme yolunda mesafe almıştır.

Tabii işin en tatlı kısmı, motorlu testerenin 2 yüz lira civarında bir bedelle adresinize teslim edilecek olmasıydı. 200 liram vardı ve bir motorlu testere edinmek için tabir yerindeyse deli oluyordum; ne yazık ki iki küçük engelle karşı karşıyaydım:

a-Evde motorlu testereyi koyacak yer yoktu.

b-Ve evdekilerin, “Motorlu testere ile ne keseceksin; inşallah mobilyalardan işe başlamayacaksın?” yollu itirazlarının da işaret ettiği gibi kesecek bir şey de bulunmuyordu maalesef.

Motorlu testere devrimine birkaç yıl farkla geç erişmek beni üzüyor fakat benimle aynı duyguları paylaşan testeresever halkımızın mutluluğunu düşündükçe içimi tatlı bir huzur kaplıyor. “Diğerkâmlık” denilen şey de herhalde budur!

Benim için o kadar üzülmeyiniz efendim; evde halen muhtelif boy ve diş karakterinde beş-altı tane “konvansiyonel” testerem var ve onlarla, günün birinde hanımın birkaç günlüğüne kızkardeşine yatıya gitmesini fırsat bilerek bazı mobilyalar üzerinde tadilat yapmak gibi hain bir projeksiyon geliştirmekteyim.

Ama lütfen aramızda kalsın; kimseler duymasın! a.alkan@zaman.com.tr

Sarıgül Kılıçdaroğlu Feyzioğlu?

Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül, yakın dönem siyasi tarihimizde çok dikkat çekici bir figür olarak isminden söz ettirmeye devam ediyor. Şişli seçmenlerinin teveccühüyle başarılı bir başkanlık kariyeri sürdüren Sarıgül, kariyerini siyasetin yüksek zirvelerine taşımak için yıllardır ilginç bir mücadele veriyor.

Sarıgül'ü sıradan vatandaş, en olmadık yerlerde duvarlara yazılmış 'Çare Sarıgül' sloganlarından tanıyor. Sahiplerinin izni alınmaksızın duvarlara adını yazdıran Sarıgül'ün amacı, olsa olsa "Yanımda ve emrim altında beni destekleyen bir hayran kitlesi var" mesajı vermek olabilir. Ne var ki 'Sarıgül Faktörü'nün duvar yazılarından ibaret olmadığı da dikkat çekiyor. Her seçim döneminde onun adı CHP'nin koridorlarında farklı sıcaklıkta rüzgârlar estiriyor ve bir anafor tesiri yapıyor. Vaktiyle genel başkanlık mücadelesine girdikten sonra nâhoş suçlamalarla partisinden atılmış olması, bugünlerde basının en başta gelen malzemesi. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı ihtirasa yakın bir şiddetle arzulayan CHP'liler, Sarıgül'le seçim kazanabilecekleri ihtimâlini çok sıcak, çok şirin bir duyguyla karşılıyorlar. Buna mukabil CHP içindeki muhalifleri, "İstemeyen taraf biz olmasak ama sonuçta Sarıgül partiye girmese" beklentisi içinde.

Kendinden bahsederken yer yer üçüncü tekil şahıs zamiri kullanarak "Sarıgül gönüllerde bitmez" ifadesine yer vermesini tebessümle karşılıyorum. Sempatik bulduğum mânâsında değil, bilakis kendini kendi beninden kopararak halka, millete, hatta insanlığa adanmış bir misyon olarak görenleri öteden beri biraz itici bulurum.

Siyaset böyle bir şey. Böyle eğlenceli ve itici durumlar siyasetin tabiatında var. Kendini yaşadığı dünyanın merkezinde görecek derecede yüksek özgüven, bir şekilde başarılı olacağına dair güçlü inanç, kitlelerin beklediği 'kurtarıcı' olmanın ilk önce bizzat kendisi tarafından anlaşılması gibi sıradan insanlarda eğlendirici, belki müstehzî özellikler, siyaset adamlarına güç veriyor ve onları sıradan insanlardan ayırarak farklı kılıyor. Kitleler, liderin yüksek özgüven gösterilerine bayılıyorlar.

Bu pencereden bakıldığında Sarıgül'ün yolu, müspet veya menfi tarzda CHP ile kesişecek gibi duruyor. Seçilmiş bir adam olarak kamu hizmetinde gösterdiği başarı, onu muhtemel rakibi Kemal Kılıçdaroğlu'ndan hayli ileride gösteriyor. Cerbezesi, siyasete tutkusu, misyonuna adanmışlığı ve tecrübesi bakımından Sarıgül'le Kılıçdaroğlu'nun rekabete girişeceği her âdil yarışta Sarıgül favoridir. Kendisi her ne kadar aksini ileri sürse de İstanbul Büyükşehir Belediye başkanlığını kazandığı andan itibaren Kılıçdaroğlu ile henüz ilan edilmemiş bir yarışa gireceği de muhakkak. Bir sonraki adım CHP Genel Başkanlığı, ondan sonraki merhale ise tabiatıyla başbakanlıktır. Bir gazeteye verdiği demecindeki "Çözüm sürecini 15 günde bitiririm", "Oyların yüzde 100'ünü alacak şekilde strateji izliyorum" gibi cümleler pek manidar görünüyor. Özellikle, "Sarıgül, büyük yolculukta Ahmet, Mehmet

hesabı yapmaz, Türkiye'nin hesabını yapar. Görevi de laik, demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ni şahlandırmaktır." sözünün atıfları çok berrak, çok açık.

Şahsi tahminime göre Sarıgül-CHP buluşması ve kaynaşması eşyanın, CHP'nin ve siyasetin tabiatına aykırı bir ihtimâl. CHP'de bu nükteyi çok önceden fark edebilecek fatânette bir hayli siyaset adamı var. Onların iç çelişkisi, Sarıgül derecesinde seçmende heyecan uyandırabilecek bir başka ismi henüz bulup ortaya çıkaramamak. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı adaylığı için, Türkiye'nin en kadim siyaset geleneğine sahip bir parti teşkilatından 'budur' dedirtecek bir aday bulamamak da pek ilginç bir nokta.

Sarıgül-Kılıçdaroğlu arasında mahalli seçimler vesilesiyle ortaya çıkan tatlı-sert rekabet, yine tahminime göre bir başka sürpriz ismin ortaya çıkmasına ve yeni bir heyecan dalgası esmesine sebep olabilir. Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu, davranışları, politik hırsı, demeçleri ve özellikle ilişkileri ile 'yüksek bir siyasi kariyer'in hazırlığı içinde bulunduğu görüntüsünü veriyor.

Bakalım, bu tahminim doğru çıkacak mı?

Şehirlerimizin suratsızlığı beyanındadır

Bir devletin kalitesini demokrasi karnesine bakarak ölçebiliriz; başka kriterler de mümkün. Meselâ taşınır veya taşınmaz mülkiyet hareketlerinin –düzenleyicisi değil, dikkat!-, diyelim ki trafik polisi olarak devletin takındığı tutum da kalitesine de işaret eder.

Yakın tarihimiz, Türkiye'de mülkiyet hareketleri konusunda araştırıcılara öyle fazlaca belge sunmuyor; Altı ok'ta mündemiç devletçilik prensibi hâlâ dipdiri. CHP'yi bu konudan "vâreste" kılmak isterdim; ne var ki sevenleri büyük aşk ü şevkle "vâbeste" tutmak için direniyorlar. Tarih de onları destekliyor zaten: Kaba bir hesapla 1913'teki Bâbıali Baskını'ndan başlamak üzere 1950'ye kadar İTC ve onun zihin ikizi CHP, Türkiye'deki büyük servet değişmelerinden sorumludur. Ayrıntılarına girmiyorum; bu paragraftan aklınızda kalması gereken husus, bunca servetin kimlere, niçin ve nasıl devredildiğinden evvel, "devir kayıtları"nın niçin hâlâ şeffaflaştırılmadığı hususudur.

Ecdâdımızın her yaptığını alkışlamak veya yerin dibine batırmak zorunda değiliz ama bilsek iyi olacak. Bu dönemleri resmî tarihçiliğin hamâsî ve ideolojik sosu yüksek hadiselerini ballandırarak geçiştirmek ayıptır.

"Oraları fazla karıştırmayalım, geçmişi bırakıp günümüze gelelim" diye düşünüyor olabilirsiniz. Öyle yapalım; artık A'ları kovalayıp mallarını B'lere dağıtmak pek mümkün olmadığına göre meselâ rant dağıtımı konusunda devletin nasıl davrandığını izleyelim.

Bizim gibi üretim heyecanı düşük, kapasitesi sıkıntılı toplumlarda rant, -haram işler dışında- paranın en kolay büyüyebileceği sektördür. Rant gelirinde emeğin payı yok. Rantı üreten

temel girdi toprak. Belirli yerlerde toprağın kıt olması, arazinin değerini gayritabii şekilde artırıyor ve rant değeri kaçınılmaz olarak yükseliyor; bu değeri âdil üleştirmek ve doğru tasarruf etmek, başlangıcından beri siyasi mahiyet taşır. Doğrudur, devlet, dünyanın hiçbir yerinde servet hareketlerine kayıtsız kalmaz; bizim gibi ülkelerde doğrudan müdahale eder, sair ülkelerde en azından vergilendirme ile dolaylı müdahil durumundadır.

İmar mevzuatı aracılığı ile büyük gelir transferleri yapmak hem kolay, hem de şeklen (!) mevzuata uygun. Hele merkezî idare ile mahallî yönetim arasındaki mutabakat varsa, "Olmaz olmaz deme olmaz olmaz/ Âlem-i imkândır bu, olmaz olmaz!" mısrâı devreye giriveriyor.

Ben bu yolla yeni zenginler ihdâs edilmesine, eski zenginlerin yeniden şâd edilmesine pek aldırış etmiyorum doğrusu; içimi acıtan şey araziyi tasarruf tarzımız! Biz şehir kurmayı, onu içinde yaşanır, işler halde tutmayı beceremiyoruz. Şehirlerimizin suratı, daha doğrusu suratsızlığı, bol keseden iri laflarla "şöyle medeniydik, böyle soyluyduk" mealindeki tafralanmalarımızı pek gülünç hale sokuyor.

Dünkü Zaman'ın sürmanşetinde yayımlanan "Ataköy'de imar sahile indi" başlıklı haber bana bunları düşündürdü. Bir süre önce "Boğaz'ı doldurup imara açalım, elimiz değmişken Marmara'yı da ihmal etmeyelim ha!" teklifinde bulunmuş biri olarak artık böyle "imar" hareketlerine aldırış bile etmiyorum.

Ömrümüz, zenginlerin estet, devletin âdil, halkımızın duyarlı bir kıvama geleceğini beklemekle geçiyor. Bu yolda biz birkaç kuşak daha eskitiriz; öyle görünüyor.

Üzüntüm ise sadece "İnşaat ya Resulallah" esprisini patlatan meçhul şahsın, benden daha veciz bir kelâm etmesi karşısında duyduğum kıskançlıktan ibaret.

Durun; siz kardeşsiniz ayol!

İki gündür "Bakayım anlayacaklar mı?" merakıyla gazeteleri, tartışma programlarını takip ettim.

Bu kadar aklıbaşında insanın sorumluyu bulamadığını görünce üzüldüm. Her defasında olduğu gibi gerçekleri ve olayın hakiki sebeplerini açıklamak görevi yine bana düşüyordu! Artık dayanamıyor ve açıklıyorum.

-Durun siz kardeşsiniz, bu evlilik gerçekleşemez! (Bu cümle, tam olarak derbi gecesi çıkan rezaleti izah etmiyor ama o kadar düşündüm, başkaca bir lâf bulamadım.)

Yanlış iz üzerinden gidiliyor arkadaşlar; sorumlular ve suçlular yanlış yerde aranıyor; o yüzdendir ki her kafadan bir sesin çıktığı şu ortamda kamuoyumuz net bir fikre, doğru kanaate erişemiyor. N'ayır naayır, hepsi yanlış; bütün olağan şüpheliler suçsuz! Meselâ taraftar gruplarının hiçbir kabahati yoktur; onlar öteden beri necib fitbol matbuatının ileri sürdüğü üzere fevkalade siportmen, centilmen, hakyemez, çok şirin ve çok tatlı dozda

isyankâr, eli-yüzü düzgün delikanlılardır; iki gruba ayrılarak birbirlerine muhasım kesildikleri vahim iftiradır. Geçmişlerine bakın, zerre miktar sabıka, çirkin bir elfâz, rakiyplere karşı bir sebb ü şetm gösterenin alnını karışlarım nitekim.

N'ayır efendim, istadyuma istiâbından fazla seyirci alındığı, kapıların zorlanıp kırıldığı, bilet okuyucu sistemlerin tahrib edildiği asılsız ve boş bahanelerdir; zira o kapılar zaten çürüktü, olağan maça girme telâşı esnasında kendiliklerinden kağşayıp yere serilmişlerdir. Bilet okuma sistemlerine ise tesadüf bu ya, nazar değmiştir. "Yok daha neler" denilmesin efendim; kem nazarıyla dağları deviren, arslan gibi pehlivanların belini büken nice örnekler vardır ilgili literatürde...

Güvenliği sağlayan çocuklar tamamen masum. Muazzez fitbol kulüplerimiz ve yöneticileri sütten çıkmış ak kaşık, hepsi beyefendi; birinin aleyhinde yüz kızartıcı cürümden mahkeme kararı gösterebilir misiniz aceba? Fitbolcu kardeşlerimiz terlerini son damlasına kadar akıtarak isportif vaziyfelerini yapmışlardır. Sipor bürokrasimizin maşallahı vardır; bir de yüz taraması yapan kameralar gelirse pastaya kuş kondurmuş olacaklardır. Gazeteci kardeşlerimiz, ulvi bir kamu hizmeti yapıyorlar sadece. Siyasetçilerimize gelince kim onlara toz kondurabilir; üç kuruşluk bir forma mukabilinde gak diyene kanun, guk diyene ceza tadilatı, öhö diyene istadyum vermek suretiyle şu âhenkli tablonun en siteril aksâmını teşkil ediyorlar. Herkes mâsumsa kim çıkardı kardeşim bu rezaleti? Arzediyorum; ben çıkardım! O gün evde oturmuş öylecene miskin miskin maçı seyrediyordum. Sahadaki fitbol kalitesi hoşuma gitmedi, hanıma da biraz canım sıkılmıştı zaten. Hıncımı bir yerden çıkarmak istedim. Evvela ekrana leblebi atarak olay çıkarmaya çalıştım, paparayı yiyince can sıkıntım moral çöküntüsüne dönüştü. Öfkelendim. "N'aapiiim, n'aapiim" diye düşünürken maçın 90. dakikasına gelmişiz. Bu defa uzay çağının telekinetik tekniklerini kullanayım bari dedim; çok esaslı bir kaynaktan okumuştum; uzaktan telkinle çok fena şeyler yaptırılabiliyormuş. "N'oolur sahada kötü bişeyler olsun, maç yarıda kalsın, ortalık birbirine girsin, kötülük kazansın" diye nefesimi tutup, sonra ekran aracılığı ile Olimpiyat istadyumuna kötü sinyaller üflemeye başladım.

İki dakika sürmedi, güm! Haydi, üzmeyin birbirinizi; sarılın, öpüşün, koklaşın. Siz aslında kardeşsiniz. Kimsenin suçu yok. Her şeyi can sıkıntısı yüzünden ben yaptım. Pişman mıyım? Valla bilmiyorum; pişmanlık demeyelim de "Nefesim amma da kuvvetliymiş yahu" şeklinde bir şaşkınlık içindeyim. Birkaç defa telekinetik nefes kudretimi iyi şeyler olsun maksadıyla tecrübe ettim. Pek randıman vermedi ama birader, kime uzaktan bir kötü niyet nefesi yollasam iflâh olmuyor, o kesin. t.alkan@zaman.com.tr

Güller açıyor, bülbüller ötüyor...

Gezi Parkı'ndaki sadece çevre hassasiyetiyle başlayan protestolar daha sonra çok farklı şekil aldı, pek çok yasa dışı örgüt işin içine girdi. Bunların çok iyi analiz edilmesi gerekiyor.

Türkiye'nin itibarı ve özellikle dünya kamuoyunda nasıl algılandığı bakımından da son derece olumsuz etkileri oldu.

Ben söylemiyorum, bu sözler kabinenin önemli üyelerinden birine ait ve çok doğru sözler. Aklımdan geçen şeyleri, hükümetin geleceğini benden daha fazla düşünen biri söylediği için tekrar ediyor değilim; fikirlerimi daha açık-seçik, hatta daha kararlı bir tarzda bu sütunlarda dile getirmiş olmanın kıdemiyle konuşuyorum.

Gezi'nin ruhu, "Seçilerek geldim, meşru seçimle iktidar oldum; binaenaleyh doğru bildiğimi yaparım; beğenmeyen bir daha seçmez" dikliğine karşı koparılmış, "Yeter yahu" isyanıydı. Bu, "Yeter yahu" çığlığı sâkin bir hâlet-i ruhiye ile dinlense, açılıp içine bakılsa ve doğru okunsaydı hükümet bu küçük krizden çok daha elverişli pozisyonlara geçebilirdi. Herkesi mutlu etmek imkânsızsa da protestocular, itirazlarına saygı gösterildiğini ve kaale alındıklarını hissetseler, toplumsal öfkenin nabzı haline gelmeyebilirlerdi. "Anlama ve teskin" yolunu deneyen kabine üyeleri çıkmadı değil ama çıktıklarına pişman oldular ve galiba bir miktar da paylandılar!

Gezi krizi çok kötü yönetildi ve bu kötü yönetimin faturasını henüz kimse ödemedi. Hesap, mahalle kahvecisinin kapı kenarına attığı çay-kahve çiziği gibi orada öylece duruyor. Aklı başından aşkın birileri, "Yatıştırmayalım efendim, bilakis gerelim; saflar belli olsun. Siz bugüne kadar hep dik durarak, üst perdeden konuşarak bugünlere geldiniz. Aman dilâverlik, aman hamâset" diye akıl vermiş olsalar ki kutuplaştırma siyaseti insanların sinirlerini piyano teli gibi gerdi.

Doğrudur, kamuoyu genellikle balık hafızalıdır; birkaç gün sonra ilan edilecek demokratikleşme paketi gündemi yine değiştirir ama çok kötü yönetilen gezi günlerinden kalan asabiyet hissi kolay geçeceğe benzemiyor. Bundan önce hükümetin az sayıda ama etkili düşmanı vardı ve onları etkisizleştirmek hiç de kolay olmadı; lakin geziden önce hükümete biraz mesafeli yaklaşanlar öfkede ittihad etmiş manidar bir topluluk haline geldiler. Nereden baksanız Gezi'den önce dağınık ve birbirine benzemez yüzde 50'lik muhalefet öbeği, artık kızgınlık paydasında müttefik bir kitledir. İktidarı yüzde 50'nin belirlediği dengelerde yüzde 50'lik muhalefet öbeği çok kritik bir rakam. Hükümeti destekleyen kitle hiçbir zaman birbirine bu kadar yakınlaşmamış, bir siyasi parti destekçisi olduklarını hiç bu derece hissetmemişlerdi ama dikkat; gerginlik politikası karşı fikirde olanları da birbirine yaklaştırdı, adeta kenetledi. Muhalif yüzde 50'nin eksiği doğru-dürüst siyasi temsil ve etkili liderlik. Doğru temsil edilseler ve mesela Başbakan kadar karizmatik ve kitlesini iyi temsil edebilen bir önder bulsalar politik dengeler çok kolay değişebilir.

Hükümet için nimet mevkiindeki "muhalefet yetersizliği", Türk demokrasisi için çok ciddi zaaf işaretidir. Etki ve inandırıcılığı kalmamış muhalefet bloku karşısında hükümet, şimdilik çok rahat; kamuoyu yoklamalarında güller açıyor, bülbüller ötüyor. Bütün iyimserlik, "Bunlar

birleşemezler; birleşseler de düzgün temsil edilemezler; ebeveynlerinden beddua almış gibi öylece sürünür bunlar!" hesabının verdiği rahatlığa yaslanıyor.

Şöyle bağlayalım: Epiktetos bir köleydi, günün birinde kolunu geriye doğru kıvırarak eğlenen efendisine kolunu işaret ederek, "Dikkat edin efendim, kırılacak", demişti. Az sonra kol kırıldı. Epiktetos sadece şöyle dedi: "Söylemiştim efendimiz."

Yakın gözlüğü

İşin teorisini çoğumuz gibi ben de biliyordum elbette; gözümüze rengini veren iris tabakasının hemen ardında ince kenarlı bir merceği andıran organik bir mercek vardı.

Bu mercek, gözümüze muhtelif uzaklıklarda bulunan nesneleri bütün netliği ile görebilmemiz için şişip daralabilen, esnek bir yapıya sahipti. Yaş ilerledikçe mercek esnekliğini kaybedip sertleşmeye başlayınca artık yakındaki şeyleri eskisi gibi net göremez hale geliyorduk. Yaşlı insanlar işte bunun için yakın gözlüğü kullanıyorlardı.

Beni ilgilendiren bir şey değildi; özellikle yakınımdaki şeyleri, yani genellikle okuduğum kitabın harflerini cam gibi net görebiliyordum. Yaşıtlarım arasında yakın gözlüğü kullanmaya başlayanlara, "Erken çaptan düştün." diye takılıyor, iyi görebildiğim için gizlice böbürleniyordum.

Hele hele bir şey okumak gerektiğinde, "Bu harfler pek ufak tefek, daha büyük puntoda dizilmiş olmalıydı." diye yakınanlarla açıkça alay ettiğimi de itiraf edeyim. Harf büyüklüğü diye bir problem yoktu benim için. Ee, gençtik!

Şimdi bu küstahlığımın cezasını her gün ödüyorum.

Bilgisayarda yazmaya başladığım zaman bir nevi alışkanlık –veya siz buna rahatlıkla saplantı da diyebilirsiniz- standart Times font karakterinin 12 puntosunu kullanırdım.

Günün birinde puntoyu 14'e yükseltmenin harfleri daha yakışıklı gösterdiğini düşünmeye başladığımda alarm zilinin çaldığını hissetmem gerekirdi. Punto ölçüsünü 16'ya çıkardığımda ise artık resmen ve alenen bir hipermetrop sayılmam gerektiğini anlamıştım.

İnternet yaygınlaştıktan sonra çokça ziyaret ettiğim site sayfalarında harfleri büyütme seçeneğinin olmamasına öfkelenmem de aynı şeye işaret ediyordu: Vaktiyle ettiğim küstahlığın bedelini şimdi, ancak yakın gözlüğü sayesinde okuyabildiğim internet sayfalarındaki harfleri büyüterek ödüyorum.

Doğrusu, yakın gözlüğü kullananların halleri hep birbirine benzer; kimi iple boynuna asar (ki birkaç defa teşebbüs ettiysem de yemek tabağına girmeye başlayınca vazgeçtim), kimi sert bir kutuda çantasında gezdirir, kimi de artık pek raslamadığım tarzda meşinden yapılma esnek bir kılıf içinde cebinde taşır.

Gerektiğinde itinalı ve ölçülü hareketle gözlüğü kılıfından çıkarıp titiz bir eda ile burun kemerine yerleştirdikten sonra kaşlarını çatmaları hep hoşuma gitmiştir.

En çok hoşuma giden gözlük taşıma tarzı "entelektüel" olanıydı. İri ve dolgun bir kalemi andıran kılıfın içine katlanarak yerleştirilen tel çerçeveli gözlükler insana farklı bir hava veriyor, insanda, "dikkat et, bu önemli adam" duygusu uyandırıyordu. Bu tip gözlüklerin, gençleri özendiren bir edası vardır.

Gözlerimin en hurde teferratı çakmak gibi gördüğü günlerde merak eseriyle bazen birinin yakın gözlüğünü alarak takıyor, "Aa büyüteç gibi bir şey bu." diyordum.

Günün birinde, nasıl oldu tam hatırlamıyorum, -gazeteydi galiba- yazıyı kendimden uzağa doğru götürerek harfleri netleştirmeye çalıştım. Böyle yaparak bir şeyi okumaya çalışanlar aklıma geldi ki genellikle yakın gözlükleri el altında olmadığı için böyle yaparak problemi çözmeye çalışıyorlardı.

Artık sıra bana gelmişti anlaşılan...

Yakın gözlük kullanmak, anlatmaya çalıştığım gibi psikolojik bir eşik teşkil ediyor. Kendini hâlâ genç zanneden, "Pirenin bacaklarını bile görebiliyor, Karınca Duası'nı bile çıplak gözle okuyabiliyorum" diye tafralanan takımı için yakın gözlüğü takmak, saçların ağarması, belin bükülmesi, eklem romatizması sızılarının başlaması ve ceplerinden birinde gündelik ilaçların konulduğu bir ilâç kutusu taşımak gibi bir şey manasına geliyor.

Kabul edilir bir şey değildi yani...

Ne var ki gidip bir yakın gözlüğü almaktan başka yapılacak bir şey yoktu; öyle yaptım. Evvela muayene, sonra çerçeve seçimi ve ilk günlerde içi para dolu bir cüzdanmış gibi itina

gösterilen bir gözlük sahibi olmak henüz işin başlangıcı sayılırdı. Benim için asıl mesele, bu gibi şahsi eşyaları bizzat idare edemeyecek kadar savruk, unutkan ve ihmâlkâr biri olmamdı ve kısa zamanda anlaşıldı ki bana gözlük değil gözlükler gerekiyordu.

Bir şekilde kaybettiğim yakın gözlükleri daha şimdiden küçük bir koleksiyon teşkil edecek derece fazlalaştıktan sonra bu duruma bir çare bulmak gerektiğini anladım.

Gözlükçü ahbaplar kızacak olsa da benim gibiler için en iyisi, kaybedildiğinde ahlanıp vahlanmaya değmeyecek cinsinden ucuz, "iş görsün kâfi" ölçüsüne uygun, sıradan gözlükler edinmekti.

Yani kaldırımlarda satılan seyyar gözlük tablalarını incelemenin zamanı gelmişti. Önceleri kaldırımdan gözlük almayı, korsan kitap satın almak gibi gayrımeşru, hatta ayıp bir alışveriş sanıyordum. Avrupa'da pek çok markette aynı usulde numaralı yakın gözlüğü satan reyonları görünce, "Aaa, korsan değilmiş" diye hayret ettiğimi hatırlıyorum. Elbette arada kalite farkı var fakat eğer her çantanızda, her ceketinizde, çalıştığınız her masada, yatak odasında, mutfakta, otomobilde birer yakın gözlüğü bulundurmak zorunda iseniz fazlaca tercih imkânınız da kalmıyor demektir.

Aman dikkat, plastik camlı gözlüklere sakın iltifat etmeyiniz ve uzman raporu olmaksızın, "Bana tam uydu" diyerek rastgele yakın gözlük edinmeye kalkışmayınız. Dünyanın hiçbir gözlüğü, gözün kendisi kadar değerli değildir.

Her nesne gibi gözlüğün de tarihi var: Beşeriyetin yakın gözlükle tanışması yeni sayılmaz; 1300'lü yıllar, yani 14. yüzyıl. Şöyle böyle iki asır süreyle gözlük hayli lüks ve pahalı bir nesne olarak kaldı. Ne var ki bu nedretin, gözlüğe ihtiyaç duyan insanlar arasında büyük bir üzüntü husule getirdiğini düşünmemek gerek: Okumak, endüstri çağına kadar az sayıda insanın marifeti olarak kaldı ve yakın gözlüğü ilk olarak okuyuculara hizmet etti ve yakın zamanlara kadar kitap okuyucularını temsil eden bir nesne olarak entelektüel görüntünün ayrılmaz parçası oldu.

Bugün bile ince kesilmiş camlı ve tel çerçeveli bir gözlük kullanan birinin "fena halde entelektüel" biri olduğu hakkında fikir yürütebilirsiniz.

Durum biraz gülünç görünüyor ama eh, o kadar da dramatik sayılmaz. Meselâ, "Ben her çerçeve, rastgele gözlük camını gözüme layık görmem arkadaş; kalite ararım, stil ararım"

diyenlerden değilseniz başka bir seçenek daha var. Gözlük mağazalarında pek müşkülpesend olmayan benim gibi müşteriler için hayli hesaplı ve şık gözlük (elbette reçeteli) edinebiliyorsunuz. Fiyat yaklaşık olarak şöyle: Şık ve asil bir gözlük fiyatına, ucuz ve pek asil olmayan çerçeve seçmek suretiyle sekiz-on iş görecek gözlük edinmek mümkün.

Nerden biliyorsun demeyiniz lütfen, biliyorum işte! t.alkan@zaman.com.tr

Şimdi ben de çarpılır mıyım?

Bilgim dahilinde açılmış bir hesabım haricinde Twitter âlemiyle işim yok ama gazetelerden birinde okuduğum bir twiti ve imlâsına hiç dokunmadan iktibas edeceğim: "Seçilmiş elemanlar, daima, Adını Tarihe Altın Harfler ve Alın Teriyle Yazdırmış Elemanların Gölgesi Altında kalmaya Mahkumdur!!!" Ardından tamamı büyük harflerle yazılmış bir "vecize": "***Söz konusu vatan, Atam ve GS ise gerisi bir hiçtir***" Onun ardından yine üç yıldızla başlayan birbirine bitişik bazı rakamlar: 1923 [Cumhuriyet'in kurulduğu tarih], 1881 [Atatürk'ün doğum tarihi], ardından 53 [bunun manasını çözemedim], ardından 1481 [Olsa olsa Fatih Sultan Mehmed'in ölüm tarihidir diye düşündüm!], onun ardından 1905 [GS'nin kuruluş yılı olsa gerek] en sonunda T harfi.

Vay canına! 5-6 satırlık metne bu kadar sembol, imâ, açık mesaj ve kutsallık yüklemek kolay iş değil. Kimin yazdığıyla değil, metnin kendisiyle ilgileniyorum.

Seçilmiş elemanlara gönderilen târiz pek belli. Seçilmişlerden hoşlanmıyorsanız karizma, efsâne veya kahramanlardan yanasınız demektir. Bir kahraman veya kutsanmış bir kişi olarak bir aziz (Saint) gelir ve biz fanilerin anlamayacağı bir hokus-pokusla zafere giden yolu açar. Bu mantığı ayıplamıyorum, altını çiziyorum. Doğrudur, seçilmişler her zaman mevcutların "en iyisi" olmayabilir fakat seçilmiş bir başkan, atanmış bir yöneticinin işine son verdi diye seçilmişlere veryansın etmenin mantığı pek zayıftır; hele hele o seçilmişin, o atanmışı göreve getirmesi hatırlandığında...

Peki, bir futbol kulübünde olup biten tatsızlıkların vatanla, Atam'la ne alâkası var? Birkaç defa liseyi ziyaret etmişliği dışında "Tarihçiler", Atatürk'ün GS ile ilgisi konusunda şöyle manidar bir belge bile gösteremiyorlar. Erbâb-ı twit de onu imâ etmiyor zaten, "Benim için önemli şeyler listesinin sıralaması böyledir" diyor: Evvela vatan, ardından Atatürk ve GS.

Bir kulüp çalıştırıcısını değiştirdi (aslında her yıl 8-10 kulüp aynı işi yapar ama fazla ses çıkmaz) ortalık birbirine girdi. Tartışsınlar, benim için mahzuru yok ama mesele, "Bir mübarek şahsiyetin, bir ermişin, bir azizin görevine, sıradan günahkârlar nasıl son verebilir ki; çarpılacağız herhal!" saçmalığına geldi yaslandı; böyleleri ancak kendileri uygun görürlerse işten ayrılabilirler, aksi takdirde kayd-ı hayat şartıyla ruhânî vazifelerine devam ederler?

İşler iyi giderken sıkça “profesyonellik” kavramını vurgulayıp, tersine döndüğünde “Hikmetimden sual edenin alnını karışlarım uleyn!” diye gurur gösterisi yapmak mübârek bir yaklaşım sayılmaz pek! Mübârek adam meraklılarına küçük bir tüyo vereyim sevâbıma: Onlar hakkında şöyle denilmiştir: “Sizden ücret istemeyenlere uyun, onlar hidayet bulmuş kimselerdir.” (36:21)

Bir şey hakkında abartılmış sıfatlar, dibi görünmeyen yüceltmeler, hikmeti sual olunamayacak kadar ulvî nitelemeler sarfedildiğini farkedince pabucuma taş kaçıyor tâbir yerindeyse, velâkin bunun iyi bir haslet olmadığının da farkındayım: İşlerini ücreti mukabilinde dosdoğru yapanlara büyük saygı duyuyorum; bu çerçevede meslek ahlâkı diye adlandırılan ve Türkiye’de henüz yeterince ma’kes bulmayan kavramın ders niyetine okutulmasından yanayım. Ne var ki, insanların çoğunluğu, Kudsiyet kavramı hakkında etraflıca düşünmediklerinden olsa gerek, en basit pazarlama numaralarıyla tütsülenmiş kutsallaştırıcı inşâlara bayılıyorlar.

Vaktiyle pek mübârek bir mahal iken (stadyum yani) yıkılmış bir inşaatın molozlarını paketleyerek satan ve bu gibi şirk nesnelerine üste para verip alanların ve başarı dinine tapanların çoklukta bulunduğu bir zihin ikliminde yaşıyoruz; ki sorunca, “Bunlar put değildir, sadece masum vesilelerdir” diyeceklerdir! t.alkan@zaman.com.tr

‘Taraftarlık’ nereye?

Büyük takımların taraftarlığı, sırf sportif olmak mahiyetini hiçbir zaman kazanamadı. Yakın zamana kadar bu olguyu sosyoloji biliminin kavramlarına sığdırmaya çalıştık; ne var ki artık konu ‘dinî’ bir nitelik arz etmeye başladı.

Saçmalığın bu kadarını fazla bulabilirsiniz ama iki olgu arasında şaşırtıcı benzerlikler var. Dinler, ona inananlar bakımından mahiyeti sorgulanamaz bütünlerdir; olduğu gibi kabul edilirler. Kabul etmeyenler ise sadece saygı duymak jestini gösterebilirler. Holiganizmden geçtik, taraftarlık da artık bu kapsama girdi.

Şike olaylarının patladığı günlerde taraftarlığı şöyle tarif etmeye çalışmıştım: “Onu bir ömür boyu taşırken bağlılığınızı asla değiştirmeyeceğinize inanırsınız. Kilit kelime inanmaktır ve taraftarlığın en köküne kadar inildiğinde orada inançtan başka bir şey olmadığını görürüz. Futbol takımları bize aklî verilerle değerlendirebileceğimiz kimlikler sunmuyor; ne bir hayat tarzı, ne bir kültür, ne bir sınıf şuuru ve ne de bir karakter...” Ama başka bir şey oluyor; taraftarlığı artık bir dinin mensuplarına gösterdiğimiz bir saygıyla karşılamaya itiliyoruz.

Siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları veya iş çevreleri herhangi bir dinin aleyhine tutum takınmamaya, onu karşılarına almamaya itina gösterirler; taraftarlık da aynı cinsten bir saygı kılıfına büründü. Şike rezaletinin hemen ardından ortaya atılan, ‘Kişiler cezalandırılsın, kurumlar zarar görmesin’ yaklaşımının bizi getirip bıraktığı yer budur. Ortada büyük çaplı bir

rezalet var; Türkiye'nin tanıtımını kötü yönde damgalayan rezil olaylar yaşadık. Asâlet gösterisinde birbirinden aşağıda kalmamak için ancak saf ve cahil taraftar kitlesinin inanabileceği içi boş edebiyatlar köpürten iki 'güzide' futbol takımının müsabakası yarıda kaldı ve suçüstü hâlinde yakalanan 60 civarında taraftar, ertesi sabaha bile kalmadan kimlik tespiti yapılarak salıverildi. Bütün melânetin, 'Güzide ve şanlı kulüple özdeşleştirilmesine imkân olmayan birtakım kötü çocuklar' tarafından işlendiğini savunan kamu güçleri, siyaset adamları ve basın, bütün meseleyi kötü çocukların stadyumlardan uzak tutulmasına bağlayıp rahatladılar.

Yine kendimizi aldatıyoruz. Kafası bozulduğunda sahaya inen sivrisinekleri tek tek yakalayıp holografik fotoğraflarını çekerek onları sahalardan uzak tutmayı tedbir zannetmek devekuşu gibi başı kuma gömmektir.

Islah edilmesi gereken yer, taraftarlık kimliğinin tehlikeli bir tarzda çoğaltıldığı ortamlardır. Taraftar kuruluşlarını kimse karşısına almıyor, onlara eleştiri yöneltilmiyor ve her yaptıklarında bir kerâmet, her eylemlerinde bir zarafet aranıyor. Bu kuruluşların yiğitliğinden, âsi ve asîl bir ruha sahip olmalarından, serseriliği bile tam kıvamında ve estetik bir edâ ile icra ettiklerinden dem vurularak, "Siz asla haksız ve kötü bir şey yapmazsınız; asaletiniz elvermez" yollu te'vil filozofileri geliştiriliyor. Türkiye'de daima iş görmüş, "Birkaç kendini bilmezin yaptığı sorumsuzluklar koca ve köklü bir camiaya mal edilemez" saçmalıkları tekrar ediliyor.

Türkiye'de futbol endüstrisi koma hâlinde, can çekişiyor. "Ölen futbol olsun, önemli bir şey değil" deyip geçmek var ama bir oyun olarak futbol yönetimine karşı geliştirdiğimiz lakaydi ve dalkavukça yaklaşımı diğer sektörlerde de tekrar etmeye pek meyyâliz. Bu eğilimin mânâsı şu: Problemi çözmek yerine yarım yamalak tedbirlerle, âdeta aşınmış bir otomobil lastiğine gösterdiğimiz yaklaşımın bir benzeri olarak, "Gidebildiği kadar gitsin, patlayana kadar dayansın, idare edelim" yolunu seçiyoruz.

Siyasetçilerimiz için futbol dünyası bir şirinlik arenasıdır. Milyonları cezbeden bu sektörden sempati payı kapmak için siyaset adamları radikal adım atmaya korkuyor, mümkün olduğunca herkese gülücükler dağıtarak (Stadyum yaparak, futbol gelirlerinden önemli miktarlar ayırarak, cezaları bir gecede yarıya indirerek) idare-i maslahat ediyorlar.

Futbol basınımız en az siyasetçiler kadar suç ortağı; bildiklerini, gördüklerini ve olması gerekeni dosdoğru yazmak yerine eyyamcılığı seçerek endüstriyi mümkün olduğu kadar ayakta tutmaya çalışıyorlar; ne var ki, onca saçmalığa tahammül ederek ayakta tutulan şey bir ölüdür. Sektörde hâlâ büyük cirolardan bahsedilmesi onun hayatiyetine delil olamaz; sadece daha kötü, hatta trajik diyebileceğimiz sonuçlara kadar problemi erteleyip duruyoruz.

Futbol din değildir, oyundur ve oyun olarak kalması lazım. Bu gülünçlüğe bile bile müdahale etmeyenler, hangi dine mensup iseler, kendi dinlerine karşı şirk vebali içindedir.

2013

30 Ekim

Sırtım açık kalınca... Zaman Gazetesi

28 Ekim

Bir devlet lütfu olarak demokrasi Aksiyon Dergisi

28 Ekim

Milletimiz füzeye müştaktır efendiler! Zaman Gazetesi

27 Ekim

Mazza'ya ve San Marino'ya saygı Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

26 Ekim

Halife misin, sultan mı; sultansan vay haline! Zaman Gazetesi

23 Ekim

Size dar gelen bana bol gelir! Zaman Gazetesi

21 Ekim

Türklük açısından Andımız Aksiyon Dergisi

21 Ekim

Milli duruş? Zaman Gazetesi

19 Ekim

Dünkü yağmurun siyasî ve felsefî çağrışımları Zaman Gazetesi

16 Ekim

Ajda Pekkan kadar olamıyorsunuz be! Zaman Gazetesi

14 Ekim

“Din güzelleşmektir!” (Nevzat Kösoğlu’na rahmet) Aksiyon Dergisi

14 Ekim

Mübârek Iyd-ı Adhânız Piroz Be! Zaman Gazetesi

13 Ekim

Geometri ile övünebilir miyiz? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

12 Ekim

Bastır hünkârım! Zaman Gazetesi

09 Ekim

Natron efekti! Zaman Gazetesi

07 Ekim

Artık birbirimizin ‘zenci’si olmasak Aksiyon Dergisi

07 Ekim

Fıkh’ın ruhu Zaman Gazetesi

06 Ekim

Vaktiyle biz de enteldik! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

05 Ekim

İslam tarihi için yeni bir gözlük! Zaman Gazetesi

02 Ekim

Ceste ceste, gıdım gıdım Zaman Gazetesi

Ceste ceste, gıdım gıdım

Mevcut da dâhil üç farklı seçim sistemi uygulamasının tartışmaya açılmış olması, “Aa ne demokratik bir şey” duygusu uyandırıyor.

Seçeneklerin varlığı güzel; peki seçenekler niçin sadece bunlarla sınırlı? Meselâ benim gönlüm, tek vekilliğe tahsis edilmiş bölgede adayların, lider baskısı olmadan kıyasıya yarışabileceği, üstelik barajsız bir seçimden yana; o tercih de listeye konulsaydı ortalık ne güzel karışırdı!

"Şu üç şıktan birini seçelim" demek, "benim için fark etmez; her üçü de bizim için avantajlı" anlamına gelir. Bu paket için şöyle-böyle iki aydan beri büyük beklenti oluşturuldu, dışarıya kısmî haberler sızdırıldı, tansiyon ölçümleri yapıldı. Paketin muhtevasına bakınca, "Acaba hangi madde için bu kadar uzun süre müzakere ve tefelsüf edildi?" diye meraklanıyor insan. Bana göre olsa olsa seçim sistemi üzerinde teemmül edilmiş olsa gerektir.

Peki gerisi? Hiçbirinin değerini küçümsemeden söylüyorum; öyle uzun süre düşünüp tartışılacak niteliği haiz bir madde göremedim. Yaklaşık yirmi civarındaki maddenin kısm-ı âzâmı, beklentiyi karşılayacak, insanları heyecanlandıracak bir nitelik arz etmiyor. Sair zamanda birer ikişer hayata geçirilse kamuoyu bunları olağan karşılardı. Seçim sistemi ve partilere Hazine yardımı şıkkı dışında öyle uzun zaman düşünülüp olgunlaştırılacak bir yenilik, bir "sürpriz" yok. Hepsi de son derece tabii, hatta gecikmiş tedbirler...

Bütünü itibarıyla yönetime vatandaş katkısını artıracak tedbirler. İstikameti doğru ama üzerinde bu kadar tartışma çıkarılacak kadar heyecan verici değil. Muhalefetin burun kıvırmasını da anlayışla karşılıyorum; bu edâ, esasen onların niçin muhalefette bulunduklarını ve yerlerini niçin lâyık-ı vechile dolduramadıklarını gösteriyor zaten. Öte yandan paketi tebrik ve tebcil etmek için birbirini iteklercesine sıraya girmenin âlemi de yok. Daha fazlasını ümid etmemizi sağlayan heyecanlı ve biraz uzun bir hazırlık döneminden sonra, muhalefetin bile hayır diyemeyeceği bir paket açıklandı.

Başbakan'ın demokratikleşme konusunda daha cesur davranmak için istekli olduğu hissediliyor. Açıklamanın yarısını kaplayan "esbâb-ı mûcibe" takdiminde niçin "tutuk" bir liste hazırlandığını ima eden önemli imâlarda bulundu: Seçimlerin eli kulağına gelmişken açıklanacak radikal bir paket seçmeni huzursuzlandırabilir, muhalefetin puan kazanmasına yarayacak açık pozisyonlar oluşturabilirdi; o yüzden "muhalefetin bile hayır diyemeyeceği" ama esasen hayli geciktirilmiş bir paket sunuldu ve şimdi hayli zaman bu paketi tartışmamız bekleniyor. Neticede kimse tatmin olmadı ama pakettekilere tek tek hayır denilemez.

Benim gibi safdilleri, "ne bekliyorsunuz; yapsanıza" diye sabırsızlandıran şeyler, politikacılar için marjinal faydası yüksek ve öyle zamanlı-zamansız elden çıkarılmayacak hayatî erzak hükmünde. En uygun zaman kollanarak ve ceste ceste, taksit taksit, gıdım gıdım, iyi ambalajlanarak takdim edilmesi gereken jestler yani. Bu gibi siyasi incelikleri anlamayan benim gibi acûl safdillere verilecek cevap, insanı utandıracak kadar basittir: "Toplum henüz hazır mı bakalım?" derler, "Yenidoğan bebeğe ilk günden bulgur pilavı verilmez" derler, "Mevzu demokratikleşme bile olsa adımları makul bir takvime göre hesaplayarak atmak

gerekir" derler, daha da anlamazlık ederseniz, "Tedrîc esastır ayol, sen bunu bilmiyor musun?" derler.

Ee, bu dahi demokrasinin cilvelerinden...

İslam tarihi için yeni bir gözlük!

Cuma namazına gidenler, her hafta hutbenin sonunda (Halife Ömer bin Abdülaziz tarafından hayırlı bir âdet kılınan Nahl Sûresi 90. âyetin metnini ve meâlini dinliyor, belki üzerinde biraz düşünüyorlardır. İbni Mesud'un, "Kur'an'da iyilik ve kötülüğü en fazla toplayan âyet budur." diye işaret ettiği âyetten bahsediyoruz. "İnnallâhe ye'muru bil adl" diye başlayan bu âyetteki "bağy" kelimesi genellikle "azgınlık" olarak karşılanıyor. Diğer meâl sahipleri, "hırs ve haset, birbirini çekememe, ihtiras, kıskançlık, çekişme" diye karşılamışlar kelimeyi.

Rahmetli Ömer Nasuhi Bilmen'in, "Hukuk-ı İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu"nun 3. cildini karıştırırken bu kelime hakkında etraflı ve esaslı tahliller buldum. Bağyi aynen şöyle tarif ediyor: "Veliyyül'emrin daire-i itaatinden bir te'vile istinaden haksız yere çıkarak tegallübde bulunmak, isyankâr bir vaziyet almak." Yani bağy evvelâ âsidir, itaati reddeder fakat Müslümanların katlini, mallarını zorla almayı ve esir edilmelerini helâl görmez. Bir ince ayrıntı daha: Bagîleri caydırmak için açılan sefer, cihad kapsamında sayılmaz zira Bagîler, Bilmen merhumun izahına göre yol kesenler (kutta-i tarîk) ve Harîciler gibi İslâm dairesindedir!

"Günümüzde Bagîliğin tam karşılığı ne olabilir?" diye düşünmeye başladım. Belki cüretkâr, ama Bagîlik pekâlâ, kendini Müslüman addedenlerin aralarındaki çatışmaların tamamını kapsayan bir çerçeve kavram olarak yorumlanabilir. Klasik Osmanlı tarihlerinde "Erbâb-ı bağy u isyân" tabiri (Mesela Naima, IV. c., s. 1822) devlete silah çeken organize Müslüman muhalifler (Celâliler, şakîler vb.) hakkında kullanılıyor; hatta İran Şahı Abbas hakkında "Reis-i fitne-i bagiye (I. c., s. 239)" tabirini tercih etmiş Naima Efendi, zira o dahi İslâm dairesinde addedilmiş.

Bu sıkıcı ve daha fazla ayrıntıya muhtaç mâlumatın bendeki çağrışımını kısaca arz edeyim. Bu kavram, İslâm tarihinin en az bilinen ve üzerinde pek az tefekkür olunmuş faslını, yani Müslümanlarla arasındaki siyasi çatışmaları nitelemek için mükemmel bir çerçeve veriyor; yani iç savaş, yani Beyn'el İslâm bir çatışma halinde kimi nasıl isimlendirilmesi gerektiğine İslâm fıkhı ilginç bir tarif koymuş. Müslüman güçler arasındaki çatışma, hatta bazen kıtallerin, "milli tarihçilik" anlayışı ile biraz görünmez hale geldiği açık. İslâm tarihçileri ise genellikle konuyu "veliyyül'emr"in yani meşrû otoritenin cenahından tasvir ettikleri için bu tip metinleri okurken farkına bile varmadan taraf haline geliyoruz. Bir misâl vereyim: Karamanlı-Osmanlı Hanedanı arasındaki çatışmalarda –bir kısım Karamanlı kardeşimiz hariç-, hemen herkes hadiseyi Osmanlı penceresinden seyrederken bulur kendini. Böylece dram

flulaşır, facia kabul edilebilir bir mahiyete bürünür; neticede olup biten siyasi bir kavgadır ve siyasi çatışmalarda mağluplar genellikle haksız yazılmışlardır.

Nereye geliyorum? İslâm tarihini gözlük değiştirerek okuduğunuzda farklı bir şey çıkıyor ortaya. Genellikle dini bir heyecan ve zevkle takib ettiğimiz hadiselerin temel tabiatında "dinî" olandan ziyade –bu ibareyi yazarken çok üzülüyorum ama- "siyasî" faktörlerin daha baskın çıktığını farkediyoruz. Hâlbuki İslâm'ın insanlara telkini emr-i bi'l mâruf'tur. Siyasi maslahatın icab ettiği yerde "din"den taviz verilirse bu bildiğimiz "tarih" oluyor. Emr'e ittibâ edildiğinde ise tarih üstü bir süreç başlıyor. Pek az şahit olduğumuz için adlandıramadığımız şey; meselâ Devr-i Saadet!

Suriye'de veya Mısır'da kimin ehl-i bugât'tan olduğunu kim tayin edecek; o zaman meseleyi daha iyi fark edebileceğiz!

Mevzu geniş ve derin; ihtiyaç hâsıl olursa yine devam ederiz inşallah!

Vaktiyle biz de enteldik!

Bir lâfın entel nitelik kazanması, ilk birkaç okumada zihinde bir mânâdan daha çok saygı uyandırmasına bağlıdır. Anlamadığımız şeylere daima bir ihtiyat eseri olarak saygı duyarız. Bu paragraf da en azından insanı, "Yakam kaymış mı, kravatın düğümü tam oturmuş mu, ceketimin düğmeleri ilikli mi" tarzında bir saygı telâşesine davet ediyor; o yüzden sizin için daha anlaşılır hale getirmek isterim.

ABD, Hollanda, İngiltere, Fransa, İran, Dubai ve Türkiye'den uzmanların iştiraki ile geçtiğimiz günlerde İstanbul'da buluştular ve Ümraniye Belediyesi'nin ev sahipliği yaptığı, "İslam Sanatında Geometrik Desenler Çalıştayı"nda tebliğlerini ve fikirlerini sergilediler.

Ümraniye Belediyesi'ni yürekten alkışlıyor, tebrik ediyorum; ayrıca bu önemli toplantıya emeği geçenlere çok teşekkür ederim, ellerine sağlık.

Çalıştayla ilgili haberi fark edince dinleyici olarak katılıp tebliğ ve çalışmaları dinlemeyi çok istedim fakat 7 güne ve farklı mekânlara yayılmış programı izlemem mümkün olmadı. Bu yüzden fikirlerimi, özet olarak basına yansımış haberler üzerine kurmak zorunda kaldım. Bu usûl, evet kabul ediyorum, hiç de ilmî değildir; basında yer alan haber üzerine böyle bir meselede fikir beyan edilmez. En azından sonuç bildirisini görmek ve incelemek gerekiyordu.

Bu benim kusurum olsun, peşinen affımı dilerim.

Şu anda içinizden bazıları yüzünü ekşiterek şöyle düşünüyor, onları buradan görüyorum; diyorlar ki,

-Senin fikirlerinden de usandık be birader, fikir yürütmediğin mevzu kalmadı. Geometrik süslemeler konusunu da bilmeyiversen ne olur yani!

Yazarınız bu gibi gürültülere pabuç bırakıp kaçan takımından değildir, bunu biliyorsunuz. Ayrıca bir "Köşe yazarı" (Eskiden köşe minderi vardı; bu da onun gibi bir şey işte!) olarak bildiğim veya bilmediğim her mesele üzerinde 4-5 bin vuruşluk okunabilir metinler kaleme almak zenaatıyla iştigal ettiğimi de biliyorsunuz ama bu fakirin "Çıkın"ında daha ne gibi ilimler ve marifetler olduğunu kabil değil bilemezsiniz efendim.

İşte geneli itibarıyla Sanat Tarihi ve fakat hassaten süsleme ve geometrik tezyinat konusundaki mütebahhirem (Deryalar gibi geniş ve ilmi birikimim demek oluyor!) de bu cümledendir. Biz de vaktiyle genç iken, bir sanat tarihçisinin (Gazi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hakkı Acun şahidimdir) çantasını taşımak, onun peşinde köy, mezra, harabe, ören yeri, tarihi kalıntı demeden gezmek gibi bir şeref pâyesine sahib olduk (Biz sigasıyla konuşan adamlara ayrıca bayılıyorum; o nasıl bir özgüven patlamasıdır, hayranım vallahi!) Ayrıca çanta taşımakla kalmadık, icabında metre tuttuk, makale ve kitap okuduk, kabataslak çizimler yaptık, kopyalar çıkardık; ardından hızımızı alamayıp şimdiye kadar pek kadri bilinmemiş bir önemli makale bile kaleme aldık ("Biz" sigası kullandığıma bakmayın, makaleyi kendi başıma yazmıştım. Bkz: "İslam Sanatı ve Estetiği Üzerine 'Aykırı' Düşünceler", Köprü Dergisi, Yaz 2000, 71. Sayı).

Bu önemli makaledeki temel tezim, aslında İslam sanatı diye bir sanat ekolünden bahsetmenin teknik açıdan mümkün ve isabetli olmadığı, buna mukabil "Müslüman sanatçıların ortaya koyduğu sanat eserleri" tabirini kullanmanın daha doğru olacağı idi. Bu rahatsız edici iddianın ayrıntıları kısaca şöyleydi: İslâm dini, insanların inanç ve davranış biçimlerini düzenlerken ortaya bütünlüklü bir ahlâk ve ona bağlı olarak bir hukuk (fıkıh) koyar. Ahlâk ve fıkıh, insanlara iki had (ölçü) arasındaki vasat yolda yapıp edebilecekleri şeyleri işaretler. İslâm bir estetik teori teklif etmez insanlara (siyasi bir program sunmadığı gibi); bilakis etraflarını güzelleştirmek gayreti esnasında, eşyaya şekil vermek gerektiğinde alt ve üst ölçüler getirir; bu yüzden mesela bir İslam mimarlığı'ndan bahsetmek yanıltıcı olabilir.

Müslümanlar bir mimarlık eseri vücuda getirirken, yaşadıkları yörelere göre birbirinden çok farklı planlar, malzemeler, bezeme ve süslemeler tercih etmişler, yani yaşadıkları yerin dokusunu, geleneğini öne koymuşlardır. İslam mimarlığı ile özdeşleşen cami formu da esasen mimari üsluptan ziyade fonksiyona ağırlık veren bir mekân çözümlemesidir. Cami temiz olur, ferah olur, istikamet aksı kıbleyi gözetir, ihtiyaca göre büyüklüğü tayin edilir ve bu ihtiyacı karşılayan her mekân cami niteliğini taşıyabilir. Atalarımız çoğu zaman kıblesi yamuk binaları bile bir kıblegâh, yani mihrap nişi ilave etmek suretiyle mescid eylemişlerdir (İstanbul'da örnekleri vardır); nitekim Avrupa'da yaşayan işçilerimiz bazen bir dükkânı veya

terk edilmiş bir fabrika binasını, bir depoyu veya düpedüz satın aldıkları bir kilise binasını amaca uygun hale getirerek cami yapıyorlar. Bu gibi binaların kemersiz, kubbesiz, süslemesiz, hatta minaresiz (çünkü çoğu Avrupa ülkesinde minare ve ezan meselesi konusunda kısıtlamalar var) olması, temel özelliğini bozmuyor.

Şimdi yeniden gözden geçirirken fark ettim, bakınız yazarınız neler söylemiş:

"Hadleri tecavüz etmemek kaydıyla bir Müslüman sanatçı ile Müslüman olmayan bir sanatçıyı peşinen tefrik etmemizi gerektiren hiçbir ön şart yoktur. İslâm'ın getirdiği hadler insanın nefsine zulmetmemesini gaye edinir. Bu bakış açısı, hadlere itaat eden bütün sanat ürünlerini ve insan eserini 'İslâmî' hale getirir. Dünya üzerinde güzelliğin ölçüsü coğrafya ve kültür farklılıklarıyla değişebilir fakat 'nefse zulmetmemek' cihanşümul bir kriter olarak bütün bütün güzellik kavrayışlarını aynı eksende toplar ve bu noktada estetik kavrayışla din iç içedir; ne var ki bu kavrayışta, insanın sadece dinî veçhesi değil, hayatın tamamı görünür; sanat eserlerinin dışına taşan ve hayat dediğimiz sürecin bütününü kuşatan bir estetik."

Görüyorsunuz ki hayli entel cümleler bunlar; yeri gelmişken belirteyim ki bir lâfın entel nitelik kazanması, ilk birkaç okumada zihinde bir mânâdan daha çok saygı uyandırmasına bağlıdır. Anlamadığımız şeylere daima bir ihtiyat eseri olarak saygı duyarız. Bu paragraf da en azından insanı, "Yakam kaymış mı, kravatın düğümü tam oturmuş mu, ceketimin düğmeleri ilikli mi" tarzında bir saygı telâşesine davet ediyor; o yüzden sizin için daha anlaşılır hale getirmek isterim. Demeye getirmişim ki, İslâmi olan şeyler nefsimize zulmetmemek noktasında Allah'ın koyduğu ölçülerdir; bu ölçülere –tesadüfen bile olsa- riayet eden bir gayrimüslim sanatçı ile Müslüman'ın eseri aynı noktada buluşabilir.

Farkındayım, konuya Ümraniye Belediyesi'nin fevkalade hayırhah bir toplantı haberiyle başlamış olsam da lâf lâfı açtı ve mevzu dağıldı gitti. Öyleyse bu yazıyı, eksik anlamalara meydan bırakmamak için, yukarıda bahsettiğim o fevkalade önemli makalenin sonuç paragrafıyla teklif ediyorum. Nasib olursa gelecek hafta asıl mevzuya geçeriz.

O paragraf şöyle:

"Bugünün dindar kuşakları, İslam sanatı diye varlığını vehmettiğimiz geleneği sürdürmekte tam bir ebter çaresizliği sergilemektedir. Din'in, tarih, toplum ve gelenek mahpesinde bunaltılmış yorumu, bırakınız hayatı teşrih ederek onu şimdiki zamanın suallerine ferah-fahur cevaplar üretecek tarzda canlı kılmayı, kendi hayatiyetinin meşruluğunu bile üretebilmek kabiliyetinden mahrum görünmektedir. Din, gelenek ve ritüele mahkûm edilmiştir. Gelenek, aynen tekrarı gereken bir tefsir mecmuası değildir; gelenek dediğimiz birikim, yeniden

üretildiği takdirde manidar bir hareket noktası teşkil edebilir. Geleneği yeniden üretmek, hadler muvacehesinde hayatın tamamını göğüsleyebilmek cesaretiyle mümkün."

Şöyle toparlayalım: Müslümanlar güzelliği inşâ ile görevlidir ama hangi alanda olursa olsun. İslâmi olan aynı zamanda insânidir ve güzel olmak zorundadır.

Arkası haftaya efendim...

t.alkan@zaman.com.tr

Fıkh'ın ruhu

"Terörist" kavramı, soğuk savaş biteli beri neredeyse Müslüman'la çakışır hale geldi. Evet, bu bir inşâdır.

Komünizm'in dişleri dökülünce silahlanma bütçelerini yüksek tutmak için yeni bir kutup başına ihtiyaç vardı. Zaten malumunuz olan bu faslı geçiyorum. Batı dünyasında her terörist eylem -nadir de olsa- hemen teröristin ferdî hayat hikâyesine bağlanarak kapatılıyor; buna mukabil terörist'in Müslüman'la sıkı sıkıya örtüşmesi için hem bol sayıda örnek mevcut, hem de "Ey müslüman kardeş, niçin terörizm yapıyorsun; mâsumları katletmekte niçin beis görmüyorsun?" diye soruldukta "gürül gürül" dile getirilen bir gerekçe edebiyatı ile karşı karşıyayız.

Evet, "İslâmi terörizm", mesela tıpkı Patriot füze savunma sistemi gibi batı patentli bir üretimdir ancak dikkat, kötü örnek bolluğundan ve bu konudaki lâf kalabalığından dolayı ortada artık sahici bir ürün de var. Dolayısıyla bazı Müslümanların üstlendiği her terör hadisesinden sonra terörizmi kınamak ve "İslâm terörle bağdaşmaz" diye beyanatta bulunmak gitgide mânâsız hale geliyor. Genel planda, "Bizi azmettiriyorlar" demeye getirilen bu cılız itirazları tekrardan başka bir şey yapmak, belki meseleyi yeniden farklı bir gözlükle ele almak lazım. Bizi azmettiren birileri varsa ve provokasyonu farketmişsek biz de azmetmeyiz mesele kapanır; hayır bitmiyor. Tuzağa isteyerek atlar gibiyiz.

Bir âlimin muslihâne irşadı ile bir silahlı eylemcinin mücâhidâne reyi yanyana gelse neticede silâhlının sesi daha gür çıkıyor, onun reyi hükümfermâ oluyor. Aynı kaynakların farklı fasıllarına yapılan atıflarla desteklenmiş birbirine zıt gerekçeler karşısında kafa karışıklığına düşünce cümleten şöyle bir "Def-i mazarrat, celb-i menâfîden evlâdır yahu" diyemiyoruz. Zirâ "Fıkh"ın ruhu kaybolmuştur; İslâm hukuku'nun parıltılı tedvîn geçmişi esnasında kurulan müesseseler, Nass'a sıkıca berkitilen kavramlar galiba taşlaşmıştır. Terörist ile "Bagy" kavramlarını yanyana koyunca ne türlü bir zihin ekipmanından mahrum kaldığımızı anlayabiliyor muyuz, ben şüpheliyim!

Eski arabaları tazeleme hikâyelerinin anlatıldığı bir belgesel seyrettim; Atelyede işe alınan işçi, şahsi ekipmanını tekerlekli koca bir sandıkla kendisi getiriyor ve kovulunca da sandığını

alıp gidiyor. Biz Müslümanlar ise atelyede işe girmemizi minnet sayıp, dükkân sahibinin edevâtı ile iş görüyoruz. Tarzımızın, emeğimizin, hasseten zihnî emeğimizin revâcı kalmadı; söylemek istemezdim ama pırıltılı fıkıh birikimimiz, artık Müslüman'ın bile kulak asmadığı bir papirüs tomarına dönüştü neredeyse. Fetaneti, dirâyeti, zekâveti ve şefkati ile müştehir olmak lâzım gelen vasatî Müslüman, sınır kapılarında şimdi potansiyel suçlu sayılıyorsa artık başka bir şey söylemek lazım.

Hadiselerin gidişatını değiştirmenin en mümkün yolu bakış açımızı değiştirmek olabilir: Bugüne kadar genellikle sızlanma makamında dışa dönük müdafaanameler yazarak acılarımızı uyuşturduk; kendimize "tatlı tatlı acımak" yerine, canımızı acıtmayı denemek şüphesiz bundan daha iyi netice verir. İlk adımda İslâm tarihini farklı bir nazarla okumayı, farklı dikkat ve filtreler geliştirmeyi tecrübe edebiliriz. Hicretin ilk üç asrında Müslümanlar arasındaki ilk siyasi ve fikrî ihtilâfların tabiatına daha yakından ve sâkin bakmayı mutlaka denemek lazımdır. Artık problem çözmeye yetmeyen katılaşmış bir tarih tahkiyesini, farklı bir merak nokta-i nazarıyla yeniden tahlil edilebilir hale getirmek mümkün.

Dinin kendisinde değil -hâşâ!- tarih usûlünde bir silkiniş ihtiyacından bahsetmek istiyorum. Orada bütün dini ilimlerin tekâmül hikâyesi de vardır, ki o zaman belki hakikaten sadre şifâ, yüksek şeylerden bahsetmek kabil olacaktır.

Artık birbirimizin 'zenci'si olmasak

Bir hafta önce açıklanan demokratikleşme paketinin en dikkat çekici maddesi bakış açısına göre değişebilir. Seçim sisteminde değişiklik, partilere hazine yardımı, anadilde eğitim gibi başlıklar hakikaten önemli muhtevalar taşıyor. Bunun yanında pakette, "Niçin daha önce düşünülmedi, niçin bekletildi, olmasa aklımıza gelmezdi" dedirtebilecek cinsten ikinci derece önemli unsurlar da mevcut.

Benim açımdan paketin en manidar başlığı, daha önce düzenlenmiş bulunan nefret suçlarına verilen cezayı ağırlaştıran düzenlemeydi.

Nefret suçu, çocukluğunu 60'lı yıllarda yaşayan kuşağa çok yabancı geliyor; neredeyse yeni bir kavram...

Bizim çocukluğumuzda Romanlara "Çingene" demek gayet tabii, gayet sıradandı. Onların bize göre ikinci, hatta üçüncü sınıflığı da öyle. Alevîlik kelimesi, hele "Kızılbaş" bir cürüm gibi muamele görür, Alevilerden bahsederken sanki bulaşıcı veya şifasız bir hastalığa dûçar imişler gibi bir imâda bulunulurdu. Arap lâfzı hem aşırı esmerliğin hem de birilerini aşağılamanın âletiydi. Yahudi, Rum ve Ermeni, sadece Yahudilere, Rumlara, Ermenilere hitap şekli olmaktan çıkarak en ağır küfür sıfatı yerine ikame olunan hitap biçimleriydi. Kürt demek, cahil, kaba-saba, yontulmamış manasına gelen bir kelime olarak, kullanılan Türkçenin

içinde tabii bir yer tutmuştu. Yıllar sonra çok eskiden İstanbul havalisinde Türk kelimesine de aynı hakaret yüklemesinde bulunulduğunu öğrenince pek şaşırmıştım.

Okuldaki tarih derslerimizin ana fikri, düşmanlarımızı aşağılayarak yücelebildiğimizi telkin ediyordu masum zihinlere. Ruslar, Bulgarlar, Yunanlar, Araplar, İranlılar… Komşularımızın alayı birden düşmandı ve onların has isimlerini hakaret niyetine kullanmak farkında bile olmadığımız bir şeydi.

İnsanları -belki her zaman yüzlerine değil ama daha ayıp ve ağır olmak üzere gıyaplarında- renklerinden, inançlarından, kavimlerinden, politik kanaatlerinden ötürü ayıplardık. Fıtraten kötü olduğumuzdan değildi elbet. Tarih ve kader parantezinde kendimizi bağışlayabilmek için başkalarını aşağılamak yolunu tercih etmiştik (Kaldırım lisanında buna eziklik diyorlar). Mazeret değil ama anlamak için lazım: Büyük yenilgiler ve acıların ertesinde böyle topyekûn savruluşlara her zaman rastlanır tarihte.

Nefret suçları kavramı siyasi ve sosyal terbiyemiz için yeni bir kavram; dünyada pek eski bir geçmişi olduğu söylenemez. Ceza Kanunu'muzda bu fiil yakın zamanlarda suç kabul edilmişti. Demokratikleşme paketi ile suçun cezası ağırlaştırılarak yeni bir vurgu yapılıyor. Eğer insanlık düşüncesinde "İlerleme" diye bir kavramdan söz edilebilirse işte bu olgu bir ilerlemedir ve bu paket içine nefret suçlarının ağırlaştırılması maddesinin ilave edilmesi pek isabetli bir fikir takibidir.

Bu konuda İslâmi terbiyenin icaplarını hatırlamıyor olmamıza tek kelimeyle esef ederek belirtmeliyim ki, bizim gibi olmayan, genel ortalamaya göre yabancı unsurların ismine, inancına, rengine saygı göstermeyi öğreneceğiz; farklılığa saygı gösterdiğimizde yüceldiğimizi, onları aşağıladıkça kendimize duymamız gereken saygıyı kaybedeceğimizi de öğreneceğiz.

Nefret suçlarına çevirdiğimiz projektörü, kendi içimizdeki farklılıklar, içtihat ve kavrayış ayrılıklarına çevirmeyi de hatırlayalım ama. Başörtülülere "karafatma", Müslümanlara "dinci yobaz", muhafazakârlara "örümcek kafalı" demek ne kadar nefret eylemiyse laik dünya görüşünü benimseyenlere, "ayyaş", "dinsiz" yollu imâlarda bulunmak da aynı cinsten. Komşulukta, sosyal münasebette, siyaset sahnesinde, arkadaşlıkta da yeni bir muaşerete, yeni bir görgü tazelemesine ihtiyacımız var.

Biraz düşünüp etrafımıza baktığımızda, kelimelerimizi yeniden gözden geçirdiğimizde birbirimize ne kadar hor ve şefkatsiz nazarla baktığımızı fark edeceğiz. Şefkat düşkünlüğünün ve anlayışsızlığın kanunen cezası yok fakat insani yaptırımı çok ağır!

Birbirimizin 'zenci'si olmayalım.

Natron efekti!

Milliyet Gazetesi'nin web sitesinde dikkatimi çekti; Tanzanya'da Natron gölü diye bir yer varmış.

Hayvan fotoğrafçılığı üzerine uzman Nick Brandt adlı sanatçı, sıcaklığı 60 derece civarlarındaki suyunda yoğun tuz ve çeşitli mineraller bulunan gölde çok dikkat çekici fotoğraflar çekmiş. Yüksek tuz oranı sebebiyle civarında ölen canlıların tez zamanda taşlaşması yüzünden gölde çekilen fotoğraflar, tabii bir mumya müzesinden kareler aksettiriyor. Fotoğraflarda biraz müdahale var ama. Mesela kimbilir nerede ölüp sonradan kireçlenen bir Pelikan, sanki aheste aheste yüzerken aniden taş kesilmiş gibi pozlandırılmış fakat o kadar kusur kadı kızında da olur. Ne alâka yahu diyeceksiniz ama görünce aklıma hemen CHP geldi!

Dedim ki, "Yahu CHP de tıpkı Natron gölü'ne benziyor. Havasından mıdır, suyundan mıdır; birbirinden feyyaz, birbirinden cevvâl ve cerbezeli nice yetişmiş kabiliyetli adam, CHP ile bir şekilde temasa geçtikten sonra evvelki parıltılarını kaybedip, garip şekilde matlaşıveriyorlar!" Ardından hemen, "Acaba haksızlık mı ediyorum CHP'ye?" diye düşündüm ve hemen sonra, "Bu mütalaamdan kırıcı, incitici bir mânâ çıkaranlar olur mu?" diye hafifçe endişelendim. Sonra kendime dedim ki, "Evet, CHP'li değilsin, CHP seçmeni hiç olmadın ve galiba hiç olmayacaksın ama ülkenin en önemli, en kadim siyasi partisinin âkıbeti, partili olsan da olmasan da demokratik kurumlaşmanın sağlıklı yürümesi bakımından seni de ilgilendirir; binaenaleyh fikir beyan etmende mahzur olmamak gerekir!" "Natron tesiri" (Natron effect) yüzünden CHP'nin yakın tarihten günümüze kimleri, nasıl eskittiğini sıralamaya kalkışsam inanınız ki yerim yetmez. Farz-ı muhal AP, ANAP, DYP, AK Parti gibi merkez sağ cenahta olsaydılar yıldız gibi parlaması muhtemel nice isim, o menhus Natron efekti yüzünden parti kulislerinde, o olmadı bitip tükenmek bilmeyen kurultaylarında boşa dönen değirmen taşlarının birbirini yiyip bitirmesi gibi kendilerinin ve yekdiğerlerinin ikbâlini kararttılar.

Partiler için düğün-bayram havasında geçmesi beklenen her seçim, CHP için, "Eyvah, bu defa nasıl bir kazaya uğrayacağız, nasıl bir strateji yanlışı yapıp seçim ertesi birbirimizle boğazlaşacağız" türünden bir kâbusun haberi gibi algılandı. İşte buyrunuz netekim, siyasi tecrübe bakımından Türkiye'nin en kıdemli, en dengeli kadrosunu bünyesinde bulunduracağı farzedilen partide İstanbul için bir reis namzedi olsun bulunamıyor; mevcut namzet namzetleri ise birbirini nötralize edip canlı canlı siyasetin Tussauds Müzesi'ne defnetmek için daha şimdiden hazırlığa girmiş durumdalar.

Tam da bu noktada "Acaba belediye başkanlığı için eşbaşkanlık uygulaması mümkün olamaz mı?" formülü geçiyor aklımdan fakat "CHP her şeye karşı" fehvası mucibince o imkân dahi fevt olmuş durumda...İşte tam bu hislerle meşbû iken, "Yine de bir imkân yok mudur bu şeâmet çemberinden halâs olmak içün?" diye hüsn-i niyetle çare ararken gözüm Sayın

Kılıçdaroğlu'nun Andımız'ı savunan sözleri düşüyor ekrana, diyor ki, "Doğruyum, çalışkanım… Ne alıp veremediğiniz var. Çocuk çalışkanım diyor ama asıl yasaklamak istediği şu: Türk'üm denmesi; bunu söyleyemiyor, bir sürü kılıf uyduruyor. Yahu yiğit adam ol."

Natron efekti derken neyi kasdettiğimi şimdi anlıyorsunuz değil mi? CHP karşısında bir partinin başarılı olmak için bir şeyler yapmasına bile gerek yok neredeyse; CHP ne yapıp edip kendini açık düşürmeye muvaffak oluyor. Demokratikleşme paketini değersizleştireceğim derken işi getirip Andımız'ı savunmaya kadar vardırmak olacak iş midir; bari duymazlıktan gelinseydi... Kadir Bey mi olur, başkası mı bilemem; gözleri aydın olsun!

Bastır hünkârım!

Rivayeti eksik aktarmış olabilirim; eğer eksik-kusur varsa külyutmaz okuyucularım zaten düzelteceklerdir; hadise şöyle gelişiyor aklımda kaldığı kadarıyla: Birinci Cihan Harbi'nin son zamanlarında Rusya, iç karışıklık ve Bolşevik İhtilâli sebebiyle savaştan çekilince, özellikle Şark cephesindeki ordumuz biraz rahat nefes almak imkânı buluyor.

Yahya Kemal'e bir ahbabı o günlerde, bu hadiseyi imâ ederek, "Bak Rusya kendi başının derdine düştü" meâlinde bir şey söyleyince Yahya Kemâl'in, Osmanlı devletinin bîtâb hâlini imâ ederek şu cevabı verdiği rivayet olunur,

-Evet, o mest oldu lakin biz dahi elden gittik!

Bir defasında bahsetmiştim galiba; milattan önce 3. asırda Yunan site devleti Tarentium (Lakin bu mevzu üzerinde ulemâ beyninde ihtilâf var; ba'zıları, "Ne Tarentium'u yahu, adam düpedüz Epir kralıydı" diyorlar, belirtmiş olayım). Neyse, Epir Kralı Pirüs (Pyrrhus) Roma'ya saldırıyor ve zorlu bir çatışmadan sonra Romalıları mağlup ediyor ama Şair'in dediği hesap, "kendisi dahi mest ü bîtâb" vaziyetinde; koca ordudan geriye ancak birkaç fil, üç-beş yaralı piyâde kalmıştır. Pirüs'ün harp bittikten sonra vaziyete bakıp, "Tanrım bir daha böyle bir zafer nasib etme r'oolursun!" diye hayıflanması tarihin meşhur nüktelerindendir. O günden beri Pirüs zaferi tabiri, "Harcı borcunu kurtarmayan", "Astarı yüzünden pahalı" veya "Kazanmaya değmeyecek zafer"lerle dalga geçmek için kullanılır.

Kral Pirüs'e savaştan önce danışmanlarının, "Zafer cepte keklik haşmetmeâb; bu Romalılar artık fazla olmaya başladılar. Stratejistlerimiz, 'Roma'ya daha şimdiden iyi bir kötek çekip haddini bildirmezsek, değil caanım Tarentiusumuz'u birkaç asra kalmaz herifler bilcümle Akdeniz'i, Önasya'yı, Orta Avrupa'yı, hatta İspanya ile Britanya ceziresinin nısfını ele geçirirler' deyu analizlerde bulunuyorlar. Davran padişahım, dem bu demdir. Yekinelim ve yılanın başını küçük iken ezelim!" şeklinde telkinde bulunduğu öne sürülüyor tarihçiler tarafından.

Bir kısım tarihçiler ise, “Pirüs o kadar da safderûn biri değildi, bilakis mâkul ve mutedildi, fakat yakın muhiti onu baştan çıkardı” bâbında şeyler de yazmışlardır; buna mukabil başka bir kısım tarih ulemâsı, “Zinhar doğru değil; adam iyiydi hoştu ama yakın muhiti kötüydü lafı, tarihin en fazla çiğnenen sakızlarından biridir. İttihat ve Terakki mebusları bile Meşrutiyet’in ilk Meclisi için Abdulhamid Han’ın verdiği resepsiyonda padişahı görünce hemen, ‘Bazı münâfıklar sizi bize menfî tanıttılar Hünkârım’ diyerek eteklemişlerdi’ ki eğer ulemâdan addederseniz bu nâçizâne tahlil de fakiyre aittir efendim.

Tarih fevkalhad heyecanlı bir edebiyat vallahi; misâl, benim Üsküdar çarşısı’ndaki berberim. Önceki gün sakalımı kırptırmaya gitmiştim, sohbet esnasında: “Hocam ben eski gazete, yeni gazete ayırmam, takarım gözlüğümü, paşa paşa okurum” deyince şu filozofik derinlik karşısında bunca yıllık tarihçilik gayretimden arlandım desem yeridir. Vaktiyle çok akıllı bir zat buyurmuştu ki: “Modern insanlar, eski gazetelerden taze havadisler okumakta beis görmeyen bir makûledir.” Bu mühim adamın adı dilimin ucunda ama nedense ter bastığı için derhâtır edemiyorum. Mevzua gelelim: “Bundan 22 asır evvelki hadiseler bizi ne ilgilendirir?” demeyeceğiz efendim. Esasen hikmet dediğiniz şey, ucu nass’a bağlı bir basiret ve vicdan kesâfeti değil midir?

Bakınız bu vecizenin sahibinin adı da dilimin ucunda ama bugün mahcubiyetim üzerimde nedense...

Siz şimdi Pirüs’ün âkıbetini merak edersiniz; fazla merak eyi değildir lakin isteyen araştırıp öğrenebilir. Ha, o mağlup Roma’nın serencâmına gelince o dahi mâlum bir hikâye!

Gökten üç elma düştü...

Geometri ile övünebilir miyiz?

Ümraniye Belediyesi’nin düzenlediği, “İslam Sanatında Geometrik Desenler Çalıştayı”na katılan bazı ilim adamları, gazeteci milletinin ve özellikle bu gibi haberlerden hoşlanan muhafazakâr dindar kesimin hoşlanacağı bazı tesbitlerde bulunmuşlar. Sanat tarihi hakkında amatör seviyede kalan birikimimi harekete geçirerek bu tesbitleri değerlendirmek istiyorum.

Önce, haberi yazan muhabir (veya editör) arkadaşımızın bir cümlesini ele alıyorum; diyor ki: “Bilim adamları, İslam eserleri üzerindeki çeşitliliğin ne Rönesans, ne de modern Avrupa mimarisiyle kıyaslanamayacak düzeyde estetik olduğu görüşünde birleşti.”

Böyle hükümlere bayılırız değil mi? Cümlede bizi keyiften kendimizden geçirecek bütün unsurlar bir arada: “Bilim adamları.. İslam eserlerinin çeşitliliği... Rönesansla kıyaslanamayacak kadar estetik...” Peki, bilim adamları böyle bir cümlede birleşmiş olabilirler mi? Tabii ki hayır, çünkü bu hüküm doğru değil. Aklı başında hiçbir bilim adamı,

bir topluluğa ait sanat eserlerini diğeriyle kıyaslayıp üstünlük karinesi kurmaz. Sanat eserleri birbiriyle yarışmazlar, yan yana durur ve dünyayı güzelleştirirler.

Aynı hükmü birkaç Türk bilim adamı verecek olsa meselâ, bu kadar keyifli olmaz fakat yabancı bilim adamlarına, “Sizin sanatınız bizimkini döver, suya götürüp susuz getirir” dedirtince ben bile hoşlanmaya başlıyorum. Ne var ki, gerçekten de birileri böyle bir laf etmiş olsalar bile doğru değil.

Çalıştay’da incelenen ve örneklendirilen yapılar “Geometrik olarak muhteşem” olarak nitelendirilmiş haberde. “Geometrik olarak muhteşem” sözünün kifayetsizliği dikkatinizi çekti mi?

Mesela çember veya kare biçiminde bir yapı düşünün; geometrik açıdan çember veya kare kusursuz biçimlerdir ama bir binanın dairevî veya kare şeklinde olması onu tek başına muhteşem yapmaz. Kaldı ki binalar geometrik açıdan değil, mimarî kriterlere göre değerlendirilirler. Bu hükümde de belirgin bir adres ve atıf yok; ortaya karışık güzellemeler. Maksat okuyucuyu neşelendirmek...

Ve işte nihayet faili belli bir niteleme: Danimarkalı Prof. Dr. Emil Makovicky’nin tesbitine göre pek çoğumuzun Nazi buluşu zannettiği Gamalı haç figürü, aslında Asya, Türk-Altay menşeli bir şekil imiş.

İyi de bununla övünmemiz mi gerekecek şimdi? Gamalı Haç’ın (Svastika diye biliniyor Batı dillerinde) tâ milattan önceki binli yıllarda başta Hint ve Sümerler olmak üzere muhtelif yörelerde ve topluluklarda itibar gördüğü çoktandır biliniyor. Velev ki gamalı haç vaktiyle Türk topluluklarının icat ettiği bir geometrik şekil olsun; ne çıkar bundan?

Böyle efsaneler otuzlu yıllarda, üstün ırk nazariyesinin rağbet gördüğü zamanlarda pek itibar görür, ciddiye alınırdı ama bu gibi iddiaların ilmî mesnedi yoktur ve hemen övünmeye başlamak da gerekmez. Asya Türklüğü, ilk Türkçe metni ilk defa kalıcı bir eser üzerinde milattan sonra 8. asırda kullandı. Gamalı haçın Asyatik menşe’iyle uğraşacağımız yerde, yazı diline bu kadar geç girmiş olmaklığımız hakkında tasalansak daha yerinde olmaz mı?

Bir başka tesbit Kafkas Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya bölümünden Prof. Hacali Necefoğlu’ndan gelmiş, şöyle diyor: “Quartz mineralinin yapısı ile Azerbaycan’daki Berde Türbesi’ndeki motif aynı. Aynı sembolün Türk boyu Artuklular tarafından Mardin’de de kullanıldığını belirledik. Eorinit mineralinin yapısını Nevşehir’de bir eserde tespit ettik.”

İmdi bu cümleden ne anlamak lazım, irdeleyelim:

-14. yüzyıl başlarında Azerbaycan'da Müslüman mimarlar Berde şehrinde bir türbe inşa ederken, boş zamanlarında mineraloloji ile uğraşırken fark ettikleri kuartz kristalinin şeklinden etkilenmişlerdir!

Olabilir mi; pekâlâ mümkün, peki kuartz kristalinin şekli nedir? Çokgen konik gövdenin, minare külahını andırır şekilde bir noktadan sonra birleşmesini düşünün. Öyle bir şey. Berde Türbesi ise silindirik gövdesi koniyle nihayetlenen tipik bir türbe binası. Doğuda, Maveraünnehir coğrafyasında benzerleri çok. Yani Berde Türbesi'nden önce aynı planı tekrarlayan pek çok türbe göstermek mümkün. 9. yüzyıldan başlayarak Doğu'daki pek çok İslam memleketinde türbeler hep aynı basit plan üzerine çok sayıda inşa edildi. Acaba önceki türbeler de bir mineral kristalinden ilham alınarak mı yapılmıştı yoksa mineral kristaline benzetilen kümbet mimarisi, ilhamını başkaca faktörlere mi borçludur? Mesela Müslümanlar kümbet formunu, Müslüman olmayan bir komşularında görüp tekrarlamış olabilirler mi?

Bu da pekâlâ mümkün; bana göre, kuartz kristali teorisinden daha ziyade ciddiye alınması gereken bir teori bu.

Geçiyoruz Danimarkalı jeoloji profesörü Emil Makovicky'nin bir başka tesbitine, demiş ki: "Eserlerdeki geometrik şekilleri incelediğinizde bu eserleri yapanların simetri konusunda bilgi sahibi olduğu sonucuna varıyoruz. Dünyadaki en gelişmiş geometrilerden İslam eserlerinde olduğunu söyleyebilirim. Estetik olarak da dünyada başı çektiklerini söyleyebilirim. Selçuklu eserleri tartışılmaz en iyileri."

Gıyablarında günahlarına girmiş olmayayım, çünkü gazete haberiyle ilmî tebliğ arasında esaslı farklar olabilir. Bu ihtimali göz önüne alarak ihtiyaten diyorum ki, bazı İslam yapılarındaki geometrik bezemelere bakarak, "bunları yapanların simetri konusunda bilgi sahibi olduğu sonucuna varıyoruz" diyebilmek, -nasıl tabir etmeli- biraz ayıp, hatta fazlaca ayıp oluyor. Simetri dediğiniz şey, bir şeklin aynı ölçülerdeki ayna yansımasıdır ve bunu keşfetmek için Müslüman, Türk, İngiliz, Danimarkalı veya dehâ sahibi olmak da gerekmez. Yeryüzündeki bütün kültür eserlerinde geometrik bezemelere ve bunların aynı yüzeyde tekrar edilmesiyle oluşan şebekelere raslamak mümkündür. Bunlar insanlara mahsus ortak şeylerdir ve geometrik şekilleri tekrarlayarak bir vazoyu, bir duvarı veya bir sütunu bezemek, orada bir sanat dehasının kıvımcımlandığına işaret etmez.

ABD'li bilim adamı Jay Bonner'in, "Özellikle Selçuklu Türk desenleri karşısında büyülendim. Bu eserler geometrik bir başyapıt." sözlerini de aynı itidal duygusu içinde değerlendirmek lazım. Evet Selçuklu eserlerinde yoğun şekilde geometrik bezemeler vardır

fakat adı üstünde bunlar “bezeme”dir, dünyanın en iyi bezemesi bile binanın mimarlığına fazlaca katkıda bulunamaz.

Kıssadan hisseye geçelim.

Bir, sanat tarihinde uzman olmayan muhabirlerin, muhtemelen aradan cımbızla çektiği ve nezaketen sarf edildiği muhakkak övgü sözlerini fazlaca ciddiye almayacağız. İki, dedelerimizin yaptığı şeylerin gerçek niteliğini anlamak için ecnebilerin şahitliği gerekmez, sanat hassasiyeti ve eğitimi kâfidir.

Üç, yukarıdaki övgüleri ciddiye alırsak, dünyanın bütün tavuklarını mimarlık dehâsı saymamız gerekebilir, çünkü yumurta hakikaten hayranlık verici tasarımıyla gerçek bir mimarlık eseridir.

Ve son not: Bir haber metninden yola çıkarak Ümraniye Belediyesi’nin bu güzel hizmetini eleştirmek gibi bir görüntü vermek istemiyorum; basıldığında eğer lütfedip çalıştay bildirilerini göndermek nezaketinde bulunurlarsa, daha iyi bir değerlendirme yapabilirim inşallah. t.alkan@zaman.com.tr

Mübârek Iyd-ı Adhânız Piroz Be!

Böylece ben de yanlış bir yola girmiş, Sayın Bahçeli’nin takdirine göre vahim bir hataya sürüklenmiş bulunuyorum; ayrıca bu değerlendirme şekline göre bu başlığı seçmekle kutsal 1982 Anayasası’nın ilk dört maddesini tek bir dokunuşla ihlâl edivermiş olmam başlı başına bir doktriner muammâdır.

Mümtaz’er Türköne’nin son iki yazısı (Nevzat Kösoğlu’nun Ardından ve Zamanın Dışında Kalmak) esasen söyleyeceklerimi çok daha güzel icmâl ve ifade ediyor. Rahmetli Kösoğlu Ağabeyimiz’in irtihâli ile Fethiye Belediye Başkanı’nın zekâ ve espri dolu bayram kutlamasına MHP yönetiminin gösterdiği mânâsız ve soğuk tepkiyi irdeleyen bu iki yazı, Türkiye’de milliyetçiliğin fikri ve siyasi buhranını sükûnetle inceleyen önemli tesbitlerdir.

Nevzat Kösoğlu evvelâ şahsiyeti ve ahlâkı, ardından zihnî mesaiye bütün ömrü boyunca verdiği emek ve en nihayet milliyetçilik kavrayışı ile bizim kuşağın çok hürmet ettiği bir “Aksakal”dı; ihtilaflı bir mesele hakkında ne söylediğine mutlaka kulak verilen bir adamlardandı. Son zerresine kadar hakkıyla inşâ edilmiş bir krediyi, hiç zevâle uğratmadan teslim-i rûh etmesi, her insana nasib olacak güzelliklerden değildir.

Lafı uzatmayayım; benim “dâvâ”dan anladığım şey, Nevzat Ağabey gibilerin sayısını artırmaktı. Yanıldığım nokta ise böyle insanların şablonla teksîr edilemeyeceği ve zaten buna lüzum olmadığıydı. Şahsi Ülkücülük anlayışımın işte böyle uçuk idealizme yaslanan bir yanı

vardı; mükemmeliyetçilik. Mükemmeliyetçilik yanlış hedef değildir ama mükemmel derecede mutsuzluk kaynağıdır. Öyle olduğu için Nevzat Ağabey'in siyasi kariyerini hüzün ve hayal kırıklığı gibi iki kelimeyle özetleyebiliriz. Belki de yanlış olan (Bana göre belki filan değil düpedüz öyle) Nevzat Ağabey gibilerin siyasete heves etmeleri, siyasete yeni bir boyut taşıyabileceklerini düşünmeleriydi. Siyasetin yüksek pragmatizm ve fikrî cevvaliyet gerektiren tabiatı ile ömrünü ölümle sonuçlanacak bir fikir safarisinde geçirenlerin çocuksu sâfiyeti arasındaki tezat, çoğu kere farkedilmeyecek kadar derindir.

Nevzat Kösoğlu, siyasetteki hayal kırıklığını kütüphanesine ilticâ ederek hayırhah bir enerjiye dönüştürdü, çöle heves eden su, asıl yatağına döndü ve ardında, -ne mutlu ona ki- bereketli bir iz bıraktı. Onun gibilerini sayıca artırıp teksîr etmenin mümkün olmadığını şimdi daha iyi anlıyorum zira özellikle gençlere uzaktan parmağımızla gösterip, "İşte böyle bir insan olmağa çalış" diye hüsn-i misâl gösterebileceğimiz birkaç örnek yeterli aslında.

Cenazesinde bulunamadım; hüsn-i şahâdetimi te'yid ediyorum: Cengiz Aydoğdu'nun onun ardından kaleme aldığı, "Siyasetteki fikir adamı Nevzat Kösoğlu, siyasetin sirayet edemeyeceği yere göçtü" başlıklı değerlendirmesindeki ifadeyle, "Esasen o, bütün kitaplarını, o, şuurunu taşımak azminde olduğu 'Kitab'ın anlaşılması için yazdı; bütün ömrünü de "O Kitab"ın kavlince 'O Kitab'ı için yaşadı." İnşallah sadaka-i câriye defteri asla kapanmayacak, asla munkarîz olmayacaktır.

Gelelim, Fethiye Belediye başkanını, güzel bir nükte yaptığı için ihraç eden Milliyetçilik kavrayışına; Bu hadise, sayfalarca ciddi tahlilin asla varamayacağı bir sarahat ve bedâhat noktasıdır. Yorum gerektirmeyen, âmiyâne tâbirle "Budur" dedirten bir yerdir. Yine âmiyâne tâbirle, "Hadise budur ve artısı da yoktur!"

Bu jeneriklik ihraç kararı, Nevzat Ağabey'in vaktiyle ömrünün bir kısmında nasıl olup da büyük bir yanılgıyla iştigal ettiğini anlatıyor.

Dünyanın bütün dillerinde mübârek Kurban Bayramınızı tebrik ediyorum; Bektaşi'nin "dayanıksız abdest"ini andıran 82 Anayasası'nın ilk 4 maddesi ise kusura bakmasın artık! t.alkan@zaman.com.tr

"Din güzelleşmektir!" (Nevzat Kösoğlu'na rahmet)

Ona gıyabında kısaca "Nevzat Ağabey" derdik; Ağabey sıfatı, bu camiada pek az insanın üstünde bu kadar yakışıklı durur. "Galip Ağabey" gibi meselâ...

Adını ilk defa 70'li yılların başlarında yayına başlayan Devlet dergisinde görmüştüm. 1941 doğumlu olduğuna göre otuzlu yaşlarının ilk ayları olmalı. O çok hareketli, vurdusu-kırdısı bol dönemde Nevzat Kösoğlu'nun adı zihnimde hep ayrı bir yerde, bir saygı çerçevesinde durdu. Öğrencilik yıllarımda şahsi tanışıklığım olmadı. Olması da mümkün değildi zira o

daima MHP yönetiminin ilk dairesinde görev yapan biriydi; benim gibi binlercesi ise Nevzat Ağabey gibi az sayıda adamın yazılarını okuyan, beyanatlarını izleyen sıradan delikanlılar.. Disiplin ise, hiyerarşi, bu muhitte her zaman elle tutulur gözle farkedilir bir şeydi.

Nevzat Kösoğlu MHP camiasından çıkarak kendini yetiştirmiş az sayıdaki okur-yazar ve düşünce adamından biriydi. Fikir tarihimiz içindeki yerini rahmetli Erol Güngör'ün yanıbaşına iliştirmek hakşinaslık olur. Mümkün olup da üniversite kariyerine devam etseydi bu kadar verimli bir yazı hayatı olur muydu bilinmez ama hukuk tahsilinden sonra girdiği siyaset ve kültür mecrâlarında, beni hep uzaktan uzağa şaşırtan ve imrendiren bir azim ve gayretle çalışıp çok önemli eserler verdi; Türk milliyetçilerinin yüzakı oldu.

Böyle insanlar sadece okuyarak değil, yazarak da düşünürler. Elli yılı aşkın yazı hayatında Nevzat Ağabey'in fikrî ve vicdânî üssü, ne mutlu ona ki hep yükseliş çizgisinde seyretti. Siyasi hayatı, alışageldiğimiz ölçülerde parlak bir kariyer göstermez; ne var ki "Hatıralar yahut Bir Vatan Kurtarma Hikâyesi" adı altında yayımlanan nehir söyleşisindeki tesbitleri, günün birinde siyasi hayatımızı kaleme alacak ilim adamları için çok ilginç tahlil ve tesbitlerle farklı bir değer boyutu kazanmış bulunuyor.

En iyisi bundan sonrasını onun bazı tesbitlerine bırakmak. Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun (Hatıraları'ndan alınmıştır).

"Küreselleşme hareketlerine karşı, hayatın her alanında yapılacak şey, kendini güçlendirmektir. Türk dili mi? Türk dilini kuvvetlendireceksin; dünya dili haline getireceksin. Müziğin mi? Kuvvetlendireceksin, dinleyici alanın yetmiş milyondan iki yüz milyona çıkacak. Mutfağını kuvvetlendireceksin.

Türk dili kirlenme tehdidi altında ise, Türk olan herkes buna doğal olarak karşı çıkar; bu kadar basit ve karşı çıkmaktadırlar. Benzeri tutumlar, artık bir siyasi partinin tekeli de olmaktan çıkmıştır, çıkmalı da. Hiçbir zararı yoktur. Milliyetçiliğin, bütün milletin sahip çıktığı bir durum olmasından kimin zararı olur?

Türk dili, Türk musikisi konusunda Sayın Baykal'ın, Sayın Erdoğan'ın partisi bile en az senin kadar hassas. Üstelik onun duyarlığı, gelenekçiliği sebebiyle senden daha da geniş kapsamlı. Din adına ortaya konulan geleneksel tutumları da, bir kısım Arap kültürünün etkileri olarak görünse de, çok daha önemli bir kısmı Türkün Müslümanlık tarz ve tavrı ile ilgilidir.

Devlet terbiye ediyor, millet terbiye ediyor, olaylar terbiye ediyor. Hükümet olmak terbiye ediyor. İktidara gelip de milliyetçiliğin [hilafına| laf edecek adam tanımıyorum. Dünyadaki gidiş de, küreselleşme dalgasına rağmen, hiç değilse şimdilik, milliyetçilik yönündedir. Bu duygu ve düşüncelerin millete yayılması ve devlet hayatına egemen olmasını, politik endişelerle engellemek bize, milliyetçiliğimize yakışmaz. Yapmamız gereken şey, kendimizi yenilemektir. Yenilemek derken de, rastgele demek değil, inandığımız ilkeler doğrultusunda, değişmeyen ölçülerimizle değişen dünyayı kavrayıp, yorumlamak ve gelecek için teklifler sunmaktır.

Dinî hayat konusunda devletle halkın kavgası bitti gibi. Din siyaset değildir. Din kamu hukuku değildir. Din başörtüsü de değildir. Din, inanmak ve onun feraizine (eski tabirle) uymaktır. İyi bir insan olmaktır. Güzel ahlaklı olmaktır. Güzel ahlakı tamamlamak için geldim diyen Peygamberin yolundan gitmektir. Din budur. Dinin amacı ahlakı güzelleştirmektir. Din seni güzelleştirecek. Dindarlık güzelleşmektir. Ancak dikkat edilmelidir ki, yine eskilerin tabiri ile ameller imanın fanusudur; onu korur. İman yeterli olmayınca da amelin olmaz."

Ajda Pekkan kadar olamıyorsunuz be!

"Yurttan kurban manzaraları" başlığının fotoğrafı şöyle: İki vatandaş, kurban kesme yerlerinden birinde iki koyunun sırtına binmişler.

Uzaydan gelmiş bir gazeteci, bunu görünce pekâlâ, "Türkler koyuna biniyorlar" diyebilir; ne var ki az çok Türkiye pratiği olan bir gazeteci, "Hmm, bu vatandaşlar kurbanlık koçları kesim yerine götürürken kaçmasınlar diye bacaklarının arasına almışlar!" diye düşünür ve fotoğraf çekmeye bile tenezzül etmez. Birazcık olsun kurban işlerine âşinalar için sıradan ve fakat "kılçıklı haber" peşindekiler için büyük bir haber!

Kılçıklı haber tâbirini biraz açayım; Ramazan'da örneğine bolca rastlarız "bir kısım bağzı" gazetelerde: "Oruca dayanamayan adam, komşusunu hastanelik etti" haberi böyle bir şeydir meselâ; o müthiş haber klasiği, "İmam keçi çaldı" haberi de öyledir. Kurban bayramlarında ise bol bol, "Kasap bıçağını görünce belinleyip kaçan boğa" fotoğraflarıyla karşılaşırız. Böylece, "Bu Müslümanlar var ya, alın işte.. kaba saba görgüsüz, beceriksiz, nezaketsiz ve gaddar bir sürü adam..." demeye getirilir. Kurbanını tutan vatandaştan haber malzemesi çıkaran gazetenin öteki kılçıklı haberi, itiraf edeyim ki serâpâ zekâ ve araştırmacı gazetecilik sezgisi kokuları çağrıştıran bir mahiyet sergiliyor. Öyleyse tadını çıkaralım; bir adet çifte

kavruk fıstıklı lokum refakatindeki az şekerli kahvenizi höpürdetirken ben size haberi okuyayım:

"Üsküdar'da bazı kurban kesim alanlarında kesilen kurbanlıkların kanı, kanalizasyon yoluyla İstanbul Boğazı'na aktı. Her benzer manzaranın yaşandığı Beylerbeyi sahilinde deniz kırmızıya boyandı. Gezmek için Beylerbeyi sahiline gelen vatandaşlar, gördükleri manzara karşısında üzüntülerini gizleyemedi. Ankara'dan gezmeye geldiklerini söyleyen bir grup vatandaş gördükleri manzara karşısında çok üzüldüklerini ifade ederken, Emin Sakarya isimli vatandaş da, 'Buna acil bir çözüm bulunması lazım. İstanbul'a olimpiyat konuşuluyor. Gelsinler burayı görsünler. Yazık. Böyle bir şey bize yakışmıyor' şeklinde konuştu."

Fotoğraf "facia"yı belgelemiş zaten; muhtemelen Çengelköy sahilinde çekilen karede denizin şöyle beş on metre kutrunda kırmızıya boyandığı açıkça görülüyor. Ne anlıyoruz bu fotoğraftan? Şunu anlıyoruz, boğazın muhtemelen pek çok yerinde olduğu gibi Beylerbeyi ve Çengel sahillerinde de kanalizasyon doğrudan denize akıyor. Kasaplar, Çengel'deki Çınaraltı kahvesinin sahiline danaları, düveleri, boğaları, koçları yatırıp tekbir getirerek kurban kesemeyeceklerine göre kurban kanları kanalizasyondan gelmiş demektir (Biz de araştırmacı gazeteciyiz icabında!).

Soru şu: Bu gazete niçin kanalizasyon atığı yerine kurban kanının boğaz suyunu kızıla boyamasını öne çıkarıyor? Kurban atıkları ve kanı fevkalade organik, üstelik şu sıralar akın akın boğaza doğru koşuşan balık sürülerinin fevkalade hoşlandığı türden (Mis gibi yem yahu!) şeyler değil midir? Kaldı ki kurbanın kanı iki saate kalmaz dağılıp gider ve senede bir kereye mahsustur; kanalizasyon atığı öyle mi?

Kurban bayramını "kılçıklayan" bu haberin en tatlı kısmı dikkatinizden kaçmamıştır elbette. Ankaralı Emin Sakarya adlı vatandaşın söyledikleri, niçin olimpiyatları filan alamadığımızı fevkalade izah ediyor.

"Bırakın şu vahşiyane kurban kesme geleneğini" diyecekler güya, ağızlarını da bayağı güzel büzüyorlar ama Ajda Pekkan kadar olamıyorlar: Pop sitâremiz Ajda hanım -harbiden- demişti ki netekim: "Bu bayram benim için kanlı bir bayram. Belki bazı şeyler sevap oluyor ama keşke daha başka türlü halledilebilse... Hiç kurban kesmedim onun yerine engellilere, darülacezeye vs. bağış yapmayı tercih ediyorum."

Dünkü yağmurun siyasî ve felsefî çağrışımları

Sindire sindire, ağırdan, ortalığı velveleye vermeden iniyor; kapalı balkonun buğulanmış camında koyu grilere gömülmüş uzaklar kapalı.

Hemen yakınlarda bir yerdeki tahliye borusunda takırdayıp duran yağmur sularının sesi, o an itibarıyla bütün musikinin müntehâsı. Böyle anlarda evin sıcaklığına gömülüp dışarıların

puslu serinliğine dalarak gerçeklikle uykuya davetiye gönderen tatlı bir uyuşukluk arasında düşünceye dalmak ne tatlı. Böyle bir hâlet içinde gündemin telâşesi, daha doğrusu bize telâşe gibi görünen ayrıntıların gerçek boyutları pek de ehemmiyetli gelmiyor. “En mühim mesele nedir?” sorusunun şu an itibarıyla âcil cevabı sıcak bir dam altında bulunmaktan ibaret. Haydi biraz tefelsüf edelim; beşeriyetin en derin, en âcil ihtiyacı karın tokluğu, sırtın pekliği ve yakın tehlikelerden azâde güvenlikli bir yerde barınmak değil midir? İlerleme raporu denilince bu yüzden aklıma daha basit bir mesele geliveriyor: Yağmurun sebebini biliyoruz; niçin yağıyor, nasıl yağıyor, oluşması hangi meteorolojik şartlara bağlı, mâlum. Ne zaman ne kadar yağacağını da epey tahmin ediyor uzmanlar. Durduğunuz ve baktığınız yere göre bu da bir ilerlemedir. Sebepler bilinince şaşkınlık az buçuk zail oluyor lâkin mübârek tadını biraz fazla kaçırınca arzın mesâhası üzerine biriken su âfetinden nasıl korunacağımız hususunda pek ilerlemiş sayılmayız. Hepsi de okumuş, fennî ilimlerde tahsil görmüş uzmanların tasarlayıp hesapladığı tedbirler bazen işe yaramıyor. Meselâ şehiriçinde denizi kıyıdan takib eden bir yolu sel basmasını ne türden bir ilerleme sayabiliriz ki? Teorik açıdan eksiğimiz yok, hatta o kadarını Divân şairleri bile biliyordu: “Alçağa akar sular pây-ı hûma düş mest ol”. Yol denizden birkaç metre yüksekte; yolla deniz arasına uygun aralıklarla tahliye kanalları açılırsa su, yolda birikmek yerine denize akar! Teori safhasında âkıl ve güçlü olmak pratikte, yine birçok farklı teorik ârıza yüzünden işe yaramıyor: Tahliye borusu tıkalıysa geçmiş olsun. Dün Pendik sahillerinde olup bitenleri kastetmiyorum; karşıdan bakınca mancınıkla yıkılmaz gibi duran “ileri” memleketlerde de lüzumundan fazla su can yakıyor, problem çıkarıyor. “Su işleri mühendisleri” sistemin nerede aksadığını biliyorlar, öngörüyorlar ama yine de ârıza çıkıyor. E, hani ilerleme?

Sayıştay’ın benzerleri her ülkede var, faydası tartışılmaz. Bizde de mevcut fakat bazı yerleri “sayması” uygun bulunmamış. Eskiden “Vardır bir hikmeti; büyüklerimiz bilir” der geçerdik, şimdilerde, “Büyüklerimizin aslında öyle aman aman bir şey bildiği yok!” diyebiliyoruz ama sonuç değişmiyor. Hidrolojide suların alçağa akması nasıl kanun ise, kamu idaresinde de, “hikmetinden sual olunmaz bir rahatlıkla kamu parası harcanması” da kanun gibidir, hatta daha da ötesi. Bu nokta-i nazardan siyaset, elâlemin parasını harcama yetkisini ele geçirme faaliyetidir. Musluk kısıldığında çark durur. Bkz. Zavallı Obama!

Sadede gelelim; sebepleri bilmek şaşkınlığı azaltıyor lakin yaraya da merhem olmuyor. Çâre, tıkanan tahliye kanallarını temiz tutmayı ihmâl etmeksizin sebepleri en yüksek hikmete dayandırmaktır. “Re’sü’l hikmeti mahafetullah; hikmetin başı Allah korkusudur. Buradaki korku, yani mahafet, “Havf”e benzer bir ürküntü, tedirginlik ifadesi değil; derin hayranlık ve hürmetin insanda uyandırdığı bir vaziyet alış, huşû. İyi idarenin, ideal idarenin ne olduğu ezelden beri belli; teorik donanımımız mükemmel. Niçin uygulayamıyoruz; sebeplerini ortaokul talebesi bile sıralayabilir; hani ya sebepleri bilmek şaşkınlığı zail ediyordu? Bu bizim imtihanımız; doğru teori ile uygulanabilir pratik arasında bocalarken bahaneye sığınmamız,

okuldan kaçan çocuğun, müdürü uydurma izin tezkeresi ile kandırmasına benziyor. Netice şöyle: Müdüre bir şey olmuyor; olan bize oluyor.

Milli duruş?

Birine, "sen milli duruş göstermiyorsun" demek, lâfı düpedüz "hainlik yapıyorsun"a getirmenin dolambaçlı tarzı olsa gerek.

"Milli duruş" nedir? Eskiden bu soruya cevap vermek için bir kesekâğıdı dolusu esbab-ı mûcibe yazabilirdim ama artık lâfı uzatmayı gereksiz buluyorum, kriterlerim değişti çünkü. Meselâ, "Kötü oynasak da galip gelelim; icabında rakip takıma veya hakeme para verelim ama maçtan yüzümüzün akıyla çıkalım!" türünden millîci yaklaşımlara beş kuruş bile değer vermiyorum; kezâ, her lig maçından önce, İstiklâl Marşı okunması geleneğini de milli duruşla kabil-i te'lif bulmuyorum. Ahmet Çakır dostum bir yazısını bu konuya ayırmış, "Ne demek yani, maçlardan önce İstiklal Marşı'mızın okunmasından rahatsız mı oluyorsunuz?" diyenler bile varmış. Eh, ben onlardan biriyim işte. İstiklâl Marşı'nın gereksiz yerlerde, sırf vatanperverlik gösterisi olsun diye vara-yoğa okunmasından rahatsızım evet. Marşın sözlerinden rahatsız olduğum için değil (Söz aramızda marşımızın bestesi hâlâ, doğru-dürüst şan eğitimi almamış sıradan okuyucular için bile koral icrâsı imkânsız derecede güçtür. Yeni düzenlemeyi dinledim; derli toplu bir icra, ritim biraz vurgulanmış ancak önemli değişiklik yok), bilakis pek severim fakat vara-yoğa İstiklâl Marşı okumak, balkona, arabaya bayrak asmak veya dara düşünce "sen milli duruş göstermiyorsun" diye tepki göstermenin derinliklerinde bir tür eziklik, bir nevi kendinden ve değerlerinden şüpheye kapılmak manasına geldiğini düşünüyorum artık. Kızdığımız, beğenmediğimiz şeylere karşı millî sembolleri sallayarak tavır göstermek davaya güç katmaz, bilakis tezin zayıflığını gösterir.

Az önce "Milli duruş nedir?" diye sormuş ama cevabını vermemiştim; tek kelimelik bir cevap kâfidir: Hakkaniyet. Havada, karada, denizde; burada ve öbür tarafta başı dik, alnı ak olmanın reçetesi hakkaniyete riayettir. Peki, hakkaniyetin icabı "milli duruş"a aykırıysa ne olacak? Buyrunuz on puanlık bir bakalorya sorusu…

Cevap belli: Hak en yüce değerdir ve hiçbir şey ondan daha üstün olamaz. Bu hükmü, "canım ama şudur, budur" gibi bahanelerle askıya alacak bir istisnâ yoktur.

Peki, hiç milli hassasiyetimiz, duruşumuz olmayacak mı? Elbette olacak; geçenlerde bir gazeteci yazar, bir TV tartışması esnasında Başbakan'a hakaret eden Esed'in sözlerini keyifle yayınlayanlara karşı bu duruşu gösterdi ve dedi ki: "Şahsî olarak kendi hükümetimle ilgili olarak itirazlarım olabilir. Ama hiçbir Ortadoğu Hacivat'ının çıkıp Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'na hakaret etme hakkı yok." Doğru tavırdı ama bu tavrından ötürü, "milli bir duruş"a sahip oldukları hakkında şüphe edilemez hayranları tarafından çok sert ve acı bir şekilde eleştirildi. Başbakan'ın da bazı bazı kabullenmekte zorlandığı bir husus bu: Bazı karar

ve eylemlerini eleştirmek Başbakan'a husumet duymak manasını taşımaz; hakaretin ise millisi gayri millisi yoktur.

12 Eylül'ün kara günlerinde Mamak'ta Ülkücü sanıklara zorla İstiklal Marşı'nın, Gençliğe Hitâbe'nin satır satır ezberlettirilmesinden, her aksamanın küfürlü dayakla cezalandırılmasından beridir ne zaman milli duruşla, milli hassasiyetle ilgili bir lâf işitsem, "Bunu söyleyenin derdi nedir?" diye titizlenmeye başlıyorum. Nedense tezinin kalitesine güvenemeyenler, ürünlerini genellikle "milli" veya "ulusal" bir ambalajla sararak pazarlamayı tercih ediyorlar. Milli kelimesini vara-yoğa kullanmaktan ötürü değersizleştirdik; şimdi de bayrağa ve İstiklal Marşı'na aynı kötülüğü reva görüyoruz. Bir gün milli sembol diye bildiğimiz şeyler, birleştiren değil ayıran unsur haline gelecek.

"Geldi bile" derseniz haksız sayılmazsınız. t.alkan@zaman.com.tr

Türklük açısından Andımız

"Andımız"ın kaldırılması, genellikle Türk menşeli olmayan öğrencilerin tâbi kaldığı muamele öne çıkarılarak tartışıldı. Köken itibariyle Türk olmayan bir öğrenciye her sabah metazori, "Türk'üm" andı söyletmenin kabul edelim ki incitici, nefse gîran gelen bir yanı var.

Andımız'ın tarihî gerekçesine bakalım: Bütün nüfusu Türk kabul etmek Cumhuriyet'in "Osmanlıcı" stratejisiydi. Yıkılma döneminin siyasi aklı, bütün inanç ve etnik bağları silikleştirerek canlandırılmış bir Osmanlılık kavramını çare gördü; o dönemin şartları çerçevesinde Osmanlı kimliğinin vurgulanması hemen hemen tek tabii bir yoldu. Belirli ölçüde ve kısa bir zaman için bu yaklaşımın başarılı olduğunu da kabul etmeliyiz. Düvel-i muazzama ilk dünya harbiyle birlikte Osmanlı Devleti'ni tasfiye edip bölge haritasını yeniden düzenlemeyi aklından geçirmemiş olsa, muhtemelen Osmanlı kimliğini hâlâ taşıyor olacaktık.

Osmanlılık projesini çökerten ve anlamsızlaştıran siyasi ve askerî yenilgi oldu. Osmanlılık fiilen iflâs etti ve tarihe karıştı.

Devletin adıyla birlikte her vatandaşın siyasi hukuk itibariyle Türk sayılması gereğini de tartışmaya lâyık bulmuyorum. Siyasi tâbiyet mânâsındaki "Türk" sıfatı yerine başka isim aramak mânâsız. Cumhuriyet'in "Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibariyle (Türk) ıtlak olunur" tarifi dün doğruydu, bugün de doğrudur. Cumhuriyet'in eksiği, siyasi hukuk çerçevesinde Türk sayılan nüfusun tamamını kültürel mânâda Türk kılmak için kamu gücünü ve eğitim politikalarını kullanmasıydı.

Andımız'ın niçin artık yeni Türkiye'ye dar geldiğini bu yanlışta aramak gerekir.

Konunun pek işaret edilmeyen başka bir vechesi daha var: Velev ki bütün nüfus, menşe itibariyle Türk unsurundan mürekkep olsun; ilkokulun ilk sınıfından başlayarak lisans seviyesinde Atatürkçülük ve İnkılap Tarihi derslerine kadar varan bir "resmî kararlılık"la

devletin, Türk asıllılara Türklük ve milliyetçilik telkininde bulunması ne dereceye kadar doğru ve isabetlidir?

Öğrencilik ve gençlik yıllarımda böyle bir konunun tartışmaya açılması, itiraf ederim ki beni çileden çıkarırdı ve tepkiyle karşılardım. Devlet eliyle milliyetçilik propogandasına mâruz kalmanın mahzurunu şimdi daha iyi görebiliyorum.

Millî kimlik inkâr edilemez; bana göre devlet, millî kimliği propoganda etmek yerine, aynen "din ve fikir hürriyeti"nde olduğu gibi bu kimliğin rahatça ifade edilmesi ve yaşanmasını tehdid eden engelleri ortadan kaldırmakla yükümlü sayılmalıdır. Millî eğitimin maksadı öğrencilere Türklük şuuru telkin etmekten ziyade "İyi insan, bilgili vatandaş" yetiştirmekle sınırlı kalmalıdır. Devlet marifetiyle savunulan milliyetçiliklerin, "Millî varlık"a manidar bir katkıda bulunduğunu söyleyemeyiz. Millî varlığa, üretken, bilgili, kendisiyle barışık ve dünyadan haberdar fertler olumlu şeyler ilave edebilirler.

Resmî milliyetçilik politikalarının sonucu şudur: Herkesi potansiyel düşman sayan, tarihte sistematik olarak ihanete uğratıldığına inandırılan, insanlığın en eski ve en yapıcı kavmi olduğu hâlde dış güçlerin elbirliği etmesiyle geri bıraktırılmış, psikolojik açıdan tek kanadı kırık bir hâlet-i rûhiye. İşbu ferdin bütün ömrü, daima bir düşman hilesi sezmek, ihanet şebekelerinin melânetini kollamak ve her kusurunu her zaafını kendinden başka her yerde aramak alışkanlığı kazanmakla geçer.

Yıllarca Andımız'ı haykıran Türk çocuklarının, sırf bu yüzden Türklüklerine bir kalite ilavesi getirebildiklerini sanmıyorum; başka kökenlere mensup öğrencilerde ve ailelerde uyandırdığı haklı tepki ise cabadandır. Meselenin en acı yanı ise, devletin henüz mini mini vatandaşlarına bazı şeyleri defalarca, hatta her gün yemin ettirerek telkin etmesindeki tuhaflıktır.

Andımızın kalkmasını destekliyorum; çocuklarımızın artık bu uygulamaya tâbi kalmayacağından hoşnudum. Cumhuriyeti ayakta tutacak kuvvet ve iradeyi, sadece lâfta kalan kolektif yemin törenleri ve hamasi metinlerde değil, bilakis bilgi ve üretkenlikte aramamız daha isabetli bir tercih olacaktır. "Asil kan" edebiyatını da artık bir tarih hatırası saymalıyız. Evlatlarımıza asâletin kanla değil, insani meziyetlerle inşâ edildiğini öğretmeliyiz.

Her sabah and içmediği için hiçbir Türk evladı benliğini kaybetmez. Eğitimimizin daha ciddi altyapı problemlerine eğilmeliyiz artık.

Size dar gelen bana bol gelir!

Peşinen söyleyim: ODTÜ arazisi üzerinde açılacak yol hakkında müsbet-menfî hiçbir fikrim yok. Dertli'nin dediği gibi, "Âbâd olsak da bir, olmasak da bir".

Bu duruma eldiven gibi uyan bir Trakya sözü var: "Size dar gelen bana bol gelir." Yani o yolun açılması veya ebediyyen ağaçlık veya çalılık kalması konusunda rahmetli Ecevit'in tabiriyle buz gibi "çekinser"im.

"Öyleyse ne konuşuyorsun be adam?" diyeceksiniz, izah ediyorum: Biz Türkler kenara geçip akan suyu, yanan ateşi, kavga edenleri ve polemik yapanları seyretmeyi pek severiz; binaenaleyh Ağaçsever Ankaralıları "Nihayet bizim de bir Gezi destanımız oluyor galiba" diye heyecanlandıran bu tatlı kapışma, bana bir nevi kayıkçı kavgası gibi görünmeye başladı da ondan! Fark ediyor musunuz, iki taraf da mevcut durumdan hoşnut. ODTÜ'lü direnişçilerde, "İyi oldu be, paslanıyorduk; işleyen demir ışıldar. Bu iktidar değil arazimizden çevreyolu geçirmek, bilakis müteveffa Robin Hood'un Sherwood Ormanlarını bir sihirbaz değneğiyle ODTÜ'nün mesâhasına döşese bile istemezük. Yola ihtiyacımız olursa onu hükümet veya belediye yapmak zorundadır ama biz istemezsek buralarda kuş bile kanadını kırmaştıramaz" tarzında bir dayılanma havası müşahede ediyorum. Cins atların meydân-ı gazâyı görünce hırstan burun deliklerini genişleterek durduğu yerde eşinmelerini andıran bir tatlı telâş hali... Tam o kelimelerle ifade etmeseler bile içlerinde çoğunun, "ODTÜ'den yol geçirmek işini icat edenden Allah razı olsun" diye mırıldandığını duyar gibiyim âdeta.

Buna mukabil, "Bu yolu ODTÜ'den geçirmezsem şu Angara'da bıyıklı gezmek bize haram olsun" tarzında bir inatla işi izzetinefis meselesi haline getiren Belediye cenahı, tam da seçim arifesinde birtakım muarızlarıyla yeni bir cedel faslı açmış olmanın keyfiyle sözlü ve fiilî polemik sanatının müntehâsında pervâz eyliyor; galiba onlar da ODTÜ cenahını ima ederek, "Size dar gelen bize bol gelir" havası içinde şu yol davasına bezl-i cân eylemişlerdir. Gören zanneder ki, "Yarın kıyametin kopacağını bilseniz yine de elinizdeki fidanı dikiniz" mealindeki emr-i celîl-i Nebevî'ye ittibâ içün canhıraş bir azim ve gayretle bütün ekipmanlarını seferber etmişlerdir.

Dedi ki, demiş ki faslını geçiyorum; maksad hâsıl olmuştur ve her iki cenah da şimdi yan gözle toplumdan dönecek geri bildirimleri (Size acıdığım için İngilizcesini yazmıyorum; kadrimi biliniz!) beklemektedirler. Kendi nâmıma geri bildiriş filan yollamıyorum, daha doğrusu bu yol dâvâsıyla ilgili haberleri takip ederken –mecbuur!- bir Fars seyrediyormuş gibi işin tadını çıkarmaya bakıyorum. Nitekim bakınız CHP'mizin Çankaya Belediyesi aday adaylarından Bekir Ödemiş, direnen öğrencilere ve 100. Yıl Mahallesi sâkinlerine destek için (E, artık dayanacaksınız 100. Yıl sâkinleri!) ODTÜ'ye gitmiş ve 20 seneden beri Ankara'ya bu zihniyetin "Bina ormanları" ektiğinden şikâyetle demiş ki: "Yeşile hasret Ankara'da uzun yıllar önce binbir emekle oluşturulan böylesine önemli doğal yaşam alanının hoyratça katledilmesi kabul edilebilir değil. Ormanla ağacı karıştıran bu zihniyet, uzun yıllar boyunca burada oluşmuş canlı yaşamını yok saymaktadır. Ağacı naklederken topraktaki yaşamı da hiçe saymaktadır. Bu bir siyasi olgu değildir, bunu katledenleri de ilgilendiren yaşam olgusudur."

Meselenin ağaç meselesi olmadığını tahmin ediyorduk; meğer "yaşam olgusu"ymuş; vahim!

Yol ekipleri, bu hamlenin altında kalmaz, mutlaka “karşı kontratağa” geçerek bu tatlı ve tarafeyn içün faideli bu kapışmaya heyecan boyutu kazandıracak bir şeyler yaparlar artık...

Söylemiştim arkadaşlar, size dar gelen bana bol gelir; ayakta kalan kazansın!

Halife misin, sultan mı; sultansan vay haline!

Bugün cuma namazının ilk rekâtında imamın okuduğu zamm-ı sûrede geçen “Bunyân-ı mersûs” tabiri aklıma takıldı. Bunyân “bina” kelimesinin çoğulu, onu biliyorum; peki, “mersûs” ne idi?

Daha önce biliyordum hissine kapıldım. Namazdan sonra baktım; kökü “resâs” imiş; muhteviyatındaki kurşun madeni (Pb) sebebiyle sağlamlaştırılmış şey, birleştirilmiş; birleşerek toplam mukavemeti artmış olan anlamına geliyor ve Saff Sûresi’nin 4. ayetinde geçiyor: “Şüphesiz ki Allah, kendi yolunda sanki birbirine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever.”

Kendisine “Bunyan-ı mersus nedir?” diye soran ashabına Resulullah (sas), iki elinin parmaklarını birbirine kenetleyerek demiş ki: “Müslümanların birbiriyle muntazam bir şekilde kenetlenmesidir.”

Hâl böyle olunca insan içinden, “Keşke ben de o saffın içinde birbirine kenetlenerek mücadele eden Müslümanlardan biri olaydım” diye arzuluyor. Kur’an’ın, tamamen kendine mahsus üslûbu ve yüksek müzikal lisanıyla beraber yürüyen bir kültürü, daha doğrusu müthiş bir lugati var: Dikkat çekici kelimeler, kavramlar, terkipler, teşbihler, imâlar ve kıssalarla Kur’an, müminler için bir varoluş pusulası, bir karakter kılavuzu inşâ ediyor.

Dört başı mamur bir İslâm âlimi olsaydım, vakit geçirmez, tez elden geride kalan ömrümü “Kur’an Kültürü” adlı eser için vakfederdim; her maddesiyle birbirine “bunyân-ı mersûs” gibi kenetlenmiş nüktelerin muhkemleştirdiği ve tamamladığı bu eser, bir nevi açıklamalı ve örnekli Kur’ânî kavramlar atlası niteliği ile ne güzel bir sadaka-i câriye olurdu...

İslâm dünyası -hayfâ- bir bunyân-ı mersûs metaneti, hatta celâdeti gösteremiyor. Müslüman yöneticiler, kahreden bir ekseriyetle siyasetin icaplarını “din”in üstünde tutuyorlar; en samimi ve muhlis olanları bile belki farkına bile varmadan Kur’an’ın temel kavramlarını, siyaset biliminin dayattığı icaplara kurban ediyor, güç zehirlenmesine uğruyorlar.

İslâm bize, bütün kurumları ile kalıplanmış bir “tarz-ı siyaset” göstermiyor, bir ahlâk metânetinin aydınlattığı yüksek prensipler istikametinde mesele çözmemizi istiyor. Bu istikamet, son asırların bana göre yanlış yorumlanmış İslâmcılık programından daha çok daha güç, fakat çok daha değerli bir problem çözme biçimidir.

Ben İslâmî siyaset kavramından, Müslümanların problemi doğru kavramasını ve buna göre problemi çözmesini anlıyorum; kestirme ifadeyle “Bu meseleyi nasıl çözersek Allah bundan

razı olur?" sualinin cevabının araştırılmasını önemli buluyorum. Bu "tarz-ı siyâset" yakın vadede yöneticiye sempati kazandırmayabilir (önümüzdeki seçimler kaygısı!) ama onun meselesi ammenin sempatisini celbetmekten daha büyük bir mercii hoşnut etmektir. Bir daha hiç siyaset yapmayacak, hiç seçim kazanmayacakmış gibi davranmak; problemi öyle algılayıp o doğrultuda çözmek!..

Hazreti Ömer'e son deminde yerine kimi vekil göstereceği sorulduğunda, oğlu Abdullah bin Ömer'in adı geçince, "Bir evden bir kurban yetişir" derken neyi kasdetmişti acaba? O Ömer ki, Selman-ı Farisi'nin rivayetine göre son haccında başı öne eğik, gözyaşları içinde, "Ey Ömer! Halife misin, sultan mı bilemiyorum; eğer sultansan vay haline!" diye hâlini sigâya çeken adamdı.

O adamın oğlu, yani Abdullah bin Ömer ise, Resulullah'ın bir defasında omuzundan tutarak şöyle tavsiyeye muhatap olmakla şereflendirdiği kişiydi: "Ey Abdullah, dünyada kendini garip bir yolcu kabul et, kabir ehlinden say. Ey Ömer'in oğlu, ahirette dinar da dirhem de yoktur, orada iyilik ve kötülüğün karşılaştırılması vardır. Elbisesini gururla çeken kimselerin yüzüne o gün Allah bakmaz." t.alkan@zaman.com.tr

Mazza'ya ve San Marino'ya saygı

Eskiden spor kelimesi, Arapçadan ödünç aldığımız "idman" kelimesiyle karşılanırdı. Anadolu'da, adında idman kelimesi bulunan spor kulüpleri vardı; meselâ Trabzon İdman Ocağı, Mersin İdman Yurdu gibi.

Yeri gelmişken 1922'de kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın bir nevi spor üst kurulu olarak 14 sene çalıştığını da kaydedelim.

Spor kelimesi artık başka bir kavramı ifade ediyor; işin "idman" yani, beden eğitimi kısmı azalıp önemsizleşti, çünkü sporun çok para getiren bir endüstri şeklinde tasarlanabileceği fark edildi. Günümüzde bazı sporcular, bilim, sanat, iş dünyası veya herhangi bir sektörde asla kazanamayacakları kadar para sahibi olabiliyorlar. Profesyonel sporcu tabiri ile bizim lugatteki "idman" kelimesi mâsumiyetini ve anlamını kaybetti.

Vücudunun zindeliğini korumak için idman yapan birinin para kazanmak hesabı yoktur; dolayısıyla onun "skor"la veya kendi idman skoruyla rekabete girişmesi de mânâsızdır. Günümüzde spor rekabete ve skora açık tarafıyla endüstrileşti ve kitlelerin –bir nevi- dini oldu. Bu dinin nirvanası, yani en yüksek tatmin noktası kazanmak fiili üzerine bina edildi.

İki sporcu veya takım bir müsabaka yaparlarsa herkes kimin kazanacağı ile ilgilidir; işin "idman" kısmının zevki veya kalitesi pek azımızı ilgilendiriyor. Spor endüstrisinden "kazanmak" eylemini çıkardığınızda geriye bir avuç idmansever kalır; onları sabah erkenden

eşofmanlarıyla yürüyüş veya koşu yaparken, bisiklete binerken, parklarda kültür-fizik hareketi yaptıktan sonra fırından ekmek, bakkaldan süt alarak evlerine giderken görebilirsiniz.

Rekabet kurmak, yani iki unsuru birbiriyle çatıştırmak ve çatışmadan kazançlı çıkmak sporu kitlelere sevdirdi ve masum tabiatını unutturdu. Çocuklarımıza, sanki dünyanın en makul ve doğru yolu imiş gibi hep kazanmayı, kazanmak ve rekabet etmek için yaşamayı öğretiyoruz.

Hepimizin pekâlâ bildiği ve uyguladığı bu gerçeğin sorgulanması gereken boyutunu bana bir gazete haberi hatırlattı (Hürriyet gazetesine teşekkürler). Haberin başlığı şöyle:
“Kaybedenlerin efsanesi Mazza ‘Yeter’ dedi”

Mazza kim? Tam adı Giampaola Mazza. Cenova doğumlu (1956) bir İtalyan; eski futbolcu ve teknik direktör.

Mazza’nın çok dikkat çekici, çok öğretici, hatta çok sarsıcı bir teknik direktörlük kariyeri var: 1998 yılından beri San Marino Milli Takımı’nı çalıştıran Mazza, 85 maçta bir tek galibiyete mukabil iki defa beraberlik aldı ve geriye kalan bütün maçlarını kaybetti.

82 mağlubiyet!

Ve Mazza 18 Ekim 2013 tarihinde, “Artık yeter” diyerek görevinden istifa etmiş bulunuyor. Kaybedenlerin efsanesi Mazza için muhteşem bir final. 82 mağlubiyetin tamamını gölgede bırakan jübile.

Dalga geçmiyorum, aksine çok saygı duyulması gereken bir şeyden söz etmeye çalışıyorum. Evvela San Marino seyircisine ve futbol basınına saygı duymamız gerektiğini hatırlatmak isterim. Maçlarını, daha sahaya çıkmadan kaybeden bir takımın çalıştırıcısını tam 15 sene görevde tutmak, onlar açısından şu anlamı taşıyor: Kazanmak her şeyin sonu değildir. Haberin ilginç ayrıntıları var, şöyle devam ediyor: “Mazza’nın görevi bırakması spor dünyasında oldukça ilgi çekti. Zira, Mazza, ‘ezeli bir kaybeden’ olarak spor tarihine geçse de sempati şampiyonluğunu kimseye bırakmadı. Son olarak Dünya Kupası elemelerinde Ukrayna’ya 8-0 kaybeden Mazza, hiçbir resmi maç kazanamadıkları için üzgün olduğunu ama San Marino’nun geliştiğini vurguladı.”

Sempati şampiyonu olmak, bizim spor –daha doğrusu futbol- iklimimizde kimselerin kolay kolay anlayamayacağı bir kavramdır ve ancak “idman” denilen şeyin aslî tabiatından zevk alan insanların yükselebileceği bir idrak seviyesidir. Bu noktada Mazza’nın, “Takım son

yıllarda daha da gelişti ve cesaretle oynuyor." sözünü bizim futbol kavrayışımız ilk anda "bu adam aklını yemiş" tepkisiyle karşılar, hemen ardından bir kısmımız, "bu da bir nevi ironi galiba" yorumunu yapar ama ben Mazza'nın ne demek istediğini çok iyi anladığımı sanıyorum.

San Marino, 62 km^2'lik minyatür bir ülke; toplam nüfusu 33 bin kişi ve bunların çoğu İtalya'da yaşıyor. Emperyalizm sabıkası ile şöhret bulmuş dünya devlerinin birbirini boğduğu (bkz. Son iki dünya savaşı) bir coğrafyada San Marino'nun varlığı bir şaka gibi.

Zarif bir şaka ama; evcilik oyununu andırır bir "devletçilik" oyunu gibi görünse de bu şakanın varlığını tanıyan ve koruyan Avrupa kültüründen öğrenecek bazı şeyler var hâlâ. Şaka gibi ülkenin futbol takımından zafer destanları yazmasını beklemek de oyunu fazlaca ciddiye almak manasına gelir zaten. Futbol, herkesin bildiği gibi bir oyundur ve manzaraya göre San Marinolular, bu oyunda bulunmaktan zevk aldıklarını hissettiriyorlar bize. Dünya sıralamasının en dibinde (207. sırada) yer alsa, 85 maçta filelerinde 366 gol görmesine rağmen toplamda 15 yılda 15 gol atabilmiş olsa da (her sene başına bir gol!) galiba bu adamlar futbolda bizim pek iyi göremediğimiz bazı eğlenceli boyutlar fark etmeyi başarmışlardır. Samuel Beckett'in, "Hep denedin, hep yenildin; yine dene, yine yenil, daha iyi yenil" sözünün yaşayan misâliyle karşı karşıyayız.

San Marinoluların tek tek ne düşündüğünü bilemem elbette ama Mazza'nın cümlesinden o mesajı çıkarabiliyorum; onlar daha iyi yenilmenin tadını çıkarmayı biliyorlar; daha çok gol yiyerek, daha berbat mağlubiyetler alarak değil elbette; her defasında oyun ruhunu yukarıda tutarak, kuralları zorlamak veya suistimal etmek yoluna tevessül etmeden maçlara çıkarak, sahada ellerinden geleni yaparak (veya en azından şike, hakem ayarlamak, doping yapmak gibi rezilliklere tenezzül etmeyerek) ve işin en güzeli her mağlubiyetten sonra "utandık, rezil olduk, tuh size" şeklinde cayırtı koparmayı akıllarından bile geçirmeyerek oyunun içinde kalmayı başarıyorlar. Her ligin bir şampiyonu olur, her müsabakanın bir kazananı; mağluplar sistemin tabii üyeleridir. Onlara günün birinde galip gelebilecekleri vaadi sunulur ama sistemin bütünü mağlupları önemsemez, hatta ikincilere bile aldırış etmezler.

Mazza'yı sevdim; San Marinolulara büyük saygı duymaya başladım.

Bu raddeden sonra yapılması gereken en mâkul şey, onu alıp Türk Milli Futbol Takımı'nın başına tam yetkiyle geçirmektir.

Yenmeyi bir türlü öğrenemeyenlerin işe, yenilmeyi öğrenmekle başlamaları için bir yoldur bu.

Çok ciddiyim. **

t.alkan@zaman.com.tr

Milletimiz füzeye müştaktır efendiler!

Başlangıçta 4 milyar Dolar'a malolacağı tahmin edilen füze projesine Çin şirketi 3,44 milyar teklif edip üstüne bir de "Millî yazılım" teklifinde bulununca füze piyasası karıştı.

Köşe yazarları bile, sanki eben an ced füze mütehassısı imiş gibi "Şu şöyledir, bu böyledir" diye meseleye müdahil oldular. İşe köşe yazarları da bulaşınca ağırıma gitti; "Yahu ben kimin kızından çirkinim ki, bir füze yazısı yazmıyorum" diye düşündüm.

Ayıptır söylemesi, bu satırların yazarı sair meslektaşları gibi soba borusunu görünce Law silahı, Law silahını görünce boru zanneden echel takımından olmayıp, bilakis füzenin mektebinde okuyarak kapı gibi diploma almış bir füze uzmanıdır. İnanmayan Polatlı Topçu ve Füze Okulu'nun 167. Dönem yedeksubay mezunlarının listesine bakabilir. Gerçi o listede başarı notum 192'ncilik gibi görünür fakat önemli olan skor değil, füze hakkındaki ihtisas bilgisidir.

Füze okulu ve fiili topçuluk kariyerim esnasında –bir tane olsun- sahici bir füzeyle olsun karşılaşmamış olmamı ise basit bir teferruat addediyorum!

İşte bu duygularla konuya yaklaştığımda halkımızın füze konusundaki gecikmişlik hissini yatıştırmak için düğün-bayram demeyip, üstelik bir kucak para dökerek havaya deli gibi havai fişek atmasının altını önemle çiziyorum. Yarınki Cumhuriyet kutlamalarına bir de bu nazarla bakmanızı isterim. Peki, havai fişekle füze sistemlerinin temelde aynı türden yakıt ve balistik prensiple çalıştığını biliyor muydunuz?

Milletimiz füzeye müştaktır efendiler; işbu sebeple şunun bunun "Eğreti" emanet füzesiyle milli savunma düşünülemeyeceği için, tam da bir kısım seçimler arifesinde bu acil eksikliğin ikmalini "Evet ama yetmez" diyerek onaylıyorum. Milli müdafaa muhitleri müsterih olabilirler!

Füze bir ihtiyaç ise rakam teferruattır. Kaç kuruşsa parayı bastırır alırız; ister Çin'den ister Maçin'den.

Bu noktada –sırf tartışmalara bir katkı olsun diye- şimdiye kadar hiçbir köşe yazarı meslektaşımın seslendirmeye cür'et göstermediği bir fikre dokunmak isterim: Yahu, füze şart mıdır efendiler? Gerçi bilcümle komşumuz yemeyip içmeyip, halkın boğazından kestikleri paralarla depolarını cins cins füzeyle doldurmuş bulunuyorlar. Rusya'yı saymıyorum, sırf İran, Suriye ve hatta Kıbrıs Rum Kesimi'nin füze envanteri bile ilk bakışta, "Onların var, bizim de olsun!" duygusunu tetiklemektedir. Diyeceğim o ki, zaten karşılıklı füze stoklarıyla

bölgede bir dehşet dengesi tesis edilmiş bulunuyor. Füze sistemlerine yatıracağımız takribi 8 milyar TL'yi daha hayırhah bir yere yönlendirsek daha iyi olmaz mı?

I-ıh diyorsunuz! O zaman, müdebbir tüccarların yaklaşımıyla ihtiyaç hasıl olduğunda kiralama usûlüne ne buyrulur? ("Patriotları zaten o usulle Malatya'ya yerleştirdik; çare değil" sesleri). Pekâlâ, öyleyse ecnebilerin yaptığı gibi sekiz on senelik bir projeksiyon çerçevesinde tamamen yerli uzmanlarımızı yönlendirerek öz be öz milli kendi füze sistemimize yatırım yapalım; İran yaptı, Pakistan yaptı, Çin yaptı, hatta Kuzey Kore bile yaptı. Biz niçin yapamayalım?

Ona da bahane buluyor, "Çok zaman ister" diye burun kıvırıyorsunuz. İyi de arkadaşlar siz sahiden günün birinde Çinli firmaya füze sistemleri ihalesini verme ihtimâline gerçekten ciddiyet atfediyor musunuz?

Doğrusu, mütekaid ve çağdışı kalmış olsa da mektepten yetişme bir füze uzmanı olarak, -yaşayan görür- seneye gündemimizde böyle bir tartışma konusu olmayacağını tahmin ediyorum. Her mevzuda Batı sistemiyle entegrasyon arayıp da silahlanma konusunda ulusalcı arayışlara yönelmenin tutarsızlığına dikkatinizi çekerek hatm-i kelâm ederim efendiler.

Bir devlet lütfu olarak demokrasi

Demokrasi'nin eski Yunan'daki hâli, sadece 'ilk' olması bakımından bir mânâ ifade ediyor. 'Atina demokrasisi'nin bugün tekrar edilebilir hâli yoktur; düşünülmelidir ki eski Yunan'da demokrasi, ancak köle gücüyle ayakta duran bir ekonominin boşa çıkardığı az sayıdaki vatandaşın bir nevi fantezisinden ibaretti.

Demokrasi batıda neşvünemâ buldu; ne var ki modern demokrasinin antik Yunan'daki uygulamayla alakası yoktur. Batılı toplumlar demokrasiyi çektikleri büyük acılara, iç savaşlara, hanedan kavgalarına, mezhep ve din çatışmalarına, derin sınıf çelişkilerine bir daha dönmemek için modern zamanların ruhuna adapte ettiler. Böylece demokrasi, toplumda mevcut sınıflar ve üretim güçleri arasında tesis edilmiş bir nezaket üslûbunun şeklini aldı. Batılı demokrasi, insan ruhunun ve aklının evrile incele nihai biçimini kazandığı süblime bir idari rejim değildir; bilakis bir nevi güvenlik ve nezaket nizamnamesidir ki, mevcut ve muhtemel çatışmalardan öngörülebildiği nispette uzak kalmak maksadını taşıyor.

Batılı demokrasi, evrensel geçerlik ve işlerliğe sahip bir kurallar bütünü değil. XX. asrın iyimserliği, insanlarda böyle bir ortak kabule yol açtı. Şüphesiz, her rejim gibi demokrasinin de olumlu tarafları var ama her sancıyı dindiren, her baş ağrısına iyi gelen bir Aspirin tesiri yapmaktan hâlâ çok uzak.

Demokratikleşme Paketi'ni bir de bu açıdan değerlendirmeli. Paket üzerine yoğunlaşan büyük beklentiler, Meclis'in çıkaracağı bir dizi kanunun yürürlüğe konulmasından ibaretmiş gibi

algılanıyor. Meselenin bir de demokratik kültür yanı var ki, o birikimi edinmek için iki şart var: Ya Batı Avrupa'nın geçtiği tarih duraklarından geçerek, tecrübelerinin birebir üstünden giderek o kültürü temessül edeceğiz veya demokrasiyi teorik hâliyle zihnî bir inceleme ve tahlile tabi tutarak onun niçin toplum barışı için kullanışlı bir vasıta olduğunda fikir birliğine varacağız.

Birinci yol kısmen garantili fakat uzun zamana ve tarifsiz acılar çekilmesine bağlı; ikinci yol ise kâğıt üzerinde çok şık durmasına rağmen bir nevi muhâl ihtimâl.

Çatışmaları önleyici ve giderici bir çare olarak demokrasinin işe yararlığını bizde darbeci-devletçi kamuoyu tekzip ediyor. Ülkenin meşru Başbakanı'na hakaret ihtiva eden sözlerine karşı halkına karşı kitle suçu işleyen bir diktatörü savunmaya kalkışmak, hâl-i melâlimizin donuk bir fotoğrafıdır. Erdoğan'a karşı Esed'i tercih eden insanlarla demokratik kültür bakımından ortaklık aranamaz. Onlar farklı kurallarla oynamayı tercih ediyorlar. Darbecileri seçilmişlere üstün tutanların, askerî vesayet rejimini, temsilî demokrasiye karşı yüceltenlerin varlığı ve toplum içindeki özgül ağırlığı insanda hayal kırıklığı uyandırıyor.

Trafik düzeni gibi demokrasinin de temelinde nezaket kavramı var; bizim trafiğimizin fena hâlde demokratik kavrayışımıza benzemesi sebepsiz değil. Çoğumuz için trafik, trafik polisine yakalanıp ceza görmemek için katlandığımız kurallar demetinden ibaret; fırsat gördüğümüz her yerde onu ihlâlden zevk alırız ve trafiğin aslında 'diğer insanlara saygı' mânâsına geldiğini pek düşünmeyiz. Demokrasi de aşağı-yukarı öyle: Demokrasinin kamu güçleri tarafından korunup gözetilmesi gerektiğini zannediyoruz ve bir şekilde demokratik süreç aksadığında, sabırla durumun düzelmesini bekliyoruz.

Halbuki başkalarına saygı göstermek, ancak kendisine saygısı olan insanların davranış biçimidir, ahlâkî bir kabuldür. Kamu gücü karşısında ahlâklı, dürüst, kanunlara saygılı imiş gibi görünmenin foyası çabucak üzerimizden dökülüveriyor kriz zamanlarında.

Eğer demokratik kültürümüz sağlam bir zemine sahip olsaydı, taksit taksit gelecek paketleri bekleyip mâhiyetleri hakkında günlerce çekişip durmaya ihtiyaç duymazdık. Bizde devletçilik de demokrasi de, liberal uygulamalar da ve kendimize pek yakıştırdığımız, hatta zaman zaman azımsayıp dudak büktüğümüz demokrasi paketleri de ancak devlet cânibinden gelince saygımıza mazhar olabiliyor.

Trafik nizamından nasıl vazgeçemezsek, demokratik taleplerden de sarfınazar edemeyiz. Zor öğreniyor olsak da, demokratik kültürümüz henüz pek sığ bir katmandan ibaret bulunsa da, toplum barışı için demokrasiye muhtacız.

Velev ki kamu otoritesi tarafından ihsân edilmiş olsun...

Sırtım açık kalınca...

Meclis Başkanı Cemil Bey, endam aynasında frakına son kere göz atıp beyaz papyon kravatını düzelttikten sonra genel kurul salonuna doğru yürüdü.

Bugünkü oturum kritikti ve oturumun kazasız-belâsız tamamlanması hem Meclis gelenekleri, hem milli birlik ve beraberliğimiz için her zaman olduğu gibi çok önemliydi. Meclis'in hanım vekillerine, istedikleri takdirde çalışmalara başörtüsü ile katılma serbestisi getiren kararı bugün ilk defa uygulanacaktı.

CHP'nin bu karara önceleri uyumlu ve sevecen yaklaşım göstermesi bazı çevreleri şaşırtmıştı. Halkın değerlerine saygı gösteren bir parti olduklarını vurgulamayı yönetim çok önemsiyordu ama uygulamaya günler kala bir parti sözcüsünün, "Yasalar kadar güçlü olan, tüzük hükümlerinden de daha güçlü olan TBMM'nin siyasi kültürü ve geleneklerinin korunmasının önemli olduğunu düşünüyoruz. Biz özellikle TBMM'nin AK Parti'nin arka bahçesi olmadığını ve buna asla müsaade etmeyeceğimizi altını kalın çizgilerle çizerek vurgulamak istiyoruz. Buna izin vermeyeceğiz" şeklinde konuşması başta CHP yönetimi olmak üzere bütün çevreleri enikonu germiş bulunuyordu.

Başkan salona girdiğinde, Meclis'te her zamankinin aksine farklı bir şeyler olduğunu hissetti, yardımcılarına doğru dönerek, "N'oluyor arkadaşlar?" dercesine bir bakış yöneltti. Cevaben aldığı mimikler, "Valla biz de bilmiyoruz sayın başkan; bir şey dönüyor ama henüz çözemedik" meâlindeydi.

Başkan, salona bakıp grupların yerlerinde olup olmadığını denetlerken CHP sıralarından büyük ve şiddetli bir alkış yükseldi ve bütün başlar kulisten genel kurul salonuna açılan kapıya yöneldi. 20 civarında CHP'li hanım vekil salona giriyordu ve vekillerin çoğunluğu başörtülü idiler!

Henüz hadisenin farkında olmayan AK Parti sıralarında, "Osmanlı'da hele hele CHP'de oyun bitmez; bunlar yine ortalığı karıştıracak galiba" şeklinde özetlenebilecek bir şaşkınlık ve kararsızlık dalgası gezindi ama AK Partili hanım vekil arkadaşlarının ayağa kalkarak CHP'li hanımları alkışladığını farkedince onlar da alkış korosuna katıldılar. MHP'liler, BDP'liler hep birlikte ayakta avuçlarını patlatırcasına bu ilginç jesti destekliyorlardı. Meclis Başkanı, "Çok şükür bugünleri de gördük" diye geçirdi içinden. Gözlerinden kalbine bir damla sevinç gözyaşının yuvarlandığını hissetti. Herkesin yüzünde mutlu ve iyimser bir tebessüm vardı.

Vekiller yerlerine otururken yine sıra dışı bir gelişme yaşandı. Hanım vekiller, kendi sıralarına gitmek yerine tabii bir dayanışma hissiyle hep bir araya gelerek topluca oturdular. Hanımlar topluluğundan yükselen, "Aa, çok yakışmış hayatım", "Bone de takmalıydın şekerim, ipek eşarp saçta durmuyor kayıyor", "Bu jestinizi ve desteğinizi hiç unutmayacağız" gibi sözler Başkan'ın kulağına kadar geliyordu. Bu esnada bazı AK Partili hanım vekillerin,

CHP'li hanım vekillere, başörtüsünü nereden ve nasıl bağlamaları, uçlarını nasıl iğnelemeleri veya fiyonk yapmaları konusunda tatbiki örnekler verdiği de görüldü. CHP'li hanımlar, anlayışlı bir tebessümle meslektaşlarının yardımlarını kabul ettiler. Başkan bir süre daha anlayış göstererek hanımların sohbetine ve bu güzel eylemin tadını çıkarmalarına izin verdikten sonra hafifçe öksürerek mikrofona eğildi,

-Meclis'in bugünkü oturumunu açıyorum, dedi.

Hanım vekiller birer ikişer yerlerinden ayrılarak grup sıralarına doğru yöneldiler. CHP'li hanım vekillerin çoğu başörtülerini başlarından çıkarıp katlayarak çantalarına koydular.

Bu unutulmaz birleşimin ardından CHP kulislerinde birkaç homurdanmadan başka tepki duyulmadı. Ertesi günün gazeteleri, CHP'li hanımların müthiş jestinden övgüyle bahsettiler...

Derken hanım uyandırdı, "Sırtın açık kalmış ayol" dedi.

2013

30 Kasım

Allah var, keder yok Zaman Gazetesi

27 Kasım

Metin Turan gazeteci değil miydi? Zaman Gazetesi

25 Kasım

Esasta haklı olanlar, usûlde kaybetmemeli Aksiyon Dergisi

25 Kasım

'İzzet'i tutalım; gerisi telafi edilir Zaman Gazetesi

24 Kasım

İnsanlar ve ağaçlar Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

23 Kasım

Ey tarafeyn… Zaman Gazetesi

20 Kasım

Yârenlik! Zaman Gazetesi

18 Kasım

Gerginlik siyaseti: 'Yeter!' Aksiyon Dergisi

18 Kasım

Cezaevleri boşalacak, dershaneler kapanacak Zaman Gazetesi

17 Kasım

Anakronizmin lüzumu yok Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

13 Kasım

Vaiziniz iş başında Zaman Gazetesi

11 Kasım

Bahtiyar Aydın yaşamış mıydı? Aksiyon Dergisi

11 Kasım

Siyaset; en zorlu ibâdet Zaman Gazetesi

10 Kasım

İstanbul kayığını gördüm! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

09 Kasım

Kerbelâ: Siyaset ve din! Zaman Gazetesi

06 Kasım

Leopar 'sorunsal'ı! Zaman Gazetesi

04 Kasım

Sarıgül projesi Aksiyon Dergisi

04 Kasım

Kavanozun kapağı Zaman Gazetesi

03 Kasım

Sancaklar Camii'ni niçin eleştiriyorum? Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

02 Kasım

Der sergüzeşt-i Marmaray! Zaman Gazetesi

Der sergüzeşt-i Marmaray!

Perşembe günü, gazeteye uğradım. "Rol icabı" yayın toplantılarına katıldım, üst düzey temaslarda bulundum, yayın servislerini teftiş ettim, Ali Akkuş'un masasına oturup gazetelerini karıştırdım; ardından mutfağı, yemekhaneyi kolaçan ettim. Bir ara mescide takıldım ve bu esnada Nedim Hazar kardeşimin baskılarına dayanamayarak tanıtım filmi için bir miktar artistlik ettim. Asayiş berkemal, okuyucular müsterih olabilirler!

Dönüşte otomobil ile akşam trafiğinde çile çekmek yerine Kazlıçeşme'de Marmaray istasyonuna gittim. Metro'nun Avrupa yakasındaki şimdilik son (veya ilk) durağı yani. Boş bir yer bulup oturdum. Yanıma birisi Tokat Reşadiyeli, ötekisi Yozgatlı iki uzaktan hemşerim oturdu. Tarihi ânı tesbit için sağımın solumun fotoğrafını çekmeye yelteniyordum ki Reşadiyeli dayanamadı, Yozgatlı'ya, "Görüyon mu, herkeş resim çekiyor" dedi, Öteki, "Hee" dedi, "Nasıl olsa herkes beleşçi" diye ilave etti. "Lâf olsun diye gelip biniyorlar!"

Üzerime alınmadım; bu esnada hakikaten yaşlı-genç herkes fotoğraf çekiyordu. Metro harekete geçmeden bir genç hanım geldi. Tokatlı'yla Yozgatlı'nın arasındaki boşluğu gözüne kestirdi, "Oturabilir miyim lütfen" diye asabi bir ses tonuyla kendine yer açtırdı. Metro saat tam 15.50'de kımıldadı. Deftere not ettim; derken karanlık bir tünele girdik, hızlanmamızla durmamız bir oldu. Yenikapı'ya gelmişiz. 15.54. "Bu ne şiddet bu celâl?" demeye kalmadı, yeniden hızlandık. Bir ara tünel yine aydınlanmaya başladı, bir yerde Sirkeci yazısı okudum ama durmadık. Saat 15.57'ydi. Bu arada kızcağızla uzaktan hemşerilerim Marmaray hakkında polemiğe başlamışlardı bile. Kız ciddi ve küskün bir tavırla, "Bunlar hepimizin parasıyla yapıldı" dedi ve acı bir yüz ifadesiyle ekledi: "Böyle eserleri siyasete âlet etmemek lazım!" Uzak hemşerilerim kızın politik asabiyetinden tırsmış olmalılar ki ses çıkarmadılar. O esnada tren yavaşladı, ortalık ışıdı. Üsküdar yazısı okudum. Saat 16.00 olmuştu.

Tek basamak tırmanmadan Üsküdar Meydanı'na çıktım. Yeniden saate baktım; bozulmuş olabilir miydi, Yoo gayet iyi çalışıyordu. Bir an kendimi Zati Sungur'un sihirbazlık numaralarındaki asistanlardan biri gibi hissettim. Bu belalı trafikte Kazlıçeşme'den Üsküdar Meydanı'na 10 dakikada gelmek hokus-pokus gibi bir şeydi. Zamanı kaydettiğim kağıdın

altına bir çizgi çekip "İnanılmaz" diye yazıp sonuna da bir ünlem koydum. Beleş-meleş, inanılmazdı, çok hoşuma gitti. Emeği geçenlere şükran duydum. Asabi muhalif genç kızımız bu arada Üsküdar kalabalığında kaybolup gitti; eminim kendi kendini "Onunla siyaset yapılmaz, bununla siyaset yapılmaz, neyle siyaset yapılır be Şükran" diye didikleyip duruyordu!

Üsküdar Meydanı deyince biraz duralım. Bütün Üsküdar ahalisi 8 senedir bu meydanın kahrını çekti ama henüz lütfunu görmüş sayılmaz. Meydan düzenlemesi yetersiz. Trafikte bariz bir rahatlama yok. Sultantepeli bir hemşerim mektup yollamış diyor ki özetle: "Yüksek bir yerden bakınca kargacık burgacık irili ufaklı 15 civarında yapı görünüyor meydanda; bekliyordum ki metro açılınca düzenleme de bitmiş olur ve ortaya bir şaheser çıkar, hayal kırıklığına uğradım."

Öz hemşerim haklı. Açılışa kadar sabretti Üsküdarlılar ama şimdi pırıl pırıl ve düzenli bir meydanı hak ediyorlar. Biz yapamıyorsak, konuyu Japonlara ihale edebiliriz mesela; belki adamlar insafa gelip, Sultantepe'ye ring seferi yapacak birkaç arabalık bir midibüs seferi bile başlatabilirler!

Beşir Ayvazoğlu önceki gün, "Direnin vapurcular" diye bitirmişti yazısını. Direnmeye lüzum yok bence. Marmaray, direnilecek bir şey değil, bir nimet. Hükümetin bu icraatına lâf yok ama o hırçın kızın tepkisini iyi okumak lazım; kızcağızı cadı süpürgesine bindirip Hezârfen Çelebi gibi gökte uçursan bile dönüp "Siyaset yapmayın, bu süpürgenin parasını halk veriyor" diyecektir.

Sağol Tayyip Bey; güzel eser, ceddine rahmet.

Sancaklar Camii'ni niçin eleştiriyorum?

Emre Arolat, Türkiye'nin en iyi mimarlarından. "Ben artık oldum, kendimi aştım; bundan sonra ne yapsam gider" diyerek iyi mimarlık prestijiyle avunanlardan değil. Meraklı, okuyan, araştıran ve kendini geliştirmek isteyen bir sanatçı.

Mimarlığın hemen bütün konularında eser vermiş olmasına rağmen bugüne kadar bir camiye imza atmamış olmasını kendince eksiklik kabul ederek İstanbul Büyükçekmece'deki Toskana Vadisi (İsim bulma sıkıntısı bizi ne hallere sokuyor?) mıntıkasında bir cami projesini gerçekleştirdi.

Cami inşa edildi ve geçenlerde ibadete açıldı. Mekân alışıldık cami görüntüsünden farklı. Dışardan bakınca bir mâbed olduğu kolay farkedilmiyor; toprak seviyesinden yukarı doğru yükselmek yerine yeraltına ve gözlerden uzağa çekilme anafikri üzerine kurulmuş. Projenin sahibi tanınmış işadamlarından Ethem Sancak, bu farklı tercihi temel atma töreninde, "Sancaklar ailesi olarak 8'in üstünde cami, 20'ye yakın hastane yaptık. Camilerle ilgili

günümüz çağının çizgilerinden farklı hep geleceğe yönelik çalışmalar yapmaya hassasiyet gösterdik" sözleriyle izah ediyor.

Arkitera.com'a yaptığı açıklamada Emre Arolat, Sancaklar Camii'nde ne yapmak istediğini şöyle savunuyor:

"Doğrusu İslam felsefesi ve ibadet mekânları uzun süredir ilgimi çeken bir konu. Daha önce yaptığım araştırmalar, okumalar vardı ama bir cami projesi söz konusu olunca bunları tazelemek ve hatta biraz da genişletmem gerekti. O yüzden Sancaklar Vakfı böyle bir işi istediğinde biraz beni beklemeleri gerekeceğini söyledim. Onlar da anlayışla karşıladı. Aylarca tasarım grubu olarak derinlemesine bu konuyu tartıştık. Bilgi sahibi olduğunu düşündüğümüz derinlikli makaleler üzerinde çalışmalar yaptık. Bizim yaptığımız projeler içinde hayli küçük ölçekli sayılabilecek bu yapının tasarımına başlamadan önce çok uğraştık. Namaz ibadetinin olması gerektiği gibi ve huşu içinde gerçekleştirilebilmesi için bu mekânın nasıl bir hissiyat üretmesi gerektiği üzerine çok uzun tartıştık. Neticede ortaya çıkan mekânın böyle bir işlevi yerine getirebilecek niteliklerde olması beni çok sevindiriyor."

Cami, hafif meyilli boş arazi içinde iddiasız bir şekilde yükselen birkaç taş duvar ve ilk bakışta bir nevi yüksek baca olduğu intibaı veren bir taş kule görüntüsü veriyor. Ancak yakına girince duvarlardan birine konulmuş Vavlı bir hüsnühat kompozisyonu ile mekânın dinle alakalı bir yapı olduğu seziliyor.

Henüz fikir halindeyken proje taslağını gördüğüm bu cami hakkındaki ilk düşüncem, "Niçin sanki özellikle gözden saklanmaya, gizlenmeye çalışılmış?" oldu. Biliyorsunuz, yeni cami inşası söz konusu olunca abartılı hacimlere, insan ölçeğini ezen mübalağalı yükseltilere hoş gözle bakan biri değilim fakat bir mâbedin, sanki kusurlu ve ortalık yerden kaldırılması gereken bir yapı imiş gibi gizlenmesi de hoşuma gitmedi. Camilerimize, özellikle mahalle aralarındaki mescidlerimize mütevazı ifade çok yakışıyor fakat Sancaklar Camii'ni görünce,

-Tevazuun bu kadarı da abartılı, demekten kendimi alamadım.

Bu bir tercih, yapının tabii arazi içinde çok küçük müdahalelerle varla yok arasında bir heyet göstermesi mimari açıdan heyecan verici olabilir; benim tercihim ve kanaatim ise aksi yönde.

Arolat, projesinin eski namazgâhları andırdığını öne sürerek, "Bu alanda yer alan tek düşey kitle, bir minareden beklenebilecek işlevlerin önemli bir bölümünü üstleniyor. Uzaktan

bakıldığında, buranın bir ‘yer’ olduğunu imliyor. Üzerinde bulunan ve yaklaştıkça okunaklı hale gelen yazı, buranın bir ibadet mekânı olduğuna dair izlenimleri keskinleştiriyor” diyor.

Ancak çok yakına girildiğinde farkedilebilen bir ibadet mekânı veya bir “yer”. Keşke mimarlarımız ve özellikle Emre Arolat, gerçekleştirdikleri diğer projelerde de arazinin tabii akışına tam bir saygı ifadesiyle mekânı ancak yakınına girildiğinde farkedilebilir tarzda tasarlamış olsaydılar diye düşünüyorum. Bu güzel ve farklı fikir Zincirlikuyu’daki Zorlu Center’de uygulanabilmiş olsaydı doğrusu çok saygı duyardım.

Toprak altına doğru yayılmış ve ancak sekiz-on metre yakınına girildiğinde farkedilebilen bir iş merkezi, bir AVM düşünebiliyor musunuz!

Sancaklar Camii, farklı mimarlığının ödülünü aldı ve Singapur’da düzenlenen Dünya Mimarlık Festivali’nde, bu yıl dini yapılar kategorisinde birincilik ödülüne lâyık görüldü. Bu tercihteki kriterleri şahsen anlamıyorum fakat jürinin benimle aynı fikirde olmadığı âşikâr; onlar bu projede farklı bir fikir, farklı bir arayışın eserini görüp takdire değer bulmuşlar.

Bu haberi duyuran EAA mahreçli basın bülteninde, Singapur’daki jürinin tercih sebeplerine de yer veriliyor. Buna göre seçici kurul, “Işık ve maddenin en saf şekilde ortaya konduğu bu yapının iç mekânında hissedilen sükunet ve arınmışlık duygularından” çok etkilenmişler. “Mihrap duvarından sızan ve gün içinde sürekli değişkenlik gösteren doğal ışık ve kullanılan malzemelerin doğallığı övgüye değer” bulunmuş.

Olabilir, fakat ben sıradan bir cami cemaati nazarıyla baktığımda mekânı basık, ışığını loş, hatta kasvetli derecede karanlık buluyorum. Gölgenin ışığa tercih edilmesi, meselâ, Le Corbusier’in meşhur Ronchamp şapelinde, Tadao Ando’nun Işık Kilisesi’nde, Steven Holl’un İgnatius Şapeli’nde veya Fernando Menis’in İspanya, Adeje Museo’daki “Saklı müze ve meydan”da uyguladığı gibi mahalli kültür ve inanç kalıbına sadakat gösteren bir üslupla kullanmış olsa takdir edilebilirdi. Camilerde loşluk, dini geleneğimizde pek önde gelen tercihler arasında değildir çünkü.

Bu haber bülteninde çok dikkatimi çeken başkaca ifadeler de mevcut. Meselâ yapının, “Biçim ve simgelere dayalı güncel mimari yönelimlerin aksine, sadece dinsel bir mekânın özüne odaklanarak tasarlandığı” savunularak, “Bildik cami tipolojilerine referans veren tasarım vurgusundan olabildiğince uzak duran, kısırlaştırıcı kültürel yüklerden arınmış, neredeyse ilksel bir iç dünya yaratımı fikriyle yola çıkılan projede, yapının içinde yer aldığı çevre ile hemhal olmak üzere, bulunduğu arazinin eğiminde kaybolması, sanki hep o yerde imiş gibi toprağa karışması amaçlandı” denilmekte...

Dikkatinizi çekmiş olmalıdır, "Bildik cami tipolojisi"nden alabildiğine uzak durmak cesur ve ilerici bir tavırmış gibi sergileniyor burada; modernlik adına bir arayış olarak bunu anlayışla karşılayabilirim; peki, "Kısırlaştırıcı kültürel yük"ten kasıt nedir acaba; geleneğin tamamen bir kenara bırakılıp, mimarın ilhamına göre hareket etmesi mi? Bu, makbul bir "yönelim" ise mimar, niçin sair ticari projelerinde kısırlaştırıcı kültürel yüklerden arınmayı denememektedir?

Devam edelim; caminin "ilksel bir iç dünya yaratımı" fikrine hizmet etmesi gerektiği varsayımı nereden çıkıyor? "İlksel iç dünya"dan neyin kasdedildiğini anlamamakla birlikte ben bu dikkat çekici klişede, "Camiler dış dünya ile irtibatın kesildiği, insanların iç alemlerine gömülmesi gereken yerler olmalıdır" varsayımını görüyorum ve bu varsayımın yanlış olduğunu ileri sürüyorum. Mümini dış dünyadan koparması gereken yer, mekân olarak cami değil, zihnî yoğunlaşma itibariyle namazdır. Camiler, Müslümanlıkta içinden hayatın akıp geçtiği bir toplanma mahallidir ve bu yüzden askeri kışlalarda cephaneliğin yer altına gömülmesi ve kamufle edilmelerini andırır tarzda gözlerden saklanması hayli düzeltilmesi gereken bir önyargıdır.

Hıristiyan mabedlerinde dünyevi faktörlerden izolasyon fonksiyonundan çokça bahsedilmesi galiba burada akıl karıştırıcı bir unsur olarak devreye girmiş görünüyor.

Şöyle bağlayalım:

Sancaklar ailesinin yaptırdığı cami hayırlı uğurlu, cemaati bol olsun. Emre Arolat'ın ödül kazanmış olmasını da tebrik ediyorum; eğer mistik ve entelektüel bir esbâb-ı mucibe ile takdimine ihtiyaç duyulmasa, bir yenilik arayışı olarak camiyi de hüsnükabul gösterebilirdim ama bana göre ortada alkışlanması değil, üzerinde enikonu tartışılması gereken bir yapı var.

Mimarlarımızın cami kavramını sadece dışardan değil, "içerden" de gözlemlemelerinde büyük fayda var.

Kavanozun kapağı

CHP'yi iflâh etmeyen derdin teşhisi açık; bu kadarcığını bilmiyor olamazlar ama bilmek başka, icabını yerine getirmek başka.

Hadise şu: CHP kendini hâlâ İstiklâl Harbi'ni derleyip toparlayan ve kazanan, Cumhuriyet'i kuran ve bir seri inkılâbı yapan siyasi heyetin devamı zannediyor. İşte Sayın Kılıçdaroğlu'nun, "Diyanet İşleri Başkanlığı'nı biz kurduk, imam hatip liselerini biz kurduk" cümlesi, bu zihin karışıklığının en net fotoğrafıdır.

“Siz ayrı dünyaların insanlarısınız yavrum” klişesinin ses tonlarıyla ifade etmek isterim ki, meselâ benim açımdan bugünkü CHP ile Mustafa Kemal Paşa’nın 1923 senesi sonbaharında kurduğu Halk Fırkası’nın arasında organik veya fikrî bir alâka bulunmamaktadır. Sadece bu yanılgıyı besleyen iki unsurdan bahsedilebilir: Altı ok’a parti bayrağı ve sembolü olarak hâlâ itibar edilmesi ve Atatürk’ün İş Bankası’ndaki önemli hisselerini temsilen banka yönetim kurulunda iki CHP’li üyenin bulunması; ki vaktiyle Sayın Kılıçdaroğlu da CHP’yi temsilen banka yönetim kuruluna atandığı için bu meseleyi iyi bilir.

90 yıl önceki CHP ile şimdiki partiyi aynı kuruluş zannetmek şöyle bir tesir yapıyor: CHP, -hangi hükümet olursa olsun farketmez- şöyle aslanlar gibi gürleye gürleye bir seçim kazanamadığı için iktidardakilere, Demirel’in tâbiriyle “Fuzuli şâgil” nazarıyla bakıyor ve “Devleti kuran parti biz isek, şimdiki hâlimizi neyle izah edeceğiz?” sorusuna makul bir cevap bulamıyor. Bu çelişkiyi farkettikçe iç ağrıları nüksediyor, aksileşiyor ve nihayetinde sözü getirip “Diyanet İşleri’ni de, imam hatipleri de biz kurduk”a bağlıyor.

Bu kadar tefâhurun arkası şöyle gelmeli değil miydi oysa: “İstiklâl Mahkemeleri’ni de biz kurduk, Takrir-i Sükûn Kanunu’nu da biz çıkardık, muhalif partileri de biz kapattık, basına da biz sansür uyguladık, çok partili hayatı da biz engelledik vesaire”. Bu defterleri açmanın ne mânâsı var bilmiyorum; işbu mâzi, kalbimizde bir yara olup zırt-pırt kurcalanmasında fayda yoktur. Şimdiki CHP’nin yapması gereken şey, (teşhisin tedavisine geçiyorum şu an itibarıyla), tek parti devrinin CHP’siyle ilgili bütün eylem ve hatıraları redd-i miras eylemektir; aksi takdirde adama, “Kur’an kurslarını, medreseleri kapatmasaydın imam-hatipleri kurmaya da gerek kalmazdı evladım” derler; ardından, “Madem açacaktın onca sene niçün bekledin de ahaliyi cenazesini kaldıramaz hallere düşürdün be kızan?” diye çıkışırlar; akabinde, “Bu kadar dinibütün ve ehl-i secde idiniz de minarelerde niçün yıllarca Türkçe ezan okuttunuz be yavrum” derler ve bununla da yetinmeyip, “Diyanet’le, Genelkurmay Başkanlığı’nı aynı gün, aynı kanun içinde kurmanın esprisi neydi, biz kaçırmışız, şunu bir baştan anlat a kuzum” diye hesap sorarlar. Bu sual ve sitem faslı uzar gider ve bugünün CHP’si, dünün CHP’sinin icraatlarına -sanki pek matah şeylermiş gibi- sahiplendikçe partinin akıntı çağanozu gibi niçin yan yan yürüyerek iktidara uzak kalması tabiileşir.

Anadolu’da “Ölü bizim, Allah rahmet eylesin!” özdeyişiyle imâ edilen bir durumla karşı karşıyayız. CHP’nin Tek Partili yılları yaşandı bitti, artık bir tarihi hatıradır. Bugünün Türkiye’sine ve siyasetine bir tarih hatırası olmaktan başka katacağı bir zenginlik yoktur. Bu elîm hatırayı El Dorado’nun efsanevi altın madeni imiş gibi durup durup işletmeye kalkışmak en başta şimdi CHP’yi müşkül duruma sokuyor. “Müşkül” sıfatını tercih edişim ise sırf nezaketimden. Meselenin bir de, “Biz demokrasiye o kadar sahip çıktık ki hiçbir siyasal idama, hiçbir darbeye evet demedik. Sanki biz darbe yanlısıyız, yok böyle bir şey” faslı var ki, o kavanozun kapağını hiç açmamak daha doğru.

Sarıgül projesi

Eğri oturup doğru konuşalım. Mustafa Sarıgül, 12 seneden beri icraatına devam eden bu hükümetin ömrüne nihayet vermek için girişilmiş en meşrû projenin adıdır.

Proje meşrûdur; çünkü hükümeti -aynen Başbakan'ın dediği üzere- seçimle, halkın oyuyla değiştirmeyi amaçlıyor. Bu projede askerî darbe yok, darbe teşebbüsü yok, suikast yok, Gezi benzeri köpürtülmüş illegal gösterileri toplu bir kıyam havasına çevirmek niyeti yok.

Bu projenin ardındaki hesabı herkes biliyor. Önce İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı kazanmak gerekiyor. Bu hamle, projenin devamı için hayatî derecede önemli. "İstanbul'un düşürülmesi", hükümetin gayrimemnunları açısından "Fetih" mesâbesinde bir hadise olacak. Zira böylece Türkiye'nin en kalabalık, en üretken, en varlıklı, en karmaşık ve en tayin edici ilinde kazanılacak "zafer", sonraki hamleleri kolaylaştıran bir ivme meydana getirecek ve "Bir başka parti de AK Parti karşısında pekâlâ seçim sandığında kazanabilir" duygusunu güçlendirecek. 2014'teki cumhurbaşkanlığı seçimlerine ve bir yıl sonraki genel seçimlere ise en güçlü kalesini ve karizmasını kaybetmiş bir hükümete karşı kazanılan moral gücüyle girilecek.

"Mustafa Sarıgül olgusu"nun artık netleştiğini ve kuvveden fiile geçtiğini varsayarak konuşuyorum; bu fikre kapılmamın en güçlü sebebi, Hürriyet'te Sarıgül için yapılan büyük bir tanıtım kampanyasıdır. Üç gün devam eden yazı dizisi, sadece reklam maliyetleri açısından bile birkaç milyon dolar tutarında çok ciddi bir halkla ilişkiler çalışmasıydı.

Hürriyet'in yayınları, Sarıgül hakkında konuşulan "Büyük sermayenin onayını aldı, beyaz Türklerin burjuvazisi Sarıgül'e tam destek veriyor" yollu söylentileri netleştiriyor.

Hükümetin politikalarını beğenmeyen dış çevrelerin bir süreden beri (özellikle Gezi olaylarıyla birlikte) basın-yayın organları aracılığı ile veya düpedüz diplomatik yollardan hareket halinde olduğu sır olmaktan çıktı. MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın yıpratılması için bu çevreler hayret verici bir gayret içinde görünüyorlar. Bir İsrail gazetesinin sütunlarından Fidan'ı suikastla tehdit etme küstahlığına kadar varan bu cür'et sebebsiz değil. Batı bloku için iyi bir partner olup olmadığı yolunda ciddi tartışmalara sebep olan Başbakan, şüphesiz bu saikle seçim kampanyasına çok erken başlamak zorunda kaldı ve bu yüzden hayli eleştiriliyor; ancak, hükümeti legal yoldan yani seçim sandığı marifetiyle değiştirme arzusu ne kadar meşrû ise, Başbakan ve hükümetin seçim platformlarında dik ve diri kalmak için gayret göstermesini de aynı derecede saygıyla karşılamak gerekir.

Bu hesaba dış güçlerin müdahaleye kalkışması yadırgatıcı bir durum, fakat diplomatik nezaket ve oyun kuralları içinde kalındığı müddetçe bu görüntüyü de "De facto!" tabii karşılamak gerekiyor. Büyük güçler, dünyanın her yerinde dengelerin kendi arzularına göre tesisi için büyük yatırımlar yapıyor, büyük masraflara girişiyorlar. Eğer bu varsayımım doğru

ise önümüzdeki üç-dört ay içinde dış güçlerin hükümet aleyhine başkaca yıpratıcı hamlelere girişmesi kimseyi şaşırtmamalı.

Hükümet bir hayat-memat kavşağında ve şüphesiz olup bitenin çok iyi farkında. Neredeyse açık hamlelerle oynanan bu satrançta mat olmamak için var gücüyle aktivitesini korumaya çalışıyor.

Normal şartlarda yapılacak bir genel seçimi kazanmasına asla ihtimâl bulunmayan muhalefet için Sarıgül markası, bir mânâda can simidi sayılabilir. Muhalefetin, kendi resmî kadroları içinden Sarıgül derecesinde rüzgâr estirip insanlarda "Bu defa kazanacağız galiba" ümidi uyandırabilecek bir başka isim çıkaramıyor.

Sarıgül'ün Kemal Kılıçdaroğlu'na rağmen CHP'den aday olmasını, "CHP'de Kılıçdaroğlu'nu bile aşan derin güçler var" gerekçesiyle açıklayanların ne derece haklı olduklarını bilemiyoruz. Şu anda görünen şey, İstanbul seçimleri ve özellikle sonrası için Sarıgül'ün, diğer muhalefet partilerinin tek tek veya birleşerek estiremedikleri güçlü bir cereyanı temsil ediyor olmasıdır.

"Sarıgül seçilirse muhtemel sonuçları ne olur?" sorusu için henüz erken ama tahminim, başta CHP olmak üzere Türkiye'de bütün siyasi dengelerin sarsıntıya, hatta kaosa sürükleneceği yolunda.

Çok ilginç bir seçim süreci geçireceğiz.

Leopar 'sorunsal'ı!

Diyarbakır kırsalında çobanlarla giriştiği çatışmada av tüfeği ile vurularak öldürülen Leopar'ın cesedi üzerinde yapılan otopsi, en azından merhum Özal'ın veya 1993 yılında "kim vurdu"ya getirilerek katledilen Bahtiyar Aydın Paşa'nın vaktinde bir türlü ele geçirilemeyen otopsi raporlarından daha berrak bulgu ve bilgiler ihtiva ediyor.

Rapora şöyle bir göz atmakta fayda var: Otopsiyi gerçekleştiren uzmana göre: "Leopar, kurşun yarasına bağlı iç kanamadan ölmüş. Yaklaşık 2 yaşında ve erkek olan leopar, 90 kilo ağırlığındaydı. Leoparın erkek olması, bölgede başka dişi leoparların yaşadığı ihtimalini gündeme getiriyor. Leoparın ölmüş olması üzücü ancak bu bölgede yaşamış olduğunu göstermesi açısından da umut vericidir. Leoparlar, İran veya Irak bölgesinde mevcutlar. Ancak bunun oradan mı geldiği, yoksa Anadolu leoparı mı olduğu, detaylı inceleme ve DNA karşılaştırmasından sonra ortaya çıkar. Şu anda bir şey söylemek mümkün değil. Leoparın bulunduğu bölgede de ilgili birimlerce detaylı inceleme yapılması gerekir. Aldığımız bir doku örneğini TÜBİTAK uzmanlarına da gönderdik."

Alıntı biraz uzun olduysa da bir otopsi raporunda bulunması gereken temel özellikleri taşıması bakımından adli tıp edebiyatına geçecek derecede zihin açıcı. Artık ülkemizde de

dört başı mamur otopsi raporları kaleme alınmasını övgüyle kaydederek konunun öteki boyutuna geçiyorum; şimdi bütün muamma, bu leoparın öz be öz yerli Anadolu faunasına ait bir tür olup olmadığıdır. Eğer “yerli”, hatta “milli” çıkarsa, Anadolu kaplanlarından sonra birtakım çevrelerin bu defa Anadolu leoparlarını da tehdit konseptine almaları gerekecektir. Mesele ciddidir; en son 1974’te Ankara Beypazarı kırsalında varlığı tespit edilen leopar sülalesinden başka kimlerin kırsalda başıboş dolaştığı merak konusudur; hele hele bölgede başka dişi leoparların bulunma ihtimâlinin altı önemle çizilmelidir.

Türkiye’nin gündeminde şu bildiğimiz, pilavla birlikte “hüürp” diye yudumlayıp durduğumuz “ayran”ın siyasi sembol sayılıp sayılmayacağı veya Marmaray açılışında dua etmenin caiz olup olmadığı gibi çok daha önemli “sorunsal”lar dururken, bazı yandaş kişilerin, pekâlâ Hindistan kırsalından emekliliği gelmiş bir sirk leoparı satın alarak cesedini Diyarbakır kırsalına bırakmakla gündem değiştirme operasyonuna girişmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir. Nitekim Sayın Loğoğlu başörtüsü, ayran, sezaryenle doğum ve dua gibi vahim konu başlıklarına tahsis ettiği haftalık demeçlerinde leopar mevzuuna değinmemiştir.

Öte yandan hükümet kanadı da gündem değiştirme konusunda CHP sözcülerinden eksik kalmadığını ispatlamak istercesine öğrenci evlerinin denetlenmesi ve “Fenerbahçe banka kurmak için parayı nerden bulacak bakalım?” gibi başlıklarla Sayın Loğoğlu’nun hamlesine ustaca bir kontratakla karşılık vermiş durumdadır. CHP yetkililerinin özellikle “Alooo, kızlı-erkekli aynı evde kalınır mı bilâder; hoop n’ooluyor?” şeklinde özetlenebilecek taktik oltaya, “Bi dakka bi dakka; kızlı-erkekli öğrencilerin aynı evde kalması veya zaman zaman buluşması, ders çalışması, sohbet etmesinin sakıncası nedir?” şeklindeki sorularla âdetâ balıklama atlaması, hükümet taktiğinin daha şimdiden başarılı olduğunu gösteriyor. Bu durumda Sayın Loğoğlu’nun “Ayran politik semboldür” iddiası ikinci planda kalıyor. İnsan ister istemez üzülüyor, zira ayran konusu hararet kesici ve ihtiva ettiği kesif kalsiyumdan ötürü besleyici boyutlarıyla hiç de fena bir mevzu değildi.

Benim aklım başka bir şeye takıldı; Leopar, birtakım örgütsel dokümanlarla birlikte sağ ele geçirilmiş olsa milli güvenliğimiz açısından daha iyi olmaz mıydı; ne dersiniz?

Kerbelâ: Siyaset ve din!

1352 sene önce Kerbelâ’da 10 Muharrem günü cereyan eden kanlı hadise, tarihin dönüm noktalarından biri oldu. Hadise görünüşe göre “Siyasi” bir mahiyet taşıyordu fakat daha ilk ânından itibaren dini boyutu öne çıktı ve öyle kaldı.

Bugün Şii veya Sünni hiç kimse, meseleyi siyasi açıdan algılayıp tahlil etmez, edemez. Kerbelâ günü, âdeta bütün insânî ve İslami hasletlerin, insan sıfatıyla anılmayı haketmeyen kaatiller tarafından boğulup sindirildiği kozmik bir felâkettir âdetâ.

Hazreti Hüseyin, o gün, 20 sene önce babası Ali bin Ebu Talib'e siyasi makarr olarak kucak açan ve Hazreti Ali taraftarlığı ile şöhret kazanan Kûfelilerin hilâfet davetine icabet için yola çıkmıştı. Hz. Hüseyin'in bu destek va'dine, olduğundan daha fazla ciddiyet atfederek yola çıktığını söylüyor tarihçiler. Gerisini biliyoruz; Kûfeliler Yezid güçleri tarafından kolayca sindirildi ve Hz. Hüseyin'e geri dönmesi için aracılar gönderildi fakat Hz. Hüseyin'in bu kritik noktada siyasi beklentiyi bir kenara bırakarak kahramanca bir tavır benimsediğini biliyoruz: "Âkıbet ne olursa olsun, yola devam!"

Âkıbet şehâdet oldu ve Emevî melikleri, o gün itibarıyla kazandıkları küçük çatışmanın cezasını hâlâ tel'in edilerek ödüyorlar.

Hz. Hüseyin aracı ve ricacıları dinleyip Medine'ye dönmüş olsa bile çok daha önce ayrışmaya başlamış bulunan siyasî birlik sağlanmış olmayacaktı şüphesiz. Hz. Osman'ın şehid edilmesini müteakiben kaatillerin kanını Hazreti Ali'den sual etmeye başlayan Emevî partisi, siyasi birliği fiilen sona erdirmişti. Sıffîn çatışmasında siyasi ihtilâf zirveye çıktı ve o günler itibarıyla siyasi mahiyet gösteren kutuplaşma, inançta ihtilaf noktasına doğru seyreden bir mezhebî gerilime dönüştü. O günlerin yüksek tansiyonu içinde hadisenin bileşenlerini (siyasi, dini, kabilevi, fıkhî) birbirinden tefrik ederek tahlil edebilme imkanı belki de ebediyyen kayboldu. Kerbelâ faciası, işte bu gerilimli iktidar bölüşme mücadelesinin tepe noktasına vardığı ve adeta donup kaldığı ânı gösteriyor. Kur'an ahkâmını ve Efendimiz'in sünnetini şüphesiz sonraki kuşaklardan daha iyi ve derin bir nitelikle kavrayan Müslümanlar, bildikleriyle seçtikleri, olanla olması gereken arasındaki hayat çelişkilerinde genellikle kolayı seçtiler: oysaki din, bu noktada insanlardan kahramanlık ister; (aynen Hz. Hüseyin'in tavrı gibi) siyasi mülahazalar hep önde kaldı, ailevi ve kabilevi dayanışma duyguları İslâm kardeşliğine galebe etti. İnsanlar siyasi tercihlerini akide haline getirmekte beis görmediler. Siyasi kanaate "Din" mertebesi bahşedilince, herhangi bir yanlış tutumu düzeltmek mümkün olmayacağı gibi yanlışın sonraki kuşaklara aktarılması da en tabii yol gibi göründü. Siyasi partiler birbirlerini bozguncu, bagy, ehl-i nifak ve şikak gibi kelimelerle itham ederken "mecburen" dinin terimlerine kullanıyorlardı; bu kargaşada kaybeden din, daha doğrusu İslam kardeşliği ve birliği fikri oldu. İktidarın hanedanlar arasında devir teslimi ve buna mukabil iktidardan uzak kalanların ululemre itaat etmesi doktrini böyle bir mecburiyetten doğdu.

Her Muharrem'in onunda İslâm'ın âkıl adamları bir araya gelip, "Biz bu hale nasıl geldik?" diye münâzara etseler ne iyi olur diye geçiyor içimden; mümkün olmadığını biliyorum ama. İslâm menşeli inançlar tarihinin de kendine mahsus bir konformizmi vardır kimse bugüne kadar doğru, hatta nass derecesinde muhkem saydığı esasların tartışılmasına rıza göstermez.

Din, siyaset de dahil hayatın bütün alanlarını kaplar; eyvallah lakin siyasetin itinasız bir şekilde dinin sâyesi altına konulmasına da itirazımız olsun. Bir düşününüz, kendi mâbeynimizde bile derdimizi konuşamaz haldeyiz.

İstanbul kayığını gördüm!

Birkaç yıl önce Beşiktaş İskelesi'ndeki eski deniz müzesini gezmiştim. Daha önce başka bir deniz müzesi görmemiş olmama rağmen biraz hayal kırıklığına uğradığımı söyleyebilirim.

Müze binası, isminin heybetine nazaran küçük, fizikî bakımdan yetersizdi bir kere; içeride sergilenenler ise kalantor bir denizcilik amatörünün koleksiyonunda görsem şaşırmayacağım şeylerdi.

İki hafta önce müzenin, eskisiyle bitişik yeni binasını ziyaret ettim. İtiraf ederim ki yeni müzenin açılışından haberim yoktu. Sabah gazetesi yazarı Emre Aköz'ün köşesindeki yorumunu okuyunca aklıma düştü, "İlk iş buraya uğramalıyım" diye düşündüm.

Müze, yer itibarıyla çok şanslı ve elverişli bir yerde; büyük bir avantaj. Yeni bina çelik konstrüksiyon; eskisine nisbetle büyük, geniş ve elverişli sergi salonları, galeriler var. Çıkıştaki hediyelik eşya dükkânı ise pek sevimli.

Gelgelelim yine de bir nevi doymamışlık hissiyle ayrıldım bu güzel müzeden; sebeplerini anlatacağım ama önce bir ay önce bu sütunlarda okuduğunuz "İstanbul'un Kırlangıç Kayığı'nı gören var mı?" başlıklı yazının ana fikrini düzeltmeme izin vermelisiniz.

Adı Kırlangıç mıdır, Piyade kayığı mıdır, o hususta hâlâ kesin bir fikir edinebilmiş değilim ama İstanbul Kayığı ile kastettiğim o zarif deniz vasıtasını gördüm yeni müzede. Elbette çok heyecanlandım. Dünyadaki son örneğinin Washington'daki Milli Müze'de korunduğunu sandığım kayıktan (üstelik çok iyi korunmuş birkaç tanesinin) İstanbul'da, elimizin altında bulunduğunu bilmek çok hoşuma gitti.

-Adama bak; koca deniz müzesine gitmiş, anlatılmaya değer sadece ufacık bir kayıktan bahsediyor, diyebilirsiniz; öyle yapacağım. Müzede sadece kayık yok elbette, bütün yetersizliğine rağmen denizcilik tarihiyle ilgili hayli zengin malzeme sergileniyor. En başta saltanat kayıklarının bulunduğu büyük salona ziyaretçiler büyük ilgi gösteriyor, çok etkileniyorlar; hatta bunlar arasında en irisi ve görkemlisi, zannımca bir Osmanlı Kadırgası'yla hemen hemen aynı boyutlarda; birkaç direk ve yelken ilavesiyle Kadırga diyebilirsiniz.

Saltanat kayıkları iri, çok süslü ve zarif eserler. Seyredenleri çabuk etkiliyor ve "Padişahlar zevk sahibi adamlarmış" fikrini uyandırıyor. Bu ilgiyi makul görmek lazım ama bunun yanında müzede hayli zengin denizcilik objeleri sergilendiğini görmemek de haksızlık olur.

Emeği geçenlere çok teşekkür ederiz. Güzel eser, ancak eksikleri var.

Gelelim İstanbul Kayığı’na. Naçiz fikrime göre müzedeki en zarif, en ilham verici ve heyecan uyandırıcı obje, müzenin ikinci katında sergilenen ve vaktiyle bir kısmı saraya bir kısmı devrin vezirlerine, üst yöneticilerine ait zarif kayıklar.

Kayığı, o günün ulaştırma şartlarına göre bir nevi deniz otomobili olarak niteleyebiliriz. Şüphesiz o devrin at arabaları da kendine mahsus bir zarafet taşıyorlardı; kayıklara bu derece yakınlık duymamın sebebini kendimce şöyle izah ediyorum: Bugünün İstanbullusu, büyük çoğunluğu itibarıyla denizle, Boğaz’la fiili bağlantısı olmayan bir kara insanıdır. İçlerinde pek azı haftada birkaç gün deniz motorlarıyla Boğaz yolunu kullanır ama mübalağa değil, milyonlarca İstanbullu arasında “Sahil”i görmemiş, Boğaz’ı geçmemiş olan haylice yekûn tutuyor.

ABD’nin bir buçuk asır önceki İstanbul Sefiri Cox’un söylediklerini ciddiye alınca Kırım Harbi yıllarında (1850-60 arası) Boğaz’da 80 bin civarında kayığın seyrüsefer ettiğini hayalimizde canlandırmak hayli zorlaşıyor; mesela ben rakamın biraz abartılı olabileceğini düşünüyorum; öyle olsa bile Boğaz’daki kayık sayısının binlerle ölçüldüğü bir gerçek. Bu gerçek, İstanbullu denilen insan tipinin, denizle daha çok ilgi kurduğunu anlatıyor. Bu ilginin aracı ise kayık. İstanbul kayığı ise, -hani küçük bir şey olsa- koynunuza sokup eve götürmek isteyeceğiniz ölçüde şirin, zarif, pek üsluplu bir araç. Boğaz’ın İstanbul’un günlük hayatında ne kadar öne çıktığını izah eden bir araç.

İşte bu kayıklardan müzede birkaç tane var çok şükür. Gençlere, çocuklara, öğrencilere ve (tabii ki kayık yaptırabilecek kadar zengin olanlara) gösterebileceğimiz çok güzel örnekler. Mesela Sadrazam Said Halim Paşa’nın 3 çifte piyadesi bunlardan biri. 10 buçuk metre uzunluğunda, 120 cm genişliğinde, bir kılıç ucunu hatırlatır sivri ve mağrur burnu ve zarif endamıyla gerçek bir Boğaziçi güzeli. (Demirbaş numarası 1248)

Ne şans: Kayığın baş kısmında dümenin hemen yanıbaşında imalâtçı kayıkhaneye ait olduğunu tahmin ettiğim oval, avuç büyüklüğünde pirinç bir tabela var. Üzerinde Latin alfabesiyle şunlar yazıyor: “Georges Z. Lulio, Bebek, Constantinople, 1870, Constructeur”

“Kimdir bu Lulio Usta, Bebek’te imâlathanesi olsa gerek, mutlaka ardında bir iz bırakmıştır” diyerek arama sitesine başvurdum. Netice hüsrân. Vaktiyle dünya denizlerinin görüp görebileceği en güzel ve zarif kayıkları yapıp suya salan bu ustadan geriye birkaç ahşap kayık teknesi dışında nâm ü nişâne kalmamış. “Bebek kayıkhaneleri” başlığıyla yaptığım aramalar bile sonuç vermedi. Neyse ki müzede Lulio Usta’nın –benim fark edebildiğim- en az iki kayığı sergileniyor. Buna da şükür!

Peki, sadece Lulio Usta mı; şüphesiz binlerce kayık, yüzlerce kayıkhanede yapılmıştı; nerede onlar? Müzede insan bu hususta da bilgilenmek, en azından fotoğraf, çizim, plan veya düpedüz bilgi metni gibi unsurlarla zenginleşmek lüksü bulamıyor. Şüphesiz müze henüz çiçeği burnunda bir kuruluş ve bütün beklentileri karşılaması mümkün değil. Dünyalar güzeli objelerin yanıbaşına konulan bilgi levhalarında bile ayrıntılı bilgi yok: Teknenin eni boyu, süslemelerin hangi teknikle hangi tarzda yapıldığı vs... O kadarını görebiliyoruz zaten. Daha fazlasını istiyor gönül...

Daha fazlası nedir? Meselâ ben müze yöneticilerinin yerinde olsam, Türkiye'de gemi modelciliği ile uğraşan en kabiliyetli amatör modelcileri bugünden tezi yok müzeye davet eder, istedikleri teknenin ölçü ve planlarını çıkarmalarına müsaade eder ve sergilenen teknelerden hiç değilse bazılarının muhtelif boylarda, muhtelif kalitede ve fiyatlarda modellerini sipariş edip ürünlerini ise girişteki hediyelik eşya dükkanında sergileyip satışa koyardım. Ayrıca dükkanda isteyenlere evlerinde bir araya getirebilecekleri kit şeklinde tasarlanmış modeller ve planlar da satardım. Hepsinden önce gelmek üzere sergilenen objeler hakkında çok daha doyurucu açıklama levhaları koyar, özellikle müzeye gelen gençlerde bir denizcilik sevgisi tutuşturacak cazibe unsurlarına yer verirdim.

Sergi salonunun girişinde Atatürk'ün İstanbul günlerinde kullandığı üç küçük sandal da yer alıyor. Çok tatlı ama mütevazı bir hatıra. Ceviz kabuğu kadar küçük bu batı tarzı sandallar belli ki, Ertuğrul veya Savarona'yla iskele arasındaki bağlantı için kullanılıyordu. Söz Atatürk'ten açılmışken müzede Ertuğrul ve Savarona maket ve modellerinin eksikliğine de dikkat çekmek isterim.

Sözü uzattım; ayağı yere sağlam basmak isteyen ve deniz yerine karada bulunmayı tercih eden bir topluluğa pek yabancı gelebilecek bir şeyden, "deniz aşkı"ndan bahis açtığımı unuttum. Ömer Bedrettin Uşaklı merhumun, "Bütün gemicilerin ruhu bende yaşıyor/ Başımdaki gökleri bir deniz sanıyorum" mısralarıyla anlatılabilecek bir alâkayı kara insanlarına hissettirmek kolay değil.

Kayık benim için şu mânâyı ifade ediyor: Karada yaşayan insanın denizle temasından hâsıl olan en basit, en mütevazı ama en güzel âlet. İstanbul Kayığı'nda, efsanevi İstanbul güzelliğinin henüz bilip dokunamadığımız bir boyutu var.

Bakalım günün birinde o müstesnâ güzelliği, yeniden Boğaz'ın sularıyla öpüşürken görmek nasib olacak mı?

Siyaset; en zorlu ibâdet

Mü'minlerin kalbinde hâlâ bir dağ-ı derûn hükmünde sızlayan Kerbelâ hadisesinin mesulü Yezid'in 6 oğlu vardı; onlardan biri, dedesinin ismini taşıyan Muaviye bin Yezid'dir.

II. Muaviye diye bilinir. Dedesi Muaviye, hilâfet makamını "zorla ve şerle" ele geçirip İslâm hükümetlerinde hanedan (saltanat) usûlünü kuran ilk adamdır; babası Yezid, hanedan usûlünün ilk melikiydi ve kısa iktidarında Evlâd-ı Resûl'ün kanıyla lekelendi. II. Muaviye ise başka ve hayırlı bir "İlk"in adamı olarak İslâm tarihinde yer almakla birlikte dedesi ve babası kadar şöhretli değildir.

II. Muaviye'nin siyasi hırs bakımından babasına ve dedesine hiç çekmediğinde tarihçiler müttefik. "Saltanat"ının sekizinci ayı bile dolmadan ahaliyi mescide toplayarak vazifesinden feragat ettiğini duyurmuştu. O gün mescidde halka söyledikleri, İslâmî siyasetin itibar edilen bir unsuru haline gelmedi; ahaliye kendisinden hoşnud olmadıklarını gördüğünü, sağda solda çekiştirdiklerini bildiğini, haberdar olduğunu söyleyerek sözlerine başladı. Daha sonra dedesi Muaviye'yi, halifeliği ele geçirmek için Hz. Ali'ye karşı yürüttüğü mücadelede haksız gördüğünü belirtti. Dedesinin ölümünden sonra ise lâyık olmadığı ve hak etmediği halde babası Yezid'in hilafeti üstlenmesini de eleştiren II. Muaviye onu ihtiraslarına yenilmekle, Ehl-i Beyt'i katletmekle, Medine'yi yağmalatıp, Kâbe'yi yıktırmakla suçladı ve ölüp gitmiş birisi olarak babasının hiç de iyi bir yerde yatmadığını ifade etti.

Hayır, "Bu yükü taşıyamayacaktı". Söylediklerini hayretle dinleyen ahaliye, şer olarak Ebu Süfyan (II. Muaviye'nin büyük dedesi) ailesinin payına pek kötü bir hisse düştüğünü ve şimdiden sonra onları işleriyle başbaşa bıraktığını söyledi. Kendisini dinleyen Mervan bin Hakem, Hazreti Ömer gibi II. Muaviye'nin de kendisinden sonrası için bazı adaylar göstermesini isteyince verdiği cevap çok dikkat çekicidir: Yaşıyorken veya öldükten sonra artık yönetim işlerine karışmayacaktı! II. Muaviye, insanların şaşkın bakışları arasında evine çekildi ve birkaç ay sonra öldü. Allah rahmet eylesin.

Gariptir, sonraki bütün İslâm melikleri, sultanları ve padişahları nezdinde II. Muaviye'nin siyasete bakış tarzı taklid edilmedi; buna mukabil saltanat usûlünü ihdas eden dedesi I. Muaviye'nin siyaset tarzı benimsendi. Müslümanların siyasi meseleye bakışı da aynı istikamette donuklaştı; bu bakış, liyâkate değil zarurete, daha açıkçası fitnenin önlenmesi gerekçesine dayandırılarak meşrulaştırıldı. Bu yorum, dünyanın her yerinde asırlar boyunca tekrarlanmış ve kabul görmüştür. Müslümanlar, siyasete katmaları gereken asıl cevher için; âdil ve yüksek değerler için direnmek yerine "Nizâm-ı âlem"i sürdürmek, yani asayişin devamı maksadıyla, siyasetin adle değil güce yaslanan kanlı bir iktidar oyunu çerçevesinde

kalmasına razı oldular. Devlet adamları için siyaset artık bir ibadet olmaktan çıktı, idari maslahat şeklini aldı. Böylece Müslüman olmayan dünyaya İslâm idaresinin yüksek vasfı gösterilemedi.

Siyaset'in ibadet fonksiyonu var mıdır; yoksa siyasetin evrensel icaplarına uymakla bu fonksiyon yerine getirilmiş olur mu? Şimdikiler de dahil, Müslüman emirlerin siyasette İslâmî bir tarz ortaya koyamadıkları fikrindeyim. Bu bana biraz, "Dünyanın gidişatı böyle" diyerek iktisadi işlerde Kapitalizm'in temel prensiplerine itaat edilmesini hatırlatıyor. Oysa ki iktisadi işlerde olduğu gibi siyasette de Müslümanların bir "tarz"ı olması icab ederdi. Devr-i saadet ve dört halife'den sonra II. Muaviye'de, Ömer bin Abdulaziz'de kısa fasıllar halinde gördüğümüz o tatlı rüyayı artık hatırlamıyoruz bile. Ümerâmızın çoğu, Ömer (ra) olmak yerine Muaviyeliği seçtiler.

Not: Hacı Hasdemir kardeşime Cenab-ı Hak'dan rahmet, ailesine ve sevenlerine başsağlığı diliyorum.

Bahtiyar Aydın yaşamış mıydı?

Nesildaşlarım olarak yarım yüzyılı çoktan geride bırakmış olmanın verdiği alışkanlık ve görgüyle geçmiş zamanı sanki herkes biliyormuş ve sağlam bir veri bankası hâlinde hafızasında bulunduruyormuş gibi değerlendirme hatasına düşüyoruz. Hâlbuki genç kuşak başka bir dünyayı ve kendi tecrübelerini yaşıyor.

Bu yılın haziranında Gezi Parkı'nda bazı hükümet icraatlarını eleştiren gençleri düşünelim; davranışlarını beğenelim beğenmeyelim, onlar 1993'te olup bitenleri yaşamadılar ve doğru dürüst bildiklerinden de emin değilim. Evet, uğursuz 93'te yaşananları kâğıt üstünde liste hâlinde okuyup şaşırmaları, hatta "Birileri bu yıl içinde ortalığı karıştırmak için elinden geleni yapmış anlaşılan" demeleri mümkün. Ne var ki o yılı bizzat yaşayan bizler bile, "nisyân", yani unutma âfeti yüzünden sağlıklı değerlendirme yapamıyoruz.

Aksiyon, geçen hafta Bahtiyar Aydın Paşa'nın Lice'de öldürülmesini masaya yatırdı. Bu konuyla ilgili yayın toplantısına katıldım; üstelik dosyanın tamamını dikkatle yeniden okudum ve araştırmacı arkadaşlarımızın dikkat çektiği konuları yeniden gözden geçirme fırsatım oldu. Bu dikkatler ışığında söyleyebilirim ki bunca şüphe uyandırıcı bilgi ve ipucuna rağmen hadiseyi kavramakta, nedenini, niçinini, nasılını gözümüzde canlandırmakta güçlük çekiyoruz. Cinayet hakkındaki iddianamenin, 20 yıllık zaman aşımı süresinin dolmasına bir gün kala resmiyet kazanması bile çok şaşırtıcı ve ilginç geliyor insana. İddianame hakkında basına yansıyanlar ise dönemin Diyarbakır Alay Komutanı ve bir teğmenin suçlanmasını ihtiva ediyor. Bu iki kişi niçin, nasıl ve hangi saiklerle bu karmaşık eylemin faili olmakla itham ediliyorlar, net bir fikre varmak mümkün olmuyor.

“Ergenekon çetesi’nin Fırat’ın öteki yakasındaki faaliyetleri henüz hiçbir davaya konu olmadı” tespitini hatırlıyoruz ister istemez. Güneydoğu’da yüksek yoğunluklu çatışmaların yaşandığı günlerde çok sayıda rütbeli askerimiz şehit oldu ama hiçbirinin ölüm sebebi bu kadar karanlıklar içinde kalmadı ve tartışmalara konu olmadı.

Bahtiyar Aydın suikastı, 20 yıldan beridir anlamlı bir “Sükût suikastı”na tabi kalmış görünüyor. Suikast döneminde hadiseyi soruşturmakla görevli resmî kişilerin, “Paşamız şehit oldu; bu konuyu fazla kurcalamakta mânâ yok” şeklinde özetlenebilecek tutumları insana bir savsaklama ihtimâlini hatırlatıyor. Oysaki ortada ne sağlıklı bir otopsi raporu, ne silah, ne de onun mermisi mevcut; hatta o gün Lice’de olup bitenler bile sanki hadise antik dönemlerde olup bitmişçesine muğlak ve birbirini tutmaz ifadelerle silikleştiriliyor.

Sadece bu kesif muğlaklık bile başlı başına bir şüphe sebebi...

Haklarında Yargıtay kararıyla hüküm tesis edilmiş Silahlı Kuvvetler mensuplarının onuru ve gururu söz konusu olunca, haklı sayılabilecek gerekçelerle Genelkurmay Başkanı üzerinde mahalle baskısı tesis etmeye kalkışan lobilerin, 20 sene boyunca Bahtiyar Aydın’ın katli hakkında gerçeği talep eden anlamlı bir tepki vermemesi de bir Türkiye gerçeği olmalı.

1993 yılında devletin içinde devletin gölgesine gizlenmiş bir ekibin neler yaptığı, neye cür’et ettiği gazete haberi boyutunu aşarak orta dereceli okullarda bağımsız bir ders olarak okutulmayı hak ediyor; o kadar vahim. Sadece İstiklal Harbi’ni ve inkılâpların tarihini okutmak, yakın tarih algısı kurmaya yetmiyor; çok daha yakın zamanların da eğitim süreçlerine konu teşkil etmesi gerek.

Türkiye’de, kırmızı mühürlü gizli belgelere yaklaşacak derecede devletin mahremine âşina olmuş az sayıdaki bürokrat ve siyasetçi hariç tutulursa hiç kimse devlet dediğimiz teşkilatın mahiyetini, başladığı ve bittiği yeri, hangi kişi ve kuruluşlardan ibaret olduğunu ve kendini nasıl devam ettirdiğini bilmiyor; dün öyleydi, bugün de durum fazla değişti sayılmaz.

Hâlimizi ibretle gözden geçirelim: Bahtiyar Paşa’nın katlinde bilgi sahibi olması gereken kişiler tarih öncesi şahsiyetleri değil, onlar hâlâ yaşıyorlar ve biz bu suikast hakkında hâlâ çok az şey biliyoruz.

Sadece TSK’nın bir faal generalini görevi başında öldürenlerin değil, sıradan ve önemsiz bir yurttaşın bile huzur ve selametini koruyan, suçluları anında ele geçirip soruşturacak derecede güçlü fakat aynı derece şeffaf ve denetlenebilir bir kamu cihazına ihtiyacımız var. Başka bir devlet kurmak mümkün olmadığına göre mevcudun dönüştürülmesi, “sağaltılması” ve işler hâle getirilmesi gerekiyor.

Yoksa Bahtiyar Aydın diye birisi vaktiyle hiç yaşamamış mıydı?

Vaiziniz iş başında

Baba olmak bir sualdir; her baba, evlatları ile ilgili meselelerde önüne çıkan suallere bir cevap arar, problem çözer ve bu çözüm tarzıyla kulluk görevinin bir aksâmını -iyi veya kötü, yeterli veya eksik- yerine getirir; anne olmak da öyle.

Eşine, ailesine, evlatlarına, komşularına karşı bir yığın vecibesi vardır annenin; her biri sualdir, imtihandır. Ömrümüz imtihanla geçiyor; kulluğumuzun kalitesini de cevaplarımızın niteliği tayin ediyor.

Geçimliğimizin peşinde koşarken, yürürken, alışveriş ederken, birilerine bir şey anlatmaya çalışırken hep kendi kariyer çizgimizi, daha doğrusu seciyemizi inşâ eder veya zayıflatırız. Hayatın her safhası imtihan…

Neye göre imtihan; bizi kim sınıyor, kime karşı sorumluyuz?

Müslüman'ın cevabı belli; Müslüman olmayanların da imtihanı var şüphesiz fakat Müslüman'ın sorumluluğu -kimselere değil- Allah'a karşı. Müslüman, hayatının önemli veya sıradan her ânında Allah'a karşı bir mümin olarak seciyesini daima ikmâl etmek durumunda. Bir bardak suyu içmenin nasıl bir edebi varsa, siyasetle uğraşmanın da İslâmî bir tarzı, sınırları, rükünleri, olmazsa olmazları, olsa da olur-olmasa da olurları, hadleri, ölçüleri var. İşte bu mânâda siyaset ibadettir; bu ibadet, diğerleri gibi hüsn-i tasarrufla, hilm ile, suhûletle icra edilmeli; neticesinde yekûn itibarıyla güzellik ve hayır çoğalmalı.

Siyaset sadece yönetmekten değil; siyaset yoluyla kazanılan gücü ehlîleştirip Müslüman etmek ciheti daha baskın. Siyasetçinin yükü diğerlerinden daha ağır, zira doğrudan güçle muhatap oluyor. Evvela gücü ele geçirmek için temiz mücadele vermek, ardından gücü doğru ve âdil kullanmak ve bu esnada gücün kendisine bulaşmasına (elektriklemesine) karşı tetik durmak. Sıradan insanlar evlerinin kapılarını kendi başlarına açar, otomobillerini bizzat kullanır, yağmur yağınca şemsiyelerini açarlar. Güç alâmetlerini tabii hakkıymış gibi addedenler, bir gün yağmurda kendi şemsiyesini açmak zorunda kaldıklarında, "Etrafta gören var mı?" endişesiyle sağı solu kolaçan edip, şu utanç verici hâlin kimse tarafından görülmemesini isterler. Ah, değer mi? Güç, tabiatı icabı insana, aslında özünde bulunmayan bir kudret vehmi verir; vaktiyle silahlı gezmeye pek heves ettiğimiz demlerde akıllı bir adam, "Silah takma yürektir oğlum." diye kulağımızı bükmüştü. Güç de takma yürektir.

İnsanları yönetmek için zor veya şerre tevessül en kolay çözüm; nezaket ve güven telkin ederek, âdil davranarak yönetmek daha meziyet ve feragat isteyen bir tarz. Müslüman siyasetçi, problemi çözmekle yetinemez; problemi güzel çözmek, hak yememek, gönül kırmamak, toplam hayrı da artırmak zorundadır. Doğrusu beş vakit namaz kılmak, otuz gün oruç tutmak, hatta faize ve harama bulaşmadan eve temiz rızık götürmek gibi bazılarına ağır görünen mükellefiyetler bile siyaseti ibadet derecesinde güzel icra etmek yükümlülüğünün

yanında pek hafif kalır. Meşhur mesel: Köy evliyası olmak, şehirde velâyet göstermekten daha kolay. Allah'ı hoşnut edecek bir tarz ile siyasetin üstesinden gelmek, şüphesiz karşılığında daha fazla sevapla ödüllendirilecek hakikaten müşkül bir vazife.

Müslümanların siyaset yapmasından bahsetmiyorum; siyaseti ibadet derecesinde ihlâsla, Allah korkusuyla ve ahiret endişesi gözeterek yapıp başarmaktan bahsediyorum. Hazreti Yusuf, iffetine talip olan kadının sualine öyle cevap vermişti hani: "Allah'a sığınırım, doğrusu o benim Efendim, bana güzel baktı, hakikat bu ki, zalimler felâh bulmaz." Hazreti Yusuf'un bir cinsilâtifin meşru olmayan arzusu karşısında gösterdiği tevekkül ve istiğnayı, siyasi meselelerde de göstermek, işte siyasetin ibadet derecesidir. Yapabilene aşkolsun; ne mutlu ona; yapamayanlara gelince; tarih, onlar gibilerinin birbirine benzer, berbat hikâyeleriyle dolu.

Anakronizmin lüzumu yok

"Bir tarih öğretmeni olarak gerçekten merak ettiğim bir konu var" diyor okuyucum; "Osmanlı Devleti'nde -ve önceki dönem Türk devletlerinde- halkın tarihî eserleri koruma, onlara sahip çıkma bilincinin olup olmadığı; belki bu da modern zamanların icadıdır ama Anadolu'da eskiden insanların, eski eserlerin taşlarını, sütunlarını kendi evlerinin inşasında kullandığını çok okudum.

Eskilerimiz yapardı; ama acaba sıradan insanlarda, halkta tarihî eserleri koruma, sahiplenme bilinci var mıydı?" dedikten sonra ekliyor: "Bir tarih doçentinden 'Yaptılar ama insanlara koruma bilinci vermediler' tespitini duyduğumda bir cevap verememiştim."

Konuya, adını bilmediğimiz tarih doçenti arkadaşımızdan başlayarak girelim: Tarih usûlünün en bilinen konusudur Anakronizm. Mânâsı, herhangi bir hadisenin, o esnada yaşanan zaman dilimiyle, kronoloji yani zaman dizimi itibarıyla uyumsuz olması demektir kabaca. En bilinen örneklerden biriyle misal göstereyim; meselâ 12. yüzyılda herhangi bir toplum veya yazar için "ulus devlet"ten veya sendikalizmden bahsedilmesi anakronik bir yanlışa işaret eder, zira ulus devlet ve sendikalizm, sanayi devriminden sonra ortaya çıkmış oluşumlardır ve bu yüzden meselâ, lonca birliklerini sendika zannetmek kadar, "Selçuklular bir ara devlet dili olarak Farsçayı kabul etmişler; bunlarda hiç milli ruh yokmuş" diye ahkâm kesmek de hatalı olur. Tarih doçenti arkadaşımız, galiba fazlaca içlendiği için anakronik bir yanılgıya kapılmış görünüyor: "Eserleri yaptılar ama insanlara koruma bilinci vermediler" diye hayıflanmak anlamsızdır çünkü tarihî eserleri koruma bilinci modern, hatta pek modern bir hadisedir; 5-6 bin yıllık yazılı tarih esas alınırsa daha dün mesâbesinde bir hadiseden bahsediyoruz.

Bizde “asar-ı atika” nizamnameleri, 19. yüzyılın ortalarında yayımlanmaya başladı. “Her şeyde olduğu gibi bu konuda da Batılılardan geç kalmışız” diye üzülmekte acele etmeyelim. Antik çağlardan modern zamanlara kadar Avrupa’da, özellikle çok tanrılı dinlerin tapınakları ve kamu binalarından haylicesi yine Avrupalılar tarafından yıkılmış ve elde edilen harabe kalıntılarının mermer molozları, kireç ocaklarından yakılarak kirece dönüştürülmüştü. Bunu tarihî eser düşmanlığına yormak yerine, o tarihlerde o insanlar için kireç imalatını daha zahmetsiz yoldan halletmek arzusuna bağlamak daha doğru olur; kezâ bu tahribattan en ziyade zarar gören şehirlerin başında Roma gelir. Ne var ki bu noktadan yola çıkarak geçmiş zamanlarda yaşayan insanları “tarihî esere saygısızlık” veya vandallıkla suçlayamayız; bu dahi anakronizme düşmek olur. Eski eserlerin korunmasına, ihyâsına ve en azından olduğu gibi muhafazasına, Avrupa’da Rönesans kültürünün asiller ve daha sonra burjuvazi sınıfı arasında rağbet görmesinden sonra antik döneme dair her türden esere özel bir önem atfedildiğini hemen hatırlatmak gerekir. Katolik Kilisesi’nin Avrupa kültüründe 4. asırdan başlayarak 16. asra kadar sürdürdüğü hegemonya, Hıristiyanlık öncesi inançlarına dair eserlere hor nazarla bakılmasına yol açmıştı ve bu cümleden olarak “putperestlik dönemi”ni hatırlatan unsurlar da bu bakışın tesiriyle itikadı sakatlayan şeyler olarak değerlendirilmiştir. Avrupa’da koruma kültürünün doğuşu ve antik döneme dair kitap ve binaların muhafazası öyle pek kadim değildir, yenidir.

Bizde durum nasıldı? Avrupa’ya nazaran bu hususta biraz daha geç kaldığımızı söyleyebiliriz ama yüz ağartıcı örneklerimiz de var: Anadolu, Rumeli, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da Osmanlılar “ehl-i kitab”ın mâbedlerine saygılı davrandılar. Ayasofya’yı misal göstermiyorum bile; Anadolu’da yakın zamanlara kadar pek çok kilise cemaatiyle birlikte ayaktaydı ve faaldi. Birçok kilise binalarının sayıca azalması ve yıkıma uğramasının sebepleri “modern zamanlar”da aranmalıdır. Osmanlı Devleti’nin en kalabalık nüfuslu Hıristiyan unsurlarını teşkil eden Ermeniler ve Rumlar, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan talihsiz olaylar dizisi sebebiyle Anadolu’yu terk etmek zorunda kaldılar. Tek parti döneminde İslâm mabedlerine gösterilen nobranca tutumdan, Hıristiyan mabedleri de payını aldı maalesef. Bu arada sahipsiz kalan metrûk statüsüne düşüp “mail-i inhidam” yani “yıkılma tehlikesi gösteren” binaların kesme ve moloz taşları da inşaat sahiplerinin iştahını celbetmiş olmalıdır.

Yine de Ege sahillerindeki eski Yunan eserlerinin şimdiki haline bakınca, en azından sistematik bir düşmanlık ve kıyıcılık hissiyle ecdâdımızın putperest eserlerini tahrib ettiğine şahit olmuyoruz. Genellikle ecdad, en nihâyet antik eserlerdeki heykellerin gözlerini oymak derecesinde tahribat yapmışlardır; aksi olsaydı, o beylik söyleyişle halkının % 99’u Müslüman olan bir toplumdan geriye hiç antik kalıntı kalmaması icab ederdi.

Yeri gelmişken altını çizelim: Bizim siyaset erbabının, Batı'daki şehirleri görüp yurda döndükten sonra kapıldıkları amatör şehircilik hevesi, dini bütün köylümüzün derede-tepede görüp gözünü oyduğu antik heykellere verilen zarardan çok daha fazla tahribata yol açmıştır; üstelik Müslümanlıklarından şüphe edemeyeceğimiz bu zevatın başlıca tahrip ettiği eserlerin başında İslâm kültürünün tarihi varlıkları gelmekteydi!

Bu bir fasl-ı hicabdır; ki fazla kurcalamadan geçiyorum.

Meseleye bir de şu açıdan bakmakta fayda olabilir: Korumacılık, "bir daha misline erişemeyiz, aman şunu olduğu gibi muhafaza edelim!" telâşının yansıması ise işte bu noktada ecdâdımızı mâzur görebiliriz. Daha iyi anlatmak için şu örneği gösterebilirim: Bugün eskimiş betonarme binaları yıkmakta sakınca görmüyoruz, çünkü aynısını hatta daha iyisini yapabilecek tecrübemiz ve teknolojimiz var; eskiler de pekâlâ böyle düşünmüş olabilirler.

Eskiye dair her şeye, "aman koruyalım" endişesiyle titizlenmek de bir başka türlü (tersinden) aşırılık teşkil edebilir. Modern koruma kurullarının tescil ettiği bazı yapıları hangi hikmete binâen esirgediğini anlamakta güçlük çektiğimiz yerler de oluyor. "Tarihî eseri koruyalım" kaygısıyla tarihî eser fetişizmi arasındaki hassas bölmeyi gözden kaçırmamak gerek.

Bağlıyoruz; anakronizmin lüzumu yoktur efendim.

Cezaevleri boşalacak, dershaneler kapanacak

O yıllarda dershane sektörü vardı ama ben dershaneye gitmedim.

Pek çok arkadaşla birlikte lise bilgilerimle üniversite kazandım. Dershaneleri gerekli kılan şey, her yıl sayısı gittikçe artan lise mezununu, üniversite kapısında âdil ve sofistike bir sınavdan geçirmek ihtiyacı oldu. Normal lise müfredatı detaylandırıldı; daha ince soru çıkarmak için bir lise mezununun asla ihtiyaç duyamadığı bilim teferruatı müfredata sokuldu. Durumu şöyle izah edeyim; bunca yıldır "biraz Türkçe bilir!" havasıyla yazıp çiziyorum; üniversite imtihanında sorulan Türkçe ve kompozisyon suallerinin yarıdan çoğunu, değil doğru cevaplamak, kavrayamıyorum bile!

Asıl vahlanması gereken hâl bu: Çocuk dişini sıkıp, ömründe hiç lazım olmayacak saçmalıkları sınav verecek kadar öğreniyor fakat asla sahiplenmiyor. İngiliz öğretmenlerin Hindli çocuklara logaritma cetveli ezberletmesini andıran bir saçmalık. Okulda maarifin mahalli kalmamış; elli adımda iğneye iplik geçireni başarılı saymak, -eh âdil ama- yine de saçma.

Dershanelerin hiç olmaması gerektiğine dair birkaç yazı kaleme almıştım yıllar önce. Dershaneler, devlet okullarının lüzumsuzluğunu gösteriyor sadece; ya birini ya ötekini kapatacaksınız; sâkin mantık bunu gerektirir. Hükümet eğer, eğitimin kalitesini artırarak dershaneleri fiilen fonksiyonsuz bırakmış olsa, o maarif vekilinin elini öperdim, yine öperim. Tartışma bu eksende gitmiyor ama; dershanelerin varlık sebeplerini fiilen sona erdirmeden dershane kapatmanın bir tane makul pedagojik gerekçesi yok. Tek mâkul gerekçe politik inat, hatta hırs; içinde bir miktar kin bulunduğu da mâlum! Eğitimle ilgili bir şey değil; hırsla, inatla, hatta kinle alâkalı. "Evvela kapatalım; çıkacak mahzurları sonradan hallederiz" şeklinde bir asabiyet, bir göz karartma haliyle karşı karşıyayız.

Eğitimimizin dağ gibi meseleleri var; iktidar 11 yılda bir ulaştırma bakanına mukabil tam beş eğitim bakanıyla çalışmış; ilginç tablo! Onca reform gayretine rağmen alınan mesafe bir arpa boyu!

"Dershaneler kapanacak dedim, kapanacak; o kadar!" tavrı, pedagojik lâzımeler adına yapılmıyor; "Ders vermek" adına, başarısızlığı daha şimdiden âşikâr bir rest çekiliyor. Tam bir "Üzüm yemek değil de bağcıyı dövmek" durumu.

Hükümetin, bağcıyı dövmekle üzümü yiyebileceğine yani eğitimin devâsâ sıkıntılarından birini olsun halledebileceğine kanaat getirsem, -işte vallahi!- sersemletilmeye, ders verilmeye uğraştıkları bağcıdan yana durmazdım. Dershanelere temel mantığı bakımından karşı olduğumu az evvel belirttim, lakin birisi kenarda durmuş bıyık altından gülerek, "Mesele dershane değil arkadaş, sen daha anlamadın mı?" diye fısıldıyor.

Asıl meseleyi anlıyorum, görüyorum ve üzülüyorum. Üzüntümün ilk sebebi bizatihi bu hükümet adına; bu kadar kin hamûlesiyle yürümek en başta hükümet adına eziyet; hükümet dershane sektörüne değil, kendi nefsine zulmediyor. İki: Bu projeleri -eli mahkûm- yürütmek durumundaki siyaset adamı ve bürokratlar adına gerçekten üzülüyorum; onların, konuya tam inanmadıkları halde işi savunmak durumunda kaldıklarını sanıyorum. Üçüncü üzüntüm, hükümet yanlısı matbuattaki arkadaşlarla ilgili ve onların yerinde olmak istemezdim doğrusu.

Ve ince bir nokta: Dershanelerin kapanması bir raddeden sonra hiç önemli değil, vazgeçilmeyecek derecede hayatî bile değil, lâkin hayır duaların sükûta ve sukûta dönüşmesi...

Ah, işte o hiç hayır alâmeti sayılmaz!

Gerginlik siyaseti: ‘Yeter!’

Kutuplaştırma ve gerginlik yaklaşımı, kısa vadede kârlı bir eylem gibi görünebilir. Kamuoyu anketleri de öyle söylüyor zaten.

Gezi’den sonra iktidar ve ana muhalefet partilerin destekçi oranındaki görünür artışın en bâriz sebebi, seçmeni korkularından kavrayarak kendi saflarına çekmekti; bu yaklaşımı hemen fark etmiş ve ikaz etmiştik: Siyasi partilerin çıkarına görünen kısa vadeli stratejiler sokaktaki yurttaşın aleyhine cereyan ediyor. Gündelik hayatta siyasi görüşleri birbirinden farklı insanlar; arkadaş, komşu, esnaf veya kaldırımda yürüyen herhangi biri sıfatıyla aynı şekilde düşünmeseler de birbirlerinden emin olarak yaşamak zorundalar. Bu güven ortamını zedeleyecek politik manevralar gündelik hayatın olağan akışı için fevkalade zararlı.

Son yıllarda hükümeti beğenmedikleri anlaşılan yurttaşlar evlerinin camına, balkonuna, arabalarının kaportasına Türk bayrağı asıyor veya Atatürk’ün imzası çıkartmasını yapıştırıyorlar. Standart bayrağın içine yerleştirilen kalpaklı Atatürk (Bayrak Kanunu’na aykırı) kompozisyonu ile beraber Türk bayrağı bir protesto alâmeti oldu. Artık belirli semtlerde Atatürk objeleri (rozet, bayrak, çakmak, maskot, anahtarlık vs.) pazarlayan daimî seyyar satıcı tezgâhlarına rastlıyoruz. Bu objelere itibar edenler, siyasi hoşnutsuzluklarını Atatürk üzerinden sürdürüyorlar. Geçen 10 Kasım anma gününde Anıtkabir’i, Genelkurmay Başkanlığı’nın açıklamasına göre tam 1 milyon 89 bin kişi gezdi; oysaki geçen yıl bu rakam 413 bin kişiydi. Manzaranın anlamı açık: Meşru siyasi muhalefet kanalları kifayet etmeyince (Doğrudan CHP’yi kastediyorum) gayrimemnunlar, kimsenin itiraz edemeyeceğini düşündükleri müşterek sembollerle itiraz ve hoşnutsuzluklarını dile getiriyorlar. Kutuplaşmanın en net ifadesi budur.

Vara-yoğa bayrak çekilen, Atatürk posteri sallanan, çarşı-pazarda dondurma, seyyar köfte tezgâhlarını andırır bir lâubalilikle millî semboller pazarlanan bir ülke olduk.

Kendilerini “Laik” diye tarif eden insanlar, dinî müştereklere karşı mesafeli davranıyorlar; onların millî sembolleri sahiplenişi, biraz da kıstırılmışlık duygusunun verdiği bir çaresizlikle izah edilebilir.

Her hâlükârda gerginlik ve kutuplaşma siyaseti yanlış yol; böylelikle bir veya birkaç seçim kazanılabilir ve iç barışın korunması, bu tarzda kazanılmış seçimlerden daha değerli olsa gerektir.

Önceki hafta gerginlik yaklaşımının yeni bir örneğine şahit olduk: Başbakan Erdoğan, en vefâdar ve sâdık dava arkadaşını örseleyici bir polemiğin içine attı. Olup bitenlere bir “iletişim kazası” diyemiyoruz; böyle kazalar anlık sürçmelerle olur. Öğrenci evleriyle ilgili tatsız tartışma anlık tepkilerin eseri değildi; daha ziyade önceden ölçülmüş ve hesaplanmış bir kurgunun eseri gibi göründü. Neticesi ne olursa olsun bu tatsız polemiğin sevimsiz görünen

tarafı başbakandı. Siyaset anlayışında yol arkadaşlığına, ekip güvenilirliğine ve sadâkate büyük önem vermekle tanınan Başbakan Erdoğan'ın daha evvelce bazı takım arkadaşlarına uyguladığı "ofsaytta bırakma" hamlesi, hoş bir intiba bırakmadı. Polemiğin konusu tamamen gereksizdi ve öğrenci evlerini örnek göstererek başlatılan "Muhafazakâr demokrat iktidar" gösterisi hiç inandırıcı değildi. Tablonun en sevimsiz kısmı ise "parti içi nizâ" diye adlandırabileceğimiz tartışma oldu. Bu hesaplanmış kurguyu fark edince ister istemez, "Acaba Başbakan parti içi dengelerini de kutuplaştırma yaklaşımı üzerinden mi yeniden tesis etmek istiyor?" diye düşündüm.

Anlaşılmaz işler oluyor ve olup bitene mantıklı bir açıklama getirmek için ilhamın son çeperlerini kazıyan hükümet yanlısı yazar ve yayın organlarının hâline bakınca insan merhamete benzeyen bir hisse kapılıyor.

Bugüne kadar konjonktürün de yardımıyla olumlu sonuçlar veren yüksek özgüvene dayalı kutuplaştırma yaklaşımları artık tatsız ve tehlikeli bir raddeye geldi dayandı. Daha fazla gerginlik istemiyoruz; bir incir çekirdeğini doldurmayacak gerekçeler yüzünden günlerce sun'i gündem maddelerini tartışarak avutulmak, insanda, "Acaba birileri toplumun zekâsıyla alay mı ediyor?" şüphesini tahrik ediyor.

"Başarılı ama sevimsiz" izlenimi vermek yanlış; kitleler "Kırk satır mı, kırk katır mı?" tercihinde bulunmaya zorlanmamalı bence. "İki ihtimal de birbirinden sevimsiz" şeklinde düşünmeye başlayan kitle davranışı, bu gibi hâllerde irrasyonel davranışların galebesiyle sonuçlanabilir!

Yeter!

Yârenlik!

-Hocam, tadınız yok bakıyorum; hani geçerken şöyle bir uğramasam bugünkü yazınızı yetiştiremeyecektiniz neredeyse!

-Keh keh; çok komiksin ama neyi nasıl yazmak gerektiği konusunda tereddüt geçirdiğimi de saklamam senden. Tatsız günler yaşıyoruz. İnsanlar aşırı derecede alınganlaştı.

-Ha evet, onu soracaktım ben de; bazı yazarlar âşikâre taş atıyorlar size...

-Canları sağ olsun; bunlar tabii şeyler be Çekirge. Aslına bakarsan pek de haksız değiller; bu duruma biraz da ben sebebiyet verdim.

-Nasıl?

-Önceki gün, hükümet yanlısı matbuattaki arkadaşların durumuna üzüldüğümü ve onların yerinde olmak istemeyeceğimi filan yazmıştım. Belli ki o cümleye içerlemişler.

-A evet, benim de dikkatimi çekmişti o husus...

-Samimi bir fikirdi ama her cümle her ortamda herkese aynı şeyi ifade etmeyebiliyor; öyle bir lisan yok zaten; o yüzden sitem etmelerini normal görüyorum; işimizin bir parçası da bu ama...

-Ama?

-Birisi, eleştirisini ifade ederken, "Sen" sigasını tercih etmiş. Belki ona çok tabii bir hitap şekli gibi görünmüştür, belki o ayrıntıyı hiç düşünmemiştir bile. Bu nezaketsizlik, hatırlayacaksın, reklâm metinlerinde başladı ve hızla yayıldı: "Açlığını hisset, avantajdan faydalan, bu güzel evlerden biri de senin olabilir; hemen başvur" vesaire şeklinde teklifsizlik gibi görünen şeyler yazıyorlar reklâmlara. Bana laubalilik gibi görünüyor fakat bakıyorum benim gibi düşünen çıkmıyor pek; insanların çoğu fark etmiyor bile. Belki onlar da aralarında mesafe bulunması gereken insanlara yekten ve sellemehüsselâm, "Sen" diye hitap ediyorlardır. İnsan hiç tanımadığı muhataplara sen der mi yahu?

-Siz de alıngansınız hocam; ne bu şiddet bu celâl?

-Olabilir; herhalde bir yerde karşılaşsak bana sen diye seslenmez, sizli sigayı tercih ederdi. Belli ki kısa yoldan polemik moduna geçmek istiyor; teklifsizliğin sebebi olsa olsa budur.

-Girer misiniz polemiğe?

-Ne münasebet? Düşünmem bile lakin üslupta itinasızlık biraz yaralıyor insanı; polemiğe girmek aynı sigayla cevap vermek olur. Bunu düşünmem; ikincisi o cümleyi, kızdırmak için değil, hükümetten yana durmak uğruna nasıl mesleki sıkıntı çektikleri konusunda empati içinde bulunduğumu hissettirmek için yazmıştım. Cümle kötü oldu ama aynen böyle.

-İşleri zor diyorsunuz?

-Kolay mı yani; bunlar zihni donanım itibariyle üç aşağı beş yukarı aynı zeminde bulunduğumuz insanlar. Hangi meseleye nasıl tepki gösterdiğimiz bir noktada benzerlik gösterir. Beslendiğimiz kaynaklar, atıflarımız çoğu zaman aynıdır. Bunları söylerken koroya sonradan iştirak eden öteki mahallenin atak delikanlılarını kast etmiyorum; doğrusu pek kaale aldığım da yok. Aynı fırının ekmeklerinden bahsediyorum...

-Peki hocam, siz hiç inanmadığınız şeyler yazmak zorunda kalmadınız mı; bir de bu konuda empatiye davet etsem sizi?..

-Valla Çekirge yanlış yazdığım, eksik bıraktığım, hatta sonradan pişman olduğum şeyler yazmışımdır ama... A, bak şu kerataya, nasıl sual bu; insan hocasını böyle köşeye sıkıştırır mı; iki hafta ceza kestim sana!

-Yapma yok hocam, cezama razıyım ama cevabı da beklerim!

-Eh haklısın evladım; şu melâmet hırkasını giyip bir düşüneyim hele; hatırlarsam söylerim bir ara

-Hocaam!..

Ey tarafeyn…

Dershaneler kapandığında, eğitim davamız büyük bir merhale kazanmış olacak mı? Peki, öğrenciler ileri sürüldüğü gibi en azından hafta sonları aileleriyle hoşça zaman geçirip eğlenceye, spora, kitap okumaya daha fazla zaman bulabilecekler mi?

Bilineni tekrara hâcet yok; dershanelerin, eğitime iliştirilmiş paralel hali ortadan kalkınca çeşmelerden bal ve süt akmayacak. Sadece daha fazla karmaşayla dolu bir berzaha girmiş olacağız.

Mesele inat meselesidir; daha hafif bir tabir aradım, bulamadım. Eh, kimilerine göre "İnat da bir murattır". Akıbeti hayır da şer de olsa hükûmet (zannıma göre hükûmet değil, en ziyade Başbakan!) kanun teklifini Meclis'e getirecek, kanun çıkacak, uygulama başlayacak.

Dershaneleri savunan "karşı taraf'ın, birileri gibi silahı omuzlayıp dağa çıkacak hali yok. Söylenecek en mâkul itirazlar dile getirildi; konu eğitim sistemine getirecekleri bakımından izah edildi. Uygulama kötü sonuçlandığında "biz söylemiştik" demenin fazlaca anlamı da kalmayacak. Bizim oralarda "Sana göre hava hoş, yırtılan Bektaş Ağa'nın şalvarı" derler. Siyasette başarısızlığın ceremesi nasıl ödenir mâlum. Bektaş Ağa'nın şalvarı yırtıldıktan sonra, birilerinin bedel ödemesi neye yarar ki?

Fil, züccaciye dükkânına daldı ve sırça kadeh tuzla buz oldu. Öyleyse şimden gerû olması gerekenleri konuşmanın zamanıdır.

Münakaşanın, müzâkerenin âdâbı olur da kavganın âdâbı olmaz mı? "Kavgada yumruk sayılmaz" diyenlere aldırış etmemeli, bilakis kavganın bile hukuku, üslûbu ve kendince muaşereti vardır.

Hayatın mânâsını siyasette bulup varoluşlarını siyasi düzlemde idrak edenler için siyaset fıtraten kanlı bir spordur; hatta ölümcül. "Kanlı" tabiri mecaz elbette, siyaset erbabı rakiplerini iç kanamayla göçertmeyi tercih ederler ve centilmenliği zayıflık bulurlar. Size iç siyasetten "iç kanamalı ölüm" vakaları nakletmek isterdim ama yerim dar. Temiz oyun, siyasetçinin ancak mecbur kaldığında kabullenmek zorunda kaldığı bir tekniktir. Velâkin varlığını Hakk'a ve halka hizmette bulanların daima meşrû, daima vakur, daima edebe münasip davranmaları beklenir; onların ömrü, taşıdıkları yüksek değerleri kirletmeden karşı kıyıya geçmek ülküsüne adanmıştır. Bu yüzden "İncinsen de incitme" derler, rakiplerini onurlandırmadıkları hiçbir galebeyi mânidar saymaz, son raddeye kadar hakkı tavsiyeyi, sabır ve temkini elden bırakmazlar. Dünyevi işlerinde muvaffakiyet için piyasayı, kâr faktörünü,

anketleri değil uhrevî kaideleri gözetirler. Kelimelerini kuyumcu terazisiyle tartıp öyle sarf ederler. “Kem âlât ile kemâlât olmaz” umdesine bağlıdırlar; gidecekleri yer kadar, binekleri de doğru, hayırhah ve temiz olmak mecburiyetindedir zira onlar kendilerini zaferden değil seferden sorumlu sayarlar. Seferde yanlış yapmanın, zaferi değersizleştireceğini çok iyi bilirler. Kalplerini kıranlara sebb ü şetm ile lânet etmezler; düşene vurmazlar, balığa değil “Hâlık”a hizmet ederler; balık hiçbir şeydir, Hâlık her şey.

Bakıyorum, Karşı taraf da ehl-i kıble, bu taraf da; “Aynı kitaba baş eğmişiz, bizden âlâ akraba mı olur?” mısdâkınca aralarında zihnî ve dünyevî kavrayış farkı olmamak gerekir. Ne yazık ki bu zümrelerin siyasi ihtilaflarını mâbeynlerinde nasıl hallettikleri hususunda tarihî kayıtlar ferahlatıcı şeyler söylemiyor. Her ne hikmete mebnî ise, abdestin rükünleri hususunda kılı kırk yararcasına teferruata riayet eden müminler, siyasi ihtilaf mevzubahis olunca “din”in değil, şu basit ve dümdüz siyaset biliminin icaplarına göre davranıveriyorlar.

Olan da budur esasen.

Ey tarafeyn, mademki söz bitmiştir, bari mübâreze onurlu olsun.

İnsanlar ve ağaçlar

Bu yazı, tabiatla insanların ortak hayatları hakkında, unutmaya başladığımız bazı ölçüleri hatırlatmak anafikrini savunuyor.

Aşağıda gördüğünüz iki fotoğrafın hiçbir fevkalade özelliği yok; hepimiz, yurdun dört yanında buna benzer manzaraları görüyor ve fark etmeden geçiyoruz. Fotoğrafların ilkinde kalabalık bir caddenin kenarında yükselen ulu çınar ağaçları görünüyor; öteki ise ilkinin çekildiği yerden onbeş metre kadar ileriden alındı. Açı değişince anlam da değişiveriyor.

Boyu 20 metreye uzanan çınarların ardındaki cami, Beşiktaş iskelesinde yüzyıllardan beri (1555 tarihinde ibadete açıldı) ayakta duran Sinan Paşa Camii’dir ve Mimar Sinan eseridir.

-E, ne var bunda; noolmuş, dediğinizi duyar gibiyim.

Fotoğrafta iki güzel şey var; ilki ağaç, ikincisi cami. Üstelik sıradan bir cami değil. Rahmetli Mimar Sinan’ın eser listesinde sanat kariyeri bakımından anlamlı bir basamağı teşkil eden Sinan Paşa Camii. Ağaçlar camiyi görünmez hale getiriyor. Mesele şu: Ağaç mı, cami mi? Daha doğrusu şüphesiz hayır ve güzellik maksadıyla cami avlularına ve civarlarına dikilen ağaçlar, eseri görünmez şekilde örter ve kökleri sebebiyle zarar vermeye başlarsa ne yapılmalı?

Tek örnekten bahsetmediğimi tahmin etmiş olmanız gerekir. Yüksek ağaçlar yüzünden lâyıkıyla görülemeyen, algılanamayan başka camilerimiz de var. Çözüm basit: Yüksek ağaçlar kesilecek, yerine bol yapraklı ama fazla yükselmeyen, gölgesini etrafa yayan ağaç cinslerinden dikilecek.

Tam bu esnada birilerinin telâşla yerinden doğrulup, "Nee, birileri ağaç kesmekten mi bahsediyor; kim o densiz?" diye yekindiğini tahmin edebiliyorum.

Şimdi böyle bir moda var. Evvela Gezi Parkı'nda başladı, ardından ODTÜ'ye yapılacak yol için (kesilen değil) yerinden uğratılan ağaçlarla devam etti. Ağaç kesmek en mel'un, en kabih, en alçakça cürümler listesinin başına konuldu; daha doğrusu ağaç bahane edilerek temelsiz bir çevrecilik heyecanı estiriliyor ve bu tabii tepkinin hemen ardına siyasi talepler sıralanıyor.

Dürüst olalım; riyâkârlığın lüzumu yok. Medeniyet namına yapılan her şey, tabiatın âhengini bozar ve şeklini değiştirir. Güzelleyip durduğumuz şehirler, tabiattan söke söke tahrib edilmiş arz parçalarıdır. Eskiler bu hususta bizden farklı düşünürlerdi: Evlerini düz ve sulak tarım arazilerine yapmak yerine daha yüksekte, etrafı görüp denetlemeye elverişli sırtlarda kurar, iyi rüzgar almasına dikkat ederlerdi. En basitinden birkaç örnek: Bugün hemen bütün şehirlerimiz çok verimli tarım alanları, bahçeler ve elbette ağaçlar mahvedilerek kazanılmış nevzuhur mahallelerden oluşuyor. İşte İzmir, işte Mersin, işte Bursa, Aydın, Alanya ve diğerleri...

Ağaçları zevkle, huşû ile seyrederim; onlara bakarken imanım artıyor, hayran oluyorum. Yaprak uçlarından köklerine, kabuğundan lif dokusuna kadar mübârek ve güzel bir varlık ağaç. Sadece ağaç değil, tabiatın her unsuru ve her noktası aynı mucizeden tabii sûretler gösteriyor. Ağaçlara bu güzellik içinde ayrı bir yer vermek lazım bence.

Ne var ki ihtiyaç hâsıl olunca ağaç da kesilir; zaten kesiliyor. Türkiye gibi ülkelerde, vaktiyle hadsiz ve hesapsız, adeta vahşiyâne bir cehalet veya zaruretle ağaç kesilen ülkelerde artık orman varlığı titizlikle korunuyor; kesimden önce kesilecek miktarı telafi edecek miktarda bölgeye fidan dikiliyor. Bu usulle Türkiye şu anda orman varlığını artıran ender ülkelerden birisi durumunda.

Bilinen ilk zamanlardan beri ağaç keserek medenîleşiyoruz; ağaç kesmek, yerinde olduğu zaman bir zaruret. Kesilen veya yeri değiştirilen her ağacı gövdesine sarılıp "ölürüm de kestirmem" diye fiyaka yapmak dürüstlük değil. Yerine göre kesilebilir (işte tarihî camileri

görünmezleştiren yüksek ağaçlar), yerine göre yeri değiştirilir veya yerine göre düpedüz kesilip odun, kereste, kürdan veya pencere yapılır. Bu esnada gözetilmesi gereken şey, kesileni telafi etmektir.

Ağaç birazcık dikkat ve zaman sarfıyla kendini yenileyen bir varlık; ağaç sevgisi başka, ağaca tapınmak çok daha başka şeyler.

Göğe doğru kırk-elli, hatta yüz metre yükseltilip de balkon kenarlarına varil içinde yetiştirilmiş ağaç benzeri çalılıklar yerleştirmek şeklinde bir moda çıktı mimarlar arasında. Müşteri tavlamak için basit numaralar. İnsanlar yeşil dokuyu aramaya başladı fakat yüksek balkon veya teraslarda iki ay sonra kuruyan dekoratif şeyler yeşilin yerini tutmuyor. Yeşile saygı büyük parklarla, şehir civarındaki korularla, doğru tarzda ağaçlandırılmış bulvarlarla, enine yayılan doğru şehircilik ve yapılaşmayla olur.

Öyleyse bazı tesbitleri sıralamanın tam yeridir:

-Modern mahiyetteki çevrecilik heyecanı, kendi içindeki çelişkileri aşamadığı için inandırıcı olamıyor. Yeşile saygı sadece Gezi'de değil her yerde gösterilmeli. Bilelim ki yeşile "mutlak saygı", günlük hayat tarzından feragat gerektirir. Ancak şehirleşmeye, betonlaşmaya, yoğun trafiğe, gitgide artan enerji tüketimine karşı radikal tavır gösterebilenlerin, şehir içinde bir yere yol açılırken ağaç kesimine karşı çıkma hakkı vardır.

-Meselâ HES tipi enerji santrallerine veya nükleer enerjiye muhalefetin tutarlı olabilmesi için, her protestocunun şahsi enerji tüketimini asgari seviyeye indirmesi ve günlük hayat faaliyetlerini en az enerji tüketimi gerektiren bir ölçüde tutması gerekir. "Hem herkes kadar enerji tüketebileyim, hatta enerji ucuzlaşıp bollaşsın ama kullandığım enerji temiz olmalı" demek tutarsızlıktır.

Temiz enerji diye bir şey yoktur. Tüketilen her birim enerji, tabiatın dengesine müdahaledir.

-Camilerin çevresi yeşillendirilirken aynı dengeye riayet edilmelidir. Yükselen yerine enine doğru yayılan ağaç türleri seçilmesi daha isabetli olur. Mimari ifade ile yeşil doku, tutarlı ve estetik bir ölçülendirmeyle uzlaştırılmalıdır.

-Aslolan insanla ve insan elinden çıkan şeylerle tabiatın dengede tutulmasıdır. Kaçınılmaz olarak tabiata müdahale ederiz ve bu müdahalenin makul, mümkünse asgari ölçülerde sınırlandırılması gerekir. Gerek bol keseden sarf edilen "medeniyet" edebiyatı, gerek modernlik güzellemeleri, insanların tabiata karşı "zafer kazanmak, galebe etmek" anafikrine yaslanıyor. Tabiata karşı zafer kazanılmaz; tabiat düşmanımız değildir ama izah etmeye

çalıştığım gibi küçük romantik protestoları bir tarafa bırakırsak, konfor ve daha yüksek hayat standardı uğruna tabii verilere karşı düşmanca davrandığımız bir gerçektir ve bu davranış şeklimizi hiç sorgulamıyoruz bile.

'İzzet'i tutalım; gerisi telafi edilir

Tartışmanın bir nebze olsun tavsamasına müsaade edilmiyor; aynı taktiği Gezi olaylarından hatırlıyoruz.

Hafıza tazelemekte fayda var; ne zaman olay yatışmaya yüz tutmuşsa Başbakan'ımız hemen devreye girmiş, yeni yeni demeçlerle tansiyonun düşmesine izin vermemişti. "Mesajı aldık, hükûmet gerekeni yapacaktır." şeklindeki "itfâ" çalışmalarını bile hiddetle tekzib ederek, "Ben mesaj filan almadım." demiş, ardından "Sizin elinizde tencere tava yok değil ya." diye devam etmiş ve sözü "Yüzde elliyi zor zaptediyorum."a kadar getirmişti.

Sıradan insan, siyasetçileri problem çözmekle yükümlü zanneder; oysaki bazen bir problemi sönme noktasından alarak yeniden canlandırmayı, boyutlarını genişletmeyi ve böylece gerginliği yükseltmeyi tercih ediyorlar. Bu durum bana Şahan Gökbakar'ın "Bülent Binbaş" karakteriyle yıllar önce başarıyla yaptığı "Tehlike Çanı" adlı parodi dizisini hatırlatıyor. Program sunucusu Binbaş yönettiği tartışma programında ne zaman "reyting" düşmeye yüz tutsa elini öfkeyle masaya vurarak devreye giriyor, "Biiz Fatih'lerin, Kanuni'lerin" veya konuya göre "Biiz Yahya Kemal'lerin, Faruk Nafiz'lerin çocuklarıyız." diye bağırarak reytingleri yükseltiyordu.

Rusya dönüşü uçakta gazetecilere verdiği beyanatı bir nevi reytingleri yeniden yükseltmek hamlesi olarak okuyabiliriz: "Kapatacağız, geri adım yok. Bütün dershane sahiplerine söylüyorum; hemen süratle okullaşmaya gidin. Her türlü desteği biz verelim. Artık geri adım atmamız diye bir şey kesinlikle yok. Yani ben bu makamda olduğum sürece kimse bizden geri adım beklemesin. Hazirana kadar inşallah bu işi bitireceğiz. Bunu daha fazla kokutmaya gerek yok." derken ardından polemiği daha da ateşleyen şeyler söylüyor: "Bizim ülkemizde şu anda 800 bini aşkın öğretmenimiz var. Bu öğretmenlerimize haksızlık olmuyor mu? Onlar bu kadar emek veriyor çocuklarımıza. Yetiştirip geliyor, yetiştirdikten sonra dershanenin öğrenciye verdiği nedir? Hiçbir şey vermiyor iddiasında değilim. Sadece test tekniğini veriyor. Ama asıl altyapıyı hazırlayan neresidir? Devletin okuludur."

"Diğer bakanlar yapamadı, artık Nabi Bey döneminde bu olacak." cümlesinde ben şahsen kararlılık değil, "Karşılıklı olarak kavgayı tavsatmayalım ey tarafeyn; herkes mazgallara" çağrısının izlerini görüyorum. Bu sözler dershane konusunu, "Buyrun aşk ile bir dahi nizâ edelim; gül gibi konu pörsümesin, yazık olur..." diye yeniden ısıtmaktan başka mânâya gelmez.

Dershane tartışmasını daha yüksek tonda ve kapsamda sürdürmekte Başbakan'ın nasıl bir siyasi veya pedagojik fayda gördüğünü bilmiyorum; bu noktadan sonra emin olduğum tek şey bu tartışmaların eğitime hiçbir hayrının dokunmayacağıdır.

Artık şu zehâba kapılıyorum: Bütün dershane sahipleri, dershaneleri özel okula dönüştürüp bu sabah itibarıyla kapıya kilit vurup demirbaşları haraç-mezat hurdacıya devretseler, ardından öğretmenlerini birer sandık limon maaş tazminatı ile seyyar satıcılık sektörüne yönlendirerek meseleyi ebediyyen nihayetlendirseler bile, birisi çıkıp, "Bir dakika, siz öyle kendi başınıza kapatamazsınız bu kurumları; ben kapatacağım; oyunbozanlık yok, dershaneleri, öngördüğümüz gibi Nabi Bey kapatacaktır inşallah" diye inisiyatifi ele geçirmek isteyecek herhalde. Tam bir, "İstifa ediyorum... Hayır edemezsin, ben seni kovdum... Hayır önce ben istifa ettim..." klişesi. Başbakan'a dershaneler, milli içki, kızlı-erkekli evler, sezaryenle doğum emsâli gerginlik başlıkları gerekiyor; çünkü bu tartışmalar beş kuruş tanıtım bütçesi sarf etmeden basın yoluyla bedavaya getirilen bir nevi "safları sıklaştırma" operasyonudur.

Yine de tepkileri alçak profilde tutmakta fayda var. Vakar ve izzetini muhafaza eden kaybetmez. Seferi vazife, dershaneleri son siperine kadar savunmaktan ziyade izzeti dik tutmaktır.

Esasta haklı olanlar, usûlde kaybetmemeli

Siz bu yazıyı okurken, o gündem bile çoktan değişmiş olabilir. Geçen hafta ortasında şöyle bir durum yaşadık: Dershaneler konusunda sinirlerin iyice gerildiği bir ortamda Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç, yine her zamanki güler yüzlü ve tesellibahş tavrıyla gazetecilerin karşısına geçerek "Yüreğinizi soğutun.

Başkası söyleyince dikkate almayabilirsiniz ama ben söylüyorum" diye başladığı sözlerine, hükümetin bu hususta belli bir takvimi olmadığını, konunun bütün taraflarıyla görüşüleceğini, itirazların değerlendirileceğini ilave ederek tamamladı. Çoğunluk rahat bir nefes aldı, sinirler gevşedi. Birçok yazar, "Oh, tartışma sona erdi galiba" fikriyle iyimser yazılar kaleme aldılar.

Ve tarih yine tekerrür etti. Çarşamba akşamı Başbakan seçtiği gazetecileri karşısına oturtarak ilginç bir basın toplantısı yaptı ve "Buradan geri adım atmayız" dedi: "Biz kapatma kararını çoktan verdik; dönüşmeyene müeyyide var!"

Benim hatırladığım kadarıyla Sayın Arınç'ın başına gelen üçüncü dramatik görev kazasıdır bu: İlki Gezi olayları esnasındaydı ve ortam yine çok gergindi. Sayın Arınç ve hatta Sayın Cumhurbaşkanı Abdullah Gül "Mesajı aldık; gereğini yaparız" yollu açıklamalarla tansiyonu düşürmeye çalışırken; Başbakan, Kuzey Afrika gezisi dönüşünde havaalanında "Ben mesaj filan almadım" diyerek devlet başkanını ve hükümetinin sözcüsünü açığa düşürmüştü.

İkinci hadise birkaç hafta önce yaşandı; Kızılcahamam kampından sızan kızlı-erkekli öğrenci evleri konusunda çıkan haberleri yalanlayan Sayın Arınç aradan gün bile geçmeden, "Ben sözümü çiğnemem" diye açıklama yapan Başbakanı'na karşı bir kere daha zor durumda kaldı ve ardından o ünlü "Özgül ağırlık" çıkışı geldi. Şu anda yaşanan, bilindiği kadarıyla üçüncü hadisedir ve bir kere daha Başbakan, hükümet sözcüsünü bir manada boşa çıkarmış durumda!

Bu çerçevesiyle hadise, hükümet içi bir meseledir; kabine üyelerini ilgilendirir lakin dışarıya verilen görüntü nahoştur. Hükümetin iki önemli figürü, Amerikan polisiye romanlarında sık tekrarlanan "İyi polis-kötü polis" klişesini tekrarlarcasına kamuoyu önünde farklı resimler çiziyorlar.

Manzara iyi değil. Başbakan'ın şahsi kararında netleşen hükümet iradesi tatsız bir görüntü arz ediyor. Tamamen millî eğitim politikaları ve pedagoji tekniği alanında kalması gereken bir konu, şaşırtıcı bir inatla politikleştirildi ve kutuplaşmayı artırıcı istikamette geliştirildi.

Doğrusunu söylemek gerekirse dershaneler meselesi ülkenin en âcil problemleri arasında değildi. Başbakan şahsi inisiyatifiyle konuyu gündemin ortasına koydu. Kabinesini, parti grubunu, bürokratlarını ve hükümet yanlısı basın kanadını ilzâm eden bir kararlılık gösterisiyle konuyu sahiplendi ve şahsileştirdi.

Macun tüpten çıktı ve geriye dönmesi bu noktadan sonra artık mümkün değil. Bu raddeden sonra artık konuşmak gereken şey kırgınlığın ve protestonun hangi üslûpta, hangi seviyede sürdürülmesi gerektiğine dair ayrıntılardır ve ayrıntılar çok önemlidir.

Başbakan'ın konuyu şahsi meselesi gibi sunarak ortamı germesi kendi tarzıyla ilgili bir ayrıntıdır meselâ. Konu dershaneler probleminden neşet eden pedagojik bir ayrıntı olmaktan çıktı. Dershaneleri savunanlarla kaldırılmasını isteyenler arasında belirgin bir dünya görüşü farkı yok; problemin nasıl çözülmesi gerektiğine dair bir ayrıntı ihtilâfı var.

Ayrıntılar önemli çünkü büyük imtihan, ayrıntı konusunda takınılacak özel tavırlarla ilgili. Öğrenci tabiriyle "en kazık sorular", ayrıntılar, yani üslûp konusundan çıkıyor.

Sabrı tavsiye edip sükûnetini bozmayanlar, barışın dilini tercih edenler, bel altı vuruşlarına tevessül etmeyenler, ihtilâfın her safhasında beyefendiliğini, hilm ve teenni tavrını ve vakarını muhafaza edenler, sulhten yana duranlar bu gergin süreçten kârla ayrılacak; asabiyetten, intikamcılıktan, gerginlikten yana olanlar kaybedecek.

Vakar ve mülayemet bu kritik dönemin kazananını belirleyecek; esasın artık önemi yok; her şey konuşuldu ve netleşti. Yeni safhada usûl, yani ayrıntılar önem kazandı.

Vakar kazansın, sağduyu galip gelsin; mülayemeti ve güzel üslubu tercih edelim; basiret böyle zamanlar için lâzımdır.

Aman basiret, aman vakar, aman mülâyemet ve temkin!

Metin Turan gazeteci değil miydi?

Dışımızdaki dünya, Türkiye'nin gündemiyle pek alâkadar değil gibi sanki: Dünyanın gerçek gündeminin kıyılarında gezinirken iç kavgaların heyecanıyla avunan bir gündem yapma geleneğimiz var.

Ortadoğu, ne derece hayra alâmet olduğunu şimdilik tam kestiremediğimiz bir hareketlilik içinde. Dengeler kımıldanıyor. Çok sıcak dostumuz Mursi yönetiminden sonra Mısır'la ilişkilerimiz "yaka-paça"lıktan bir önceki safhaya girdi: Darbeci Sisi hükûmeti, Türkiye'nin Mısır büyükelçisini "Persona non grata" ilan ederek diplomatik lisanın en kaba ifadesiyle sınır dışı etti. Bu hadise, ülkemizin dış siyaseti bakımından yakın zamanlarda hiç görmediğimiz türden bir diplomatik skandaldır. Darbeci hükûmetin nezaketsiz tepkisine Türkiye'nin misliyle cevap vermesi uğradığımız kabalığı gidermiyor. Türkiye'den başka bütün dünya ülkelerinin kârına-kesadına baktığı Mısır'da Türkiye'nin, en yüksek temsilcisi sınır dışı edilen bir ülke durumuna gelmesi üzerinde konuşulması gereken bir durumdur.

Türkiye'nin nüfuzu Mısır'dan ne kadar da çabucak tasfiye ediliverdi. Filistinlilere doğrudan yardım için eşik görevi gören Mısır'da artık yokuz.

Mısır'la kötü ilişkilerimizin, pek hatırlanmayan bir noktası daha var: TRT muhabiri Metin Turan neredeyse yüz günden beri darbeci rejim tarafından çok ağır şartlarda hapishanede tutuluyor. Bu gazeteci arkadaşımızın şahsî yanlışları yüzünden hapse atıldığını düşünmek fazlaca iyimserlik olur; herkes de biliyor ki gazeteci Turan, Türkiye'nin izlediği politikaya öfkelenen darbecilerin kaba rövanş duygularının rehin aldığı bir nevi kurban durumundadır. Bir Greenpeace üyesinin haksızlığa uğraması noktasında ortalığı ayağa kaldıran küresel siyasi vicdan, Metin Turan'ı niçin hatırlamaz?

Yoksa Metin Turan, gazeteci değil de ekmeği peşinde direksiyon sallayan bir kamyon şoförü müydü? Öyle bir belirsizlik var ki bu konuda, savunma hakkını serbestçe kullanma imkânı bir tarafa, Turan'ın tam olarak hangi delillerle, hangi cürümle suçlandığını, ağır hapishane şartları içinde hayati tehlike içinde bulunup bulunmadığını bile bilmiyoruz.

Bu arada Batı bloku, ABD'nin inisiyatifiyle nükleer program geliştirmesi konusunda İran'la Cenevre'de mutabakata vardı. İran halkı ve yönetimi için şüphesiz çok sevindirici bu gelişme şenliklerle kutlanıyor. Mutabakat, İran'ın yeni bir güç olarak "Dünya Nükleer Ligi"ne kabulü anlamında yorumlanıyor. Bölge dengelerinin yeniden hesaplanmasına yol açacak bir gelişmedir bu. Ortadoğu'da İran gibi çok önemli bir aktörün Batı blokunun onayıyla rol değişimine girmesi, Türkiye'nin özgül ağırlığını mutlaka etkiler. Türkiye, Dışişleri Bakanlığı seviyesinde bu anlaşmadan memnuniyetini resmen açıklarken Suudi Arabistan Krallığı'nın ve İsrail'in yeni durumdan hoşnutsuzluk duyması çok dikkat çekici. Öte yandan Türkiye'nin Irak'ta Bağdat yönetimiyle yakınlaşması, Barzani'nin Diyarbakır ziyareti ve hepsinden

önemlisi Suriye'de maalesef batağa saplanan hatalı politik yaklaşımlar, gündemde tutması gereken yerin çok gerisinde görünüyorlar.

Halkını resmen kılıçtan geçiren zâlim Esed yönetiminin bile uluslararası arenada belli ölçüde meşruiyet kazandığı bir diplomasi oyununda, Türkiye'nin hep kaybeden taraf olmasını anlamak pek mümkün olmuyor.

Ortadoğu'da yeniden oyun kurucu aktör rolünü iktisap etmek için biraz sabretmemiz gerekecek galiba: Önce şu "iyiniyetli" dershanelerin açık liselere dönüştürülmesi ve "kötüniyetliler"in hâk ile yeksân edilme kararının büyük bir azimle zafere erişmesini bekleyelim; gerisi kolay!

Allah var, keder yok

-Hüseyin Gülerce'nin dünkü yazısını okudun değil mi Çekirge? -Okudum elbette; değerlendirmek bana düşmez ama hasbî bir feryat.

Camianın hâletini samimi bir dille ifade ediyor.

-Üslûba da dikkat ettin elbette; kırmıyor, bilakis en yumuşak kelimelerle inkisarı dile getiriyor. Hüseyin Gülerce ki, yılların gazetecisi, büyük tecrübe ve görgü sahibi bir insan. Son raddeye kadar sabrını ve temkinini korudu. İnsaf terazisini elden bırakmadı, iyimserliğini muhafazaya çalıştı ama...

-O bile...

-O bile ruhlarda kopan fırtınayı aksettirmekten kendini alamıyor artık; bu safhada bile örseleyici kelimelere iltifat etmemesi manidar; zaafından değil terbiyesinden. Elfaz-ı galîzayı sevmeyen insanların hayal kırıklığını dillendirmesi böyle oluyor. Bir köşe yazısı değil sadece, on binlerce insanın psikolojisini yansıtan bir belge aynı zamanda.

-Bakan Bey'i istifaya davet etmesini nasıl yorumlamalı?

-Bana göre o bile şahsi terbiyesinin, hizmet terbiyesinin bir göstergesi. Sayın Bakan dönüştürme projesinde başarılı olup Başbakan'ı tarafından tahsîn görse bile, zihinlerde buruk bir tat bırakacak. Keşke bu sevimsiz vazifeyi o değil de bir başkası üstlenmiş olsaydı. Bir düşün ki, muvaffak olsa da sonuçta bir Pirüs zaferi kazanmış olacak; yani kazananın bile perişan olduğu bir "zafer"; tabii buna zafer denirse... Bu noktada temennim, memur olduğu şeye kendi iç dünyasında hakikaten inanıyor olmasıdır.

-Nasıl yani, tam anlamadım?

-Şöyle: Dershanelerin hâk ile yeksânına samimiyetle inanmış olabilir. Benim görüşüm farklı ama bir insanın 60 yıllık şahsi kariyerini terazinin bir kefesine koyduğu meselede kendine

karşı samimi kalması önemli bir ayrıntıdır. Değilse fena; yani şahsen inanmadığı halde siyaseten böyle gerektiği için meseleyi üstlenmişse gerçekten çok üzülürüm.

-O veya başkası, ne fark eder ki sonuç açısından?

-Öyle değil işte; Hüseyin abi de bu ayrıntıya zarafetle işaret ediyor zaten.

-Anladım; n'oolmak ihtimâli var sizce, nereye gidiyoruz?

-Göstergeler bana şunu ihsâs ediyor Çekirge; atılan adımların dozajı ve bu esnada verilen tepkilerin dozu ritmin hızlandığını anlatıyor. Korku filmlerinde yönetmenler kalp atışı ritmini efekt olarak koyarlar arka plana. Seyircinin nabzı da o kalp atışına bağlanır. Öyle bir his var içimde; bir şey olacak olmasına, hayrolur inşallah diyelim!

-Tartışmanın üslûbuna ne diyorsunuz?

-Vallahi hicab ediyorum. Usûl esastan önemlidir diye yazıp duruyoruz burada; öyle kelimeler, öyle cümleler okuyorum ki mânâsının medlûlünün kıymeti kalmıyor. Diyelim ki bana sarf edilmiş bir kem sözü okurken sahibi adına utanıyorum, üzülüyorum; bu gecenin seherinden hayr umacak saffetimiz kalmıyor. Daha zarlar havadayken kaybediyoruz Çekirge; usûlde sakatlık böyle bir şey. Bir büyüğümüz vaktiyle demiş ki, "Bazıları vardır abdestsiz yere basmaya hayâ eder, karıncayı incitmekten sakınırlar da yeri gelince besmelesiz adam boğazlarlar". Allah muhafaza buyursun; Allah kalplerimizi körleştirmesin. Efendimiz'in sabahları hanesinden çıkarken mutad edindiği bir dua var: "Haksızlık etmekten ve haksızlığa uğramaktan sana sığınırım." diyor; her sabah! Demek ki hepimiz için bilmeden bile olsa böyle bir ihtimâl var. Müslümanlık ince iş; zorların zoru. Allah encâmımızı hayra tebdil etsin Çekirge; üzme kendini, ne demiş birisi?

-Ne demiş hocam?

-Allah var keder yok; doğru yerde duralım, ağzımızı bozmayalım kâfidir.

2013

30 Aralık

İmkânsız Aksiyon Dergisi

30 Aralık

Cadıları yakalım da... Zaman Gazetesi

29 Aralık

Aferiiin Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

28 Aralık

Komisyon, hayır-hasenât Zaman Gazetesi

25 Aralık

Süt Zaman Gazetesi

23 Aralık

Macun tüpten çıktı Aksiyon Dergisi

23 Aralık

Felfellemek Zaman Gazetesi

22 Aralık

İşlik! Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

21 Aralık

Doğrular, eğriler Zaman Gazetesi

18 Aralık

Zımba! Zaman Gazetesi

16 Aralık

“Baba bir hırsız tuttum” meselesi Aksiyon Dergisi

16 Aralık

Sıkıcı yazı Zaman Gazetesi

15 Aralık

Eski kışlar, eski çocukluklarımız Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

14 Aralık

Diren yılkı! Zaman Gazetesi

11 Aralık

Yok Mandela! Zaman Gazetesi

09 Aralık

Basiret galebe etsin Aksiyon Dergisi

09 Aralık

Sürücülerin dikkatine Zaman Gazetesi

08 Aralık

Yenicami'nin bilinmeyen hikâyesi Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

07 Aralık

% 1'i nasıl hesapladım? Zaman Gazetesi

06 Aralık

Yokuşta otobüs omuzlamak Zaman Gazetesi

04 Aralık

Bu akıllar, nasıl bir akıllar arkadaş? Zaman Gazetesi

02 Aralık

Darbeci hukuk haklıymış meğer! Aksiyon Dergisi

02 Aralık

Ne senden geçerim, ne dershaneden Zaman Gazetesi

01 Aralık

Dikkat: Bu bir aşk yazısıdır Zaman Gazetesi, Pazar Keyfi

Dikkat: Bu bir aşk yazısıdır

Web devrimi önce tüketim alışkanlıklarını değiştirdi; müziği ve eğlenceyi hızla tektipleştirdi. Çok tıklanan videolara eklenen reklamlar, eğlencenin ticari boyutunu hatırlatıp duruyor. Ezeli ve ebedi meselelerimiz yerinde sayarken dünyanın sureti durmadan değişiyor.

Gençler için internet oksijene benzeyen hayatî bir ihtiyaç şeklini almaya başladı. Bağlantısı kesilen gençler, sudan çıkmış balık gibi debelenip duruyorlar. Benzetme hoş değil ama durum hemen hemen böyle.

Video paylaşım siteleri (en ünlüsünün adını reklâm olmasın diye zikretmiyorum; kim bilir garibanlar ne kadar ticari kayba uğramışlardır şimdi!) benim de boş zaman öğütme tarzımı değiştirmeye başladı. Fırsat buldukça girip dünyayı tanıyor, daha doğrusu dünya ustalarının neyi nasıl yaptıklarını seyretmeye bayılıyorum.

Evet, web'in temel direği ticaret ve ticari çıkar ama ufak-tefek bedava hizmetleri de yok değil; bunların içinde benim için en başta geleni "Neyi nasıl yapıyorlar?" sorusuna cevap veren bilgi videoları. Bunlara paralel olarak insanoğlunun maddeye nasıl şekil verdiğini, dünyanın çehresini nasıl değiştirdiğini izah eden teknolojik aletleri de kimseyi rahatsız etmeden (yani kulaklıkla) seyretmek mümkün oluyor.

"Usta seyretmek" deyip geçmeyelim lütfen. Dünyanın en zengin, en muktedir insanlarından biri olsam, belli zamanlarda dünyanın en iyi ustalarını ziyaret edip, atelyelerinde misafir olmak, sonra bir köşeye sandalyeyi atıp nasıl çalıştıklarını seyretmek isterdim. Bu iş için bir de üste para vermek doğrusu hiç gücüme gitmezdi. Dünyanın en zengin insanı için hayır-hasenat işleri dışında paranın harcanabileceği en güzel yerlerinden biridir iyi ustalara verilen para.

Üreten insanların maharetlerini seyretmek çok zevkli; bizzat üretmek daha fazlası elbette...

Ne diyordum; çok zengin biri olsam, bir futbol sahasının yarı büyüklüğünde dev bir atelye kurar, içine kullanılabilir durumdaki bütün metal ve ahşap işleme aletlerini (en yeni tezgâh ve avadanlıklara kadar) doldurur, ustalar, kalfalar ve işçiler tutar, zevkime göre muhtelif imâlât yaptırırdım.

Neler mi imâl ettirirdim? Vaktiyle Sultan Abdülhamid Han, Yıldız Sarayı'ndaki ince marangozluk atelyesinde ne tür şeyler yaptı ve yaptırdı ise benzerlerini tabii.

Lâf Abdülhamid Han'dan açılınca aklıma geldi. Henüz gezmek nasib olmadıysa da Yıldız Sarayı'nda "Padişahımız efendimiz"in marangozluk âletlerinin sergilendiği bir bölüm var. Devrin önemli gözlemcileri, Abdülhamid'in marangozluğu önünde şapka çıkarıyorlar; esasen yaptığı işlerden pâdişahın titiz ve temiz bir işçilik sahibi olduğu da anlaşılıyor. Keşke bir sanat tarihçimiz bu konuyu ele alsa ve güzel bir monografi kaleme alsa; ihtiyaçtır ve eksikliktir. Bilmiyorum Türk Marangozluk Tarihi adlı bir eser var mı; sanat tarihçilerimiz böyle şeyleri de araştırmalılar bence...

Padişahı usta seviyesinde usta derecede ince marangoz olan kaç memleket var tarihte?

Türk marangozluğu deyince bir miktar duralım. Beş-altı sene öncesine kadar birkaç ahbabın marangozhanesinde hayli zaman geçirdim; haylice çaylarını içip sohbetlerinde bulundum; dolayısıyla işlerine nasıl bir bakışla yaklaştıklarını azbuçuk biliyor sayılırım.

Vallahi, bütün dünya bir yana, Japonların marangozluğu bir yana derim ben. Merak eden videolarını bulup haklı olup olmadığımı tahkik edebilir.

Japonlar diğer mesleklerde böyle midir bilemem fakat marangozluk sanatına sanki ibadet edermiş gibi derin bir saygı ve huşû ile bakıyor, öyle çalışıyorlar. Sabırlılar, tezcanlılık göstermiyor –tıpkı benim yaptığım gibi- işin bir yerinden sonra sabırsızlanıp iş bir an önce bitsin diye kaba-saba, kestirmeden iş görmüyorlar. Titiz adamlar, mükemmeliyetçiler. Kendilerine, işlerine, malzemeye ve kullandıkları âlete çok değer verdikleri âşikâr.

Ah, iş ahlâkı!

Adamlar ormandan ağaç keserken bile dini ayin benzeri bir tören yapıyor vallahi. Kestiği, biçtiği, yonttuğu, rendelediği ahşaba bu kadar derin hürmet gösteren bir başka taife var mıdır bilmiyorum.

Kullandıkları âletler geleneksel avadanlıkları, bütün eski ustaların âdeti üzere henüz kalfa iken evvela bizzat elleriyle imâl ettiklerini tahmin ediyorum. "Edevât"a gösterilen sevgi ve yakınlık, tâ buradan başlıyor olmalı. Meselâ bizde yaygın tipin aksine enine geniş tutulan rendeleriyle koca bir kalası neredeyse cilalanmış gibi pürüzsüz hali getirmeleri gösteren kısa filmi ne zaman seyretsem, "Bu adamların mesleklerine duydukları saygı ne kadar Müslümanca bir edâ taşıyor; kelime-i şehadet getirseler tamam olacak" diye düşünüyorum.

Rende deyip geçeriz halbuki...

Marangozluk mesleğini (aslında sanat demek gerekir erbâbı için) bu kadar önemsememizin esaslı bir sebebi var. İnsanlar, henüz bilmediğimiz zamanlardan beri önce toprağı, ardından tahtayı ve en son metalleri şekillendirerek âlet yaptılar. İnsanın tabiata –dikkat egemenliği değil!- temasını sağlayan en yaygın materyal bu üçüdür. İnsanların toprakla, ağaçla ve metalle aralarındaki münasebetin üslûbu bu açıdan çok önemli. Bu münasebet giderek üretim ve iş ahlâkını belirleyen bir tarz haline geliyor.

Amerikalılara bakıyorum meselâ (Videodan tabii), en basit işleri bile elektrikli bir âlet kullanarak, iş görür seviyede tamamlamayı tercih ediyorlar. Pratikliğin ve pragmatizmin had safhası. Evet, atelyeleri insanın aklını başından alırcasına tertipli, rasyonel tanzim edilmiş ve son teknolojik ürünlerle dolu, ne var ki yaptıkları işlerde bir Çinli veya Japon sanatkârın işi ile eseri arasına koyduğu saygı mesafesinden ve estetik üstünlükten eser görünmüyor. Teknolojileri var ama işin ruhu yok yaptıkları işlerin.

Bu arada belki merak eden bulunur; Çin ve Japon seramik sanatçılarının nasıl çalıştıklarını anlatan kısa filmler bende resmen terapi, daha doğrusu tedavi tesiri uyandırıyor. “Isı”yla değil elbette, hararetle tavsiye ederim.

Peki bizim marangozluğumuzun yeri neresidir diyebilirsiniz; bu sorunun cevabını birkaç yüzyıl önce Köroğlu vermiş maalesef: Tüfek icad oldu, mertlik bozuldu! Bizim marangozlarımızın çoğu –ne yazık ki- mesleklerini sevmez hale gelmişler. Ahşap doğrama işleri yerini hazır imâlâta bırakalıberi, klasik marangozlukla ev geçindirmek resmen babayiğitlik halini aldı. İçlerinde ahşaba ve iş âletlerine büyük muhabbet ve hürmet duyanlar elbette hâlâ mevcut ama o kadar azlar ki...

İnsanın işini sevmesi, hattâ âşık olması diye bir boyut var; daha ucuza gelen ve müşteriyi daha kestirmeden tatmin eden seri üretim sanatkârda aşk-meşk bırakmıyor. Restorasyon projelerine çalışan marangozların bile yalapşap tarzı yapılmış işler çıkardığını görünce çok üzülüyorum.

Âlet, temel malzemenin yerini almamalı; âlet tek başına iş görmez fakat sanatkâr ve malzeme başbaşa kalınca güzel şeyler ortaya çıkar.

Yahya Kemal merhum, “Bir aşk oluverdi âşinâlık” demişti; çalışkanlık ve mesleğe hürmetin hâsılı da aşktır; bana göre sanatın en iyi tariflerinden biri de bu galiba.

Ne senden geçerim, ne dershaneden

Başlığa, "Dershanelerde akşam olunca beni ara" ibâresini koymak da mümkündü veya "Bu akşam bütün dershanelerini dolaştım İstanbul'un/ Seni aradım test kitaplarındaki kalem izlerinde", o da olmadı, "Köşe başı dershane/ Asmadandır kapısı/ Ben gözüme almışım/ Onbeş sene mapusu" gibi melodik kinâyeler de aynı işi görebilirdi.

"Ne senden geçerim, ne dershaneden" cümlesi, gitar akorlarıyla yapılmış şarkılarla büyüyen genç kuşaklara bir şey hatırlatmayabilir; vaktiyle bir kısım yaralı yüreklerde ilkyardım pansumanı tesiri icrâ eden bu eser, değerli bestekârımız Ferdi Tayfur'a ait olup ilk kuplesinin sözleri şöyledir: "Ne senden geçerim ne meyhaneden/ Gönlümün farkı yok bir viraneden/ Beni sarhoş eden meyhane değil/ Sensin zalim beni perişan eden"

Siyasi konjonktüre göre meyhane kelimesini dershane ile tebdil edince, günün mânâ ve ehemmiyetine münasip bir durum hâsıl oluyor. Meselâ konuya tam karşı cihetten, yani dershaneye gide gele gençliğini çürütmüş kuşaklar için rahmetli Tanju Okan'ın vaktiyle okuduğu, "Dershaneye gömün beni/ Sınav sınav vurun beni... Sakın bana ağlamayın/ Keder tasa istemem/ Dershanenin kanunu var/ Başka yasa istemem" şarkısı da uygun bir mesaj teşkil edebilir.

"Yahu hoca, dershane konulu espri yapmak için meyhaneden başka metafor bulamadın mı; üstelik içimiz kan ağlarken sen kalkmış birbirinden berbat espriler yapmaya kalkışıyorsun" diye kızanlar olabilir. Ben de sözü buraya getirmek istiyorum zaten.

Kaç günden beri son derece ciddi bir edâ ile hayli ağır bir söz düellosu, hatta salvo ateşi altında bunaldık ve farkındaysanız artık aynı cümleler üçüncü kere tekrar edilmeye başlandı. Çehreler gergin, yumruklar sıkılmış vaziyette derdimizi anlatmaya çalışırken konuya mizahın diliyle yaklaşmayı denemek kimsenin aklına gelmiyor (Tabii bu arada Hilmi Yavuz Hocamız'ın dünkü köşesine eklediği zarif notun hakkını vermemezlik etmeyelim. Diyor ki Hoca, dershaneler tartışmasında, çağrışım bu ya, 'bütün 'tersanelerine' değil de, 'bütün dershanelerine girilmiş…' deyiverdim, birdenbire… Nedense!) Biz bunca meşakkat altında ağır ve oturaklı itiraz cümleleri ararken, yaşlarının yekûnu neredeyse birbuçuk yüzyılı bulan iki çınarın (Bu arada kendime de Hilmi Hoca sâyesinde güzel bir pâye çıkarmış oluyorum!) oturup kelime oyunu yaparak meseleye mizahi bir boyut katma ihtiyacı duyması, gençler namına zül addedilse yeridir.

Nerede bunun mizah boyutu gençler? Nerede birbirinden zihin açıcı karikatürler, komik sloganlar; nerede muhalefetin en keskin ama en insânî yanını inşâ eden zekâ eseri buluşlar, skeçler, afişler, sloganlar?

Bu durum bana vaktiyle bazı gençlerin şikâyetini hatırlatıyor; şöyle sızlanmışlardı bir defasında, "Bize okuyun okuyun deyip durmayın lütfen; vatan için ölürüz ama okumak!.."

Espri yapmayı en azından hafiflik, bayağılık kabul eden ananemizde belki de değişmesi gereken bazı unsurlar vardır; ötedenberi hepimize telkin edilen ciddiyet ve âbus yüzlülük daha ziyade otoriter rejimlerde takınılması gereken bir koruyucu maske; gülmenin hoş karşılanmadığı mekânları aklınızdan geçirin bir kere: Kütüphaneler, cenaze törenleri, okullar, hastaneler, kamu kurumları vb. Bu yasakta gülme eyleminin ne kadar eleştirici, hatta doz aşımında tahrib edici olduğunun kabulü saklı değil midir? Oysaki demokrasiler, bayağılığa düşmemek kaydıyla siyasetçilere gülebilmemize ve gülerek cezalandırmaya da teorik bir şans veriyor; bu imkânı niçin kullanmayız?

Sosyal medyadan anlamam fakat bir hesabı olan herkese mizahla eleştiri fırsatı sunabilmesi için iyi bir imkân olduğunu söylüyorlar; alınız size medya!

Ve unutmayınız sakın, iyi espri mutlaka adresini bulur!

Darbeci hukuk haklıymış meğer!

Gayet iyi hatırlıyorum; yeni bir anayasa için hazırlık yapıldığı günlerde, kamuoyunda iyi tanınan birkaç hukukçu özetle şöyle yazmışlardı: “TBMM yeni bir anayasa yapamaz.

Meclis anayasa yapmaya değil, ancak mevcut anayasayı kısmen değiştirmeye yetkilidir. Anayasaları ancak ‘Aslî kurucu iktidar’ yapar; 27 Mayıs darbecileri bu türden bir iktidar tesis etmişti meselâ; kezâ 12 Eylül darbecileri de ‘aslî’ iktidardılar. Anayasa nizamının canına okuyup yeni anayasa yaptılar ve bu anayasa meşrû oldu; çünkü aslî kurucu iktidar hukuk dışı sınırsız yetkilerle kendini donattığı için, meşrûluğu kendinden menkuldür!”

Elifi elifine bu kelimelerle değil, ancak mânâ bu idi.

Yine iyi hatırlıyorum; “Ne münasebet” demiştik, “Mevcut Meclis değil sadece anayasa, insan haklarına aykırı düşmemek kaydıyla istediği yasama faaliyetinde bulunur. Bunun sınırlandırılacağına dair bir hüküm yoktur.”

Yanıldım ve yanıldık çünkü bu meclisin yeni bir anayasa yapabileceğine güveniyorduk. 2011’de başta iktidar olmak üzere bütün partiler yeni anayasa konusunda seçmenlerine söz vermişlerdi ve hayli istekli görünüyorlardı.

2012 yılının Ramazan ayında CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun davetlisi olarak gittiğimiz iftarda bu mesele gündeme gelince sayın genel başkan bir soru üzerine, “Arkadaşlar, yazmamanız kaydıyla söylüyorum fakat bu meclisin anayasa yapacağına inanmıyorum. Çıkmaz bu anayasa.” demişti. Bir hayli gazetecinin şahit olduğu bu sözleri, “Yazılmamak kaydıyla” ikazını ciddiye alarak kullanmadık ama o günden belliydi ki halkın serbest oylarıyla bir araya getirdiği TBMM heyeti, kendi inisiyatifi ile bir anayasa yapmaya hiç de istekli değildi.

Darbeciler, darbeden sonra kurucu meclis namıyla seçip bir araya getirdikleri güya tarafsız üyelere talimat vererek anayasa yaptırdıklarında, allâme hukukçularımız, "Siz kim oluyorsunuz da mevcut anayasal nizamı kökünden yıkıp yenisini kurmaya kendinizde yetki ve ehliyet görüyorsunuz?" diyemiyorlardı ama meşru bir meclis anayasa yapmaya kalkışınca kitabın orta yerinden ahkâm keserek pek cesur davranabiliyorlardı. Ne yazık ki onlara da hak vermek zorundayız.

1961 ve 1982 Anayasaları, hiçbir komisyon veya kurucu heyet üyesinden sızıltı çıkmadan öngörülen sürede (tabii darbecilerin editörlüğünde) "paşa paşa" hazırlandı ve kabul edildi, çünkü hemen arkalarında darbeci süngüsünün sivri ucunu hissedebiliyorlardı. 2011 genel seçimleriyle kurulan meclisin üyeleri, iki yıl boyunca, kamuoyuyla alay edercesine komisyon çalışmalarını başarısızlıkla noktaladılar çünkü komisyon kapısında süngülü tehdit bulunmuyordu.

Şöyle bir manzarayla karşı karşıyayız: Komisyona 3'er üye veren partiler, kendi bakış açılarına göre haklı gerekçeler öne sürüyorlar. Muhalefet iktidar partisini komisyondan kaçmak veya başkanlık sistemi dayatmakla suçlarken iktidar muhalefet temsilcilerine eşit sayıda üyelik verdikleri halde iyiniyetli olmamak ve çalışmaları engellemekle itham ediyorlar.

Herkes haklı; galiba haksız olan, -bu meclisin anayasa yapacağına inandığımız için- bizleriz!

Kimin, ne kadar haklı olduğunun artık hiçbir önemi yok. Anayasa komisyonu dağıldı ve yeni bir anayasa yapabilmek fikri kesin mağlubiyete uğradı; bundan sonra ancak, darbecilerin hukukunu gayet iyi etüd eden hukuk allâmelerinin tesbit ettiği üzere kısmî anayasa tadilatları yapılabilir; o dahi kim bilir hangi genel seçimden sonra!

Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç, bu konuyu değerlendirirken hepimizin hislerini dile getirircesine, "Ben doğrusu kendimizi evlenme vaadiyle kandırılmış insanlara benzetiyorum" dedi. Parti sözcüleri bu cümleye öfkelendiler, "Kolay mı yeni anayasa yapmak; bu iş parti kapatma gerekçesi vermeye benzemez" şeklinde kinâyeli cevaplar yetiştirdiler ama Haşim Kılıç yerden göğe haklıydı.

Bu raddede iktidarı ve muhalefetiyle komisyona üye veren bütün partileri suçlu buluyorum. Mensubu bulundukları meclisin anayasa yapabileceğine duyulan inancı ve toplumun beklentilerini boşa çıkardılar.

Böylece öğrenmiş olduk; halkın meşru oyuyla seçilen meclisler değil, ancak darbeci cuntaların atadığı komisyonlar yeni bir anayasa yapabilirmiş!

Ayıp, tek kelimeyle ayıp!

Bu akıllar, nasıl bir akıllar arkadaş?

BDP sözcüsü nasıl coşmuş: "İşte o zaman görürsünüz, nasıl demokratik bir eğitim gerçekleşiyor...

Eğitim halk için yapılır. Bırakın halk eğitimini nasıl yapmak istiyorsa öyle yapsın. Kadrosunu, bütçesini devredin. Bakın eğitim sorunu kalır mı? Biz buna talibiz. Kürt siyaseti olarak, demokratik özerklik projesini savunan bir siyaset olarak, açıkça buradan bir kez daha ilan ediyoruz; bıraksınlar bize. Biz tüm Türkiye'de ve Kürdistan'da da en demokratik, en güçlü, en başarılı eğitim sistemini hayata geçirelim."

Eğitim bilimlerinde yeni bir paradigma ile karşı karşıyayız! "Paradigma" şu iki unsurdan oluşuyor: Kadroları devredin, yani öğretmen tayinlerini biz buradan yapalım ve istediğimiz kişileri göreve getirelim. İki: Eğitim bütçesini de bize devredin, yani okul binalarını siz yapın, altyapı harcamaları da sizden olsun, öğretmen maaşlarını da siz ödeyin!

Sınavlara hazırlanan gençleri, dershanelerin "elinden kurtarmak" için modern zamanların en zayıf gerekçeli, en tuhaf krizini çıkarmaktan çekinmeyen hükûmetimiz bu teklife nasıl bakar bilemem. Kendi adıma bu cesur ve açık sözlü yaklaşımı kutlamak zorundayım. Çok hoşuma gitti.

Velev ki Maarif vekili, hatta Başvekil olsam (İş başındaki Bakan ve Başbakan alınganlık göstermesin diye unvanlarını tornistan ettim!) imkânı yok böyle bir cümle kuramazdım. Her annenin kendi çapında bir uzman pedagog kesildiği, nice cihan pehlivanlarının üst üste reform kündesi denediği halde bir türlü dikiş tutturamadığı şu eğitim davasında, "Siz bırakın ben hallederim" diyebilmenin bence izahı yoktur.

Maarif vekilimiz, bu kıymetli vekili meclis kulisinin tenha bir yerinde yakalayıp, "Allah aşkına bana da söyle; şu eğitim işini nasıl halledeceksiniz?" diye akıl danışsa yeridir: Akıl akıldan üstündür yahu, bakarsınız ülkenin tamamı için parlak bir fikir zuhur eder; aydınlanırız!

Sayın sözcü eğitimde kullanacakları sihirli değneğin sırlarını tabii ki söylemeyecektir. Ona bu cesareti veren en büyük faktör, olsa olsa Kandil-İmralı hattında oluşan direktiflerin, demirden (daha ziyade namlu demirinden!) bir disiplinle alt birimlere aktarılmasıdır. Lâf arasında "demokratik eğitim"den bahsediliyorsa da, yeni eğitim anlayışının katılımcı olmaktan ziyade "sıkıysa katılma" esprisine uygun bir ruhla tasarlandığından şüphe etmiyorum. Yine de bu değerli örgütün eğitimde kazanmış olduğu tecrübeleri küçümsememeliyiz; en azından tüfekli hareketler ve yanaşık düzen eğitiminde epey merhale kat edildiği açıktır!

İyimser olmak ne güzel; hele hele “Biz var ya biz, el ele verince dağları deviririz be” diye havalara girmek ne tatlı. Maarif vekilimizin bu mucizenin sırrını öğrenmek için emeklilik ikramiyesinden bile vazgeçebileceğini sanıyorum.

Bu eğlenceli meseleyi çok bilinen bir anekdotla bağlayalım.

Rusya, Boğazlar’ın Karadeniz ağzını ablukaya almış. Hazine tamtakır, ordu keyifsiz, donanma tatsız. Ahali hababam evine mum ve buğday taşırken sarayda padişahın karnına ağrılar giriyor. Haremağası, padişahı sıkıntıda görünce sebebini soruyor ve öğrenince ellerini çırpıp, “Kolay padişahım” diyor, “Yolla Bostancıbaşı kulunu, Çar kâfirinin ensesine iki sille çeksin, defolur giderler!”

Padişah o’ssaat rükûa giderek ellerini kaldırıyor, “Yarabbi” diyor, “Şu adamın aklını bir geceliğine bana ver ki, hiç değil bir gece rahatça uyuyabileyim!”

Bir ihtimal daha var ama: Sayın sözcü, Emrullah Efendi’nin “Mektepler olmasaydı!” vecizesini yeni duymuş olabilir!

Yokuşta otobüs omuzlamak

-Üstadım, hayırdır, ilanlara dalıp gitmişsiniz?

-Yaa, evet. Bazı gazetelerde tam sayfa yayınlanan ilanı inceliyordum da…

-Nedir manası sizce?

-Manasını imzacı kuruluşlara sormak daha doğru olur, niçin ihtiyaç duyuldu, zamanlamasının bir anlamı var mı, ayrıca kime hitab ediyor, niçin her gazeteye yayınlanmadı; bu hususları kendimce tezekkür edip duruyorum.

-Tezekkür edecek ne var ki hocam, ben okudum; Yazanın eline sağlık, güzel bir metin kaleme almışlar. Efradını cami, ağyarını mani…

-Maşallah Çekirge, seni dinleyelim o halde!

-Estağfurullah hocam, konu 28 Şubat’la ilgili; “Bin yıl sürecek denmişti” başlığından anlıyoruz ki 28 Şubat süreci kasdediliyor, “Bitti çok şükür” deniliyor, 11 yıl sabır ve metanet gösterdik, bu günleri de gördük deniliyor. Ben de aynı fikirdeyim şahsen, “Sandık ve milli irade güç kazandı” deniliyor.

-O kadarını okuyan herkes anlıyor zaten Çekirge; daha başka ne diyor?

-Ha, sondaki paragraf ilginç. Aynen okuyorum: “Bin yıl sürmesi beklenen bu projeyi (yani 28 Şubat sürecini) sabır ve metanetle boşa çıkaranlara şükranlarımızı ifade ediyor, bu mücadelenin şahidi olduğumuz kadar, gelecekte de destekçisi ve duacısı olacağımızı ilan ediyoruz” denilmiş.

-Kim diyor Çekirge, cümlenin sahibi kim?

-Milli İrade Platformu yazıyor altta, 90 küsur kuruluş; sivil toplum örgütleri, aralarında MÜSİAD'dan tut Hak-İş'e, hatta Türkiye Yazarlar Birliği'ne kadar pek çok STK'nın imzası var.

-Sen gençsin ben çoğunun amblemini yakın gözlüklerimle bile iki saattir sökmeye çalışıyorum, hâlâ okuyamadığım şeyler var Çekirge; keşke biraz daha büyük bastırsalardı logoları. Benim dikkatimi çeken şey, içlerinden çoğunun adını ilk defa duyuyor olmamdı.

-O da mı kusur şimdi hocam?

-Değil tabii, hatta bunca STK'nın, aşikarane hükümeti destekleme ilanı yayınlamasında da beis yok.

-Beis nerede peki?

-Beis demeyelim de şöyle bir şey; sanki birileri, yokuşta darlanan otobüsün yolcularına, "Haydi arkadaşlar, şu otobüse bir omuz atalım; buraya kadar sizi buraya o getirdi, şimdi ilk defa onu biraz iteklememiz gerekiyor" yollu bir ricada bulunmuş hissi uyandı bende. Nasıl derler, biraz içim ezildi sanki…

-Niyeküne üstadım, neticede bizim solcular da sık sık yaparlar böyle çok imzalı bildiri gösterilerini…

-Ah Çekirge, solcular bugüne kadar hep muhalif duruş gösterdiler, bir şeylere karşı çıktıkları için edaları hep tabii göründü. Hükümet destekleyen STK'lar manzarasında iç ezici bir tat var. Şimdi sorarım sana, bu bildirinin varlık sebebi tabii görünüyor mu?

-Bilmem, hiç düşünmedim.

-Ben onu düşünüyorum işte; sonuçta bu ilan bana bir güç gösterisinden ziyade, zaafiyet alameti gibi geldi; vücut dili onu gösteriyor. Üstelik bu listede yer alması gerektiği halde nedense dışarıda kalmış kuruluşlar da bahsedilebilir. Nerede onlar Çekirge?

-Ne bileyim hocam, o da hiç aklıma gelmedi!

-Onu da düşünüp duruyorum iki saatten beri; metin, bu haliyle hükümete sadakat bildirgesi gibi duruyor. Muhafazakar camianın bir kısmı var burada, ötekilere teklif edilmiş de çekinmişler mi, yoksa hiç haberleri bile olmamış mı?

-Haberleri olsa durum değişir miydi?

-En azından bu anlamı çıkarmazdım ben, bana kalsa böyle şeylere gerek yok Çekirge. Hele hele araya, "Türkiye'nin her meselesi kendi mecrasında tartışılmalı, gayrımeşru zeminlere çekilmemelidir" gibi imalı mesajlar koymaya hiç gerek yoktu!

-Olmamış diyorsunuz yani?

-Öyle demiyorum, El hayru fi ma vakıa diyorum, yani, “Olan her şeyde bir hayır vardır” diyorum. Hayr olur inşallah! t.alkan@zaman.com.tr

% 1’i nasıl hesapladım?

Aşkolsun be hocam; hezarfen derecede malumat ve marifet sahibi olduğunuzu bilirdim de, istatistik ilminde ordinaryüslüğünüzden haberim yoktu; tebrik ederim. Allah ilminizi artırsın!

-Cümlemizin evlâdım, cümlemizin; lâkin bu tebrikin sebebini anlayamadım; hayırdır yahu, ne istatistiği, ne ordinaryüslüğü?

-Ortalık yıkılıyor hocam, bilmezlikten gelmeyin lütfen. İşte pek çok internet sitesinde Cemaat’in oyunu % 1 olarak açıklayan beyanlarınız var. Canlı yayında söylemişsiniz üstelik?

-Ay o sözleri öyle mi anlamışlar? Vah vah! Gazeteci milletine yevmiye olmuşuz demek. Yahu Çekirge, dediğin gibi astrofizikten tut gıda mühendisliğine kadar onca ilm ü irfân sahibiyim velâkin istatistikten, hele hele, kimin ne kadar oy potansiyeli var mevzuundan hiç anlamam. Tahminlerim de hep yanlış çıkar; zaten fakültede istatistik dersinden nasıl olup da yakayı sıyırdığımı hâlâ anlayabilmiş değilim doğrusu...

-Kopya çektiğinizi söyleyenler var; flaş flaş flaş!

-Allah taksiratımı affetsin; güzel şeylerden konuşalım Çekirge, bak sana askerlik hatıralarımı anlatmış mıydım, sene 1402, bir gün hava böyle serin...

-Araya lâf karıştırmayalım; nedir bu % 1 meselesi hocam?

-Pekâlâ teslim oluyorum. Enver Bey programda sordu, yüzde kaç oyu vardır Hizmet’in diye... Velev ki % 1; bu öyle bir olgu ki rakamın mânâsı yok. Velev ki % 1, belki daha da altı fakat özgül ağırlığı olan bir rakamdır bu; tesir kudreti vardır. Kaldı ki bir hak mücadelesi veriyor bu insanlar; oyları % 45 olsa hakları durup dururken âlî mi olacak? Say ki % 1, ne ehemmiyeti var; doğrudur-yanlıştır, mahkemede davacının sıkletine bakılmaz.

-Lâf aramızda hocam, hakikaten yüzde 1 midir bu rakam?

-Nerden bileyim be Çekirge; bu işin uzmanları var; istatistikten, matematikten hakkıyla sınıf geçmiş uzmanlar, şirketler, araştırma kuruluşları var. Bu sayıyı çok merak edenler zaten o kuruluşlardan vaziyeti gün be gün öğrenmiştir. Ne hatırladım şimdi; bazı padişahlar eskiden müneccimbaşısına danışmadan seyrâna bile çıkmazlardı; şimdi onların yerini araştırmacılar aldı. Ee, ne olsa müsbet ilim!

-Aa, İlm-i nücûm müsbet ilim değil mi şimdi hocam?

-Bana bilim felsefesi yaptırma Çekirge; bir ilmin müsbetlik derecesi zamana ve telakkiye göre değişir. Astroloji'ye ezkazâ üfürük de bakayım, ne hışımlar yağar üstüne...

-Aman aman, bugünlerde kimseye gözünün üstünde kaşın var denmiyor hocam; insanlar çok alınganlaştı. Durup dururken bir ihtilâf çıktı ortaya; kaç gündür tadımız kaçtı vallahi.

-Aynen öyle Çekirge. Çok tatsız şeyler yazılıp söyleniyor, yazar-çizer takımı eskiden karşılaştığında selam alıp verirlerdi en azından. Şimdi taraf seçmeye icbar ediliyorlar bir şekilde. Hukuklar zedeleniyor, kalpler kırılıyor. Anlaşamıyor olabilirsiniz fakat bu münâferete vardırılır mı? Yarın nasıl bakacağız birbirimizin yüzüne; yazık!

-Bir de yevm-i Mahşer'i var bunun; büyük hesap!

-Ne güzel hatırlattın; asıl çekinilmesi gereken hesap orada. Burada % kaç olursan ol Çekirge, orada mahcup olmamak en büyük dâvâ. Bence her söz, "Bunun sorumluluğunu yevm-i Mahşer'de savunabilir miyim?" diye nefis muhasebesi yapılarak sarf edilmeli.

-Allah şaşırtmasın hocam, bu güzel bir ölçü.

-Sağ ol evladım. Allah cümlemizi "Sırat-ı müstakimi'nden ayırmasın; gerisi yine O'nun tabiriyle "Oyun ve eğlence"dir. Varsın isteyen oyalansın!

Yenicami'nin bilinmeyen hikâyesi

Yıllar boyunca taşradan İstanbul'a ilk defa gelenler, şehri önce Harem iskelesi veya Haydarpaşa İstasyonu'ndan görüyorlardı; ikinci durak daima Eminönü Meydanı'dır ve vapurdan inen her taşralı, İstanbul'un en karmaşık, en eğlenceli ve en hayat dolu çehresiyle Eminönü'nde karşılaşır; büyülenir.

Meydanı süsleyen ve mânâlandıran en büyük eser şüphesiz bugün Yenicami diye bildiğimiz Valide Hatice Sultan Camii'dir. Hemen arkasında ve bitişiğindeki Mısırçarşısı ve medresenin bulunduğu külliye kısmen ortadan kalkmışsa da büyük çoğunluğu ile ayakta duruyor. Ve Yenicami'nin çok dikkat çekici bir hikâyesi var.

EMİNÖNÜ: BİR YAHUDİ YERLEŞİMİ

Binanın temeli 1597 yılında III. Murad'ın eşi Safiye Sultan tarafından atıldı. Mâbedin bulunduğu Bahçekapısı semti, o günlerde hayli yoğun, sıkışık ve düzensiz bir Yahudi yerleşimine sahipti ve bugün caminin yerinde bir kilise, bir sinagoga ilaveten hayli dükkân ve hane bulunmaktaydı.

Bazı kaynaklar, arsanın istimlâk edilirken iki katı bedel ödendiğini söylüyor; bu yarı resmî kaynak, istimlâk edilen arazinin niteliğini anlatırken, "Aynı zamanda pis bir Yahudi ve

Hıristiyan mahallesiydi” diyor ki bu ibarenin aceleye gelmiş bir talihsizlik olduğu açıktır ve düzeltilmelidir.

O zaman caminin önündeki meydan yoktu; cami, hemen deniz kenarındaydı ve zeminin sağlamlaştırılması lazımdı (Meydan çok daha sonraları deniz doldurularak genişletildi). Büyük Sinan’ın kalfası Davud Ağa, temelden su çıkınca (ki çıkmaması imkânsızdı âdetâ) tulumbalar koydurup suyu tahliye etti, sonra kazıklar çaktırdı. Ağır masraflar neticesinde taş temel, bugünkü seviyesine kadar yükseltilip oturmaya terkedildi; büyük taş camilerde usûl böyleydi; temel, yüzeye kadar yükselince birkaç sene beklenir, zeminin oturup oturmadığına bakılırdı.

Derken Davud Ağa ölünce yerine Dalgıç Mehmed Ağa tayin edildiyse de 1603’te Safiye Sultan da rahmete intikal edince inşaat yarıda kaldı.

SÜLEYMANİYE’NİN MİNARE KÜLAHLARI MUM GİBİ TUTUŞUNCA...

Temel yükseltinin çevresinde zamanla yeniden yerleşimler artmaya başladı, bölge eski bir Yahudi yerleşimi olduğu için Yahudi ağırlıklı bir nüfus Bahçekapısı’nda yeniden yoğunlaştı, zira bu bölge, İstanbul’un en hareketli ticaret meydanı, gümrük ve iskelelerin bulunduğu yüksek cirolu bir mıntıkaydı.

Bu arada arsası “iki kat baha” ile istimlak edilmiş bir yerde atılan padişah hanımına ait bir inşaat çevresinde nasıl olup da gecekondu benzeri bir yapılaşma oluştuğunu bilmiyoruz fakat yeni iskân dalgası dikkatten kaçmış değildi. Evliya Çelebi’ye göre “On Mısır hazinesi” (geliri) sarfıyla atılan temelin kalıntısı, o günlerde “Zulmiyye” diye anılmaya başlamıştı. Aradan yarım asır geçti. 1660 yılında İstanbul, o güne kadar yaşadığı sayısız yangın âfetlerinin en şiddetlisi (Abdi Paşa’nın tabiriyle Harîk-i Kebîr) ile âdeta mahvolmuştu. Yangın kırkdokuz saat sürdü. Eminönü’nden Tahtakale ve Mahmutpaşa, onun ardından Süleymaniye, Ağakapısı’ndan Marmara sahilindeki Kadırga’ya kadar, Kumkapı, Samatya, yani büyük kamu binaları hariç bütün Suriçi yanıp kül oldu. Şahitlere göre Süleymaniye Camii taş yapısı sebebiyle yangına dayanmış ama dört minaresinin külahı mum gibi tutuşmaktan kurtulamamıştı.

ZULMİYYE-ADLİYE!

Yeni padişah IV. Mehmed, yangın tarihinde 8 yaşındaydı ve 2 sene önce mecburen tahta geçirilince annesi Hatice Turhan Sultan onun adına hüküm sürmekteydi. Yangın yerini gezen Hatice Sultan, Bahçekapısı civarında küller arasındaki cami temelini görünce, Evliya Çelebi’nin tâbiriyle, “Tiz bu esâsın itmâmına adl ile mübaşeret olunsun” diyerek kendi servetinden beş bin kese (başka bir kaynakta 40 bin altın) sarfıyla çalışmaları başlattı.

Evliya, “Cami evvelden zulmiyye idi, şimdi adliyye oldu” diye ilave ediyor.

İSLAMLAŞTIRMA SİYASETİNİN İLK ÖRNEĞİ

“IV. Mehmet Dönemi’nde Osmanlı Avrupası’nda İhtida ve Fetih” isimli eserinde (Hil Yayın, İst., 2010, 432 s.) Marc David Baer, Yenicami’nin yeniden inşâ hikâyesini hayli farklı ama dikkat çekici bir tezle izaha çalışıyor. Bear’a göre Hatice Turhan Sultan, büyük yangında âdeta mahvolan İstanbul’u ve yaşanan siyasi krizi aşmak için İslâmlaşma siyasetine sarılmıştı. Öteden beri Yahudi yerleşimi olarak bilinen ve “mezbele”liği ile tanınan, üstelik padişahın sarayına bağırsan duyulacak kadar yakın bir mekânı, göz kamaştırıcı bir prestij binası ile Müslümanlaştırmak, ahaliye güzel bir mesaj verebilirdi! Böylece Osmanlı hanedanı’nın ne kadar dindar olduğunu ve meşruiyetini gözle görünür şekilde vurgulamış olacaktı.

Yangının getirdiği fırsattan istifade eden Hatice Turhan Sultan, şehir yeniden inşa edilirken Yahudi ibadethaneleriyle ilgili Osmanlı teamülünü radikal tarzda değiştirdi. Önce semtteki yeni Yahudi yerleşimlerini temizletti. Mülklerini satmamakta direnenler tehdid edildiler. Valide Sultan’ın iradesini rüşvetle veya hatırla değiştirmeye çalışan Yahudiler, başarılı olamadılar. Haliç’in İstanbul yakasında yaşayan Yahudiler, toplu halde karşı sahile Hasköy’e gönderildi. Hasköy’deki Yahudi nüfusu bir yılda iki katına çıktı. Bu hadiseler, İstanbul’daki Yahudi cemaatinin, kavim olarak acılarına son verecek bir kurtarıcı beklentilerini tetiklemiş ve artırmış görünüyor. Yazar, bu cümle ile 1648’de Sabetay Sevi isimli Musevi’nin Mesih’lik iddiasına göndermede bulunuyor. (s. 147)

YAHUDİLER İSTANBUL’UN GARİBANI MIYDI?

Bu hikâyede, Osmanlı kamu hukuku hakkında yaygın olarak bilinen “Azınlıklara ve gayrimüslimlere iyi muamele edildi” efsanesiyle açıkça çatışan bir unsur var. Gerçi İstanbullu Yahudiler modern asırlarda olduğu gibi Pogrom’a (Dini, etnik veya siyasi bir sebeple bir gruba yöneltilen şiddet ve dışlama kampanyası) tabi tutulmamış, uzaklara sürgün edilmemiş, mal ve mülklerini bedelsiz devretmek zorunda kalmamışlardı ama gayrimüslimlere çok insanca davranan Fatih’ten, büyük İspanya Sürgünü’nün ardından İspanyol Yahudilerini İstanbul’un hemşehrisi yapan Beyazıd’dan sonra Hatice Sultan’ın dışlayıcı ve hoyrat yaklaşımı şaşırtıcı görünüyor.

Yine de İstanbullu Yahudilere, yangında mahvolan mabedlerini yeniden inşa etmeleri için kolaylık gösterilmediği, hatta enikonu baskıya maruz kaldıkları anlaşılıyor.

David Bear, İstanbul Yahudilerinin, böyle bir toplumsal krizde kolayca yerlerinden edilmelerini, Hıristiyan tebaaya göre onların daha az değerli ve arkasız olmalarına bağlıyor. Papalık vesayetindeki Avrupa güçleri, Osmanlı mülkündeki Katolik ve özellikle Ortodoks haklarını gözetirken çok dikkatli ve girgin davranırken Yahudileri pek önemsemiyorlardı; üstelik Ortodoks Hıristiyanlar hanedan nezdinde ve bazı bürokratik kademelerde daima hatırı sayılır bir güç teşkil etmişlerdi.

Daha etraflı bilgi edinmek isteyenler, kitapta fazlasını bulacaklar.

TAŞLAR KONUŞSA DİNLER MİSİNİZ?

İstanbul'da tarihi mekânların dili olup da konuşabilse, anlattıkları şeylerin çoğundan pek hoşlanmazdık gibi geliyor; ne var ki daima aceleci, gergin ve bütün dikkatlerini kendi çıkarına mıhlamış bir âsâpla koşuşturan İstanbulluların, taşlar konuşmaya başlasa bile durup kulak vereceklerini zannetmem!

Sürücülerin dikkatine

İşte mevsimin ilk karı düştü, havalar da bayağı sertleşti. Uzun yol şoförleri ve araçlar için zor bir döneme girdik. Vaktinde alınacak basit tedbirler, araçlar ama öncelikle sürücüler için hayati derecede önemli olabilir. Şöyle ki:

Soğuyan iklim motorun verimli çalışmasını zorlaştırır. Kar ve buz, aracın çekişini düşürür, lastikleri sertleştirir ve direksiyon kontrolünü zayıflatır. Genellikle âsude zamanlar için tasarlanmış araçlara itina edilmezse kış aylarında ciddi sıkıntılar çıkar.

Motorun düzenli ve temiz hava alması önemli; hava filtreleri kontrol edilmeli, temiz tutulmalı. Radyatör suyunun donmaması için antifriz kullanılmalı. Cam silecekleri deyip geçmemeli meselâ; uygun görüş için çok önemlidir. Camlardaki bir anlık buğulanma veya buzlanma bütün aracın selâmetini aksatabilir. Silecekler iş görmüyorsa değiştirmeli, cam ve görüş berraklığına dikkat kesilmelidir. Uygun görüş için camların temiz olması bazen yetmeyebilir; uygun aralıklarla doktora gidip, gözlerinize baktırmalı ettirmeli, âsâbınızı ve tehlike algılama tarzınızı sağlıklı olup olmadığını kontrol ettirmelisiniz.

Aracın en önemli aksâmı, sanılanın aksine motor değil lastikler ve fren sistemidir. Eğer zor ve kritik anlarda, karlı, ıslak ve buzlu yollarda kaymak istemiyorsanız mutlaka lastiklerinizi kontrol ettirmeli, gerektiğinde değiştirmelisiniz. Lastik basıncının düşüklüğü kadar yüksekliği de zararlıdır. Lastik basıncını kontrol ederken gaza gelmemek ve mutedil davranmakta yarar vardır.

Kış aylarıyla birlikte araçlarda elektrik sarfiyatı artar. Bu yüzden ilk olarak elektrik marş ve şarj dinamolarının kontrolünü, ikinci olarak da akülerin bakımını mutlaka yaptırınız. "Motor çalışırken zaten aküyü şarj ediyor; bakıma gerek yok" derseniz, bir gün dağ başında ve yoğun trafiğin ortasında kalıverirsiniz sonra. Kışa girmeden önce motor yağının mutlaka kontrol edilmesi gerekir. Uzun süre kullanılan yağ, koruma özelliğini kaybeder. Yağ ve yağcı seçiminde ne kadar titizlenseniz azdır. Tercih ettiğiniz yağın kaliteli, yağcıların ise özellikle çok matah ve güvenilir insanlar olması çok ama çok önemlidir. Aracınızda zor zamanlar için mutlaka çekme halatı, takoz, zincir ve reflektör bulundurmalısınız; bunlar her zaman lâzım olmaz, lâzım olduğunda ele geçmezse iş işten geçmiş demektir.

Aracınız teknik açıdan kışa hazır diyelim; bitmedi; bütün bu tedbirlere ilaveten sürücünün dikkat ve tecrübesi, bütün teknik altyapıdan daha çok önemlidir. Sürücünün özgüven derecesi daima mâkul bir sınırda bulunmalıdır, zira trafik kazaları bir anlık ihmâlin eseridir. "Biz bu yolları ezberlemişiz aga, biz biliriz, bu yollarda gözüm kapalı bile giderim be" özgüveni, en büyük düşmanınızdır. Kesinlikle belirtilen hızın üstünde sürat yapmamalı, emniyet kemerinizi takmalı, takip mesafelerine riayet etmelisiniz. Trafik kurallarını ciddiye alınız; evrensel kurallardır ve insanlığın ortak acılarıyla biçimlenmişlerdir.

Araç kullanmak şahsiyetin aynasıdır; özel hayatınızda öyle olmasanız bile araç kullanırken kibar ve centilmen olunuz. Çıkacak ihtilaflarda güçlü kalmak için koltuk altındaki levye demiri veya tahta copa güvenmek size yakışmaz. Yollarda başkalarının da seyrüsefer hakkına hoşgörüyle bakmanız gerekir.

Araçtan gelecek seslere iyi kulak vermek ve doğru tercüme etmek çok önemlidir: Vuruntu, sarsıntı, homurtu gibi garip sesler, çıkacak arızalara işaret eder fakat hiç ses gelmemesi, yani mânidar bir sükûnet hiç de sağlık alameti olmayabilir. Sık ve muntazam aralıklarla alt takımların, vites kutusunun ve özellikle rot-balans ayarlarına baktırmalısınız. Bütün sürücülerimize kazasız, belâsız yolculuklar; gözünüz yolda, kulağınız bende olsun canımdan aziz sevgili sürücü arkadaşlarım benim.

Basiret galebe etsin

Biraz yatışmaya yüz tutmuş olsa da şu hay-huy ve patırtı içinde bu fikri seslendirmek pek tuhaf olacak belki ama galiba hakikat bu: Hizmet çevresinden kime sorsanız, her şeye rağmen AK Parti yönetimini ve Başbakan Erdoğan'ın liderliğini kolayca feda edilebilir bulduğunu söylemeyecektir.

Evet, herkes çok ateşli, hatta sinirli ama soğukkanlılıkla düşünülecek olursa gerçek bundan ibaret. Dershaneler başlığı altında Hizmet hareketini savunanlar Erdoğansız ve AK Partisiz bir tabloyu içlerinde sindirmeyeceklerdir kanaatindeyim. Sağduyunun sesi hâlâ buharlaşıp göğe çekilmedi henüz. Dönüştürülme kararı ile kalbi incinenler, büyük infial duymalarına rağmen üzüntülerine denk bir nefret hissi içinde değiller; bu çok önemli bir ayrıntı ve önemsenmeli.

Bu inceliği herkesin ama çok daha önce Başbakan ve çevresinin takdir etmesi beklenirdi; hizmet için en güçlü motivasyon, bizatihi hizmetin devamıdır; dönüştürme kararını da, hizmeti aksatacağı ve gerileteceği endişesiyle eleştirdiler.

Bu anlaşılabilir, anlaşılması gereken bir duygu; Hizmet camiası bu gibi konulara siyasi açıdan bakmıyor, zaten siyasi bakabilme refleksleri de güçlü değil. Hayatın mânâsını Hakk'a ve hayra adamakta bulan bir topluluğun siyasetle nisbeti çok yalın ve naif çerçevede kalıyor. Olup bitenler bu fikri teyid ediyor zaten.

Buna mukabil AK Parti, elbette bir hayır kurumu değil; şüphesiz partide en geniş mânâsıyla Hakk'a ve hayra hizmeti çok önemseyen insanlar çoğunlukta; ama şahıslardan değil bir kurumdan, kurumların varoluş gerekçelerinden bahsediyoruz. AK Parti, diğer partiler gibi varlık sebebini siyasi düzlemde bulan, iktidar için çabalayan bir kuruluş.

AK Partililer, halka hizmet için önce kurumlarının iktidarda bulunması gerektiğini düşünürler, doğrudur. Hizmet hareketi ise çalışmalarını, içinde bulunduğu zorlukları bahane etmeden sürdürmek durumunda; elbette elverişli bir siyasi iklimde daha iyi ve kaliteli hizmet verilecektir ama siyasi şartlar ne olursa olsun hizmetin sürmesi gerektiği de açıktır.

Siyasi bir parti ile bir gönüllü hizmet kuruluşunun siyasi düzlemde bilek güreştirmesi mantığa aykırı bir durum. Hal böyleyken, "devleti ele geçirmek", "hükümeti içerden oymak" gibi abartılı iddialar inandırıcı olamıyor.

Ömürlerini büyük bir feragatle bu maksada adayan insanlar anlamlı bir hizmet verdiklerini düşünüyorlar. Dershaneler, bu eylemin en anlamlı en faal kısmı. "Kimse kusura bakmasın" diye başlayan cümleler, insanları incitti, kalp kırdı.

Şüphesiz bu kadarı Başbakan'ın da mâlumu; onun açısından dönüştürme kararı, neticesinde oy ve destek tablosuna yansıyacak veya yansımayacak bir rakamdan ibaret. Bu rakam gözardı edilemeyecek kadar küçük olabilir; zaten hizmet hareketi de konuyu siyasi desteğin çekilmesi veya başka bir kanala yönelmesi çerçevesinde değil, büyük bir kalp kırıklığı olarak algıladı.

Bugüne kadar akıllardan geçmeyeni bile gerçekleştirerek Türkiye'ye çok anlamlı demokratik mesafeler kazandıran, çözüm süreci için risk altına giren, azınlık vakıflarının haklarını iadede tereddüd göstermeyen, vesayetçi sistemi hukukileştirmek için büyük gayret gösteren bir siyasi kadronun, en güçlü anında hiç de gerekli olmayan bir kriz gündeme getirmesini neyle izah edeceğiz?

Komplo teorisi ve dedikodu diz boyu ama ortada olup-biteni anlaşılır kılacak bir izah yok.

Kalp kırıklığının sandığa yansıması, belki küsurata bile girmeyecek kadar küçük olabilir, tersi de mümkün fakat önemli olan bu değil. Önemli olan hakkaniyetten, meşruiyetten ayrılmamak; Türkiye'nin meselelerini çözüm ve barış odaklı bir yaklaşımla ele almak; beklenti budur.

Herkes çatışma değil mülâyemet istiyor; konuyu siyasileştirmekte fayda yok. Aklın, sağduyunun ve basiretin galebe etmesini temenni ediyoruz.

Yok Mandela!

Birkaç gündür Mustafa Balbay hakkında basının özellikle bir kanadında yapılan yayınlar, insanların çoğu nazarında şöyle bir kanaat uyandırabilir:

Büyük haksızlıklara mâruz kalan bir fikir adamı, bir basın mensubu hürriyetine kavuştu; hak tecelli etti. İki vakte kalmaz diğer mazlumlar da serbest kalırlar! Balbay hakkındaki yayınlarda büyük bir neş'e ve nikbinlik görülüyor. Mandela'nın 1990'da zindandan çıkmasını hatırlatır bir coşkuyla kuşatıldık.

Sayın Balbay'ı tanımam; hakkında lehte veya aleyhte bir önfikrim yok. Hapisten çıkması, eşine yavrularına, ailesine kavuşması, ardından Meclis'te yemin ederek yasama görevine başlaması güzel şeyler; gözleri aydın olsun, samimiyetle kutluyorum.

Basınımız bu güzel haberi servise koyarken meselenin önemli bir veçhesini ihmâl etti: Balbay niçin tutuklandı, neyle itham edildi ve hangi cezayı aldı; şimdiki statüsü nedir, niçin serbest bırakıldı; bu karar diğer Ergenekon hükümlülerini de etkileyecek midir? Gazete okuyucusunun bilmediği ayrıntılar yani...

Sayın Balbay, Ergenekon davası kapsamında, TCK'nın 312/1, 313/1 maddelerini ihlalle suçlandı. Bu madde kısaca zor kullanarak hükümeti ortadan kaldırma fiilini tanzim ediyor.

Balbay beş yıla yakın tutuklu kaldı; bu esnada 2011 seçimlerinde CHP tarafından aday gösterildi ve seçildi. Bu yılın ağustos ayında Ergenekon davası sonuçlandı. Balbay, 34 yıl 8 ay hapse mahkûm edildi. Karar şu anda Yargıtay'da ve önümüzdeki yılın ortalarında temyiz sürecinin sonuçlanması bekleniyor. İşte esnada 2010 yılında yapılan anayasa referandumunda kabul edilen "Anayasa Mahkemesi'ne şahsî müracaat hakkı"ndan istifade ederek AYM'ye başvuran Balbay, 2011'den itibaren vekil sıfatı taşıdığı ve hakkında hüküm tesis edilmediği halde hapiste tutulmasına itiraz etti. AYM, bu itirazı haklı buldu. Mahkûmiyet kararını veren İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi karara itaat etti ve Balbay, yasama görevini yapmak üzere tahliye edildi.

Bunun anlamı şu: Vekillik sıfatı sürdüğü müddetçe Balbay tutuklanamayacak fakat bu niteliğini kaybettiği andan itibaren 34 yıllık cezası infaz edilmek üzere yeniden cezaevine dönecek. 2015 seçimlerinde yeniden seçilirse yine görevinin başında olacak.

Bir mânâda, henüz kesinleşmemiş mahkûmiyet kararı, bir Demokles kılıcı gibi orada asılı duruyor.

Bu bir af değil, tutuklu vekillerin özel durumu ile ilgili olarak uzun tutukluluk sürelerinin haksızlığına dair bir AYM içtihadının eseri. Eğer vekil sıfatı devam ederken Yargıtay tarafından cezası tasdik edilirse durumun ne olacağını ise bilmiyorum. Burası Türkiye; her şey olabilir.

Sayın Balbay hakkında yapılan yayınlardan anlaşılan şey, onun masumiyeti hakkında basında geniş bir kanaatin mevcut olduğudur. Yayınların temel niteliği, sanık hakkındaki kamuoyunun olumlu bir kanaat inşa etmesine yönelik. Öyle anlaşılıyor ki hakkındaki ağır mahkûmiyet kararı, suçsuz olduğuna inananlar açısından bir mânâ ifade etmediği gibi Ergenekon ve

benzeri dâvâlarda yargının güvenilmezliğine dair bir karîne de teşkil ediyor. Bu durumda tamamen şahsî içtihat niteliğinde olmak üzere şöyle bir hüküm üretilebilir: Mahkeme kararı bir anlam taşımaz; sen benim kalbime bak!

Bir mahkeme kararı her zaman âdil olmayabilir; usûl ve esas bakımından zaaf taşıyabilir fakat bu ihtimâl, mahkeme kararlarının güven verici olmadığı yolunda bir gri propagandaya dönüşmemelidir. Hukuk devletinde bir kişinin suçlu veya mâsum olduğuna karar vermek, basının değil yargının işi.

Yargı yerine vicdanımıza göre hüküm verme hakkımız yok yani.

Diren yılkı!

Artık şehir çocuğu olduk. Çoğumuz yılkıyı görmek şöyle dursun, duymamıştır bile. Yılkı, kış bastırınca "yazı"ya bırakılmış başıboş at ve eşeğe verilen isimdir.

Başıboş bırakılma sebebi ise yem mesârifidir kısaca. Ölen ölür kalan sağlar bizimdir lâfı, sanki yılkılar için söylenmiştir. Bahar gelince, açlıktan ölmemiş, canavar paralamamış hayvanlar ilk bulanın olur, yeniden yüke koşulurlar, tâ ki sonraki kışa kadar.

"Yılkı Atı", iktisat tarihçisi ağabeyimiz Ahmet Güner Sayar'ın babası Abbas Sayar merhûmun en bilinen, en iyi romanıdır. Hadise Yozgat'ta, Yerköy'e bağlı yol üstündeki Sekili kasabası civarında geçer (Bu arada Abbas Sayar'ın adını bile duymamış Yozgatlı hemşehrilerime buradan küçük bir sitem yolluyorum).

Üssüğünoğlu İbraam, havalar soğuyunca sürüsünden Dorukısrak'ı ayırıp yılkıya bırakmıştır. Akşam evine dönen Dorukısrak, kapıdan kovalanır. Ahırdaki tayı Altay, anasını görmeyince huysuzlanır, üzüntüden yemini kesmez.

Ertesi gün ahırdaki sürü dışarı çıkarılınca Doru, tayını bulur, koklaşır akşama kadar yine beraber gezerler ama dönüşte aynı âkıbet. Çoban, Doru'yu kovalar. Yılkı atı gece yarısı dayanamayıp yeniden sahibi Üssüğünoğlu'nun kapısını çalar. İbraam çılgına döner, Doru'ya sıkı bir dayak atar. Oysaki gençliğinde bütün rakiplerine nal toplatmış görkemli bir kısraktır Doru; İbraam'a da iyi para kazandırmıştır. Ne var ki beş sene sonra çaptan düşünce ilkin arabaya koşulur, ardından da yılkı...

Doru vaziyeti anlar, geceyi ahır civarında sokakta geçirdikten sonra sabah tepelere doğru çıkar, nice zaman sonra bir kişneme duyar; kendisi gibi yılkıya çıkarılan hayvanları görüp aralarına karışır.

Kış sert geçer; azim bir fırtına gecesindeki kurt saldırısında Doru birkaçını telef etse de yılkıdan uzağa düşer, ölmek üzereyken bir köy civarında bir damaltı bulup yere yığılır. Damın sahibi insaf ehlidir, Doru'ya birkaç gün bakar, fırtına yatışınca salıverir.

Havalar ısınınca yılkının keyfi yerine gelir lâkin yılkıcı takımının elinden kurtulmak ne mümkün? İbraam'ın aklına Doru'su düşer, ovaya inip yılkısını bulur, hatta tayını göndererek kemendle yakalamayı hesaplar. Ana-oğul sevişip koklaşırken Doru tuzağı sezer, şahlanarak uzaklaşır, beraberinde tayı Altay'ı da götürür.

Ve bir daha Dorukısrağı göremez Üssüğünoğlu İbraam; anası da tayı da kayıplara karışmışlardır.

Böyleyken böyle işte... Siverek'te yılkıya bırakılan sevimli eşeklerin fotoğrafını görünce yıllar önce okuduğum Yılkı Atı'nı hatırladım. Üssüğünoğlu İbraam'ın yılkıyı yazıya saldığı devirde ne gazeteci takımı bu kadar yurt sathına yayılmıştı, ne de son yılkılıkların halini görünce içi burkulan bir amme vicdânı; netekim Siverek'teki sevimli eşekler en azından bu kışı Kaymakamlığın himmetiyle sıcak bir dam altında geçirebilecekler; seneye şehirli hatunlarımız "Diren Yılkı Cemiyeti" kurup örgütlenmezlerse aynı düzen sürüp gider.

Hayvancılıkla geçinen yerlerde yılkı bir nevi kanun çünkü.

Yazıyı buraya kadar dikkatle okuyup, "Yine ne demeye getiriyor bu adam?" diye işkillenenler için yapabileceğim bir şey yok. Kalbiniz bozuksa her haberden siyasi bir yorum çıkarmanız mümkündür. İki gün önce bir Trakya atasözü duydum, resmen komünistlik gibi bir şey oluyor: "Fakir oynar, davul patlar" diyorlarmış. İmdi bu hikâyede Üssüğünoğlu İbraam kimin temsilidir, Doru nicenin nicesidir, sizin bileceğiniz bir husustur.

Haber sitelerine ikramlık manşetim olsun: "Zaman yazarı edebî metaforlarla hükümete saydırdı" diye yazsınlar. Yorumcu arkadaşlar da, "Bu % 1 nereden çıktı; 10'dan aşağı kabul etmem" diye tiftiklenip dursunlar. Siz Doru'nuzu küstürmeyin yeter azizler!

Eski kışlar, eski çocukluklarımız

Tatlı su çeşmesi, bizim eve 75 metre mesafedeydi! Tatlı su çeşmesi de nedir, diyenler çıkabilir. Eski zamanlardan bahsediyoruz.

Avrupa görmüş Almanyacı komşularımızın, "İnanmazsınız, bir bardak suyu bile parayla veriyorlar; evlere de büyük cam damacanalar ile içme suyu satılıyor" diye bizi hayretlere düşürdüğü zamanlardan daha eski günler.

Her mahallenin tatlı su çeşmesi var. Kalaylı bakır güğümlerin, kovaların kulpuna yapışıp her gün birkaç "keşik", yani sefer evin tatlı su ihtiyacını gidermek çocukların görevi. Türkiye'de refah artıp orta sınıftan başlayarak yayılmaya başlayınca ailelerin çocuklarına bakışında önemli değişiklikler oldu. Ağabeylerinin, ablalarının eskilerini giyen küçük kardeş manzaraları tarihe karıştı. Çocukların eğitimine, beslenmesine, giyimine ve güvenliğine aile bütçesinden önemli meblağlar ayrılıyor. Okula giderken servis arabası kullanmayanlara garip

gözle bakılıyor. Ebeveynler çocuklarını eskiye göre daha çok önemsiyor, üzerine daha çok titriyor, titizleniyorlar.

Şehir hayatında hiçbir anne, okul yaşındaki çocuğunu, elinde 15-20 kiloluk –üstelik su taşımak için hayli biçimsiz- iri kaplarla sokağa bırakmaz. Öteberi taşısın diye semt pazarına götürmeyi aklından geçirmez.

Biz giderdik, herkesin çocuğu da öyle yapardı. Çocuklar elbette değersiz değildi; herkesin gözünün nuru, evinin ümidiydi; yine de evin türlü ihtiyaçları için öteberi taşımak gündelik olağan görevler arasındaydı.

Altmışlı yılların bir yaz ortası; çarşının içindeki dükkandan eve götürmem için bir karpuz sıkıştırılıyor çelimsiz koluma. Evle çarşı mesafesi, nereden baksanız iki kilometre çeker, üstelik hep yokuş; yokuş pek dik değil ama incecik kollarınızda bir karpuzla o yokuşu kadem be kadem tırmanmak da kolay değil.

Neticede yolun orta yerinde, Hükümet Konağı civarında Orduevi'nin önünde karpuz düştü. Parçalanmamış kısmını alıp eve götürüp götürmediğimi hatırlamıyorum.

Böyle şeyler sıradandı. "El kadar sabîye karpuz taşıttırılır mı birader?" demezdi kimse. Pırasa, lahana, portakal, domates gibi zerzevata ilaveten kundaklı çocuk taşımak da ek görevlerimiz arasındaydı.

Şimdi ellisine merdiven dayamış yeğenimi şehrin bir yakasından öteki tarafa kucakta taşırken ne kadar zorlandığımı hatırlıyorum da...

Biraz daha büyüyüp erkek yerine konulmaya başlayınca daha ağır vazifeler girdi sıraya. Bunlardan en zorlusu evin kışlık kömürünü ve odununu tedarik edip eve getirmek ve yerine yerleştirmekti tabii.

O günün gecesi mi bilmiyorum fakat soğuk, o soğuklardan, o amansız, o insafsız ayazlardan biriydi. Akşam çayına taze su lazım olunca bidonu kaptığım gibi, bir an evvel doldurup geleyim diye işi tembelliğe vurup ceket, palto vesaire almadan sadece kazakla fırladım sokağa.

Nasıl olsa çeşme, siz bilemediniz 75 metre filan... Yerler aylardan beri takır takır buz olduğu için koşmak yerine hızla yürüyerek çeşmeye ulaştım. Lüleden başlayarak bütün kurnayı

kaplamış ve dışarı doğru taşmış buzdan ayaz buğuları yükseliyor. Lüle, musluksuz olduğu için akan su, leğen büyüklüğündeki buzun tam ortasını delmiş. Soğuk gittikçe iliklerime işliyor, titrememek için kendimi tutuyorum.

Alelacele güğümü doldurduktan sonra dönüş yolunda tedbirsizliğimin cezasını ödedim; aşırı derecede soğuk ve kuru hava, bir yumruk gibi ciğerlerime oturdu; resmen nefes alamaz hale geldim. Eve nasıl gelebildim bilmem.

Sıfırın altında 20 derecelerin mevsim normali sayıldığı çok sert kışlar yaşadık; kaldırım ve sokakların taşlarını görmeden buz tabakasının en az dört ay kalkmadığı zalim mevsimler gördük. Kok kömürünün neredeyse yarısını kor haline getirdiği dökme demir sobanın etrafında otururken sırtımızın buz tuttuğu oldu.

Bir anlık tedbirsizlik su tesisatını donduruverir. Açtırmak için saatlerle pürmüz ateşiyle, gaz ocağıyla boruları ısıtmak, saatler sonra musluktan damlamaya başlayan suyu görünce sevinmek sıradan şeyler...

Evin yıllık kömürünü tedarik etmek için resmen geceyarısı sokağa çıkıp, in-cinin top oynadığı tenha caddelerde yürüyerek kömür tevzii'ye gitmek de hemşehrilerim için sıradan ödevlerdendi. Tevzii müdürlüğünün memur takımı, haliyle mesai saatinde işbaşı yapacağı için sıraya ilk giren, sonradan gelenlerin sırasını tanzim eder. İnsanlar gün ağarana, hareket başlayana kadar belki saatlerce bekleşirler.

Sıra size gelince çocuk gibi sevinirsiniz. Sıradaki at arabasının kırık-dökük bir şey olmaması, atların yiğit çıkması için içinizden dua edersiniz; tabii bir de kürekçilerin küllü yerinden kömür atmaması için.

Kül daha yolda iken at arabasının sarsıntısından ve çatlaklardan yola dökülür gider. Kalanını toprakla karıştırıp gelecek senenin kışı için tezek yapmak mümkün; küllü kömür en istenmeyen şeydir. Bir nevi beceriksizlik alâmeti; bütün yıl boyunca her defasında hatırlanan, hatırlatılan bir mahcupluk sebebi.

Kömürü kapı önüne, sokağın kenarına alelacele boşaltan arabacı, parasını alıp atlarını kamçılayarak kaybolunca adam boyunda kömür yığını ile baş başa kalırsınız. Parayla birini tutup kömürü içeri attırmak mümkündür fakat paranın kıt, kıymetli zamanlarıdır. İş bittiğinde birkaç gün kömür tozu damağınızdan gitmez fakat önemli bir iş başarılmış, kış bir mânâda satın alınmıştır. Kömür gailesinin yanında odunun lâfı bile olmaz.

Şikâyet mânâsında almayınız; birkaç kuşak öncesinin çocukluğu, şimdiki zamanlara göre daha mesud hâtıralarla süslüdür. Ailenin günlük işlerinde daha çok sorumluluk, daha fazla paydaşlık yüklense de okul hayatı zevkli, sokak, bostan ve boş arsalarda geçen oyun saatleri baştan çıkarıcıdır, tabiidir.

Kış gecelerinde sobanın etrafında halkalanan insanların birbiriyle sohbeti, şimdikine göre hayli alçakgönüllü sofraların bereketi, hatta kış bastırmadan ahşap pencere kasalarındaki açıklıkların şerit halinde kesilmiş gazete kağıtlarına hamuş bulamacı sürerek kapatılması bile leziz hâtıralar hükmündedir.

Ve geceleri sessizliği bölen bekçilerin düdük sesleri...

Sıkıcı yazı

Müslümanlık, insanın fıtratından gelen eğilimlere, kendi tabiatına karşı koymasıdır; kısaca güzel ahlâk. İnsanın fıtratında ulûhiyet fikrini cismânileştirmek vardır meselâ.

Fıtratımız mücerredi sevmez; fikirleri görünür, mümkünse dokunulur, ölçülür ve beş duyu ile kavranabilir hale getirmeyi ister. Müslümanlık, insana soyut olanı kavrayabilir bir kâmil varlık gözüyle bakar ve onu şekilciliğe, hassaten ikonoloji'ye (yani dinin görünür alâmetlerine) karşı şiddetle ikaz eder. Müslüman "şirk"ten kaçınmak konusunda fıtratının çağrısını bastırıp zihnî bakımdan terfî etmek için daima gayret halindedir.

İnsanlar yalan söyleme eğilim ve kabiliyeti ile doğarlar meselâ, ahlâk onlara, "şahsen zarar görsen bile doğruyu tut" istikametini gösterir. Müslüman, aksini yapabilecek iken "dosdoğru" olmakla emrolunmuştur.

Meselâ helâl kilit kavramdır; kazanç, para, mülk, hatta itibar gibi gönlümüze hoş gelen tatlı imkânlar arasında seçme hakkımızı sınırlandırır, fıtratımız, "Boşver, su akarken testini doldur" diye fısıldarken din, "Ancak şu ölçüler içinde bu nimetten yararlanabilirsin" der sertçe.

Uzatabiliriz. Müslümanlık, insanı kahramanlaştırır çünkü onu hep "had"ler arasındaki helâl ve mübah alanında varolmaya yönlendirir. Helâllerle haramın bir arada kaynaştığı imkânlar âlemindeki bu daracık yerde dik durmak kahraman olmaktır.

Müslüman'ın destanı (aslında sanatı demeliydik) kendi hayatıdır; hayatını destanlaştırmak kendi elindedir; ne yapması, nelerden kaçınması gerektiği bilgisine sahiptir; ayrıca kahraman olup olmamak konusunda kendi kararını verecektir. Kahramanlığın kıymeti de oradadır işte; kahramanlıktan başka çaresi kalmayanların eylemi (timsah dolu havuza itilen adam fıkrası!) pek mânidar sayılmaz.

Böyle yüksek bir yönlendirişe muhatap olarak, kahramanlar arenasında yerini alanlar kâmil insanların (Übermensch, Superman), "Aynı kıbleye secde ederken bile siyasi bir meselede çok sert ihtilâf etmelerini nasıl yorumlarız?

Elcevap: Allah'ın emr u nehy'ini kavramış, üstelik bilhakkın yaşamış insanlar arasında ayrılığın lâfı mı olur? Üstelik Kur'an, insanlara ve hassaten Müslümanlara, sarsılıp da endişeye düştüklerinde doğruyu hatırlatacak bir "Kutubin kayyıme" olarak hâlâ mevcut ise, Müslümanların -boşverelim siyaseti- herhangi bir meselede ihtilâf etmeleri ne mânâya gelir?

Biliyorum, zor soru sordum; nitekim ulemâ bu hususta şimdiye kadar sahih bir çözüm gösterememiştir; İslâm tarihimiz için çok kısa fasılları hariç, insanın canını sıkan çok sayıda olumsuz örnekle dolu.

Melek derecesinde hüsn-i ahlâk sahibi olsak bile, siyâset gibi bütün berrak kavramların bulanık göründüğü bir sahada melek kalmak (dosdoğru olmak) pek mümkün olmuyor. Adaletsizlik karşısında yönetilenlerin nasıl davranması hususunda siyasetname yazarlarının hayli öğüdü vardır; ne var ki güç sahipleri söz konusu olduğunda o kadar anlaşılır reçetelerle karşılaşmayız. "Âdil ol, hakkı gözet, fitneye sebep olma" gibi geniş mahiyetli tavsiyeler net değildir sanki şahsî yoruma veya "maslahat"a bırakılmış gibidir. Şahsî ahlâk konusundaki berraklığı, meselâ "Muktedirlerin ahlâkı" gibi bir kurum ölçeğine taşıdığımızda bulanıklık artıyor. Ölçek değişince mânâ da değişiyor. Siyâseti ahlâktan sıyıran Makyavel, pratikte olup biteni anlamak için sanki daha kullanışlı bir ölçü verir!

Kahramanların çaresizlikle önünde diz çöktüğü bir düzlem siyâset. Keşke ulemâmız, muktedirliğin ahlâkı hakkında daha çok mesai sarfetselerdi diye geçiyor içimden.

"Baba bir hırsız tuttum" meselesi

Geçen hafta bu sütunlarda dile getirilen iyimserlik, kısa zamanda aşındı; ortam yeniden sertleşti.

MGK kararıyla resmileşen irticai faaliyetleri takip direktifinin hâlâ uygulanmakta olduğunun anlaşılması tansiyonu yükseltti. Her ne kadar, "Lâf olsun kabilinden rutin uygulamalardır; gereği yapılmamıştır" denilse de skandalı ortaya çıkaran gazete haberlerinin ağır suç olduğu, hatta vatana ihanet teşkil ettiği iddialarının hükûmet tarafından mahkemeye taşınması karamsarlığımızı artırıyor.

Hükûmet çok ağır bir dille habercileri suçluyor; bu ithamları izah eden başlıca iki yaklaşım var: İlki, 11 yıldan beri iktidarda bulunan AK Parti'nin, temsil ettiği kitlenin arzu ve beklentilerinin aksine toplumu değil, devleti savunma ihtiyacı hissetmeye başlamasıdır.

Devlet elbette son derece ciddi bir kurumdur ama bu "ciddiyet", bürokrasinin kuytuluklarına mevzilenmiş bürokratik iktidar mensuplarının tarif ettiği türden olmasa gerektir. Her hayati

meselede topluma karşı devletin, daha doğrusu bürokratik oligarşinin çıkarlarını savunan türden bir devlet anlayışının artık geride kaldığını ümit ediyorduk, öyle olmadığını görmek hayal kırıklığına sebep oldu. Devlet ciddiyeti bize göre, topluma hizmet etmekle görevli bir kamu organizasyonu olarak devletin, demokratik kurallara uymakta kendini öncelikli hissetmesidir.

Devlet adına işlenen suçları örten bir ciddiyet anlayışını paylaşmak çok zor.

Hükûmetin "Devlet mahremi", "Devlete karşı işlenen suçlar" hatta "İhanet" gibi ciddi kavramları, biraz da telâş ve acullukla telâffuz etmesini yadırgıyoruz; bu noktada, "Hükûmet, artık bürokratik iktidarın gözüyle bakmaya başladı" şüpheleri yoğunlaşıyor. Oysaki AK Parti'yi toplum nazarında pırıltılı ve ümitvar kılan şey sivil duruşu ve toplumun hukukunu gözeten tavrı idi.

İkinci husus, ilkiyle yakından alâkalı: Bugüne kadar hükûmetler, devletin tam orta yerine mevzilendirilmiş, hikmetinden sual olunmayan, denetlenemeyen ve özellikle siyaset adamlarına karşı mesafeli duran bir resmî istihbarat kurumuyla iş gördüler, daha doğrusu iş görmek zorunda kaldılar. Meselâ Türkiye'nin uğradığı seri darbeler sürecinde MİT'in, hükûmetlere sağlıklı istihbarat vermekten kaçınması unutulmaması gereken bir nottur. Genellikle generallerin müsteşarlığında yönetilen MİT, meclis ve hükûmetten ziyade orduya karşı sorumluluk duyan geleneksel bir yapı içindeydi.

İlk defa bu hükûmet, ılımlı bir geçiş sürecinden sonra müsteşarlığın başına güven duyduğu bir sivil müsteşar atamayı başardığında, hukuk devletini savunan herkes bundan hoşnutluk duymuştu.

Bu hoşnutluğun artık aşındığından söz edilebilir. Ortadoğu ülkeleriyle ilgili projeksiyonların ülkeye hayli ağır maddi ve manevi maliyetler getirmesine ilaveten içe dönük hizmetlerdeki eleştiriler manzaraya kasvetli bir şekil veriyor. İşte tam bu noktada hükûmet-MİT ilişkilerinde -her zaman olduğu gibi- siyaset kanadının yine zararlı çıkmaya başladığını görüyoruz.

Günün birinde "Türkiye'nin AK Partili Yılları" konulu araştırmalar yayımlandıkça Hükûmet-MİT ilişkilerine özel bir fasıl açılacağını şimdiden tahmin edebiliriz.

Bu yakınlaşmadan siyaset dünyasının kârlı çıktığını söylemek için hayli iyimser olmak lâzım.

Önemli bir not

Son günlerin sıcak tartışma konuları, ellerini zevkle ovuşturarak "Yiyin birbirinizi" diye keyiflenen bir zümreyi açığa çıkardı. "Biz vaktiyle hukuk mücadelesi verirken siz seyrediyordunuz, oh olsun" yaklaşımını savunanlar, bir takım elbiselik kumaştan, korsanlama usulüyle kendisine yelek çıkarmaya çalışan "ehil" terzileri hatırlatıyorlar. Bu "mertçe"

çabaların içinde, hükûmetle hak mücadelesine girişen camiaya karşı hükûmeti azmettirmeye yönelik bir hesabın varlığı açıkça görünüyor.

Bu fırsatçıları ciddiye alanlar, başta Ergenekon olmak üzere benzeri bütün davaları (ki önemli bir kısmı mahkeme, hatta Yargıtay kararına bağlandı) itibarsızlaştırmak, mahkûmları aklamak, sanki bir nevi kader mahkûmu imiş gibi göstermek için olağanüstü gayret gösteriyorlar.

Olup bitenleri ilgiyle, ibretle seyrediyoruz.

Zımba!

Geçen hafta 20. yaşgününü kutladığımız Aksiyon'daki ilk yazımın başlığı-rahmetli Necatigil'in mısrâlarına atfen- "Solgun bir gol oluyor dokununca" idi ve Türk futbolunun yaşayan efsânesi Hakan Şükür'e dairdi.

16 yıl önce, 1997'de kaleme aldığım bu yazıyı yeniden okudum ve vaktiyle aşağıdaki satırları yazmış olmaktan zevk duydum:

"Hakan Şükür'ü seviyorum. (...) Onda parlak futbol kariyerinin ötesinde parıldayan şeyler de var; alçak gönüllü, terbiyeli, inançlı ve dürüst bir delikanlı. Medyanın yoğun ilgisine rağmen zıvanadan çıkmayışı çok önemli bir not. Sıradan futbolcuların bile yıldız addedilip, kikirdemesinin dahi haberden sayıldığı şu çılgın medya dünyasında, bu kadar ilgiye muhatap olduktan sonra 20-25 yaşındaki delikanlıların hâlâ ağırbaşlı davranabilmesi bana sıra dışı bir meziyet gibi görünüyor."

Önceki gün partisinden ayrılmasının gerekçelerini sıraladığı uzun veda mektubunda da aynı beşerî kalitenin pırıldadığını görmek güzeldi; ondan daha mühimi, kendini bugünlerde çok kırgın, çok örselenmiş gören bir topluluğun duygularını kelimelere aktarmasındaki üslûp terbiyesiydi. İncitmeyen, suçlamayan, hissiyâtını kemâl-i edeble aksettiren bu sözler, kimi ağızların namluya dönüştüğü can sıkıcı ve sevimsiz iklimde yüksek seviye dersi gibiydi.İstifa mektubundaki, "Bu karardan sonra şahsıma yönelik bir kısım karalama kampanyalarının da başlayacağını biliyorum." cümlesinin isabeti hemen tecelli ediverdi; artık "eski" sayılmak lazım gelen bir vekil arkadaşı hemen, "Aslında işin özeti; 'Bana emrettiler ben AK Parti'ye geldim, şimdi emrettiler ayrıldım' demektir." tespitiyle kendisine yakışanı yaptı. Bu cümle, siyaset dünyamızdaki lider saltanatının tersinden tasdik edilmiş hâlinin istemeden ifşâsıdır: Türkiye'de vekiller, ancak liderlerinin irâdesi ve desteğiyle seçilebiliyorlar; lâkin minik bir hatırlatma; bu hüküm sadece Hakan Şükür'ü değil, o kahırlı hükmü veren eski bakanı da kapsıyor!

Bu arada yeri gelmişken herkesin şikâyet edip durduğu ama kimsenin değiştirmek için kılını bile kıpırdatmadığı 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu hakkında kaleme alınmış, son derece

vukuflu ve bir o kadar da eğlenceli bir değerlendirme için Türkiye Günlüğü dergisinin 115. sayısında genç ve parlak akademisyenlerimizden M. Serhan Yücel'in "Kodifikasyonun Konkordato ilan etmesi üzerine bir deneme: 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu" isimli makalesini bulup okumanızı hararetle tavsiye ederim. "Emirle geldi, emirle gitti" tespiti o kadar yürek ferahlatıcı bir tesir yapmış olmalı ki, dün Başbakan da aynı minvalde konuşmaktan nefsini men edemedi: "Bir insan bir partinin bayrağı altında seçime giriyorsa ondan sonra o parti ile birlikte hareket eder. Ayrılıyorsa da sadece partiden ayrılmaz. Eğer dürüstse o zaman Parlamento'dan ayrılır, milletvekilliğinden ayrılır, çünkü bağımsız olarak bu Parlamento'ya gelmiş birisi değilsin." Nezaket eldiveni altındaki demir muşta kıvamındaki bu sözler, evet latif değil ama üzülerek kabul ediyorum ki mantığı doğru. Listeleri genel başkanların yaptığı parti düzenimizde başkanın hilâfına düşünenlerin, eleştiriyle birlikte sadece partilerinden değil, vekillikten de ayrılmaları daha yakışıklı durur ve tenkit gerekçelerini de ciddiyetle mühürler.

Hakan Şükür'e seçmeni sıfatıyla oy vermiş biri olarak diyorum ki, ey güzel vekilim, dönüver sine-i milletine; geliver sevenlerinin kalbindeki mûtena yerine. Belki özlük hakları itibarıyla kolay vazgeçilmeyecek bir kayba uğramanız mümkündür fakat vallahi bu fedâkârlığa değer; billahi bu minnete katlanmaya değmez.

Solgun bir gol olmasın dokununca sevgili vekilim; ağları yırtan cinsinden zımba gibi bir dömivoleyle çakıver şu son golü! Sonrası Mevlâ kerim.

Doğrular, eğriler

1- Sıradan bir gerçek, mis gibi teoriyi berbat ediyor: Soruşturma, çok ciddi yolsuzluk şüphesini güçlendiren işaretlerle dolu ama nedense çoğumuz, ortada bir yolsuzluk yokmuş gibi hükümete komplo nazariyesi üzerinde konuşmayı tercih ediyoruz. Tipik, "Cambaza bak" taktiği...

2- "Bu işi dış mihraklar yaptı; zaten bizden korkuyor ve çekemiyorlardı" yaklaşımı kısmen haklı, kısmen paranoya eseridir. Sadece Türkiye değil, benzer bütün "kırılgan" ekonomili ülkelerde böyle soruşturmalar dış aktörleri de ilgilendirir. Dış sermaye girişini "itibarımız artıyor" diye yorumlamak ne kadar isabetliyse, dış güçlerin Türkiye'deki iktidar performansı ile ilgilenmelerini de tabii karşılamak gerekir.

3- Soruşturma, devletin meşrû güçleri, yani yargı, adlî kolluk gibi uzuvlarınca başlatılmıştır ve yürütülmektedir; bu süreçte masumiyet karinesine olduğu kadar, yargıya ve özellikle TBMM'nin çıkardığı kanunları uygulayan adliye ve güvenlik bürokrasisine de saygı duymak gerekir.

4- Gelelim plağın öteki tarafına; dünyanın bütün demokratik hukuk devleti uygulamalarında teamül, dolaylı veya doğrudan töhmet altındaki siyasilerin veya bürokratların, evvela şahsî

itibarlarını savunmalarına fırsat vermek ve soruşturmanın selameti bakımından görevlerinden çekilmeleridir; çekilmemekte gönülsüz davrananlar bir üst merci tarafından açığa alınırlar.

5- Türkiye'de tam tersi oldu: Hükûmet, yolsuzluk soruşturmasından, şimdilik tam teşhis edemedikleri meçhul bir çeteyi sorumlu tuttu. Adı karışanları kol kanat gererek himâye etti, moda tabirle "yedirmedi". Daha garip ve vahim olmak üzere zan altındaki bakanların imzası ile ülkenin meşru güvenlik teşkilatının üst bürokrasisini adeta darmadağın etti ve soruşturmanın daha başında soruşturmayı yürüten savcılar heyetine müdahalede bulundu.

6- Bu esnada necib Türk matbuatı, eski klişelerin hilâfına üç ana fikir etrafında öbekleşti.

a- "Yolsuzlukların üstüne gidilsin, örtbas edilmesin; suçlular kimse cezasını çeksin" takımı.

b- "N'ayır, bu, hükümete dış destekli bir komplodur. Sonuna kadar gidilsin ama soruşturmacılardan da hesap sorulsun" gibi garip bir nokta-i nazarda birbirlerinin sıcaklığına sokularak yüreklenmeye çalışan majestelerinin medyası.

c- Üçüncüsü ise kabaca, "Ooh, nasılmış, yiyin birbirinizi. Zaten Ergenekoncuları de nahak yere suçlamıştınız" diye el oğuşturup kastanyet şıkırdatan bir ekip.

7- Akıl tutulması noktasını çoktan geride bırakarak bir cinnet şeklini gösteren bu manzaranın en en sürreel kısmı, olup bitenden ve elbette ki olacaklardan cemaatin sorumlu tutulması oldu. Majestelerinin medyası ve "oh olsun size kırın birbirinizi" takımı, kâğıt üstündeki cıva damlaları gibi bu ortak hususta hızla bütünleştiler.

Satır arası notu: majestelerin medyasından tarihe çok ibretlik nüshalar, manşetler ve yazılar kalacak. İletişim öğrencileri şimdiden arşivlesinler!

8- Şimdi, iki vakte kadar bir kabine revizyonu ile krizin yatıştırılacağı hesabı yapılıyor ve bu esnada emniyet bürokrasisinde, hükümeti "bilumum gelişmelerden" anında haberdar edecek ve "devletin içindeki çete"yi kıskıvrak ele geçirecek bir restorasyon yapılıyor.

9- Neticeye gelelim: Soruşturmanın ilk gününde kriz, usûletle yönetilebilirdi; Gezi'den tanıdığımız tansiyonu yükseltip gerginliği artırma tercihi, hükümetin sırtındaki siyasi yükü gereksiz yere artırdı. Hükümet şimdi meşruiyetini tartışma gündemine soktu.

10- Artık kabine revizyonu bile yetmeyebilir.

İşlik!

Önce kelimeyi tartalım: Fransızcadan dilimize geçmiş bir kelime "atelier"; Türkçe okunuşunda ihtilâf var; bazılarımız için "atelye", diğer bir kısmımız için daha ecnebî bir telâffuzla "atölye". Arama motorunun istatistiğine güvenmek lazımsa "atölye" imlâsının daha yaygın (peki, doğru mu?) olduğu anlaşılıyor. İngilizcesi, artık çaktırmadan dilimize girmiş bulunan "workshop"; "stüdyo" karşılığı da var, muradımız o değil.

Peki Türkçesi nedir bu şirin kelimenin: En doğrusu "işlik", "dükkân" karşılığı da fena değil ama mânâyı tam olarak doldurmuyor. İşlik güzel, efrâdını câmi, ağyarını mâni.

Babamın çalıştığı yere bizim evde atelye denirdi kısaca; yani TCDD Fabrikası. Alçakgönüllü bir işlik değil elbette, belki Türkiye'nin en önemli ağır sanayi işletmelerinden birisi; 40'lı yılların başında faaliyete geçen bu fabrika, Cumhuriyet'in iftihar ettiği eserlerdendir. Vagon ve yedek parçaları üzerine imâlâta başlayan fabrika, 1961'de "Bozkurt" adlı bir buharlı lokomotif yapmayı da başarmıştı. Bozkurt'un ikiz kardeşi "Karakurt" ise eşzamanlı olarak Eskişehir fabrikasında üretildi.

Ne var ki dizel lokomotiflerin saltanat zamanıydı; hayli gecikmiş bir proje olarak Bozkurt, tam 25 sene demiryollarında ahlaya puflaya koşturduktan sonra bugün, üretildiği fabrikanın bahçesinde biraz kahır, biraz da gururla benim gibi hatıra fotoğrafı çektirmeye meraklı takımına poz arkadaşlığı yapıyor.

Yazının kalan kısmına geçmeden önce ufak bir test yapalım: Eğer evinde şahsına mahsus bir takım çantası olmayanlardan (ne yani, bir pense ile tornavidanız bile mi yok?) iseniz, diğer sayfaya geçebilirsiniz. Darılmam. Bu yazı, en azından evinde bir takım çantası bulunduranlara ve hassaten "Ah bir işliğim, zâtıma mahsus bir atelyem olsa" diye iç geçiren bağrıyanık kafadaşlarıma hitab ediyor.

Günün birinde bir yakınım bana şimdikilerin yarı boyunda, minyatür bir keser hediye etmişti. Bildiğiniz keser ama tahta sapı, pikten demir aksâmı ile ufarak bir şey... Metalinin pik olduğunu öğrendiğim anda keserim artık iş göremez haldeydi çünkü kırılmıştı. Pik'in ne kadar kırılgan olduğunu bilirsiniz değil mi?

Rahmetli babamdan tahtadan ufak bir takım kutusu kalmıştı, yıllarca hâtıra diye tuttum, oynadım fakat aradığım özelliklere sahip değildi. Daha fazlasını istiyordum.

Az önceki cümlede biraz da farkında olmadan kullandığım oynamak kelimesi kilit kavram. İster ufak bir takım çantası olsun, isterse dört başı mâmur bir işlik; neticede bir oyun vesilesidir. Erkekler, hangi yaşta olurlarsa olsunlar, bir şeyleri yaparak veya bozarak oyun oynarlar. Oynamak eğlenceli bir şeydir; bir adım sonrası oyun oynarken, yani eğlenirken üretmek.

Bir şeyler üretirken acı çeken insanlara üzülmeliyiz; hem kendilerine yazık ediyorlar hem işlerine. İmân selâmeti haricinde mutlu bir hayatın en bariz nişânı bana göre. İnsanın işini sevmesi, çalışırken eğlenmesi, üretirken var olmasıdır.

Boşuna takım çantası deyip durmuyorum; işliğin en basit, en mümkün hâli takım çantası. Onu, el aletleri satan markalı büyük mağazaların hemen girişinde, boy boy, cins cins dağlar gibi üst üste yığılmış haliyle hatırlayacaksınız. Bazı mağazalar bu işlerden anlamayan müşterileri için olsa gerek, içi dolu el çantası bile satıyorlar. Birkaç çekiç, ufak bir testere, birkaç pense, üç beş tornavida, iki törpü, plastik ambalajlara sarılmış vida ve çivi; al sana takım çantası!

Böyle bir toplama kit, gerçek bir ustayı asla kesmez, bir ustaya asla yetmez ve bir usta asla böyle alaminüt (hızla toparlanmış, itinasız) alet listelerine itibar etmez. Bir usta (müsaade buyurursanız kendimi de bu zümreye iltihak ediyorum!) toplama takıma güvenmez, takımda kalite arar; iyisini görünce dayanamaz, ihtiyacı olmasa bile –icabında kendini bile aldatarak- ona sahip olur.

Günün birinde işe yaraması şart değildir. Ara sıra onu seyretmek, bakımını yapmak, evirip çevirmek bile zevk menbâıdır.

Takım çantası çocuk gibidir; günün birinde mutlaka büyür, ergenleşir, delikanlı olur ve işlik hacmine bürünmek ister. Alet çantasının, her şeyi aynı çantaya üst üste sığıştırmak gibi –iyi ve kötü- bir meziyeti var: İyidir, dağınıklığa mahal vermez, kötüdür, çünkü bir "usta", edevâtını daima ve tercihan bir duvar panosunda, yaptığı işe göre ve kullanılmaya âmâde tarzda görmek ister.

Takım çantası başlangıç olarak iyidir hoştur fakat daha ziyade yumuşak tahtaya çivi çakarken çekici parmağına vurup "üf" olacak derecede becerikli ama iyi niyetli aile reislerine mahsus bir şeydir; nitekim böylelerinin takım çantaları genellikle kullanılmadan yaşlanıp paslanan taklavatla doludur.

Heves edilip alınmış, lakin hakkı verilmemiştir.

İşlik; işte telâffuzu bile insanın içini ısıtan, renkli ve zengin hülyâlara yelken açtıran, sıcacık ve şirin kelime (isteyen atölye olarak da okuyabilir). Zanaatkârın işliği, aynı zamanda dükkânıdır; ekmeğini orada kazanır.

Farkında mısınız, bütün zanaatkârların işlikleri bir nevi büyücü dükkânı, simyâhane veya sultan saraylarının kırkıncı odası gibi insanda orada bulunmak, hatta orada yaşlanmak arzusu uyandıran kışkırtıcı mekânlardır. İşlik şeklindeki dükkânlarda yapılan işi, usta ile âlet arasında biçim kazanırken, hatta "olurken" görürsünüz. En sahici şekilde üretiyor, hayata bir şeyler katıyor olmak bütün zanaatkârları, kendileri pek farkında olmasa bile bir parça filozof yapmıştır. Bir çay içimi sohbet etseniz, daha çayın dibi soğumadan felsefî aforizmalar tipi gibi yağmaya başlar.

Yahu ne güzel adamlardır onlar; güzel dediğime bakmayın, çoğu dışarıdan huysuz, geçimsiz ve ters adamlar gibi görünür; öyle olmayı biraz da istiyormuş gibi bir halleri vardır. Meşgul edilmekten hoşlanmazlar ama dinleyeni bulunca yaptığı işin mânâsını uzun uzadıya anlatmaktan kim hoşlanmaz ki?

Geçenlerde bir okuyucum, esaslı bir fırça mektubu gönderdi; diyor ki: "Yazıyı yayıyorsun, aklına ne gelirse anlatıyor, oyuncakçı çarşısından geçen çocuklar gibi gördüğün her dükkânın önünde duraklayıp oyalanıyor, tam esas konuya geçerken yazıyı bitiriveriyorsun; olmuyor, yazılarınıza biraz daha fazla zaman harcamalı, okuyucuyu biraz daha ciddiye almalısın!"

Sert fırça; üstelik adam galiba haklı; ne yapacağız? İşte dediği oldu yine. Tam işlik mevzuuna girecektik, yer bitti.

Okuyucu haklı, ben de haksız sayılmam ama. Tedai çiçeklerini derin derin koklamadan hayal bahçelerinde gezinmenin ne zevki var ki?

Şöyle yapalım; bu kadarını "kahve altı" kabul ediniz, ana yemek, nasib olursa gelecek haftaya sözüm olsun inşallah!

Felfellemek

Siyaset biliminin, hukukun kavramları kifâyet etmiyor. O zaman fizikten misâl vermek lâzım.

Çocukken tahta topaçlarla oynardık. Topaç, ilk safhasında ilk kendi ekseni etrafında pek kımıldamıyormuş gibi görünür; çünkü kütleye uygulanan ilk döndürücü kuvvet, topaca düzgün bir momentum verir; ne var ki kuvvet, termodinamiğin ikinci kanunu uyarınca ilânihaye devam edemeyeceğinden eksendeki kararlılık bozulmaya başlar, topaç önce sarsılır, yalpalar ve...

Bu harekete biz çocukken "Felfellemek" derdik; mahallî tâbir sanıyordum; değilmiş, "Eski canlılığını yitirmek, afallamak, şaşırmak, dönen, devinen bir cismin durmadan önce hızını yitirmesi" mânâsı veriliyor sözlüklerde.

Şu sözleri duyduğumda kulaklarıma inanamadım, kontrol etme ihtiyacı duydum: “Yargıya sesleniyorum: Yürütmeye bunu söylüyorsunuz, siz de içinizdeki kirlileri temizleyin. Siz de öyle pırlanta, tertemiz değilsiniz. Bizim de bildiklerimiz var.”

Bir ülkenin seçilmiş Başbakanı, bağımsız ve tarafsız yargıya, “tertemiz değilsiniz; bizim de bildiklerimiz var” diye hitab edince akla hemen şu sorular geliyor: “Bu iddia doğru mu?”, “Niçin mesela bir hafta önce değil de şimdi söylemek ihtiyacı duydunuz?”, “İddianız doğruysa yargıdan ne bekliyorsunuz?” ve en mühimi, “Bildikleriniz nelerdir; bildiklerinizi açıklayacak mısınız, yoksa vaktini mi bekliyorsunuz?”

Bu sözler, devam etmekte olan bir soruşturma ve yargı sürecine açık müdahale değilse nedir?

“Buradan sermaye çevrelerine sesleniyorum. Boşuna oynuyorsunuz. Siz kaybedersiniz siz. Medyaya sesleniyorum. Siz kaybedersiniz siz. Yalanlarla, iftiralarla iktidarı yıpratmaya çalışıyorsunuz.”

İş dünyasını tehdit, basını tehdit, yargıyı tehdit! Emniyet bürokrasisi zaten içine fil girmiş zücaciye mağazası görüntüsünde, yalınkılıç tayinlerle “benim polisim-onların polisi” diye fiilen ikiye ayrılmış durumda.

Sadece Adli Kolluk Yönetmeliği’nin alelacele değiştirilmesi bile tek başına skandal; üst dereceli kolluk amirini doğrudan hükümete bilgi vermekle görevlendirmek, eminim ki bir hafta önce Başbakan’ın bile aklından geçmeyen bir aşırılıktı. AB hukukuna uymak konusunda bir günde başlangıç safhasına döndük. Eh Kenan Paşa da olsa böyle yapardı!

Bu telâşın, asabiyetin, heyecanın sebebi ne? Yolsuzluk soruşturmasına daha ilk anından itibaren hukuka saygılı bir mesafeden bakılmış olsa, bunca gürültüye gerek kalmayacaktı. Bu kriz pekâlâ yönetilebilirdi. Şimdi herkesteki kanaat, “Neyi önlemeye çalışıyorlar” sorusunun kezzap gibi derine işleyen tesiridir.

“Eğer elinizde sadece bir çekiç varsa, her problemi çivi gibi görmeye başlarsanız.” demiş birisi. Gezi’deki göstericileri polisin çekici ile dağıtmak, belli ki değerlendirme hatasına yol açmış. Yolsuzluk yolsuzluktur ve hukuk çerçevesinde işlem görmelidir. Çekici çekice vurmaya kalkışmak pek basiret eseri gibi görünmüyor. Belki de bu feryad çekici, kazaen ele vurmanın tezahürü!

Fizik dünyasına dönelim: Hiçbir topaç ilânihâye dönmez, atılan hiçbir taş havada kalmaz; devridaim makinesi diye bir şey yoktur. Çevreden alınan işaretler, bir kapalı sistemin ömrünü uzatabilir (di ama çok geç!). İşte topacın ekseni kaymaya, âhengi sarsılmaya başladı; alâmetler çok güçlü. Üstelik felfelleme giderek artmakta.

Vallahi üzülüyorum; onca güzel hizmetin, parlak icraatın âkıbeti böyle olmamalıydı. Birilerinin yüksek özgüvenine mağlup düşmenin cezasını aslında Türkiye ödeyecek.

Macun tüpten çıktı

Aksiyon haftalık bir dergi; haftalık bir dergide yer alan her yazı ve haber, günlük gazete kadar olmasa da aktüaliteyi takip etmek, bu açıdan diri kalmak zorundadır. Geçen hafta başında Türkiye'nin en canlı gündemi, MEB'deki fişleme rezaletiydi.

Salı sabahı âniden başlatılan savcılık operasyonu Türkiye'yi sarstı ve bu yüzden gazetecilik tabiriyle fişleme skandalıyla ilgili bütün sayfalar, haberler ve yorumlar yıkıldı; "ehemm", mühimme göre öncelik kazandı.

"Ehemm" yolsuzluk operasyonunun kendisi değil; hükûmet çevrelerinin ve özellikle Başbakan'ın operasyonu yürütenlere karşı takındığı şaşırtıcı tepki, operasyonun önüne geçti. Kabinedeki üç bakan yakınının skandala adının karışmış olması, bir kamu bankasındaki ve ilçe belediyesindeki yolsuzluk iddiaları "Mühimm" derecede haberdir; "Ehemm" ise, sanki bütün soruşturma ve neticesinde ele geçirilen ve kısmen basına akseden bulgular tamamen iftira ve tertib eseriymiş gibi tuhaf bir tepki ve savunma safına geçerek hükûmetin, emniyet teşkilatında tertipçi aramaya başlamasıdır.

Geçen hafta Çarşamba akşam saatlerinde kriz, bana göre hâlâ yönetilebilir bir boyut taşıyordu. Başbakan yardımcısı ve hükûmet sözcüsü, iç kabine toplantısının ardından basın toplantısı yaparak konuya nasıl yaklaştıklarını biraz sinirli ama makul bir tavırla anlattı; bu açıklamada hatırda kalan şey, soruşturmanın selametle sonuçlanması için hükûmetin gerekeni yapacağı, sonuç ne olursa olsun yargı kararlarına hükûmetin saygı duyacağı idi.

Doğrusu da buydu, zira ortada yürürlükteki kanunların suç saydığı bir fiili, yine aynı kanunların görevlendirdiği kamu görevlilerinin tahkik etmesi şeklinde bir olgu vardı. İddialar ciddiydi ve kısa zamanda netleştirilmesi gerekiyordu. Her soruşturma, yargı kararı olmaksızın neticeye bağlanamayacağına göre soruşturmanın niteliği hakkında itiraz geliştirmeden önce olguya saygılı olmak lüzumu vardı.

Çok ilginç bir gelişme yaşandı ama; takriben bir saat sonra Başbakan kameraların karşısına geçerek, soruşturmayı yürütenleri itham eden asabi bir konuşma yaptı, çok sayıdaki polis müdürünün yerini değiştirdiğini açıkladı. Ardından soruşturmayı başlatan savcı etkisiz hale getirilerek davaya iki yeni savcı gönderildi ve hükümet yanlısı basın organlarında soruşturmacıların itibarını düşürmeye yönelik aceleci bir kampanya başlatıldı.

Bu tavır dramatiktir; bir gözlemci durumu "Dekadans" olarak nitelerken hayli ağır ama bana göre de isabetli bir tesbitte bulundu ('Decadent', 19. Yüzyıl Fransa'sında sanat hayatıyla ilgili bir tabir olarak ortaya atıldı; batmak, düşmek, çökmek anlamına geliyor). Kamu düzenini doğru işletmekle görevli yürütme uzvunun, ciddi bulgu ve şüpheler taşıyan bir soruşturmanın selâmetini üstlenmek yerine tabir yerinde ise, psikolojik bir üstünlük kazanmak niyetiyle bastırmaya çalışması gariptir.

Başbakan, o konuşmasında konuyu Gezi'ye getirerek, bu krizi de aynı şekilde algıladığını belli etti. Gezi esnasında Başbakan, krizi usûletle yatıştırmak yerine gerginliği tırmandırmayı tercih etmiş ve böylece seçmenlerini canlandırarak siyasi desteğini artırmayı başarmıştı. Bu yaklaşımı o günlerde eleştirmiştim; aynı yaklaşımı bu krize de uygulamaya niyetli görünmesi çok daha fazla eleştiriye açık bir durumdur. Gezi'nin "kötü adamlar"ı sırayla parktaki masum direnişçiler, Taksim'deki örgütler, ardından sokakları tahrib eden, başbakanlık ofisini basmaya çalışan saldırganlardı. Kamuoyu, -haklı veya haksız- kötü adamları kolaylıkla tanıyabildi. Bu hadisenin menfi karakterini teşhis etmek o kadar kolay değil. Meşru bir yetkiden hareket eden yargı ve güvenlik güçlerini "Kötü adam" yerine koymak akılları karıştırıyor.

Operasyonu yürüten yargı ve güvenlik güçlerini karanlık niyetli odaklar adıyla nitelemek, mefhumun muhalifinden hareketle gözaltına alınan şüphelileri arkalamak, soruşturmayı daha başlangıç halinde bastırmak, etkisini sınırlamamaya çalışmak mânâsına geliyor.

Krizin ağır siyasi sonuçlar doğurabileceğini görmek için fazla akıllı olmak gerekmiyor. Başbakan, Gezi'de olduğu gibi suhûlet ve usûletle yönetebileceği bir krizi sertleşme yaklaşımı ile bastırmaya çalışırken siyasi hayatının en dramatik hatasını yaptı bana göre. Muhtemelen bugünlerde yapılması beklenen kabine revizyonu ile krizin atlatılabileceğini sanmıyorum.

Tâbir yerinde ise macun tüpten çıktı.

Süt

Böyle zamanlarda yazmanın kolay ve zor yanları var. Kolayı şu: Bir köşe yazarı için ortalık malzemeden geçilmiyor; sataşanlar, imâ edenler, âşikâre bodoslamadan hücuma geçenler hatta yetinmeyip hakaret edenlere haddini bildirmek çok kolay, üstelik yazarlık tekniği bakımından zevkli. Bir miktar edebiyatçılığımız da var çok şükür, üstesinden gelinir. Hele hele polemik ve hesaplaşma yazılarına okuyucu bayılır.

İşin zoru, "Dar kapı"yı seçmektir. Dar kapı, yani sabır, yani itidal, yani soğukkanlılık, yani şehvet-i kelâma kapılıp iki gün sonra başınızı eğdirecek elfâz-ı galîzadan kaçınmak, âdil olmaya çalışmak. Her satırın hesabını rûz-ı mahşerde verecek olmanın şuuruyla yazmak.

Moda tabirle asimetrik bir durumla karşı karşıyayız. Karşı mahallenin yaramaz çocukları hatır-gönül hesabını çoktan dürmüşler; taş atarken cam kırılır, adama değer, yangın çıkar endişesini sıyırıp bir kenara koymuşlar. Allah sayılarını, kazançlarını ve işyerlerini artırsın, hayli de kalabalıklar. Devlet cenahından istedikleri gibi haber alıyor, kamu gücünü sere serpe kullanıyorlar. Her şeyleri var da yazdıkları, daha doğrusu bir kısmının yazmak zorunda kaldıkları şeylere inançları yok. Kötü bir durum bu. Söze besmele ve hamdele sadedinde, "Yolsuzlukların üstüne sonuna kadar gidilsin ama" klişesiyle başlamak, iç tutarsızlığı yatıştırmıyor. Kötü kokular neşreden bir meseleyi, berbat bir hâlet-i rûhiye ile her gün

müdafaa zorunda kalmak asap bozucu bir durum. İnsanın kendine saygısını kaybetmesi, akşam yatağa başını koyarken, “Gazeteci olacağıma fırıncı olsaydım keşke” diye hayıflanması acı.

Politikacı darda kalmış, başının derdiyle uğraşırken destekçisi gazetelerden yüksek performans bekliyor, “Topunuz bir Zaman kadar olamıyorsunuz be!” yollu azarlama fırçaları geliyor tâ kulağımıza kadar. Bizim gazetenin diğerlerinden çok daha iyi gazete olduğunu savunmam ama küçük bir ayrıntıyı merak edenlere söylemek isterim. Doğru yerde, doğru bir ana fikir üzerinde, yüksek değerlerin yanında durmaktan başka bir sihri yok bu işin.

Hâşâ, kimselere erdem taslamak değil bu. Eksik de var, hatâ edildiği de olur. Şahsen beni en çok ürküten üslûp ve usûl meselesinde zaaf gösterildiği de vâkidir, bunlar mümkün. Meselâ Kur’an kültürüne âşinâ olmayanların mübâhale meselesinin kodlarını, arka planını bilmemesini tabii karşılamak lâzım. Öyle bir açmazla karşılaşırsınız ki bazen mübâhaleden başka çare kalmaz.Doğrudan lânet okumakla mübâhale arasında dağlar kadar fark var.

Doğru yerde durmak büyük bir müspet enerji kaynağı ama yetmiyor; onun mütemmim cüzü, usûlde de hata yapmamak, temkinli durmak. Henüz “inlere” duhûl edilmedi, çete ve örgüt ithamları şu an itibarıyla hâlâ bana mezarlıktan geçerken korkudan ıslık çalanların tepkisi gibi görünüyor. Mübâreze el’an kelimelerle yürütülüyor. Kelimeler, istenirse çok tahripkâr olabilir. Meselâ adı hiiç lâzım olmayan bir yazar, “Nasıl eder de patronun gözüne girerim” saikiyle olsa gerek, hâşâ huzurunuzdan “Sapısilik” diye bir kelime seçmiş. Maksat insanlar galeyana gelsin, köpürsün; bu abi de kenarda kıs kıs gülüp, “A bakın ne kadar küfürbaz bunlar, görün işte” diye keyiflensin.

Yağma yok arkadaş; sizler tarihe yolsuzluk yapanları savunan taraf olarak değil, -kabul ederim ki bunun bile merdâne bir boyutu var-, daha beteri, yolsuzluk iddialarının üstünü kapatmak için teneke çalıp hep bir ağızdan gürültü çıkaran bir taife olarak geçeceksiniz; yarının kuşakları arama çubuğuna isimlerinizi yazınca gülsünler mi, acısınlar mı karar veremeyecekler. Sözü uzatmadan bağlayalım; herkes sütünün gereğini icra eder.

Komisyon, hayır-hasenât

Aklıma takılan bazı meseleler vardı, meselâ İslâm hukukunda “ganimet”in hükmünü daha etraflı öğrenebilmek için Ö. Nasuhi Bilmen merhumun “Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu”nu karıştırdım biraz.

İslâm hükûmetlerinde ganimet gelirinin nasıl elde olunduğu, nasıl taksim edildiği, daha mühimi neyin ganimet sayılacağına dair ilginç şeyler okudum. Bu meseleyi önemsiyorum çünkü yaşadığımız siyaset ve hukuk krizinin tam ortasında bazı kavramların nasıl had noktalarına kadar zorlandığı konuşuluyor.

4. cilt, 106. sayfadan aynen okuyorum: “Zaman-ı saadette zekât tahsildarlarından bir zat, birçok mal getirip bunların şu kısmı zekâttır, bu kısmı da bana hediye olarak verildi, demekle Resul-i Ekrem Hazretleri, ‘Sizden biri babasının, anasının evinde otursa idi kendisine böyle bir hediye verilir mi idi?’ tarzında hitab buyurarak bu hediyelerin tahsildara ait olmayacağına işaret buyurmuştur.” Hemen altında bir başka hadiseden bahsolunuyor: Hz. Ömer halife iken eşi, Rum hükümdarının eşine güzel kokulu şeyler hediye göndermiş. Rum imparatorunun eşi de mukabeleten gönderilenden daha büyük pahada hediyeler gönderince “Faruk-ı Azam Hazretleri, gönderilen hediyenin mislini refikasına verib bakiyyesini beytülmâle terk ve teslim etti. A. İbnü Avf, duruma şahit olup itiraz edince cevap şöyle geliyor: “Sen de refikana söyle, Rum melikinin karısına hediye göndersin, bakalım refikana da böyle şeyler gönderir mi?” Velev ki rüşvet değil de buz gibi komisyon meblağı olsun. Böyle bir meblağı hayır işlerinde kullanmak üzere bir fonda toplayıp yerine sarf etmenin hükmü ne olacak?

İşte yukarıdaki örnekler “komisyon” kavramını açıp içine bakmamızı zaruri kılıyor. O “komisyon”un miktarını belirleyip tahsil eden irade, hangi meşrû faaliyetten ötürü komisyonun tahsil edildiğini izah edebilir mi? Hukuk allâmesi değilim, meseleye naif yaklaştığımda en doğru ölçünün Hazreti Fâruk’un koyduğu ölçü olduğuna meylediyor kalbim: O komisyon veya hediye, makamınızın özelliğini taşımayan bir başka ferde tevdî edilebilir miydi?

Hayırseverlik kavramının bu kadar kolay tüketilmesine gönül rıza göstermez. Değil komisyonun, meşrû gelirden verilecek zekâtın bile çürük, değerini kaybetmiş olandan değil de en vasıflı maldan verilmesi esas iken, hayra yönelecek paranın nesepçe temiz olması gerekmez mi? Kaynağı kamuoyunun açıklanamayacak derece meşkûk bir paranın hayrı olur mu? Hele hele insanların gönül rızalığına bırakılsa asla vermeyecekleri miktarları hayır işlerine yöneltmek bile hayır-hasenât kavramlarını gölgeleyip, hayrın yaygınlaşmasını engellemez mi? Âyet net: “Allah’ın mescidlerini, yalnızca Allah’a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah’tan başkasından korkmayanlar onarabilir.” (Tevbe, 18)

Güyâ kasîr aklımca işte bunlardan bahsedecek, sonra da Dünya Müslüman Alimler Birliği Başkanı Yusuf el-Karadavî’nin, rüşvet ve yolsuzluk iddialarıyla ilgili yürütülen operasyonun komplo olduğunu savunarak, Türk halkını meşru hükümetin çevresinde kenetlenmeye çağıran bildirisinden bazı pasajlar nakledecektim. Karadavî, Türkiye’de ahaliyi “seçimle başa geçmiş meşru yönetime sahip çıkmaya, samimi vatandaşlık duygusuyla ve kişisel hesapları bir kenara bırakmaya davet” ettiği açıklamasında birliğin, “yolsuzluklarla, siyasî ve içtimaî yozlaşmalarla mücadelenin vacip olduğu fetvası” verdiğini hatırlatarak diyor ki, “Yolsuzluğun haram olduğuna dair bu fetvanın dayanağını oluşturan Kur’an ve sünnetteki deliller bu fetvanın da üstündedir. Yolsuzluğun ekonomiye ve topluma büyük zararları vardır. Dolayısıyla yolsuzluğa karşı eldeki tüm meşru yöntemlerle mücadele edilmesi

gerekmektedir.” (Kaynak; AA web sitesi) Ama o da ne; Danıştay’ın iptal kararı gündemi değiştiriverdi ama ben yazıyı değiştiremedim; affedin!

Aferiiin

-Tık tık...

-Geel; ooo sen miydin müdür, buyrun, şöyle oturun. Ne alırsın, kahve, çay, ayran?

-Sağolun efendim, az evvel içmiştim...

-Olur mu canım, bizim çayımız iyidir. İki çay söylüyorum, limonlu?

-Nasıl uygun görürseniz âmirim, takdiriniz.

-Takdiriniz dedin de, şubenin çalışmalarını takdirle izliyorum, vatandaş da memnun, maşallah, gözüm üzerinizde yani keh keh keh...

-Teveccühünüz efendim, vazifemizi yapmaya çalışıyoruz arkadaşlar olarak; dâvâ vatana millete hizmet efendim.

-Öyle öyle; bizde vatan-millet deyince akan sular durur. Aferin, iyisiniz iyi... Oo işte çaylarımız da geldi, nasıl çoluk-çocuk âfiyetteler değil mi?

-Evvel Allah iyiler, ellerinizden öperler âmirim. Küçük oğlan biraz haylaz, pek çalışmıyor amcası, zeki ama... Benim de sebeb-i ziyaretim üç aşağı beş yukarı aynı mevzuda sayılır efendim.

-Yaa, öyle mi, nedir?

-Vallahi nasıl söylesem bilmiyorum fakat bu da bir nevi vazife işte; geçenlerde yayınlanan yeni Adli Kolluk yönergesi muvacehesinde hem görev, hem bir insanlık vazifesi, takdir edersiniz...

-Aferin, bravo; böyle olmalı işte, güzel! Nedir bakayım şimdi mesele?

-Eee, sizin ortanca mahdum hakkında efendim, yani öyle olduğunu sanıyoruz, bazı bulgular...

-Ne bulgusu, ne mahdumu? Ne diyorsun be adam; düzgün konuşsana, ne geveliyorsun sen bakayım?

-Efendim, çok özür diliyorum, bunları söylerken vallahi hicabımdan yer yarılsa da içine girsem yeridir, fakat vaziyet böyleyken böyle...

-Neyleyken neyle?.. Söylesene yahu?

-Efendim, hani çarşıda kuyumcuların yoğun olarak bir arada bulunduğu bir pasaj var mâlumunuz; işte orada birkaç esnaf, akşam altın sayarken hesapları tutmamış; birkaç

dükkânda birden kasa ve altın hesabı tutmayınca n'oluyor diye araştırmışlar. O sırada birisinin aklına gelmiş, yahu bizim kamera kayıtlarımız var, onlara bakalım demişler...

-Ee, baksınlar bize ne bundan?

-Öyle değil efendim. Kamera kayıtlarını geriye sarıp incelerken sizin ortanca mahdum görüntüye giriyor...

-Hıı, n'olmuş, herkes girer çıkar kuyumcuya...

-Sizin mahdum da girmiş işte; yanında bir hanım kız var. Kolye küpe vesair bakıyoruz diye tezgâhın üstüne hayli takı birikmiş; derken bu kızcağız yüzüklerden birini tezgâhın arka tarafına, yani kuyumcunun bulunduğu tarafa düşürüyor. Kuyumcu eğilip yüzüğü alırken...

-Ee, alırken...

-Olanlar oluyor efendim. Ortanca mahdum serî bir el hareketiyle birkaç parça altını cebine koyuyor.

-...?

-...!

-Benim oğlan... Ortanca... cebine?..

-Hı hı, kayıtlar burada efendim, şu diskte. Bundan ibaret de değil; aynı gün yarım saat içinde üç dükkân geziyorlar. Toplamda 86 gram civarında altın takı şey oluyor böylece... sâbit yani... diskte var...

-Ee?

-Eesi böyle efendim, çok üzgünüm.

-Üzgünmüş; senin ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu be adam? Ne söylediğinin farkında mısın sen?

-Çok müteessirim sayın âmirim; keşke olmasaydı!

-Oğlum, evlâdım; bak henüz gençsin, hele şimdi şu çayını bitir bakalım, sâkin ol. Rahatla. Tecrübe başka şey. Senin yaşlarında biz de toyduk; gördüğümüz her şeyi birebir gerçek zannettiğimiz olurdu bazen.

-Nasıl yani?

-Şimdi canımın içi; bak, fotoşop diye bir şey var, duydun değil mi? Montaj, kuntaj bilmem ne. Şimdi söyle bakayım, bu görüntülerin sahici olup olmadığı hakkında bilirkişinden görüş aldın mı?

-Yoo!

-Gördün mü? Diyelim ki bilirkişi raporu aldın ve görüntüler de gerçek. Görüntü gerçek diye olup biten her şeyi gerçek kabul edebilir miyiz acaba evlâdım?

-Nasıl yani?

-O görüntüdeki şahıs, bakalım gerçekten bizim ortanca mahdum mu; yoksa ona çok benzeyen makyajlı biri mi? Anlıyor musun? Belki bir CIA ajanı, ülkemize kara bulaştırmak, ekonomimizi çökertmek, borsa spekülasyonu yapmak için tezgâh kurdu. N'olur o zaman senin halin bakalım?

-..?

-Yaa gördün mü. Bu memleket üç tarafı denizle, dört taraflı düşmanla çevrili bir ülke evlâdım. Bunun şeriatçısı var, bölücüsü var, haşa huzurdan komünisti var, anarşisti var, cemaatçisi var; değil mi? Peki, bu kaset komplosunun İsrail boyutunu araştırdınız mı?

-..?

-Araştırmadınız! Sonra da efendim hık mık diye dayanıyorsun kapıma! Neyse ki, gelip haber vermek basiretini olsun gösterdiniz. Aferin, takdir ettim; söyle bakayım, bu işten senden başka kimin haberi var?

-Bir ben varım, bir de muavin arkadaşım; güvenilir arkadaştır kendisi...

-İyi. Sen şimdi diski bırak masaya; sonra git kuyumcuların hard diskine el koy, getirin, bir güzel silin onu; şöyle sekiz-on kere güzelce silin. Evladım, yavrum, güzel müdürüm, farkında değilsiniz, bu iş uluslararası bir mesele. Ülkemize karşı vahim bir kontrespiyonaj durumları kokusu alıyorum buradan. Cık cık cık... verilmiş sadakanız varmış vallahi. Basına bir aksetse, hükümete karşı tertipli kalkışmadan sittîn sene hapisten yakanızı kurtaramazdınız. Tecrübesizlik işte. Neyse ki tam zamanında fark ettik durumu.

-Öyle yapayım diyorsunuz yani?

-Öyle yap çocuğum. Sen zeki bir insansın; ilerleyeceksin. Gözlerini açık tut. Kuyumcuların sabıka sicil kaydını filan iyi araştırın. Örgüt mensubu olabilir bu herifler anlıyor musun? Öyle ise inlerine girer darmadağın ederiz. Sen de terfi edersin. Aferin, aferin. Haa, senin geçen seneden kaç gün artık iznin vardı bakayım?

-12 gün sayın amirim.

-İyi, 20 gün de benden; toparla çoluk çocuğu, güzelce bir tatil yapın. Bu iyiliğimi de unutma sakın, haydi gel bir öpeyim seni. Bir ihtiyacın olursa çekinme. Ben senin baban sayılırım oğlum. Çok takdir ettim, aferin aferin. Sonra da şu kuyumcular mıdır nedir, onların hakkında güzelcene bir örgüt dosyası hazırlayın, dürelim defterlerini. Oldu?.. Haydi bakayım!

Cadıları yakalım da...

Dün öğle saatlerinde kanallara şöyle bir göz attım; ya birileri yemek tarifi yapıyordu ya da Başbakan konuşuyordu. Bir kısım medyada hükümeti savunan ve operasyonlara saydıran, dara düşünce sakata çıkan stoper takımını saymıyorum.

Çok ilginç zamanlar yaşıyoruz. Resmen "Demonization", yani şeytanlaştırma: Bütün kötülükleri bir şahsın, bir sosyal çevrenin üstüne yıkarak kitleler üzerinde "Moral panic" tesiri uyandırmak. Türkçesi ahlâkî tehdid veya terör diyebiliriz.

Rönesans Avrupası'nda daha ziyade büyücü ve cadılara yöneltilen bir propaganda türü şöyle işler: Düşman, şeytanla işbirliği içindedir ve Kilise'ye biat etmeyen herkes bu ithamla etkisizleştirilir. Demonizasyon'u yakın zamanlarda Yahudi Pogrom'uyla hatırlıyoruz. Pogromu, bir sınıfı veya bir insan türünü imhaya yönelik organizasyon olarak tarif edebiliriz. Bir sonraki adımı Stalin'in uyguladığı vahşiyâne tasfiye hareketleri.

Bu arada her danışmanı da o kadar vasıfsız değil ha; bu akıllar, kısa vadede durumu toparlamak, biraz soluklanmak için işe yarar taktikalar; hele hele her gün birkaç mitingde, TV konuşmasında, gazete köşelerinde ısrarla tekrar ediliyorsa insanların zihninde "Galiba doğru söylüyorlar, yoksa bu kadar bağırmazlardı" şüphesi uyandırabilir pekâlâ.

Geçenlerde o âkillerden biri, "Bunlar orduya bile kumpas kurdu yav" deyince, yeni bir geniş cephe stratejisinin iç organlarını gördük: "Vallahi biz yapmadık, cadılar yaptı, aydınları, vatanseverleri, şerefli insanları bunlar ihbar etti. Fikir suçlularını bunlar zindanlara kapattı" beyanları artınca, "Hee, vallahi öyle; öyleyse mağdurlar yeniden yargılansın, itibarları iade edilsin"ci cephe, bu komplimanı hemen kabullendi. Önümüzdeki günlerde, hükûmetle darbesever muhitler arasında "Büyücüler"e karşı anlamlı bir işbirliği göreceğiz demektir.

Stockholm sendromu'nun yeni varyantı olsa gerek bu!

Başbakan'ın yevmi üç-dört kere seslendirdiği iddialar doğru ise, devletin içinde örgüt, hatta çete kuracak, adliye ve emniyet cihazını içerden ele geçirecek kadar becerikli ve sinsi bir topluluğun, her ne hikmetse sadece % 20 civarında hissesi bulunduğu dershanecilik sektöründeki menfaatlerini korumayı niçin beceremediği sorusunun cevabı yok. Basit ve sıradan bir gerçek, caanım teoriyi berbad ediyor!

Üstelik adama, "11 yıldır iktidardasın, cadıları şimdi mi farkettin?" diye sormazlar mı?

"Cadıları yakalım" cayırtısı, ortalığı velveleye vererek delil karartma çabalarını örtmez. Hesap karşıdan akıllıca görünüyor ama sürdürülebilirliği yok, tam bir çâresizlik durumu. Yargı hakkında günaşırı suç duyurusunda bulunarak kaç gün hükûmet edilebilir ki?

Şeytan, cadı, çete, örgüt, vatan hainleri vesaire... o kadar iyi kamufle olmuşlar ki, ancak şimdi farkedilebildiler diyelim; diyelim hepsi de Şeytan'ın işbirlikçileri! Diyelim ki, geç de olsa

deşifre edildi, vatan-millet kurtarıldı. Cadılar yakıldı, büyücülerin inlerine girilip kazığa geçirildi! Bir küçük pürüz daha var ama geride...

Ya yolsuzluklar gerçekten yolsuzluksa, ya iftira değil de gerçekse, ya "Beyt'ül mâl"den değil de bir vesileyle ele geçirilmiş meblağları birileri kursağına geçirmişse onca kuru gürültü ne olacak?

Ne demişti Karacaoğlan, hatırlamanın yeridir: "Nice sultanları tahttan indirdi/ Nicesinin gül benzini soldurdu/ Niceleri gelmez yola gönderdi/ Bir tekebbür, bir yolsuzluk, bir zulüm"

Son mısrâı günün mânâ ve ehemmiyetine nazaran biraz "yorumladım" ama o kadar kusur...

İmkânsız

Geçen hafta bu köşedeki yazının başlığı "Macun Tüpten Çıktı" idi. Kabul etmeliyim ki iddialı, tahminleri aşan bir tespitti. Bu tahlilin doğru çıkmasından zevk alıyor değilim. Daha şimdiden ekonomide önemli değer kayıpları yaşandı. Toplumun ümitvar beklentileri gölgelendi. Şimdilik geniş kapsamlı bir kabine değişikliği ile durulmuş gibi görünen yolsuzluk krizi, Türkiye'nin iyimser gidişâtına ket vurdu.

Kriz ne yazık ki devam ediyor ve galiba daha vahim yerlere doğru seyredecek. Bunun ana sebeplerini şöyle incelemek mümkün:

Başbakan, anayasa çalışmaları esnasında telaffuz ettiği 2023 vizyonunda başkanlık sistemine geçmiş bir Türkiye düşüncesinin gerçekleşmeyeceğini hissettiği andan itibaren asabîleşti; önündeki on yılı kendi istediği gibi tanzim edemeyeceğini görünce 2014 ve 2015'i kapsayan kritik seçimler dönemine güçlü şekilde girmek için gerginliği yeni bir siyaset şekli olarak benimsedi ve sevdi.

İlk işaretleri Gezi olaylarında gördük. Hadiseleri çok küçük tavizlerle kontrol altına almak ve krizi yönetilebilir kılmak yolu, o günler itibariyle bir türlü anlayamadığımız bir kararla seçilmedi. Onun yerine "Çapulcular" edebiyatı ile bütün toplum, "Benden yana mısın, yoksa bu çapulculardan mı?" tercihine zorlandı. Bu, siyasi hesaplar bakımından akıllıca ancak, toplumun genel ahengi ve selameti bakımından tehlikeli bir yoldu.

Nitekim Gezi olaylarından şaşırtıcı bir şekilde AK Parti ve CHP, oy destekleri artan parti olarak çıktılar.

AK Parti yüzde 50 çıtasını böyle geçti, çünkü merkez sağ seçmenine, "Siyasette başka mecrâ aramaya kalkarsan refah istikrarını kaybedersin ve istikrarı ancak ben koruyabilirim, tercihini yap" baskısını yöneltmişti. Ne var ki, daha önce belirttiğim gibi yüzde 50 bandında halk desteği yakalamak, hükûmetin kimyâsını bozdu.

Yüzde 50'lik çıtanın risklerini şöyle sıralayabiliriz: Bu çıtanın bir puan altına, meselâ 49'a düşmek psikolojik eşikte başarısızlık anlamına gelecektir; öyleyse bütün riskleri göz önüne alarak yüzde 50'nin üstünde kalmak gerekir. Diğer taraftan yüzde 50'lik destek, geride kalan öteki yüzde 50'yi kendi içinde pekiştirmek ve muhasım kabul etmek mânâsına gelir ki gerginlik yaklaşımıyla bu risk -borsa tabiriyle- satın alınıyor demektir.

Dershanelerin dönüştürülmesi krizinde hükûmeti sert davranmaya sevk eden saik buydu. İnsanlar, "İstikrar mı, dershaneler mi?" tercihinde elbette istikrarı seçeceklerdi. Kabine ve grup içindeki önemli tepkilere rağmen bu çizgi ısrarla savunuldu.

Trajik yanlış, Gezi'de ve dershane krizinde iş gören bu manivelânın yolsuzluk soruşturması krizinde de iş göreceğini zannetmekti. Soruşturma sabahı, çok küçük kayıplar mukabilinde kontrol altına alınabilecek kriz, akşam saatlerinde Başbakan'ın "Hodri Meydan" yaklaşımıyla kendiliğinden büyüdü.

Gerginlik bu defa işe yaramadı, tam aksine Başbakan'ın ve hükümetinin aleyhine gelişmelere yol açtı. Öfkeyle bir dizi müteselsil yanlış karar verildi. En vahimi, soruşturmayı kolaylaştırmak ve partisinin, kabinenin ve şahsi itibarının selâmeti nâmına hukuktan yana tavır almak yerine soruşturmayı engellemek, genişlemesine mâni olmak, bir süre önce kendisinin atadığı emniyet mensuplarını hallaç pamuğu gibi atarak kızağa çekmek oldu.

Bu satırların kaleme alındığı an itibariyle şöyle bir garâbet yaşandığı söyleniyor: İstanbul'un Emniyet Müdürü, tahkikatı genişletmek isteyen görevli savcının emrine adli kolluk gücü görevlendirmeyi reddediyor. Bu sürdürülemez bir tutumdur ve algılanışı bakımından, soruşturmacı savcıların güvenilmezliğini vurgulamak yerine hükûmet kanadının panik içinde bulunduğunu ihsas ediyor.

Yeni kabinenin başarılı olmasını dilerim fakat bu kabineye büyük ümit bağlamak haksızlık olur çünkü esas mesele hâlâ ortada duruyor: Soruşturmanın ilk safhasında -kabine değil- Başbakan çok kötü bir yönetim göstermiştir ve eskisinden daha taze ve -diyelim ki- daha iyi bir kabineyle Başbakan'ın değişeceğini beklemek fazlaca iyimserlik olur.

Macun tüpten çıktı; kabine değişikliği süreci tersine çevirmez, belki aksatır; aksatılan her dakika ise araştırma anketlerinde görülen yüzde 50'lik destek çıtasının biraz daha esnemesine, halk tabiriyle "bellemesi"ne yol açıyor.

İki hafta önce pekâlâ yönetilebilir boyutlar taşıyan bu krizin geldiği nokta üzüntü vericidir; şimdi Başbakan'ın şahsını hedef alan bir meşruiyet tartışması başlayacak.

Önümüzdeki üç ayın neler getireceğini tahmin etmek ise imkânsız.